GIB I. MIHĂIESCU

O P E R E

V

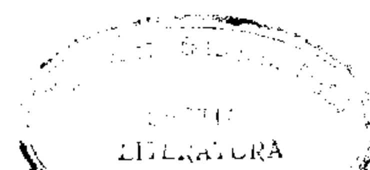
T E A T R U

Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și variante
de
AL. ANDRIESCU

SCRIITORI ROMÂNI

EDITURA MINERVA

București, 1985

NOTA EDITORULUI

După o afirmare remarcabilă în teatru, cu piesa *Pavilionul cu umbre*, premiată, în 1926, de Asociaţia Criticilor Dramatici din România cu premiul I, jucată cu mare succes, după doi ani, în 1928, pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti, în rolul principal cu celebra actriţă Marioara Ventura, Gib I. Mihăescu dispare brusc din viaţa teatrală, tot aşa cum reuşise, pe la sfîrşitul deceniului al treilea, să pătrundă în ea ca dramaturg, după ce semnase, în tinereţe, cronică dramatică la Cluj şi tradusese, împreună cu Leonard Paukerow, drama *Liliom* de Francisc Molnár. Scriitorul a rămas, în epocă şi în posteritate, doar cu laurii prozatorului, aproape uitat, pînă în deceniul anterior, ca autor de teatru. Abia în 1973, Leon Baconsky publică, în editura Dacia din Cluj, un cuprinzător volum de *Teatru* din opera lui Gib I. Mihăescu, cam în acelaşi timp cu eforturile Dianei Cristev de a atrage atenţia, în mai multe contribuţii publicate în revista „Manuscriptum", începînd din 1971, asupra operei sale dramatice inedite, cu prilejul achiziţionării de către Muzeul Literaturii Române din Bucureşti a unui număr important de manuscrise ale prozatorului, printre care şi multe texte dramatice, păstrate pînă atunci în arhiva familiei. În volumul de faţă ne propunem, continuînd eforturile de restituire a operei lui Gib I. Mihăescu, să publicăm în întregime teatrul său, atît piesele cunoscute, al căror text s-a păstrat integral, cît şi unele încercări mai puţin cunoscute sau inedite, pe care autorul n-a mai reuşit să le ducă pînă la capăt sau pe care le-a abandonat. Se demonstrează astfel încă o dată şi pe deplin, dacă mai era nevoie, că pasiunea autorului *Rusoaicei* pentru teatru a fost veche şi constantă. Ea l-a urmărit din perioada debutului, în anii efervescenţi de după primul război mondial, şi pînă

în faza finală, a marilor lui izbînzi ca prozator, ca romancier mai ales. *[Maestrul]*, prima sa încercare dramatică, neterminată, datează din 1919, iar *Criza în barou*, o incisivă comedie într-un act, a fost scrisă între anii 1930—1935, cînd Gib I. Mihăescu era funcționar la Direcția Presei și Informațiilor de pe lîngă Președenția Consiliului de Miniștri. Am putea spune deci că Gib I. Mihăescu n-a încetat, practic, niciodată să se preocupe de teatru ca autor dramatic, cu un moment de derută și oboseală provocat doar de neacceptarea piesei *Confrații* de către companiile teatrale din București cărora le încredințase textul. Rezultatul acestei activități este deci mai bogat decît s-a crezut pînă acum, dar a rămas multă vreme închis în arhivele în care se păstrează manuscrisele autorului.

Volumul al V-lea din această ediție cuprinde textul integral, fragmentele care s-au păstrat și unele variante din 9 piese la care a lucrat Gib I. Mihăescu între anii 1919—1935: *[Maestrul]* (1919), *[Despa]* (1919—1920), *[Mama vitregă]* (1919—1920), *Don Juan* (1919—1922), *[Vechilul]* (1922—1924), *Am ucis păcatul* (1924—1925), varianta în patru acte a piesei *Pavilionul cu umbre*, textul în trei acte al aceleiași drame (1928), *Confrații* (comedie realizată între 1926—1928, pe o idee mai veche, poate din 1922), *Sfîrșitul* (atestată printre piesele propuse Teatrului Ventura în stagiunea 1931—1932), *Criza în barou* (1930—1935). Textele realizate și păstrate integral formează baza volumului și figurează în prima parte: *Pavilionul cu umbre*, singura lucrare dramatică pe care autorul reușește s-o tipărească, la Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1928, și piesele păstrate în manuscris: *Confrații*, *Sfîrșitul* și *Criza în barou*. Restul operei dramatice a lui Gib I. Mihăescu se compune dintr-o serie de lucrări neterminate, unele abandonate într-o fază incipientă *([Maestrul], [Despa], [Mama vitregă])*, altele într-o fază destul de avansată *(Don Juan* și *[Vechilul])*, la care se adaugă varianta *Am ucis păcatul*, reconstituită de noi din mai multe versiuni (un text foarte îndepărtat de varianta tipărită în 1928), precum și variantele pieselor *Confrații* și *Sfîrșitul*, însoțite de comentariile și lămuririle de rigoare ale editorului. Am preferat această împărțire a materialului publicat în acest volum pentru a oferi, în partea a doua: *Note și variante. Texte recuperate*, o privire de ansamblu asupra întregului laborator al creației dramatice a lui Gib I. Mihăescu. Preocupați mereu de geneza acestor lucrări, cu strînse legături între ele, am preferat să cuprindem la un loc, într-o orînduire strict cronologică, tot ce înseamnă piesă de laborator în acest domeniu.

Starea proastă a unora din manuscrisele pe care le publicăm, datorată vicisitudinilor pe care familia le-a avut de înfruntat după moartea prematură a scriitorului și mai cu seamă în anii imediat următori războiului, precum și dispersarea lor în mai multe fonduri de arhivă, ca să nu ne referim decît la acești doi factori, au creat numeroase dificultăți în cercetarea lor. Risipite, amestecate, multe dintre ele lacunare, aceste manuscrise, cu fericita excepție a cîtorva dosare complete, se înfățișau adesea ca maldăre informe de file, care urmau să fie studiate, clasificate, reunite și redate circuitului public. În afara piesei *Sfîrșitul*, intrată în fondul de manuscrise de la Biblioteca Academiei R.S.R., restul manuscriselor din opera dramatică a lui Gib I. Mihăescu se păstrează la Muzeul Literaturii Române din București și în arhiva familiei scriitorului, la Drăgășani. Abia cu ediția de față se fac raportări, pe toată întinderea lor, între manuscrisele din fondurile publice și cele din arhiva familiei, cercetate și inventariate de noi pînă la ultima filă recuperabilă. Aceasta ne-a permis să depistăm cîteva proiecte dramatice inedite ale autorului, să le întregim pe cele cunoscute cu noi variante și să le îmbogățim cu filele aferente, necunoscute încă la data publicării unor contribuții importante la cercetarea teatrului lui Gib I. Mihăescu, cum sînt cele citate mai sus. Astfel, variantele piesei *Pavilionul cu umbre*, pe care le publicăm sub titlul inițial *Am ucis păcatul*, depășesc substanțial, în reconstituirea noastră, volumul textului tipărit, dublîndu-l și, pe alocuri, triplîndu-l. Firește că fără bunăvoința familiei scriitorului, de înțelegerea căreia ne-am bucurat în permanență, și fără sprijinul conducerii Muzeului Literaturii Române, care ne-a înlesnit accesul la prețiosul fond de manuscrise păstrat aici, această muncă nu ar fi putut fi dusă la bun sfîrșit. Adresăm mulțumirile noastre călduroase tuturor acelora care ne-au sprijinit în această dificilă întreprindere, declarîndu-ne îndatorați în primul rînd familiei scriitorului.

Faptul că în volumul al V-lea din această ediție se tipăresc, cu o singură excepție, numai manuscrise, reclamă o seamă de precizări suplimentare față de normele de transcriere stabilite în primul volum.

— Indicăm printr-o linie punctată golurile mari dintre fragmentele publicate, și prin trei puncte în paranteze drepte [...] lipsurile mai puțin întinse datorate deteriorării manuscrisului.

— Notăm în paranteze unghiulare 〈 〉 cuvintele sau pasajele anulate de autor.

— Cuvintele sau pasajele șterse în corpul unui fragment anulat sînt puse în paranteze unghiulare duble « ».

— Indicăm printr-o săgeată în paranteze drepte [→] succesiunea soluțiilor de lucru din pasajele anulate: ⟨*camera* [→] *vreo odaie*⟩.

— Notăm în paranteze rotunde duble (( )) cuvintele sau frazele adăugate de autor cu cerneală roșie, cazul variantelor piesei *Pavilionul cu umbre*, grupate sub titlul *Am ucis păcatul*.

— Punem în paranteze drepte [ ] cuvintele și sintagmele cu care am întregit textul autorului în cazurile care reclamă imperios această intervenție: absența titlului, prescurtări fortuite, lipsa elementelor gramaticale de legătură, cuvinte sărite a căror deducție este certă, cuvinte și sintagme care pot fi deduse din context în pasajele deteriorate.

— Precizările editorului sînt puse de asemenea în paranteze drepte: *[text ilizibil, lectură incertă, text deteriorat* etc.*]*

— Numele personajelor se întregește tacit: Il.= Ilarie, Necș.= Necșulea etc.

— Nu întregim numele personajelor și cuvintele din pasajele anulate.

Volumul al V-lea, mai întins decît ne-am așteptat, cuprinde numai opera dramatică a lui Gib I. Mihăescu, urmînd ca publicistica sa și *Addenda* întregii ediții să apară în volumul al VI-lea.

Al. A.

PAVILIONUL CU UMBRE

Domnișoarei

MARIOARA VENTURA,

care a făcut să răsune sub degetele puterei sale vrăjite, pînă la supremele înălțimi și intensități, vagile acorduri de rîs și de amar, închise în slovele de față,

închină această carte

AUTORUL

PERSOANELE:

LIANA
ILARIE
GEO
ANGELA
MARIUS
MIHUȚ
IFRIM
DOICA

ACTUL I

Antreul unei curți mari boierești, la țară.

SCENA I

ILARIE citește ziarul. DOICA așează ceva pe-o măsuță și suflă praful de pe o etajeră. Apoi iese.

IFRIM *(vîră capul pe ușa de serviciu)*: Se poate, boierule?

ILARIE: Ei, ce e, ce mai e?

IFRIM: Iertați, boierule, mi-au spus că ați trimes după mine.

ILARIE: Tu ești, Ifrime? Ce strigoi te mai gonesc încoa?

IFRIM: Abia acum picai de la tîrg, boierule... am pornit în crăpatul zilei... am tocmit dogarul... vine pe luni.

ILARIE: Lasă dogarul. Ce s-a întîmplat aseară?

IFRIM *(oftează prelung)*: Zău, boierule, nu e de-a bună! *(Se uită bănuitor pe la uși.)* Uite, zău, că nu mi-i teamă, boierule... Iacă, așa... alaltăieri ca alaltăieri, am povestit... Domnu Miti întreg. S-a ridicat deodată așa de lîngă zid...

ILARIE: Lasă asta, ai spus. Aseară a mai fost ceva?

IFRIM: Păi ascultă să spun, boierule... Aseară n-am mai fost singur, ca să zici... vreo părere... Am luat cu mine pe Ilie, vizitiul, pe argat și pe bucătar. Și am pornit toți patru spre pavilion, care cu securea, care cu furca; bucătarul era cu barda aia mijloacă.

ILARIE: Lasă, măi, barda acum, spune ce s-a întîmplat?

IFRIM: Și, boierule... dor că ajungem lîngă pavilion... și deodată vedem pe domnu Miti — Dumnezeu să-l ierte,

unde o fi acolo! — numai ce-l vedem ieşind din umbră... Dar ştii de unde? *(Scoborînd vocea.)* Tocmai de lîngă propteaua aia de zid unde a căzut... ca şi-n ajun...

ILARIE: N-aţi dat?

IFRIM *(micşorînd şi mai mult glasul)*: Să mai dau o dată, boierule? *(Face cruce.)* Doamne fereşte! Ne-am risipit ca şoarecii.

ILARIE: Şi el?

IFRIM: Nu ştiu... parcă l-am văzut ridicînd o mînă... mai mult n-am văzut nimic.

ILARIE: Dar ceilalţi?

IFRIM: Păi, cum zic, nici ei...

ILARIE: Dar umbra au văzut-o?

IFRIM: Care umbră?

ILARIE *(strigînd)*: Mortu, de! Strigoiul ăla, pe conul Miti!...

IFRIM: Cum te văd eu acum pe dumneata.

ILARIE *(şi mai tare)*: Ei, mă, ei, nu tu...

IFRIM: Ei, ei...

ILARIE: Tu i-ai scos din minţi pe toţi...

IFRIM: Vorbeşti cu păcat, boierule. Uite... era aşa, în mantelu ăla galben, ţi-aduci aminte *(cu ochii în gol)*, ca atunci cînd am tras...

ILARIE: Măi Ifrime, te văd om în toată firea... Cine ştie care şi-o fi bătut joc de voi... Astă-seară ies eu cu puşca.

IFRIM: De, boierule, dumitale poate nu ţi s-o arăta. Da eu cred aşa, cu mintea mea păcătoasă. Amîndoi am tras, cum s-a zis şi la judecată. Nu s-a ştiut ce glonţ l-a lovit... Da acuma, de a început să mi se arăte numai mie, acum ştiu ce glonţ l-a lovit... Altfel auzeai şi dumneata ceva zgîrieturi, sau miorlăituri, sau bufnituri pe la fereşti.

ILARIE: Om bătrîn şi... Cum, măi, de douăzeci şi doi de ani nu ţi-a mai ieşit nici un strigoi pe dinainte?

IFRIM: Minuni, boierule, ce gîndeşti? Pesemne unde tocmai alaltăieri s-au împlinit douăzeci şi doi de ani în cap.

ILARIE: Ia mai taci. Nu mai spune prostii, că eşti om bătrîn... S-au împlinit de acum trei săptămîni.

IFRIM *(şoptind)*: Care, boierule?

ILARIE: Las' că ştiu eu socoteala mai bine decît tine. Fii om în toată firea, măi Ifrime. O fi fost domnul Geo; pornise să saie niscaiva pîrleazuri pe la vreo mîndră.

IFRIM *(face cruce)*: Hm! Eu unu spun: nu mai dau! Da zic: ia puşca, boierule, că nu e d-a bună... Sau mai bine, cum am mai grăit noi odată, de mult, boierule: să dăm foc pavilionului ăluia blestemat... Acolo şi-a făcut cuib sufletul lui domnu Miti... Tot îl ţii dumneata încuiat de douăzeci şi doi de ani...

ILARIE: Ce tot trăncăneşti, măi, aci?

IFRIM: He, boierule, da eu cu mintea mea ţărănească mă socotesc tot aşa: cum s-a întîmplat ca tocmai atunci cînd s-a ivit şi cucoana Angela...

ILARIE *(tresărind)*: Unde s-a ivit?

IFRIM: De prin străinătăţi. Zic, aci, la moşie la dumneei, la Spîrleni... Douăzeci şi doi de ani a rătăcit ea pe la nemţi şi pe la alţii... Şi acum, cînd se întoarce, care va să zică, hait, şi domnu Miti din pămînt!

SCENA II

Cineva ciocăneşte la uşa cea mare.

ILARIE *(privind încruntat)*: Cine-o mai fi?... Bine, Ifrime, lasă, du-te acum. Mai avem trei ceasuri pînă să însereze. Iată, am să-mi pregătesc arma.

(Cineva ciocăneşte şi mai tare în geamul uşei celei mari.)

ILARIE *(plictisit)*: Ei, intră odată.

MIHUŢ *(intrînd)*: Hai noroc, Ilarie!

ILARIE: Mihuţ? Într-un ceas bun.

IFRIM: Atunci rămîne pe astă-seară, boierule?

ILARIE: Astă-seară la cît?

IFRIM: Păi, cam după nouă.

ILARIE: Bine, la opt jumătate veniţi cu toţii la mine.

IFRIM: Săru' mîna, cucoane Mihuţ.

MIHUŢ: Sănătate, Ifrime. *(Ifrim iese.)*

SCENA III

MIHUŢ: Venii să iau pe fi-meu. Mîine, dis-de-dimineaţă, trebuie să plece şi de la prînz n-a mai dat pe-acasă, să-şi aleagă cărţile care-i trebuie. Stăm cu cuferele desfăcute.

ILARIE: E cu copiii pe afară. Or tu ai pus ovăz anul ăsta, Mihuț?

MIHUȚ: Vreo patru, cinci pogoane... *(Misterios.)* Nu cumva ți-a tăinuit el ceva... tare serios...

ILARIE: Cine să-mi tăinuiască?

MIHUȚ: Marius, de...

ILARIE: A, Marius. A bîiguit el ceva. Mi se pare că de Liana era vorba.

MIHUȚ: Nu mai spune! *(Bufnește în rîs.)* Marius? Cum și-a luat el inima în dinți? Mare haz trebuie să fi făcut, Ilarie! De cînd se pregătește... Păcat... Să fi stat pe undeva ascuns. *(Tăcere.)* Măi Ilarie, la dreptul vorbind de ce nu i-ai da-o, măi?

ILARIE: La drept vorbind, nici eu nu văd o partidă mai bună. *(Pauză.)* Da ți-am spus: mi-e greu să mă grăbesc atîta am și eu...

MIHUȚ: I-ai spus să mai aștepte? Veșnica ta vorbă. *(Celălalt nu răspunde.)* Măi Ilarie, măi; nu te necăji... dar o iubește, măi...

ILARIE *(pe gînduri)*: Da...

MIHUȚ *(contemplîndu-l)*: Ps... Avan om!... Da nu ești tu de vină și nici Liana. Tot Angela asta... nu putea să mai aștepte acolo, pe unde se rătăcise, barem pîn' se mărita fata?...

ILARIE: S-a săturat de... hah... mi-e scîrbă... Și acum a prins-o curajul...

MIHUȚ: Unde-o fi stat ea ascunsă așa de bine? Doar toate agențiile și toți spionii i-ai pus în mișcare... Parcă fu ieri... cum fierbeai!... *(Tăcere.)* Oare dacă ai fi găsit-o... într-adevăr...?

ILARIE: E... să lăsăm... toate le-a înghițit groapa trecutului... Mi-e silă să-mi amintesc de murdăria aceea...

MIHUȚ: Dacă o întîlneai cumva... după ce te achitase pentru Miti... nu mai scăpai a doua oară... mai bine că n-ai întîlnit-o...

ILARIE: La jurați și la fleacuri de astea crezi tu că mă gîndeam eu atunci? Dacă am dorit cu tot dinadinsul să fiu achitat... e numai pentru că vream s-o găsesc pe ea, înțelegi... Ea îmi trebuia, nu păcătosul ăla. Pe

urmă — puteau să mă bage și-n fundul iadului, nu numai al pămîntului... în sfîrșit... s-a dus...

MIHUȚ: De altfel credința mea e că Ifrim i-a făcut seama. Avea și el motivele lui, săracul...

ILARIE *(ridicînd din umeri)*: Am tras amîndoi în întuneric. Mi-e scîrbă, mi-e scîrbă; furia s-a preschimbat în scîrbă. Am auzit că tot dă tîrcoale prin împrejurimi cu automobilul. De aceea, îți spun drept, nici nu mai îmi vine să mai ies din casă...

MIHUȚ: Oare crezi că dacă ai mai întîlni-o...

ILARIE: Nu, nimic... O... de atunci și pînă acum... Cel mult aș scuipa-o... Douăzeci și doi de ani a trecut din brațe în brațe. Colea clocotea o inimă gata de crimă, iar acolo țipa de plăcere o desfrînată... Nici măcar vreo părere de rău pentru nemernicul ăla care a ispășit păcatul comun. *(Pauză.)*

MIHUȚ: E... s-o lăsăm cu păcatele ei... să ne întoarcem la copii...

ILARIE *(dă din cap de mai multe ori)*: Și acum a găsit-o dragostea de fată...

MIHUȚ: Oare crezi tu că Liana, cu creșterea care i-ai dat-o și intrînd pe brațe solide ca ale lui Marius... căci am un băiat, măi... ea doar era prea mică atunci cînd s-a întîmplat circota asta. Cîți ani să fi avut?... trei, mi se pare...

ILARIE *dă afirmativ din cap.*

MIHUȚ: Zău dacă te mai înțeleg... i-auzi ce poate să treacă prin capul unui părinte! De unde ai dedus că trebuie să fie numaidecît ca mamă-sa, ca să vorbim pe șleau... Că seamănă puțin la ochi și la nas... Admitem că e aidoma cu Angela; trebuie oare să n-o mai măriți? Bărbatu-său o va lua așa cum e... ce te mai privește pe tine... drept să-ți spun, n-am mai auzit...

ILARIE: Douăzeci și doi de ani sunt de cînd tot îmi irosesc viața fetei ăștia... sau mai bine celui ce i-o fi mire. Poate că e o nebunie, vorba ta... dar asta mi-a fost propriu-zis... răzbunarea pe destinul meu: să-mi pregătesc copila pentru mirele ei...

MIHUȚ: Și-ai izbîndit.

ILARIE *(scutură din cap)*: Hm... Un suflet de nepătruns. Nu văd la ea nici un entuziasm, nici o pornire... Și totuși adîncul ochilor acelora clocește ceva teribil parcă. Nici ochii Angelei n-aveau aceste neașteptate alternări de văpăi misterioase cu matul cel mai rece.

MIHUȚ: Ilarie, dragul meu, zău că tu, ceva, ceva tot îl ai deranjat în capul tău de leu...

ILARIE: Nu știu, or eu am deranjat, or vouă vă lipsește ceva, care la mine se găsește într-o proporție de temut. Mi-am dat seama într-atîtea rînduri și mi-am părut mie însumi cel mai straniu caraghios. Și cu toate acestea, fără să vreau, auzi? Fără să vreau... Sunt bolnav, asta e...

MIHUȚ: Dumnezeu să te mai înțeleagă. Ai ținut-o ca pe o prințesă din poveste. Carte doar tu ai învățat-o, aci, la țară, cu profesoare alese de tine, și cărți nu i-au intrat în mînă decît cele pe care cădea aprobarea ta; prietene n-a avut decît pe cine ai crezut tu că trebuie... despre călătorii, nu mai vorbesc: toate alături de tine. Chiar rudele care veneau pe aici erau cernute prin sită... băieți potriviți cu vîrsta și sufletul ei nu i-ai lăsat să-i vie în preajmă, decît pe Marius și pe Geo. Poate ți-ai pus ochii pe acesta din urmă... căci altfel... poate vezi în Geo o partidă mai bună decît în Marius, și-n bunătatea ta nu știi cum să te tragi dinaintea iubirei ce i-o arată fi-meu, de scornești astfel de bazaconii. Păi c-așa e, zău, vorbind serios, nu te supăra... căci, cu toate aparențele, tu ești de o mare bunătate...

ILARIE: Geo! Dar ăsta m-a dezamăgit încă din venirile lui anterioare. Știi și tu: suntem cam rubedenii, a moștenit la o vîrstă prea puțin coaptă o avere considerabilă pe care — e drept — n-a tocat-o, cum era de așteptat, cu toate că ar fi avut tot timpul; nici n-a adăogat-o. Sub raportul material, fără a fi un întreprinzător, nici măcar un muncitor, nu e totuș un nemernic...

MIHUȚ: Însă?

ILARIE: Însă... un stricat... un stricat... a dus o viață... Dar asta n-ar fi... cu toții am fost la fel... Însă, iarăș însă... hm, cum aș putea să năpăstuiesc pe bietul

copil... poate că el... însă, însă am văzut în el... mi s-a părut... Doamne, într-adevăr că sunt nebun: mi s-a părut că văd... și ochii mei nu se înșeală...

MIHUȚ: Ilarie, ce tot îndrugi aici?

ILARIE: Știi, așa de bine seamănă... Miti, Miti, el era — acelaș rîs de dinți frumoși și de parfum scump; aceiași ochi sticlind de mișelie sub luciul dulceag al unei naivități de copil; aceeaș figură care putea să învesmînte la comandă orice fel de mască din garderoba unui transformist; însă niciodată, nici un moment în viața lui, masca firească stării sufletești, pe care o ascunde în momentul acela. *(Rămînînd pe gînduri.)* Sau poate numai atunci... hă, dar cine mai știe toate astea... Nici ea nu poate fi sigură deplin... secretul l-a luat cu el acolo unde l-am trimes... Dar ei crezi că i-ar fi păsat măcar de asta? Ha... ea nu s-a întrebat măcar nici atunci, nici mai pe urmă... era conștientă că săvîrșește ceva oprit și atît a fost de ajuns...

MIHUȚ: Ilarie, te-ai îndepărtat...

ILARIE: Ah! Iartă-mă. *(Brusc.)* Mihuț, mă asculți; în Geo acesta am văzut pe Miti. Atît. *(Rînjește.)* L-am văzut vorbind cu Liana și în așa fel i se răsfrînsese figura de copil, că vedeai ca într-o carte chipul lui Miti... *(Aprinzîndu-se.)* Niciodată tabloul ăsta nu va mai dăinui la mine în casă. Îl voi desprinde și-l voi arunca departe în gunoiul vieței lui.

MIHUȚ: L-ai surprins făcînd ceva rău... vorbind ceva nepotrivit...

ILARIE *(strîngînd pumnii)*: O, dacă s-ar fi întîmplat asta... un minut n-ar mai fi... Dracu știe ce s-ar mai fi întîmplat și atunci. *(Dă din umeri. Pauză mică, scoborînd tonul.)* Dar l-am spionat în convorbirile lui cu Liana. O, el îi vorbește cu atîta naivitate copilărească, îi spune glume atît de inofensive... Uneori chiar citesc în ochii lui atîta rugăciune să nu-l izgonesc înapoi în noroiul din care vine... că mi-i milă. Pentru sufletul lui simplu și becisnic, vorbele mele și figura fetei, într-un cuvînt casa mea pare un reconfortant. *(Pauză.)* Și mai e ceva care mă oprește. *(Pe gînduri.)* ...ceva

...un gînd... ceva extrem de straniu... nu știu ce anume, dar extrem de straniu...

MIHUȚ *(privindu-l îngrozit)*: Hm, în casa asta umblă numai strigoi...

ILARIE: S-a auzit pînă la tine?

MIHUȚ: Ba ceva și mai frumos: spun oamenii de la mine că sperietoarea aceea mare a ta, de lîngă drumul Spîrlenilor, a început într-o seară să-și miște brațele și să amenințe.

ILARIE: Da, știu și asta. E un glumeț macabru aici, pe care o să-l descopăr. Cum explici că lucrurile astea se întîmplă cam la o lună după venirea cocotei aceleia? Nu cumva femeia asta a rămas cam într-o ureche și crede că se răzbună astfel? Sau cu scamatorul pe care l-a tocmit nădăjduiește să-mi răspundă la nepăsarea mea cu bătaia ei de joc? În orice caz e curios; dar te asigur că îi va trece, pentru toată viața lui, pofta strigoiului...

MIHUȚ: Poate toate-s mofturi. Nu știi: imaginație populară, desigur, încălzită puțin de venirea Angelei, cum spui. Însă să ne întoarcem la ce vorbeam. Bine, înțeleg... Geo... foarte bine, o părere. Dar Marius,— el mîine pleacă la Paris să-și ia doctoratul... Tu știi ce succese a repurtat acolo... Peste șapte, opt luni vine înapoi. Atîta fecior am și eu. Avere cîtă poftești. De neam cred că... *(Ilarie face semn cu mîna. Se aude răsunînd o goarnă de automobil. Zgomot apropiat de mașină. Mișcare în aer. Ilarie și Mihuț se privesc nedumeriți. Mașina parcă s-a oprit la scară. Pauză neliniștită. Apoi deodată ușa cea mare bufnește din încheieturi. Doica apare speriată.)*

SCENA IV

DOICA: Boierule, săru' mîna... cucoana...

ILARIE: Ce? Cum?... Ieși afară.

DOICA *(abia trăgîndu-și suflarea)*: Cocoana Angela!

ILARIE *(strigînd)*: Ieși afară, ți-am zis.

DOICA *îl privește uimită și dă de-a-ndărătelea spre ușă.*

ILARIE: Mai repede, mai repede...

DOICA *se-nvîrtește în călcîie și fuge. Nu nimerește clanța.*

ILARIE *(cînd doica a izbutit să deschidă ușa)*: Doico, doico... Doico...

DOICA *se întoarce tremurînd.*

ILARIE: Ce e? Ce vrea? Ce caută? Să plece numaidecît... Numaidecît... Dacă are ceva de vorbit cu domnișoara... Nu i-am dat voie domnișoarei tot la trei zile la Spîrleni? N-a fost și ieri?

DOICA: N-a fost.

ILARIE: N-aaa... fost?

DOICA: Domnișoara a rămas acasă.

ILARIE *(fața i se luminează, vocea îi scade)*: Știi bine că n-a fost?

DOICA: Da, chiar a fost la poartă și mașina cu trîmbița s-o ia... însă domnișoara a spus să spui că o doare grozav capul.

ILARIE: A zis așa? A zis... *(Privește cu lumină mare în ochi, spre Mihuț.)* A... *(Încruntîndu-se iar.)* Spune-i că-i voi trimite eu pe domnișoara... Atît... Ai înțeles?... Dar numai atît să-i spui. Haid! Du-te, du-te...

DOICA *iese.*

ILARIE: Ai auzit? Ea a refuzat să se ducă... *(Pauză.)* Hm... ce îndrăzneală! Ce obrăznicie! Cum pot femeile ăstea, după un scandal ca acela și după o hoinăreală de douăzeci de ani prin toate hotelurile lumei, să mai ridice ochii din tină?... Se poate să fie într-atîta lipsite de înțălegere, și-n cazul acesta degeaba ne mai necăjim pe ele... Ce caută aici?... Nemernica se împacă la gîndul că eu învăț pe fată. Asta trebuie să fac să-i ajungă la ureche: ne-a-mes-te-cul meu. Eu nici pînă acum nu i-am vorbit fetei de împrejurarea aceea. Știu că știe: liota asta de servitori...

DOICA *(deschide ușa cu sfială)*: Boierule, cocoana zice că vrea să vă spună ceva numai dumneavoastră.

ILARIE: Ce spune? Ce vrea? Nu... ascultă, măi Mihuț... dar femeile ăstea sunt nebune... ce e în capul lor, Mihuț, spune-mi, ce e în capul lor? Auzi... asta le întrece pe toate, întrece orice indignare... auzi, la ea e așa de simplu... douăzeci de ani, și acum ar sta

la taifas... Du-te, femeie, şi spune-i să-şi caute de drum, dar pe loc, auzi? Numaidecît.

DOICA: Mi-a spus: „Doico, spune-i domnului că numai un sfert de oră îi cer de vorbit. Atît şi pentru totdeauna. Şi dacă n-o vrea, spune-i că pentru fată am venit, să ne înțelegem de soarta fetei." Aşa mi-a spus...

ILARIE: Du-te, femeie, și spune-i să pornească în grabă. Un minut să nu mai stea în curtea mea. Nu vede că n-o mai rabdă nici pietrile din...

MIHUȚ: Ilarie, eu cred, să nu te superi... oricît venin ți-o fi făcut femeia asta, eu cred că doica nu trebuie să-i spună astfel. Dă-mi voie să mă duc eu...

ILARIE: Pe loc, pe loc să plece, dar numaidecît. Nu-i e ruşine cel puțin de... de... de oamenii ăştia...

MIHUȚ: Ilarie, dacă ai crede tu că toată lumea gîndeşte la fel cu tine... S-a uitat, măi omule, s-a uitat totul... doar în mintea ta se mai aprind pălălăi...

ILARIE: Ah! S-a uitat! Mihuț! Ah, te rog, te rog, niciodată să nu-mi mai pronunți vorba asta. Du-te, du-te şi-o ia. Ah! s-a uitat! De aceea a venit ea!... *(Zbierînd.)* Cum să se uite! Nu vezi că brațele mi s-au încordat de tinerețe şi mînie, nu vezi că-n ochii mei s-a înălțat pavilionul?

MIHUȚ: Linişteşte-te, linişteşte-te. Uite am plecat. *(Iese.)*

DOICA *(după o pauză)*: Tot tînără a rămas, boierule...

ILARIE *(zbierînd)*: Ieşi afară...

DOICA *tresare înspăimîntată şi fuge spre uşe.*

ILARIE: Stai...

DOICA *îl priveşte îngrozită.*

ILARIE: Domnișoara unde era cînd a intrat în curte maşina?

DOICA: Pornise în parc cu domnul Marius şi cu domnul Geo... Tocmai mă nimerisem la poarta parcului, cînd s-a auzit trîmbița; mi-a spus să zic că a pornit pe moşie cu docaru, şi au cotit pe cărărui...

ILARIE: Doico, să nu minți...

DOICA: M-o feri Dumnezeu! *(Pleacă ochii în pămînt, apoi îi ridică pe furiş la Ilarie, care se plimbă agitat.)* Cocoanei i-au dat lăcrămile, cînd a auzit că nu e acasă: a înțeles. *(Pauză.)* Albă mai e, mamă! *(Face un pas înapoi îngrozită de propria-i vorbă. Pentru că Ilarie*

nu răspunde, prinde curaj.) Şi e tînără tot ca domnişoara... *(Se uită pe furiş la Ilarie.)* Şi ochii, uite, parcă-i văd ochii de acum douăzeci de ani.

ILARIE *(izbucnind)*: Nu ți-am spus să ieşi? Ei bine, da ați devenit de o... *(Zbierînd.)* Ieşi odată.

DOICA *iese grabnic.*

SCENA V

ILARIE *rămas singur porneşte cu şi mai multă furie în plimbarea-i agitată. Apoi se opreşte şi parcă trage cu urechea, dar se scutură ca de frig şi porneşte din nou. În cele din urmă se opreşte iarăş aproape de rampă. De afară se aude motorul. Zgomotul acesta îl face să ciulească urechile: o ia tiptil spre una din ferestrele din stînga, care au storurile lăsate. Pune mîna pe sfoară şi rămîne astfel nemişcat, cu capul în pămînt. De afară vine larma automobilului care porneşte. Ascultă cum se depărtează şi lasă firetul fără să ridice transperantul. Cînd nu se mai aude nici un zgomot, înalță din umeri; pe figură i-apare un surîs de profund dispreț. Părăseşte scena prin uşa ce dă în apartamentul lui, trîntind-o.*

SCENA VI

LIANA *(deschizînd brusc uşa)*: Nu e.

GEO *(persifleur în toate replicele lui)*: Ah! Păcat. Am pierdut un moment istoric în lănțuirea evenimentelor acestui tragic castel.

MARIUS: Bietul Geo, el e un vechi colecționar de momente pierdute.

GEO: Iar ție, care n-ai pierdut un moment în trecutu-ți, îți spun: ia seama; fereşte clipa cea mai mare a vieții tale...

LIANA: N-aş fi crezut-o aşa îndrăzneață după fuga şi exilul ei voit... Dar în amurgul vieții se zice că se ivesc astfel de minuni.

GEO: Figura lui nenea Ilarie trebuie să fi fost sublimă...

MARIUS: Ea a fost pur și simplu senină și cel mult disprețuitoare.

LIANA: Tata e minunat. Eu îl admir cu toată obiectivitatea pe care mi-o dă calitatea mea de fiică. Luați exemplu de la el, tinerilor, dacă vreți să vă bucurați în amor de marile izbînzi.

GEO: Straşnic! Doi ani a umblat după ea s-o omoare. Și desigur nu pentru onoare sau alte bazaconii de genul ăsta, ci pentru c-o iubea. Și acum nici cea mai mică, cea mai legitimă și scuzabilă curiozitate...

MARIUS: Eu cred că tocmai onoarea asta, care pentru Geo nu-i decît o simplă bazaconie, l-a înfuriat atîta.

GEO: Eternule doctor, mă închin în fața categoricei tale sentințe.

LIANA: Dacă începea atîta de frumos precum sfîrșește, poate că ea însăși ar fi pedepsit pe Miti că a îndrăznit s-o iubească. Dar astea sunt probleme prea grele pentru mintea noastră, ca să zicem așa, de copii...

GEO: A mea și a ta, desigur; putem cere în schimb consultațiuni de la domnul doctor, pentru care nu cred să existe probleme de nedezlegat.

LIANA: Nu e nevoie să-i răspunzi, Marius... Ce vrei?... Are și el mica lui plăcere să fie puțin ironic și rău, fără totuși să parvie... Și aici, ca și în toate, el e un biet diletant.

MARIUS: Geo, ți-aș veni cu drag în ajutor, dacă n-ar trebui să mă grăbesc... mă așteaptă cuferele deschise, iar mîine trebuie s-o pornesc înaintea zorilor la drumul meu cel lung. Liana, rămîi cu bine! *(Arătînd pe Geo.)* Te las într-o bună pază!

LIANA *(strîngîndu-i mîna)*: Mergi cu bine, Marius. Vom auzi cu plăcere de izbînzile tale.

GEO: O... de izbînzile lui să nu mai vorbim, eu l-am proclamat doctor de cînd l-am văzut!

MARIUS: Vezi că din cînd în cînd poate să fie și rău? *(Iese.)*

SCENA VII

LIANA *(după o pauză se apropie de fereastră)*: Ia să vedem... Poate o fi văzut-o pe fereastră.

GEO: Tot timpul, pînă la plecarea mașinei, ochii mi-au fost la fereastră. Ei bine: nimic, nici o tremurare a perdelelor n-am zărit. Și totuși, am niște ochi! Și după spusele doicei, trebuie să fi stat tot timpul aici, în antreu... În schimb ea mînca geamurile cu privirea. Cît compătimesc pe femeia asta! Însă îi dau dreptate și lui nenea Ilarie. Cum îi dau și lui bietul Miti, cel mai simpatic dintre toți. Fiecare cu punctul său de vedere. Greșala a fost a acelora care s-au lăsat prinși așa de ușor. Încrederea prea mare în aproape e meteahna secolului. Miti acesta trebuie să fi contat prea mult pe prietenia lui nenea Ilarie; vreau să spun că-l socotea atît de prieten, încît nu-și putea închipui că o bănuială atît de urîtă i-ar putea trece prin cap. Și să mai contezi în prieteni!

LIANA: Ai o mare plăcere să treci drept cinic și nu izbutești deloc.

GEO: Pentru că nu pot să mă dezmint. Vai, și ce silințe nu depun!

LIANA: O...

GEO *(după o tăcere. Ironia dispare pe încetul)*: Liana, crezi tu într-adevăr că nu sunt un cinic?

LIANA: Niciodată nu ai izbîndit să mă convingi.

GEO: Că nu sunt un nemernic?

LIANA: Un nemernic?

GEO: Un rătăcit!

LIANA: O! rătăcit... Tu vrei să pari astfel. Ești perfect întreg, dragul meu.

GEO: Un... stricat.

LIANA: Despre asta am auzit într-adevăr vorbindu-se; dar atît.

GEO: Că în drojdia aceea amară și întunecată pe care obișnuiai s-o vezi în locul sufletului meu plutește vreun grăunte de soare, o picătură de strălucire numai...

LIANA: N-am văzut nimic din tot ce-mi spui: nici picătura, dar nici măcar drojdia, sărmanule.

GEO: Dar oare ai putea crede cît de puțin, că dacă o astfel de picătură ar cădea în nimicul pe care mi-l atribui, picătura asta ar putea să trăiască, să pîlpîie, să se aprindă de tot mai multă viață?

LIANA: Nu înțăleg... și dacă aș putea crede?

GEO: Liana, dacă în cele cîteva luni care ne despart de revenirea lui Marius, eu ți-aș putea arăta curată și vie această picătură de lumină...

LIANA *(rîzătoare)*: Continuă...

GEO: E inutil.

LIANA: Continuă, continuă... *(Rîde cu veselie.)*

GEO: Aveți dreptate... Am fost și sunt toate acestea: un cinic, un nemernic, un stricat, o, mai ales un stricat. Am fost toate acestea.

LIANA: Cu nimic n-ai dovedit.

GEO: Și-n amestecătura asta trăzvită și dezgustătoare, în drojdia aceasta rămasă în mine de pe urma tuturor dezordinilor cărora mă dădusem cu ochii închiși, numai glasul tău, Liana, a putut despărți uscatul de ape...

LIANA: Și atunci ai spus: să se facă pămîntul, și pămîntul se făcu.

GEO: Atunci am spus: să se facă cerul, și cerul s-a făcut. În sufletul meu s-a făcut lumină, în el au început să cînte izvoare de apă curată și păsări, să pîlpîie stele și aștri fără pereche, răsărituri de lună să răspîndească luminiști fantastice și...

LIANA: O, cîte pot ieși dintr-o drojdie.

GEO: Voi ați prăbușit tot cerul ăsta...

LIANA: Noi?

GEO: Tu și tatăl tău. Demult. Cînd am mai fost pe-aici... Rîsul vostru, rîsul tău mai ales, căci în el auzeam și pe al tatălui tău.

LIANA: Și atunci, desperat, te-ai aruncat iarăși în bezna cea adîncă.

GEO: Din hîrburi am mai închegat ceva la loc. M-am reîntors cu acest ceva ascuns cu multă grije în pojghița glumelor mele proaste. Dar credeam atît de străvezie pojghița asta, încît mi-am închipuit că adevărul se va întrezări de la sine. Mi-era atît de frică de rîsul tău strident care îmi răsuna încă așa de crud în urechi! Mi-era groază să nu vă năpustiți și asupra acestor biete cioburi, să mă împingeți iarăși în mlaștina din care încercam să-mi scot capul...

LIANA: Pare interesant.

GEO: Și totuși, Liana, acolo departe, începusem să cred că deslușesc, în amintirea penibilă a rîsului tău, un alt înțăles. Iată, credința asta m-a adus din nou; am revenit să-i descifrez înțălesul adevărat, care nu poate fi decît unul.

LIANA *bufnește într-un hohot spasmodic și fără contenire.*

GEO: Liana, de ce nu mă asculți pînă la capăt?

LIANA *(rîzînd și mai violent)*: Ascultă-i înțălesul.

GEO: Liana!

LIANA *(abia putîndu-se stăpîni)*: Ai fost admirabil. Ești admirabil, Geo... făcînd declarații... o, de necrezut!... și mai ales cu vorbe atît de biblice. Geo, dar știi cum nu te prinde, știi ce stîngaci ai fost?

GEO: Stîngaci? Dar însăși stîngăcia asta...

LIANA: Ajunge, ajunge... mi se părea că te văd în frac și cu papuci de casă sau într-un costum la fel de caraghios. Geo, dacă-mi plăcea ceva la tine înainte, era tocmai atitudinea ta de mic ștrengar iremediabil și copilăreștile tale sforțări de a te umfla în penele unui cinic învechit... Serios, însă, ești caraghios...

GEO *(buzele i se boțesc iarăși a persiflaj)*: Iată-mă-s iarăși biet înger gonit...

LIANA *(bufnind din nou)*: Ce-ai spus? Înger?

GEO *o privește crunt, lăsîndu-se ușor pe un scaun.*

LIANA *(rîde cu fața în palme)*: Ah, îngerul căzut... așa da... parcă ți-ai mai revenit. Rămîi la tonul ăsta...

GEO *rămîne cu privirea pierdută în gol.*

LIANA *se smulge cu greutate din torentul rîsului.*

GEO *(cînd ea s-a potolit)*: Va să zică povestea lui Lucifer n-a izbutit.

LIANA *(veselă încă)*: O debitezi adesea...

GEO: Teme-te de ea, copilă. Acum îngerul prăbușit se ridică, își șterge pălăria de țărînă, încruntă sprîncenele și strînge fioros pumnii, din care unul se înalță în sus spre a amenința paradisul pierdut. Din momentul acela, Liana, lupta între iad și rai e declarată. Prăbușitul se va atîrna de băierile cerului, ca să-l rostogolească și pe el în smîrcul unde înoată. Piesa abia acum începe, doamnelor și domnilor. Liana, în casa asta unde domină

glasul înşelatului tău părinte şi unde lumea trăieşte sub legenda trecutului, află că Miti şi-a făcut apariţia...

LIANA: Ah, da, într-adevăr, uite ce-am uitat să-ţi spun. Astăzi după-masă, doica mi-a povestit că Ifrim a văzut umbra lui Miti dînd tîrcoale în jurul pavilionului.

GEO: Abia astăzi ai aflat?

LIANA: În două seri de-a rîndul se zice că l-a văzut Ifrim. Aseară chiar luase cu el şi cîţiva din oamenii ceilalţi... şi încă înarmaţi... şi cu toţii au rupt-o la fugă... Doica mi-a spus apoi că oamenii din sat au văzut sperietoarea cea mare de ciori, dinspre Spîrleni, mişcînd braţele...

GEO: Liana, tu crezi în vedenii?

LIANA: Nu, de aceea sunt curioasă să merg şi eu diseară ca să văd pe Miti. Geo, ne vom face că ne plimbăm prin parc. Vom spune că luăm şi pe doica cu noi, ca să ne dea voie tata aşa tîrziu... Hm, cine o fi acest glumeţ!...

GEO: În seara asta nu va apare.

LIANA: De unde ştii?

GEO: Cunosc secretul acestei fantome.

LIANA: Secretul?

GEO *(privind-o fix)*: Liana...

LIANA: Ce te-a apucat? Ce mă priveşti aşa?

GEO: Vrei într-adevăr să cunoşti povestea strigoiului?

LIANA: Da, dar ce înseamnează asta?

GEO: Liana, tu ai vrut. Ascultă, gîndeşte-te încă o dată la cele ce ţi-am spus adineaori. Şi spune-mi, crezi cît de puţin în toate celea?...

LIANA: Ce tot vrăjeşti?

GEO: Liana, gîndeşte-te, gîndeşte-te, te rog.

LIANA: Eşti caraghios, pur şi simplu.

GEO: Atunci ascultă...

LIANA *îl priveşte uimită.*

GEO: Dar mai întîi să te întreb o nimica toată. De ce nu poţi suferi pe mama ta? Am observat lucrul ăsta.

LIANA: Pentru că n-am cunoscut-o. Acum, cînd o văd, zadarnic mi-ar spune cineva că e dînsa. Dar spune-mi cu strigoiul. De unde ştii că astă-seară nu va apare?

GEO: Răbdare. Va să zică, nu e vreo dezaprobare a trecutului?

LIANA: Poate să fie şi asta.

GEO: Oare tatăl tău n-a contribuit cît de puţin la felul de afecţiune pe care acum îl ai pentru dînsa?

LIANA: El s-a ferit totdeauna să-mi vorbească de ea...

GEO: Sărmana femeie!

LIANA: Sărmana? Geo, tu eşti în stare să compătimeşti?

GEO: Sărmana femeie! Şi tu niciodată n-ai exclamat cuvîntul acesta pe care un acord general îl socoteşte mai scump pe lume: mama!

LIANA: Adevărat: numai l-am pronunţat. Însă nu-mi amintesc cînd l-am rostit pentru prima oară. Noţiunea s-a format mult mai tîrziu...

GEO: Cînd s-a format noţiunea aceea, probabil din instinct, n-ai întrebat pe tatăl tău?

LIANA: Sunt lucruri adînc pierdute în trecut. Mai tîrziu ştiu că mi se spunea că mama a murit...

GEO: Groaznică răzbunare! Şi pe urmă, cînd adevărul ţi-a venit în urechi? Nu-i aşa că ea ţi-a apărut într-o aureolă de mister şi simpatie, tocmai din cauza acelor împrejurări? Liana, nu poţi nega asta...

LIANA: E drept, mi s-a părut cît se poate de interesantă. Dar tocmai pentru că mă ascundeam cînd mă gîndeam la ea, ca şi cînd aş fi cules pe furiş dintr-un pom oprit, tocmai pentru aceasta mă feream să pomenesc de dînsa înaintea tatălui meu.

GEO: Dar acum, Liana? Acum de ce te fereşti de dînsa?...

LIANA: N-aş putea spune.

GEO: Îţi voi spune eu: pentru că bocetele ei te îndepărtează de dînsa. Liana, tu te obişnuisei s-o vezi într-o atmosferă de romantism, o răzvrătită împotriva tuturor convenienţelor, o vrăjmaşă a tuturor scrupulelor, pe care nimic n-ar putea-o astîmpăra, decît unicul, adevăratul duşman: bătrîneţea. Ai fi vrut s-o vezi îndrăznind să reziste chiar acestui de neînvins duşman... Şi cînd colo, ai dat peste o explozie de văicăreli şi de regrete...

LIANA: Da, plînsul ei, încontinuu acelaş, mă enervează... însă nu-i adevărat că mi-o închipuiam într-un anume fel. Doamne... poate că da.

GEO: Liana, aşa e. Dar mama ta socoteşte că nenea Ilarie te-a îndopat şi te îndoapă cu lingura de supă a moralei.

Şi te iubeşte într-atît, încît, pentru a te cîştiga, e în stare să devină, sărmana, pînă şi morală... să rivalizeze cu nenea Ilarie în austeritate.

LIANA: Crezi că nu regretă?

GEO: Liana, tu ascultă-i sfaturile cu cel mai îngăduitor surîs. Ea ţi le dă, pentru că şi ea le-a primit astfel. Asta n-a împiedicat-o să se lase ademenită de glasul şarpelui, după cum nu te va împiedica desigur nici pe tine, cînd vei fi soţia scumpului tău Marius, pe care destinul, sub chipul implacabilului tău părinte, ţi l-a hărăzit încă din faşe...

LIANA: O...

GEO: Sfaturile să i le asculţi, pentru că e stabilit de ancestrala experienţă: cu cît te vei pătrunde de ele, cu atît savoarea călcării lor în picioare va fi mai fără pereche şi cu atît deliciul pocăirei tîrzii e mai inexprimabil. Ce-ţi va cere ea bunăoară: să închizi ochii pentru trecutu-i frămîntat şi să crezi în sinceritatea pocăinţei prezente. Ce te costă să-i faci plăcerea aceasta? Dă-i dezlegare pentru ca ea să-şi deschidă sufletul. Şi atunci pleacă-ţi adînc urechea: ai să auzi la început o scuză sfioasă, abia bîlbîită, care pe nesimţite se va preface în cîntecul cel mai vrăjit din lume, un cîntec pe care toţi îl condamnă, dar îşi întind la el bucuros timpanele auzului.

LIANA: Ah, cîntecul ăsta mi s-a părut că-l aud uneori.

GEO *(triumfător)*: Aşa e, Liana!

LIANA: Dar nu mi-am întins la el nici un timpan...

GEO: Liana, în sîngele tău musteşte sîngele reînnoit al mamei tale, care pe îndelete fuzionează cu sîngele autorului nostru comun, din care descind şi eu, hulitul şi detracatul. Niciodată sîngele acesta, atît de fericit alcătuit chimiceşte, nu ţi-a cîntat el în urechi, în nopţi de tăcere şi insomnie? Nu ţi-a vorbit el de seri întunecoase sau cu lună, de-un pavilion de romantică arhitectură, de-o Liană a unui viitor apropiat pe care tocmai frica de moarte o atrage într-acolo, ca pe striga nopţii vîlvătaia popasului nocturn al pribegilor? *(Uşa cea mare se deschide, apoi se închide brusc. Liana tresare speriată.)* De ce ai tresărit, Liana? De ce sîngele ţi-a roşit atît de violent obrajii? Doar uşile sunt departe de colţul nostru, în antreul acesta uriaş...

LIANA: N-am tresărit!

GEO: Pentru că vorbele mele răsună ca o nelegiuire sub coperişul sub care domină intransigenţa tirană a cinstitului tău părinte. Şi nelegiuirea asta e ca o muzică oprită, un şuier vrăjit, biblicul şarpe; e păcatul, Liana, care se strecoară spre urechile tale larg deschise...

LIANA: Nu e adevărat.

SCENA VIII

ILARIE *intră, se apropie îngîndurat înaintînd spre ei, apoi parcă şi-aduce aminte de ceva, se întoarce brusc şi iese.*

SCENA IX

GEO: Atras de aceeaş pălălaie mi-a venit în gînd să îmbrac puţin vesmintele lui Miti...

LIANA: A...

GEO: Ssst... Liana, strigoiul sunt eu... Apariţia aceasta ştiam că va provoca puţină rumoare în casa care m-a adăpostit. Am vrut să reînviu puţin pe nedreptăţitul ăla de Miti pe care îl iubesc. Sau, mai just, în care mă iubesc. Sunt el. Mi-a fost de-ajuns să-mbrac pardesiul meu de voiaj, pe care l-am adus dinadins, căci semăna cu cel descris de Ifrim c-ar fi înfăşurat pe Miti în noaptea cea tragică. A fost de-ajuns un pardesiu ca să pun în mişcare toată curtea. Atmosfera mi-a pregătit-o halucinaţia unui grup de beţivi întîrziaţi, cărora li s-a năzărit o sperietoare de ciori mişcînd braţele. Ideea mi-a venit de aci. În noaptea următoare, mă găseam lîngă treapta pavilionului, acolo unde Miti a căzut. Observasem că Ifrim trecea pe acolo către casă, cînd îşi termina serviciul. Şi observasem că ucigaşul ăsta nici măcar nu întorcea ochii în treacăt spre locul unde sfîrşise o viaţă. Intrasem de cu zi în vorbă cu el şi văzusem că învierea sperietoarei îl impresionase oare-

cum. În orice caz, imaginația îi era montată; cînd l-am simțit venind pe cărăruie, m-am ridicat încet de pe treaptă, avînd grije ca foșnitura pardesiului de cauciuc să fie cît mai de auzit. L-am văzut aruncînd o față îngrozită spre mine și l-am auzit bolborosind o întrebare indescifrabilă. Nu i-am răspuns. Atunci a gemut un vaiet de spaimă și s-a năpustit în goană nebună. Știam că a doua zi nenea Ilarie va fi informat de această stranie întîmplare. Cum bătrînul tău tată era neîncrezător și da totul pe socoteala unei contaminări firești la țărani, am crezut că a doua zi trebuie să complectez încercarea, fiind sigur, din informațiile culese, că Ifrim nu va reveni însoțit decît de argat și de bucătar și fără vreo armă de foc. De altmintreli prezența unei astfel de unelte în mîinile lor m-ar fi făcut să-mi declin adevărata calitate, înainte de a apuca vreunul să ia la ochi. Succesul a fost monstruos: la primul gest hieratic au rupt-o de fugă.

LIANA: Și de ce toate astea?

GEO: Pentru că Marius nu numai că și-a luat aerul de viitor stăpîn al fericirei tale, dar l-am surprins încruntînd ochii cînd am pronunțat numele lui Miti în fața ta. Și un fior de tristeță m-a apucat de sărmanul năpăstuit pe a cărui memorie n-a fost de-ajuns ca nenea Ilarie s-o astupe c-o movilă uriașe de pămînt, dar a trebuit ca și promisul tău să mai arunce cîteva lopeți. Și-atunci m-am gîndit să-l înviu din morți, copilă, în așa fel încît toată împrejurimea să clocotească din nou de numele lui, iar ție să-ți apară ca întruparea unicului adevăr. Apariția lui avea să-ți șoptească la ureche că tu ești destinată să aparții nu numai unuia singur, căci ești prea frumoasă ca să nu învii dorințe la fiecare pas.

LIANA: Însă numai acel pe care-l voi iubi va învia în mine unica dorință.

GEO: Copilă, Miti va fi totdeauna alături, să-ți insufle gîndul cel bun.

LIANA: Și dacă nu-mi voi ține urechea la el?

GEO: În seara asta nenea Ilarie va veni înarmat pînă în dinți să pedepsească... de moarte pe cel ce îndrăznește să-i aducă aminte de trecutul îndepărtat, care, recunoști și tu, Liana, dă un farmec deosebit acestor moarte locuri. Dar cînd nenea Ilarie va aștepta la pîndă ca să ucidă a doua oară pe Miti, Miti va retrăi într-un pavilion vecin povestea de acum douăzeci și doi de ani.

LIANA: Ce vrei să spui?

GEO: Miti, pe care îl vezi reincarnat, va fi peste trei ceasuri la fel cu cel de acum două decenii, căruia-i plăcea să dea iama și prin vecini, încercuit în două brațe moi și albe ca ale Junonei. E destul de posibil să fie și-n brațele morții din nou. Dar asta n-are nici o importanță. *(Fluturînd o scrisoare.)* Hîrtia aceasta mă cheamă la una din cele mai minunate îndrăzneli.

LIANA: Hîrtia asta... O scrisoare...

GEO: O scrisoare... O chemare... O chemare a necunoscutului.

LIANA: Geo, e adevărat deci... și cine... cine ți-a trimis-o?

GEO: Ce-ți pasă?... Necunoscutul.

LIANA: Haide... spune, cine, Geo... te rog...

GEO *(fluturînd-o întruna)*: Cine? Necunoscutul... Infinitul... Misterul...

LIANA: Geo, să văd și eu... vreau să văd și eu...

GEO: Cum aș putea... gîndește-te...

LIANA: Vreau, Geo... Crezi tu că mintea mea încăpățînată va scăpa cea mai mică șoaptă? Haide, Geo... arată-mi scrisoarea... De la cine e? Nu cumva de la doamna Cosmin... despre ea am auzit șoptindu-se multe.

GEO: O, doamne, Cosmin... Dar asta e poveste veche. Crezi că Miti a dormit, drăguțo?... Doamna Cosmin... doamna Spărleanu, doamna Vladimir... domnișoara Amalia...

LIANA: Amalia?... Amalia Calomfir...

GEO: Astea sunt povești vechi, draga mea, zac de mult în fundul lăzii mele... Am să ți le arăt pe toate... o, cîte-o să-ți arăt... cît de ciudate... cît de vițioase.. cît de grozave... Dar pe aceasta, pe care o am acum în mînă, niciodată.

LIANA: Geo... Vreau să văd toate astea. Dar acum vreau pe aceasta din mînă. Vreau, înțelegi... Haide, dar nu aici. Tata ar putea să vină... trebuie să-mi arăți...

Haidem afară, în parc, pînă nu amurgește de tot. Cine... Cine e? Haidem...

GEO *(rînjind)*: Spre pavilion?

LIANA: Unde vrei... A! nu... nu într-acolo.

GEO: Acolo Liana... spre pavilion. *(Ies.)*

SCENA X

Rămîne un moment goală, apoi apare ILARIE cu o pușcă de vînătoare pe care o frînge și privește prin țevi.

Cortina

ACTUL II

SCENA I

GEO: Crezi că are să vină chiar mîine?

LIANA: Cu siguranță. Trenul sosește de dimineață. După masă se va și grăbi să afle rezultatul.

GEO: Poate nu se va grăbi. Eu cred că poimiine va fi printre noi. Îți va arăta prin asta că nu se prea pierde cu firea. Ce vrei? Mîndrie de doctor în drept. Mai ales cînd tată-său îi va spune că eu mă găsesc din nou aici. Și că în răstimp, în mai multe rînduri, mi s-a încuviințat șederea lîngă tine. Ce surpriză pentru dînsul! Aceeaș surpriză pe care eu o am zilnic, cînd mă întîlnesc cu nenea Ilarie și văd că nu mă dă afară ca pe un netrebnic ce sunt. Căci trebuie să-ți mărturisesc, Liana: această atitudine a tatălui tău mă neliniștește. Ori de cîte ori reveneam aici, ajungeam cu groază că poarta îmi va fi trîntită în nas. Însă groaza creștea și mai mult cînd găseam poarta deschisă și cînd nenea Ilarie mă accepta sub coperișul său, cu acea înfricoșetoare liniște a persoanei lui...

LIANA: Tatăl meu are prea multă încredere în mine ca [să nu mă lase în preajma focului, fără a avea teamă că mă voi frige puțin. Poate tocmai pentru a mă imuniza îmi îngăduie compania ta. Sau poate, gonindu-te, să nu te ridice în ochii mei, deși în privința asta ar putea fi fără grije. Cît privește pe Marius, surpriza de care îmi vorbești va fi și mai mare cînd va afla că tot el a rămas alesul.

GEO: Asta îl va face să mă cerceteze cu ochi grozav de scormonitori pînă după terminarea ospățului nupțial. Pe urmă va fi fericit, fără a înțălege că eu sunt cel care am binevoit să-i păstrez acea fericire, pe care o va găsi intactă.

LIANA: Da? Crezi că dacă n-ai fi binevoit?

GEO: Copilă, copilă, privește-ți bine în inimă; o mișcare să fi făcut și ai fi căzut ca o adormită la cel mai mic gest al hipnotizatorului.

LIANA: Sărman hipnotizator! Crezînd că adormi pe alții, ai adormit tu însuți. Ai ochi cari se răsfrîng împotrivă-ți și cari te-au adormit buștean. Ei bine, cum ți-ai închipuit că ai izbutit să mă convingi? Cum ai putut crede în nerozia asta, că aștept să mă căsătoresc cu Marius, pentru a te consacra bărbat clandestin? *(Suflîndu-l în frunte de trei ori.)* Deșteaptă-te, deșteaptă-te! Îți spun: ai așteptat degeaba. *(Bătînd din palme.)* Am să-i spui chiar mîine lui Marius de planurile noastre. Asta are să-l facă să rîdă.

GEO: O, spune-i. Asta are să-i facă destulă plăcere, mititica doză de îndoială cu care-l vei inocula chiar de la început. Bietul doctor în drept! Ce greu o să înțăleagă cerebelul lui, înțelegător de pandecte, cum virginitatea fizică a cuiva e cu totul independentă de desfrîul sufletesc. Ești o desfrînată, draga mea fecioară! Trebuie să recunoști asta! Parcă te văd mîncîndu-mi cu ochii mari și flămînzi descrierile incursiunilor mele nocturne în gineceurile diferitelor notabilități din sat, precum și în ale proprietarilor megieși. Rareori, adu-ți aminte, te revoltai contra lor și anume cînd le expuneam prea sumar. Nu poți tăgădui...

LIANA: După cum nu pot tăgădui nici dezgustul ce fatal urmează oricărei lăcomii.

GEO: Cel ce se dezgustă de vin, a doua zi bea și mai vîrtos. Mărturisesc sincer, va fi o încîntare sufletească pentru mine să privesc pe parizianul tău de bărbat, refugiindu-se aici, în fundul acestor dealuri cu vii și păduri, ca să-și găsească mireasa cea curată.

LIANA: Pentru ce toate astea? Ce ți-a făcut Marius?

GEO: Pentru că te iubesc.

LIANA: Ești grozav de sarcastic. Și cu toate astea ai pronunțat, în sfîrșit, unicul adevăr din tot ce-ai spus pînă acum. Restul: naivități atît de copilărești. Dragul meu, mi-a plăcut mult că ai rămas alături de mine. M-ai distrat. Tata, cu morocăneala lui de gelos întîrziat, nu mai mă distra deloc, așa că ai venit la timp. Îți mulțumesc. Adevărul însă acesta e: mă iubești. Și, bietul de tine: voi fi a lui Marius și niciodată a ta. Înțelegi, niciodată a ta.

GEO: Însă a lui Miti, a unui Miti cu siguranță. Și-acum să ne întoarcem la doamna Lunceanu, adică la domnul Lunceanu, căci aventura a fost mai degrabă cu dumnealui.

LIANA: Geo, știi ce? Nu s-ar putea să nu-mi mai povestești aventura cu doamna și domnul Lunceanu?

GEO: De ce?

LIANA: Pentru că au început să mă plictisească și aventurile tale din împrejurimi.

GEO: Cum poți să spui o astfel de minciună?

LIANA: Ce vrei? M-ai plictisit destul. E timpul să vie Marius.

GEO: Promisul... O, viața ta alături de Marius. O văd... ca printr-o apă tulbure. Te văd în noaptea ceea... ba e seară... ba e noapte profundă, fără lună, fără stele... ba poate fi și cu stele: cea dintîi noapte a trădărei... Spune, Liana, ție nu-ți plac cărțile acelea unde sunt descrise nopți în care clocește trădarea? Trădarea de soț, trădarea de prieten, trădarea de oști! Imediat inima începe să-ți bată mai hoțește și parcă tu însuți te cobori mai tiptil în litera adîncă a cărței. Să-l vedem ce face? Mergi cu el, de pe divanul pe care stai tolănită, din plină zi, în care te găsești cu cartea în mînă, cazi ca într-o pivniță în plin, ca să zic așa, tenebru și te ții de trădător. Îl urmărești cu gura căscată și cu suflarea reținută și te temi de cel mai mic zgomot, te temi chiar să întorci foaia, ca să nu tulburi pe trădător în negru-i plan. De ce acorzi atîta interes trădătorului, cînd drumul unui om ca lumea te-ar face pur și simplu să arunci cartea?

LIANA: Divaghezi. Poți să arunci cartea.

GEO: Dacă n-ar fi vorba de un nemernic aș arunca-o. Dar nu-ți fie teamă: voi intra numaidecît în scenă. Căci eu

te aştept jos: la intrare, lipit de zid, şi vîntul nopţii sumbre mă lipeşte şi mai mult de umedul părete conjugal.

LIANA: Nu mai e nevoie... Închide cartea, bietule Geo... tu eşti... eşti... cum să spun... este o mare deosebire între... ah... nu ştiu...

GEO: Ce sunt? Ce deosebire?

LIANA: Nimic, nimic...

GEO: Liana, ce-ai vrut să spui?

LIANA: Ah, nimic, nu ştiu ce-am vrut să spui... A, ba da, poftim! Ei bine, niciodată...

GEO: Liana, n-ai vrut să spui asta... te rog, ce-ai vrut într-adevăr să spui...

LIANA: Ascultă, ascultă! Asta am vrut să spun: cum crezi că-mi voi înşela bărbatul aşa de copilăreşte ca într-un decor de roman vechi! Voi fi ceva mai pozitivă, dragul meu. Cu siguranţă că întîmplarea se va petrece la Bucureşti. Îi voi cere să ne aşezăm la Bucureşti; în labirintul acela, cînd el va fi la tribunal sau în vreo călătorie politică — m-am gîndit la asta cu multă atenţie — căci îl voi determina să facă politică tocmai într-această vedere. Acolo, acolo, voi avea tot largul...

GEO: Evohe, evohe, evohe... Fii slăvit, cuvîntule cel sfînt, cuvîntule mult aşteptat. Liana, mai pronunţă o dată şi chiar de mai multe ori cuvîntul acesta fără pereche: îl voi înşela, îl voi înşela, îl voi înşela. Vreau să văd coralul buzelor tale dezlipindu-se să lase în sfîrşit slobod acest cuvînt delicios ca păcatul.

LIANA: Ei bine, poftim: îl voi înşela, îl voi înşela. *(Apăsînd tare pe cuvinte.)* Îl voi înşela...

GEO: Liana, te rog ca un biet vameş care-şi loveşte pieptul cu pumn de ciocan, spune şi astfel: îl vom înşela...

LIANA *(rîzînd)*: Îl vom înşela...

GEO: Nu aşa, Liano. Aş vrea cu aceeaşi căldură în pronunţare, cu aceeaşi siguranţă în debit, cu aceeaşi dulceaţă infinită în timbru ca întîi.

LIANA *(rîzînd)*: Nu.

GEO *(rugător)*: Liana.

LIANA *rîzînd dă din cap negativ.*

GEO: Liana, învredniceşte şi pe nemernicul de mine cu nădejdea unei singure fărămituri.

LIANA *(rîzînd desfrînat)*: Ţi se va da...

GEO: O, zei! *(Se repede la ea şi o sărută.)* Ştiu, ştiu, sunt sigur... că eu voi fi cel dintîi cu care vei rupe cununa de lămăiţă de pe capul bărbatului tău şi... şi...

LIANA: Şi? Spune...

GEO: Nu, nimic.

LIANA *(poruncitor)*: Spune...

GEO: Ei bine: şi cel din urmă!

LIANA *izbucneşte într-un hohot grozav.*

GEO *(dîrz)*: ...şi cel din urmă.

LIANA *dă drumul şi mai năvalnic rîsului.*

GEO: Aşa va fi.

LIANA *(bătînd din palme)*: Mă iubeşti, bietule; gîndeşte-te bine: tu însuţi...

GEO: După mine, oricîţi pot fi, Liana! Să se îmbete cîţi mai mulţi din această comoară, pe care un avar plănuieşte s-o îngroape sub scîndurile odăii lui mohorîte. Dar tu, tu singură vei fi aceea care-i vei izgoni, păstrîndu-te numai pentru mine, căci mă iubeşti, mă iubeşti, mă iubeşti...

LIANA *(închizînd ochii pe jumătate)*: Vom vedea, vom vedea, vom vedea.

GEO: Numai aşa poate fi, Liana.

LIANA *(închizînd de tot ochii)*: Cine poate şti?

GEO: Nu poate fi altfel...

LIANA: Căci tu nu m-ai învăţat să te iubesc pe tine. Tu mi-ai propovăduit desfrînarea. Şi din tot ce mi-ai debitat fără nici o noimă, şi numai cu o stranie ardoare, o singură putinţă m-a pus adînc pe gînduri. Restul n-ar fi slujit decît să mă strîngă şi mai mult de tăria cinstei pe care o simţeam în mine. Restul n-a slujit decît să mă dezguste de toată truda ta. Îmi demonstrai: cu cît îţi iubeşti mai mult bărbatul, cu atît plăcerea de a-l înşela va fi mai mare, cu atît dragostea de el, nevinovatul, neştiutorul, va fi mai puternică. Ai avea ceva pentru el, îmi spuneai, atît de adevărat, din dragostea unei mame pentru copil...

GEO: Ah, da, recunoşti?

LIANA: Fără a fi tu însuţi convins, insistai grozav pentru a-mi sugera această idee, adînc, tot mai adînc. Dacă după nuntă survenea eventualitatea unei puternice

iubiri pentru bărbatul meu, tu vroiai să-ți lași deschisă o portiță. E singura ta năzbîtie expusă cu metodă. Restul a fost ca tot ce trece prin capul tău, la voia întîmplării. *(Pauză; ca-n vis.)* M-am văzut atunci, în gîndul meu, întorcîndu-mă din patul adulterului în patul soțului meu, pe care-l iubesc, presupuneam că-l iubesc fără vreo limită... Mă întorc, el mă primește încrezător, mă cuprinde în brațe, mă strînge, îmi sărută fruntea, în dosul căreia se ascunde păcatul. Ești parcă deasupra lui. Ești într-adevăr mama ce se lasă în voia brațelor fragede ale copilului, abia scăpată din brațele tatălui acestuia... Iată, la un moment dat, el începe să bănuiască. Și-i vezi atunci ochii lui mari și dragi, rostogolindu-se furioși în orbite. Ca un copil înfuriat pentru un lucru de nimic. Îl vezi căutîndu-ți pricină din nimica toată, îl auzi strigînd cuvinte grave, răzbunătoare, amenințătoare... ce teribil și ce delicios! Îți vine să-l strîngi în brațe, tocmai pentru că el te respinge, să-l strîngi pînă la sugrumare.

GEO: Ajunge, Liana! O, cum le-ai înțeles toate astea... Ce bine, ce adînc, ce îngrozitor... De ce n-ai înțeles că inima asta te-ar fi putut învăța ceva mai sfînt, mai curat...

LIANA *se încruntă.*

GEO: Liana, nu știu ce mai vorbesc; iartă-mă. Liana, aceasta a fost vruta necunoscutului. Iartă-mă, aiurez, minunata mea elevă. E beția izbîndei, care mă face să aiurez. Ești tu care mă iubești, vis, nebunie, miraj, care o să te realizezi în curînd! Iartă-mi țipetele banale, scoase parcă din flașnetă. Dar nu știu cum să-mi strig fericirea, Liana; am izbîndit!... Miti a izbîndit! *(O apucă în brațe și o strînge.)* Pînă la sugrumare, Liana...

SCENA II

Trompa automobilului. Cei doi se desprind.

GEO: S-a oprit la poartă.

LIANA: La poartă?

GEO: Da. Dar de ce ți se pare curios că a oprit tocmai la poartă? Probabil a trimes automobilul să te ia ca de obicei...

LIANA: Ar fi tras la scară. Dacă a oprit la poartă, atunci e și ea într-însul.

GEO: Iar și-a luat lumea în cap. De cînd n-ai mai fost pe acolo?

LIANA: De o lună și jumătate...

GEO: Te duci?

LIANA: Nu...

GEO: Liana, eu aș zice să te duci. Mama ta trebuie cîștigată de partea noastră.

LIANA: Ești de-o copilărie înduioșătoare. A devenit o puritană atît de înverșunată.

GEO: Liana, și fără concursul ei noi vom putea să ne întîlnim, toate eventualitățile sunt prevăzute. Va fi atît de nepătruns misterul viitoarelor noastre întîlniri că... dar despre asta vom vorbi mai pe urmă. Să ne întoarcem la mamă-ta. O vom cîștiga prin îndrăzneala și încăpățînarea noastră. Liana! o nebunie, hai s-o primim...

LIANA: Ești nebun, tata ar face un scandal...

GEO: Nenea Ilarie e pe moșie. Știi cît stă pe moșie. După plecarea ei, n-are decît să afle. În cel mai rău caz, mă va da afară. Dar de astăzi, din clipa ultimului nostru sărut, Liana, orice poate să mi se întîmple.

DOICA *(intră)*: Domnișoară, cocoana Angela...

GEO: Să intre...

DOICA: Dînsa spune să iese domnișoara puțin pînă la poartă.

GEO: Răspunde-i că domnișoara și cu domnul Geo o așteaptă sus în antreu; să intre fără grije: prieteni buni o primesc.

DOICA *(neîncrezătoare)*: Ce să fac, domnișoară?

GEO: Liana, ce e nehotărîrea asta?

LIANA: Să vie... Doico, nu înțelegi: să vie, du-te... *(Doica iese.)* Geo, vei vedea că ai să strici totul. Cum îți închipui că ea va asculta nebuniile tale?

GEO: Sst. Primind-o puțin în casa pe care a murdărit-o, îi vom face o bucurie fără seamăn. Sadică. Îi oferim complicitatea noastră și ea va ști să ție seamă de-o ofertă atît de prețioasă. Liana, dacă tu îmi ascultai sfaturile, de mult mama ta era de partea noastră.

Liana, mă înţelegi, în cel mai rău caz voi fi gonit. E chiar şi timpul. Îţi voi lămuri pe larg pregătirile mele.

LIANA: Cum ai putut să le faci, fără să fii sigur de încuviinţarea mea?

GEO: Eram atît de sigur...

LIANA: Nu crezi că ne desparte destul spaţiu pînă... pînă... pentru ca să fie posibilă o întoarcere?

GEO: Nu mai cred nimic altceva.

SCENA III

ANGELA *(intră cu sfială... Se îndreaptă spre Liana, care înaintează la dînsa. Dă mîna cu răceală lui Geo. Aruncă o privire de teamă spre pereţi, apoi, tresărind, se întoarce spre Geo)*: Dacă te-aş ruga să mă laşi singură cu Liana... înţelegi... e un moment acesta. *(Priveşte speriată în juru-i.)*

GEO *(aruncînd o privire triumfătoare Lianei)*: O, înţeleg de minune. *(Iese.)*

ANGELA *începe să măsoare iarăşi atentă pereţii. Apoi îşi şterge pe furiş ochii.*

LIANA *o examinează de asemenea pe furiş.*

ANGELA: Liana, ah *(izbucneşte în plîns)*. Tu nu ştii ce înseamnează aşteptarea în inima de mamă...

LIANA *cu vădită displăcere trage furioasă de batistă.*

ANGELA: De două luni, copila mea scumpă, de cînd dau tîrcoale acestei case. De îndrăznit, nu îndrăzneam să intru de cînd mi s-a pus în vedere atît de brutal. Cîte ştafete ţi-am trimis, şi pe toate le înghiţea pămîntul parcă, aşa le înghiţea răutatea şi indiferenţa celor de pe aici. Domnişoara nu-i acasă, îmi răspundeau întotdeauna.

LIANA: E cu totul curios cum nerăbdarea a putut să te ardă atît de mistuitor într-o singură lună, mi se pare, de zile... cînd douăzeci şi doi de ani...

ANGELA: Liana, numai tu n-ai dreptul să vorbeşti astfel. Te asigur că aş fi rămas de tot acolo. Nimic nu mă mai atrăgea aici, afară de tine. Ştii bine: m-a căutat cu înverşunare să se răzbune. Aveam prietenii mei cari

mă învăţau de la distanţă cum să mă feresc. Multă vreme a fost stăpînit de furia asta; şi nu ştiam nici dacă acum caracterul lui violent, resemnat în aparenţă, n-avea să izbucnească la vederea mea. Cu toate astea dorul de tine a fost mai tare...

LIANA: Frumos titlu de cinematograf.

ANGELA *(speriată)*: Liana.

LIANA *cu capul plecat chinuieşte crud batista.*

ANGELA: Liana, ce adînc te-ai înstrăinat de mine, păcătoasa. *(Plîngînd.)* Am greşit, au dreptate... Tu trebuieşti ferită de nemernică!

LIANA *o priveşte cu ochi luminoşi, neîncrezători.*

ANGELA: Dar vreau... nu pot... trebuie să te văd din cînd în cînd. Îţi voi spune numai lucruri cu totul simple... nu-ţi voi spune nimic... Te voi lăsa numai pe tine să vorbeşti... numai să mă lase să te privesc... o dată... pe săptămînă, la două săptămîni, spune-le asta, Liana.

LIANA *(ochii i se măresc necontenit)*: Mamă!

ANGELA: Liana! *(Îşi vîră capul în sînul Lianei şi plînge.)*

LIANA: Mamă scumpă!

ANGELA: El, el; el nu te-a lăsat. Ştiam eu că el. Şi are dreptate. Să-l asculţi... el e un suflet mare, curat şi eu sunt o păcătoasă. Şi de Geo să te fereşti, Liana. De mine şi de Geo. Ah, ochii, ochii... este el aidoma. *(Ochii i se holbează asupra unui punct fix.)*

LIANA *(privind-o de asemeni cu ochii mari)*: Miti?

ANGELA *(înfricoşată)*: Liana!

LIANA: De tine niciodată nu mă voi feri, mamă!

ANGELA: Fata mea scumpă.

LIANA: Şi voi lua pe Marius, cum spui.

ANGELA: El nu este tot de aceeaş părere?

LIANA: Cine, Marius?

ANGELA *(plecînd capul)*: Nu...

LIANA: Tata?

ANGELA *face un semn de aprobare.*

LIANA: Tocmai.

ANGELA: El nu poate decît să-ţi dorească binele.

LIANA *o priveşte semnificativ şi zîmbeşte vag.*

ANGELA: Atunci rămasul lui Geo, aici, nu i se pare oarecum nepotrivit?

LIANA: Ba da... sau nu... Nu știu... E curios, într-adevăr. De altminteri Geo n-a stat aici tot timpul; iar tata, cine știe, poate că așteaptă de la sine să înțeleagă.

ANGELA *(privește lung cu ochi exagerați într-un colț al camerei și parcă zîmbește acolo cuiva)*: El e orb, Liana, mînia l-a orbit într-atîta!

LIANA *(cu privire aprinsă, de iluminată)*: Mamă, mămica mea... Cum te înțeleg și cum plutesc acum în sufletul tău. Și cum te-am așteptat. Și *el* se uita la mine ca la ceva strein... se uita la mine, și-n clipele acelea mi se părea că privirile lui trec dincolo de figura mea și-atunci îmi plecam ochii descoperită. Căci acolo, înăuntru, erai tu. Și el rînjea atunci cu cruzime și ieșea trîntindu-mi ușa...

ANGELA: Dar cine îți povestise ție?

LIANA: În mod firesc, am întrebat de mama. El s-a încruntat și atunci n-am mai îndrăznit să-l întreb pe dînsul. Dar am scîncit într-atîta la culcare, că doica a trebuit să-mi povestească totul.

ANGELA *(scrîșnind)*: Doica?

LIANA: Ea nu mi-a spus totul de la început... M-a adormit desigur cu basme. Dar an cu an curiozitatea cerea să fie săturată în chip din ce în ce mai verosimil, pînă cînd, în sfîrșit, adevărul a trebuit să fie arătat întreg.

ANGELA: Și m-ai disprețuit, Liana?

LIANA: O, la început, îți pot spune că te iubeam ca pe o năpăstuită din basmele copilăriei sau din romanele pentru fecioare pe care mi le aducea tata. Eu însămi mă socoteam o tovarășă a destinului tău; un zmeu groaznic ne smulsese una de lîngă alta, pentru a ne face cu totul inofensive.

ANGELA: Dumnezeule... de ce m-am temut...

LIANA: Vei vedea acum că n-ai avut cuvînt să te temi.

ANGELA: Un om ca el nici nu putea să nu înțeleagă bine lucrurile acestea și să nu întoarcă brusc resortul...

LIANA: E just că a avut priceperea asta. Cu vremea a știut să mă facă să te închipui ca pe ceva frivol și mai ales banal. Pentru că în mintea mea gestul trecutului tău se confunda cu tine.

ANGELA *(pe gînduri)*: El într-adevăr avea știința asta! *(Izbucnind.)* Liana, de-ai ști cîtă ucigătoare bucurie

aveam că tu mă ocolești, că mă disprețuiești, că mă lași să aștept în zadar ca pe-o nemernică... și de ai ști cu cîtă omorîtoare durere alterna această bucurie... o, în cele din urmă n-am mai putut rezista durerei...

LIANA: Atunci a apărut Geo. El te-a adus acolo, în inima aceea din care te gonise tata. Cît ești de nedreaptă cu el...

ANGELA: Canalia.

LIANA: Mamă, ce cuminte ai ascultat pînă acum și cu ce izbucniri de prost gust vrei să întrerupi clipele frumoase ale întîlnirei noastre, căci acum ne întîlnim pentru întîia dată într-adevăr. Ei bine... el, Geo! Fără el o singură privire nu ți-aș fi aruncat. O, de-ai ști ce metal dur și greu port în loc de suflet...

ANGELA: Liana!...

LIANA: El te-a descoperit în ochii mei. Tu știi: eu singură am alergat la tine, înainte de a primi orice îngăduință paternă, numai că am auzit de venirea ta; pentru a mă întoarce însă dezolată, pentru ca după căpătarea îngăduinței să nu știu cum să fug din cale-ți; să nu știu cum să mă ascund de plictisitoarea-ți persoană. Dumnezeule sfînt, în locul mamei gîndurilor mele ascunse, găsisem pe acelaș tată sub apăsarea căruia trăisem o copilărie întreagă, îmbrăcat femeiește, și în loc să răcnească, scîncind. Femeia fugită de groaza glonțului conjugal, rătăcită douăzeci de ani prin cele mai pitorești peisagii și locuri de amuzament, în cele mai amuzante companii, în loc să-mi împărtășească frumusețea acestor rătăciri smălțuite, întîmpinîndu-mă cu cele trei degete ale benedicțiunei, ca un episcop veritabil, din pîntecul gros al căruia radiază morala ca dintr-o sobă de teracotă.

ANGELA: Liana...

LIANA: Ei bine, el, Geo, m-a readus la tine, sau mai bine tot el te-a scos ca pe-o icoană din vechiturile printre care te aruncasem, te-a șters de gunoi și te-a pus din nou, strălucitoare, în ochii mei; mai mult chiar, te-a încadrat într-o ramă mai largă decît aceea în care mă așteptam să te văd după revenirea ta... Și el mi-a spus că toga asta de episcop, ca și flașneta de învățăminte iezuite căreia i-ai dat drumul, nu sunt decît reminis-

cențele multelor baluri mascate pe unde ai trecut în ritm de farandolă. Tu nu poți să uiți trecutul, mamă! Hai, spune că are dreptate... Așa e că mă vei chema la tine, mama mea dulce, și-mi vei povesti, așa cum numai mamele știu să povestească, adormindu-și copiii... amorul tău pentru Miti?...

ANGELA *(face o mișcare îngrozită și șoptește abia auzit)*: Fetițo...

LIANA *(își acopere fața cu mîinile)*: Abia aștept să mă mărit cu Marius. Voi fi soția lui, că așa vrea tata. Și ce e drept chiar eu îl iubesc, așa ca pe un soț. Poți zice că tu urai într-adevăr sau disprețuiai măcar pe tata, cînd îl înșelai cu Miti? Nu poți spune decît: nu. Eu nu înțeleg cum bărbații își închipuie că atunci cînd îi schimbi în mod trecător, scoți pe cei anteriori deplin din inimă. Numai Geo înțelege așa de bine aceste lucruri, de parcă ar fi femeie. Are el și o glumă sub formă de maximă științifică: în materie de suflet, principiul nepenetrabilității e caduc.

ANGELA: Taci... Ajunge...

LIANA: Nu va trece mult... Marius va veni mîine; nunta va fi în curînd și pe urmă, aproape imediat *(în șoaptă exagerată)*, Geo mă va aștepta la tine. Pentru toată lumea el va fi departe... Tu însă îl vei ține ascuns de orice ochi de pasăre măiastră... Dar ce-ți spun eu toate acestea? Tu le știi mai bine... Tu ne vei învăța și pe noi și tu vei conduce sforile acestui joc minunat... mortal... mamă, vei vedea cum voi ști să rezist... mie nu mi-e frică de moarte... Geo m-a învățat pînă și această înaltă înțelepciune... eu nu voi fugi...

ANGELA *dă un țipăt sfîșietor și cade pe canapea.*

LIANA *(o privește rîzînd răutăcios și se retrage de-a-ndărătelea spre apartamentul tatălui ei. Deodată se oprește îngrozită, apoi schimbă direcția, fugind spre ușa cea mare)*: Geo... Geo... *(Iese.)*

SCENA IV

ILARIE *apare prin ușa de serviciu, vede pe Liana ieșind, se apropie de canapea. La vederea Angelei face un pas înapoi. Prin ușa antreului, rămasă deschisă, se aud voci. Se retrage precipitat spre ușa prin care a venit și desface foraibărul unei pătrimi de geam, pe care o întredeschide ușor, apoi dispare după ușa pe care o închide precipitat.*

SCENA V

GEO și LIANA apar prin ușa cea mare.

LIANA *privește îngrijorată cum Geo se apropie, săltînd a fugă, de Angela, apoi intră în camera din stînga, primul plan.*

ANGELA *începe să se ridice, privind cu ochi mari, căscați, la Geo.*

GEO: Ți-ai revenit?

ANGELA *bolborosește ceva indistinct.*

GEO: Nu mă mai cunoști?

ANGELA: Canalie.

GEO: Așa mă denumești acum? Vai, ce schimbătoare e inima femeilor... Poftim, m-a uitat... Și eu am murit pentru dînsa!

ANGELA: Nemernic...

GEO: Vai, pînă într-atîta să mă fi dat uitărei? Dar eu sunt Miti, Miti, frumoasa mea Angelă! N-ai auzit că mi-am făcut apariția în jurul turnului de odinioară, cîteva săptămîni după venirea în aceste locuri. *(Micșorînd vocea.)* Ei îmi zic Geo... dar asta numai pentru că ei nu îndrăznesc să-mi pronunțe numele celălalt, cel teribil... Și sub masca mea cea nouă, ei abia de mă pot distinge; dar mă bănuiesc. Tu însăți te uiți la mine nedumerită; astăzi mă vezi pentru întîia oară în această formă. Dar privește bine ochii mei, Angela, dacă vrei să recunoști pe Miti al tău... Cum? Nu-ți mai aduci aminte ochii mei drăcoși și năzbîtiile mele, pentru care te prăpădeai de rîs, încurcăturile în care puneam pe toți ai casei și glumele de care făceai un haz atît de zgomotos, deși erau atît de puțin sărate? Dar dansurile mele nemaiștiute de nimeni... felul cum știam să-mi arunc piciorul. *(Schimbîndu-și dintr-o săritură înapoi poziția picioarelor.)* Uite, să-ți aduc aminte...

ANGELA: Eu nu știam că în casa asta trebuie să umbli...

GEO: Cu arme, vrei să zici? A, vezi, ceva tot ai mai păstrat de atunci, demult: gustul tragicului. E bine, e bine! Îți mai aduci aminte nopțile acelea cînd plopii parcului ca niște degete negre și uriașe ne amenințau sub albastrul de vis al lunei? Vai, sperioși plopi! Cum se înfiorau și se răsuceau, numai că vedeau jumătatea aceea de lună roșie, ca un ochi de asasin la pîndă. Ce ne păsa nouă de plopi, cînd pavilionul ne primea...

ANGELA: Ah, înțeleg... înțeleg... Biata copilă... ce mijloace...

GEO: Angela, ce însemnează asta? Unde-s vorbele tale mîngîietoare ca adierile înflorate ale nopței?

ANGELA: O, te-asigur... astăzi Ilarie va afla totul, totul, îți jur că va afla...

GEO: Miti, cum nu mori a doua oară cînd auzi?...

ANGELA *(rîzînd)*: Vei muri pentru totdeauna...

GEO: O, zeiță a tenebrelor... Încă ai rămas cu predilecție pentru tot ce e nocturn...

ANGELA *(rîzînd aproape)*: Îți voi răsplăti cum trebuie dragostea de mamă, ce-ai trezit-o în sufletul Lianei.

GEO: ...și sinistru. Uite, ești admirabilă... zău... nu te-ai schimbat decît la vorbă. Încolo, ai rămas aceeași. Aceiași ochi...

ANGELA: Vorbește înainte... voi răbda totul pînă la venirea lui Ilarie.

GEO: ...două migdale, ochii ăștia... sau două pumnale. Doamne, ai niște pupile atît de puțin statornice, aceleași buze, și mai ales trupul ăsta de pisică... *(Întinde mîna s-o apuce.)*

ANGELA *(îi scapă)*: Zadarnic vei încerca să mă scoți cu obrăzniciile astea...

GEO *(schimbînd deodată tonul)*: De ce nu ești dreaptă cu Liana? De ce ea nu s-ar bucura de dulceața păcatului?

ANGELA: Dar e nemaiauzit...

GEO *o prinde deodată și o ține strîns, lipindu-i mîinile de corsaj, rîzînd liniștit.*

ANGELA: Vrei să strig...?

GEO: Angela, dar nu te mai cunosc. *(O sărută.)* O, pierdută fericire!... Cîți ani sunt, Liana, sau Angela, tot una...

ANGELA *se zbate înverșunată.*

GEO *(ca-n delir, o sărută din nou pe ochi, pe obraz, pe decoltaj)*: Douăzeci de ani, douăzeci de ani... cum au trecut...

ANGELA *(se smulge și-i scapă)*: Ajutor... Veniți... Nu-i nimeni aici?...

GEO: Nu-i nimeni, nimeni, nimeni, frumoaso... Pereții sunt muți... Nenea Ilarie e departe, pe moșie... și-n casă nu e nimeni decît noi... Iar cînd nenea Ilarie este aici, nici cel mai violent uragan nu te-ar putea arunca înăuntru... Nici o pasăre vrăjită nu va putea răzbate din parte-ți prin ușile astea... precum nici cea mai parfumată scrisoare... cum știi tot așa de bine ca mine de altminteri...

ANGELA: O, Mihuț, Mihuț, prin el va afla totul... Cum nu m-am gîndit?

GEO: Hm! Asta ar fi o idee. Numai că e prea tîrziu. Dar tot o să-l bucure pe nenea Ilarie cînd te va vedea atît de schimbată, denunțînd singură pe bieții Miti, de diverse forme și dimensiuni, pe care îi cultivai cu atîta grijă înainte... După douăzeci și doi de ani tot e un progres. Bătrînul se poate mîndri... Porumbița mea, de ce te superi? Nu te speria... Ești tot frumoasă... dacă n-ar fi Liana, scumpă făcătoare de zeițe... îți jur... Te privesc cu ochii neîncrezători și totuși tinerețea ta mă înspăimîntă... Cum de nu s-au întîlnit drumurile noastre, acolo, în zările îndepărtate... poate numai așa mă vindecam de Liana... poate numai așa îți scăpai copila... Haide, întoarce-te la vremurile de odinioară! Miti al tău te roagă... Fii cea de demult... Da, da, te vei întoarce, ușa fermecată a castelului tău se va deschide de la sine, vrăjită, pentru noi... în curînd... atît de în curînd... Rîzi?... Ascultă... ascultă... nenea Ilarie încă nu te-a văzut atît de aproape... el s-ar feri și mai îngrozit dacă ar bănui măcar cît a rămas de ucigătoare puterea privirilor tale... Haide... Întoarce-te tot la bietul Miti. *(Bătîndu-se cu pumnul în piept.)* Numai el va fi în stare să săvîrșească minunea: și-n schimb nu-ți cer decît...

ANGELA: Adio, Miti. *(Bufnind în rîs.)* Mîine Mihuț va fi aici. Adio, Miti.

GEO: O, te rog spune-i tatălui lui Marius tot ce-ai aflat aici. Nu știi cît ți-aș fi recunoscător...

ANGELA: O...

GEO: Sau oricărui altuia... Numai la urechea lui Marius s-ajungă... Te rog, te rog...

ANGELA *îl privește cu ochii holbați și dă de-a-ndărătelea spre ușe, bîjbîind, înainte de-a apuca mînerul.*

SCENA VI

LIANA *(intră)*: De ce n-o lăsai să plece mai repede? Tata putea să se întoarcă. *(De afară se aude automobilul.)*

GEO: După cum am putut înțelege, ați avut puțină însuflețire în discuția voastră. Bătrînica se zbate acum în purgatoriu. Ne-a trădat, Liana! Sau mai bine, m-a trădat pe mine, pe Miti al ei... zadarnice au fost sărutările mele.

LIANA: Ai sărutat-o chiar cu mult apetit.

GEO: De bună seamă. Credeam că buzele mele îi vor reînvia trecutul. Dar s-a pervertit... e pierdută. Te superi, Liana?

LIANA: Să mă supăr? Chiar te și felicit că ai izbutit s-o sperii într-atîta pe mironosița asta de peste patruzeci de ani...

GEO: Ah! mica mea desfrînată. Această întrebare era ultima piatră de încercare... De acum ești a mea... Acum e și timpul ca să mă retrag...

LIANA: Tocmai îmi spuneai...

GEO: E timpul... Mîine Mihuț poate va veni să povestească lui nenea Ilarie ce a auzit Angela aici. Dar asta nu face nimic. Eu tot plecam în seara asta. Căci cuibul nostru e pregătit de mult. Numai tu nu erai pregătită să afli această veste.

LIANA: Unde e cuibul acela?

GEO: Undeva, neștiut de nimeni, pitit în mijlocul unui buchet de plopi, un cuib mic ca o izbă rusească... Știi tu ruinele fabricei aceleia uriașe, de cherestea, căzută de mult pradă flăcărilor?

LIANA: Ei da... dar nu văd...

GEO: Acolo, în mijlocul zăvoiului aceluia sălbatec, te voi aștepta și te voi conduce în subterana misterioasă. Eu voi locui departe, peste Olt... și voi trece cu luntrea numai cînd consemnul nostru te va aduce, simulînd o promenadă singuratică, pe murgul tău zburdalnic, ca de obicei... Eu te voi aștepta întîi la marginea zăvoiului, apoi te vei deprinde numaidecît cu drumul... *(Pauză.)* Liana... *(Tăcere.)* Liana, spune-mi, dacă te-aș ruga...

LIANA: Vorbește odată...

GEO: Să vii înaintea nunței tale...

LIANA: O...

GEO: După ce vor trece trei zile de la plecarea mea... într-o dimineață, cînd nimeni nu va bănui...

LIANA: Nu...

GEO: Liana, vei veni. Peste patru zile... Joi de dimineață, Liana... vei veni...

LIANA *(rîzînd)*: Însoțită de Marius...

GEO: Vei veni singură, Liana... Singură vei veni, Liana... Eu trebuie să plec înainte de a mă alunga tatăl tău... Dar te voi aștepta, Liana, auzi?... peste patru zile. Joi de dimineață, cînd tu-ți faci de obicei călăria, te voi aștepta în marginea zăvoiului... Înaintea nunței tale, Liana... Auzi, să-ți intre bine în urechi toate aceste amănunte: te voi aș-tep-ta...

LIANA: Bine, voi veni...

GEO: O, Liana mea!

LIANA: O, nerodule... dar tu nici nu bănuiești ce mă va duce acolo.

GEO: Ce vrei să spui?...

LIANA: Atunci... atunci îți voi spune totul... după ce voi fi a ta...

GEO *(strigăt de triumf)*: Liana! *(Se repede la ea și o sărută.)* Aceasta e logodna demonică, Liana, iar joi va fi nunta...

LIANA: Tu nici nu știi, tu nici nu știi... Geo... cît ești de puțin demonic... și cît ești de bun... Geo...! Și numai pentru bunătatea asta voi fi a ta... pentru străduința asta comică și stîngace de a mă cîștiga cu orice preț. Pentru naivitatea planului și pentru înverșunarea de copil cu care te-ai bătut. Te-ai uluit, nebunule, dar atunci îți voi povesti totul... cum s-a născut iubirea

mea pentru tine... Sărman nebun... și tu care credeai în puterea ta demonică... Haide, Geo... sărută-mă... logodna demonică, Geo. *(Se sărută.)*

SCENA VII

Ușa de serviciu se izbește cu putere din țîțîni. ILARIE apare clătinîndu-se, cu privirea rătăcită. LIANA dă un țipăt și fuge. GEO face un pas înapoi, apoi se proptește în picioare și-și înclină capul sub lovitura care are să vie. ILARIE îl privește cu ochii grozav de măriți, cu pumnii strînși...

ILARIE: Cîinele... strigoiul... înapoi în pămînt... Ha, ha, ha. *(Scîncetele lui de rîs sunt rele și scurte și întrerup necontenit șirul cuvintelor.)* Nu, nu... Miti... bine ai venit... Te așteptam, numai că acum m-ai găsit pregătit, copile...

GEO *rămîne încă cu privirea în pămînt.*

ILARIE *(strigînd)*: Miti... spune, iubești pe Liana? Aici stă taina vieței tale... Vorbește, cîine, ai făcut toate astea de dragul pervertirei sau ai pervertit-o pentru că ți-era dragă...

GEO: Aceasta trebuia s-o vezi dumneata de mult...

ILARIE: Ah... ha... ha... Adevăr grăiești, am văzut de mult; și numai din ce-am auzit, cît am stat ascuns în dosul ușei ăștia, mi-ar fi fost destul să înțeleg cît o iubești... Miti, altfel numaidecît îți crăpam capul, auzi?... *(Rîzînd.)* Miti, tu știi că ai mai cunoscut mîna asta? *(Rîzînd și mai tare.)* Miti, o iubești, Miti... Șoarece, ești în mîinile mele, șoarec...

GEO *ridică nedumerit și sfios capul.*

ILARIE: Ha, ha, ha... o iubești. *(Îl apucă de mînă și-l zguduie, dintr-un vînt îl îmbrîncește pe-un fotoliu.)* Haide, așează-te acolo, cadavrule... Începem judecata, Miti... O, strigoiule... spune-mi, tu ai fost strigoiul care a speriat pe Ifrim atunci, sunt cîteva luni? *(Groaznic.)* Spune, adeverește...

GEO: Eu am fost... și voi explica îndată.

ILARIE: Nu vei explica nimic. Voi explica eu întîi și apoi îți vei explica tu singur, cît vei pofti, ceea ce-ți voi explica îndată. *(Rîzînd iarăș.)* Strigoiul... Miti... el crede că mă găsește dezarmat, ca atunci... a-ha... în mormînt ai dormit fără imaginație, băiete... Dacă ți-ai închipuit că riscul tău e simplă întoarcere în locașul pe care ți-l oferisem. Nemernicule, mi-ai ucis soția și te-am ucis... ai înviat ca să-mi ucizi fata și ai ucis-o... te voi ucide iarăș fără milă, și pentru totdeauna, voi ucide păcatul. *(Vocea i se moaie deodată.)* Ticălosule, șarpe... de ce, de ce ai făcut asta?... *(Plînge.)* Geo, cu ce ți-am stricat, cu ce ți-am greșit... spune-mi, tîlharule, de ce mi-ai ucis-o... Nu ți-a fost milă de bătrînețea mea, nu ți-a fost milă de tinerețea ei, nu ți-a fost frică de trecutul meu... Cum ai putut s-o mînjești astfel? Unde i-ai dus copilăria ei? Cum să o păstrez așa murdară, cui s-o dau astfel, floare smulsă și storfocită... cui s-o dau... *(Se oprește din plîns cu ochii mari, căscați în gol. Pauză.)* Ha... Înaintea nunței, în moara dărîmată... și după nuntă cît poftești... *(urlînd)* după nunta celuilalt... *(plecîndu-se amenințător spre Geo)* a celuilalt... a lui bietul Marius, săracul, care nu strica nimic... decît poate c-o iubea și el... la fel...

GEO *se ridică deodată în picioare, gata de vorbit...*

ILARIE *(strigînd)*: La loc... fiară... *(Îl împinge la loc pe fotoliu.)* Ascultă, nici o vorbă... *(Potolind iarăși tonul.)* Ha... Geo, tu ai pus pe mamă-sa în corpul ei... Nimic, nimic nu o va mai face să iese... am văzut, s-a înrădăcinat așa de adînc... Geo, ca un adevărat maestru ai operat această transmutare de suflete, înțelegi tu, Geo... nimic nu o va mai face să iese... numai leacul, leacul... ca molima care moare prin propria ei otravă... *(Rîde.)* ...acum douăzeci de ani m-am grăbit... dar acum, astăzi, Geo, tu singur... tu singur trebuie să scoți duhul rău dintr-însa... tu singur trebuie să scoți pe mamă-sa dintr-însa... însă... Ai văzut țăranii cum plimbă pe-un ciob tămîie fumegîndă la nasul celui lovit de ducă-se-pe-pustii, ca să-l scoată dintr-însul... tu singur vei scoate pe ducă-se-pe-pustii.

GEO: A...!

ILARIE *(imitîndu-l)*: A... *(Amenințător.)* Geo, îți dau pe Liana de nevastă; mai mult decît atît, îți impun s-o iei... tu știi că mîna asta nu iartă...

GEO *se ridică palid de pe fotoliu.*

ILARIE *(îl privește lung, iluminat, apoi izbucnește în hohote)*: Am ucis păcatul... Auzi... am ucis păcatul... *(Rîzînd triumfător.)* Ha, ha, și-acum învaț-o cîte fantezii ți-o trăsni prin minte, șoptește-i povestea pavilionului, laudă-i virtutea mamei sale, cîntă legenda vieței lui Miti, descrie în culori de-un sumbru de iad pe sărmanul nenea Ilarie... cîntă-i toate astea și ridică ode morii dărîmate... pregătește-i sufletul pentru Mitii viitorului, cîți vor fi ei... Ha... ha... ha... Miti, cum mi-am mușcat degetele că n-am știut să-ți fac asta de cînd cu Angela... trebuia să te întreb de atunci, cu degetele pe beregată: o iubești sau nu? Și numai dacă apărea un « nu » pe buzele tale, să strîng, să nu mai apară nimic... Și dacă era « da », să ți-o dăruiesc, să-ți fie pentru totdeauna... Aș fi vrut să nu văd altceva decît cum te-ar fi plesnit în obraz sărutul acela umed de buzele și de intimitatea altuia, sărutul care cuprindea în măsură dreaptă, nemaivăzut lucru, minciuna cu compătimirea pentru tine. Aș fi vrut să văd cum te-ar fi plesnit în obraz nu minciuna, dar compătimirea aceea... ah, ce groaznic... *(Revenindu-și.)* Geo... Ha, ha... ha... Am ucis păcatul! *(Iese rîzînd cu hohote.)* Am ucis păcatul! Ducă-se pe pustii... l-am gonit. *(Geo rămîne zdrobit. O clipă numai, ochii Lianei, ascunse, cutreieră rîzători și răi scena.)*

Cortina

ACTUL III

Pavilionul. Întunerec. O suliță de soare străpunge unul din obloane și taie în diagonală încăperea, înfigîndu-se în scînduri, în colțul opus. Tăcere, apoi voci la ușa care se vede vag prin penumbră. Zgomot asiduu de cheie, ce nu izbutește să se învîrtească. Iarăși voci. Pe urmă zgomotul începe din nou, o pîrîitură de drug, care cedează, și ușa se dă în lături. Geo și Liana pătrund odată cu lumina.

[SCENA I]

GEO: Mi-am rupt degetele. *(Privind în juru-i.)* Va să zică... aici...

LIANA *îl urmărește cu ochi mari, atenți, fără a privi în juru-i. Ușa se mișcă singură, apoi se oprește. Geo se întoarce brusc.*

GEO: Liana... nu ți s-a părut... o umbră... a tresărit colo, în colț, și a zbughit-o afară... ai auzit ușa?...

LIANA *(îl privește nedumerită)*: O umbră?

GEO *(rîde)*: Poate a fost Miti!

LIANA: Geo, să mergem...

GEO: Te temi de el... că va reveni să se răzbune? Că l-am turburat din visurile trecutului?...

LIANA *(are un surîs straniu)*: Poate va reveni...

GEO *(tresare și-o privește. Apoi rîde)*: Se va întoarce fără dușmănie. Doar îl vizitează prieteni. *(Cercetînd în*

juru-i.) Cu adevărat un cuib de dragoste. Uite, divanul atîtor nebunii *(îl pipăie)*, iată fotoliul primelor convingeri *(îl bate prietenește cu palma)* ...iată gheridonul ăsta cu flori... vai, bietele flori uscate... și oglinda mută, atotvăzătoare... uite și felinarul. *(Îl clatină la ureche.)* Dumnezeule, în el mai e ulei, de acum douăzeci de ani.

LIANA *(fără a privi)*: Cum s-au păstrat toate...

GEO: Liana, nu simți un fior, nu ți se pare că vorbesc toate lucrurile acestea deodată? Ușor, ușor, lucruri vechi... pe rînd, fiecare... îmi împuiați urechile și nu mai aud nimic.

LIANA: Geo, să mergem, nu pot să privesc, simt o amețeală...

GEO: Într-adevăr, mititica mea, clipa e emoționantă. De ce m-ai urmărit, șireato?... Vezi că nu poți să reziști impresiei? Și eu care vream să-ți fac surpriza asta... să te aduc într-o seară în casa trecutului, să ne iubim, Liana, ca doi amanți...

LIANA: Geo, să mergem. Nu-mi place fantezia ta... Ea nu te mai prinde, bărbățelule...

GEO: Haide, haide, lasă prefăcătoria asta de călugăriță. Doar țineai așa de mult înainte să știi ce ascunde pavilionul... Și acum? O, cît am cotrobăit după cheie... Adică nu, cheia mi-a deschis capul... Am descoperit, întîmplător, o cheie mare, ruginită, în salonul cel vechi al mamei tale.

LIANA *(tresărind)*: Cînd ai intrat acolo?

GEO: Mai de mult. Era ușa puțin crăpată... Și cum de obicei știam odaia aceea zăvorîtă, curiozitatea mi-a făcut vînt. Cînd am văzut cheia, am strigat, fără să vreau: asta e! Și ca un prost am lăsat-o totuși pe masă și am plecat după tine, să te duc acolo... Pe drum m-am întîlnit cu nenea Ilarie, care m-a oprit să-i ajut la niște socoteli...

LIANA: Zici că ai găsit ușa deschisă?

GEO: După ce nenea Ilarie mi-a dat drumul, am plecat iarăși după tine. Pe drum însă m-am răzgîndit. Vroiam să deschid singur pavilionul. Dar cînd m-am întors la salonaș, acesta era încuiat...

LIANA: Și atunci te-ai gîndit să faci pe aceasta nouă?...

GEO: Tocmai, am chemat pe fierar să ia măsură, și nemernicul astăzi mi-a adus-o, tocmai cînd erai pe verandă. Am crezut că nu m-ai observat și i-am șoptit dobitocului că mă duc singur s-o încerc, ca să nu ghicești despre ce-i vorba. Și tu ai ghicit, neastîmpărato. Și acum, în loc să-mi mulțumești c-o sărutare fără sfîrșit...

LIANA *(privindu-l pieziș)*: Și oare cine crezi că ține cheia cealaltă?

GEO *(privind înciudat)*: Cine ar putea s-o țină? Desigur, nenea Ilarie. *(Pauză.)*

LIANA: Curios.

GEO *(o privește pe furiș)*: De ce curios?

LIANA *(are în ochi o lucire fugară)*: Nu vezi că pavilionul a mai fost deschis? Nu vezi că el nu miroase a lucru vechi și închis, cum ar fi trebuit să miroase? Nu vezi că obiectele nu-s acoperite de nici un strat de praf, cum firesc ar fi fost să fie?...

GEO *(privind-o cu ochi din ce în ce mai larg căscați)*: Într-adevăr... cine să fi intrat aici înaintea noastră? Și încă de curînd, de foarte curînd...

LIANA: Eu cred că tata, adică tata... el trebuie să vină uneori aici, să se lase în voia furiei lui... O, el e un maniac fără chip de izbăvire...

GEO *(pe gînduri, fixînd-o cu ochi mari)*: El, desigur... *(Schimbînd direcția privirei.)* Crezi într-adevăr că el vine uneori aci neștiut de nimeni, să se afunde în noianul trecutului? Poate se trîntește pe divanul acela, să se lase mai ușor în voia amintirilor. Ce trebuie să fie în gîndul lui în clipele acelea... *(Ea-l privește pe furiș. El îi surprinde privirea și ea întoarce pe a ei, încurcată. Deodată ea scoate un „a" involuntar, face un pas și se apleacă brusc, ridicînd o hîrtie, pe care o dezdoaie speriată.)*

GEO: Liana, ce-ai ridicat de-acolo?

LIANA: Nimic... o hîrtie. *(După ce-a întors-o cu grabă de fulger pe-o parte și pe alta, izbucnește în rîs.)* O simplă hîrtie, niște socoteli. *(I-o plimbă pe la nas, rîzînd cu mare veselie, apoi o mototolește și-o aruncă.)* Desigur, i-a scăpat tatei...

GEO: Am crezut... pentru că te-ai aplecat așa repede...

LIANA *(rîde fără vigoare)*: Da... și eu am crezut... că-i vreo urmă de-a trecutului. *(Rîde și mai tare, apoi încetează brusc, privindu-l pe furiș.)*

GEO *(o fixează atent pe sub sprîncene)*: Nu... dar... ai avut... ai exclamat... în așa fel că...

LIANA: O hîrtie mototolită într-un pavilion cu legende! Ea putea să ne spună mai mult decît pavilionul întreg...

GEO: Într-adevăr. *(Ridică hîrtia, o cercetează.)* Nu pare veche deloc hîrtia asta... pare a nu fi scrisul lui nenea Ilarie...

LIANA: După cifre e greu de cunoscut. Ș-apoi poate fi și a altcuiva. Principalul e de la cine a căzut? *(Privindu-l fix.)* Crezi că ar fi putut intra altcineva aici? Hm, dar cine? *(Escortate vioi de privirile ei, privirile lui scormonesc dedesubturile încăperei. Pe urmă aruncă hîrtia. Ea vrea atunci să rîdă iarăși, dar se răzgîndește, se apropie de divan și se lasă pe el, apoi se întinde de-a binelea pe dînsul, acoperindu-și ochii cu pumnii strînși. El tresare și o privește îngrozit. Începe să se plimbe agitat, din ce în ce mai agitat. Pauză lungă.)*

LIANA *(ridicîndu-se în coate)*: Geo... *(El nu răspunde. După puțin, zîmbind vag și rîzgîindu-se.)* Geo...

GEO *(nervos)*: Ei, ce dorești, frate?

LIANA: Te-am întrerupt prea brusc din gînduri.

GEO, *gest de plictiseală.*

LIANA *(recăzînd pe divan)*: Vai, iartă-mă. *(Tăcere, în timpul căreia ea întinde alene brațele, iar el se plimbă agitat, din ce în ce mai agitat.)*

LIANA *(fără să se întoarcă, frîngîndu-și mîinile)*: Ge-o...

GEO *o privește crunt, pe furiș, apoi brusc întoarce capul.*

LIANA: Geo... *(Se răsucește și se ridică iarăș în coate.)*

GEO *(nu răspunde la început, apoi cînd ea e gata să deschidă din nou buzele, izbucnește)*: Ei, ce dorești, Liana? Spune, te rog!

LIANA: Dar ce ți-a mai venit? *(Îl privește rîzător.)* Vreau să știu ce gînduri grele se încrucișează în capul tău. Parcă-s nori, de ești așa noros...

GEO: Ei da, sunt nori, încărcați de fulgere și de lumină mare.

LIANA: Și de tunete, că bombănești întruna. Nu, Geo? Serios că gîndești?

GEO: Liana! *(Pauză.)*

LIANA: Tu aveai dreptate, copilul meu.

GEO *face o mișcare bruscă.*

LIANA: Ah, uitasem: bărbatul meu... copi... *(rîde)* ...bărbatul meu, aveai mare dreptate...

GEO: Ce dreptate?

LIANA: M-am gîndit mult la asta: că nu te prinde costumul de bărbat. E prea larg și prea bătrînesc croit pentru trupul tău de zvîrlugă.

GEO: Ai descoperit altul cu un costum mai potrivit?

LIANA: Nu e vorba de asta, dar de acum înainte n-am să-ți mai spun: „bărbatul meu", ci „amantul meu". Asta o să te supere?

GEO: Ce tot vorbești aci? Ei bine, nu, nu! Nu mă supără nimic, oricît te-ai încerca să mă scoți din sărite, pentru că n-ai alt de lucru...

LIANA: E drept, tu ești foarte ocupat.

GEO: Sunt preocupat.

LIANA: Așa pe neașteptate?

GEO: Da, și întreruperile tale...

LIANA: Credeam că ești preocupat de mine...

GEO: Ha, ha... de ea, mititica... dar un om trebuie să știi că mai are și alte gînduri.

LIANA: Omule! Și se poate ști ce anume te-ar preocupa pe tine?

GEO: Da, vag. O idee... atît...

LIANA: Da, ah! *(Bătînd voios din palme.)* Bărbatul meu are o idee; amantul meu are o idee... la toată lumea am să spun, să știi, marele eveniment, la toată lumea: în ziua de... urmează data de astăzi... bărbatul meu a avut o idee...

GEO: Și doctorului?

LIANA: Doctorului?

GEO: În drept.

LIANA: Niciodată n-am vorbit cu el despre tine.

GEO: A, da: aveți atîtea să vă spuneți...

LIANA: O, de-ai ști cît e de anost...

GEO: Nu găsesc. Dimpotrivă: mi se pare cît se poate de interesant... și trebuie să-ți facă o curte împănată cu versuri clasice, cu fraze celebre, cu figuri retorice.

LIANA: N-am băgat de seamă. E drept că-mi strecoară un compliment din cînd în cînd.

GEO: Va să zică el vine regulat la doamna, stimata ta mamă, ori de cîte ori tu o vizitezi; sau mai degrabă ori de cîte ori doamna, stimata ta mamă, vine să te ia. Ah, e interesantă stimata ta mamă.

LIANA: O, ce gîndești acolo? De altminteri n-am spus de atîtea ori: de ce nu vii și tu cu noi, dacă nu crezi...

GEO: Niciodată.

LIANA: Eu nu te înțăleg deloc.

GEO *(strigînd)*: Liana!

LIANA *tresare.*

GEO: Ce-i tonul ăsta?

LIANA: Tonul?!

GEO: Tonul acesta așa de serios, neobișnuit la tine...

LIANA: Ești nebun?

GEO: Liana, niciodată nu mi-ai vorbit astfel, chibzuit... cum să spun: șiret... stîngaci... Liana, de ce nu mai glumești răutăcios, ca pînă acum un ceas, ca tot timpul celor șase luni, de cînd suntem cununați. De ce, cînd tocmai am intrat cu tine în pavilionul ăsta? De ce, cînd am pomenit de coincidența vizitelor tale cu ale celuilalt?...

LIANA: Ah, dar ești complect nebun. Vino, dacă te muncește astfel curiozitatea, mergi cu noi. Ți-am spus: e drept că el se întîmplă să fie pe-acolo, pe unde ne ducem. Dar înțelege că sunt cu mama mea...

GEO: Mă muncește curiozitatea, ai zis? Ei nu, nu mă muncește, și de aceea nu voi merge cu voi niciodată. O, ho, ai tresărit cînd am strigat, ai crezut că... nu! Du-te să te legene în apodoze și protaze domnul doctor; eu, care ți-am adus dar de logodnă desfrîul, cum aș putea să te împiedec...

LIANA: Dar mă indignezi!

GEO *(strigînd)*: Ah, te indignez? De cîte ori ți-am spus asta pînă acum, de ce îmi răspundeai în rîs? De ce acum...?

LIANA: Toate au o margine.

GEO *(din ce în ce mai tare)*: Minți! Ah, ba da, toate au o margine — și curtea doctorului are o margine; desigur ați trecut peste ea...

LIANA *îl privește lung, apoi se duce spre fereastra cu oblonul închis, examinîndu-și unghiile. Pare a se gîndi adînc.*

Face doi pași spre interior, apoi deodată se oprește cu ochii căscați în podea.

GEO *la început o urmărește cu coada ochiului. Apoi din ce în ce cască și el ochii mari. Cînd ea se oprește, privind în pămînt, el tresare îngrozit.*

LIANA *ridică parcă surprinsă ochii la el și-l privește cu teamă.*

GEO: Liana, de ce te-ai aplecat așa de repede, așa de speriat?...

LIANA: Ce-am făcut?

GEO: Ce-ai crezut că e hîrtia aceea?

LIANA: Iar hîrtia? *(Rîde cu poftă.)*

GEO: De ce spaima aceea, graba aceea, surpriza aceea? *(Strigînd ca scos din minți.)* Liana, cine a deschis pavilionul?

LIANA *(tresare, îl privește uimit, apoi schițează un zîmbet fricos)*: Ce-ți mai trăsnește prin minte? Tata... doar am vorbit...

GEO: Da? Ei bine, îl voi întreba. El trebuie să mărturisească.

LIANA: O, crezi? El va nega neapărat. Cum are să-ți destăinuiască ție slăbiciunile lui? *(Rîzînd.)* Sau poate, cine știe, te va induce în eroare.

GEO: Mă va induce în eroare?

LIANA: Foarte firesc, el poate să te lase în îndoială, spre a te necăji. În mînia lui ascunsă, el s-ar distra mult pe seama bănuielilor tale, pe seama bietului Miti, pe care-l ucide din nou.

GEO: El e părintele tău și, oricît de maniac ar fi, nu cred că ar putea să se distreze în chipul ăsta...

LIANA: Încearcă de-l întreabă și ai să vezi cum o să nege...

GEO: O, ești așa de sigură de această negare... Îl voi urmări.

LIANA: Crezi că el nu se va feri, din momentul ce-l vei întreba?

GEO: Îl voi urmări fără să-i spun nimic...

LIANA: Dar nu înțăleg îndîrjirea asta.

GEO: Dar nu înțăleg neliniștea ce ți-o pricinuiește îndîrjirea mea. Liana, cine a deschis pavilionul?

LIANA: Dar nu pricepi că oricît l-ai urmări... el... cum să spun... *(La început încurcată, deodată se luminează:)* el... poate își satisface plăcerea asta curioasă la intervale de luni întregi... așa că greu ți-ai putea potoli curiozitatea...

GEO: Te-asigur c-o voi potoli în curînd.

LIANA *(vine la el și-l sărută pe neașteptate)*: Copilule, copilule, vezi ce bine am învățat să te încurc cu răspunsurile, cu gesturile și cu tăcerile mele. o, mai ales cu tăcerile. Savantul meu profesor... *(Privindu-și ceasul de la mînă.)* Ah, mă duc...

GEO: Te opresc să ieși!

LIANA: De aici?

GEO: Din casă.

LIANA: Astăzi nici n-aveam de gînd... cînd voi vrea însă...

GEO: De ce te-a speriat atunci ceasul?

LIANA: O, teribil vierme te roade... Și el pretinde că nu-l simte deloc. Haide cu mine, urmărește-mă. Poate-ți închipui *(rîde)* — cine știe? — că am să trimet vreo ștafetă. *(Rîde înveselită de această idee.)* Că s-a descoperit din nou secretul pavilionului. *(Rîde din ce în ce mai zgomotos.)* Că întîlnirea proiectată se contramandează pînă la noi vești. *(Rîde necontenit.)* Haidem, haidem. *(Îl trage de mînă.)*

GEO *(smucindu-se)*: Lasă-mă.

LIANA *(trăgîndu-l de mînă)*: Dar te-asigur că voi trimete o ștafetă, te-asigur. *(Îi lasă mîna și pornește hohotind spre ieșire.)* Te asigur...

SCENA II

ILARIE *(intră, privind înciudat la cei doi)*: Cine strigă aici? Pentru ce ați deschis pavilionul? Cine a avut fantezia asta?

LIANA: Geo îți va explica... sau îți va cere să-i explici.. eu profit de prilej pentru a trimete ștafeta. *(Se îndreaptă spre ușă rîzînd.)*

ILARIE: Liana! *(Către Geo.)* Ce sunt copilăriile astea? Despre ce ștafetă e vorba? Cum ați îndrăznit să intrați aici?

GEO: A, atunci dumneata?

ILARIE: Cum eu? Dar ați înnebunit de tot.

GEO: Nene Ilarie, o întrebare: de cînd n-ai mai călcat în pavilionul ăsta?

ILARIE: Băiete, dar ai putea să ai puțină cuviință. Haidem afară! Cu ce cheie ați descuiat? Unde ați găsit-o? S-o dați numaidecît.

GEO: Da, da, ți-o voi da, oh... atunci totul e limpede; cheia cea veche e desigur la dumneata.

ILARIE: Cheia cea veche e pusă la locul ei și nu interesează pe nimeni.

GEO: Înțăleg, înțăleg. *(Răsuflînd ușurat.)* Dumnezeule, umbra lui Miti începuse să dea tîrcoale...

LIANA *izbucnește în rîs și iese repede privind radioasă la Geo. Afară arde roșul amurgului.*

SCENA III

GEO *(îndreptîndu-se de asemenea spre ieșire)*: Miti, rămîi cu bine; niciodată nu-mi va mai călca piciorul în lemnăria asta veche... Să ieșim de aci, nene Ilarie. O clipă dacă mai stăm, ne va întoarce mințile pe dos.

ILARIE, *care n-a auzit, nu răspunde. Pe furiș, ridică ochii încruntați prin năuntru.*

GEO, *văzînd că nu i se răspunde, se întoarce.*

ILARIE, *fără a-l observa că s-a întors din ușă, privește fix spre oblonul pe unde pătrundea săgeata de lumină, cînd pavilionul era închis. Apoi deodată face cîțiva pași într-acolo. Pipăie cu degetul și are un surîs, care pare mai degrabă un rînjet.*

GEO, *care a făcut cîțiva pași în dosul lui, îi urmărește curios mișcările.*

ILARIE: Hm...

GEO: E o mică scrijelitură...

ILARIE: Cum?

GEO: Parcă ar fi dat cineva gaură cu burghiul...

ILARIE: Mda... Tot se mai păstrează...

GEO: Dumneata ai dat?

ILARIE *nu răspunde.*

GEO *(din ce în ce mai curios)*: Nu înțăleg... asta s-a întîmplat în seara aceea?...

ILARIE: De cu zi... în zori... cînd toată lumea dormea...

GEO: Pe aci ai urmărit?

ILARIE *lasă capul în pămînt fără să răspundă.*

GEO: Hm! Şi n-au putut să observe!... De altfel era şi greu, noaptea... Totuşi, dacă ar fi fost mai precauţi... Dar nu înţăleg cum puteai dumneata vedea, cînd în pavilion era întunerec.

ILARIE: Ei aprindeau felinarul, aveau nevoie de lumină, pentru a-şi gusta şi mai cu voluptate murdăria...

GEO: Curios că erau aşa de imprudenţi; lumina s-ar fi văzut prin crăpăturile uşei sau ale obloanelor şi ar fi atras atenţia oricărui de afară.

ILARIE: Nu, nu răzbătea prin nici o crăpătură... e construit ermetic... o, ei observaseră atît de bine toate acestea...

GEO: Dar prin împunsătura aceasta de burghiu, mă mir ce ai putut vedea...

ILARIE *(pipăind-o din nou)*: Timpul a strins-o mult. Nu puteam vedea decît patul, divanul acesta... *(Chemîndu-şi parcă amintirile.)* Miti stătea tolănit pe el şi aştepta... o urmărea mişcîndu-se prin odaie... şi surîsul lui era plin de mare tristeţe... era poate o presimţire sau regreta într-adevăr nelegiuirea... multă vreme în urmă m-am gîndit la surîsul acela...

GEO: Dar pe ea n-ai văzut-o?

ILARIE: O singură dată s-a apropiat de el şi l-a sărutat aşa de lung, că surîsul lui s-a transformat într-o fericire nesfîrşită.

GEO: Sărmanul. *(Tresare îngrozit de propria-i vorbă.)*

ILARIE: Clocoteam, îmi venea să mă reped prin fereastră. Ifrim era lîngă mine. El avea să ocolească pavilionul pe la dreapta şi eu pe la stînga..., trebuia să ne întîlnim amîndoi la uşă.

GEO: Şi ea?...

ILARIE: Ea s-a desprins din braţele lui şi s-a retras spre mijlocul pavilionului. Şi pe urmă s-a stins deodată lumina; ea o stinsese...

GEO: Atunci?...

ILARIE: Aici a fost greşala... Am strigat, am urlat atît de puternic, că s-a cutremurat tot pavilionul... Cînd am sfîrşit de ocolit, n-am văzut decît o umbră... Am tras amîndoi... cînd ne-am apropiat, era doar Miti...

GEO: Eu nu inţăleg cum ea a putut să scape...

ILARIE: Probabil, unde era mai aproape de uşă... Pe urmă, poate că ea a rămas inăuntru şi noi, văzind că Miti ieşise, am crezut că şi ea de asemeni... Sau poate că ea ieşise pe partea lui Ifrim şi acela o făcuse scăpată...

GEO *(după o tăcere)*: Şi pavilionul a rămas de atunci închis?

ILARIE: Da, l-au închis autorităţile. Pe urmă, după achitare, eu am pornit în căutarea ei...

GEO: Şi obiectele astea sunt într-adevăr de acum douăzeci şi doi de ani?

ILARIE: Da... însă erau cu mult mai multe... O, era impodobit pavilionul ăsta... Cu ce sînge rece adunase toate zorzoanele. Cînd am revenit de peste hotar, nemaiputînd suferi o toană de gînd, care nu mă lăsa să dorm nopţile, am năvălit aci şi am spart tot: toate oglinzile, toate obiectele, toate vazele acelea, o, cîte vaze erau... am lovit, am dat fără odihnă, am prefăcut totul într-un morman de cioburi. Ce caraghios îmi par cînd îmi amintesc...

GEO: Miti trebuie să fi rîs mult, contemplînd de pe divanul acesta...

ILARIE *(pe gînduri)*: N-am înţăles! ce-ai spus?... Atunci am ieşit închizînd murdăria aceea pentru totdeauna; poate i-aş fi dat foc, dacă nu m-aş fi temut de parcul ăsta... dar tot îl voi dărîma... nu ştiu cum am putut să-l cruţ pînă acuma...

GEO: E curios, într-adevăr... cum n-ai izbutit încă...

ILARIE: ...dar îl voi dobori inaintea mea... O, mă îngrozesc cînd îl prevăd trăind după moartea mea...

GEO *(glumind)*: Miti te va împiedeca iarăşi; sub orice formă l-ai ucide, el va trăi de-a pururi, rîzînd de opintirile dumitale...

ILARIE *(îl priveşte uimit. Deodată izbucneşte în rîs)*: Ah, crezi că va mai învia vreodată după ultima lovitură?... Dar cum, cum? ai putea să-mi răspunzi?... Aş vrea să văd...

GEO: O glumă... E... şi pe urmă?

ILARIE: Cum pe urmă? Asta e tot. Cheia am ascuns-o; nu, aţi deschis cu una nouă, pe cît am înţăles?...

GEO: Cum, de-atunci... n-ai mai venit niciodată împins... zici că ai sfărîmat... Cine...

ILARIE: Niciodată n-am mai venit, nici măcar în preajmă-i... Cum, voi n-aţi găsit mormanul de cioburi aici, în mijloc?

GEO *(îngrozit)*: Astăzi am pătruns pentru întîia oară...

ILARIE: Cum se poate? Cine a călcat atunci înaintea ta?

GEO *(din ce în ce mai îngrozit)*: Cine? *(Se privesc amîndoi întunecați. Geo tresare deodată, ia de jos hîrtia mototolită, o desface tremurînd.)*

ILARIE: Ce-i aceea?

GEO: Niște socoteli. Am găsit-o înăuntru.

ILARIE *(îi ia hîrtia din mînă; mormăie)*:
86 000
34 000
23 500
16 500
Și un total: 160 000... o sută șaizeci de mii... o sută șaizeci de mii... dar pe cine auzeam eu pomenind într-una acest număr... pe Mihuț... asta-i suma cu care Mihuț a cumpărat moara cea nouă. Unde zici că ai găsit aceste socoteli?

GEO: Aici, înăuntru...

ILARIE: Socotelile lui Mihuț în pavilion...

GEO *se lasă zdrobit pe un scaun.*

ILARIE: Tu crezi că Marius... *(Pauză.)*

GEO *tresare, se ridică, îl privește rătăcit și pornește fără grabă spre ieșire.*

ILARIE *(barîndu-i drumul)*: Geo... unde vrei să te duci?

GEO *vrea să-l ocolească.*

ILARIE *(apucîndu-l)*: Geo, vreau să te uiți la mine, în ochii mei... tu n-ai dreptul să gîndești...

GEO: Eu am dreptul să înnebunesc. *(Se apucă cu mîinile de cap.)*

ILARIE: Nemernicule, singur ispășești...

GEO: Lasă-mă te rog... *(Pauză. Rînjind.)* Nu te speria... nu va detuna glonț, nu va luci cuțit... O, de cînd mă ucide gîndul ăsta groaznic — ca să mai tresară vreun nerv în mine. *(Clătinîndu-se.)* Marius? Nici un Marius. *(Cade iarăș pe fotoliu.)* Și el un Miti, ca oricare altul... un biet Miti... *(Rîde.)* Hm, un biet... el trăiește... e puternic, uriaș și ucide... Trebuie să mă feresc din drumu-i... *(Ilarie, care-l privește uimit, îl lasă de mînă.)* Mă voi duce departe... voi uita... va trebui să uit. *(Tăcere.)* O, e bine că s-a sfîrșit, e bine... revelația... parcă o răcoare s-a lăsat... *(Afară înserează necontenit. Pauză. Tresare.)* Mi-e frig... Haide, nene Ilarie, du-te de-ți păzește fata, de noaptea care vine... eu rămîn aici, cu Miti... pe care l-am trezit din somn... Pe urmă voi pleca la drum lung, lung... *(Se scoală, cercetează în juru-i. Ilarie îl privește atent. Se apropie de felinar și-l aprinde. Rîde silnic.)* Uleiul de acum douăzeci de ani... e ceva mai proaspăt... *(După ce aprinde felinarul se întoarce spre divan, pe care se așează cu capul în mîini.)*

ILARIE *(îl privește lung, apoi începe să se plimbe; deodată tresare și se oprește. Privește lung la Geo, care continuă să steie cu capul în mîini)*: Geo!

GEO *nu răspunde.*

ILARIE: De-ajuns, Geo... Ascultă, să-ți spun. Trebuie să înceteze jocul ăsta... eu am pregătit toată această farsă... această nebunie... eu am curățat pavilionul... eu am lăsat dinadins hîrtia cu socoteli... și n-a fost altceva decît o hîrtie de socoteli pentru ca misterul să fie și mai adînc... De mult îți pregăteam pedeapsa asta...

GEO *ridică încet capul și-l privește neîncrezător.*

ILARIE: Da, da... eu... haide... lasă... voiam s-o mai prelungesc... dar mi se pare caraghios... o biată glumă... haide, Geo... ajunge cu gîndurile negre și cu neîncrederea. Uite-ți spun, oricît ți-ar părea de bizar, de nebunesc poate, m-a apucat o curiozitate atît de grozavă să văd un Miti căzut în propria lui cursă... Ce vrei?... Distracție de bătrîn maniac. Haideți, haideți sus.

GEO *(cu lumină în ochi, însă tot neîncrezător)*: De unde știai că eu vroiam să intru în pavilion?

ILARIE *(încurcat)*: Bănuiam... În orice caz ți-aș fi ațîțat această dorință. Aș fi lăsat să găsești întîmplător cheia... Dar tu mi-ai luat înainte... *(Rîde fără curaj, apoi din ce în ce mai tare.)*

GEO: Dumneata?... O, te rog spune-mi, spune-mi adevărul... Te-asigur că nimic rău nu se va întîmpla, te-asigur... numai să nu mai mă chinui...

ILARIE *(rîzînd)*: Geo, ăsta e adevărul, auzi?... ăsta e adevărul... suntem doi nebuni, Geo... haide, haide, cum crezi tu c-aș ascunde nemernicia fetei mele cu o minciună așa de grosolană... Haidem și să sfîrșim...

(Rîde.) Geo, înțălege-mă, te vedeam prea fericit cu ea și toată platonica mea răzbunare se prăbușise; sau, mai bine, în mine luptau două simțiri: eram fericit de fericirea voastră și totuși fericirea ta, Miti, mă contraria, mă necăjea... și am vrut să te necăjesc și eu puțin... Haide, nici acum nu ești convins? *(Geo se scoală cu mai multă încredere în vorbele bătrînului.)* Haidem sus... Altă dată îți voi povesti mai pe larg toate astea... acum însă, să mergem și ascultă: nimic, nici o vorbă Lianei! *(Pornesc.)*

GEO *(fericit)*: Așa trebuie să fie! O, de-ar fi așa! *(Izbucnește în rîs, brusc.)* Miti, Miti, el a fost... El nu-mi iartă că i-am îmbrăcat haina cea galbenă. *(Ies.)*

SCENA IV

Rămîne goală. Pe urmă capul lui MARIUS apare prin deschizătură. El intră, caută în juru-i, vede pe masă hîrtia cu cifre, o ia, o privește lung, tresare a spaimă. E gata să iese, cînd capul LIANEI apare prin întredeschizătură.

LIANA *(intrînd)*: A, uită-te... știam că ai să vii mai devreme... vai, îți trimesesem ștafeta și totuși teama că nu te va întîlni m-a făcut să stau ascunsă, ca să-ți pîndesc venirea. Vai, și nu știam pe ce portiță vii... O, din ce groază, din ce neliniște am scăpat... Ei erau aci: i-ai văzut?

MARIUS: Nu, însă în orice caz n-aș fi dat buzna, așa prostește. Văd că ei au găsit această hîrtie, care mi-a scăpat... din fericire nu era[u] în ea decît socoteli... dar am găsit-o pe masă... ceea ce înseamnă... și apoi cifra asta totală trebuie să fi spus ceva lui nenea Ilarie, căci tata i-a povestit desigur noile noastre cumpărături.

LIANA: Cînd au ieșit, au trecut pe lîngă mine... și vorbeau atît de liniștiți, chiar rîdeau, așa că nu cred... însă du-te, Marius... negăsindu-mă în casă, ei ar putea să se reîntoarcă...

MARIUS: Pînă atunci mai e mult. Însă nu e nevoie să rămînem aici... iar în oceanul de verdeață și de întunerec de afară nici Dumnezeu nu ne-ar putea găsi. Haidem, Liana... e o noapte fără lună și atît de înstelată afară, că în seara asta trebuie să se coboare în sfîrșit asupră-mi fericirea pe care o aștept cu atîta frămîntare... Liana, în noaptea asta trebuie să-mi dovedești iubirea ta...

LIANA: Nu încă, Marius... în seara asta, pentru cutezanța cu care-mi asculți năzbîtiile mele, îți voi plăti cu un îndoit număr de sărutări. Dar atît numai... pe urmă... mai tîrziu...

MARIUS: Dar după întîmplarea asta, cine știe cînd ne vom mai întîlni... cine știe cînd îți vei recăpăta curajul...

LIANA: Vom născoci alte mijloace, vom găsi alte locuri...

MARIUS: Dar unde și cum?

LIANA: Geo nu m-ar fi întrebat pe mine. El avea o fantezie așa de bogată. Du-te, du-te, Marius!... Și ascultă: cînd tu vei născoci... mijlocul acela... și vei găsi locul... dar cu atîta meticulozitate în prevederi... și de atîta îndrăzneală... atunci... numai atunci...

MARIUS: Liana, într-un oraș ar merge, dar aici, la țară, nu vezi...

LIANA: O, într-un oraș oricine ar ști...

MARIUS: Liana, înțăleg... tu îl iubești numai pe el... atît de mult, atît de adînc, atît de greu, că plutești ca într-un vis de somnambulă... și tot ce faci este...

LIANA: Marius, du-te, pentru numele lui Dumnezeu.

MARIUS: Eu nu mă tem de venirea lui... și pentru a-ți dovedi că nu mă tem de nimic, voi pleca, dar mîine îl voi provoca în mod cavaleresc...

LIANA: Ești de-o banalitate strigătoare. Nu, îl voi opri eu să se bată.

MARIUS: Nu-l cred atît de josnic ca să te asculte.

LIANA: El mă iubește mai mult ca orice superstiție... du-te odată... vreau să mă găsească aici, să retrăiesc cu el povestea de acum douăzeci de ani... Îl voi face să se înșele pe el însuși, căci el e unicul Miti cu care l-aș putea înșela...

MARIUS: Liana, ce înseamnă schimbarea asta bruscă? Doar acum trei săptămîni ajunsesei pînă a consimți să te căsătorești cu mine. Am socotit atunci că ai prețuit în sfîrșit cinstitele mele gînduri.

LIANA: Tocmai, le-am prețuit... Sunt strigător de cinstite. Într-atita, că mi-au făcut milă! Văd lucrul acesta ca

pe ceva imposibil, nefiresc. Vream să te iau tocmai pentru că mă atrăgea mirajul aventurilor cu Geo... amantul... O, iartă-mă că vream să răsplătesc astfel intențiile tale frumoase, dar... o toană de nebunie, ca multele ce-mi vin... și asta pentru că-l iubesc, Marius, ai dreptate, îl iubesc nespus, din ce în ce mai grozav... du-te... du-te Marius... cum cinstit ți-am arătat gîndurile mele și ți-am atras luarea-aminte să te ferești de ele, aștept de la tine aceeași cinste: nedezmințita ta cinste. Du-te chiar acuma... *(Șoptind.)* Căci găsindu-te aici, iubirea lui ar putea să se zdruncine într-atîta... încît...

MARIUS: Ha... asta mă face să rămîn... La nevoie voi ști să mă apăr de toți trei și de oricîți.

LIANA: Marius, te voi urî toată viața.

MARIUS: Prefer ura, milei aceștia jignitoare pe care mi-ai destăinuit-o.

LIANA *(îngrozită)*: Marius...

MARIUS: Și dragostea pe care ți-am purtat-o trebuie să aibe vreun drept la frumusețea ta. Bine, Liana, voi pleca...

LIANA: A...

MARIUS: Dar numai... Liana, auzi... trebuie... tu trebuie să fii a mea... în astă-seară... în nepătrunsul parcului acestuia imens... trebuie să fii odată a mea, Liana... numai așa vei scăpa de mine... sau, Doamne, de-ar fi așa... eu voi scăpa de tine... voi fi salvat... În seara asta... *(Se repede la ea.)*

LIANA: Să nu te apropii, voi lupta cu tine... voi rezista... pînă la venirea...

MARIUS *(rugător)*: Liana...

LIANA *(care a făcut doi pași pînă-n colțul divanului)*: Și dacă te voi răpune, el va vedea din asta... *(Se pleacă la piciorul divanului căutînd ceva.)*

MARIUS: Ce cauți acolo? *(Dintr-o săritură o ajunge, o îndreaptă, o strînge la piept, o îmbrîncește pe divan.)*

SCENA V

GEO *deschide brusc ușa și pășește în scenă ca un om beat. Liana dă un țipăt. Cei doi se îndepărtează. Geo își înclină puțin capul să-i vadă mai bine parcă. Apoi rîde prostește, pălăria îi cade din mînă și se lasă pe-un scaun.*

MARIUS *(bîlbîind)*: Domnule... *(Tăcere apăsătoare.)* Domnule, vă asigur că nimic...

GEO *bolborosește ceva neînțăles.*

MARIUS: Domnule, dar...

GEO *face un gest de negare cu mîna și se scoală, clătinîndu-se.*

LIANA *(către Marius)*: Domnule, dar înțălegeți odată... *(Geo tresare. Marius iese ezitînd, nedumerit.)*

SCENA VI

GEO *surîde trist, face cîțiva pași șovăitori, după ieșirea celuilalt, apoi se împleticește și cade iarăși pe fotoliu. Liana îl privește sfielnic. Se codește, apoi înaintează cu pași ușori; aproape de el, se oprește privindu-l fix. Se avîntă brusc și-i ia capul în palme.*

LIANA: Geo.

GEO *(se scutură ca de-un fior, apoi ca și cînd și-ar fi adus aminte de ceva, o respinge fără putere)*: Liana, numai asta nu... numai atingerea asta nu... te rog... te rog...

LIANA: Geo, ascultă... de la început, răspicat îți spun: nimic, nici... nici un moment nu te-am înșelat...

GEO: Numai atingerea asta nu...

LIANA: Îți jur, Geo... îți... Geo...

GEO: La ce bun? Ce mai ai cu mine, copilă... Ce te privesc pe tine toate astea... E o socoteală pe care Miti o are cu el însuși...

LIANA: Geo, dar trebuie să înțălegi, Geo, îți jur... vai, nu știi... abia acum am aflat adevărul... și-a trebuit să mi se întîmple aceasta ca el să mi se dezvăluie...

GEO: Prea tîrziu.

LIANA: Dar îți jur...

GEO *zîmbește trist și neîncrezător.*

LIANA: Cum, nimic n-are să te facă să crezi?

GEO: ...

LIANA: Geo, dar cum, cum să te conving?...

GEO *nu răspunde.*

LIANA: Geo, dar nu e adevărat, nu e adevărat. Cum, cum să fac... Dumnezeule, care-i cuvîntul mîntuitor?

GEO: ...

LIANA: Cu neputință să nu-l găsesc, cu neputință... Pentru că trebuie să aibe corespondentul în cuvînt ceea ce vreau să te fac să crezi...

GEO: Găsește-l... dar îți spun, îl cauți în zadar...

LIANA: Geo!

GEO *își lasă capul în mîini.*

LIANA: L-am găsit: e sinceritatea avîntului meu... Geo, te voi strînge la inima mea, te voi strînge atît de mult, atît de adînc, pînă mă vei crede...

GEO *o privește aiurit.*

LIANA: Inima mea ți-l va spune...

GEO: Nu, Liana, să nu te apropii... cea mai mică atingere de tine m-ar durea îngrozitor... ai milă!

LIANA *se repede la el și-l strînge cu putere.*

GEO *(nu se împotrivește; într-un moment al ei de potolire)*: Ha... ca mama care-și sărută copilul, Liana... după ce-a scăpat de îmbrățișarea tatălui. *(Rîde sec.)*

LIANA *(retrăgîndu-se speriată)*: Geo, dar cum, cum altfel voi putea să te conving? Spune-mi tu! Mintea ta născocitoare trebuie să m-ajute...

GEO: Ah, mintea asta, cum aș putea s-o potolesc, să nu mă mai doară așa groaznic?

LIANA *(rugătoare)*: Spune-mi, spune-mi, cum pot să te conving...

GEO *(cu ochii pierduți)*: Liana, am venit numai să-mi iau rămas bun. Eu plec undeva, departe... într-o călătorie lungă... Liana... tu vei rămîne în voia ta.

LIANA: Nu, tu vei rămîne. Unde vrei să pleci acum în puterea nopței... Mă voi lua după tine, te voi urmări oriunde, pînă-n fundul lumei...

GEO: Mă voi ascunde de tine... Ș-apoi tatăl tău te va reține.

LIANA: Nu va putea... după cum nici tu nu vei fi în stare să pleci...

GEO: Voi pleca... și acum, neîntîrziat, în drumul ascuns al nopței.

LIANA: Ha... și de-ar fi să faci cum spui, chiar de vei pleca... Geo... ascultă.

GEO: O, nu-i adevărat ce vei spune...

LIANA: Ba da... Ai ghicit și deci este adevărat... Citesc în ochii tăi groaza de acest lucru, și tocmai groaza asta mă îndeamnă să strig: te vei întoarce...

GEO *(apărîndu-se cu mîinile)*: Niciodată, niciodată...

LIANA: Te vei întoarce...

GEO *(parcă spunîndu-și sieși)*: O, voi pleca departe, atît de departe... eu știu un loc anume... ascuns, foarte ascuns... cobori necontenit, cobori adînc... afund... pînă nimic nu va mai fi în stare să te scoată. *(Rîde prostește.)* Acolo...

LIANA: Știu... știu acest refugiu... Dar nu vezi că mintea ta îl dibuie tot mai jos, în cele mai abjecte beții, în cele mai satanice vițiuri, tocmai pentru ca să scape de acest unic adevăr, pe care ea îl vede tot așa de strălucitor ca și mine: te vei întoarce... Căci cu cît mlaștina în care te vei da afund va fi mai profundă, mai hleioasă, cu atît luminița de departe va fi mai pîlpîietoare, mai vie...

GEO: Liana, eu singur am vrut să sting luminița asta și n-am izbutit. Și cînd, îngrozit de rezistența ei, am început s-o iubesc, tu dintr-o singură suflare ai prefăcut-o în întunerec. Nimic, nici o luminiță nu mai este, să mă atragă din mlaștina neagră...

LIANA: În depărtare luminița îți va apare iarăși... căci ea arde, Geo, cu și mai multă putere ca înainte... însă tu nu vrei s-o vezi...

GEO *(cutremurîndu-se)*: Liana, eu trebuie să plec. *(Se ridică.)* Trebuie.

LIANA: Rămîi...

GEO *se dă înapoi pas cu pas.*

LIANA: Geo!

GEO *ajunge la ușă.*

LIANA: Du-te, Geo... Graba plecărei îmi dovedește graba întoarcerei. Nici nu vei ajunge la portița parcului... și te vei întoarce... Auzi, nici pînă la portița parcului... *(Geo iese fără să răspundă. Ea privește surîzînd spre ușă, apoi privirea ei crește a spaimă. Din ce în ce crește. Pauză. Deodată se cutremură. De afară se aude un strigăt:* Geo! *Apoi tăcere. Ea face un pas spre ușa care se dă în lături și apare Ilarie în goana mare.)*

SCENA VII

ILARIE *(abia trăgîndu-şi sufletul)*: Liana! A, tu eşti aci... Doamne, cît m-am speriat... Pe drum m-am întîlnit cu Geo... El s-a oprit în loc şi m-a ocolit... L-am strigat şi a grăbit paşii... Credeam... ah, m-am liniştit...

LIANA *(nu-l ascultă)*: Unde, unde s-a îndreptat?

ILARIE *(priveşte lung la ea)*: Liana, ce înseamnă toate astea? Tu ai deschis pavilionul! Cu cine te întîlneai aici?... *(Caută în juru-i.)* Unde e hîrtia aceea?...

LIANA: N-a fost nimic... o glumă a mea... o simplă glumă... El s-a ferit din cale-ţi? O, el va veni îndată...

ILARIE: Liana, vorbeşte ce te întreb.

LIANA: El trebuie să vină, asta e... el va veni...

ILARIE: Sigur că trebuie să vină... dar spune-mi ce glumă, ce înseamnă...

LIANA: De unde ştii că el va veni?

ILARIE: Unde ar putea să se ducă... Nu înţăleg: a spus el că se va duce undeva? *(Tresărind.)* A spus că pleacă?

LIANA: El s-a speriat de gluma mea. Pleacă... a plecat... departe.

ILARIE: Ah, s-a speriat?... De-o glumă? Te-a scos din minţi şi acum s-a speriat?... Chiar de adevăr el nu trebuie să se sperie... El joacă... joacă... artistul... Îşi pregăteşte retragerea... Bine, îl voi aduce înapoi. *(Rîde.)* Va fi o vînătoare în noaptea asta... ca atunci... *(Groaznic.)* Şi de nu va sticli nici o durere în ochii lui, nici o disperare *(coborînd tonul)*, de nu va şti să-şi muşte mîinile cum trebuie... tot va şti să muşte ţărîna... Bine, mă duc să dau ordine... Acum va fi judecata cea mare, Miti!... Acum vei juca singur, la cîntecul născocit de tine...

LIANA: Ss... Aud paşi... el vine... vine.

ILARIE: N-aud nimic...

LIANA: Sst...

ILARIE: Da, aud: el trebuie să fie; mă duc să-l aduc...

LIANA: Nu, nu, el trebuie să vină singur... a întrezărit luminiţa... Auzi... trosneşte o creacă... el ezită încă... a pornit iarăşi... paşii neregulaţi şi şovăielnici...

ILARIE: A pornit iarăşi pe alee... Se aude distinct... s-a oprit...

LIANA: Ss.

(Se aude un pocnet înfundat şi ceva ca o trosnitură de creci.)

ILARIE: A... *(Se aruncă afară.)*

LIANA: Dumnezeule! *(Se ia după el. De afară se aude ţipătul Lianei şi cuvinte nelămurite. Pe urmă uşa bufneşte în lături şi Ilarie apare susţinînd pe Liana, pe care o depune pe canapea. Liana priveşte cu ochi rătăciţi în mijlocul camerei.)*

ILARIE: Liana... Dumnezeule... mă duc să... Dumnezeule, cum să te las... *(Pauză.)*

LIANA: Pe locul unde a căzut Miti... *(Pauză.)* Ai ucis păcatul!

ILARIE: Liana... lasă...

LIANA: Grozav îţi lucesc ochii... o, grozav l-ai lovit...

ILARIE: Liana, taci...

LIANA: A murit păcatul... Mîine va răsări... ce va răsări mîine?... Virtutea?... ha, ha... Numai el nu va mai fi, numai el...

ILARIE: Liana, ce faci?

LIANA *(se scoală şovăind, se duce spre uşă, priveşte îngrozită spre locul unde se află mortul. Face un pas în afară, apoi se opreşte. Face încă unul, face pe-al treilea. Apoi deodată dă un ţipăt şi se aruncă spăimîntată în braţele lui Ilarie)*: Miti... strigoiul lui Miti!

ILARIE: Linişteşte-te; nu-i nimic. O părere a minţei tale obosite... Haidem sus... mă voi întoarce cu oamenii să aducem pe Geo...

LIANA: Nu se poate. La uşă e el... ne-aşteaptă... Miti... strigoiul...

ILARIE: Liana, e o simplă închipuire. Trebuie să ieşim odată din dărăpănătura asta.

LIANA *(îngrozită din cale afară)*: Niciodată, niciodată.

Cortina

CONFRAŢII

PIESĂ ÎN 4 ACTE

PERSOANELE:

STROE VÎLCEANU
SCARLAT VENIAMIN
MUȘOIU
GAȘPAR
APRODUL
PUIU
CALIOPI VÎLCEANU
MICȘUNICA
NETTY
CLIENTA I
CLIENTA II

ACTUL I

Sala avocaților de la judecătoria ocolului XIX din București. La mijloc, o masă mare, dreptunghiulară, înconjurată de scaune. Păretele din fund: la stînga, ușa, care dă în sala pașilor pierduți; la mijloc, sobă mare de teracotă; la dreapta pupitrul unei mașini de scris cu scăunașul dinainte.
Păretele din stînga: planul I, canapea; deasupră-i, dulap din zid, cu cărți. Planul II, ușa ce dă în cabinetul judecătorului.
Păretele din dreapta: două ferestre mari; pe sub ele și între ele, canapele. Între păreți și masă, spațiu larg.
La ridicarea cortinei, domnișoara dactilografă pune capacul la mașină, apoi iese. În sala pașilor pierduți se văd prin geamul ușei, stînd sau trecînd, împricinați. Din cînd în cînd aprodul strigă.

SCENA I

Intră STROE și SCARLAT; trec spre dreapta, unde SCARLAT descuie una din cutiile mesei.

STROE: Nu-mi place, nu-mi place! Îți spun drept că nu-mi place. Nu așa, băiete! Dă-i la cap, escrocului, fără milă!

SCARLAT: Chiar că și am multă milă de dînsul...

STROE: Fără sfială, vreau să zic. Parcă i-ai face concesii, așa te porți cu el. Și canalia nu vrea să știe: te ține tot într-un șfichi. Lasă eleganțele de limbaj: cu banditii

trebuie să te porţi banditeşte! Şi pe urmă să-ţi mai spun ceva: uiţi totdeauna importanţa termenului! Te repezi la fond aşa, din senin! De exemplu: astăzi! M-am uitat în dosar: pînă la dezlegare mai puteai găsi două-trei incidente de amînare...

SCARLAT: Pentru ce? Ca să ţiu lumea pe la judecăţi de pomană?...

STROE: De pomană, domnule? *Dumneata* o ţii de pomană! La alţii se plăteşte, domnule! Şi pe urmă, cînd eşti pîrît, termenul este cel mai important! Cine ştie ce se poate întîmpla pînă la înfăţişarea viitoare? Oboseşti adversarul, descurajezi... dar ce vorbesc eu! Şi cînd eşti de partea reclamantului nu trebuie uitat termenul... Mai ales cînd onorariul se încasează cu şedinţa...

SCENA II

Intră Muşoiu.

MUŞOIU *(după ce şi-a aranjat ceva la pardessus-ul din cuier, întorcîndu-se spre Stroe, începe să-i vorbească, din capul stîng al mesei)*: E... onorate confrate... mi-a făcut nespusă plăcere că te-am revăzut... te mai cobori din cînd în cînd şi pe la noi, în umila noastră arenă...

STROE *(care se preface că urmăreşte ce scrie Scarlat, se întoarce spre Muşoiu şi-şi pune alene monoclul)*: Aha... tot dumneata eşti?... Am crezut că-i vreun coleg nou de-al nepoţelului ăstuia...

MUŞOIU *(care, înainte de a-şi aşeza Stroe monoclul la ochi, scoate grăbit nişte acte din pupitrul de la capul contrar al mesei, le examinează, prefăcîndu-se că n-aude. Apoi îşi pune la rîndu-i monoclul, tot alene)*: Dacă nu mi s-a părut: aţi zis ceva?

STROE: Am zis: credeam că-i tot vreun tinerel d-ăştia...

MUŞOIU: A... credeai...

STROE: Dar dumneata nu crezi c-a venit timpul să laşi locul, ca mine, la alţii mai tineri?...

MUŞOIU: Cum, nene Stroe, nu găseşti că sunt încă tînăr... Şi pe urmă eu mai am de strîns pentru moşie...

STROE: Eu mă gîndeam că e şi palatul destul de aproape... Judecătorioare d-ăştia ar trebui lăsate copiilor... Iar acum cred, după cele ce ai putut învăţa aici, că poţi în sfîrşit păşi cu destul curaj pe scările palatului...

MUŞOIU: Te-am admirat totdeauna şi te-am imitat... Nu voi călca niciodată acolo... Judecătorioara asta dă cîte-o moşie celui ce n-o trădează... Şi dumneata ai ştiut să-i fii amant credincios...

STROE: Ba să mă ierţi: eu o trădam din cînd în cînd. Şi atunci mă iubea mai bine... Da nici palatul nu mă speria... Numai vezi că, de!... palatul de justiţie!... nu poţi scoate tot panglici pe nas... Acolo judecătorii sunt ceva mai bătrîni... nu copii ca să-i ameţeşti cu teorii de-ale d-tale... ca aceea de azi... *(Ducîndu-şi mîna la obraz, în semn de ruşine.)* Se poate, confrate?

MUŞOIU: Dar bine, onorate, într-un rînd spuneai parcă aşa, că un avocat trebuie să utilizeze orice mijloc pentru cauza clientului său...

STROE: Orice mijloc?... Nu!... Ei bine, nu, onorate confrate... S-au dus vremurile alea...

MUŞOIU: Vremurile dumitale...

STROE: He, ce vremuri!

MUŞOIU: Ploua bani cu găleata.

STROE: Pentru că era lumea cinstită... Pe vremea aia nu vedeai, onorate confrate *(micşorînd vocea)*, avocat cu cinsprezece acţiuni publice deschise.

MUŞOIU: Sunt închise, nene Stroe...

STROE: Aha, le-ai închis? Poate se vor redeschide... cunoşteam chestiile...

MUŞOIU: Greu.

STROE: He, he, şi pe urmă să nu te prindă mirarea, dacă nu se vor deschide şi altele...

MUŞOIU: Zi, nu mă laşi deloc, nene Stroe?

STROE: Nu te lasă faptele dumitale.

MUŞOIU: Le vom închide pe acelea, nene Stroe. Trebuie să recunoşti că suntem... mare meşter...

STROE: N-o să-ţi meargă întruna...

MUŞOIU: E vorba, cum, cum, dar astăzi mi se pare că-ţi mai dădui puţină mişcare prin vine... *(Privind pe sub sprîncene la Veniamin.)* Mai înţelesei şi eu luptă... Să mai vii din cînd în cînd, nene Stroe... Pînă şi pe

ajutor îl puserăm pe gînduri... De mult n-a mai suspendat el ședința pentru pronunțare!

STROE *(măgulit)*: Eu am venit așa în treacăt. *(Uitîndu-se la ceas.)* Aștept pe nevastă-mea cu mașina. Însă pînă să se gătească, zic: mă duc să văd ce mai e pe la Scarlat... tot o să-l luăm și pe el... *(Descoperind surîsul lui Mușoiu.)* He! să nu-ți închipui că pe mine mă încînți așa ușor...

MUȘOIU *(rîzînd)*: Nuu... asta nuu... Pe-un combatant... ca dumneata? E vorba, ce crezi, mă razi sau te rad, e distrugere sau contravenție... Ia zi, nene Stroe, pe ce ne prindem că v-am ras?

STROE: He, da știi că ești cam sigur de hotărîre?... Nu cumva?...

MUȘOIU: Ai zis-o! Va să zică pui la îndoială buna-credință a judecătorului?... Ai zis-o, nene Stroe...

STROE: Ai zis-o dumneata, nu eu...

MUȘOIU: Nu te teme, nu fac eu caz de orice lucru, ca dumneata.

STROE: Aha!

MUȘOIU: Însă să știi că, de cînd lipsești dumneata de pe aici, s-au schimbat multe moravuri.

STROE: Se vede, e groaznic!...

MUȘOIU: Păcat numai că ni-i trimete prea tineri... pe judecători... Prea le dă drumul curînd din universitate! Și înțelegi... *(privind semnificativ la Veniamin)* interesele oamenilor, pe mîinile giovinilor ăstora...

VENIAMIN *(izbucnind spre Stroe)*: Ehe, nene Stroe, decît unul cu creierul putred de imbecilitate și șnapanerii, mai bine giovini, ca el, în formație...

MUȘOIU *(rîzînd către Stroe și dînd să iasă)*: De, colega, ești prea bun avocat, ca să te apăr eu de astfel de grațiozități.

VENIAMIN *(tremurînd tot)*: Nu dumnealui este vizat... în judecătoria asta, care a devenit speluncă... ordinară...

MUȘOIU *(revenind de la ușă)*: Sigur că speluncă, de cînd au început să pledeze prin curte samsarii de procese.

VENIAMIN: Adevărat... am văzut că ai o suită întreagă... și de cei pur sînge!

MUȘOIU: Eu îți spun una, dacă mai prind pe aici pe Gașpar ăla, așa-zisul d-voastră secretar...

VENIAMIN: Să îndrăznești să te atingi de el.

MUȘOIU: Vă fac proces imediat.

VENIAMIN: Aș mai vrea s-o văd și pe asta... Cinstea tîrîtă la bară de... de... prototipul perversiunii și-al...

APRODUL *(strigînd de undeva de afară)*: AGAFIȚA TICĂ DINICĂ... ESMERALDA PURCEL... Do-omnul avocat MUȘOIU *(Mușoiu renunță la riposta ce se vede după mișcările feței că voiește s-o facă și care avea să fie drastică — și iese grabnic)*.

SCENA III

STROE *(după un moment de așteptare)*: Auzi ticălosul! Pe tine nu te strigă! să-i dai cîteva palme aprodului ăstuia... Nu vezi, pînă și cu aprozii s-a înțeles... Numai numele lui să se audă... Dar tu, ce, nu te duci?

SCARLAT: Nu mă duc... ce folos...

STROE: E... dragă, ești curios de tot... Apoi du-te, să te vadă clientul, omule... vezi, poate cîștigi... trebuie să te învîrtești prin sală... ca păunul să fii!

SCARLAT: Și dacă pierd? M-am dezgustat de tot! Nu vedeai că ajutorul numai în gura lui se uită? Cu siguranță că pierdem...

STROE: Ei, și ce-are a face dacă pierdem? Trebuie să fii acolo, să te înfurii, să-ți iei clienta de mînă: „Hai, madam, să facem apel"... Să vadă lumea că ai avut dreptate, dar n-a fost în stare judecătorul să ți-o dea... Și pe urmă, apelul se plătește separat... Ei uite, nu-mi place deloc... Uită-te la amicul... la bandit... ai multe de învățat de la el... N-ai văzut cum a plecat fără să-ți răspundă, cînd a fost vorba de interes? A lăsat și amor-propriu și tot... Hai, du-te, ce mai stai?...

VENIAMIN: Mi-e silă de viața asta... mă voi muta la palat...

STROE: Cum vrei... Însă îți spun: acolo nu faci treabă... sunt trei mii înscriși pe tablou... Aici e de cîștigat o pîine... aicea, vorba lui, se face moșia. Acolo te poți duce din cînd în cînd, cu vreun apel, ca să se știe că ești și tu pe lume. Uite șnapanul, el înțelege toate

astea... Îl vezi? Mi-a luat toată clientela, dacă n-ai știut să mi-o păstrezi!... He, domnule *(lovindu-se cu palma pe frunte)*: Phi, ei bine, dar e din cale afară de șmecher!! De la nimic nu se dă în lături și pace, pentru bani! L-am prins cu fals în acte publice, l-am prins cu escrocherii... l-am prins cu șantaj, a avut o grămadă de dosare deschise... e, cum face, cum drege, că totul se termină c-o ordonanță de neurmărire... Mi se pare că are el o rudă pe undeva... pe sus... Dar acum s-a dus... acum numai de el mă țin... *(micșorînd vocea)* am pus acum mîna pe ceva... groaznic... îl strivesc... îl zdrobesc... niște probe... să știi, acum îți netezesc de tot terenul... Dacă nu ți-oi vărsa în pungă toți banii ocolului ăsta, să nu-mi zici mie... Deocamdată răbdare, încă nu sunt în miinile mele hîrtiile... dar le voi avea în curînd...

SCARLAT: Da ce naiba or fi făcînd acolo, de nu se mai pronunță... te pomenești că iar a început să-i toace...

STROE: Păi vezi?... *(Rugător.)* Du-te, te rog... fă-mi plăcerea și te du... *(Scarlat iese; aprodul de afară strigă alt proces.)*

STROE *(care se plimbă cu mîinile la spate, dă din cap)*: Poftim!... alt proces...

SCARLAT *se întoarce însoțit de clientă.*

STROE: Ce s-a făcut?

SCARLAT: S-a amînat pronunțarea...

STROE: Cum... s-a amînat iar?... Pentru gîsca...

SCARLAT: Da... închipuie-ți... *(Către clientă.)* Acum du-te, ți-am spus! să vii peste trei zile.

STROE: Așa, să vii peste trei zile... Plătește domnului avocat și să vii peste trei zile... Ai văzut cum ne-am luptat pentru dumneata? L-am pus pe gînduri pe judecător... Altfel te condamna la sigur... pentru o gîscă poți intra în pușcărie, femeie, pentru că nu e voie să-ți faci dreptate singură... Dacă ai prins-o în răzoarele dumitale, să vii să-ți iei avocat, nu s-o omori... Legea e lege... da să n-ai nici o grijă... te scoatem noi cu fața curată... hai, scoate banii... *(În vreme ce clienta se scociorăște prin gentuța ei jupuită.)* Și să spui la toți din fundătura dumitale: „Duceți-vă la domnul Scarlat Veniamin, care stă la domnul Stroe Vîlceanu, avocatul,

de l-a lăsat în locu-i și l-a învățat tot meșteșugul... Chiar cînd legea e contra, el tot o întoarce"...

CLIENTA I: Să vă ție Dumnezeu. *(Vrea să dea banii lui Scarlat, care își regulează niște hîrtii.)*

SCARLAT: Lasă, femeie, să vedem întîi ce facem...

STROE: Adu... încoa paralele, femeie, și du-te... I le dau eu, nu vezi că domnul avocat e ocupat?

CLIENTA I *(ezitînd)*: ...da... să mai vorbiți dumneavoastră... cu domnul judecător...

STROE *(după ce a cercetat în juru-i)*: Nu ne învăța dumneata pe noi ce să facem... avem noi grijă...

SCARLAT: Nene Stroe...

STROE: Dumneata, acum, cată-ți de treabă, lasă pe noi... du-te, du-te, să vii peste trei zile.

CLIENTA I: Așa vă rog, săru' mîna... *(Iese.)*

SCENA IV

SCARLAT: Bine, nene Stroe, ce lași ideea asta în cap femeii? Atunci prin ce ne deosebim noi de Mușoiu?

STROE: Ba bine că nu. Adică el să i-o lase? Ehe, băiete. Mă surprinzi, mă surprinzi pe toată linia! Ia colea banii *(i-i bagă în buzunar)*. Zi, te roagă femeia cu banii și refuzi... *(Imitîndu-l.)* „Lasă, peste trei zile"... Bravo dumitale... Ei, dacă peste trei zile pierzi procesul?

SCARLAT: Nu-i primesc nici un ban și pace...

STROE *(făcînd trei pași înapoi)*: Așaaaaa? Așa lucrezi dumneata? Bravoo... Ehe, băiete, ia școală de la Mușoiu... ca el se face avocatura... Hm, va să zică așa merge treaba pe aici... Bine... lasă pe mine acum; am terminat cu munca moșiei... le îndreptăm noi pe toate... Acum dă-i zor. *(Uitîndu-se la ceas.)* Grăbește-te că vin cocoanele să ne ia... hai, că nu te mai aștept...

SCARLAT: Numaidecît, numaidecît... *(Pornește cu coalele în mînă.)* Să iau niște termene și gata... chestie numai de un minut...

(Scarlat iese prin ușa care dă în cabinetul judecătorului. Stroe dă să-și pună monoclul, care însă îi scapă jos.)

STROE: Ptiu, bată-te Dumnezeu de geam! *(Se apleacă să-l ia, așa că dispare complet după sobă și sub măsuța dactilografei.)*

SCENA V

MUȘOIU *(vîră capul cercetător, se uită lung și intră)*: Nimic, nimic, ți-am spus... Du-te. Nu vreau să știu... Eu nu mă mai interesez de chestia dumitale! Să te duci unde-oi vrea!

CLIENTA II: Cînd vă spun că vă aduc joi *(îi întinde o hîrtie de o sută)*.

MUȘOIU: Nu vreau să aud...

CLIENTA II *(îi mai dă o sută)*: Fir-ar a dracului de gîscă, cît am cheltuit cu ea, luam cinci!

MUȘOIU: He, nu merge așa, ai lăsat gîsca în răzorul femeii: i-a mîncat tot ce avea acolo... dumneata ar trebui să fii pedepsită... dar asta e șmecheria mea, s-o fac tot pe ea să mănînce amendă... asta numai un avocat ca lumea poate să facă... nu copiii... D-aia să spui la toată lumea de pe uliță...

CLIENTA II: Bine, domnule, dar și sufletul după om...

MUȘOIU *(misterios, aplecîndu-se spre ea)*: Judecătorului ce vrei să-i dau?

STROE *(care tocmai se ridica, după ce își găsise monoclul, însă ezitînd, ca să mai audă din conversație)*: Sta-ai, femeie, am să te pui la jurămînt; stai puțin!

CLIENTA II: Jur, domnule, de ce să nu jur? Nu i-am mîncat nici un răzor.

MUȘOIU *(împingînd-o)*: Hai, du-te, du-te! Afară! *(Clienta II iese.)*

SCENA VI

STROE: Păi crezi că nu-i găsesc eu numele la dosar! Va să zică... va să... Ce să dai judecătorului, hai? *(Frecîndu-și mîinile.)* Buun... Buun! Ha, ha, ha, asta ar fi a șaisprezecea, dacă nu mă înșel?

MUȘOIU: A șaisprezecea, ce?

STROE: Acțiune publică.

MUȘOIU: Aha, atîtea s-au strîns?

STROE: Adică a șaptesprezecea, că a șaisprezecea e colea de mult!

(Se bate cu palma peste buzunarul de la piept.)

MUȘOIU: Cine știe ce moft o mai fi și ăla! Dar așa ești dumneata, te sperii de toate.

STROE: Bine, onorate confrate, să vedem cine o să se sperie de-acum înainte! Și asta numai din cauza lăcomiei de care dai dovadă. Nu te mai saturi! Ce, adică, pe el nu poți să-l lași să cîștige un ban?

MUȘOIU: Pe care el?

STROE: Cum pe care, pe nepotu-meu!

MUȘOIU: Nepot de văr al doilea.

STROE: Asta nu te privește pe dumneata...

MUȘOIU: Nu mă privește, e drept, dar ca să-ți arăt cît bine îți vreau eu, nene Stroe, iacă îți spui *(încet și rar, apăsînd:)* gonește-l cît mai repede din casă... nene Stroe... Ca să tacă ulița, nene Stroe...

STROE *(formidabil)*: Cee?

MUȘOIU: Vai de mine, eu nu zic că... doamna Caliopi... pun mîna în foc că e cea mai cinstită femeie... de altfel eu nici n-am văzut-o decît o dată în viața mea... ba chiar am auzit că e o femeie foarte retrasă și foarte onorabilă... dar tocmai asta, că e prea retrasă și vezi, ulița, nu știi dumneata, cînd e o femeie tînără în casă...

STROE: Canalie, ai zis... ai îndrăznit să zici? Va să zică ai ajuns și pînă aicea? *(Se caută prin buzunare, dar [ne]găsind nimic, e gata să se repeadă.)*

MUȘOIU: Nu te supăra așa, nene Stroe, gîndește-te la apoplexie!

STROE *(muindu-și tonul)*: Ah, Mușoiule, lasă pe mine... He, he... nu te teme... eu nu-ți sar în gît!

MUȘOIU: La vîrsta dumitale nici nu-i recomandabil.

STROE: Bine, bine, de-ajuns, s-a terminat... Nu voi dormi nici zi, nici noapte, auzi... pînă... pînă...

MUȘOIU: Tot cu acțiunea aia?

STROE: Rîzi? Îți păstrezi calmul? Bine, iubitul meu...

MUȘOIU: Ei, așa da, ia-o pe isonul ăsta... Că și eu te iubesc, nene Stroe! Numai că dumneata nu vrei să vezi! Îți

tot bagă în cap guguştiucul ăla de nepot de al optulea numai vrute şi nevrute. Face numai pe fecioara jignită, fecioara preacurată, rătăcită la judecătorie... Ştii de ce?... ca să pară interesant... ca să se afle... mă înțelegi unde...

STROE *(zbierînd)*: Canalie!

MUŞOIU: Nu răgi, nene Stroe! Menajează-ți artritismele... Ascultă-mă pe mine. Ăsta e unul din *atout*-uri; băiatul vrea cu orice preț să fie interesant...

STROE *(apucînd o călimară)*: Încă un cuvînt şi te plesnesc... *(Apoi deodată lasă călimara şi începe să răsufle repede.)* Ah...

(Pune mîna la inimă, se împleticeşte şi cade pe o canapea.)

MUŞOIU: Pardon, nene Stroe, n-am ştiut că... n-am bănuit că... îți va produce atîta durere... poate că tînărul... în sfîrşit, ce să mă mai amestec, veți fi avînd aranjamentele dumneavoastră...

STROE *(rugător)*: Lasă-mă!

MUŞOIU *(aplecîndu-se spre el)*: Am mai văzut o persoană la mijloc! Înțeleg... cadrilul... perechile... frumos aranjament. *(Stroe sforăie; Muşoiu se apleacă şi mai mult.)* Însă ai greşit-o... te păcăleşte mititelul... Lasă în urmă cu mult, coana Caliopi... pe cealaltă... Ascultă-mă pe mine, te păcăleşte... sunt cunoscător... o dată am văzut-o *(admirativ)* ...da...!!!

(Capul lui Stroe, care-i face necontenit semne lui Muşoiu să-l lase în pace, cade moale într-o parte. Muşoiu rînjeşte satisfăcut Intră Scarlat. Muşoiu sare în sus.)

SCENA VII

MUŞOIU: Repede, apă... i-a venit rău...

SCARLAT *(aplecîndu-se)*: Nene Stroe... nene Stroe... *(Îl zgîlțîie. Se repede afară, după apă. Pînă să vină, Muşoiu se apleacă iar, rînjind.)*

MUŞOIU: Nene Stroe... ori nu mai auzi. *(Surîde şi-i strigă în urechi.)* Ascultă... Tot te duci... la dracu... Ia şi acțiunile publice cu dumneata...

SCARLAT *(se reîntoarce cu apă şi-i toarnă pe gît; îl zguduie iarăşi)*: Nene Stroe, nene Stroe *(îl zguduie şi mai mult; în sfîrşit Stroe deschide ochii)*.

STROE *(revenindu-şi)*: As... ssa... sssinul... ai văzut? a vrut să mă asasineze.

MUŞOIU: Exagerezi mult, nene Stroe! Eu îți sar în ajutor şi dumneata mă faci şi criminal... Atît de mult mă urăşti, că şi gesturile mele cele mai frumoase...

STROE: Atît îți spun *(demn)*: regret că n-am avut arma la mine...

MUŞOIU: De! ai dreptate, ce să zic. Pe cine nu laşi să moară ...

(Iese.)

SCENA VIII

STROE *(stins)*: Dacă nu veneai, mă ucidea, ticălosul.

SCARLAT: Linişteşte-te... linişteşte-te...

STROE: Ah... inima asta nu mai e bună de nimic... dacă dintr-o vorbă şi o ia aşa razna, ce să mai fac cu ea de acum înainte? Şi el nu mă mai slăbea deloc, ticălosul... cu înțelesuri şi aluziuni... doar, doar, m-o răpune... înțelegi... canalia... Doamne, şi ce-mi spunea...

SCARLAT: Lasă, îmi vei spune altă dată; acum linişteşte-te, şi lasă pe amicul pe seama mea...

STROE: Ha? Pe seama ta?... Nu-l las, nici mort... şi ascultă: nimic, nimic, te rog... Nimic să nu spui la cocoane, auzi?... Apă, apă, mai adu-mi puțină apă, te rog... şi... *(Face semnul discreției. Tuşeşte. Scarlat încuviințează.)*

SCENA IX

Intră un aprod cu un pahar cu apă. STROE întinde mîna la el, maşinaliceşte.

APRODUL *(întinzîndu-i-l)*: M-a trimes domnul Muşoiu... pentru dumneavoastră...

STROE *(luîndu-l)*: Şi ce-mi spui mie că te-a trimes el?

APRODUL: Dumnealui mi-a spus ca să vă spun, dar numai după ce l-oţi lua în mînă... *(Rîde.)* Se vede vreo păcăleală.

STROE *(paharul începe să-i joace în mînă)*: Regret mult că nu pot să ţi-l arunc în cap! *(Bea cu mare sete.)*

SCENA X

MUŞOIU *(intrînd)*: Să-ţi fie de bine, nene Stroe! *(Frecîndu-şi mîinile şi ocolind masa pe partea dinspre rampă.)* Şi să mai zici că nu sunt generos.

STROE *îl priveşte înfuriat la culme, clătinînd din cap; ei nu aud astfel zgomotul unui automobil, care se opreşte drept în dreptul ferestrei.*

SCARLAT *(calm, dar hotărît)*: Ascultă, domnule, eşti bun s-o sfîrşeşti odată?

MUŞOIU *(întorcîndu-se către el, mirat şi agresiv)*: Domnul?

APRODUL *(care se oprise la uşă, privind mirat la dînşii, scoate capul afară; apoi face loc unei doamne)*: Da, doamnă, sunt aci. *(Aprodul iese.)*

SCENA XI

Intră CALIOPI şi MICŞUNICA.

CALIOPI: Sunt aici!

MICŞUNICA: Va să zică asta e camera domnilor avocaţi... *(Se opreşte, privind încurcată la Muşoiu. Acesta măsoară de sus pînă jos pe Caliopi şi iese pe uşa care dă la judecător.)*

CALIOPI: Am întîrziat?

SCARLAT: Ba chiar aţi venit mai devreme cu două minute, pe care vă rog să mi le lăsaţi mie, ca să termin ce mai am pe aici... iar eu în schimb vă las în compania lui nenea Stroe.

CALIOPI *(plecîndu-se în faţa lui Stroe)*: Scumpul meu domn soţ pînă atunci va fi aşa de bun să ne conducă să vedem şi noi unde se judecă oamenii.

MICŞUNICA *(aşezîndu-se pe canapea)*: *Merci*, eu nu merg, am mai văzut.

SCARLAT: Iacă! Tocmai într-acolo mă duceam eu să-mi iau servieta. Aşa că îţi sunt la dispoziţie. *(Pornesc să iese.)*

MICŞUNICA: Da ce ai de eşti aşa galben? *(Caliopi şi Scarlat se opresc.)*

STROE: Galben eu?... Vai... cine ştie... poate unde am stat în aerul ăsta închis... Nuuu... A, da, şi am avut o mică discuţie... ce să faci... mi-a mirosit puţin praf de puşcă... s-a trezit în mine luptătorul... ştiţi cum sunt...

CALIOPI: Discuţie? cu cine?

STROE: A... în proces, frate... Scarlat era contra şnapanului... şi zic: ia să mă alătur puţin de Scarlat... atîta... ca la proces, nu ştiţi?

CALIOPI: Îmi pare rău că n-am venit mai devreme... trebuie să fi fost tare frumos!

MICŞUNICA: Şnapan? Dar despre ce şnapan vorbiţi?

CALIOPI: Un coleg al lor.

STROE: Coleg? Pardon... un bufon ordinar, un...

CALIOPI: Nu despre Muşoiu e vorba? V-aud totdeauna vorbind numai de el.

STROE: Caliopi, ce vorbă e asta? vorbim tot de el? cum aşa? cum tot de el? cînd ai auzit tu?

CALIOPI: Dar nici nu e nevoie să asculte cineva la voi, căci, fără să vrea, vă aude: Muşoiu în sus, Muşoiu în jos... La masă, după masă, în oraş, la teatru...

MICŞUNICA: Muşoiu nu-i acela care tocmai a ieşit? Mi se pare că l-am mai văzut o dată, la o serată, la doamna Olănescu.

STROE: I-auzi şnapanul! s-a înfipt şi acolo...

CALIOPI: Iarăşi: şnapanul în sus, şnapanul în jos, ba că face aşa, ba că l-am prins aşa... ba că acum nu mai scapă... şi văd că scapă mereu... Îmi închipuiam că cine ştie ce erou de romane poate să fie; şi cînd colo... un vlăjgan aşa... am crezut un moment că-i Gaşpar al nostru...

SCARLAT: Ţi-am spus eu, nene Stroe, prea îi dai importanţă mare şi iată, vezi, în ochii cocoanelor a început să ia proporţii.

CALIOPI: O! ce proporţii!

STROE: Erou de ocnă.

SCARLAT: Eu cred că dumneata te gîndești la el și zi și noapte și chiar mă mir cum o nulitate te poate preocupa atîta.

STROE: Ba pardon, că nu mă preocupă deloc și nici nu mă preocupă pentru mine... dacă mă gîndesc serios să-l dau în gît... e că altfel, să știi, te dă el pe tine, asta e. Dacă ar fi după partea mea...

VENIAMIN: În cazul ăsta poți să te liniștești, nene Stroe. Întrucît mă privește, socot de prisos să mai explic de ce mi-e cu neputință să mă tem de cursele lui.

STROE: He, legea e vicleană, fiule, cea mai vicleană pe lume, *fallacissima.*

VENIAMIN: Poate să fie, chiar nu-ți vine să crezi că nu e decît o cursă pentru cei drepți, în loc să fie pentru ceilalți. Dar nu pentru mine. Întrucît privește pe șnapan, la început mă înverșunasem și eu contra lui, crezînd că am să îndrept lumea demascîndu-l. Dar cînd am văzut ce e în juru-i am amețit; el e doar un biet escroc și un îndrăzneț mare, care face și el după puterile lui ce fac alți maeștri mari pe scări mai întinse. He, he, ca să distrugi pe Mușoii ăștia, trebuie întîi dreasă legea, nene Stroe. Trebuie sparte zidurile tuturor cămărușelor ălora ermetice și întunecoase, care o compun, ca să rămînă o sală unică, largă, luminată, cu tavanul în nori, să se vadă de la un cap la altul și-n toate părțile. Asta trebuie.

STROE: Mofturi, cine ar putea să facă o lege ca aia?

VENIAMIN *(pe gînduri)*: Poate că se va găsi și ăla. *(Revenindu-și.)* Dar fără ea...

STROE: Ehe, băiete, lasă visurile... Așează-te zdravăn pe treabă, nu te bizui pe moșia lui tată-tău... ăla mai are mult de trăit. Dar asta e: te-a înfricoșat Mușoiu, băiete. Te-a uluit.

VENIAMIN: Pe mine nu mă înfricoșează nimeni și nimic, voi ști numaidecît să-mi iau satisfacția cînd va fi obraznic cu mine. Faptele lui celelalte nu mă privesc cîtuși de puțin. Pedeapsa și-o va lua singur, dîndu-și seama la urmă că armele lui sunt prea puerile pentru cel cu care luptă. Ai să vezi, singur are să-și plece capul și atunci va fi adevărata victorie! Singur...!

STROE: Trebuie să intervin cît mai în grabă; altfel suntem complect învinși! Complect! De rîs ne facem, tinerețe fără bătrînețe, tinerețe de astăzi! Te-a intimidat! La asta se reduc toate teoriile și legile dumitale noi. *O, tempora, o, juventute...*

VENIAMIN: Nene Stroe!

CALIOPI: Bine, dar omul ăsta e cu adevărat miraculos!

STROE: Cine?

CALIOPI: ...O, nici unul dintre voi, vă asigur! Însă... Mușoiu acela...

SCARLAT *(care la început o privise cu ochi luminați de nădejde, vădit contrariat)*: Cum miraculos?

CALIOPI *(către Scarlat)*: Fără îndoială. Acum iarăși, numai i-ai auzit numele și te-a și oprit de la lucrul la care pornisei. Dacă izbutește el să vă aprindă chiar cînd e lipsă, ce trebuie să fie cînd e prezent. Zău că tipul trebuie să fie interesant...

SCARLAT: Găsiți într-adevăr?

CALIOPI: Eu, deloc... dar dumneavoastră... *(Pentru că Scarlat vrea să iese, supărat.)* Spuneai că mă iei și pe mine!

SCARLAT *(făcîndu-i loc)*: Poftim.

SCENA XII

MICȘUNICA: Nu, hotărît! Are dreptate Caliopi; e interesant tip Mușoiu ăsta!

STROE: Și tu acum?... Apaș...

MICȘUNICA: Un apaș care se joacă pe degete cu legile, care e avocat ca și voi și știe să-și păstreze locul în societatea cea mai bună.

STROE: Să vedem cît are să-l păstreze! Eu nu-i dau nici o importanță și, ca dovadă, uite, să schimbăm vorba.

MICȘUNICA: Schimb-o!

STROE: Să vorbim altceva.

MICȘUNICA: Vorbește... *(Pauză.)* Nu vorbești?

STROE: Păi sigur... Că și Scarlat are puțină dreptate, frate... Numai de el și de el... Asta ar putea fi luată că ne-ar durea... Dar mai sunt și alte lucruri pe lume...

Cît privește pe domnul Mușoiu, despre dumnealui o să luați cunoștință din jurnale.

MICȘUNICA: Iar el, frate.

STROE: Ei iacă, am schimbat... Spune ceva.

MICȘUNICA: Eu?

STROE: Eu... Hai să fugim.

MICȘUNICA: Bravo!... și unde?

STROE: În lume.

MICȘUNICA *(privindu-l compătimitor)*: Numai să nu obosești, iubitul meu... La vîrsta ta...

STROE: Răutăcioaso! De la un timp ești de o răutate... Ieri, de ce nu m-ai primit, încăpățînato?

MICȘUNICA: Aveam musafiri.

STROE: Ce musafiri?

MICȘUNICA: Era doamna Pangrati, amica cea bună a soției dumitale, doar n-ai fi vrut...

STROE: Găseam eu un pretext... ce dracu, doar sunt avocat de treizeci [și] cinci de ani.

MICȘUNICA: Dragul meu, n-aveam nevoie de emoții.

STROE: Păcat... și de-ai fi știut ce se ascunde în buzunărașul vestei mele, din dreptul inimei.

MICȘUNICA *(binevoitoare)*: Dragul meu, de ce nu înțelegi că nu se putea.

STROE: Atunci astă-seară, cred că...

MICȘUNICA *(ridicîndu-se)*: Astă-seară, da... De ce nu înțelegi? Cînd se poate...

STROE: Micșunica mea... Hai să fugim, drăguța mea! Haideți, că ei ne găsesc afară; vreau să văd cum mi-ar sta cu tine, singuri, într-o mașină...

MICȘUNICA: Într-o mașină care stă... *Merci. (Ies.)*

SCENA XIII

MUȘOIU intră pe ușa judecătorului și se apropie grăbit de fereastră. CALIOPI intră, peste puțin, pe ușa din sală.

CALIOPI: A... pardon.

MUȘOIU *(serviabil)*: Au ieșit... sunt la mașină...

CALIOPI *(îl măsoară mirată de îndrăzneală, de sus pînă jos)*: *Merci. (Pornește să iese; Mușoiu se înclină adînc. Ea-l*

măsoară iarăși, se oprește.) Dumneata ești Mușoiu? *(Dispreț.)*

MUȘOIU *(închinîndu-se)*: Într-adevăr, la prima vedere nu inspir nici o încredere... Cu toate astea eu sunt escrocul, falsificatorul, șnapanul, monstrul... Într-un cuvînt, avocatul Mușoiu, doamnă!

CALIOPI: Te compătimesc cu tot dinadinsul.

MUȘOIU: Iar vocea dumitale mie mi se pare cu adevărat cerească... aș fi cel mai fericit dacă aș putea s-o mai aud uneori...

CALIOPI *(îl măsoară iarăși amenințătoare)*: Domnule, ia seama...

MUȘOIU: N-am spus decît că vocea dumneavoastră are rezonanțe cerești... Vă rog să întrebați și pe nenea Stroe dacă constituie asta cel puțin o contravenție... și oricît v-ar supăra afirmația aceasta, doamnă, vă rog să-mi dați voie să rămîn la părerea mea.

CALIOPI: Nu, domnule, nu mă supără galanteria dumitale și nici obrăznicia de a mi-o adresa; mă exasperează banalitatea ei...

MUȘOIU: Ah, sunt și banal... iată un atribut nou, pe lîngă cele acordate cu atîta dărnicie de soțul dumneavoastră... vă mulțumesc, doamnă... puteți să-mi dați și altele... vă rog chiar să fiți mai darnică decît însuși soțul dumneavoastră... îmi place așa de mult să vă aud... glăsuind...

CALIOPI *(îl examinează de astă dată mai puțin încontrată, ba chiar luminîndu-se a rîs la față. Vicleană)*: Cît de mult regret că nu-mi stă în putere să vă acord cît mai intens această plăcere... Nu ies decît rareori, domnule, și atunci în tovărășia soțului meu sau a prietenului nostru Veniamin... În schimb casa noastră e deschisă pentru prieteni oricînd...

MUȘOIU: Vai!

CALIOPI: Nici un vai!... Înduplecați pe soțul și pe prietenul meu să vă primească... și atunci, socotind că o voce atît de cerească, cum spuneți, v-ar putea abate de pe drumurile pe care ați apucat, o să ne dăm puțină osteneală pentru mîntuirea dumneavoastră... Bună ziua, domnule... *(Se îndreaptă grăbită spre ieșire.)*

MUȘOIU *(înclinîndu-se)*: Doamnă *(a văzut deodată pe Scarlat și iese grabnic prin cabinetul judecătorului.)*

SCENA XIV

SCARLAT, care a apărut la geam tocmai cînd ei terminau de vorbit, intră, se apropie tăcut de cuier.

CALIOPI: Ai terminat de vorbit cu omul acela? *(Scarlat se îmbracă întunecat, fără să răspundă.)* Dar asta ce e?
SCARLAT *(lîngă ușă, făcîndu-i loc și aplecîndu-se)*: Poftiți, doamnă! Sau poate doriți să mai rămîneți.
CALIOPI: Scarlat, dar ce va să zică...
SCARLAT: Pentru Dumnezeu, doamnă, sunteți așteptată... *(Ea iese ascunzîndu-și un zîmbet, urmată de el, rece, ceremonios.)*

SCENA XV

MUȘOIU *(apare în urmă-le, traversează din nou camera, grăbit și ascuns de zid, trage cu ochiul prin fereastră la mașina care pleacă. Surîde languros, fluieră, caută prin dosare. Apoi își freacă mîinile, apoi cîntă, apoi sare, apoi cade pe canapea)*: Oh, ce voce dulce, Dumnezeule, Doamne. *(Rămîne adîncit în gînduri, apoi răsuflă lung, șuierat.)* Dacă v-aș mai face-o și p-asta, nene Stroe și scumpe domnule Veniamin... *(Mai gîndește puțin, apoi se apucă hotărît să-și facă servieta. Deodată se oprește din nou.)* Dacă v-aș mai face-o și pe asta... *(Rămîne pe gînduri, cu servieta în aer.)*

Cortina

ACTUL II

Același decor.

SCENA I

În scenă, MUȘOIU: așteaptă pe canapea, cu brațele larg depărtate de corp. Se aud chemările aprodului. Sala e totuși goală de împricinați. Prin geamul ușei se vede trecînd GAȘPAR. După cîtăva vreme reapare și privește cercetător înăuntru, pe sub avizele proaspete, lipite de geam, fără a intra. MUȘOIU îl zărește tocmai cînd GAȘPAR e gata să plece.

MUȘOIU: Gașpar, Gașpar! *(Pornește spre ușă, după el.)*
GAȘPAR *(vine și întredeschide ușa)*: Numaidecît... un moment...
MUȘOIU: Ia vino încoa, fiule, Găspărică!
GAȘPAR: Caut pe conul Stroe...
MUȘOIU: Mai lasă pe conu Stroe, că toată ziua ești numai cu el... Mai stai și cu mine...
GAȘPAR: Păi dumneata stai de vorbă cu samsarii?... te înjosești...?
MUȘOIU: Lasă, nu poți zice că de cînd ai venit la ei, nu s-au înmulțit procesele lui Veniamin. Ești samsar de rasă, te cunosc... și te apreciez...
GAȘPAR: Îmi pare rău, coane Mușoiule... Tocmai dumneata îmi spui?

MUŞOIU: Îmi pare mie rău că nu te-am apucat eu. *(Aşezîndu-se pe canapea.)* Da eu n-am nevoie, mă! La mine vine lumea singură... Găşpărică, ia vino tu încoa şi şezi lîngă mine... Şi lasă fleacurile ăstea... Am prins eu aşa vreo două, trei fire... da eu nu sunt stăpînu-tău, să fac caz...

GAŞPAR: Patronu-meu...

MUŞOIU: ...patronu-tău, vreau să zic... eu nu sunt patronu-tău, să dau la cap... eu le păstrez la catastif... Eu vreau să ţes cu tine alt fir. Şezi colea, lîngă mine, cînd îţi spun...

GAŞPAR: Las' că stau ceva mai departe... acum te pomeneşti cu domnu Scarlat, că dă buzna... şi cînd m-o vedea lîngă dumneata, zice că le divulg interesele.

MUŞOIU: Domnu Scarlat are cincizeci de procese şi mai bine.

GAŞPAR: Cum se poate?... Şi dumneata?...

MUŞOIU: Ia... nişte fleacuri de cambiale, şi eu şi el... aşa că nu te teme, nu termină el aşa curînd.

GAŞPAR: Dacă... lasă să stau mai colea! *(Iluminat de un gînd.)* Or te pomeneşti că te-i fi împăcat cu boierii mei?

MUŞOIU: Măi, de împăcat nu m-am împăcat pînă acum... dar o să mă împac, o să mă împac în curînd... Nu ştii, cînd îngerul se coboară peste oameni, aduce pace pretutindeni.

GAŞPAR: Îngerul?... Vorbeşti ca din cazanie, coane Muşoiule! Mare minune... a început dumitale să ţi se arăte îngeri?...

MUŞOIU: Îngerul, măi! Mi s-a arătat acum trei zile.

GAŞPAR: Aici la judecătorie?

MUŞOIU: Măi, scumpe Gaşpar... uite, trei paşi mai încolo de unde stai tu acum.

GAŞPAR: Eh-e... acum trei zile... în faptu zilei... a venit cu automobilul, nu?

MUŞOIU: Măi Gaşpare, asta îmi place la tine, că eşti băiat deştept! Pricepi lucrurile, vorba ceea, numai din ochi! D-aia, uite, îmi pun mare nădejde în tine! Mă, tu niciodată nu te păcăleşti...

GAŞPAR: Nu ezistă! E... e, acum m-am lămurit de tot... Adică stai să vedem, că au luat şi pe coana Micşunica cu dumnealor! Poate că...

MUŞOIU: Ce tot Micşunică trăncăneşti pe-aci, dragă!? Lasă că le ştiu eu şi pe una şi pe cealaltă... Pe mine m-a fermecat îngerul ăla negru, bă! Aia înaltă, oacheşică! Nu-i aia nevasta lui Stroe... Caliopi?

GAŞPAR: Drac, nu înger...

MUŞOIU: Măi, nu ştiu ce-o fi... Da ştiu că are nişte ochi!... Eu n-o mai văzusem pînă alalt'ieri decît aşa, din treacăt. Da auzisem de mult că e grozavă. Am auzit că nu-i prea place să iese...

GAŞPAR: Te cred!

MUŞOIU: Veniamin?...

GAŞPAR: Nu pot, nu pot... cum să spun, ca să trădez secretele casei.

MUŞOIU: Hm! nu face nimic... În toate părţile am căutat să-i ies înainte, ori pe unde am aflat că umblă. Şi-n toate părţile îmi spuneau că vine din an în Paşti. Ei, alalt'ieri am văzut-o ca lumea, măi! *(Ducîndu-se lîngă Gaşpar, pe canapeaua cealaltă şi bătîndu-l pe umăr.)* Măi, Gaşpare, măi. Îţi mai aduci tu aminte, cînd erai arhivar la judecătoria asta? Frumoase vremuri!

GAŞPAR *(oftînd)*: Adevărat! Foarte frumoase! Parcă era alalt'ieri, cînd îţi antidatam listele cu martori! Ce bănet mai ieşea!

MUŞOIU: Ssst... taci din gură, nenorocitule!

GAŞPAR: E, parcă aude cineva? Asta rămîne între noi... un suvenir!

MUŞOIU: Lasă! Să nu mai răscolim amintirile! *(După ce deschide cercetător uşa de la judecătorie.)* Da aşa e că eram larg?

GAŞPAR: Ce să zic... erai!

MUŞOIU: Şi să nu vii tu la mine?

GAŞPAR: Am nimerit-o la domnul Stroe. He... păcătoasa aia de lege a portăreilor!

MUŞOIU: Aşa e! Aia te-a mîncat! Păi cin' te-a pus, măi, să te faci portărel?

GAŞPAR: Mă avansase, nu m-ar mai fi...

MUŞOIU: Se întîmplă... asta e al legei: să te uiţi bine pe unde mergi; cum coteşti, cum te împiedeci! Însă dacă-i prinzi firul de la început, merge strună. Se vede că te-ai cam grăbit.

GAȘPAR: Lasă, domnule, nu mă învăța dumneata! Știu eu cum se trece prin legi, cunosc drumul! Dar mai înțeleg și eu legile ăstea, pe care le-am apucat aci, la judecătorie; păi, da asta a portăreilor, sucitura asta, asta e lege? Eu să-l întîlnesc pe ăla de-a făcut-o, i-aș băga-o pe gît! Acum ce să mai vorbim; dumneata ești avocat, ai și facultatea. Spune dumneata, ezistă vreo lege, vreun codișor cît de mic, care să nu dea loc la... păreri, la... discuții; adică, înțelegi... unii să zică așa, alții altfel...

MUȘOIU: La interpretări...

GAȘPAR: Tocmai.

MUȘOIU: Ai interpretat încasările?

GAȘPAR: Coane Mușoiule, apoi eu știu una bună, de la bătrînul Mache, de-a fost treizeci de ani judecător aici: o lege după spirit se aplică, nu după tipic. El o spunea asta în latinește, că era burduf de carte; da ne-a lămurit și nouă conu Stroe.

MUȘOIU: Și-ai încasat după spiritul tău... Da, este adevărat, e o mare încurcătură cu taxele ălea.

GAȘPAR: Nu ezistă, domnule, toată lumea o recunoaște, numai domnul procuror, nu! Nu vrea dumnealui! Și, închipuie-ți, mi-a deschis acțiune publică... Ehe, domnule, nimic nu știu copiii ăștia!

MUȘOIU: Am auzit. Da fii pe pace! Gașpare tată... tu om să fii... și dacă m-asculți...

GAȘPAR: Știu, am auzit și eu. Ai dumneata niște rude pe sus.

MUȘOIU: Rude, nerude! Dacă-mi intri pe sub piele, eu te-am scăpat... asta e! Însă să te văd!...

GAȘPAR: Am înțeles.

MUȘOIU: După masă să te prezinți la mine, să facem planul.

GAȘPAR: Vreo scrisorică, ceva?

MUȘOIU: Mmm... nn... u... nu! Nu, dragă... scrisoarea e lucru dracului: cere iscălitură și dată.

GAȘPAR: N-ai încredere?

MUȘOIU: Nu de-asta. Dar m-am gîndit altfel. N-are ea cumva vreo femeie mai de-aproape, la care să-și deschiză sufletul mai bine decît ție?... Știi... între femei...

GAȘPAR: Știu eu ce întrebi dumneata: damă de companie?

MUȘOIU: Perfect.

GAȘPAR: Are, desigur: pe Netty.

MUȘOIU: E, nu poți să mi-o aduci mie pe Netty asta?

GAȘPAR: Nu ezistă.

MUȘOIU: Cum...

GAȘPAR: E nevastă-mea.

MUȘOIU: Ce are a face?

GAȘPAR: Cum ce are a face? Eu cred că are mult.

MUȘOIU: Stai, măi omule, să ne înțelegem...

GAȘPAR: Lasă, domnule, dacă sunt eu?... muierile strică tot, îți spun eu. *(Tranșant.)* Acultă, cocoane, în două vorbe, că sunt grăbit. Azi e miercuri, așa e? E, dă-mi răgaz pînă sîmbătă. Sîmbătă ți-aduc răspuns.

MUȘOIU: Da de ce tocmai sîmbătă?

GAȘPAR: Întîi că pînă sîmbătă am tot timpul. Astăzi doar pun fitilul, mîine mai zic una, poimîine mai zic alta; înțelegi... nu trebuie forțat... în sfîrșit, nu mă învăța dumneata pe mine. Am mai lucrat eu în domeniul ăsta, cînd era procuror bietul Tolbaru, săracul, unde l-o fi mutat acum. He, cîte scrisori nu-mi dădea ăla pe mînă! Și-l serveam în conștiință. Că era om drept: cum îl serveam eu, așa mă servea și el pe mine... am mai avut eu vreo două fleacuri cu parchetul. *(Misterios.)* ...I le duceam cocoanei lui domnu șef... și aia strașnică femeie. Da ce scrisori! Foc, nu altceva. Și acum mai păstrez una. Da dacă mata n-ai încredere, mă rog! Acum a venit păcătosul ăsta, de se pricepe în drept, cum mă pricep eu în *meta... tempsihoză...* Nu știi? Ca la noi... Așaa... ori unde rămăsei... Da... sîmbătă... E, cum spun: al doilea... pentru că sîmbătă e ziua boierului, adică noaptea, adică în noaptea aia nu dă pe acasă. Așa se zice: e ziua lui la club, dă bancul. Da... el... fie vorba între noi, peste miezu nopții o ia la Micșunica aia, a lui... *(misterios)*... și doarme acolo toată noaptea. E... al treilea, pentru că sîmbătă seara pleacă și ăl mic... domnu Scarlat... pleacă la părinții lui spre Pitești... la moșie... la Bulumaci... Și cum luni nu e nici o treabă pe la judecătorie, vine așa pe luni seara...

MUȘOIU: Eu cred că se preface numai... Nu pleacă el tocmai atunci, cînd ălălalt își pierde toată noaptea la club.

GAȘPAR: Ehe, aici e meșteșugul... pleacă tocmai dinadins... și de-aia are boieru atîta încredere în el. Și pe urmă i-o joacă în față... E prieten bun cu tată-său... Apoi l-a ținut de mic aici... mi se pare c-a fost și o chestie de parale între ăi bătrîni.

MUȘOIU: Vezi tu? P-ăsta, ăl tînăr, aș vrea să-l scutur eu puțin... cu el aveam eu ce aveam...

GAȘPAR: Lasă că mai bine îi scuturi cocoana... Și partea a cu haz e că asta o să se întîmple în biroul dumnealui, ba ce vorbesc eu... chiar alături, în odaia lui de culcat...

MUȘOIU: Cum... în odaia lui?...

GAȘPAR: Păi să vezi, al patrulea, de-aia zic eu sîmbătă... Domnule, uite cum *(arată masa:)* asta e casa, așa e? *(Arată latura mesei spre public.)* Asta e fațada și aici e ulița mare pe dinaintea ei, așa e? *(Arată la mijlocul aceleiași laturi.)* Aici e ușa mare, intrarea boierilor. *(Arată pe aceeași latură, spre colțul din stînga.)* Aici e ușa de serviciu. *(Arată la colțul din dreapta.)* Aicea e ușa lui domnul Veniamin, pe aici intră dumnealui și clienții *(taie o porțiune pe latura din dreapta)*, pînă aici e sala de așteptare *(mai taie o porțiune)*, aici e biroul lui *(încă o porțiune)*, aici e camera de culcare... *(Arată de-a lungul întregei laturi din dreapta.)* Pe tot lungul zidului ăstuia merge o ulicioară, o înfundătură, că dă tot în niște livezi, ale lui conu Stroe și ale altora. Maidanul, îi zicem noi. Nimeni nu umblă pe acolo. *(Arată iarăși la porțiunea a doua de pe latura dreaptă.)* În dreptul biroului, colea, chiar în dreptul ferestrei, e o ridicătură, un moloz, a rămas acolo de la facerea casei; s-a întărit și s-a uitat acolo... E, dacă te ridici pe aia vezi tot biroul — și dacă arunci piciorul ești chiar în birou.

MUȘOIU: Măi, da deștept băiat! E, cum a pus el biroul tocmai în dreptul moviliței ăleia.

GAȘPAR: Păi nu putea să vie altfel rîndul odăilor. Și pe urmă sunt niște obloane acolo, ca *(se închină)*, Doamne ferește! la pușcărie. Iar afară de cărți, nu se mai găsește nimic; că actele și banii îi ține într-altă parte... M-am uitat eu...

MUȘOIU: Păi dacă sunt obloane, ce-am făcut?

GAȘPAR: Ei, bravos, păi dacă sunt eu pe dinăuntru? Aoleo, da mă uitai cu vorba.

MUȘOIU: Adică îți lasă el ție cheia biroului?

GAȘPAR: Pe dinăuntru nu încuie. Pardon, îmi dai voie să termin. Care va să zică sîmbătă seara vii dumneata pe la unșp'ce; ba nu, ca să fim siguri, pe la unșp'ce jumătate... după ce au pornit ei; vii pe fundătură și te ridici puțin pe moloz; eu te aștept acolo și îți deschid numai așa, să privești de o plăcere... și numai, cum aș zice, situația asta a locului de oi vedea-o, că, fără să-ți mai spui, îmi și dai 5 000 lei arvună... de nu ți-oi aduce eu pe cocoana acolo... da ține minte asta: nu mai devreme de unșp'ce jumătate...

MUȘOIU: Gașpare, ești al meu, pe vecie... Care va să zică, peste trei zile studiatul poziției.

GAȘPAR: Că n-oi vrea să ți-o dau chiar de sîmbătă acum... Răbdare. Lasă pe mine! Cocoana, ăi? Cocoana Caliopi? asta e femeie faină, domnule... stă de vorbă cu toată lumea... ascultă... răspunde... rîde... știe de glume.. daaa... știe de glumă... apuc eu momentul ca să intru în vorbă... și pe urmă, pac... gata... azi ceva, mîine ceva... pînă te-am făcut om. Nu-i femeie să-mi scape, domnule... nu ezistă! *(Se aude de afară claxonul. O mașină se oprește. Gașpar aruncă o privire pe fereastră.)* Coana Caliopi!

MUȘOIU: Unde este?

GAȘPAR: A oprit, se dă jos... mă duc să-i ies înainte.

MUȘOIU: Nu, tată Gașpare. Te rog... te implor... Poate că are nevoie de ceva și vreau s-o servesc eu. Lasă-mi mie plăcerea asta, Gașpare tată! Tu ia-o pe aci *(deschide ușa cabinetului judecătorului)*. Nu e nimeni. Hai, intră!

GAȘPAR: Știu eu că ești larg dumneata!

MUȘOIU: Păi sigur... da de ce crezi tu că vine, cînd pînă acum n-a mai venit niciodată... de ce, numai a apucat să calce pe-aci... și a și început să... să...

GAȘPAR: Să-ți dea tîrcoale...

MUȘOIU: E, nu chiar așa...

GAȘPAR: Cocoana, ăi? Cocoana Caliopi?... Așa crezi dumneata că merge cu ea... ehe, greu... nu e d-ălea... nu ezistă... *(Mușoiu închide ușa după el.)*

SCENA II

Doamna CALIOPI intră; MUȘOIU se pleacă adînc în fața ei. CALIOPI se uită fugar prin cameră.

MUȘOIU: Desigur căutați pe domnul Veniamin? E-n ședință, doamnă, are niște procese ale unei bănci.

CALIOPI *(rece și voind să iese)*: Vă mulțumesc, domnule.

MUȘOIU: E inutil să vă duceți, doamnă. Nu va putea să iese pînă nu-și va termina seria; și asta se va cunoaște cînd mă va striga pe mine aprodul.

CALIOPI: Dacă e așa, voi zăbovi. Însă mă scuzați că mă văd nevoită să nu vă mai răspund nici un cuvînt. Gîndiți-vă la situația dintre dumneavoastră și soțul meu, ca să înțelegeți că a mai continua să-mi adresați vorbe e pur și simplu o necuviință.

MUȘOIU: Nici o vorbă... dar nici o vorbă nu vă voi adresa, doamna mea... Numai vă rog să stați... Vă rog să stați... atît...

SCENA III

APRODUL *(de afară)*: Banca Concordia... Domnul avocat Mușoiu...

MUȘOIU *(înainte de a fugi)*: Voi duce cea mai aprigă luptă, pentru a cîștiga cea mai mare plăcere din lume: să pot sta liniștit de vorbă cu dumneavoastră. *(Iese fugind.)*

CALIOPI *bufnește în rîs.*

SCENA IV

VENIAMIN *(salută ceremonios și morocănos)*: Doamnă...

CALIOPI: Ascultă, Scarlat, ce înseamnează toate astea?

VENIAMIN: Mă rog?

CALIOPI: Unde-ai fost zilele din urmă? Să-mi spui numaidecît.

VENIAMIN: În noua mea locuință.

CALIOPI: Da...? Aveți o nouă locuință? *(Scarlat nu răspunde.)* Cum în noua ta locuință, cînd la orele de consultațiuni ai venit acasă... avînd grija să ieși totdeauna înconjurat de cîți mai mulți clienți, ca să nu poți fi întrebat de nimeni unde te duci... iar aseară, avînd și nemaipomenita indelicatețe, cînd Netty ți-a comunicat că te chem, să-mi răspunzi că ai să cauți să mă vezi în curînd...

VENIAMIN: Doamnă, e foarte simplu... Am înțeles că încep să vă inoportunez și mă retrag discret și, cred, destul de la vreme... În orice caz, dacă am întîrziat, vă rog să mă scuzați.

CALIOPI: Cum...!?... Ai înțeles că... începi... Ce vrei să spui, Scarlat?!! Ți-a dat cumva Stroe să înțelegi... Bine... dar cum... a putut el să facă asta... el te iubește atît de mult...

VENIAMIN: Încît mi se pare foarte curios că tocmai la el te-ai gîndit, cînd am pomenit de inoportunitatea...

CALIOPI: Atunci eu... Scarlat... dar cum... pentru numele lui Dumnezeu...

VENIAMIN *(se așează jos și o privește foarte amuzat)*: Adică să fie adevărat că întrebi cu tot dinadinsul?...

CALIOPI: Scarlat, sfîrșește odată... ce vrei... ce spui că ți-am făcut?...

VENIAMIN *(începe să rîdă)*: Mare minune... *(Izbucnind.)* Cum, încăperea asta nu-ți sugerează nici o amintire?...

CALIOPI *(privind lung la pereți)*: Încăperea asta?...

VENIAMIN: Ei, asta le întrece pe toate... Lăsați, doamnă... dați-mi voie să vă las liber cîmpul manevrelor dumneavoastră...

(Pleacă spre ușă.)

CALIOPI *(bătînd din picior)*: Scarlat, dacă acum îndrăznești să pleci... *(După ce el s-a oprit.)* Despre ce manevre vorbești? Nu găsești că e destul de insultător tonul pe care l-ai luat acuma?... Dragii mei, dar treziți-vă odată din coșmarul care vă frămîntă! Nu înțelegeți că groaznica arătare ce vă persecută e un biet om, atît de puțin inteligent, că spaima de el vă dezonorează...

VENIAMIN: Nu înțeleg cum un om atît de puțin inteligent putea să vă transporte în sfere atît de interesante, cu conversația lui.

CALIOPI: Scarlat... sfîrșește... Niciodată n-am conversat cu acel individ...

VENIAMIN: Precum vedeți și dumneavoastră, doamnă, ușa aceasta are geamuri...

CALIOPI: Dar ce cuvinte i-am spus, te rog să reproduci.

VENIAMIN: N-am putut auzi... mi s-a părut că era vorba de... mîntu... ire... sau cam așa ceva... da, da mîntuire... am auzit destul de bine acest cuvînt...

CALIOPI: Mîn-tu-i-re? A, da, ai dreptate. Acum mi-aduc bine aminte. Dar nu e adevărat că i-am spus așa: mîntuire, ci verbul: mîntuiește, domnule! Și cred că această bruscă încheiere care am dat-o conversației dintre mine și domnul îți arată limpede ce fel de cuvinte s-au schimbat între noi... *(Pauză.)* Scarlat... *(Tăcere. Ea îl privește lung, surîzător.)* Astă-seară mănînci la noi, nu?

VENIAMIN: Nu.

CALIOPI: Atunci dormi la noi?

VENIAMIN: Nu.

CALIOPI: Ba da, Scarlat... Și-ți continui studiul tău.

VENIAMIN: Care studiu?

CALIOPI: Studiile tale... Citirile tale, seara, în biroul tău...

VENIAMIN: Nu... *(Iarăși tăcere.)*

CALIOPI: Și cu toate astea vei veni, Scarlat.

VENIAMIN: Nu voi veni.

CALIOPI: Vei veni, căci diseară — dar nu la masă, la noi, în odăița ta — voi povesti cuvînt cu cuvînt ce am vorbit cu Mușoiu.

VENIAMIN: Va să zică ați mai vorbit și altele.

CALIOPI: Eu nu am rostit decît vorbele acestea: mîntuiește, domnule... Însă, e limpede, ca eu să ajung să spun cuvintele acestea, el trebuie să-mi fi spus altele înainte, care le-au provocat pe ale mele... Ei bine, acestea ți le voi spune diseară și vei veni să le auzi...

VENIAMIN: Va să zică a fost obraznic... Va să zică... Să-mi spui imediat, dar imediat, care a fost primul lui cuvînt.

CALIOPI: Diseară... În odăița noastră... voi întîrzia mai mult la tine... căci Stroe pare că s-a mutat la Micșunica... Azi-noapte nici nu cred să fi venit acasă...

VENIAMIN: Mă interesează prea puțin asta. Eu vreau să știu ce anume...

CALIOPI: Și eu vreau să știu dacă vii diseară...

VENIAMIN: Nu, nu, nu... hotărît...

APRODUL *(de afară)*: Banca Concordia. Ghiță Stamate... Domnul avocat Veniamin...

CALIOPI *(îl sărută)*: Oh, *mignonul* meu apărător... Haide, du-te, că te strigă... Eu rămîn să te mai aștept?

VENIAMIN *(sărind)*: Cum rămîi?... A... desigur... dacă îți face plăcerea să... conversezi aici... cu alte persoane...

CALIOPI *(scuturîndu-se ca de un gust rău)*: Oho! *(Se așează.)* Te-nșeli, dragul meu; unica persoană cu care-mi place să conversez e numai domnul avocat Veniamin, care, nebinevoind a veni acasă spre a se întreține ca de obicei, mă obligă să rămîn aici... de unde nu voi pleca, pînă nu voi căpăta cel mai sigur răspuns...

VENIAMIN *o privește furios.*

APRODUL: Do-omnul avocat Veniamin...!

VENIAMIN *(strigăt)*: Prezent! *(Către Caliopi.)* Bine, bine, voi veni... Veneam eu și fără astfel de... *(Vrea să iese, dar nu pornește, pînă ce ea n-a pornit mai întîi. Iar ea nu pornește, pînă nu-i ia capul în mîini, să i-l sărute, după ce a avut grijă, întoarsă cu spatele spre public, să lase să-i scape mănușile. Aprodul strigă, el se înclină, ea iese, el o urmează, închide ușa, strigînd iar „prezent"; și se pune pe fugă.)*

SCENA V

Vine MUȘOIU, care se tot uită înapoi. Închide ușa și privește pe geam, spre direcția în care s-a îndreptat CALIOPI și ferindu-se de a fi văzut din direcția opusă, spre care s-a îndreptat SCARLAT. Deodată ochii îi cresc. Face un pas înapoi. CALIOPI apare la geamul de afară. Aruncă o privire spre sala de ședință. Intră. MUȘOIU, terifiat, îi face loc, înclinîndu-se pînă la pămînt. Ea trece pe lingă el, se apleacă, își ridică mănușile și vrea să iese.

MUȘOIU *face o reverență exagerată, dă să vorbească, dar se oprește la timp și face vizibil acest lucru, bătîndu-și ușor buzele cu mîna.*

CALIOPI *(care i-a observat mişcările, oprindu-se la uşă)*: Îţi mulţumesc... *(Muşoiu dă să vorbească.)* Nu, nu... să ştii că nu vei căpăta nici cel mai mic răspuns... Şi acum, pentru că văd că poţi fi şi stăpîn pe dumneata... îţi voi face eu o întrebare, drept mulţumire... Să ştii însă că nu ai voie să deschizi gura decît numai pentru a răspunde strict la întrebare. Aşa: acum te rog să-mi spui! Ce-ai făcut, ce-ai întreprins de acum trei zile şi pînă azi, ca să capeţi permisiunea de a-mi şopti în treacăt un compliment. *(Tresărire la Muşoiu.)* Ei, da... ce-ai făcut, răspunde! Aşa e că nu eşti capabil de puţină jertfă de sine, ca să nu mai vorbesc de-un gest mare, unul din gesturile acelea menite să orbească mintea unei femei... Eşti dominat de instinctele dumitale de ură şi de invidie probabil... invidie bănească, de mic avocăţel... nu poţi înţelege un sentiment mai nobil şi mai...

MUŞOIU: Pot să vorbesc...

CALIOPI: Poftim.

MUŞOIU: Am întreprins totul, doamnă: de trei zile, de cînd arăt amicului dumneavoastră cea mai deplină curtoazie; de trei zile, de cînd întrebuinţez faţă de dînsul un limbaj cu care abia pot să mă obişnuiesc; de trei zile, de cînd nu ştiu ce să mai inventez, ca să fiu pe placul acestui domnişor, care mă înfruntă cu dispreţul privirii lui... Şi voi lupta cu toată abnegaţia, deşi mi-e atît de greu să-l ştiu...

CALIOPI: Te îndepărtezi de la întrebare...

MUŞOIU: Trei procese m-am lăsat să le pierd, numai ca să nu-l mai aud că sunt înţeles cu judecătorul... I-am trimes chiar clienţi...

CALIOPI: Şi el a primit?

MUŞOIU: O, ho, ba bine că nu... Păi care-i rostul avocatului...

CALIOPI: A primit?... Uite, eu aş vrea să văd asta... *(Pe gînduri.)* Da, da, mai trimete-i... dar să ştie că sunt din partea dumitale... să vedem, să vedem...

MUŞOIU: Mi se pare curios că mă îndemnaţi, şi totuşi pare că v-ar contraria...

CALIOPI: De ce m-ar contraria... E drept că aş vrea mai multă rezistenţă din parte-i... o mai crudă încercare pentru dumneata... Te descurajează asta?

MUŞOIU: O, nu... ei bine... doamnă, veţi cunoaşte *(ridicînd mîna patetic)* că Muşoiul acela de care aţi auzit... *(La geamul de la uşă, Stroe şi Micşunica au rămas cu gurile căscate, unul la un pătrat de geam, celălalt la altul. Muşoiu, cînd i-a văzut, a încetat brusc.)*

SCENA VI

STROE *(intrînd cu Micşunica, neputînd ascunde supărarea)*: Caliopi, dar bine, frate, te caut de atîta amar de vreme... Ai luat maşina...

CALIOPI: Da, am luat-o, într-adevăr, pentru că aveam nevoie grabnică să întîlnesc pe Scarlat... Domnul a fost aşa de gentil să-mi ridice mănuşile.

MUŞOIU: Eu le-am găsit aici, nene Stroe... mi-am închipuit că sunt de la doamna şi vream să le dau colegului Veniamin... Însă, tocmai a revenit după ele doamna. *(Aferat, ia nişte dosare şi, înclinîndu-se rece, iese pe la judecător. Stroe nici nu se uită la el.)*

SCENA VII

STROE: Bine, Caliopi, dar e cu putinţă... cu el ţi-ai găsit să stai de vorbă... cu Muşoiu...

CALIOPI: Dragă, mai lăsaţi-mă în pace cu Muşoiu vostru. Mi-a ridicat omul mănuşa, i-am mulţumit şi s-a crezut atunci obligat să mă plictisească cu un compliment foarte prost găsit. Asta e tot... ce atîta...

STROE: Va să zică ţi-a făcut curte în regulă... Caliopi, cred că nu-ţi va fi trecut prin cap să flirtezi cu duşmanul nostru cel mai neîmpăcat?

CALIOPI: Acum asta mai îmi rămăsese să-mi spui...

STROE: Ceea ce e curios, e că după trei zile de la vederea acestei judecătorii, i-ai prins gustul.

CALIOPI: Stroe, te opresc să mai continui... Ți-am spus, am avut de vorbit cu Scarlat... De trei zile n-a dat pe acasă... și am niște comisioane pentru mama lui...

STROE: Da... a mai lipsit și-n alte rînduri Scarlat și nu te-ai alarmat într-atîta.

CALIOPI: Stroe, eu te rog să-mi dai pace... altă dată n-aveam comisioane. Să-ți fie rușine...

STROE: Nu-ți dau nici o pace, sunt soțul dumitale și pînă acolo nu permit...

CALIOPI *(întorcîndu-i spatele majestuos)*: Te rog să mă slăbești cu absurditățile și halucinațiile dumitale senile. *(O ia spre fund, hotărîtă, trece pe lîngă Micșunica și iese.)*

STROE *(se ia după ea, strigînd-o înăbușit)*: Caliopi! Caliopi!

SCENA VIII

MICȘUNICA *(așezîndu-se înainte)*: Va să zică dumneata faci scene soției dumitale, așa?...

STROE: Dragă Micșunica, trebuie să împiedecăm neapărat ca scandalul ăsta să se mai continue...

MICȘUNICA: Adevărat, ai făcut scene soției dumitale legitime. Nimic mai legitim. De aceea mă mir și eu, o biată văduvă și străină, ce m-oi fi amestecînd într-un menaj atît de solid închegat, că unul din soți nu permite celuilalt să mulțumească unui domn că i-a ridicat mănușa.

STROE: Micșunica, dar a fost Mușoiu, canalia, șnapanul, dușmanul cel mai înfocat al meu și al lui Scarlat. Nu vezi, pînă aci vrea să meargă cu bătaia de joc, nemernicul... A acostat pe nevastă-mea... Și doamna îi dă cel mai dezinteresat concurs... Oricare ar fi fost altul...

MICȘUNICA: A, bun, ca să fim înțeleși... atunci în privința lui Scarlat n-ai nimic de spus...

STROE: Scarlat!... Pardon, ce vrei să spui cu asta?

MICȘUNICA: Te surprinde?

STROE: Mda... știu ce vrei să spui... Huietul mahalalei a ajuns și la urechile tale... Dar e huiet, dragă, și e mahala...

MICȘUNICA: Eternul soț...

STROE: Ba nici un etern... Scarlat, dragă, e un suflet prea mare, ca să-i treacă vreodată prin gînd să necinstească acoperișul binefăcătorului său... intelectual... că eu i-am dat meseria în mînă... să știi... Hm, nu zic, poate se va întîmpla și asta, ce gîndești, altădată... Însă s-o știi, nu atîta timp cît trăiesc eu... Dar și atunci, băiatul ăsta va merge pînă acolo cu respectul memoriei mele, că nu va întreprinde nimic față de dînsa... care să nu fie în marginile legii și ale bunei-cuviințe... Degeaba rîzi... așa... nu știu cum... De altfel și Caliopi... fără garanții sigure și onorabile... cu ea nu merge... asta s-o crezi...

MICȘUNICA: Insultă-mă, insultă-mă înainte, am destulă răbdare...

STROE: Ce dracu, dragă... prea le ai și tu... nu știu cum... așa... Nu trebuie să înțelegi îndată că spunînd ceva despre ea, contrariul e adevărat pentru tine.

MICȘUNICA: Acum văd eu cum stau lucrurile... *(Plîngînd.)* Și eu, mă rog, ce sunt în toată asta? O simplă muierușcă, nu? Cu care să-ți faci chefurile, nu? Cu mine merge totul, nu? *(Fără să se miște.)* Adio, domnule!

STROE: Draga mea, dar aici e o împrejurare cu totul alta...

MICȘUNICA: Da? La fel ai spus și cu Mușoiu. Acesta e tot Mușoiu? Da? Dușmanul familiei, da?

STROE: Dragă, dacă nu e dușmanul, e prietenul familiei și e totuna...

MICȘUNICA: Ia uite, ia uite, hm... Va să zică dușman și prieten e totuna la dumnealui...

STROE: Dragă... cu toate astea trebuie să înțelegi că, ori unul, ori celălalt... e la fel de dezonorant!

MICȘUNICA: Ei bine, și dacă eu îți voi spune pe-un al treilea, care nu-ți e nici dușman, nici prieten...

STROE: Astea-s povești de-ale tale.

MICȘUNICA: Bine... ha... lasă să fie povești.

STROE: Uite, acum nu mă supăr.

MICȘUNICA *(izbucnind în plîns)*: Pentru că știi că-s povești, de-aia nu te superi... Ei bine, îți voi furniza fapte...

STROE *(sărind)*: Fapte?

MICȘUNICA: Ah, cum a sărit! Ei bine, ce fapte vrei? Întoarce-te pe neașteptate, oricînd vrei dumneata, de

la club sau de la moșie, acasă... și vei găsi o faptă... o faptă... știi cît de mare...

STROE: Bine, dragă, lasă, am să caut să-i supraveghez cu mai mult discernămînt... și asta, înțelegi, numai pentru că e cazul prea excepțional. Altfel...! Tu știi cît te iubesc... Caliopi o fi atît de frumoasă, cum se spune... dar o cunosc de copilă...

MICȘUNICA *(răutăcioasă)*: Știu, i-ai fost întîi tutor...

STROE: Mda... Tocmai... Ce mai poate să-mi spună ea... Pe cînd tu îmi spui totul... ești tinerețea... ești noutatea... ești totul...

MICȘUNICA: Da, te-am zăpăcit atît de mult, încît văd că toate aluziile mele nu mai izbutesc să intre în centrul înțelegerii dumitale. Ei bine, dacă e așa cum spui, să-ți vorbesc acuma lămurit... Dacă vrei să rămîi cu soția dumitale, ești liber și sănătos... dacă mă vrei pe mine, și eu sunt liberă, sănătoasă și... văduvă... tribunalul e aproape și primăria de asemenea.

STROE: Cum, Micșunica, ăstea sunt sentimentele tale față de prietena ta cea bună, Caliopi?

MICȘUNICA: Caliopi rămîne cu Scarlat și te-asigur că n-are să fie cea mai în pagubă... Oricum, eu m-am săturat de situația asta echivocă... *(Făcînd un pas spre ușă.)* Ultimul dumitale cuvînt care e?

STROE: Ce ultim, ce cuvînt... ce însemnează asta, Micșunica? E... glume d-ăștia.

MICȘUNICA *(neclintită)*: Ultimul dumitale cuvînt...

STROE: E... nu... nu așa, Micșunica... e pentru prima oară cînd îmi propui acest lucru. *(La o mișcare a Micșunicăi.)* Mă rog, nu zic, chestia e admisibilă în principiu, poftim, o recunosc... însă, nici așa, cu una cu două, ca tine... iacă, îți cer un termen.

MICȘUNICA: Termen?

STROE: Un răgaz.

MICȘUNICA: Tocmai! Ți-am dat. Cînd ești gata, știi unde să mă găsești.

STROE: Păi nu așa: termenul numai suspendă, dar nu închide... el nu e în sine rezolutoriu... uite, să-ți explic..

MICȘUNICA: Rezolutoriu, nerezolutoriu, la mine închide, asta e... și se deschide, cînd te vei hotărî...

STROE: Nu, Micșunica, pînă și cel din urmă criminal se bucură de beneficiul termenului. La tribunal se dă șase luni de obicei, șapte cîteodată.

MICȘUNICA: Atunci, la revedere peste șapte luni.

STROE: Micșunica, da stai, frate, n-o lua așa... o să mai am nevoie de tine în timpul ăsta.

MICȘUNICA: De mine? Ha... eu nu simt nici o nevoie.

STROE: Dar, mititica mea, trebuie să ne mai consultăm în timpul ăsta... mai dai tu o idee, mai eu una... și tot așa... fără tine ce mă fac eu... cu cine mă sfătuiesc? *(Dîrdîie.)*

MICȘUNICA: Te sfătuiești singur. Un avocat mare ca dumneata...

STROE: Ah, Micșunica, dacă mai discutăm, mă sufoc. *(Își pune mîna la guler.)* Un termen...

MICȘUNICA: Două zile.

STROE: Dragă, nu glumi cu termenul.

MICȘUNICA: Da te rog să crezi că nici prin gînd nu-mi trece să glumesc... Bună ziua. *(Pornește să iese.)*

STROE *(se ia după ea)*: Micșunica, stai, frate... e... asta e acum...

SCENA IX

SCARLAT *intră și le barează ieșirea.*

MICȘUNICA: *Bonjour* Scarlat.

STROE: Scarlat, tu știi că astăzi Caliopi a fost pe aici.

SCARLAT: Da...

STROE: Și că a vorbit cu Mușoiu...

SCARLAT: Nu... adică de unde știi dumneata...

STROE: Pentru că i-am găsit aici pe amîndoi...

SCARLAT: Astăzi...

STROE: Desigur...

SCARLAT: Nu se poate, doamna Caliopi, în trecere, a oprit puțin să mă întrebe de ce n-am dat pe acasă ultimele zile...

STROE: Apropo. Scuză-mă că nu te-am întrebat și eu!

SCARLAT: Nu face nimic... Pe urmă am condus-o la ușă afară și ne-am despărțit; eu am fost strigat la proces, iar dînsa a coborît la mașină.

STROE *(către Micşunica)*: Limpede ca bună dimineaţa. *(Către Scarlat.)* Atunci s-a reîntors după ce tu ai intrat în şedinţă şi s-a apucat de discuţie cu Muşoiu.
SCARLAT: Ce te face să crezi.
STROE: Păi i-am găsit aici pe amîndoi. *(Scarlat face un pas înapoi.)* Da ce te-ai îngălbenit aşa?...
SCARLAT: Pe doamna Caliopi ai găsit-o cu Muşoiu...
STROE: Ei, da, da... Am găsit-o discutînd şi rîzînd.
SCARLAT: Rîzînd?
STROE: Ei, da, da, şi încă cu multă, cu multă poftă! da de ce te îngălbeneşti... mata pentru asta.
SCARLAT: Şi nu e de îngălbenit?
STROE: Ba, da, desigur...
SCARLAT: Soţia dumitale, cu duşmanul nostru neîmpăcat.
STROE *(către Micşunica)*: Are dreptate...
SCARLAT *(îi măsoară pe amîndoi)*: A... nene Stroe, nu mai face glume de-astea...
STROE: Cum glume, cum glume, băiete...
SCARLAT: He, he, glumeşti, nene Stroe... îţi spun sincer că mă surprind astfel de manevre...
STROE: Cum manevre, băiete... i-am văzut aici...
VENIAMIN *(uitîndu-se la uşă)*: I-am văzut şi eu acum trei zile... iar cel care v-a spus probabil că i-a văzut şi el tot atunci. Acum trei zile, într-adevăr, individul în chestiune i-a ridicat...
STROE: O mănuşă.
VENIAMIN: Exact.
STROE: Va să zică şi atunci... şi acum... la fel... Da mă rog, de ce te holbezi dumneata aşa...
VENIAMIN *(uitîndu-se la Micşunica)*: Acum am înţeles deplin. Adică îţi închipui că... eu... şi doamna Caliopi... *(Bufneşte în rîs, apoi redevine brusc serios.)* Uite ce, astfel de tertipuri nu se mai întrebuinţează nici la comisariat. *(Stroe şi Micşunica se uită nedumeriţi unul la altul; Scarlat izbucneşte în hohote.)* Doamne, nene Stroe, ce ţi-a mai venit în gînd. Dă-mi voie să rîd...
STROE: Băiete, dar...
VENIAMIN: Dă-mi voie să rîd, dă-mi voie să rîd. Şi vă rog să mă aşteptaţi un moment, dacă vreţi să rîdem împreună... *(Împiedecînd necontenit pe Stroe să vorbească.)* Numai un moment... *(Iese.)*

SCENA X

MICŞUNICA: Ai văzut?
STROE: Tocmai că n-am văzut.
MICŞUNICA: Dar n-a îngălbenit? Dar nu s-a uitat...
STROE: Cum s-a uitat...
MICŞUNICA: Cum s-a uitat... Aşa *(holbează ochii)*.
STROE: Desigur, eu cred că şi un străin ar fi făcut la fel, auzind...
MICŞUNICA: A, va să zică... nu vrei să recunoşti adevărul palpabil... numai ca să te derobezi...
STROE: Micşu...
MICŞUNICA: Pentru asta îmi ceri dumneata termene d-alea avocăţeşti... Apoi, domnule, să ştii, eu nu sunt clientă d-alea de toată ziua... Bună ziua... *(Iese grăbită.)*
STROE *(după ea)*: Micşunica, Micşunica... *(În uşă se întîlneşte cu Gaşpar.)*
GAŞPAR: Coane Stroe, tocmai vă căutam...
STROE *(zbierînd)*: Dă-te, dracului, la o parte, nu vezi că sunt grăbit... *(Gaşpar rămîne în uşă. Muşoiu intră prin uşa judecătorului.)*

SCENA XI

MUŞOIU: Gaşpare, Gaşpare... bine c-ai venit... Sst... nu ştii... am vorbit cu ea...
GAŞPAR: Aşa e? Ţi-a închis gura dintr-o vorbă...
MUŞOIU: Da de unde, merge strună... vorba ta: asta e o femeie faină... ştie de glumă.
GAŞPAR: Ce să ştie, domnule, ce tot vorbeşti dumneata? Ai să vezi că strici tot.
MUŞOIU: Măi, n-auzi: strună!
GAŞPAR: Asta s-o crezi dumneata... da, la urma urmei, ce-mi pasă mie... eu nu pot, care va să zică... stăpînul care mă plăteşte... eu trebuie să fiu slujitor credincios...
MUŞOIU: Aha... Păi crezi c-o să te trag pe sfoară, mă Gaşpare... Vai... Păi cine poate să te tragă pe tine pe sfoară, Gaşpare.
GAŞPAR: Nu ezistă, să ştii...

MUȘOIU: Sîmbătă, ne-am înțeles, pe fundătură. Ha... o luăm cu tactică mare...

GAȘPAR: Da ce, ți-a spus și de maidan?

MUȘOIU: Nostim mai ești! Cum o să-mi spuie, mă?... cu totul altceva am vorbit cu dînsa.

GAȘPAR: Păi sigur, domnule, ce ți-am spus eu? Asta nu e d-alea...

MUȘOIU: Ea m-a îndemnat numai să caut, neapărat, să mă împac cu Veniamin și cu bărbatu-său.

GAȘPAR: A... bun, bun... strașnică idee... ți-am spus eu: o femeie.

MUȘOIU: Măi, ascultă, uite ce trebuie făcut...

GAȘPAR: Lasă că știu eu...

MUȘOIU: Mai taci, mă, și ascultă colea. *(Se apropie de ușă.)* Ah, tocmai că vine. *(Plesnind degetele cu ciudă.)* Cum dracu nu mai așteaptă nițel acolo!... *(Pune mîna la cap, iluminat de o idee.)* Cînd intră, fă-i semn să stea și să asculte ce vorbesc eu dincolo. *(Mușoiu dispare pe ușa judecătorului, pe care o lasă deschisă. Din ușă:)* Tu să-mi răspunzi numai așa, știi, pe deasupra, ai înțeles? *(Semn de încuviințare la Gașpar.)* Gașpare, acum să te văd...

SCENA XII

VENIAMIN *(cu vocea pe jumătate, din cauza semnelor lui Gașpar)*: Da tu ce cauți aci? Ce s-a făcut nenea Stroe?

GAȘPAR: Ssst... *(Face semn cu ochiul spre ușa judecătorului.)*

MUȘOIU *(de dincolo)*: Ei, veniși iar cu unul nou... boier Gașpare, veniși să-l alimentezi... *(Veniamin face o mișcare. Gașpar îi face semne disperate să aștepte, deși el însuși e nedumerit.)* Apoi pot să-ți spun, nene Gașpare, că mult n-o s-o mai duci în noua funcțiune. *(Din ușă face semne disperate cu ochiul.)*

GAȘPAR: M-ai reclamat... hai?

MUȘOIU: Da de unde? Aia am spus-o numai ca să-i necăjesc eu așa... Dar au început să tragă singuri la el... ei, clienții.

GAȘPAR: E... și noi acolo... ce putem...

MUȘOIU: Lasă, nu te mai fuduli pe-aci, că nu din cauza ta. Da... a început să prindă cheag băiatul. Și-o să tragă zdravăn. Nu e așa prost avocat, pe cum îmi închipuiam eu... ba în vreo două rînduri m-a cam pus pe gînduri... Bă, ascultă, tu să nu-i spui ce-ți spun eu acuma, că pe urmă își ia nas... de altfel nici el n-o să te creadă...

GAȘPAR: Eu cred că i-ar face plăcere...

MUȘOIU: Ba o să-și închipuie că mi-am bătut joc de el, așa că poți să-i spui... asta o să-l înfurie și mai mult pe mine... Spune-i, spune-i... Da fie vorba între noi, mă Gașpare, ăsta iasă avocat mare...

GAȘPAR: Îți arde de glume, văd eu.

MUȘOIU: Glumesc eu, glumesc, da odată și-odată tot o să se întîmple.

(Mușoiu, care spusese nevăzut ultimele replici, a revenit în ușa cabinetului judecătorului, care, fiind deschisă, îl acopere. Veniamin, la mișcarea lui, redeschide ușa cealaltă, al cărei mîner îl ținea încă în mînă, și se așează în deschizătură, astfel ca să pară că e gata tocmai să intre. Gașpar le întîlnește la amîndoi privirea.)

Ah, și nu mai vine imbecilul ăsta de judecător, să-mi iscălească niște drăcii!... Măi, lui Veniamin ăsta i-ar mai trebui nițică șmecherie să învețe, și cu talentul lui, la palat să se ducă... îl ține Stroe pe-aci, prin porcăria asta, că nu-mi vine să-i zic altfel, de cînd e porcul ăsta judecător... *(Se aude o ușă în cabinet.)* A... *(Întorcîndu-se brusc și vorbind, cu spatele spre public, unei persoane nevăzute.)* A... vă salut, domnule judecător... ați terminat, în sfîrșit. *(Vine să închidă ușa dinspre cabinet, făcînd din ochi lui Gașpar, părînd a-i zice: „așa e c-am adus-o bine?" și vorbind judecătorului nevăzut în același timp.)* Tocmai spuneam cît de dragă mi-e judecătoria asta, de cînd a avut norocul să veniți dumneavoastră. *(Înainte de a închide definitiv ușa după dînsul, trece capul pe după ea și se strîmbă de gluma făcută; însă, întîlnind pe Scarlat, se preface că devine serios. Exact în același timp, Veniamin pășește grav și majestuos, trîntind ușa cu geam după dînsul, ca și cînd atunci ar fi intrat. Mușoiu dispare.)*

SCENA XIII

GAȘPAR: Așa e, cocoane, că l-am dat gata...
VENIAMIN *(dă din umeri)*: Să fii sănătos!
GAȘPAR: Adică dumneata singur, cum zise și el... da vorba vine...
VENIAMIN *(după o pauză)*: Mușoiu ăsta nu-i așa prost, precum îl știam eu.
GAȘPAR: Nu știi ce să mai crezi.
VENIAMIN: Nu, nu, prost nu e... Niciodată n-am spus asta... Mai mult chiar, e inteligent... Însă rudimentar... și grozav de incult... Dar inteligență naturală are... trebuie să-i recunosc, firește... Și e șnapan.
GAȘPAR: Îmi place că ești om drept... asta îmi place la dumneata... Vezi, domnu Stroe nu recunoaște ce-i al omului... Asta întrucît privește că domnu Mușoiu e deștept, că e, dă-l dracului... dacă e pușlama... asta, fie vorba între noi, e al omului de lege... fără asta nu mai e judecătorie... cum cîștigi atunci?
VENIAMIN: Cum am cîștigat eu acum.
GAȘPAR: Ce-ai cîștigat?
VENIAMIN: Procesul cu Mușoiu... E, Gașpare... Sunt lucruri pe care mintea ta de fost portărel nu le înțelege... Avocatura, dragul meu, nu însemnează să aperi pe delicvent prin mijloace care sunt tot un fel de delicte, uneori mai mari decît cel apărat. Aceasta, am botezat eu, însemnează a săvîrși avocatura. Eu am încercat însă să fac avocatură... ceea ce e cu totul altceva. Mi-am permis chiar să atrag atenția clienților că sunt amenințați să piardă, cînd lucrul era limpede. Rezultatul: s-au uitat toți cu milă la mine. Și m-am izbit de alte greutăți. Întîi, de cea mai mare: nenea Stroe. Dar am învins... Am început să înving... Ai auzit? Banditul a recunoscut cel dintîi... Îți dai tu seama ce înseamnă asta, Gașpare! Desigur, prea mari iluzii nu-mi fac. L-am auzit bine zicînd: păcat că-i lipsește puțină șmecherie. Ceea ce înseamnă că încă nu m-a înțeles deplin. Se va dumeri complect ceva mai tîrziu. În orice caz, însă... Ai să vezi acum mutra lui nenea Stroe, cînd o auzi! Ha! Ha! Da ce-o să mai rîdă Caliopi!

GAȘPAR: Ha, ha... adevărat... Ha, ha, bată-te să te bată, cum te gîndești tocmai acolo... Ce-o să rîdă coana Caliopi... Zău că face să te împeci cu Mușoiu pentru asta...
VENIAMIN: Da de ce să mă împăc...
GAȘPAR: Păi, păi, că ziseși...
VENIAMIN: Ași, tocmai acum o să-l țin la distanță... să vezi cum ți-l iau eu de acum înainte... *(Gașpar zîmbește pe furiș, Scarlat rămîne pe gînduri.)* He, he... ia ascultă, mă... da... mi se pare că asta... e un fel de manevră... mi se pare că vrea să mă încînte ca să... ehe, înțeleg acum.
GAȘPAR: Ași... de unde... pun mîna în foc... că...
VENIAMIN *(bănuitor)*: Cum pui, mă, mîna în foc? De unde știi tu ce vreau să zic?...
GAȘPAR: Așa e... de unde știu?... zău că nu știu... al dracului să fiu dacă știu... Oare crezi cum că... se poate, cucoane...
VENIAMIN: Va să zică așaa... buun...

SCENA XIV

MUȘOIU intră pe ușa cabinetului, se preface că-și caută în cutie, se uită pe furiș la VENIAMIN. Acesta îl examinează de asemenea pe sub sprîncene.

VENIAMIN: Domnule Mușoiu, dacă nu te superi... două cuvinte numai... simplu titlu de informație. *(Mușoiu devine foarte atent și binevoitor.)* Nu cumva, din întîmplare, ai vorbit dumneata astăzi cu doamna Vîlceanu?
MUȘOIU: Eu?
VENIAMIN: Dumneata.
MUȘOIU: Cu doamna Vîlceanu...
VENIAMIN: Da...
MUȘOIU: Mda... am vorbit...
VENIAMIN: Ai vorbit așadar...
MUȘOIU: Doamna Vîlceanu uitase niște mănuși... eu n-am făcut decît să le ridic, ca să ți le dau dumitale. Probabil că dînsa a observat lipsa lor, a venit să și le ia. I le-am

predat... Mi-a mulţumit, e drept. Am întrebat-o atunci dacă are nevoie cumva de dumneavoastră... *(Pauză.)*

VENIAMIN *(părînd edificat)*: Acum trei zile ai servit-o la fel...

MUŞOIU: Şi mie mi se pare curios... Eu cred că tocmai dinadins le-a lăsat, ca să i le ridic eu...

VENIAMIN: Va să zică dumneata crezi că...

MUŞOIU: Eu nu cred nimica, domnule... Eu spun ce este... Dinadins le-a lăsat în amîndouă datele...

VENIAMIN: Îţi permiţi...

MUŞOIU: Îmi permit să-ţi spun dumitale una... Eu înţeleg să fiu supărat cu conu Stroe şi dumneata... şi mai înţeleg că într-adevăr nu m-a prezentat nimeni doamnei... dar cînd vrei să faci un serviciu unei femei şi te arăţi serviabil, nu înţeleg să-ţi arunce cuvinte în obraz, care se aruncă numai la servitori...

VENIAMIN: Da ce ţi-a spus?

MUŞOIU: Eu ţi-oi spune dumitale: frumoasă o fi doamna Caliopi, bine crescută, mult stimată aci, în mahalaua noastră, însă eu nu admit să-mi spuie, cînd îi întind mănuşile... să nu le smulgă din mînă şi cînd îi atrag atenţia delicat... că sunt fericit că am servit-o şi, fără a-mi mulţumi, să-mi strige că să-i dau pace... iar a doua oară...

VENIAMIN: A doua oară de ce i le-ai mai ridicat?

MUŞOIU: Credeam că dinadins le-a lăsat, ca să îndrepte prima greşeală...

VENIAMIN: Şi ce ţi-a zis de astă dată...

MUŞOIU: Mi-a spus că cum mi-am mai permis, după cele întîmplate, să pun mîna pe mănuşile dumneaei... Îmi pare foarte rău... dar... să mă ierte coana Caliopi... aici e o judecătorie... o instituţie... şi eu... şi dumneata... ca şi dumneaei... apoi eu nu ştiu multe şi... la urma urmei...

VENIAMIN: Domnule... domnule... *(Muşoiu iese, trîntind înfuriat uşa de la cabinetul judecătorului. Scarlat îl urmăreşte cu ochii, abia putîndu-şi ţine rîsul.)*

GAŞPAR: Mi se pare că l-ai băgat la cutie.

VENIAMIN: Crapă... Hai, ia geanta... *(Iese rîzînd. Muşoiu reintră.)*

GAŞPAR *(se repede la geanta lui Scarlat, pe care se face c-o încheie)*: Mi se pare că l-ai băgat la cutie.

MUŞOIU: Sst. Tu nu uita, sîmbătă...

GAŞPAR: S-a isprăvit...

VOCEA LUI VENIAMIN: Gaşpar.

GAŞPAR: Numaidecît *(porneşte)*.

MUŞOIU: Ce zici, Gaşpare, cîştig procesul ăsta?

GAŞPAR: Dacă recurgi la concursul meu... Nu ezistă... altfel...

MUŞOIU *(mergînd alături)*: Mă, tu ştii cît face asta, să pui coarne celor mai mari duşmani ai tăi...

GAŞPAR: Eu ştiu, să vedem dac-o să ştii dumneata sîmbătă... Gata... gata, coane Scarlat... A dracului geantă, domnule, nu se mai închide...

Cortina

ACTUL III

Biroul lui Scarlat. În fund, fereastra care dă pe maidan. În dreapta, ușa care dă în restul apartamentului lui Scarlat. În stînga, ușa care dă în sala de așteptare a clienților. Birou masiv, dulapuri cu cărți, dosare, hîrtii, telefon, pendulă, scaune largi de piele.

SCENA I

SCARLAT, la masă, scrie. Volume multe deschise în juru-i. Intră CALIOPI, prin stînga.

CALIOPI: Domnul avocat poate să dea o consultațiune unei biete cliente întîrziate...

VENIAMIN: Ah, dar acum e zece trecut. Regret, roag-o să poftească luni...

CALIOPI: Totuși, domnule avocat, o singură întrebare voiam să vă fac...

VENIAMIN: A, dumneavoastră sunteți clienta! Ei bine, șe-deți, scumpă clientă... A plecat nenea Stroe?...

CALIOPI: S-a dus! Ei bine, domnule avocat. Cum se explică asta, că, deși acum cîteva zile ați făgăduit formal că vă returnați aci, la adevăratul domiciliu, nimeni totuși din casa asta nu a avut plăcerea să vă mai vadă și să vă mai audă, decît abia astă-seară, cînd știut este că vă grăbiți să plecați la gară, ca în orice sîmbătă seara...

Desigur... am vorbit cu Mușoiu, nu?... din nou... Ați și fost pus în curent... și asta v-a și...

VENIAMIN: Chiar Mușoiu m-a pus în curent.

CALIOPI: Te-a pus în curent chiar...

VENIAMIN: Desigur... era chiar foarte indignat.

CALIOPI: Indignat? Mușoiu era indignat zici? A, da... păi sigur... i-am zis vreo două... Pot chiar să mărturisesc că dinadins am uitat acolo mănușile, ca să mă întorc, numai ca să mai am o ultimă întrevedere cu acest domn Mușoiu... Da... da... da... Ca să-i spun ce i-am spus. Și acum vrei să știi ce i-am spus? L-am făcut...

VENIAMIN: Servitor.

CALIOPI *(fără convingere)*: Da... da... dar de unde știi?

VENIAMIN: Mi-a spus și asta. Adică mi-a spus că l-ai tratat ca pe-un servitor.

CALIOPI: Exact... exact...

VENIAMIN: Nu, draga mea, asupra punctului ăstuia sunt complect edificat. Pe urmă, pe domnul ăsta l-am scos definitiv din luptă... Am repurtat asupră-i o victorie...

CALIOPI: O victorie? Ce victorie? La vreun proces, desigur... Povestește-mi, te rog.

VENIAMIN: O, da... la un proces strașnic... Procesul nostru... Între noi, știi... Păcat că nu e și nenea Stroe, să asculte... aș vrea să-i văd figura lui cînd va auzi.

CALIOPI: Dar ce e... ce s-a întîmplat?

VENIAMIN: Am spus eu încă de la început că nu trebuia dus cu Mușoiu războiul pe care i l-a declarat nenea Stroe, că el nu e unicul răufăcător și că înlăturarea lui n-ar servi la nimic.

CALIOPI: Da, îmi aduc acum aminte.

VENIAMIN: Am mai spus apoi că adevăratul război trebuie dus contra legii însăși, care trebuie îndreptată în așa fel, încît...

CALIOPI: Da: „Legea ca izvor de infracțiuni"! Frumos titlu ai găsit cărței tale, pe care o scrii în ascuns, răufăcătorule, fără să mi te împărtășești măcar mie.

VENIAMIN: Cum, ai umblat prin hîrtiile mele!

CALIOPI: Da, am umblat în hîrtiile tale. Eram curioasă să aflu ce scrii de atîta amar de vreme. Și titlul m-a făcut și mai curioasă. Atunci m-am apucat să citesc totul,

pînă la urmă, cu toate că mă împiedecam adesea de termenii tehnici. Dar ești un savant, de sus pînă jos, domnul meu... Vai, nu știam că adăpostesc la sîn un om atît de mare... Îți spun că asta m-a făcut să-mi fie groază de dumneata... mai ales cînd m-am gîndit la...

VENIAMIN: ...La bietul nenea Stroe, săracul, pe a cărui cinste o zdrențuiesc atît de crîncen, din înălțimea moralei mele. Vai, dragă Caliopi, de cîte ori nu mă apucă și pe mine groaza asta... De cîte ori nu mi-a venit să rup hîrtiile acelea... dar m-am răzgîndit... poate cel puțin or sluji la alții... Ei bine, iată! De asta n-am venit... Nenea Stroe ne bănuiește...

CALIOPI: O, ho, la ce s-a gîndit el, mititelul... Vezi, Stroe, cînd s-a decretat protectorul tău, el nu s-a gîndit decît la afacerile ce avea de făcut cu tatăl tău și din care n-a ieșit cu mîna goală. Așa că nu-ți mai face inima rea, cum nu-mi fac nici eu, cînd îmi amintesc cum m-a scos din minți, cînd mi-era tutor, ca să-mi devie pe urmă soț, deși mă întrecea cu un sfert de secol și cu toate că asta nu-l împiedica să-i fugă ochii în toate părțile, iar acum, în urmă, la cea mai tînără prietenă a mea... Nu, dragul meu, eu am vrut, dimpotrivă, să-ți spun că m-am îngrozit de mutra lui Mușoiu, în fața cărței tale, tipărite...

VENIAMIN: Cum, de ce să gîndești tocmai la mutra lui Mușoiu?

CALIOPI: Pentru că acum, în fața ta, mă simt și eu mică, întocmai ca și el...

VENIAMIN: Caliopi!

CALIOPI: Ha, ha! Va să zică domnul Stroe ne bănuiește... Hm, aș vrea să-l aud făcîndu-mi scene... Mi se pare că eu nu i-am spus nimic de Micșunica lui...

VENIAMIN: Nu, Caliopi, el nu trebuie să știe nimic. Cu groază mă gîndesc la figura lui, care pentru mine e ca a unui părinte...

CALIOPI: Și pentru mine. Și tocmai de aceea. Dar spune de victoria ta... Ai început să aplici principiile cărței în...

VENIAMIN: O, cum să le aplic eu! Asta va fi într-un viitor oarecare. Eu nu vreau decît să dau oarecari îndrumări...

mai mult decît atît, am trecut de la principii la amănunt, catalogînd spețele... și căutînd să le însumez într-o altă distribuție, cu mult mai...

CALIOPI: I-ai luat ceva clienți?

VENIAMIN: Ia!... Mi se pare că vine și nenea Stroe...!

SCENA II

STROE *(intrînd)*: A, iată-vă aci... A-ha, va să zică sunteți aci... Da ce? Nu pleci astă-seară?

VENIAMIN *(privind ceasul)*: Am încă destul timp...

STROE: A, bun, bun. *(Către Caliopi.)* Și tu venisei desigur să-ți iei ziua bună...

CALIOPI: Să-l anunț că am un mic pachețel pentru mama lui...

STROE: Ah, da... da... da. L-ai adus, pachețelul?

CALIOPI: Nu, tocmai acum mă duc să i-l aduc...

STROE: Ah, da... da... da... da... Ai venit numai să-i anunți că ai să vii din nou cu un pachețel... Probabil că e greu de tot...

CALIOPI: Dimpotrivă, foarte ușor...

STROE: Ah, dimpotrivă, dimpotrivă... Ah... da... da... da... dimpotrivă...

CALIOPI: Am vrut mai întîi să știu dacă domnul, care de-atîta vreme ne-a abandonat, s-a reîntors și să-l întreb și cauza pentru care ne ocolește cu atîta asiduitate... ș-apoi nu trebuie să știu dacă să mai fac sau nu pachețelul?...

STROE: Ah, da... pentru asta ai coborît?... Netty pesemne că era obosită...

CALIOPI: Netty mi se pare că trebuie să mănînce și ea cu bărbatu-său, după ce sfîrșim noi... dar, mă rog, ce e interogatoriul ăsta?...

STROE: Interogatoriu? Vai! așa-mi primești interesul ce ți-l arăt.

CALIOPI: *Merci*. Mi s-a părut... Mă duc să aduc pachețelul... A, pardon, spune, Scarlat, și... Ți-au venit mulți clienți... I-au părăsit pe el...

STROE: Pe cine, frate?

CALIOPI: Pe Mușoiu. I-a luat toți clienții.

Veniamin: Vai, nu de clienți am spus. Ș-apoi asta nu era tocmai cine știe ce... Dar o să vină toate la rînd... deocamdată l-am scos din luptă... asta e...

Stroe: Cum? L-ai prins cu ceva nou?

Veniamin: Mofturi... Altceva și mai grozav. Mușoiu s-a dat bătut.

Stroe: Cum, cum s-a dat?

Veniamin: Mi-a recunoscut toate meritele.

Stroe *(în bătaie de joc)*: Cum asta? A venit el la tine și ți-a...

Veniamin: Nu, să vezi! L-am surprins vorbind despre mine lui Gașpar, pe cînd intram pe ușă.

Stroe: Așa e, că era și ăla pe-acolo... Da ce căuta el?

Veniamin: Te căuta pe dumneata. Mușoiu l-a văzut pe acolo și l-a ținut de vorbă... Gașpar mi-a făcut semn... Mușoiu era dincolo, în cabinetul judecătorului, și ușa era deschisă. Și vorbeau printr-însa...

Stroe: Vorbeau despre tine?

Veniamin: Tocmai mă lăuda pe mine, da ce laude! Și înțelegi... În lipsă...

Stroe: Auzi, canalia... Vrea să-ți arate indirect ce opinie are despre tine, ca să-l crezi mai ușor. Ha, ha, vrea să se împece amicul.

Veniamin: Crezi că era înțeles cu Gașpar? Hm, dar tot atunci, cînd vorbea despre mine, îi mai spunea și lui că dacă îl mai prinde pe acolo... Ș-apoi din spusele lui reieșea că se teme grozav de mine... de viitor... probabil pentru că metoda mea de a mă purta cu clienții a început să mineze metoda lui.

Stroe *(care se plimba cu mîinile la spate, se oprește, fixînd pe Caliopi)*: Nu cu Gașpar... hm... era înțeles. *(Apoi se întoarce, deschide ușa de la sala de așteptare și privește înăuntru.)*

Veniamin: Ți-am spus eu, nene Stroe, că odată și odată... că adevărata victorie va fi atunci cînd *el* își va pleca fruntea...

Stroe: Mda. *(Intră în sală.)*

Veniamin: Nu-i convine.

Caliopi: Nu înțelege el astfel de lucruri.

Veniamin: Numai tu mă înțelegi, Caliopi.

Caliopi: Învingătorul meu cel dulce! *(Îl ia cu mîinile după gît.)* Să punem cununa biruitorului. *(Îl sărută fugar și fuge. În ușă se întîlnește cu Stroe.)*

Stroe *(făcîndu-i loc)*: Te duci...

Caliopi: Să aduc pachețelul. *(Iese.)*

SCENA III

Stroe *(după o pauză)*: Cum, mă, și ai putut tu să crezi așa pe șnapan? Tu nu vezi că toate erau potrivite și aveau loc după conversația lui cu Caliopi? Poftim: ușa deschisă... elogii... știa că o să intri și lungea dinadins conversația ca să o auzi.

Veniamin: Bine, nene Stroe, dacă vrei dumneata, fie și așa... Dar nu văd încă legătura acestei împrejurări cu doamna Caliopi, despre care amicul mi-a spus cuvinte chiar cam ofensatoare.

Stroe: Auzi, banditul... bravo, frumoasă victorie.

Veniamin: Păi nu chiar așa de ofensatoare încît să am motivul să-l pălmuiesc.

Stroe: Ce să-l pălmuiești, măi... nu vezi cum ne pălmuiește el pe noi, cu concursul doamnei... nu înțelegi... planul e foarte simplu... încurajat de cochetăriile ei, el s-a gîndit la împăcare... și a început cu tine, desigur, ca fiind mai ușor. Și făcea probabil pe supăratul pe dînsa, ca să nu poți tu băga de seamă.

Veniamin *(cu avîntul puțin tăiat)*: Nene Stroe, îmi pare rău, dar îmi face impresia că dumneata vezi tot complicații, acolo unde lucrurile sunt poate mult mai simple.

Stroe: E-he... eu sunt avocat vechi, dragă.

Veniamin: Bine, nene Stroe, da de ce să se împece cu noi? Dacă dînsa cochetează cu el, și dacă le-ar veni gust de întîlnit, crezi că au nevoie tocmai de noi, să le fim martori... Bucureștiul, cred, e destul de mare.

Stroe: M...da.

Veniamin: Păi vezi că te cam grăbești cu supozițiunile?

Stroe: Trebuie să fie și aici un mic clenci.

Veniamin: Ei lasă-mă, frate, cu clenciurile dumitale, că m-ai înnebunit...

Stroe: Femeia e păcătoasă, dragul meu.

VENIAMIN: Nene Stroe, eu cred că doamna Caliopi nu-i tocmai una din acelea.
STROE: Femeia e tot femeie.
VENIAMIN: O insulți, nene Stroe.
STROE: S-a insultat singură.
VENIAMIN: Nu e frumos ce vorbești de soția dumitale.
STROE: Toate sunt...
VENIAMIN: Nene Stroe...
STROE: De rînd... cocote...
VENIAMIN *(ridicînd tonul)*: Nene Stroe... mergi prea departe.
STROE: Cum? Ridici tonul? Dar e nemaiauzit... Îți permiți să te simți indignat de aprecierile pe care eu le fac soției mele... A... aha... aici vream să te aduc, amice...
VENIAMIN: Știu. Am văzut de la început care-i rostul presupunerilor dumitale. Dar adevărul e limpede, nene Stroe.
STROE *(tunînd)*: Care va să zică există un adevăr!
VENIAMIN: Unul... trebuie să existe, firește.
STROE: Eu nu fac jocuri de cuvinte, domnule! Te-am ținut ca pe-un copil... ca pe copilul meu, viperă... ca să... ca să...
VENIAMIN *(pleacă încet capul)*: Nene Stroe...
STROE: A-ha, desigur, ...nu-mi poți suporta privirea.
VENIAMIN: De ce nu asculți întîi, nene Stroe?... De ce te pornești așa... Dar doamna Caliopi e o femeie pe care de atîția ani m-am învățat s-o respect, ca și pe dumneata, și mă doare acum, cînd te aud aruncîndu-i astfel de vorbe... mi se pare că s-a dărîmat un întreg sistem de gîndire, care s-a înălțat în mintea mea, înalt, zvelt, frumos și care acum se prăbușește, apucîndu-mă sub dărîmături... Nu le pot suporta, nene Stroe... sunt prea grele. *(Stroe pleacă la rîndu-i capul în jos.)* Aducînd acestei femei desăvîrșite, pe care, da, o iubeam și o iubesc *(Stroe ridică ochii de oțel)* ca pe-o soră mai mare, ca pe-un model de virtute *(Stroe pleacă ochii)* ...și de frumusețe *(Stroe îi ridică)* ...sufletească *(Stroe îi coboară)* ...aducînd, zic, acestei femei imputare că are conversații ascunse cu un individ, pe care în casa dumitale m-am învățat, da, aci m-am învățat, să-l urăsc. Dar adevărul stă însuși pe buzele dumitale; cînd m-acuzi pe mine, cînd pe Mușoiu... ceea ce înseamnă că amîndouă bănuielile sunt pure copilării... Iartă-mă că-ți spun astfel.

STROE *(îl îmbrățișează)*: Iartă-mă tu, copilul meu... Iartă-mă... *(Tac amîndoi, cu privirile în pămînt. Stroe ridică brusc capul.)* Dar dacă, în ceea ce te privește pe tine, trebuie, nu poate fi decît așa cum zici... e un imperativ moral... în ceea ce privește însă...
VENIAMIN: Nene Stroe... dar...
STROE: Auzi-o, vine.
VENIAMIN: Cine vine?
STROE: Caliopi. *(Nu intră nimeni. Strigă.)* Suntem aici... vino. *(Nu intră nimeni.)*
VENIAMIN: N-a fost nimeni.
STROE: Cum se poate, frate, am auzit eu lămurit... ușa de dincolo.
VENIAMIN: Și eu parcă am auzit.
STROE: Și pași... *(Deschide ușa.)* Nu-i nimeni... *(Se uită înciudat la Veniamin.)* N-o fi tras, cumva, cineva, cu urechea?
VENIAMIN *(privind ceasul)*: E... să mă îndrept și eu spre gară.
STROE: Du-te să-ți iei pachetul de sus, de la Caliopi.
VENIAMIN: Numai să pun oblonul ăsta. *(Se apropie de fereastră, pune oblonul.)* Trebuie să fie bine fixat, pentru că dedesubt e o moviliță și ușor se poate ridica cineva... Cu fundătura asta... oricînd s-ar putea întîmpla... Al de la dormitor e pus.
STROE: Mai încui pe undeva?
VENIAMIN: Numai vreo două cutii de la birou. *(Se apropie să le închidă.)*
STROE: Ai ceva important... Păi bine, frate, de ce nu duci hîrtiile de valoare dincolo, la mine, în casa de bani... E, fă-mi plăcerea și le du dincolo... Eu cu hîrtiile clienților... Hai, și dă mai repede, că pierzi trenul.
VENIAMIN: O, ho, timp e berechet... Ș-apoi dacă pierd acceleratul, mai am personalul. Iar hîrtiile pe care le încui aici *(glumind)*, deși de o mare valoare, totuși nu cred să tenteze pe cineva strein. Ce vrei? Am și eu micile mele secrete...
STROE: Daa?

VENIAMIN *(închizînd biroul)*: Da... nu e cine știe ce... o carte... un volum... știi... dar lasă... vei ști totul mai tîrziu... ai să vezi că nu mi-am pierdut vremea degeaba, de cînd sunt avocat... și că părerile pe care mi le combăteai atîta se sprijineau pe ceva.

STROE: Mda... o carte... mda? *(Apăsînd.)* Romanul vieței dumitale... da... da... constat că nu ți-ai pierdut vremea degeaba, de cînd ești avocat...

VENIAMIN: A, nu... ba da... uite... lasă că-ți spun în mașină...

STROE: Bine, du-te sus să-ți iei pachetul... eu te aștept la mine, în biroul meu... că tocmai îmi adusei aminte... uitasem să-mi iau parale... așa că poți chiar să mai zăbovești puțin, dacă zici că mai e timp pentru gară... da nu prea mult.

VENIAMIN: Numaidecît... *(Ies amîndoi. Scarlat închide lumina.)*

SCENA IV

Rămîne cîtva timp goală. Apoi, pe ușa pe unde au ieșit cei doi, o umbră se strecoară, închide cu grijă ușa în urma ei și, după un moment, izbucnește lumina unui felinar electric. Razele se plimbă scurt prin încăpere și se opresc pe oblonul din fund. Umbra se apropie de oblon, îi ridică cu greu drugul, apoi desface și ferestrele și pe urmă le împinge pe toate la un loc, ca să nu se vadă. În mișcările făcute, felinarul o luminează adesea: e NETTY. Cînd a isprăvit, fuge repede.

SCENA V

Peste puțin, din nou se deschide ușa. Persoana care intră acum se apropie repede de birou și deschide lumina cea mică, zdrăngănind un maldăr de chei, pe care le încearcă pe cutiile biroului. E STROE.

STROE: Măi, să fie ale dracului... Nici una... *(Stinge lumina, vrea să iese, deschide ușa, apoi rămîne așa, pe gînduri. Ușa rămînînd deschisă, ferestrele încep să facă zgomot. Stroe tresare.)* Cine e? Ce e? *(Deschide imediat lumina cea mare. Se uită cercetător la geam. Închide ușa, fereastra se mișcă.)* Ia uită-te, nene, drăcia dracului... *(Se apropie de oblon, îl crapă puțin.)* Ei, comedie, că adineaori le închise ăla. *(Se apropie iar de ușă, o mișcă; ferestrele se mișcă de asemeni.)* Hm, se mișcă de curent... *(Se apropie din nou de ferestre, le îngrămădește iarăși, ca să nu se pară că a băgat de seamă. Cînd să pornească să plece, se întîlnește nas în nas cu Gașpar, care rămîne încremenit.)*

SCENA VI

STROE: A... tu ești, banditule.

GAȘPAR: Am venit, credeam...

STROE: Ce credeai, mă, banditule...

GAȘPAR: Vream să văd dacă obloanele sunt închise.

STROE: Închise, ai? Închise, nu...? bine, bine...

GAȘPAR: Totdeauna le revizuiesc, după ce pleacă domnul Scarlat...

STROE: Păi domnul Scarlat n-a plecat.

GAȘPAR: Eu credeam că a plecat...

STROE: Și totdeauna faci acest lucru?...

GAȘPAR: Da... totdeauna.

STROE: De mult timp?...

GAȘPAR: Da... de cînd sunt în serviciu... totdeauna am grijă... aici sunt acte... sunt ălea...

STROE: Și s-a întîmplat s-o găsești vreodată deschisă?

GAȘPAR: O, ho... S-a mai întîmplat... da nu totdeauna... foarte rar...

STROE: S-a întîmplat, ori nu s-a întîmplat?

GAȘPAR: Da. O dată. Da demult...

STROE *(îl privește lung, se plimbă cu mîinile la spate, iar îl privește)*: Bine, închide-o...

GAȘPAR *(o închide)*: Credeam că ați plecat la club... și de aceea...

STROE: Bine! A... am... du-te... *(Se uită după el și dă din cap; puțin după ce iese, intră și Scarlat.)*

SCENA VII

VENIAMIN: Nene Stroe, da unde ești, frate...

STROE: Scarlat, am descoperit un lucru strașnic... *(Deschide ușa și se uită în sala de așteptare, să vadă dacă nu e auzit.)* Tu ai închis bine, bine fereastra... nu?

VENIAMIN: Desigur...

STROE: Bine de tot.

VENIAMIN: Păi dumneata nu văzuși...

STROE: Ei bine, întorcîndu-mă aici să... să... să-mi iau pălăria, pe care o uitasem *(Scarlat se uită la cap.)*, pe care credeam c-am uitat-o aci... cînd deschid ușa, ce crezi?... S-a mișcat fereastra...

VENIAMIN: Cum s-a mișcat fereastra?...

STROE: Foarte bine; ușa am lăsat-o deschisă, înțelegi... că n-aveam să mă ascund, înțelegi, că-mi caut pălăria...

VENIAMIN: Desigur. Văd și niște chei.

STROE: Da, cheile mele.

VENIAMIN: Da, ale dumitale.

STROE: Da, tocmai mă nimerisem cu ele în mînă... Scoteam niște bani... ah, distracția asta! Și, cum spun, hait, se mișcă fereastra... înțelegi, de curent.

VENIAMIN: Da... și...

STROE: Și fac planul numaidecît: s-o las deschisă și să pîndesc... dar numaidecît mă întorc și zic: nu se poate, ăl de afară nu va intra pînă nu suntem noi plecați... poate pînă nu-i face semn ăl dinăuntru că intrarea e liberă... Pentru că trebuie să fie unul dinăuntru amestecat în afacere... mă vei întreba de ce?

VENIAMIN: Pentru că fereastra a fost deschisă pe dinăuntru.

STROE: Mă urmezi de minune... Ei bine... pe cînd mă întrebam cine poate să fie acel cineva dinăuntru... mă urmărești?... ușa se deschide... și cine crezi că intră?

VENIAMIN: Gașpar.

STROE: De unde știi?

VENIAMIN: Păi mă întîlnii cu el la ușă, dincolo.

STROE: Închipuie-ți, *mon cher*, el! E, ce crezi?

VENIAMIN: L-ai întrebat? El ce spune?

STROE: El spune, sigur încurcîndu-se, că a venit să vadă dacă obloanele sunt închise de tine... și că vine regulat să facă asta, pentru că le-ai fi uitat odată deschise.

VENIAMIN: Minte... Adică se poate să vie după plecarea mea, ca să le încerce, de vreme ce las ușa neîncuiată... Dar minte că le-aș fi uitat vreodată neînchise, pentru că asta e cea mai de seamă grijă a mea, cînd plec.

STROE: Așa e că minte?... Atunci el e banditul.

VENIAMIN: Complicele dinăuntru.

STROE: Desigur.

VENIAMIN: Bine, dar zici că el a venit peste dumneata, deci după ce le-ai găsit deschise.

STROE: Mda. *(Plesnind după un timp degetele.)* Pardon, îmi dai voie... Va să zică el a venit și le-a deschis... buun... pe urmă a ieșit să vadă ce facem... sau chiar s-a dus prin curte... Reintors, vede că eu nu mai sunt în birou... mă urmezi?... a crezut că am plecat... și, hait, încoa, să-și aștepte tovarășul de afară... Și iată că pălăria mea îi fu fatală domnului complice... Vezi că și distracția omului are avantagiile ei.

VENIAMIN: Nu putea să creadă că am plecat, întrucît n-a auzit mașina.

STROE: Foarte bine... a știut că n-am plecat... atunci a crezut că m-am urcat și eu... și socotind că nu vom mai da pe aci...

VENIAMIN: Ce ai de gînd să faci?

STROE: Tu cine crezi că ar putea fi cel de afară?

VENIAMIN: Adică să fi decăzut pînă într-atîta, încît să se înhăiteze cu borfași de rînd... Hm, tot ce se poate... un fost portărel delapidator...

STROE: A decăzut de tot nemernicul ăsta... trebuie să-l dăm afară.

VENIAMIN: Dar e curios că pînă acum n-am constatat nici o lipsă.

STROE: Nici eu... Tocmai astă-seară am aruncat și o privire peste parale... E... Poate că tocmai astă-seară pregătea lovitura.

VENIAMIN: Ce e de făcut?

STROE: Să pîndim.

Veniamin: Asta trebuie să fie... maidanul ăsta și ridicătura de moloz... ți-am spus eu, sunt destul de propice... apoi aici, în apartamentul meu, deschis, ușor pot face bază de operațiuni... Vezi, domnule, mișelul... Hm... ia uite, domnule, dacă plecam, lăsam pe doamna Caliopi singură.

Stroe: Singură cu banditul.

Veniamin: Și cu complicele... Puteau s-o stranguleze în bună voie. Ba cine știe ce să-i... Canalia!

Stroe: Ce să-i facă? Au strangulat-o și gata... Ce să-i mai facă... Hm... adică vorba ta... ca pe biata Dumbrăveasca vrei să zici... Vezi, domnule, bandiți, bandiți, dar tot nu i-a lăsat indiferenți frumusețea femeii. Doamne, din ce scăparăm pe Caliopi.

Veniamin: Nu, nene Stroe, n-am vrut să zic asta... aici nici n-ar fi cazul.

Stroe: Ce vorbești dumneata, domnule!

Veniamin: Casa de bani e jos, doamna Caliopi nici nu simțea...

Stroe: Ba simțea al dracului.

Veniamin: Nene Stroe... în sfîrșit, nu mă privește... Dar ai o manieră de a te exprima...

Stroe: Da bijuteriile ei, domnule, crezi că nu știe Gașpar de bijuteriile ei... He, he, banditul ăsta e poamă mare. De mult ne lucrează el. Adică la judecătorie, crezi că nu era înțeles cu Mușoiu, cînd zici că te-a lăudat ăla. Pui mîna în foc. Da, da. L-a plătit canalia! Vrea să se împece cu... ca să... da... Ia ascultă, mă! *(Se gîndește mult, scărpinîndu-se în cap.)* Ia să reconstituim cum a fost. Zici că el ți-a făcut semn să-l asculți, ș-apoi?

Veniamin: La ce te gîndești?

Stroe: În definitiv ce căuta el la judecătorie. Bine, mă căuta pe mine. I-am spus să se ducă dracului... De ce nu s-a dus? Ca să-ți facă ție semn, ai? Ia stai, nene... Ia să facem puțin aceste legături: Caliopi, de la un timp, îndrăgește judecătoria... concomitent... Gașpar...

Veniamin: Vrei să zici *(arată fereastra)*, Mușoiu?

Stroe: *Ecce homo!*

Veniamin: Adică... Ce tot vorbești, nene Stroe...

Stroe: Eu nu zic... dar... *(Se plimbă, dar se oprește.)* Îmi dai voie... conciliabulele ei cu Mușoiu, care te înjura pînă mai alalt'ieri, de le era milă și pietrelor... bun... ușa judecătorului deschisă, ca din întîmplare... buun... Gașpar de față... tot ca din întîmplare... Gașpar îți face semn să asculți... nu vezi, dragă, ce legături... indisolubile... Asta e. Bandiții sunt înțeleși cu toții... și cu victima *(gest de protestare la Veniamin)*. Da, da... da... și cu victima. Întîlnirile au loc de mult; iar noi stăm pe roze... domnul Scarlat doarme pe laurii victoriei recente... măreață victorie! *(Pauză.)* Buun... Ha... Lasă pe mine... Nimic... Sst... Să mergem... nici un cuvînt, să nu bănuiască... și ne facem că rîdem... ha... ha... ha... ha... rîzi, Scarlate... Ha, ha, ha... *(Pornesc, dar Stroe se oprește la ușă, bătîndu-se cu mîna peste frunte.)* Ei, și dacă rîdem, ce folos... E vorba cum dracu am putea să-i prindem... trebuie să fie înțeleși și cu vardistul de afară... banditul trebuie să-și fi luat toate precauțiunile... O! dacă l-aș apuca aici... noaptea, în domiciliul meu... îți închipui... înțelegi tu, Scarlat, ce poate fi asta... Răfuiala... răcoreala... cea mare... de cincisprezece ani, de cînd aștept momentul acesta sfînt... O... Doamne, Doamne, nu mă lăsa...

Veniamin *(care-l privește zîmbitor)*: Cum, nene Stroe, de la o simplă bănuială, treci așa, la cea mai deplină convingere... fără nici un alt indiciu mai temeinic. Nostim mai ești, nene Stroe; repede te aprinzi... Cu toate astea și eu cred că e o aventură de dragoste, mai degrabă, decît o lovitură de tîlhari.

Stroe: Băiete, eu nu sunt om de imaginație... eu sunt om de deducție... eu sunt avocat... Ai pierdut acceleratul, nu?... Lasă să se ducă și personalul... și rămîi cu mine aici... să vezi ce n-ai văzut... ascultă-mă ce-ți spun.

Veniamin: Fugi de-aci, nene Stroe, nu e ce gîndești dumneata... Dar zici că întîi ai găsit oblonul deschis și pe urmă a venit Gașpar... Nu cumva o fi vreo șotie de-a Netty-ei...

Stroe: Și bărbatu-său venise să-i deschidă... hai? Bravo... Bravo raționament de jurist!

VENIAMIN: Nene Stroe... asta e! Pentru atîta lucru nu face să rămîn, cînd mama e bolnavă. Gaşpar cu siguranţă că bănuieşte de mult...sau a început să bănuiască... din jenă nu ţi-a mărturisit. Dar dă şi el tîrcoale, săracul, să se convingă. Te-am salutat, nene Stroe. Şi iată sfatul meu: cheamă pe Gaşpar şi ridică-i moralul... îndeamnă-l să aştepte şi dacă nu i-o face nevastă-sa cea mai frumoasă surpriză... adică ce surpriză...

STROE *(după o gîndire)*: Aşi, ce Netty, vorbeşti dumneata... Aia e măritată doar de patru luni. Dar ar fi o idee să chem pe Gaşpar. Mă, o încercare nu strică. Şi pentru ca să ajungem la un rezultat, afacerea trebuie să i-o dăm lui pe mînă, iar noi să ne facem că nu bănuim nimic. Dîndu-i în pază biroul, el va socoti că avem cea mai mare încredere într-însul. Astăzi chiar nu vom întreprinde nimic, pentru ca să le insuflăm şi mai mult curaj. Am şi sunat *(Sună.)* ...iar sîmbăta viitoare organizăm vînătoarea... Dacă n-o fi... nu e...

VENIAMIN: Bine, nene Stroe. Să facem aşa cum zici şi să vezi cum o să rîdem luni, cînd m-oi întoarce.

STROE: A, ceva tot e... Mă, mie nimic nu-mi scapă... Mă, eu judecător de instrucţie să fi fost. Mi-a spus mie şi răposatul Toma Stelian, cînd m-a auzit într-un proces: Stroe, locul tău nu e aici... *(Pauză.)* Cum, mă, şi să aştept eu o săptămînă... O săptămînă de zile să mă sfîşie pe mine gînduleţul... că poate el... că tocmai el... că duşmanul meu de moarte... ah, Stroe, unde e Toma Stelian, să te vadă cît eşti de neputincios... *(Intră Gaşpar.)*

SCENA VIII

STROE: Gaşpar, eu cu domnul Scarlat plecăm: dumnealui la ţară, eu la club... ascultă colea: aicea am găsit amîndoi fereastra asta şi obloanele desfăcute, după ce amîndoi le închisesem cu mîinile noastre *(îl privesc amîndoi cu ochi străpungători)*.

GAŞPAR *(se uită cînd la unul, cînd la altul, apoi surîde)*: Poate nu le-oţi fi închis bine.

VENIAMIN: Ba tocmai.

STROE: Domnul Scarlat a pus drugul cu mîna dumnealui... cînd m-am întors eu să-mi iau pălăria, numai că am deschis uşa, şi obloanele au şi început să se mişte de curent.

GAŞPAR: Adică... le-a deschis înaintea mea?

STROE ŞI VENIAMIN: Cum înaintea ta?

GAŞPAR: Înainte de a veni eu, vreau să zic.

STROE: Păi sigur... E cineva aici, în casă, care e înţeles cu unu de-afară, să ne jefuiască.

GAŞPAR: E, he... da, da, da... *(Se uită iar la amîndoi, rînd pe rînd, şi dă iar din cap.)* N-aţi închis-o dumneavoastră bine... că nu mergea ea aşa uşor...

STROE: Gaşpare, tu în noaptea asta vei sta aici... de pîndă...

GAŞPAR: Am înţeles... *(Închide un ochi.)* Bine aţi făcut că v-aţi gîndit la mine, lasă-l pe mine.

STROE: Ai revolver?

GAŞPAR: Am. *(Mişcare la cei doi.)*

STROE *(tare)*: Ia să-l văd.

GAŞPAR: Păi, e-n odăiţă.

STROE: A, ha... deci vei sta la pîndă... trebuie să fie vreun borfaş... şi-a pus în gînd să fure cîte ceva... altfel aş sta eu...

GAŞPAR: Nu e nevoie, lasă că stau eu... bucuros...

STROE: Primeşti să stai, sau să punem altul...

GAŞPAR: Da de ce, lasă cocoane, n-avea nici o teamă... nici n-ai pe cine să pui...

STROE *(dă din cap la Scarlat)*: Cum, şi vrei să-ţi pierzi tu noaptea asta... sîmbătă noaptea... noaptea ta cea sfîntă...

GAŞPAR: Mă rog, mă rog, facem tot pentru interesul stăpînilor...

STROE *(fandînd pe neaşteptate)*: Şi dacă va fi Muşoiu? *(Tresărire violentă la Gaşpar.)* Te surprinde aşa de mult?

GAŞPAR: Păi cum o să fie, domnule, Muşoiu... ce să caute el aici?

STROE *(mergînd spre el)*: N-are ce căuta?

GAŞPAR: Păi c-aşa e, zău, să poată să intre dumnealui în casă de oameni, noaptea, aşa *(întorcîndu-se cu faţa de la ei)*, că-l fac praf... a... numai să poftească... lasă-l

pe mine, cocoane... aoleo... dumneata numai du-te la club şi dumneata ar fi timpul să pleci, coane Scarlat. *(Uitîndu-se la pendul.)* Aoleo... zece... pierzi acceleratul, cocoane.

VENIAMIN: S-a şi dus... pendulul ăsta a stat... dar mai am personalul... *(Uitîndu-se la ceas.)* Unsprezece jumătate... cu maşina...

GAŞPAR *(îngrozit)*: A stat...!? unşp'ce jum... *(Se uită neliniştit la fereastră.)* Du-te, coane, zău du-te! Personalele ăştia cîteodată pleacă şi mai devreme.

STROE: De ce te frămînţi şi tot te uiţi aşa la fereastră?

GAŞPAR: La fereastră? Eu? Păi mă uit... de ce să nu mă uit... îl aştept să vie... coane Muşoiule... de ce nu vii tu acuma?... Aoleo... ia poftim...

STROE: Ssst... *(Stinge lumina brusc.)* Nici o vorbă... Lipiţi de zid!... *(În mîna lui răsare luciu de revolver. Stau aşa cîtva timp. Apoi Stroe aprinde lumina. Oftat uşor.)* Cine a oftat?

GAŞPAR: Ia lăsaţi-mă, domne, zău aşa... Păi cînd ne-o vedea atîţia, credeţi că mai intră? Mă încurcaţi, zău, mă încurcaţi... *(Uitîndu-se la pendulă.)* Vezi dumneata, domnule, stătuse... Coane Stroe... pe răspunderea mea... Telefonul e aci... numărul clubului îl ştiu: 45 54.

STROE: Da dacă am trimete maşina numai cu domnul Scarlat şi aş aştepta şi eu cu tine...

GAŞPAR: Nu ezistă... nu vine... ăla are ochi de drac, domnule; pînă nu te-o vedea cu ochii lui că aţi plecat amîndoi, nu pune piciorul în fundătură.

STROE: Ştii bine?

GAŞPAR: Pe prinsoare.

STROE *(după o matură gîndire)*: Atunci haidem. *(Pornesc. În pragul uşii, Stroe se opreşte brusc şi se întoarce spre Gaşpar, care îşi dăduse cu palma peste piept, în semn de satisfacţie.)* Gaşpar! *(Bagă mîna în buzunarul de la piept.)* Ia numără aici! Cîte sunt?

GAŞPAR: Zece mii.

STROE: Aşa. Bagă-i în buzunar. La club eu stau în cabină, cu aparatul la ureche... auzi... dacă m-anunţi că ai pus mîna pe Muşoiu, ai încă zece mii... pe loc... suntem înţeleşi?... Dacă o fi altcineva, dai banii îndărăt

şi-ţi opreşti doi sutari... iar dacă afacerea te priveşte personal, nu mai opreşti nimic... ne-am înţeles?

GAŞPAR: Cu ce să mă privească pe mine, boierule, că sunt om sărman... cine ce-are cu mine... Aici e Muşoiu, cum te văd şi mă vezi...

STROE: Măi, tu vorbeşti cu prea multă siguranţă.

GAŞPAR: E la mintea omului... cocoane...

STROE *(lui Veniamin)*: Aşa e c-a avut dreptate Toma Stelian?... Rămîi, măi Scarlat, ascultă-mă pe mine.

VENIAMIN: Imposibil, nene Stroe! Ăsta face pe caraghiosul. Ce zici dumneata, zice şi el... Doamna Caliopi!?!?... Cu neputinţă... Puţin flirt, treacă-meargă... dar întîlnire noaptea, în casa dumitale, *în biroul meu*, în biroul meu, nene Stroe, haida de, nu cred în ruptul capului, oricît ar avea dreptate Toma Stelian, în toate celelalte privinţe.

GAŞPAR: Ăla v-a spus?

STROE: Ce să spuie şi cin' să spuie?

GAŞPAR: Toma ăla... că vine domnu Muşoiu astă-seară.

STROE *(misterios, punînd un deget la gură)*: Sst... Asta nu te priveşte pe tine... tu stinge luminile... şi cînd chemi la aparat, nici un nume, m-ai înţeles... nici Stroe, nici Muşoiu... doar atît: 45 54. Eu întreb, gata? Tu răspunzi: gata... atît... fără nici cea mai mică zarvă şi scandal... subliniez: fără nici cea mai mică zarvă şi scandal... şi ţine-l numai cu făgăduieli... cum a transpirat numele lui la aparat, sau cum începe să ţipe pînă la venirea mea, înţelegi, s-a stricat tot... poate da loc la bănuieli... şi n-am făcut nimic... Gaşpare, cred că nu mai e nevoie să-ţi explic de ce toate astea, sau să-ţi mai repet...

GAŞPAR: Lasă, cocoane, pe mine mă înveţi dumneata...

STROE *(ieşind)*: Acum stinge.

GAŞPAR *(singur)*: Zece mii şi cu zece mii fac douăzeci de mii. *(Stinge lumina mare şi aprinde pe cea mică.)* Să vedem ălălalt ce aduce... *(Se trînteşte pe fotoliul din dosul biroului.)*

Cortina

ACTUL IV

La ridicarea cortinei, el e tot pe fotoliu. Cele ce urmează se petrec ca la jumătate de oră, după actul III.

SCENA I

GAȘPAR *(se uită la pendulul care acum merge; neliniștit. Se duce la fereastră, deschide)*: Uite-l, al meu ești, șefule... *(După o pauză.)* Aici... aici... sst... bine-ai venit, cocoane... sst...

GLASUL LUI MUȘOIU: Tu ești, Gașpare?

GAȘPAR: Eu... ss...

MUȘOIU *(capul îi apare la geam)*: Am venit să văd și am plecat.

GAȘPAR: Cazi tocmai la pont.

MUȘOIU: Ia să-ți văd situația.

GAȘPAR: Asta e... Chiar poți să intri.

MUȘOIU: Au plecat, i-am văzut... Nici nu intram în fundătură, pînă nu treceau întîi... *(După ce privește prin cameră.)* Acum stinge lumina aia, Gașpare, ca să nu atragem cumva atenția — și pe urmă sări și tu, să mai stăm puțin de vorbă.

GAȘPAR: Stai, domnule, că n-ai văzut nimic. Dinăuntru să vezi... poți să intri puțin... acum să n-ai nici o grijă... pînă mîine dimineață suntem ca la noi... Hai să-ți arăt dormitorul... și unde mai pui că am să-ți spui lucruri mari...

MUȘOIU: I-ai spus ceva? Ai adus vorba...

GAȘPAR: Lucru mare, nu înțelegi?

MUȘOIU: Ce spui, Gașpare?

GAȘPAR: Poftim încoa... eu nu pot veni acolo... Vrei să dea peste noi cineva uneltind pe ulicioară.

MUȘOIU: Ai dreptate, să mergem în altă parte.

GAȘPAR: Nu ezistă. Să mă vadă lumea, noaptea, cu dumneata. Mai în siguranță ca aici nu ne găsim nicăieri pe lumea asta... Și pe urmă trebuie să te înveți și cu situația, că nu se știe ce se va întîmpla chiar astă-seară.

MUȘOIU: Ia lasă, n-ai să mă faci tu să cred că...

GAȘPAR: N-am zis că sigur! Da zic: nu știu ce se va întîmpla... Nu-mi place să exagerez... da mie mi se pare altceva... mi se pare c-ai uitat să aduci acontul... și... fără acont nu facem treaba... La revedere... *(Apropie ferestrele, fără avînt.)* Da ce, pleci?

MUȘOIU: Mă feresc în umbră... dacă nu vrei să stingi... se aude un pas pe pavaj.

GAȘPAR: Aoleo... să nu te miști. *(Revine și stinge repede.)*

MUȘOIU: Trece înainte pe stradă... Hait, s-a oprit.

GAȘPAR: Unde s-a oprit?

MUȘOIU: La colț, aici, la fundătură.

GAȘPAR: Se uită încoa?

MUȘOIU: Chiar să se uite, nu mă poate vedea... eu-l văd pe el, că e în lumină... Nu-l cunosc... da ce s-o fi uitînd el așa în lung și-n lat... și-ncoa... parcă s-ar feri să nu fie văzut că vrea să vină încoa.

GAȘPAR: Hai, domnule, înăuntru, pentru numele lui Dumnezeu... m-ai nenorocit... ai stricat totul... *(Îl apucă de mînă și-l trage sus.)* A apucat-o încoa, zici?

MUȘOIU *(după ce a sărit)*: Nu pornise încă... Se uita la vale, cînd am sărit.

GAȘPAR: Trebuie să-și aștepte dama... cam fac ei dragoste prin fundătura asta... să închid ferestrele.

MUȘOIU *(întorcîndu-se brusc)*: Dar de ce să le închizi?

GAȘPAR *(apropiind obloanele)*: Numai le apropii... știi, să nu bage de seamă.

MUȘOIU: Gașpare, să nu faci vreo șotie... să știi că sunt înarmat!

GAȘPAR: Ei! na-ți-o frîntă... Sst... I se aud pașii pe fundătură. Dă-l dracului, să treacă... sss... *(Un cap apare între ferestrele ce s-au deschis brusc și cercetează adînc în întuneric, fluieră ușor, apoi, neprimind nici un răspuns, se lasă jos și pleacă.)* Ehe!... aici e o brașovenie întreagă. Vezi, boierul n-a mințit.
MUȘOIU: Ce să mintă?
GAȘPAR: Că ferestrele... că... vreau să zic, lipsește ceva din casă... Trebuie să fie un tîlhar înțeles cu cineva dinăuntru... Noi să ne așezăm colea... să vedem cine-i ăla... ăl dinăuntru... atît vreau să văd.
MUȘOIU: Dacă se face scandal... eu trebuie...
GAȘPAR: Nu ezistă. Oricît sunt eu de mînios... Dar pentru un ban, acolo... dă-l dracului, oi putea să mă abțiu; am atîta educație... Eu am să-l cunosc după voce, atît... să prind firul și pe urmă îl desfac eu singur. Dumneata stai liniștit aci și după ce or sfîrși ăia, dau de veste cocoanei. Prea mult n-o să-și spună; o să-i vezi cît sunt de grăbiți. Nu văzuși, se cheamă cu fluierul... cam pe acum trebuie să le fie ora. O să-i dea ce i-o da acolo și...
MUȘOIU: Și ce zici că dai de veste cocoanei: că i-ai văzut?
GAȘPAR: Ba, că ești dumneata aici.
MUȘOIU: Ești nebun.
GAȘPAR: He, he, dumneata nu știi ce am lucrat eu ăștia trei zile...
MUȘOIU: Adică să vină astă-seară? Fugi, bă, de-aci...
GAȘPAR: Da dacă o veni.
MUȘOIU: Ia lasă.
GAȘPAR: Ascultă colea ce-ți spun... vine, de venit... da să știi, cu martori.
MUȘOIU: Cum, cu martori?
GAȘPAR: Adică să fiu și eu de față... înțelegi, să nu o iei prea... înțelegi.
MUȘOIU: Fugi, că nu cred, în ruptul capului.
GAȘPAR: Ba eu cred altceva, cum mai spusei... mi se pare că ai uitat hainele cu portofelul acasă... ai asupra dumitale barimi cinci miișoare? Dacă nu, amînăm ședința pentru sîmbăta viitoare, cînd fereastra îți va sta la dispoziție, ca și acum. *(Făcîndu-i un compliment.)* Eu nu te țin... adică... un moment numai pînă

se întoarce ăla cu fluierul... știi, te vede ieșind și strici rosturile... și, înțelegi, nu îmi convine să pierd două muște dintr-o dată... Sîmbăta viitoare, poftești, și cum ai sosit, cum ai dat gologanii, eu am și pus mîna pe telefon și am zis: gata... atît, cum s-ar fi întîmplat și astă-seară. Mie mi-e indiferent... sîmbăta asta... ailaltă...
MUȘOIU *(se uită lung la el)*: Mă, cum ai convins-o tu așa de repede... pe cine încînți tu?
GAȘPAR: Nici un cuvînt. Sîmbăta viitoare.
MUȘOIU: Și adică dacă pui mîna pe telefon...
GAȘPAR: Asupra chestiei ăștia, am spus, nu mai discut... sau vrei vreo încercare, poate... așa, numai ca să-i auzi glăsciorul... somnoros.
MUȘOIU: Măi, Gașpare, eu am la mine 5 albăstrele.
GAȘPAR: Păi de ce nu spui, domnule! *(Pune mîna pe telefon.)*
MUȘOIU: Dar de cele mici.
GAȘPAR *(izbește telefonul)*: Te rog să nu mă jignești... n-o merit... ah... zice să faci omului bine... Of, și ăia nu mai vin odată.
MUȘOIU: Gașpare, iacă, ai de la mine o albăstrică de'le mari și pe urmă...
GAȘPAR: Ține-o sănătos... cu pe urmă nu lucrăm... fără două mii nici nu stăm de vorbă.
MUȘOIU: Mă, eu ți le dau, nu glumesc, uite colea una... pe urmă merge și cealaltă... numai să văd minunea asta, că-ți răspunde la telefon... Hai, nu face mofturi...
GAȘPAR: În sfîrșit, fie. *(Se freacă cu ea pe obraz.)* Dar întîi să-mi dai voie să spun un lucru... deocamdată, o să te ia de sus, știi... și eu am consemn să nu ies... de altminteri nu ies eu, chiar să nu am consemn, pînă nu îmi bați în palmă zece de astea... în sfîrșit, astăzi, ca pentru o vedere...
MUȘOIU: Gașpare, mă, să mă ia cum m-o lua, numai să vie... astăzi am venit nepreparat, înțelegi... spuneai că îmi arăți doar situația.
GAȘPAR: Așa e, drept! nici eu nu mă așteptam să meargă cum a mers... dar să lăsăm; uite ce... să nu te intimidezi... fii țanțoș, colo, să-i placă... orice ți-o zice, fii cu răspunsul gata; așa te-am zugrăvit. Altfel, sîmbăta ailaltă nu mai vin... Ia-o colo: *madame, je vous*

dis merci, je vous declare amour... îi plac grozav oamenii de viață.

MUȘOIU: Gașpare, om te-am făcut... dar, mă, să nu fi pus pe alta la telefon.

GAȘPAR: Iii, cocoane, că sucit mai ești... vine, domnule, în persoană.

MUȘOIU: Da ia ascultă, tu singur ai adus vorba, sau prin nevastă-ta, cum te-am învățat... cum se face de ai zăpăcit-o așa repede... povestește-mi fir cu fir... ia-o de la început, așa-i că te-a ajutat și nevastă-ta, că... Altfel... nu înțeleg...

GAȘPAR: Iar nevastă-mea... Ai dumneata ce ai cu nevastă-mea... domnule, ți-o spun eu: ea nu se pricepe... e fată naivă, am luat-o doar de patru luni, din sat, unde are moșie domnul Stroe... e fată de cîrciumar, ce poate să știe ea? Și pe urmă, mă înțelegi... nu vreau să-i bag în cap lucruri de ăștia.

MUȘOIU: Bine, bine, atunci spune cum a fost.

GAȘPAR: Iacă, îți spun... daa... zici că ai revolver.

MUȘOIU *(sare în sus și i-l scoate. Un moment de tăcere)*: Uite-l.

GAȘPAR: Bine, pune-l în buzunar... știi, cînd o veni complicele ăla... să nu fim cu mîna goală.

MUȘOIU: Complicele dumitale.

GAȘPAR: Îmi place că te gîndești la multe... Da în seara asta se descoperă toate... las' pe mine... adică să ne întoarcem la al nostru... cum spun, asta ține de trei zile... da azi mi-a zis așa... adică întîi i-am zis eu ieri: ce-ai zice, cocoană, dacă te-oi pomeni cu domnul Mușoiu, nitam, nisam, aici, în casă... Cum aici, în casă? mi-a zis... Aici în casă, i-am zis... N-are să îndrăznească, mi-a zis... Dacă o îndrăzni? am zis... Crezi că ar fi în stare? mi-a zis... Ăla e dracu gol, mă ierți, i-am zis... e tîlhar mare, pardon, i-am zis... Mă ierți, cocoane, pentru violențele ăstea de limbaj.

MUȘOIU: Mă rog, mă rog... foarte interesant... numai că... complicele ăsta... nu mă prea aranjează.

GAȘPAR: Ia... ssst... jos... vino, domnule, încoa... jos... sst...

(Îl trage după birou. Mușoiu se lasă în genunchi, cu arma în mînă, gata de tras. Ușa dinspre sala clienților s-a deschis. Felinarul electric se aprinde. Persoana intrată, se apropie de fereastră, deschide și fluieră. S-a lăsat în afară, peste pervaz, mult aplecată, fluieră, ținînd felinarul la spate. Fluieră din nou, apoi sare.)

MUȘOIU *(care a urmărit cu atenție scena)*: O femeie.

GAȘPAR *(sărind)*: Nevastă-mea... complicele... dă-mi revolverul... lasă, că am și eu *(Se caută în buzunar.)* Șase într-unul, șase într-altul. *(Pornește hotărît.)*

MUȘOIU: Va să zică... complotul... nu era contra mea. *(Se ia după el, îl oprește, îl sărută.)* Iartă-mă, Gașpare.

GAȘPAR: Da ce? Crezi că fac moarte în serios... să intru eu în pușcărie pentru porci? *(Îl dă la o parte și pornește iară.)* ...Ba fac, că am dreptu, de la lege.

MUȘOIU: Va să zică nu mi-a spus minciuni. *(Îl ajunge la fereastră.)* Gașpare, nu pleca, te rog, te conjur... a face scandal... acum... ar fi... să stricăm totul... totul... pentru totdeauna. *(Gașpar vrea să i se smulgă din brațe.)* Să stricăm pentru totdeauna secretul maidanului... Gașpare, pentru mine!

GAȘPAR: Fi-ți-ar maidanul dracului... Păi ce, eu sunt conu Stroe...

(Pentru că celălalt îl ține de haină, îl îmbrîncește.)

Lasă-mă, că... mă supăr... Cînd e vorba de obrazul omului... asta e mai presus ca toate...

MUȘOIU: Gașpare, numai atît îți spun... gîndește-te ce pierzi... Gașpare...

GAȘPAR *(oprindu-se)*: Zece și cu zece.

MUȘOIU: Care zece?

GAȘPAR: Douăzeci de miișoare dintr-o dată.

MUȘOIU: În sfîrșit... facem noi... da de ce vrei să pleci? Lasă să stăm frumos, colea... dragă Gașpare... te răzbuni mîine... acum ce să mai împiedici... de unde îi mai iei... tii... fir-ar al dracului, că frumos începusei să mai povestești... rămîi, Gașpare, lasă că mai ai tu timp să-i prinzi...

GAȘPAR: Douăzeci de miișoare... Tu umbli s-o faci om, în rîndul lumii, și ea uite cum îți răsplătește... Douăzeci, domnule.

MUȘOIU: Păi tocmai, dragă. *(Îl ia de braț și-l conduce spre rampă.)* Păi tocmai, dragă... una ți-am dat-o, una merge astă-seară, după... Sîmbăta viitoare trei...

cinci... şi pe urmă facem noi... *(Au ajuns la birou.)* Măi, şi la drept vorbind, ascultă-mă pe mine, ea e nevinovată, măi... Ea e fata neştiutoare, cum singur ai spus... măgarul ăla, care şi-a băgat capul adineaori, ăla a scos-o din minţi... ea e o biată fată naivă de cîrciumar... adică de la ţară, şi el e un nemernic de bucureştean... ah, bucureştenii ăştia... am o ură pe nemernicii ăştia... Şi eu sunt de la ţară, bă, nu-mi e ruşine s-o spui... canaliile, scot din minţi fetele şi nevestele oamenilor... asta e tot ce ştiu şi ei... Dragă Gaşpare, uite încă o miişoară... şi ai de la mine cuvîntul meu că sîmbăta viitoare ai de la mine trei... ce trei... patru d-ăştia... dacă astă-seară Caliopi coboară pînă aici... *(Ferestrele mişcă. Şoptind:)* Ssst, jos... se întorc. *(Trăgîndu-l la rîndu-i jos, rugător:)* Gaşpare... dragă Gaşpare... calm, dragă... un cuvînt... şi ai stricat totul... Şi s-au dus dracului, şase... şapte... douăzeci... douăzeci... cît spui tu, dragă Gaşpare.

SCENA II

VOCEA NETTY-ei: Ţine-mă bine... apucă-mi bine piciorul... aşa... *(Încălecînd fereastra.)* Acum, drept să-ţi spun, pot să sar şi singură fereastra... dar te-am îndemnat să mă ajuţi, numai ca să mă pipăi puţin... Vezi cît te iubesc, şi tu erai să pleci. Bravos, *merci*, Puiule, mult ţii tu la mine...

PUIU *(de afară)*: Eu am venit la fix... am crezut că poate bărbatu-tău a renunţat astă-seară la cîrciumă. Mai ales că, trecînd pe acolo, nu l-am văzut...

NETTY: S-a dus la alta... Ce să renunţe, beţivul ăla. *(Gaşpar se zvîrcole ca un şarpe; cînd tresare, Muşoiu îl trage de haină, conjurîndu-l să tacă.)* Oh, Doamne, cît e de scîrbos... în starea lui obişnuită miroase ca un tîlv... îţi închipui ce e, cînd vine de la cîrciumă. Puiule, tu să nu bei ca el!... De altfel ce-ţi tot spun eu? Tu ai altă cultură, eşti student... Cum zici că-i zice şcoalei tale?

PUIU: Arte şi meserii... inginerie...

NETTY: Vai, ce frumos... Hai înăuntru... Hai, ce mai aştepţi... Ridică-te... hai în dormitor la Veniamin.

PUIU: Ţi-am spus să nu-i mai zici dormitorul lui... e al nostru.

NETTY: Haidem în dormitorul nostru. *(Gaşpar aprobă din cap cu hotărîre, apoi mîngîie revolverul.)*

PUIU *(ridicîndu-se pe fereastră şi stînd asemenea pe pervaz)*: Eu aş zice ca astă-seară să nu mai intrăm... de la zece, de cînd am dat tîrcoale pe la cîrciumă şi bărbatu-tău tot n-a venit... Am o presimţire... Nu vrei tu mai bine să mergem în livadă, colea, unde ne-am sărutat întîi... Miroase aşa de frumos iarba, că te îmbată...

NETTY: O... ce gust... ca la ţară... nu merg... sunt sătulă de iarbă... n-ai nici oglindă, nici somieră... nu merg... da lasă, ştiu eu ce presimţiri ai, nu mă mai iubeşti... asta e...

PUIU: Bravos, parcă pe iarbă, ori pe somieră, nu-i tot o iubire... Bravos... *(O sărută. Gaşpar se zvîrcoleşte. Muşoiu îi face gesturi disperate de potolire.)*

NETTY *(aprinzînd felinarul şi examinîndu-i faţa)*: Puiule, mi se pare că mă înşeli...

PUIU: Tu mă înşeli pe mine.

NETTY: Eu?

PUIU: Cu bărbatu-tău.

NETTY: O, asta se întîmplă foarte rar.

PUIU: Ar fi bine să nu se mai întîmple deloc... Mi l-ai descris aşa de urît...

NETTY: Ei bine, jur că nu se va mai întîmpla... Doamne, da ce să-i spun... Lasă... găsesc eu.

PUIU: Nu, Netty, trebuie să se întîmple... măgarul poate şi să înceapă să bănuiască... Mai bine, lasă-l să te iubească... dar mai rar.

NETTY *(scîncind)*: Trebuie să-l las... Ştiu eu că din cauza asta nu mă mai iubeşti deplin... Fir-ar al dracului să fie de beţivan... că-mi vine cîteodată să-i pun mîna în gît cînd doarme...

PUIU: Asta să n-o faci... Nu te gîndi că din cauza asta nu te iubesc... dimpotrivă, unui bărbat îi place mai mult bucăţica altuia... nu ştii cîntecul... Numai că puteai să ai şi tu un bărbat mai altfel...

NETTY: De ce nu mergi în dormitor?

PUIU: Nu, nu... hai în livadă... acolo nici dracul nu ne mai găsește... Poate să-și fi schimbat și cîrciuma, cum spui tu... da poate că și nu... Îl caut eu după ce ne-om despărți... De cîte ori ies de la tine, îmi place mult să-l văd... Iau un *cognac* și-l privesc... Și-mi pare așa de rău că nu e ceva mai ales... Înțelegi, e cu totul altceva cînd pui coarne unui bărbat, bine... Haidem... *(O trage în jos.)*

NETTY *(deschizînd)*: Ai să vezi dacă n-o să-l pun ca să-și schimbe hainele... O să-l fac să fie mai bine ca domnul. *(Se aude vocea ei, îndepărtîndu-se.)*

Puișorul meu iubit,
Pe bărbat l-am adormit,
Adormit și îmbrobodit...

SCENA III

GAȘPAR *pornește iar, hotărît.*

MUȘOIU: Mă, Gașpare, tată...

GAȘPAR: Ia lasă-mă, domnule, în pace... Am mai văzut eu cum se înșeală bărbații... Da ăștia? N-ai auzit: mi-au zis măgar, mi-au zis bețiv... mi-a zis îmbrobodit... mi-a zis tîlv...

(Pornește.)

MUȘOIU *se ia după el, cu pălăria în mînă.*

GAȘPAR *(se întoarce, îl cercetează, rămîne în mare încurcătură)*: Atunci pleci?

MUȘOIU: Păi ce să fac... Dacă mă gonești... și înțelegi, pentru totdeauna, s-a stricat rostul maidanului. Tu l-ai stricat... asta să n-o uiți... Cînd poți să faci două dintr-o dată: speli și onoarea și-ți merge și onorariul... numai nițică așteptare...

GAȘPAR *(îl ia de braț)*: Adică cum, două dintr-o dată? Adică și eu... și... onorariu...

MUȘOIU: Păi sigur...

GAȘPAR: Păi c-așa e, zău: două dintr-o dată, vorba dumitale... Că ce-oi fi rămas eu bleg, așa... La urma urmei, dă-o dracului de ambiție... acum să-mi pierd și interesele, pe deasupra...

MUȘOIU: Bravo, Gașpare! Ce, parcă asta e singura femeie? Bravo Gașpare, vino, să te sărut... *(Îl sărută.)* Ești mare, dragă Gașpare, d-aia te sărut... Iată cum știi să suferi pentru un scop altruist...

GAȘPAR: Auzi colo, ce putea să iese din fata lui Ciordelea... dă-o dracului, nici nu vreau să mă mai gîndesc... Păi sigur... două dintr-o dată... cum nu mă gîndisem eu. *(Apucă telefonul.)* Douăzeci de mii sunt alea... cît privește pe cocoana Netty... Da... *(lasă telefonul)* să schimbăm vorba! Ce marcă are revolverul dumitale?

MUȘOIU: *Browning* obișnuit.

GAȘPAR: Al meu e *Steyer*... Cîte focuri?

MUȘOIU: Opt.

GAȘPAR: Al meu douăsp'ce... da e și greu... Ia pune mîna pe el... *(I-l dă și-l ia pe al lui Mușoiu.)* Da și ăsta nu e mai pe jos... Ba parcă *(le cîntărește pe amîndouă)* ...parcă tot al dumitale, mai greu... Douăzeci de cartușe în total... O, cum ar intra toate în ei! *(Le pune în buzunar.)* Fă-mi-l cadou!

MUȘOIU *se repede la el. Gașpar îl apucă de mîini, pe care le întinde în lungul corpului. Apoi îl așează frumos pe scaun.*

GAȘPAR: Hai, că-mi trebuie. Eu am de furcă. Trebuie să fac o razie prin livadă... Deocamdată să chem pe cocoana... te dau în primire... și eu mă tot duc... *Allo*... 45 54... Crezi că glumim aci... da, da, 45 54... Gata... Da... gata... gata... *(Așează aparatul.)* Crezi că te păcălesc, domnule; îmi pare rău, dar dă-mi voie să țiu revolverul ca o amintire plăcută, pînă îmi aduci restul de bani. *(Punîndu-și arătătorul pe obraz.)* Dacă nu mă înșel, eu am renunțat la obrazul meu pentru al dumitale... înțelegi... *(Pauză. Amîndoi se spionează pe furiș.)*

MUȘOIU: Da de ce ai cerut număr de la centrală?

GAȘPAR: De la centrală? Ași... ăla e consemnul, 45 54. Așa am înțelegerea cu cocoana. *(Iarăși tăcere și spionaj.)*

MUȘOIU: Nu vine...

GAȘPAR: Nu te teme... acum sosește. *(Mușoiu se scoală.)* Ce faci?

MUȘOIU *(indiferent)*: Să iau puțin aer...

GAȘPAR *(se întinde mai bine pe scaun, ca să-i astupe drumul)*: De aer îți arde dumitale... Vrei să începi să tușești tocmai acum.

MUȘOIU *(complect neliniștit, însă ținîndu-și încă bine cumpătul)*: Nu vine, glumește cu noi... a glumit cu tine... Își bate joc de noi amîndoi.

GAȘPAR: Ai, domnule, răbdare... Ia pildă de la mine...

MUȘOIU: Eu aș zice să lăsăm pe săptămîna viitoare... viu și cu banii... pe urmă astă-seară ai și tu timp de spălat onoarea...

GAȘPAR: O spălăm noi acum...

MUȘOIU: Poate crezi că nu-ți aduc banii...

GAȘPAR: De unde...

MUȘOIU: Douăzeci în cap îți aduc... Pentru un așa serviciu... și ce te mai așteaptă, Gașpare.

GAȘPAR: Știu. *(Rînjind.)* Sunt mîncat de avocați...

MUȘOIU *(Pauză. Aruncă priviri alarmate ferestrei, fotoliului lui Gașpar, care îi astupă ieșirea, și biroului, peste care i-e greu să sară. Gașpar îl urmărește pe furiș. Deodată își amintește de ceva, se pipăie în buzunar.)* Am întîmplător o poliță *(o desface)*. Timbru de 100. Bună pentru 40 000. *(Pune mîna pe toc.)* Ți-o dau... așa, știi... ca garanție...

GAȘPAR: Lasă, domnule, nu te mai osteni, am toată încrederea în dumneata.

MUȘOIU: Măi, dar... vezi că... cum... cum o să mă dai în primire, cum o să pleci... ea fără martori nu stă...

GAȘPAR: E, parcă o să stea cine știe cît; două vorbe bune și atît... deocamdată...

MUȘOIU: Nu... dar m-am gîndit mai adînc... vezi, ești și tu în poziție falsă... Tu aci și nevastă-ta în livadă.

GAȘPAR: Ea! Cîte nu mi-au tras mie...

MUȘOIU: Oricum, asta ți-e nevastă... ai luat-o cu cununie...

GAȘPAR: Îi scoatem noi cununia prin nas...

MUȘOIU: Da? Te răcorești mîine, nu? Iar acum... Ea în brațele altuia și tu stai cu mine la taifas... Ei, cum ți-o poți închipui tu, mă... Că ți-o strînge ăla... și o strînge, nu se încurcă... Puiu...

GAȘPAR: Ce pot să fac... sunt slugă credincioasă... nu vezi în ce situație mă găsesc...

MUȘOIU: Domnule, o mînă străină, păroasă sau poate cu pistrui, o mîngîie, o pipăie pe picior... pe... genunchi.

GAȘPAR: Domnule, te rog să nu te ocupi de genunchii soției mele.

MUȘOIU: Nu mă ocup eu, domnule... se ocupă celălalt... și cu genunchii n-ar fi nimic...

GAȘPAR: Sfîrșește, te rog...

MUȘOIU: Cum, domnule, stau ei în iarbă și...

GAȘPAR *(care a lăsat pe Mușoiu, se plimbă înfuriat prin odaie, bate cu pumnul în masă)*: Sfîrșește, domnule...

MUȘOIU: Ea, fată de cîrciumar, care nu știa de-alde astea... cum a putut-o învăța banditul ăsta... Cine-o fi Puiu ăsta, domnule? O fi avînd barbă, mustăți... Să-l iei de mustăți pe nemernicul ăsta, care sare noaptea, pe furiș, în casele oamenilor, să le strice familiile... să-ți zică el tîlv și îmbrobodit... Păi tu ești îmbrobodit, bă... *(Gașpar pornește spre fereastră; întîi doi pași, apoi unul, Mușoiu se ține după el, gata s-o șteargă.)* Nu te mai cunosc, Gașpare... Tu ești? *(Gașpar mai face un pas. Se aude mașina.)*

GAȘPAR *(ciulind urechile și împingînd iar pe Mușoiu înăuntru)*: Vine. Stai puțin! Să vezi acum ce pățesc ăi de strică oamenilor casele! Care sar noaptea ferestrele... care pun coarne dușmanilor... Așa e că e bine să pui coarne lui nenea Stroe, coane Mușoiule...

MUȘOIU *(Sare pe birou. Gașpar l-a prins)*: Asasin... îi... ajut... *(Intră Stroe.)*

SCENA IV

STROE *(intră, deschide lumina, care surprinde pe Mușoiu trăgîndu-se de pulpanele hainei. Umflîndu-și pieptul și tușind să-și dreagă vocea. Gașpar aleargă îngrijat spre obloane. Stroe își pune monoclul)*: Ah, da... ah, bun... Domnul Mușoiu, dacă nu mă înșel, distinsul meu coleg de bară...

MUȘOIU *(se închină galant)*: Cum mă vezi... În casa dumitale! Așa e că nu te așteptai?

STROE *face un semn că așa și așa.*

GAȘPAR: Coane Stroe, ți l-am dat în primire... mie să-mi dai voie...
STROE: Stai, stai, că acum am mai multă nevoie de tine.
GAȘPAR: Mă întorc numaidecît... doar să spăl și eu...
STROE *(uitîndu-se la mîinile lui Gașpar)*: Ce să speli?
GAȘPAR: Puțin... onoarea.
STROE: A cui onoare?
GAȘPAR: Personală.
STROE: Cum, nu înțeleg...
GAȘPAR: Tot în odaia asta... adică alături, colea... cine credeți că își da *rendez-vous*... Netty... cu Puiu...
STROE: Da ce e aicea, domnule? Puiu zici?
GAȘPAR: Un pui de găină... of, cum i-aș fi sucit gîtul... da nu puteam de domnul... că mă ruga să nu fac gură... înțelegi, ca să nu se strice secretul maidanului... Mă duc...
STROE: Stai puțin... Puiu? Cine-o mai fi ăsta? Ascultă, ți-era prieten bun?
GAȘPAR: Da de unde?
STROE: A, ha... dușmanul tău?
GAȘPAR: Nici nu-l cunoșteam.
STROE: Atunci cazul nu-i grav. Al meu are întîietate. Ai tăi unde sunt?
GAȘPAR: În livadă... Vreau să treacă în casă, dar după ce s-au sfătuit, colea, pe fereastră, au pornit în livadă...
STROE: Atunci nu se grăbesc... Rămîi puțin. *(În timpul scenei ce urmează, Gașpar e grăbit și foarte agitat. Trage cu urechea la oblon și dă zor cu scuza, lui conu Stroe...)*
MUȘOIU: Numai, dacă îmi permiteți, cei despre care vorbiți au sărit tocmai pe fereastră, alarmați de strigătele mele, voind să scap din ghearele acestui individ, care m-a atras în cursă în mod nedemn...
GAȘPAR: Poți să crezi?... Uite-l! Mă ruga cu sufletul pe buze să nu fac cumva scandal... înțelegi, să nu se sperie cocoana... că tocmai o anunțasem la telefon că e gata...
STROE: Cum, o anunțasei la telefon?
MUȘOIU: Vedeți cum bate cîmpii...
GAȘPAR: O anunțasem... 45 54. Gata... nu știți... Consemnul...

MUȘOIU: Nene Stroe... deși nemernicul lasă să se priceapă că ați avut o înțelegere prealabilă, eu încă nu pot crede că o persoană ca dumneata se va preta machinațiunilor acestui individ, care a pus la încercare, probabil pentru a ne extorca și pe unul și pe celălalt, tot spiritul lui inventiv — pentru a mă atrage pe mine într-o cursă și pentru a vă împinge pe dumneavoastră pe o cale periculoasă și care desigur n-ar face decît să extindă la proporții nemeritate un scandal, care nici n-a început încă și care, cred că sunteți de acord cu mine, nici nu trebuie să întineze numele respectat, în această suburbie, al dumitale, nene Stroe.
GAȘPAR: Slab... slab... ai început-o slab... pierzi procesul, ascultă-mă ce spun. *(Ascultă la oblon.)* Țț... tot pe-aici trebuie să intre, că n-are încotro...
MUȘOIU *(după ce măsoară cu dispreț pe Gașpar)*: Auzind de la acest individ că o doamnă atît de onorablăi, ca doamna Caliopi, mă cheamă, căci așa mi-a spus, și încă față cu martori, care au consemnul să mă caute, dacă nu mă voi întoarce la o anumită oră, am venit încoace cu grija că în lipsa dumitale și a domnului Veniamin s-ar fi putut petrece ceva care să necesite intervenția grabnică a unicului dumneavoastră coleg.
STROE: Cum ai auzit că te cheamă... ai și pornit încoa, nu? Gașpare, auzi, îi vin martorii.
GAȘPAR: Poți să-l crezi? *(Către Mușoiu.)* Eu te credeam că ești avocat bun... acum văd că te prindea mai bine portărel...
MUȘOIU *(privind ceasul)*: Tocmai e ora... Trebuie să o-sească.
STROE: Atunci să ne grăbim.
GAȘPAR: Zău, grăbește-te, coane... Te pomenești că găsește deschis dincolo.
MUȘOIU: Vai, nene Stroe, nu te știam așa de răzbunător... zi, ții cu orice preț să mă faci complect de rîs, să mă arunci oprobriului public... să mă faci să mi se retragă orice credite de seriozitate... din partea locului... înțeleg, vrei să mă arunci de la judecătoria asta! Bine, fie, dacă așa îmi răspunzi inofensivelor mele șicane, fie! *(Către Gașpar.)* Du-te, domnule, și cheamă comisarul!

STROE: Anticipezi, colega, nu pe comisar vreau să-l chem...

MUȘOIU: Bine, fie și procurorul... numai că la ora asta *(se uită la ceas)* ...da, e procurorul de serviciu... ăla în permanență stă la palat.

STROE: Și pe medicul legist.

MUȘOIU: Medicul legist? *(Se face că nu înțelege, apoi rîde fără convingere.)* Îți place să glumești macabru, nene Stroe... De altfel, să știi că dezonoarea mă înspăimîntă mai mult... Te rog să mă crezi... Dar ca avocați, putem privi lucrurile mai cu obiectivitate. Vrei, care va să zică, să spui că m-ai prins cu 253, cod penal... Nu e cazul, onorate... dar înțeleg confuzia... 253 nu intră în competința judecătoriilor de ocol... așa că... te sfătuiesc să nu te precipiți, că intri la apă...

STROE: Habar n-ai dumneata de articolele la care nu e competinte judele de pace... nu eu...

MUȘOIU *(cu mîna pe inimă)*: N-am zis asta, nene Stroe, îmi pare rău... dimpotrivă, înțeleg să discut foarte academic... Dar spune dumneata, poate fi vorba aci de surprindere în flagrant delict, în casa conjugală? Pentru că văd că aici vrei să mă aduci. *(Încrucișîndu-și mîinile.)* Păi unde ți-e flagrantul delict de adulter, onorate confrate... păi este flagrant delict de adulter faptul că mă găsești, îmbrăcat, într-o cameră străină de a soției dumitale... în biroul dumitale... pardon, al nepotului... foarte, cel mai apropiat, dar nepot... păi ăsta e flagrant delict... păi ăsta e adulter... dă-mi voie, pardon, dacă e vorba pe așa... să vedem ce e adulterul *(căutînd prin bibliotecă)* ...flagrantul delict... poftim, să luăm pe Dalloz, sau, pardon, pe Garraud... e cu mult mai explicit.

STROE: Lasă, confrate, nu te mai osteni... Ai perfectă dreptate...

GAȘPAR: Lasă, domnule, că n-avem timp de teorii. *(Ascultă la oblon.)*

MUȘOIU: Păi sigur, nene Stroe, nici nu mă îndoiam ca o minte perfect lucidă, ca a dumitale, să nu cuprindă, dintr-o singură îmbrățișare, toate aceste lucruri elementare.

STROE: Perfect, perfect, nici că se poate mai perfect. *(Mușoiu se umflă.)* Dar, dacă-mi dai voie, ce faci cu 257?

MUȘOIU: 257? Ce-are a face aici 257?

STROE: Citește singur, te rog, să nu mai zici că măsluiesc legea, cum ai obiceiul. Nu citești?

MUȘOIU: 257. *(Citind într-o doară.)* Sunt cuprinse în cazurile de necesitate actuală de legitimă apărare și următoarele trei cazuri *(După fiecare cuvînt, Stroe împinge cu arătătorul, sacadat, în aer.)* 1) dacă omuciderea, rănirile sau loviturile s-au săvîrșit respingînd noaptea escaladarea sau efracțiunea îngrădirilor, zidurilor sau intrărilor unei case locuite sau unui apartament locuit... Păi, onorate, asta e în caz de furt.

STROE: Ce furt, ce furt, despre furt scrie mai jos, la alineatul doi, unde citești acum pe furiș. *(Așteptîndu-l puțin.)* Precum vezi, onorate, la capitolul ăsta — *in hoc titulo* — *(dă din cap a compătimire)* suntem la legitima apărare, care, oricît ai fi dumneata de ignorant, tot trebuie să știi că nu se pedepsește...

MUȘOIU: Păi da ce, confrate, dumneata mă respingi acum... ți-am sărit în gît, să mă bagi în legitimă apărare, sau m-ai adus aici cu uneltiri viclene? *(Încrucișînd brațele.)* Poftim, sunt cu brațele încrucișate.

STROE: Dar *eo ipso*, onorate, că te găsești acum aici și ai intrat în prevederile legii. Îmi permiți, te rog, pentru numele lui Dumnezeu. *(Silabisește.)* Sunt cuprinse în cazurile de necesitate actuală *(silabisește și mai pronunțat)* de legitimă apărare. Păi ce, ăsta a fost beat cînd a scris aici...

MUȘOIU: Maestre dragă, Doamne, dar e vorba de actul respingerii acolo, de-o necesitate ac-tu-a-lă...

STROE *(plictisit)*: Mă rog, destul în drept... Cu dumneata nu e de discutat... Să trecem în fapt. *(Arată la Gașpar.)* Ce să-ți fac? Domnul e grăbit. Păi cînd mă voi mai întîlni eu, nenișorule, cu situația asta? Cînd s-a mai întîmplat să înfunde jurații pe unul care și-a surprins dușmanul în casă la el... om de poziția mea... și mai ales cînd am surprins o pramatie ca dumneata, cu atîtea dosare deschise... și cînd? noaptea... și unde? în casă la mine... care ne vrăjmășim amîndoi.

MUȘOIU *(rîzînd)*: Ia să lăsăm gluma, nene Stroe... Nu mă sperii pe mine cu jurați și cu...

STROE *se dă cîțiva pași înapoi și fixează.*

GAȘPAR: A, ha. *(Trage cu ochiul la oblon.)*

MUȘOIU *(în fața revolverului întins)*: Nene Stroe... *(Se dă în lături.)*

STROE *(apropiindu-se iar de el)*: E, he, ce, nu mai rîzi? Rîzi, poftim, ți-ai pierdut cumpătul, nu? *(Vîrîndu-se în el.)* Nu mai ești voinicul care vrea să mă dea gata, pe mine, om bolnav, în.. în sala avocaților. *(Vîrîndu-se și mai mult în el.)* Îți mai aduci aminte, colega? *(Apare Scarlat. Stroe, cu spatele și aprins, nu-l vede.)* Așa e că te am la mînă... Hî... Ești de o îndrăzneală fără pereche... După ce cinsprezece ani ți-ai bătut joc de mine... după ce ai scornit toate minciunile despre mine, canalie, escrocule, hoțule, tîlharule...

MUȘOIU: Nene Stroe, lasă, nu-ți mai da curaj... te rog... nu se glumește cu lucruri d-ăștia.

GAȘPAR: Așa, cocoane, dă mai repede... că... Of, să mă vezi pe mine acum.

STROE: ...șnapanule, acuma mai vrei să te lauzi că mi-ai pus și coarne *(întinde revolverul)* ...

GAȘPAR: Așa, cocoane... ești cu codul în mînă...

MUȘOIU *(ferindu-se dintr-o săritură)*: Ha, v-ați adunat toți aici, ca să mă asasinați... m-ați atras în cursă...

STROE *(urlînd)*: La o parte, că trag! *(Îl apucă violent tusea. Potolindu-se cu greu.)* Vream să zic, degeaba te dai la o parte. *(Întinde revolverul hotărît, dar mîna îi tremură.)* Gașpare, ia vezi tu, bă... că-mi tremură mîna... ține-mă nițel de cot. *(Se întoarce și dă cu ochii de Scarlat.)* Scarla-a-at?! Dar tu?

GAȘPAR: Tocmai, cocoane... acuma nu mai e nevoie de mine. *(Sare grăbit.)*

VENIAMIN *(apucîndu-i revolverul)*: Nu, nene Stroe, nu te grăbi; el va lua secretul cu el, în mormînt... nu... nu.

STROE: Scarlat, cum, ce secret?

VENIAMIN: Aici este marele punct de întrebare... El e un ticălos... un îndrăzneț fără margini... dar ea... ea... a avut consimțămîntul ei... aceasta e întrebarea.

STROE: Cum? N-ai plecat?

VENIAMIN: M-am întors de la Chitila... am avut presimțirea... lucidă...

STROE: Va să zică... Cum, va să zică... și te-ai întors din drum...

VENIAMIN: Da... Și iată ce găsesc... și cu toate astea eu tot cred că ea nu știe... și banditul ăsta va trebui să confirme... lasă-l pe mîna mea, nene Stroe... Banditul să moară... dar Cali... doamna Caliopi să rămînă cu cinstea întreagă...

STROE: Cum cu cinstea întreagă? Da ce ești tu, mă, aici?

VENIAMIN: Nene Stroe, pentru nimic în lume... nu putem lăsa această pată pe... pe... o viață întreagă... ne va mustra... dacă-mi dai voie să spun adevărul, vina e întreagă a dumitale... speriat de bănetul pe care i-l promiteai, cu siguranță că amicul *(arată spre fereastra pe unde a sărit Gașpar)* s-a și grăbit să-l invite... pe aici.

MUȘOIU: Foarte exact... poftim.

STROE: Va să zică e adevărat... va să zică și tu... *(Îl fixează cu degetul.) Quoque, tu, Brute!*

VENIAMIN: Acum lasă-l pe mîna mea... domnule, acum ești al meu... cine te-a adus pe dumneata aici?

SCENA V

CALIOPI: Dar ce e zgomotul ăsta? Dar ce va să zică asta? *(Observînd revolverul la Veniamin.)* Scarlat, oprește-te... Dar e nemaipomenit! Ce-nsemnează asta?

STROE: Uite-o, domnule Scarlat... o vezi?... Așa e că nu știa?

MUȘOIU *(se repede la ea și-i cade la picioare)*: Doamnă Caliopi, scăpați-mă!... M-au atras în cursă... au trimes pe Gașpar... ca să m-apuce aici.

CALIOPI: Gașpar!? Cum a putut Gașpar să te aducă încoace?

MUȘOIU: M-a convins că vine din partea dumneavoastră.

CALIOPI: Și ai putut dumneata să crezi că eu te chem noaptea la mine?... dar nerușinarea e nemaiauzită!

VENIAMIN *(înaintînd)*: Canalia!

MUȘOIU *(strîngîndu-i și mai tare genunchii)*: Doamnă Caliopi, salvați-mă!

CALIOPI: Domnule, mă dai jos!... Scarlat, încetează.

MUȘOIU *(jucînd ultima carte)*: Pentru că vă iubesc, doamnă, ei da, vă iubesc! De ce să n-o spun?... O spun verde... am tot dreptul... pentru că știam pozitiv că domnul

ăsta, care se joacă acum de-a soțul cu revolverul, vă înșeală... da, vă voi da toate informațiile... eu sunt învățat să dau cărțile pe față... și să vă fac propunerea mea cinstită.

CALIOPI: La miezul nopții?!

VENIAMIN: Banditule!

MUȘOIU: Doamna mea, cînd te orbește iubirea, mergi dus de nas de cel din urmă valet... și domnul Stroe trebuie să se dea în lături... da, dumneata, colega... trebuie să cedezi în sfîrșit.

STROE *(rînjind)*: Hî, nu zice vorbă mare, că acum cedez... Ei iaca, cedez... Păi, onorate confrate, așa te vreau... iaca mă dau în lături... Nu să-mi pui coarne... să mergi mai întîi la biserică și la primărie. *(Mișcare spre Scarlat.)* Să le suferi și dumneata.

CALIOPI: Stroe, ah, Doamne...! Scarlat, cum ai putut să te pretezi?

VENIAMIN: Eram curios să văd în ce costum te cobori pentru domnul.

STROE: Dacă nu e tot ăl cu care te coborai pentru dumnealui.

CALIOPI: Vai, dar e groaznic!... Stroe... Scarlat... Nemernicilor...

MUȘOIU: Ca să vedeți, doamnă, pe cine ați avut lîngă dumneavoastră și unde trebuie să vă îndreptați. Poți să lași revolverul, tinere... pentru bunele mele intenții sunt gata să dau înscris oricînd.

STROE *(către Veniamin)*: Hehe! Îl auzi?... Nu-l crede, *madame*... actul e anulabil, ca făcut sub presiune.

CALIOPI: Domnule Stroe, e de-ajuns. Mîine începe procesul nostru de divorț. Însărcinez chiar pe domnu Mușoiu cu conducerea lui.

MUȘOIU *(după ce privește la revolverul pe care, la cuvintele Caliopiei, Scarlat l-a lăsat în jos)*: Faceți o greșeală, doamnă... *(Măsurîndu-i.)* Hehe! le-ar conveni amicilor... lăsați, vă găsesc eu avocat... propuneți-mă ca martor... pe urmă rămîneți lipsită de probe.

STROE: Lasă, onorate confrate... vom divorța prin bună înțelegere... nu te teme, avem unde să ne adăpostim. Puteți să vă instalați liniștiți în casa dumneaei...

vedeți cît e de mare... și mai are una pe Calea Victoriei... chirie cîtă poftești.

MUȘOIU *(foarte intrigat)*: Daaa?! Casa... a... a... doamnei?...

STROE: Da, și mai are una.

MUȘOIU: Pe Calea Victoriei... Pe mine nu mă interesează asta, domnule... Vreau numai să știu la cine anume mă aflu în momentul de față...

STROE: La dumneaei. Ți-o recomand cu toată căldura, împreună cu tot cuprinsul său. Dar atîta timp cît tribunalul nu s-a pronunțat definitiv, eu rămîn aici și nu permit... cinstea numelui meu să fie călcată în picioare... altfel, oricînd doriți să discutați cu doamna, sub ochii mei.

MUȘOIU *(arătînd spre Scarlat)*: Și domnul?

STROE: Domnul?... domnul... Scarlat? *(După o ezitare.)* Scarlat e un băiat de zahăr. Da, da!... ce te uiți așa la mine? Am avut un moment și eu... un... o... bănuială... o eclipsă... dar acum... pentru că văd... pentru că... în sfîrșit, putem să tranșăm chestia *à l'amiable*...

MUȘOIU: Vreți să mi-l transmiteți?... Hehe! și credeți că cu mine... o să meargă?

STROE: Nu înțeleg... ce vreți să spuneți... ce să meargă? Credeți că cu mine a mers ceva... Nu permit...

CALIOPI: Domnule, domnilor, hehe! Uitați că sunt și eu aici; încetați cel puțin în fața mea, vă rog... Vai, dar nici nu izbutesc să mă dumiresc... vai ce bădărănie... *(Către Mușoiu.)* Ei bine, domnule, după o căsnicie atît de fericită, ca aceea care se termină cum vedeți, drept să spun că nu-mi surîde deloc perspectiva unei fericiri la fel. Dar pentru că domnii se grăbesc, adică soțul meu... se grăbește să mă paseze cu atîta dărnicie, fie... Vom examina propunerile noi cu destulă bunăvoință, ziua, între 5 și 6 *(subliniind)*. Condiții esențiale pentru candidați, să nu mă întreacă cu patru ani. Hotărît! *(Vizînd pe Veniamin.)* Dar nici eu să nu-i întrec cu nici măcar o zi.

MUȘOIU *(care de mai demult examinează cu destul interes în juuu-i.)* Frumos mobilier, colega!

VENIAMIN *(care între timp își scosese furios manuscrisele, pe care le aranjează)*: E al doamnei... Eu n-am decît puțin bagaj dincolo, pe care îl voi ridica mîine și *(fixînd pe Caliopi)* ...manuscrisul ăsta, cu care plec chiar de astă-seară... restul rămîne complect vacant... domnule!

CALIOPI *(înțepată)*: Era cu neputință ca Scarlat să nu priceapă că rămînînd aici, după plecarea lui Stroe, lumea ar putea lua în serios grosolăniile cu care m-a cinstit iubitul meu fost tutor și soț.

MUȘOIU *(cu mîna pe ușa dormitorului)*:
STROE *(cu mîna pe manuscris)*: } E voie, colega?

VENIAMIN: Mă rog, mă rog! *(Stroe se uită și prin cutii.)*

CALIOPI *(devenind conciliantă)*: De altfel el trebuie să se mute la palat... și să se însoare cu o partidă bună, la care mă gîndesc mai demult.

VENIAMIN: Mulțumesc! Nu vă obosiți!

MUȘOIU: Cum, va să zică... serios... chiar dumneavoastră vreți să-i găsiți o partidă?... A! bun, bun!... A! păi dacă e vorba așa, cunosc eu ceva extra, colega... dacă nu mi-i zice *merci!*

CALIOPI: E tînără domnișoara?

MUȘOIU: E doamnă... foarte tînără! Dar, știți ce...

CALIOPI: Fosta dumitale amică? îți mulțumesc pentru el... ca soră mai mare, ce mă consider că i-am fost... îl iert și-i voi alege eu partida... ca pentru vîrsta și interesele lui. Sunt meșteră în asta și foarte socotită, domnule... O să vedeți cînd o fi să-mi aleg partida mea.

MUȘOIU *(care acum a pus mîna pe clanța ușei de la sala de așteptare)*: Prevederea și mai ales socoteala sunt cele mai bune lucruri, în astfel de împrejurări... e voie?

CALIOPI: Ne potrivim perfect în idei... Poftim! Poftim!

MUȘOIU *(deschizînd ușa)*: A! frumoasă sală! Foarte frumoasă! Bine, colega, cu sala asta, puteai să mă faci marț... dar dincolo...

CALIOPI: În fund, vestibulul, la dreapta, *hall*-ul... *(Mușoiu iese; în același timp Stroe, care lăsase manuscrisul, intră și el în dormitor; Caliopi profită de ocazie și înlănțuie pe Scarlat. În surdină.)* Și vom găsi noi un locșor numai pentru noi amîndoi, în lumea asta. *(Îl sărută; el se zbate. Răgușit.)* Pentru că tot te iubesc... cu toate că te-ai purtat...

VENIAMIN *(respingînd-o)*: Și crezi că m-aș preta să iubesc pe soția unui Mușoiu?...

CALIOPI *(plecînd)*: Oho! și încă... Pentru desăvîrșirea victoriei. *(Ieșind.)* Ehe, ăsta s-a apucat să-mi scotocească toată zestrea...

STROE *(care reapăruse cînd ei se sărutau, dar se retrăsese discret. Acum, scrîșnind)*: Viperă!

VENIAMIN: Ai auzit?... Adevărat, femeie, sau viperă, bine a zis cine a zis. Soția lui Mușoiu... și vrea să-i rămîn amant... Puah...

STROE: Bravo... drăguțul meu... odorul meu... va să zică... doamnei Stroe, lui nenea Stroe, deigneai să-i pui coarne, iar acum, cînd vrea să fie doamna Mușoiu, o respingi cu dezgust? Îți mulțumesc pentru preferință. Dar ascultă... să nu zici că nu ți-am spus, să n-aud cumva că te opui la căsătoria lor... și să nu-ți permiți să mă lași în inferioritate, față de acest individ... cu mine ai de-a face...

MUȘOIU *(intrînd)*: Admirabilă... formidabilă clădire! Bine, colega... dar aici... nu vorbesc din punct de vedere al clădirii în sine... de materialism nu cred că m-ați putea învinui... dar poziția... vadul... pentru un om muncitor...

STROE: Va să zică ți-a plăcut?... Atunci suntem cu toții satisfăcuți. *(Apăsînd.)* Cred că și domnul Scarlat... deci vă las fericiți și vă rog, în schimb, să-mi lăsați și dumneavoastră plăcerea să mai văd și eu cum e cînd te dai jos pe fereastră... Dumneavoastră vă rămîn de-acum ușile. *(Se îndreaptă spre fereastră, în cadrul căreia apare Gașpar, care se ridică cu privirea rătăcită și părul vîlvoi. Stroe face doi pași înapoi.)* Asasinul!

GAȘPAR *(sărind fereastra și gîfîind)*: Ajutor, veniți-mi în ajutor! *(Cade pe un scaun.)* Nu mă lăsați, luminați avocați.

STROE: Ce-ai făcut, nenorocitule!?

GAȘPAR: I-am prins.

CALIOPI: I-ai... Și tu?... Pe cine?... Pe Netty?

GAȘPAR: Cu Puiu. I-am prins tocmai cînd îi făcea foaia de zestre...

MUȘOIU: Și?... ai...

GAȘPAR *(gîfîind)*: Toată averea lui Ciordelea... cîrciuma, 60 de pogoane, 8 de vie, cireada, lucrurile din casă și bani, cîți o fi...

MUȘOIU: Ei, și pe urmă...

STROE: Pe amîndoi...?

GAȘPAR: Stai să vezi... aci e partea... îi spunea că Ciordelea e pe ducă... Primise scrisoare de-acasă... și mie-mi ascundea, a dracului... Atunci n-am mai văzut dinaintea ochilor și am intrat în ei...

STROE: În amîndoi...?

GAȘPAR: Ți-ai găsit... Puiu a șters-o pe loc...

CALIOPI: Numai pe Netty? *(Se cutremură.)* Oh... groaznic!

GAȘPAR: Am apucat-o numaidecît...

CALIOPI *(astupîndu-și urechile)*: Ajunge, nu mai povesti.

GAȘPAR: Am apucat-o de mînă și i-am poruncit: „femeie, să mă urmezi, eu sunt bărbatul tău de la lege".

TOȚI: Da lasă povestea, domnule... spune odată... ce-ai făcut...

GAȘPAR: Mă urmează... vine scîncind... da ce mă fac eu dacă întreabă mîine vreun avocat... gîndiți-vă și dumneavoastră... 60 de pogoane... singură la tată... luminați-mă!... luminați-mă!... Uite-o!

NETTY *apare la fereastră; cînd vede atîta lume, dă un chiot și se lasă jos. Toți se duc la fereastră.*

TOȚI: Hai, Netty! Curaj! N-avea teamă, suntem noi! *(Întind mîinile, ea apare, Gașpar o ridică de mijloc. Ea ține necontenit o mînă peste ochi.)*

CALIOPI: Ajunge, Netty! Nu mai fi rușinată. Dacă te-a iertat bărbatu-tău, ești cu conștiința limpede...

STROE: Ia ascultă, Netty!... După ce că... e... te mai apuci de... ia te rog...

MUȘOIU: Adică vrei să lași un om de lege, pentru unul de meserie? Crezi că ăla te mai ierta? Da omul de lege întîi judecă, pentru că asta e meseria lui.

GAȘPAR: Ți-am zis eu ceva? Te-am amenințat cu ceva? Nici lui Puiu nu i-am făcut nimic.

STROE: Să ne împăcăm cu toții. *(Ia mîna Netty-ei și i-o dă în mîna lui Gașpar.)* Hai, nu mai face mofturi! *(Ia mîna lui Mușoiu și i-o dă în mîna Caliopiei.)*

CALIOPI: Scarlat, de ce nu dai mîna domnului Mușoiu?

STROE *(imperativ)*: Scarlat, dă mîna colegului.

MUȘOIU: Domnului Scarlat o să-i dăm un apartament frumos, în casa de pe Calea Victoriei.

CALIOPI: Cum văd, ai și început să-mi împarți apartamentele.

MUȘOIU: Pentru amicul Scarlat... putem ceda un apartament... Mă refuzi, colega?... *(Stroe și Caliopi fixează stăruitor pe Scarlat.)*

VENIAMIN: Pentru că ții atît de mult... *(Întinde mîna; satisfacție la toți.)* Cu plăcere... Cu cea mai mare plăcere... *(Stroe își freacă mîinile. Gașpar ascultă și privește nedumerit încă.)*

GAȘPAR *(către Mușoiu)*: Pe cît... înțeleg eu...

MUȘOIU *(rar și sentențios)*: În cazul ăsta, onorați confrați, îmi permit să vă asociez la omagiul pe care mă grăbesc să-l aduc *tranzacției*, adică celui mai minunat act juridic, întrucît, printr-însul, părțile ajung propriii lor judecători. Ce zici, nene Stroe?

STROE: He, he... nu prea e așa. *(Mișcare la toți.)* Le cam confunzi, onorate... te-ai băgat în compromis, 339 procedură civilă...

MUȘOIU: Îmi pare rău, nene Stroe, dar în sfîrșit, nu e acum locul și timpul... iaca, cedez pînă mîine.

STROE: Pardon, pardon... cu doctrina nu fac tranzacții... Mie mi-a spus Toma Stelian: Stroe, pe tine nici dracu nu te taie în procedură...

GAȘPAR: E vorba, cu Toma al dumitale, rămăseși pe jos. *(Către Mușoiu.)* Zi, cum făcuși, cum dreseși... îl cîștigași și fără mine *(face din ochi.)* procesul? *(Către Netty.)* Mare avocat... Nu ezistă...

(Mușoiu se umflă în pene și închide superior un ochi, în vreme ce, în dosu-i, Scarlat și Caliopi își aruncă o privire dulce, iar Stroe încuviințează îmbărbătător.)

Cortina

SFÎRȘITUL

PIESĂ ÎN 3 ACTE

PERSOANE:

BÎRNEA
GORĂSCU
PRUNDEANU
MADA
CASIERIȚA
BRĂDESCU
STROILĂ
MEHTUPCIU
GARDIANUL
UN DOMN MIOP
UN DOMN
O DOAMNĂ
O BĂTRÎNĂ
UN LIMONAGIU
O GUVERNANTĂ, COPII
ALȚI DOMNI ȘI ALTE DOAMNE

ACTUL I

Grădină publică. Îndată după-amiază. Copaci, cu umbre tremurătoare, pe care aleargă picături de lumină, ca boabe de argint viu.
În planul principal, o bancă, pe aleea care se desface pieziș spre rampă, din răspîntia de la mijloc, de unde alte alei pornesc în alte direcții.
În jurul rondului care marchează răspîntia, alte trei bănci, disparate, pe care stau izolați: un domn (în profil), care-și lăsase capul pe dunga răzimătoarei, pentru a da drum înainte pîntecului rotund; altul (văzut cam din față), cu capul într-o mînă și cu cotul pe-un genunchi, desemnînd cu bastonul cercuri și litere în pietriș; casierița (la început în profil), întorcîndu-se apoi cu spatele, crezîndu-se fixată de ceilalți.

BÎRNEA *(vine dintr-o parte, taie răspîntia și se abate pe aleea din planul I, lăsîndu-se cu aer zdrobit pe banca din față. Este foarte elegant îmbrăcat, însă ochii lui mari și copilăroși sunt acum uscați și scurși, iar pleoapele pleoștite îi dau o înfățișare de plîns. E covîrșit de meditație adîncă. Uneori, un pas rar și legănat de femeie, traversînd aleea, face să-i crească privirile. Dar apoi, cînd trecătoarea poate fi bine distinsă, se întunecă iarăși, ridică din umeri și rîde amar, murmurînd)*: În sfîrșit!... *(În răstimpuri se cutremură și la un moment dat geme. Domnul cu pîntec nu aude; în schimb cel care scrie în nisip îl măsoară pe fugă și se cufundă iarăși în calculul*

arhimedic. Casierița, care după ce el trecuse voia să-i atragă atenția prin atitudinea ei indiferentă și înțepată, la acest gemăt se întoarce de tot cu spatele. Bîrnea nu observă. Cînd un nou pas se aude pe răspîntie, el tresare; însă îndată ce vede bărbatul care apare, lasă de tot capul în jos și se preface că urmărește cu vîrful bastonului, ca pe niște licurici ai zilei, picăturile de lumină ce aleargă prin umbra tremurătoare. Nou-venitul examinează în treacăt pe cei de față. Pe domnișoara întoarsă cu spatele n-o poate vedea, căci ea, simțindu-se privită, se întoarce acum cu desăvîrșire, ostentativ, se uită cu indiferență la Bîrnea, mai face un pas, apoi părînd a-l recunoaște, se oprește brusc, fixîndu-l cu luare-aminte. Bîrnea, care tocmai întorcea capul pe furiș, ca să vadă dacă celălalt nu apucase să treacă, cînd îl vede, drept ca un stîlp, așteptîndu-i privirea, îi scapă ușor surprinderea și neplăcerea, care se transformă în rîs mașinal, de bună întîlnire. Schițează un salut obosit): A, Prundeanu!

PRUNDEANU *(salută la rîndu-i și se apropie rîzător)*: Bîrnea, ce faci tu, măi, aici, la ora asta?...

BÎRNEA: ...pentru că stau aproape...

PRUNDEANU: Bine, dar... adică...

BÎRNEA: Adică... întocmai precum te-ai gîndit...

PRUNDEANU: Auzisem că v-ați împăcat...

BÎRNEA: Aproape...

PRUNDEANU: Sigur... nici nu se mai putea... după pronunțarea sentinței tribunalului...

BÎRNEA: A curței... a deciziei curței, căci eram în apel...

PRUNDEANU: A... ea... doamna făcuse...

BÎRNEA: Ba eu îl făcusem, ca să mai tărăgănesc lucrurile... ca să văd... ca să mă conving, dacă mai e posibilă o împăcare... am tot lungit... a... dacă ea făcea apel, asta ar fi fost un indiciu destul de prețios... ho... dar nu s-a mișcat cîtuși de puțin... înțelegi...

PRUNDEANU: Și voi stați împreună, în tot timpul ăsta...

BÎRNEA: De vreo două ori mă mutasem... Dar reveneam... Era foarte nostim; ne găteam amîndoi și plecam împreună la înfățișare...

PRUNDEANU: Ei, și ea?... și dînsa, vreau să zic... nu făcea nici o împotrivire?...

BÎRNEA: Nu... Găsea foarte firesc... Adică vrea cu orice preț să vadă pînă unde întind cercul... Rîdea... asta era tot ce găsea să facă... Hm...

PRUNDEANU: Și ați tot întins cercul pînă a plesnit...

BÎRNEA: Nu încă... dar e gata...

PRUNDEANU: Parcă spui că s-a terminat și la curte...

BÎRNEA: Mai e un termen, al transcrierei hotărîrei... două luni e limita... dar poți să transcrii și ceva mai înainte..

PRUNDEANU: Fără îndoială că nu te-ai grăbit să transcrii...

BÎRNAE: Aș mai avea o lună...

PRUNDEANU: O, aveți tot timpul să vă cercetați în mai deaproape... ca să vă convingeți...

BÎRNEA: Convingerea e făcută... Iar pînă la transcrierea divorțului nostru nu mai e decît un ceas... Renunț la ce mai rămîne din cele două luni ale legei... sunt săturat de legi...

PRUNDEANU: Am înțeles... iar o mică neînțelegere între voi... Zici că mai ai un ceas? Vrei să spui că aștepți să se deschidă tribunalul după-amiază. Ai făcut bine că ai intrat în această grădină publică... E cea mai simpatică grădină publică din oraș; tocmai pentru că e așa retrasă și aproape neumblată; liniște și aer curat. Într-un ceas ești vindecat...

BÎRNEA: Ho, ho, ho... Nu mă cunoști, Prundeanu... hotărîrea mea e nestrămutată... și cînd mă hotărăsc...

PRUNDEANU: Cînd te hotărăști, lungești procesul pînă plesnește cercul...

BÎRNEA: N-a plesnit încă, astăzi va plesni...

PRUNDEANU: Peste un ceas... la ora...

BÎRNEA: Trei...

PRUNDEANU: După ce-ți faci digestia... Probabil mica ciocnire de avantposturi a avut loc în timpul mesei... E vremea cea mai propice pentru avînturile eroice ale soților... Nu sunt însurat, dar nu e greu ca să cunoști unele predilecții conjugale...

BÎRNEA *(rîde șters, cu bunătate resemnată)*: Nu, dragul meu, voi transcrie la trei, pentru că atunci se deschide grefa curței... *(Îl privește zîmbind, cu calmul celei mai rezolute înfățișeri).*

PRUNDEANU *(făcînd o mișcare)*: A, iată și pe... *(Tresărire puternică la Bîrnea.)* Dînsa e... Mada... Doamna

Bîrnea, vreau să zic... pînă la orele trei este încă doamna Bîrnea...

BÎRNEA *(întoarce capul spre rampă și apucă de mînă pe Prundeanu. Cu voce scăzută)*: Vine încoace, zici? Ne-a văzut...

PRUNDEANU: A apucat-o încolo...

BÎRNEA: A apucat-o... Nu, nu... M-a văzut cu tine, desigur... Ah, știam că are... Așa face totdeauna... totdeauna cînd e gata să se împlinească... ora trei...

PRUNDEANU: Am spus eu... la masă se petrec toate...

BÎRNEA: Iar după-masă... așa face întotdeauna.

PRUNDEANU: S-a întors...

BÎRNEA: Vine încoace? Ha... Mă caută... Adică...

PRUNDEANU: Nu e ea... *(Expresie de mare dezamăgire la Bîrnea.)* De departe... Mai ales din spate, seamănă atît de mult cu nevastă-ta...

BÎRNEA *întoarce ochii tot cu grije. O doamnă traversează grădina prin aleile din fund. Domnul cu calculul arhimedic ridică privirea, apoi o lasă din nou în nisip. Pîntecosul a adormit. Casierița se scoală și pleacă.*

PRUNDEANU: Asta nu-i casierița de la cafeneaua New-York? E nostimă, nu?...

BÎRNEA: Și cea care a trecut era nostimă... și aceasta e nostimă... Și toate sunt nostime și seamănă una cu alta, și totuși fiecare are ceva distinct... imbecil e însă numai acela care nu se poate urni din aceleași și aceleași brațe... Idiot... Cîrpă... Puah... *(Scoate furios ceasul.)*

PRUNDEANU: O, ho... mai e, mai e... Dacă ai fi la Craiova, de atunci erai liberat de lanțurile grele care te apasă... Dar aici, în orașul ăsta...

BÎRNEA: De ce... la Craiova...

PRUNDEANU: Pentru că acolo curțile și tribunalele țin după-masă, de la unu înainte. Eu cred că în interesul căsniciilor pe care, mi-aduc aminte din facultate, că legiuitorul le protejează... orarul de aici e cu mult mai în sensul vederilor justiției. Pînă la trei, ai timpul să te mai răzgîndești.

BÎRNEA: Văd că iei lucrurile în glumă. În orice caz, într-o glumă mai fină, nu vulgară, ca ale bestiei aceleia de

Gorăscu... Ei, ai să-mi faci plăcerea să rămîi cu mine pînă la trei... Și ai să vezi ce va să zică...

PRUNDEANU: O hotărîre nestrămutată! *(Domnul cu calculul aruncă o privire cruntă celor doi, ca și cînd l-ar fi turburat din socoteli, cu vocea lor mereu crescîndă, și pleacă vădit contrariat.)* Rămîn, pentru că cu siguranță va veni și doamna Bîrnea.

BÎRNEA: Dacă ții s-o vezi... Nu pierzi vremea degeaba...

PRUNDEANU: Țin să văd evoluțiile unei ferme hotărîri, timp de un ceas!...

BÎRNEA: În cazul ăsta, te rog să mă însoțești și pînă la tribunal...

PRUNDEANU: Cu plăcere.

BÎRNEA *(se uită la ceas)*: Mai avem patruzeci și cinci de minute... Dar plecăm peste un sfert de oră... Mergem agale, liniștit, ca doi tineri cari merg să facă un lucru foarte simplu, transcriem, dăm un bacșiș grefierului, care ne va ura: într-un ceas bun! și plecăm agale...

PRUNDEANU: Ți-ai închipuit adesea scena asta...

BÎRNEA: Da... pentru că doamna m-a călătorit destul de des prin praful arhivelor astea... Trebuie să sfîrșesc și cu spectacolul ăsta obsedant, odată... Aceleași mutre jerpelite și sinistre, aceleași condeie după ureche, aceleași scînduri prost măturate și stropite din belșug, aceleași registre fără scoarțe, aceleași mormane de dosare și de terfeloage, aceeași hîrtie aspră la pipăit... De ce oare dreptatea și soarta oamenilor se hotărăște tocmai pe hîrtia de cea mai proastă calitate?

PRUNDEANU: Pentru că justiția e populară și trebuie să fie distribuită pe ieftin.

BÎRNEA: De toate, de toate voi scăpa... Trei sferturi de oră mai mă despart... Dacă vrei, am putea pleca și acum...

PRUNDEANU *(ridicîndu-se)*: Să mergem atunci.

BÎRNEA *(fără să se scoale)*: Să mergem...

PRUNDEANU: Tot vream eu să mă abat pe lîngă palatul de justiție. Taci că mi-ai adus aminte. E acolo un curelar foarte bun; ți-l recomand. Mi-a plesnit zgarda cîinelui meu și nu mai pot să-l iau... Trecem cu mine pe acasă, nu ne abatem prea mult, luăm zgarda, o ducem la curelar și pe urmă ne abatem pe la grefă. Cît cîrpește ăla, tu tocmai bine transcrii... Hai, ce mai stai...

Bîrnea: Un moment numai...

Prundeanu: Pentru...

Bîrnea: Cam p-acum vine ea...

Prundeanu: Păi de unde știi că vine?

Bîrnea: Ți-am spus. Nu e prima oară cînd mă refugiez în această grădină... Întăi m-a lăsat doar cinci minute... și a sosit... A doua oară, zece. A treia oară, un sfert de oră... Am calculat cu ceasul în mînă... Acum e a cincea oară. Deci, să mai așteptăm ca să se împlinească douăzeci și cinci de minute... În sfîrșit, putem să-i dăm chiar o jumătate de ceas... Știi? Se face că trece așa, ca din întîmplare... Și începe să se mire: A, tu ești... ce, n-ai fost la transcriere?... Dar ea știe bine că transcrierea e la ora trei... De aceea e-n stare să zăbovească acuma și peste douăzeci și cinci de minute. Trebuia să mă ridic de la masă ceva mai tîrziu.

Prundeanu *(așezîndu-se)*: Sunt curios să văd și eu...

Bîrnea: Uite, așa mă fierbe de trei ani de zile. *(Privește în pămînt.)* Acum două săptămîni, uite... petele ăștea de lumină m-au făcut să mă împac cu dînsa...

Prundeanu: Cum petele?

Bîrnea: Era un soare tot ca acum... și razele răzbăteau printre frunze, făcînd pete mișcătoare de lumină prin umbra frunzișului...

Prundeanu *(îl examinează cu aer de poznă)*: Ce spui, măi Bîrnea?... E, cum au putut petele ăștea să te facă să uiți terfeloagele de la grefă...

Bîrnea: Mi-au adus aminte de căldura aia teribilă din vara trecută... Atunci după-mesele ne refugiam în biroul meu, că era cel mai răcoros; lăsam transperantele și citeam amîndoi, întinși pe divanul acela de piele. Dar razele pătrundeau prin invizibilele găurele ale transperantului... Și stropea cu pete mici de lumină tapetul păretelui și tăblia divanului. *(Ochii, privind înainte pămîntul, i se luminează. Prundeanu îl privește măsurîndu-l cu rîs invizibil.)* Pe urmă, pe măsură ce soarele se ridica, petele începeau să se lase; și atunci veneau pe hainele și pe picioarele noastre și uneori pe obrazul palid al Madei... *(Rîde, urmărind amintirea în petele de lumină de pe jos.)* Încercam atunci să șterg cu un sărut pata, dar îți închipui, abia după nenumărate sărutări picătura de lumină se muta pe umărul ei negricios și de acolo, cu mari sforțări, de-abia o alungam pe covor... Dar atunci alte picături de soare răsăreau necontenit pe fruntea și pe umărul ei...

Prundeanu: Mi se pare că petele astea de astăzi samănă și mai mult cu cele de anul trecut...

Bîrnea: Eah... Aceleași și aceleași pete... Acum două săptămîni erau o noutate... era prima după-amiază frumoasă de mai. Și-mi zisei: dacă va veni și azi, ei bine...

Prundeanu: Și...

Bîrnea *(după o tăcere)*: A și apărut după boschete... ca o vedenie. S-a apropiat cu mersul ei rar și legănat, parcă o văd... și cu zîmbetul ăla... groaznic... supus... și... așa... stăpînitor în acelaș timp... Și mi-a pipăit mîna... Ei bine, cînd m-am întors... pe gîtul ei, o pată de lumină... în grădină nu mai era nimeni, ca acuma... și pata de lumină rîdea cu hohot pe gîtul negricios... *(Se scoală hotărît.)* Să mergem.

Prundeanu *(îl trage de mînă)*: Stai, stai, stai, nu te grăbi...

Bîrnea *(se împotrivește slab)*: Nu, nu, să mergem, mi-e de ajuns.

Prundeanu: Dar tot ți-e frică...

Bîrnea: A, crezi. *(Se așează.)* Ei bine, nu... iacă, ai să vezi... dar să știi, cînd va fi la trei pași de banca noastră, faci exact ca mine *(execută)*: o ridicare militărească, un salut milităresc înapoi și un pas milităresc înainte, ferm, hotărît și repede *(execută întocmai apoi se oprește)*. Și nimic, nici o privire în urmă... o tărie de soldat.

Prundeanu: Văd că ești foarte războinic... Ia vezi cît e ceasul.

Bîrnea *(se uită la ceas)*: Exact mai sunt două minute și jumătate, ca să [se] împlinească două jumătate exact...

Prundeanu: Va să zică, peste două minute soarta Madei e pecetluită... Ea atîrnă acum de-un fir de păr.

Bîrnea: Îi mai acordăm încă cinci minute... Se vede că e o nepotrivire de ceasuri... Dar vei vedea că ea are să vină neapărat... Înțelegi, a venit de patru ori; de ce n-ar veni și a cincea. Ș-apoi știu că aș regreta mult, mai tîrziu, gîndindu-mă că n-am mai zăbovit cîteva

minute... Tribunalul e deschis pînă la 7... Pe cînd dacă ea trece fără s-o vedem, fără ca s-o vezi, e ca și cînd n-ar fi trecut...

PRUNDEANU: Eu sunt sigur și fără această dovadă că ea te iubește mult și va veni. Nu sunt însă sigur dacă tu n-o mai iubești, precum te lauzi... Apropo, ți-ai întors ceasul de dimineață?...

BÎRNEA: De ce mă întrebi?...

PRUNDEANU: Eu îl uit totdeauna pe al meu neîntors; de aceea nici nu-l mai iau cu mine. Și cred că e mai bine ca omul să n-aibe întotdeauna după el pe-acest mustrător și nesuferit măsurător al timpului. Nu-ți folosește decît să-ți arate cîtă vreme ai pierdut degeaba; niciodată nu-ți arată, cel puțin mie nu mi-a arătat niciodată, cîtă vreme mai îmi rămîne pentru a face ceva. De cînd nu-l mai port, pot zice că am făcut foarte multe lucruri, pe care cicăleala limbilor lui ascuțite mă făcea înainte să le amîn dracului pe-a doua zi... Căci îmi ziceam, privindu-l: „Ah! Nu mai am decît o jumătate de oră... Ce poți face într-o jumătate de oră... Lasă-le pe mîine..."

BÎRNEA *(controlînd îngrijorat ceasul la ureche, apoi întorcîndu-l)*: Într-adevăr, astăzi nu l-am întors...

PRUNDEANU *(apucîndu-i mîna)*: Atunci lasă-l... Neîntors, poate va mai întîrzia pe drum. Sau chiar se va opri... și poate că nu vei regreta odată și odată această întîrziere... și mai ales această oprire. Minutul fatal nu va mai veni... Pe cînd dacă acorzi necontenit cîte cinci, cinci minute... țepile alea de limbi te străpung ironic și te fac să ai o foarte proastă impresie de propria ta persoană... Vreau să spun de voința ta...

BÎRNEA: Ah, Prundeanu, dragul meu, eu nu-mi acord mie cele cinci minute... și nici măcar ei... pentru că-mi citesc în sufletul meu... Văd hotărîrea în el, tare ca sticla...

PRUNDEANU: Și transparentă ca ea...

BÎRNEA: Ei, nu, și ca să-ți dovedesc că nu-i așa de transparentă *(scoate ceasul și începe să-l întoarcă ostentativ)*: Poftim... ...Și acuma, dacă la trei fără zece minute nu se zărește... regret, dragă Prundeanu, dacă n-o să mai insist, ca să te fac să rămîi la un spectacol care

pentru tine putea fi foarte amuzant... *(Îl strînge deodată de mînă.)* Uite-o... ah... *(A întors îndată capul spre rampă și începe din nou să-și strîngă prietenul de mînă, coborînd vocea.)* Nu m-a văzut... Nu m-a văzut... Ei, ți-am spus, dragul meu... Ai văzut că nu vorbesc în vînt... Și acum bagă de seamă... Tu poți s-o saluți... *(Cu totul între dinți.)* Nu te pot opri să fii cuviincios... Însă cum întoarce pe alee, încoa, mă strîngi de mînă... mai tare... Și ne-am înțeles. *(Mada apare în scenă, pe aleea din fund.)* O ridicare militărească, un pas mili... Adică tu, dacă vrei să rămîi... Eu unul...

PRUNDEANU *(între dinți)*: Se uită încoa, te caută cu ochii...

BÎRNEA: Ho, ho... ceasul tuturor plăților a bătut... Ce bine îmi pare că ești aici... ca să vezi...

PRUNDEANU: Ne-a văzut...

BÎRNEA: Ce face? Cotește pe alee? *(Se pregătește să se ridice.)*

PRUNDEANU *(din ce în ce mai între dinți, la fel cu Bîrnea)*: Mai are cîțiva pași. *(Salută. Mada răspunde zîmbitor dar serios.)*

BÎRNEA *(aproape scrîșnind)*: A ocolit?...

PRUNDEANU *(aproape scrîșnind)*: Nu încă...

BÎRNEA *se încordează.*

PRUNDEANU: A trecut...

BÎRNEA: Ce?...

PRUNDEANU: A trecut... A luat-o pe aleea cealaltă...

BÎRNEA: A, ha... înțelegi... Nici ea... știi, nu se dă cu una, cu două. *(Privește pe furiș, apoi se întoarce repede.)* Te rog uită-te după ea...

PRUNDEANU: Merge înainte...

BÎRNEA: Se întoarce ea acum...

PRUNDEANU: Merge tot înainte...

BÎRNEA: Nu întoarce capul?

PRUNDEANU: Deloc...

BÎRNEA: Îhî... te-a văzut pe tine, nu se aștepta... I-era frică să nu-i fac vreun fason în fața ta... Deja i-am dat o strașnică lovitură cu prezența ta aici... Era învățată s-o aștept singur, înțelegi... Acum își dă perfect seama că dinadins te-am oprit, cînd puteam foarte ușor să te evit... Ah, minunat, minunat...

mare serviciu mi-ai făcut, scumpul meu prieten *(îi strînge cu putere mîna)*. Ce face?

PRUNDEANU: Merge înainte spre ieşire...

BÎRNEA: Se întoarce, se întoarce, n-avea grije... Ţi-am spus că vine? Tot aşa îţi spun acum că se întoarce... *(Îi strînge iar mîna.)* Cînd te-a văzut, trebuie să fi îngălbenit de ciudă... Trebuie să te fi blestemat... Cu siguranţă că nici nu ţi-a răspuns la salut...

PRUNDEANU: Ba dimpotrivă, mi-a răspuns foarte drăguţ...

BÎRNEA: Mă mir... Adică, ce-mi zic, e drept, nepoliticoasă nu e. Dar aşa e că ţi-a aruncat nişte săgeţi de priviri...

PRUNDEANU: Dimpotrivă... A zîmbit chiar...

BÎRNEA: Mă mir... Ce face?

PRUNDEANU: Chiar iese pe poartă.

BÎRNEA *(se întoarce)*: Îhî... Vine, vine... să vezi dacă n-o întoarce capul...

PRUNDEANU: Nu-l întoarce...

BÎRNEA: Î... hî... da... face pe... îhî... Bine, bine... Se va întoarce... Asta e... te-a văzut pe tine... Da, da... se face că-şi cumpără ceva şi pe urmă se întoarce.. Ai să vezi... Adică... n-ar fi bine... să te mai găsească aici... Vai, nu te superi că-ţi spun... În sfîrşit, spectacolul s-a terminat... Am spus că ţi-l ofer... Ţi l-am oferit?...

PRUNDEANU: N-a fost el tocmai complect, precum mi-l anunţaseşi...

BÎRNEA: Bine, vezi tu, nu mai are siguranţă în ea... I-e frică să nu-i fac vreo mojicie în faţa ta... Însă dacă vrei spectacolul complect, s-o pîndim, şi cînd intră pe poartă, tu îndată să te faci că pleci...

PRUNDEANU *(căscînd şi ridicîndu-se)*: Ba mi se pare că o să plec de-a binelea... Mă duc să-mi iau zgarda şi s-o duc la curelar... Aşadar, acum o aştepţi... Nu mai mergi?...

BÎRNEA: Nu vin, întîi lasă, să vedem ce face... înţelegi...

PRUNDEANU: Înţeleg... Şi te salut cu deosebită căldură. *(Îi întinde mîna.)* Îţi urez izbîndă.

BÎRNEA: Izbînda ai văzut-o...

PRUNDEANU: Adevărat... *(Bîrnea îi dă şi el mîna, uitîndu-se spre partea pe unde a dispărut soţia lui. Prundeanu porneşte pe aleea opusă. Cînd dispare, Bîrnea îşi freacă*

mîinile. Domnul care dormea pe bancă se trezeşte, cască lung, se întinde cît poate, oftează, apoi se ridică, clătinîndu-se, şi pleacă. După puţin, se opreşte şi-şi îndreaptă pălăria. Apoi cască iar şi porneşte.)

BÎRNEA *(după ce a dispărut, printre dinţi)*: Du-te dracului şi tu... *(Îşi freacă iarăşi mîinile şi priveşte din nou spre partea unde a dispărut nevastă-sa. Dovedeşte nervozitate. Tresare speriat, întorcîndu-se spre culise, în planul I, unde dispare pe aleea pe care se află banca lui. Domnişoara casieriţă a apărut din nou. Merge cu pas legănat, de parcă nu s-ar grăbi deloc. Se cunoaşte însă că e plictisită. Se privesc. El contractă ochii cu aer de examinator galant. Ea îşi pleacă pe ai ei în pămînt, apoi îi ridică ca să-l măsoare şi trece înainte. Se opreşte nehotărîtă în faţa băncei pe care stătuse domnul care dormise, apoi, dîndu-şi seama că e prea în faţa lui Bîrnea, se îndreaptă spre banca pe care stătuse cel cu calculul arhimedic. Bîrnea o priveşte, întorcînd din cînd în cînd capul spre locul unde a dispărut nevastă-sa. Deodată rămîne cu ochii fixaţi într-acolo, stă aşa cîteva momente, apoi se întoarce repede spre rampă, îşi aşează pălăria, parcă să-şi ferească mai bine faţa, şi începe să desemneze la rîndu-i cercuri în nisip. Gorăscu, lung, slab şi neplăcut, îşi face apariţia. Priveşte pe casieriţă, care-l măsoară rece şi-i întoarce capul. Apoi privirea ei se îndreaptă spre Bîrnea, spre care se îndreaptă şi pasul lui Gorăscu.)*

GORĂSCU *(căutînd faţa lui Bîrnea)*: Bîrnea, nu m-am înşelat. Te-am văzut de departe...

BÎRNEA *(prefăcîndu-se că tresare)*: A, tu eşti, Gorăscule... Mi s-a părut să fii tu, de departe, dar parcă aveai alt mers... sau... în sfîrşit, iartă-mă, sunt foarte indispus... sunt într-o stare atroce... mă torturează grozav nervii... Aştept pe... pe...

GORĂSCU: Doamna...

BÎRNEA: Da... O să am o mică explicaţie cu ea... Vreau să spun, să ne dăm reciproc unele informaţiuni... înţelegi... pentru că totul s-a terminat...

GORĂSCU: S-a terminat deci...

BÎRNEA: Da... în sfîrşit, asta n-are importanţă, aşa că nu te superi dacă... Soţia mea... adică... ce să mai... fosta mea soţie, poftim, s-a scuzat că se duce puţin

aici, alături, lîngă grădină... Stă modista ei acolo... Dar trebuie să vie din moment în moment... așa că, înțelegi... te rog... *(îi întinde mîna).*

GORĂSCU *(fără să i-o ia)*: Se vede că modista s-a mutat... pentru că m-am întîlnit cu doamna departe bine de aci... Tocmai oprea o trăsură... Cînd am salutat-o, chiar se urca...

BÎRNEA: O trăsură? S-a urcat în...?

GORĂSCU: Desigur.

BÎRNEA: Și încotro a luat-o?

GORĂSCU: Adresa n-am auzit-o, deși încetinisem pasul... Vreau să spun, ca să-i prind privirea și s-o salut.

BÎRNEA: Mă rog... mă rog... unde zici...

GORĂSCU: A întors birja și a luat-o în jos...

BÎRNEA: Nu s-a abătut, cumva...? adică de unde să știi asta...?

GORĂSCU: Ba da... adică... m-am mai uitat... știi, cînd să... vreau să spun... intru în grădină... știi... cum se uită omu în urmă, înainte de a intra undeva.

BÎRNEA: Mă rog, mă rog... Și...

GORĂSCU: Și abia atunci am văzut-o întorcînd...

BÎRNEA: Cam ce stradă să fi fost pe acolo... Dar nu șezi? *(Îi face loc.)*

GORĂSCU: Bucuros. *(Se așează.)* La distanța aia... Va să zică pe dreapta...

BÎRNEA: Aha. *(Casierița, care de cîteva ori privise la Bîrnea, fără succes, se ridică și părăsește din nou scena, pe aceeași alee pe care o părăsise și întîi.)*

GORĂSCU: Va să zică, pornind de la grădină într-acolo ar veni: strada Împăcărei, pe urmă Unirei, pe urmă Concordiei, pe urmă...

BÎRNEA: Ba nu, pe urmă vine Micii Înțelegeri...

GORĂSCU: A, așa e... Ei bine, nici pe Mica Înțelegere... A apucat-o pe a patra... a Concordiei...

BÎRNEA: Ce să caute ea pe-acolo... Hm... adică da... da, s-a mutat modista... mi se pare că mi-a spus ea că e posibil să zăbovească și mai mult... N-am dat atenție...

GORĂSCU: Mă rog, voi cum mai stați cu procesul... parcă vă împăcaseți... așa am auzit...

BÎRNEA: Da, e drept, ne cam împăcasem...

GORĂSCU: Deci ați întrerupt procesul...? Nu l-ați terminat?

BÎRNEA: Procesul s-a terminat, totuși...

GORĂSCU: Haida de... cum o să se împace, dacă s-a terminat procesul... Cum putea să mai stea cu tine...

BÎRNEA: Cu toate astea a stat... *(După o pauză.)* Ce, crezi că... fără forme legale... nu poate să existe... cum să spun... Ce, crezi că numai formele pot ține pe doi legați...

GORĂSCU: Nu cred... dar sunt sigur... Pe alții, poate... dar...

BÎRNEA: Așa crezi dumneata?...

GORĂSCU: He, o știu eu... O cunosc...

BÎRNEA: Ce știi tu... Ce cunoști?

GORĂSCU *(strigînd)*: A... transcrierea...

BÎRNEA: Ce e cu transcrierea?...

GORĂSCU: Mai rămăsese transcrierea... D-aia v-ați împăcat... a crezut că revii... Că trec cele două luni fără să transcrii...

BÎRNEA: Și crezi adică, îți închipui că dacă n-ar fi transcrierea...

GORĂSCU: Oho... atunci la sigur... adio...

BÎRNEA: Vai de capul tău...

GORĂSCU: Îmi cunosc eu... păpușa.

BÎRNEA: Ce?

GORĂSCU: Vreau să zic... știu eu pe Mada... pe doamna... Caracterul dînsei, de...

BÎRNEA: Vai de păcatele tale...

GORĂSCU: Vai de ale tale... Vreau să zic, dacă transcrii...

BÎRNEA: Nefericitule!... Dar am transcris...

GORĂSCU: Ai...!?... Minți...

BÎRNEA: Măi neisprăvitule... ia seama la vorbe...

GORĂSCU: Nu... Nu cred, domnule...

BÎRNEA *(ridicînd tonul)*: Am transcris, îți spun...

GORĂSCU: Ai transcris?...

BÎRNEA: De două săptămîni.

GORĂSCU: De două...

BÎRNEA *(apăsat)*: săptămîni... La două săptămîni după ce s-a terminat procesul...

GORĂSCU: Tu, Bîrnea?...

BÎRNEA *nu răspunde. Tăcere.*

GORĂSCU: Ai transcris tu?

BÎRNEA *(izbucnind)*: Haid, lasă-mă... *(Întoarce capul scîrbit de la el. Pe fața lui Gorăscu apare zîmbet mare.)*

GORĂSCU: Ai transcris, va să zică. *(Își freacă mîinile, iluminat de extraordinară bucurie. Cînd Bîrnea se întoarce spre el, încetează și redevine serios.)* Și ați mai trăit... vreau să zic, ați mai stat împreună două săptămîni după transcriere?...

BÎRNEA: Da.

GORĂSCU *(insidios)*: Dar ea știa că ai transcris...

BÎRNEA *(mai tare)*: Da...

GORĂSCU: Și a mai stat totuși cu tine?...

BÎRNEA: Haid, lasă-mă. *(Întoarce capul scîrbit spre rampă, apoi duce privirile iar spre Gorăscu, care, ori de cîte ori e privit, redevine serios, ascunzînd marea bucurie care-l încearcă și care revine cînd ochii lui Gorăscu* * *caută în altă parte.)* Da, da, da...

GORĂSCU: Poate, așa, pînă și-a cărat bagajele... adică pînă le-ai cărat tu...

BÎRNEA: Bagajele le-am împachetat din prima zi și le-a despachetat ea... Dar acum le-am împachetat din nou... Astăzi le car la hotel...

GORĂSCU: Imposibil, Bîrnea.

BÎRNEA: Ce?

GORĂSCU: N-o faci... Asta n-o mai faci.

BÎRNEA: Hîî... De-ai putea vedea cît senin e în sufletul meu. Sunt liber, liber, liber, scumpule. *(Dar vocea lui e tărăgănată, obosită, din ce în ce mai obosită.)* Numai de aste două săptămîni din urmă mi-a fost teamă... să nu regret transcrierea... dar ele au trecut așa de lin, așa de alinător, ca un rîu potolit... Sentință, transcriere, formalități, fleacuri... Totul merge și fără ele. Principalul era dacă sufletul mai rămînea legat, înțelegi, și fără formalitatea transcrierei... Or tocmai asta am vrut să-i arăt Madei. Că într-adevăr *(apăsînd)* totul... s-a terminat... Înțelegi, totul... Sunt liber, înțelegi... Acum pot striga *(strigă lamentabil)*: Sunt liber, liber, liber... *(Se îneacă și ultimele cuvinte sunt*

---

* În text, Bîrnea *(n.ed.)*.

stinse. Casierița reapare și se așează pe banca domnului care dormea.)

GORĂSCU *(e apucat de un rîs subit și sonor, pe care-l continuă fără nici o modulare și-l oprește tot așa de brusc. Parcă e un nechezat de cal. Cînd a terminat, parcă s-a îngrozit deodată chiar de rîsul lui)*: Mă, tu n-ai transcris... *(Bîrnea întoarce capul plictisit și dă cu ochii de casieriță.)* Pe ce ai tu mai scump că ai transcris?...

BÎRNEA *(și mai plictisit)*: Dar cînd îți spun, băiatule... *

GORĂSCU: Minți...

BÎRNEA *nu-i mai răspunde.*

GORĂSCU: Minți, am spus...

BÎRNEA: Ei, pleacă de-aci și lasă-mă în pace... Tribunalul e aproape... du-te și vezi... *(cască, afectînd indiferența)* ...dar tu, Gorăscule, ce-ai mai făcut... Tu cum o duci cu sentimentele...

GORĂSCU *(convins)*: Nenorocitule, ce-ai făcut?

BÎRNEA: Ce trebuia să fac de mult... *(Enervat.)* În sfîrșit, s-a dus... lasă-mă, a început să mă plictisească acest subiect... *(Dar ochii lui Gorăscu îl privesc tot speriați și Bîrnea, cînd îi întîlnește, întorcîndu-i de la domnișoara casieriță, celălalt se lipește și mai speriat de speteaza scaunului. Ochii lui Bîrnea au devenit de asemenea neobișnuit de mari.)*

GORĂSCU: Dar tu tot o mai iubești.

BÎRNEA: Am transcris, îți spun.

GORĂSCU: Tot o iubești!

BÎRNEA *(izbește cu pumnul în bancă)*: Am transcris... *(Apoi întoarce capul spre domnișoara casieriță, care, speriată, se uită la ei...)*

GORĂSCU *(rînjind ori de cîte ori Bîrnea nu-l privește)*: Atunci de ce te mînii așa?...

BÎRNEA: Nu mă mînii, dar ți-am spus, sunt plictisit de tot, de comedia asta...

GORĂSCU: Acum, acum, de ce vorbești așa îmbufnat... de ce nu spui liniștit toate lucrurile ăstea?... Dacă n-o mai iubești, de ce nu vorbești liniștit...

---

* Replică absentă în textul dactilografiat. În acest pasaj, ca și în altele, ne-am condus după varianta din manuscris *(n.ed.)*.

BÎRNEA: Pentru că ești agasant, însă vorba ta... putem vorbi și mai domol... he, he... adică de ce nu... he, vorba ta... De ce? De ce vorbesc îmbufnat?... Uite, pentru că mă asaltezi cu întrebările tale stupide, tocmai acum, cînd admiram piciorul ăsta superb... Tu știi cine e asta? * Fosta casieriță de la „New-York"... De acum un an... Prundeanu mi-a adus aminte... Mă miram eu de unde o cunosc. E drăguță și la față, nu? Admirabilă... Fiecare femeie cu genul ei, nu...? Pentru a putea spune că ai iubit femeia, trebuie să cunoști toate genurile, nu? Dar superb picior! Niciodată nu am văzut unul la fel...

GORĂSCU: Mai frumos era al Madei...

BÎRNEA: Ascultă... știi... *(Cele două șiraguri de dinți ale lui Gorăscu au apărut în întregime dintre buzele despicate de ironic.)*

GORĂSCU: Zici că ai transcris... de ce mai ești gelos... *(Pumnul care începuse să se strîngă, al lui Bîrnea* **, *se descleștează.)*

BÎRNEA: Gelos?!?! Ah...

GORĂSCU: Firește, dacă n-o mai iubești, de ce te mai superi?

BÎRNEA *(îl privește neînțelegător)*: În orice caz... nu pot... să dau voie cuiva să fie obraznic...

GORĂSCU: Ce te mai interesează pe tine?

BÎRNEA: Dar nu înțeleg ce te interesează pe tine...

GORĂSCU: Mada acum interesează pe toată lumea. *(Degetele lui Bîrnea se strîng convulsiv, ochii îi fierb. Celălalt înțelege că mînia e gata să se spargă și se retrage ușor, intervenind grăbit.)* De ce te superi... *(Rînjește.)* O iubești... o iubești... Te-am pus la încercare...

BÎRNEA *(bolborosind, cu ochii holbați)*: Minți... înțelegi... Datoria mea însă...

GORĂSCU *(alunecînd și mai mult pe bancă)*: Nici o datorie, ce datorie... S-a dus acum. Presupunem că astăzi m-ar fi întîlnit Mada și...

---

* În textul dactilografiat lipsesc cuvintele: *superb... Tu știi cine e asta?* *(n.ed.)*.

** Atît în manuscris, cît și în textul dactilografiat, *Prundeanu*. Astfel de scăpări sînt frecvente în manuscrisele lui Gib I. Mihăescu *(n.ed.)*.

BÎRNEA: Ce? Unde?...

GORĂSCU: Indiferent... Adineaori, de exemplu. Presupunem că înainte de a veni încoace, aș fi stat cu ea de vorbă... m-ar fi oprit presupunem...

BÎRNEA: Nici o presupunere... Ce... Cum... Unde... cînd... te-a...

GORĂSCU *(exclamînd, speriat de propria-i îndrăzneală)*: Vai, cum o mai iubește...

BÎRNEA *zîmbește cu milă... Se privesc amîndoi răsuflînd adînc și greoi, ca doi luptători care au încetat un moment trînta și se spionează, pentru a vedea de unde s-o apuce din nou.*

GORĂSCU: Va să zică nu ești chiar așa de liber, precum te lauzi... Vezi, te-ai grăbit cu transcrierea... *(Învins, Bîrnea lasă capul pe mîinile proptite pe genunchi. Apoi se ridică, izbucnind.)*

BÎRNEA: Nu. *(Se uită speriat la domnișoara casieriță, care a tresărit și ea speriată. Înstrunindu-și vocea:)* Nu, nu, nu... Nu-mi pasă... Du-te... Duceți-vă la dracu... Auzi, abia a așteptat nemernica... și a și început să adune imbecilii după uliți... Abia... Dar ce mă privesc pe mine toate astea...

GORĂSCU: Ei, măi, potolește-te... Nu m-a oprit, dragă... ce te pornești așa... Nu mai înțelegi nimic... necazul te-a orbit astfel... Am spus: presupunem...

BÎRNEA: Ei și?... Presupunere sau adevăr... Ce-mi pasă mie...

GORĂSCU *(după ce s-a retras la extremitatea băncii și s-a sprijinit în mîini, gata să se scoale)*: Mă rog, răspunde lămurit, o mai iubești sau nu, ai transcris sau nu, putem... să-i... s-o... înțelegi... să-i facem curte, sau nu...

BÎRNEA: Cine?

GORĂSCU: Noi, ăștia... ăștelalți...

BÎRNEA *(învinețind deodată, cu ochii rătăciți, după cîteva scuturări ale capului, înghite în sec, apoi izbucnește într-un rîs voinicesc și vădit exagerat. Cînd se stăpînește din rîs)*: Dragii mei, primiți binecuvîntarea mea. Duceți-vă la dracu, cu ea cu tot, dragii mei... Repeziți-vă la ea ca o haită de lupi... ca o ceată de bestii... de canalii... Ce mă mai pri...

GORĂSCU: Bîrnea, ia seama ce spui...

BÎRNEA: Tu n-ai văzut că eu am jucat teatru, măi ticălosule...

GORĂSCU: Teatru?

BÎRNEA: Am vrut să-ţi... am vrut să vă studiez laşitatea şi nemernicia... Abia ai aşteptat... abia aţi aşteptat... voi toţi, că tu singur n-ai să ai noroc, asta ţi-o spun eu... abia aţi aşteptat să... şi v-aţi şi repezit... Toţi, toţi.

GORĂSCU: O iubeşti... o iubeşti.

BÎRNEA: Ia nu mă mai plictisi!... Du-te şi... Ce tot mă întrebi... Spune-i ei... declară-i... ha... ha... declară-te... şi... şi... ai să vezi cum o să te dea afară... *(Izbucneşte în rîs cu o putere fără de seamăn şi de astă dată cu toată sinceritatea, căci o amintire i se luminase în minte.)*

GORĂSCU *(jignit)*: Crezi?... Ei bine, îţi voi dovedi contrariul.

BÎRNEA: Ho... ho... ho... ho... Lasă altuia misiunea asta, dragul meu... Pfff... o să te dea afară...

GORĂSCU: E vorba, dragă Bîrnea, tu nu mai ai nici un amestec...

BÎRNEA: Da, eşti liber, pfff... încearcă... ho... ho... ho... ho...

GORĂSCU *(livid, sculîndu-se după scaun)*: Pentru ultima oară te întreb...

BÎRNEA: Şi eu pentru ultima oară îţi răspund... chiar acum pleci direct acolo, nu? după ea, nu? ha... ha... ha... mare dobitoc eşti, scumpul meu... o să te ţin minte toată viaţa... Cum mă încerca el, să vadă... pfff... dacă e liber... pfff... să fie dat afară... Ho... ho... ho...

GORĂSCU: La revedere... *(Porneşte, urmărit de hohotirile lui Bîrnea. Înainte de a dispare, se întoarce şi trimite un sărut celui rămas, dezghiocîndu-şi dinţii din nou. După ce dispare, rîsul lui Bîrnea îngheaţă şi el priveşte cu ochi holbaţi în gol.)*

UN DOMN MIOP, *cu cioc alb, încîrlionţat la vîrf, şi ochelari. Se apropie cu paşi neregulaţi de casieriţă, o priveşte de aproape, se apropie de celelalte două bănci goale, le priveşte de aproape şi apoi se apropie de Bîrnea, care, cu ochii în gol, urmărea contorsiunile gîndului lui. Bîrnea nu-l simte decît cînd se opreşte aproape. Ridică privirile spre el. Domnul miop îl fixează cu o ardoare neobişnuită şi porneşte spre dînsul. Bîrnea îl priveşte uimit, cu ochi în care teama întreabă: Ce-o mai fi vrînd şi ăsta? Dar aproape de el, domnul şi-a coborît ochii de miop, a părut că se dumireşte, a îngînat iertare, a făcut doi paşi, privind în direcţia aleei pe care se află, apoi a pornit repede şi grăbit, cerînd din nou, cu mişcări din cap, iertare lui Bîrnea.*

MADA *(apare din direcţia pe unde se depărtase. Se apropie, nevăzută, de Bîrnea. În răspîntia de alei se opreşte, cercetează spre banca lui Bîrnea, apoi se apropie de acesta... necontenit nevăzută)*: *Bonjour*, domnule Bîrnea.

BÎRNEA *(tresare, apoi, cînd o vede, faţa i se luminează brusc de satisfacţie, pentru a redeveni repede, voit, corectă)*: A, *bonjour*, doamnă... ca să zicem aşa, încă Bîrnea...

MADA: Cît sunteţi de drăguţ pentru... ca să zicem aşa... încă îmi mai ziceţi aşa...

BÎRNEA *(concesiv)*: O, pentru prea puţin, ca să merit un compliment ca ăsta.

MADA: Da? Pentru prea puţin?... Adevărat... Ce e la dumneata numele dumitale...

BÎRNEA: La mine numele meu e ceva într-adevăr de mare preţ... Ce a devenit el însă pe mîna dumitale, să nu mai vorbim...

MADA: Eu ţi l-am păstrat cu sfinţenie...

BÎRNEA: Cine poate şti...

MADA: Oricînd îţi pot jura...

BÎRNEA: Cred... Ce e la dumneata un jurămînt...

MADA: Oh, un jurămînt... Un jurămînt al meu. E ceva într-adevăr ce n-aş mai face acum, cu uşurinţa cu care ţi l-am făcut dumitale...

BÎRNEA: Va să zică recunoşti că le făceai foarte... să spunem... uşurel.

MADA: Pe cel dintîi am spus...

BÎRNEA: Ce-au putut să fie cele de pe urmă...

MADA: Atunci l-am făcut cu toată sinceritatea... ceea ce regret e că n-am observat mai bine pentru cine pun sinceritatea în lanţurile lui grele...

BÎRNEA: Foarte grele, că-ţi întorceau sinceritatea pe dos, ca pe-o mănuşă...

MADA: În nici un caz însă mai mult decît îmi permiteau ele.

BÎRNEA: Va să zică recunoşti că-ţi întorceai sinceritatea pe toate feţele...

MADA: Desigur, pe toate feţele sincerităţii...

BÎRNEA: Fără îndoială, pentru o femeie, sinceritatea are mai multe feţe...

MADA: De ce le învinuieşti pe toate... Nu vreau ca din cauza mea să poarte toate pe slabii lor umeri greutatea condamnărei tale... Cruţă-le, te rog...

BÎRNEA: E drept, sunt şi excepţii. Şi încă foarte multe. O, doamne, cum nu mi-ai adus şi mie în cale o excepţie de-aceea?

MADA: Îţi mulţumesc din partea excepţiilor... Ca unică reprezentantă a genului, trebuie să fac onorurile şi pentru excepţii, eu, o biată femeie din marele comun...

BÎRNEA: ...o femeie din comun... dimpotrivă: o chintesenţă...

MADA: O chintesenţă a comunului... Cam paradoxal... Dar măgulitor totdeodată. Îţi mulţumesc şi din parte-mi.

BÎRNEA: O chintesenţă a celor cu sinceritatea multiplă...

MADA: Iată cum trişează acest om care are aerul că dispreţuieşte lipsa de sinceritate. Ei bine, n-a fost vorba de sinceritate multiplă, ci de una singură, unică, însă cu mai multe feţe. Cum ar fi bunăoară întrebarea pe care mi-o făceai adesea: „Ai ieşit astăzi în oraş în lipsa mea?" Eu puteam să-ţi răspund: „Nu." Şi eram perfect de sinceră.

BÎRNEA: Îmi închipui.

MADA: În sfîrşit... Se vedea bine că eşti satisfăcut. Dar mai puteam zice: „Nu, căci îmi place să stau în casă"... Trebuie să admiţi că, fiind sinceră sub această nouă faţetă, satisfacţia ta se combina cu un fel de siguranţă...

BÎRNEA: Am spus eu: chintesenţă...

MADA: Mai puteam spune: „Nu, căci mă plictiseşte oraşul ăsta, cu casele, cu străzile şi cu tipii lui nesuferiţi"... Înţelegi, amestecam şi tipii printre case şi străzi, pentru ca să fie şi mai straşnic efectul.

BÎRNEA *clatină din cap, în chip de deplină convingere faţă de cele ce spusese mai înainte.*

MADA: Trebuie să recunoşti că răspunzînd astfel, satisfacţia ta se preschimba în adevărată bucurie. Căci voi, bărbaţii, generalizaţi cu uşurinţă, iar eu mă refeream doar la ziua aceea: în ziua aceea, oraşul, cu tipii lui, mi-erau nesuferiţi. Iar vorbele mele coincideau perfect cu gîndurile mele. Deci, cum am spus, nici că se mai poate mai sinceră. Dar mai puteam să spun şi aşa: „Nu-mi place să ies fără tine..." sau: „Decît să ies, mai bine îmi place să rămîn cu tine", ceea ce te-ar fi înnebunit de fericire. Iar eu aş fi rămas necontenit sinceră, căci se întîmpla să am şi gusturi de-astea...

BÎRNEA *face semn de mare surprindere.*

MADA: Ei bine, nu este aşa că toate aceste variante ale celui dintîi „nu", sec şi brutal...

BÎRNEA *(supărat mai mult de conţinutul raţionamentului, decît de mecanismul lui)*: Ei nu, nu este aşa... asta e logică de femeie... La întrebarea mea: „Ai ieşit în oraş?" un om sănătos nu poate răspunde decît în două moduri: da sau nu. *Tertium non datur...*

MADA: Cum, cum...

BÎRNEA: Adică un al treilea răspuns, după cea mai pură logică, nu-i cu putinţă...

MADA: Prefer o logică ceva mai impură... Iacă, eu răspundeam cum ţi-am spus şi ajungeam mai repede la rezultat. Acela de a te încînta, de a fi drăguţ cu mine, de a te vedea mîncînd cu poftă şi dormind ca un... un...

BÎRNEA: O femeie perfect sinceră, o femeie care nu se gîndeşte să înşele şi să inducă în eroare, ar fi aşteptat întrebarea a doua: „De ce n-ai ieşit în oraş..." Şi-atunci ea ar fi putut...

MADA: Îmi dai voie să-ţi spun că nu eşti un bun logician. Cînd femeia nu răspunde decît „nu", pur şi simplu, atunci să ştii că nu e în toane bune... Aşa că la a doua întrebare: „De ce n-ai ieşit în oraş"... ai fi putut primi răspuns numaidecît: „A, nu-ţi convine să stau acasă... Bine, de mîine nu mai mă vezi decît la ora mesei..."

BÎRNEA *(care o examinează lung şi atent)*: Cînd mă gîndesc pe cine am avut eu, de trei ani de zile, alături de mine...

MADA: Oamenii de azi, dragul meu logician, cu o întrebare aşteaptă mai multe răspunsuri şi... *(Rîde.)*

BÎRNEA: Rîzi tu... lasă, lasă... De acuma, iacă, poţi să nu te mai întorci acasă decît la ora mesei...
MADA: *Merci. (Îl sărută.)*
BÎRNEA: Ah! *(O îmbrînceşte.)* Ştii, e o măsură...
MADA: Vai, ce drăguţ ai fost pînă acum şi...
BÎRNEA: De mîine... ai să găseşti alte obraze, cu care poţi să fii cît de drăguţă... Ho, ho, uite, Gorăscu abia aşteaptă...
MADA: De unde ştii că numai el...
BÎRNEA: A, mai ştii şi pe alţii... N-am de unde să ştiu manevrele dumitale... Cît priveşte pe caracatiţa asta uscată de Gorăscu, mi-a mărturisit chiar el, în cunoscuta-i dobitocie, adineaori, cu puţin înainte de a veni dumneata... Îţi fac cu plăcere acest serviciu, de a te pune în curent.
MADA: Da... ce surpriză... Puteai totuşi să-mi găseşti un altul, ceva mai puţin caracatiţă... săracul Gorăscu trebuie să fie sfios... Pe mine m-a ţinut de vorbă la poarta grădinii o mulţime şi nu mi-a spus nimic...
BÎRNEA: Te-a ţinut de vorbă? Nemernicul... Şi mie mi-a spus... că te-a văzut într-o trăsură...
MADA *(care-l urmăreşte cu satisfacţie)*: Şi-asta e adevărat... Dar m-am suit după ce am vorbit cu dînsul... Chiar el a fost aşa de amabil să cheme pe birjar... Mă miram eu ce l-a găsit să fie aşa de gentil... Iar faptul că n-a fost sincer cu tine înţelegi că mă umple de mîndrie...
BÎRNEA: H-î... hî... i...
MADA: Mîndrie care ar fi crescut în intensitate dacă, cum spun, ar fi fost altul...
BÎRNEA: Ca bunăoară cel pe care l-aţi căutat cu trăsura şi nu l-aţi găsit acasă.
MADA: De unde ştiţi că nu l-am găsit...
BÎRNEA: Pentru că v-aţi întors aşa repede... Mă rog, putem să ştim şi noi cine este acela...
MADA: ...Hm...m...m...nu...
BÎRNEA: Cu toate astea...
MADA: Nu... De ce?
BÎRNEA: Cu toate astea, un ceas... un minut... o secundă... cît mai este pînă... noi trebuie să fim ţinuţi în curent... cu modul cum... cum ni se întrebuinţează numele nostru...

MADA *(bufneşte în rîs)*: Ce drăguţ eşti cînd te superi... Dacă-mi pare rău de ceva, de tine, de viaţa noastră împreună, sunt tocmai supărările astea...
BÎRNEA: Unde ai fost cu trăsura?
MADA: Ce te priveşte.
BÎRNEA *(se scoală hotărît)*: Ştii unde mă duc acuma?
MADA: Nu...
BÎRNEA: Nici nu-ţi trece, aşa, prin minte...
MADA: Nici nu mă obosesc să-mi treacă...
BÎRNEA *(accentuînd)*: Mă duc la tribunal...
MADA *(izbucneşte în rîs mare)*: Ah, nu te duce! *(Pentru că el nu se opreşte, se ia după el şi-l apucă de mînă.)* Îţi spun, îţi spun... Îţi mărturisesc...
BÎRNEA *(revenind; cu vocea scăzută, sufocată)*: Va să zică, ai într-adevăr ceva de mărturisit... Crezi că ai să mă clinteşti în bănuielile mele... Ştiu, ştiam că frecventezi pe cineva anume...
MADA *(foarte serioasă)*: Îţi jur că pînă acum n-am frecventat pe nimeni. Îţi jur...
BÎRNEA *(răcnind)*: Dar acum...
MADA: Acum *(lasă capul în jos)*, acum... da...
BÎRNEA *(cu scîrbă)*: Şi ai să mă faci să cred că azi e pentru prima oară... Aşa socoţi... Pentru că te-ai întors aşa de repede... pentru ca să-mi dovedeşti că ai vrut să faci o mişcare disperată... dar n-ai găsit pe... n-ai găsit complicele... ca să...
MADA *(stins)*: Ba l-am găsit...
BÎRNEA *(rînjind)*: Ah... L-ai găsit, dar... în ultimul moment... *(amar, ironic)* ai renunţat. Ha... ha... te-ai gîndit să mă mai laşi... un ultim termen... ha, ha... Te-am ghicit de minune: pe cine crezi tu că ai să amăgeşti?...
MADA: Nu, nu, nu vreau să te amăgesc: n-am renunţat... Am făcut...
BÎRNEA *(sărind de pe scaun)*: Ce?
MADA: Mişcarea disperată...
BÎRNEA *(o priveşte cu ochi holbaţi)*: Şi cine, cine-a fost...
MADA: Domnul...
BÎRNEA: Domnul?
MADA: Grefier... *(Rîs mare.)* Iartă-mă, am vrut să mai mă bucur de-o scenă de-a ta... Nu te superi... Cea din

urmă... Erau atît de delicioase scenele tale... Totdeauna mi-au fost atît de dragi... Cînd treceau trei zile și nu-mi făceai nici una, parcă-mi lipsea ceva... și de-aia făceam tot posibilul ca să-mi mai oferi cîte una... Nu te superi că-ți mărturisesc. Însă tu m-ai făcut să le aflu gustul lor, atît de plăcut... Căci înainte mi se păreau fade și de nesuferit. Plîngeam întruna, cu toată sinceritatea... Pe urmă, cînd le-am descoperit savoarea, plîngeam așa, ca să te bucuri... Vedeam că lacrămile mele îți produc o mare bucurie... Erai satisfăcut...

BÎRNEA: Și zici că ai fost la grefa tribunalului...

MADA: De ce întrebi? Știi bine că totdeauna făceam eu, femeie, ceea ce ezitai să faci tu, bărbat... Deși nu-mi permiteai să mă amestec, totuși te bucurai cînd lucrul era terminat... Ei bine, te-am scutit și azi de-o oboseală în plus... *(Scoate o hîrtie.)* Poftim... dovada... certificatul...

BÎRNEA *(privește hîrtia, îngălbenind)*: Ai transcris...

MADA: Pentru că vedeam că te lauzi, te lauzi... și nu făceai nimic...

BÎRNEA: Mada, cum ai putut...

MADA *(necontenit rîs)*: Crezi c-a fost așa de greu... *(Îi prezintă certificatul, pe care el i-l ia inconștient. Solemnă.)* Domnule Bîrnea, poftiți numele înapoi, intact și nepătat, așa cum mi l-ați prezentat. Frumosul dumneavoastră nume: Bîrnea. Uf... acum putem striga în toată libertatea: liberă, liberă, liberă... *(Pornește rîzînd din ce în ce mai puternic.)*

BÎRNEA *(înainte ca ea să dispară)*: Mada! *(Cade pe bancă, certificatul cade jos. El rămîne astfel cu fața spre public, fără să vadă negura norilor de vară care cresc cu repeziciune.)*

CASIERIȚA *se apropie odată cu norii. El n-o simte. Ea întinde mîna ușor, gata să-l bată pe umeri. Ezită. Tună tare. Ridică mîna, parcă surprinsă făcînd ceva rău. Apoi întinde iar mîna.*

Cortina

ACTUL II

Același decor. Spre seară. Grădina, care pare că fusese foarte populată, începe să se golească. O bonă, cu copii, se grăbește. Perechile prind să părăsească băncile, începînd cu cea din planul întîi. Alți trecători, singuri sau în grupe, traversează grădina în sensuri diferite. Negura se accentuează. Din fund apare Bîrnea cu Casierița și se îndreaptă spre banca din planul întîi. Ceva mai tîrziu, după ce aceștia s-au așezat și au început dialogul, după ce întunericul a crescut bine și cînd cea mai mare parte din public a evacuat, lumina felinarelor se aprinde brusc. La început, rumoare mare, potolindu-se din ce în ce.

BONA: Hai, hai, că vă bate mama. Ne pune lingurile de gît. Nicușor, ține bine balonașul. *(Ies. O pereche apucă pe aleea din primul plan. În genere, se aud doar cuvintele celor din acest plan. De la cei din fund nu răzbat decît zvonuri nedeslușite de voci.)*

DOMNUL: O plimbare ca asta îți face o foame...

DOAMNA: Ai să vezi că nici n-a pus supa la încălzit, toanta. Nimic nu-i dă prin gînd, fără mine... O, ce să mă fac cu femeia asta...

BÎRNEA *(cînd ajunge în dreptul băncei din planul întîi)*: Am putea să ne așezăm aici...

CASIERIȚA: Da, pe banca unde s-a legat prietenia noastră...

UN VÎNZĂTOR *(trecînd prin fund)*: Rece limonada...

CASIERIȚA *(așezîndu-se, ea mai întîi, apoi el)*: Încă nu pot să-mi lămuresc în minte care a fost primul tău gînd,

cînd ai simțit că mîna mea se lasă pe umărul tău... Parcă te văd... La primul contact, nici n-ai prins de veste... Zăceai, adînc cufundat în gîndurile negre în care te lăsase femeia aceea... fosta ta soție... Am apăsat ceva mai tare. Tu încă nu te-ai mișcat. Trebuia deci să redublez apăsarea, dar asta mă încurca teribil, căci da alt aer chipului providențial al intervenției mele. Apăsînd mai tare, de la început puteam să-ți provoc o surprindere neplăcută, care s-ar fi repercutat în cine știe ce impresii sau, Doamne, poate chiar reacții... O, nu e chiar așa de ușor să cobori ca o providență alinătoare... În orice caz, e riscant...

BÎRNEA: Îți mulțumesc, îți mulțumesc... ai coborît asupră-mi ca un adevărat înger păzitor... Mi-ai dovedit că-n lume nu există numai răutate or interes acerb, pătînd alte sentimente, pure, care n-ar trebui să aibe amestecat în ele nici interes și nici, mai cu seamă, răutate. Ai reabilitat în sufletul meu femeia, singura capabilă să-ți ofere balsamul cel mai pur.

CASIERIȚA *(modestă)*: O, ești prea gentil... Dar e adevărat că mi-a plăcut să joc puțin acest rol, de misionară a sufletului, de alinătoare a durerilor. Gustul ăsta mi-a venit din război, în timpul căruia am fost infirmieră. Eram abia de cincisprezece ani, cînd suferințele și gemetele răniților m-au îndemnat să fac totul pentru a îmbrăca șorțul alb, cu cruce roșie. Dar pentru că sala de chirurgie era oribilă, am fost întrebuințată ca să fac lecturi convalescenților...

BÎRNEA: Îmi pare rău că n-am poposit la poarta spitalului tău, puțin mai înainte... desigur, preîntîmpinam suferințele din urmă...

CASIERIȚA: Vai, nu te-aș fi primit. Iartă-mă, dar nu te-aș fi primit... Eu nu primesc în micul meu spital sufletesc decît suferinzii. Nu și pe cei numai predispuși la suferință. *(Punîndu-și mîna pe inimă.)* Doamne, unde aș fi avut loc pentru atîta lume... Eu te știu pe dumneata mai de mult... Eram casieriță la restaurantul „New-York"...

BÎRNEA: Ah, tocmai vream să-ți fac această întrebare, dacă nu ești într-adevăr frumoasa casieriță, de acum un an sau doi, a „New-York"-ului.

CASIERIȚA: De ce nu m-ai întrebat? Crezi că m-aș fi jenat să-ți răspund? O, nu... Viața mea, în care binele a alternat adesea cu răul, m-a învățat să privesc totul cu un zîmbet îngăduitor... Cu acest zîmbet priveam și la fericirea care îți scălda fața, ori de cîte ori intrai cu soția ta în restaurant... Dar instinctul meu de femeie îmi da alte perechi de ochi, în plus, cu care puteam urmări lucruri invizibile pentru tine.

BÎRNEA: Ai observat chiar de atunci ceva?

CASIERIȚA: O, nimic consistent. Mici fire, mai subțiri ca cele de păianjen, întrețesături fine de priviri cu tovarășii dumitale, care nu valorau desigur nimic prin sine, dar care anunțau încurcăturile viitorului, cum micii nori stacojii de la apusul soarelui anunță ploaia și furtuna. Îți uram în gînd ca bănuielile mele să nu prindă cheag, însă prevedeam, cu părere de rău, că la eventualele tale nefericiri poate n-o să fiu eu consolatoare... Pentru că fericirea ta era așa de mare, încît căderea într-o stare opusă ei echivala cu o tragedie. Și-n tragedie îmi vedeam bine conturat rolul meu... Înțelegi... Cu toate ororile lui, războiul mi-a lăsat în suflet miros de sînge și fior de moarte... Eram prea tînără, cînd l-am văzut atît de aproape...

BÎRNEA: Eu cred mai degrabă că ai avut și dumneata decepțiile dumitale...

CASIERIȚA: Numai o dată, atunci, la început. Cînd primul convalescent, căruia i-am fost lectoare, a abuzat de mine... Dar s-a înșelat, desigur, dacă și-a închipuit că m-a întristat, pentru că a izbutit să-mi fure, fără voia mea, tocmai ce păstram mai cu zgîrcenie... O, nu, pentru că îndată mi-am închipuit că era de datoria mea, în definitiv, să-i acord ceea ce el mi-a luat fără a aștepta să consimt... Pentru atîtea suferinți, cîte îndurase, săracul, făcea să consider ca o jertfă scumpă, dar necesară, ceea ce a putut să-i potolească lăcomia lui de porc sălbatec. O, atunci eram foarte naivă și credeam că lecturile mele sunt de-ajuns ca să-l liniștească de restriștile lui trecute... Era și însurat, canalia, însă tot eu am fost mai tare ca dînsul, căci am știut să mă conving că nu sunt păgubită cu nimic... am știut la timp să mă consider, în loc de jefuită, tocmai

contrariul: donatară benevolă. Adoptă acest sistem în viață, ori de cîte ori te simți păcălit, și fii sigur că vei fi scutit totdeauna de tristeți... Iată, bunăoară: de atunci viața mea a fost un lanț de fericiri. Mai în urmă, mi-a fost dat să luminez puțin bătrînețea întunecată a unui avar, extrem de bogat și ursuz. A fost singura dată cînd n-am mai putut duce sacrificiul pînă la capăt. Am fugit speriată, hotărîtă să adopt altă viață, să mă lansez în afaceri... Doamne, mai știu eu ce... Primul pas a fost să intru casieriță la „New-York".

BÎRNEA: Evident, sufletul dumitale pur n-a putut duce la capăt atîtea exigențe, cîte o fi pretins acest moș.

CASIERIȚA: O, desigur. S-a întîmplat însă ca bătrînul bogat și ursuz să moară de amărăciunea plecării mele. Cînd i s-a deschis testamentul, m-am pomenit stăpîna unei averi considerabile, pe care o administrez cu plăcere și cred că o voi duce-o la și mai mare prosperitate. Voiajez adesea; iar în grădina asta am intrat cu pioșenie, după cinci ani de zile, căci aci am întîlnit pe bietul meu bătrînel și binefăcător. De astă dată însă am descoperit aci nefericirea ta, care mi-a adus numaidecît aminte de aceea pe care și eu am făcut-o bietului moșneag, părăsindu-l, cînd el avea atît de frumoase gînduri pentru mine. Și pentru sufletul lui, conștiința mi-a dictat că e cazul să intervin... Am fost totdeauna o biată femeie religioasă și chiar superstițioasă. Eu cred în viața viitoare și sunt convinsă că, ajutînd pe pămînt pe cel trist și umilit, sărmanul mort se va înfrupta cu prisosință, în ceruri.

BÎRNEA: Îți mulțumesc pentru ofranda ta creștinească. Preferam totuși ca darul tău, minunatul tău dar, care credeam că m-a reconfortat puternic de suferințele-mi trecute, să fi fost pentru mine, numai pentru mine, numai în vederea persoanei mele, din datorie, dacă vrei să fie o datorie, către însușirile mele bărbătești, și nu din datorie postumă către fostul dumitale bărbat... De-aseară și pînă acum începusem să văd altfel viața, să descopăr în labirintul ei și alte culoare, cel puțin tot așa de frumoase, ca și cel pe care m-am complăcut să-l străbat pînă acum, socotindu-l unicul. M-ai făcut să cred că porțile lor ferecate s-au deschis înaintea mea, pentru mine însumi, pentru că pe fruntea mea sta scris să am drum deschis cel puțin prin încă unul din ele. Credința asta m-a umplut de toate fericirile, cînd iată că, acum, îmi spui cu brutalitate că pe fruntea mea nu scrie nimic și că, dacă nu s-ar fi nimerit la intrare sufletul unui bătrîn bogat, avar, mort recunoscător și iertător, care totuși și după moarte așteaptă prețul binefacerei sale, culoarul ăsta ar fi rămas pentru totdeauna închis pentru mine... *(Melancolic.)* În primul culoar, te asigur, nu m-a adus nici un mort de mînă...

CASIERIȚA: Te-ascult și revăd, în spusele tale, egoismul tuturor celorlalți... Dar nu face nimic, dacă soarta ne va ține mai multă vreme împreună, te voi purifica de toate aceste dezgustătoare plăgi sufletești. Rămîn credincioasă menirei mele, către care mi-au deschis ochii suferințele răniților de război. Abia după ce te voi vindeca complect de aceste urîte bube omenești, vom putea vorbi de sentimente care să poată să se nască și să trăiască prin sine; abia după ce ți se va curăți fruntea de aceste impurități, vom putea vedea ce stă scris pe ea... dacă e cazul să-ți continui drumul, în culoarul ce ți-am deschis, sau să bați iarăși la poarta vechiului culoar.

BÎRNEA *(clătinînd capul cu tristețe)*: Acolo...

CASIERIȚA: Acolo, vei fi primit cu brațe deschise, dacă te vei prezenta cu sufletul pur, ca al unui copil. Ți-o spun eu însămi, tocmai pentru ca să vezi că pe mine nu mă animă nici un gînd meschin, de josnică posesiune de invidie geloasă, de...

BÎRNEA *(sculîndu-se)*: Totul, totul ai dărîmat în mine, dacă mă trimiți înapoi cu atîta ușurință spre ea... Ce-mi propovăduiești dumneata? Să-mi purific sufletul, zici, de egoismul posesiei exclusive, de furia geloziei, de... Dar asta nu înseamnează a-mi purifica sufletul, ci a-l anula... Pentru a mă ține lîngă dumneata, trebuie să mă lipești cu puterea asta magnetică, numită iubire... or, ce putere magnetică e aceea care mă pregătește pentru alte centre de atracție... Bună ziua, doamnă... Îți mulțumesc pentru cele întîmplate... și te asigur că voi păstra o amintire...

CASIERIȚA: Te rog, nu-mi mulțumi deloc și nu-mi păstra nici o amintire. Însă să știi: adevărata putere a iubirei e asemenea paradoxalului mecanism al lumei; atragi. respingînd, și numai astfel poți ține în orbită strînsă pe cel ce vrei să-l ții... Dacă dorești veșnicie, trebuie să aplici neapărat metodele pe care ți le oferă infinitul.

BÎRNEA *(pleacă, se oprește la rond, se învîrtește cu mîinile la spate, apoi se apropie)*: În definitiv, trebuie să fiu imbecil ca să mă supăr că, odată cu frumusețile cerești pe care m-ai făcut să le gust în noaptea asta și pe care mi le făgăduiești încă, îmi mai dai totdeodată și cea mai deplină libertate... Zău că trebuie să fiu cel puțin idiot...

CASIERIȚA *(îi întoarce o figură disprețuitoare și rîzătoare)*: Ce, domnule, n-ai mai plecat?...

BÎRNEA: Nu. Știi de ce? Probabil pentru că metoda dumitale pare să se arate bună. M-ai respins, iată-mă deci venind la tine... Însă te rog să mă asculți și pe mine... Am și eu puțină experiență sufletească; iacă, trebuia să-mi ții teoriile ăștea ceva mai tîrziu; după ce mă zăpăceai ceva mai bine, copila mea... Atunci chiar că mă turbai... Sau chiar să nu mi le mai ții deloc... Ah, Mada... ea nu-mi ținea nici o teorie... dar era așa de meșteră în practică... Calcula așa de bine cînd trebuie să arunce lațul și cînd să-l destindă. Precît văd, lucrul e același. N-are importanță dacă joci cu cărțile pe față ori ascunse. Din ce în ce simt cum crește dragul meu de tine... Mi-aduc aminte acum de căpșorul tău de la „New-York", înălțîndu-se prin norul de tutun din dosul casei... Cu pieptănătura neagră... atunci n-aveai părul tuns... încercuită de-o diademă cît o coroană, conducînd cu gesturi suverane serviciul de pe tronul de sticle colorate și pocale uriașe... oblăduind în răstimpuri mesele cu priviri furișe și ispititoare... Da, mi-aduc aminte... De multe ori ți-am prins și eu această privire șerpuitoare: știam, dinadins o lăsai să se strecoare spre mine, căci era acolo Mada... simțeai că ea e puțin neliniștită de această privire... Și parcă înțelegeai că eu spuneam inimei mele: „De n-ar fi Mada"... *([Casierița] se scoală să plece.)* De ce pleci? Nu pleca... Nu te interesează lucrurile ăștea...

(Se ridică și el, o oprește de mînă.) Te-ai supărat pentru că am zis: de n-ar fi Mada...

CASIERIȚA *(izbucnește în rîs mare)*: Pentru că am văzut pe Mada... O, nu te uita numaidecît... Vai, cum nu știți cît de puțin să priviți ceva... Văd c-o iubești mult... Ea e înconjurată de o grămadă; haide, du-te și tu... Cedez de bunăvoie locul, mă consider învinsă. *(Pornește. El se ia după ea.)* De ce nu te duci?... Ah, vrei să-i aplici metoda!... *(Rîde.)* Du-te, du-te... Întrucît mă privește, misiunea mi-am împlinit-o. Ți-am alinat durerea și ți-am lăsat pe deasupra și un medicament. Du-te. *(El se ia după ea.)*

BÎRNEA: Nu mă duc... Nici nu mă uit. *(Ea rîde triumfătoare.)* Zici că e înconjurată de un roi întreg... Oho... Nici nu mă uit. *(Vorbind, ies prin planul întîi. Din fund, din stînga, apare Mada, însoțită de Gorăscu, Prundeanu, Brădescu, Stroilă și Mehtupciu. În dreapta și-n stînga ei sunt Gorăscu și Prundeanu.)*

PRUNDEANU: Nu, nu, nu ne-a văzut...

MADA: Te-asigur că te înșeli; un moment i-am prins privirea, de departe...

GORĂSCU: Și eu sunt de părerea doamnei.

MADA: Nu? Nu este așa?

GORĂSCU: Da, da, da... Mențin cele spuse... Ne-a văzut... ne-a privit pe sub sprîncene... Pot zice că a și surîs... Un surîs așa, sardonic... de răutate și necaz...

MADA: Ai văzut dumneata așa ceva?

GORĂSCU: Da, da, da...

PRUNDEANU: Poate ți s-a părut, Gorăscu... eu l-am urmărit tot timpul...

STROILĂ: Și eu.

BRĂDESCU: Și eu.

MEHTUPCIU: Și eu... Slavă Domnului, am ochii cei mai buni... ca nici unul.

MADA: Și nimănui nu i s-a părut că a avut un rîs sardonic...

STROILĂ: Nu.

BRĂDESCU: La nici unul.

MEHTUPCIU: Doamne păzește.

GORĂSCU: Cu toate astea... Mie și Madei... mie și doamnei...

MADA: Pardon... eu n-am văzut nici un rîs... Eu am avut impresia numai că ne-a văzut... Dumneata ai scornit-o cu rîsul.

GORĂSCU: Ne-a văzut... A rîs crud... ceva așa... ca de răzbunare și a trecut înainte... Eh... el și-a găsit acuma... *(Pornesc iarăși. Întîi Mada, vădit contrariată. În dreptul băncei din planul întîi, Mada se oprește deodată și toți ceilalți fac la fel.)*

MADA: S-au oprit... Să stăm și noi... Eu zic să rămînem pe această bancă... să nu avem aparența că-i urmărim...

PRUNDEANU: Da, desigur...

GORĂSCU: Hai să facem zgomot, ca să întoarcă ochii încoace... Și veți vedea din nou, atunci, rîsul sardonic, care vrea să spună: „Oricît ați rîde, nu, eu nu viu"...

MADA: Ei poftim, fă zgomot... să vedem rîsul sardonic.

GORĂSCU *(întorcîndu-se la locul unde se găsește Bîrnea)*: Alo... Alo... A... lo...

MEHTUPCIU: Nu se vede nimic.

GORĂSCU *(schimonosindu-se)*: E-a-lo...oo...

BRĂDESCU: Pare profund cufundat în convorbire.

MADA *(întristată)*: Într-adevăr, pare mult preocupat de această convorbire... Da, da, nu face nici o mișcare a capului... Și nici n-a făcut... Nu ne privește nici măcar cu coada ochiului... Și nici nu ne-a privit... Sunt sigură că nu ne-a văzut... Altfel...

GORĂSCU: Se prea poate și asta... Eu nu susțin morțiș o părere... Numai de intransigență nu pot fi învinuit. Dar ca să fii preocupat pînă într-atîta de o casieriță... de casierița de la „New-York"... care... pe care... în sfîrșit, nu mai vorbesc...

MADA: Pe care... Spune... Ah... Era una din acele?... *(Iluminată la față.)* Da?... Oh... cu astfel de femei...

GORĂSCU: Hm... *(Clipind șiret din ochi.)* Prundeanu vă poate da și mai complecte relații...

PRUNDEANU: Pe cît știu eu, trecea drept foarte serioasă... Se vorbea într-adevăr de-un trecut din cele mai zgomotoase... Dar ceea ce era extrem de curios e că șederea ei aci a dezmințit toate aceste zvonuri...

STROILĂ: Ți-aduci aminte, Mehtupciu... În seara aceea... Și tu erai, Brădescu. *(Mehtupciu și Brădescu confirmă din cap.)* Cînd am întîrziat la „New-York"... ceva mai mult... de șase dimineața. Am invitat-o la masă... Ne-a refuzat categoric...

MEHTUPCIU: Nu știi, Vidrașcu se îmbătase... și i-a trimis prin chelnăr, pe-o tavă, brățara lui de aur... Nici nu s-a uitat la ea...

BRĂDESCU: Pe urmă, peste cîteva zile, a dispărut subit... A stîrnit multă nedumerire...

GORĂSCU: Te cred... Dar nu știi cum a plecat... Să-ți spun eu, că văd că habar n-aveți... Mititica cuvioasă... Adică să-ți spună Vidrașcu. Brățara lui i-a rămas în memorie... Întrebați-l: el a lansat-o... Ca pe urmă să acosteze... nu pot să spun...

PRUNDEANU: Ce Vidrașcu... Ce brățară? Ce tot vorbești, mă, aici, vrute și nevrute. Ieri l-am văzut pe Vidrașcu și avea brățara la dînsul.

GORĂSCU: Pentru că... să vă spun eu... i-a adus-o...

PRUNDEANU: Vorbești prostii. Ea a plecat, pentru că a lăsat-o moștenitoare un bătrîn bogat... se pare un unchi. *(Mișcare la toți ceilalți.)* De atunci nici n-a mai dat pe-aici...

GORĂSCU: Ei, cum poți să asculți astfel de basme...

PRUNDEANU: Dragă, chiar ieri ne povestea asta patronul „New-York-ului"...

GORĂSCU: Imbecilul ăla...

PRUNDEANU: Patronul de la „New-York"?

GORĂSCU: Un dobitoc...

MADA: Ah... Domnule Gorăscu... sfîrșește, te rog, cu informațiile dumitale. Îți mulțumesc pentru străduința ce depui ca să-mi faci plăcere, însă te-asigur că nu mă servești deloc în modul ăsta. Mi-aduc aminte bine de casierița de la „New-York"... Ah, o știu bine, foarte bine... Cînd ne duceam pe la restaurant, din cînd în cînd se uita la masa noastră... Și dacă nu mă înșeală deloc memoria, chiar la Bîrnea...

GORĂSCU: Vă înșeală... De unde puteați ști pe cine viza ea, cu privirile ei... Eram doar toți acolo, de obicei... *(arătînd pe fiecare)* și dumnealui... și dumnealui... și dumnealui... și...

MADA: Și dumneata...

MEHTUPCIU: Numai la tine, în nici un caz nu se uita.

MADA: Ei bine, nu se uita la nici unul din voi. Eu însă cunoşteam uşor pe cine viza ea, pentru că eram femeie tot ca ea. Iar ea, de asemenea, pentru că era femeie tot ca mine, vedea bine că Bîrnea era obiectul principal al atenţiunilor mele... Eu vă împărtăşeam pe toţi cu atenţiunile şi veselia mea. Dar ea vedea bine că vorbele şi glumele ce vă ofeream dumneavoastră necăjesc oarecum pe Bîrnea, de aceea privirile ei nu puteau să se îndrepte decît asupra lui... Asta e un mic şi neastîmpărat obicei al nostru, de a ne amesteca întotdeauna acolo unde [este] o cît de uşoară mîhnire... O, acum mi-aduc perfect de bine aminte. Doamne, cum a revenit ea tocmai acuma...

PRUNDEANU: Ies din grădină...

STROILĂ: Nu, nu... s-au oprit în faţa porţei...

BRĂDESCU: Au pornit... Trec înainte...

STROILĂ: Ocolesc grădina tocmai pe margine...

PRUNDEANU: Frate, dar e un făcut... el nu se uită deloc încoace... parcă e jurat...

MEHTUPCIU: Te cred... dacă zici că e o moştenire...

STROILĂ: O fi mare cumva...

PRUNDEANU: Fenomenală... Ce mi-a spus patronul ieri m-a crucit. *(Interes la toţi.)*

MEHTUPCIU: Ce norocos, acest Bîrnea... Întîi a avut o comoară de nevastă şi-acum iată... o nevastă cu comori... Îl strig!...

MADA: Nu, nu... Dacă-i aşa, nu vreau să-i atragem atenţia în nici un fel... El să observe singur... Să vie singur... dacă vrea... Gestul să pornească de la sine... Şi va porni... oricîte comori ar fi în cumpănă... Hî... cum ar putea să vină... cînd mă va vedea cu atîţia... îl ştiu cum e de încăpăţînat... Parcă-l văd că mă va saluta profund şi-mi va zîmbi... Nu, nu... trebuie găsit alt plan... Haideţi să mergem... E mai bine că nu ne-a văzut... Haidem spre pavilionul acela... spre copacii aceia întunecaţi... Trebuie să găsim alt plan... Alt plan de luptă... Ah, vreau să mă lupt puţin acum... am mare poftă... Veniţi... După mine... *(Porneşte, urmată de ei toţi.)* Nu vă uitaţi nici unul în urmă... Eu trebuie să-i încrucişez singură drumul... *(Îi zoreşte.)* Haidem, haidem... Voi veţi sta după copacii şi după chioşcul acela. *(După cîţiva paşi se opreşte.)* Şi cînd voi bate din palme, odată să răsăriţi cu toţii, să ne înconjuraţi... şi să rîdeţi... Ştii cum să rîdeţi... să rîdeţi şi să aplaudaţi ca la teatru... nu altceva.

GARDISTUL *traversează scena, venind din fund, din stînga... Se apropie de rondul din mijloc, scoate ţignalul şi fluieră lung, a pace. De undeva, de departe, alt gardist îi răspunde printr-un fluierat la fel. Pe urmă porneşte, bocănind cizmele, pe aleea din fund, spre dreapta. Scena mai rămîne un moment goală. Din fund-stînga, apare Bîrnea cu Casieriţa. Înaintează domol, înlănţuiţi pe după şale. La un moment dat se opresc şi se sărută lung.*

BÎRNEA *(după ce s-au desfăcut din sărutat)*: Dar dacă ei sunt undeva ascunşi şi ne urmăresc toate gesturile noastre...

CASIERIŢA *(pornind)*: Crezi că s-au ascuns anume... O, atunci ar fi minunat.

BÎRNEA: Ar fi minunat?

CASIERIŢA: Ar fi minunat, pentru că asta ar dovedi persistenţa sentimentelor Madei pentru tine... E chiar posibil ca ea, văzînd cît de repede creşte pasiunea noastră, să vrea să te ratrapeze... Îţi spun sincer că perspectiva asta mă pasionează şi mai mult. O luptă cam în felul ăsta îmi surîde de minune. Ea dă o culoare cu totul îmbătătoare unui amor începător, ca al nostru. Şi-i dă şi trăinicie... temelie... fundament...

BÎRNEA *(pe gînduri)*: Crezi că acuma, după ce am transcris...

CASIERIŢA: Ah, mă ucizi cu transcrierea aia... Dar sentimentele nu se transcriu, dragul meu, şi nu se prescriu... Nu ştiu ce mă face să cred că ea este pe-aici, pe-aproape... Simt, miros în aer.

BÎRNEA *(iluminat)*: Să caute ca să mă ratrapeze? Haida de...

CASIERIŢA: Cît eşti de copil... Te va căuta... Alta poate nu, dar una ca ea te va căuta, va lupta... Dacă nu de altceva, cel puţin să zădărnicească iubirea noastră. O ştiu bine... De ce zîmbeşti? De ce zîmbeşti? *(Oprindu-se.)* Spune, te-ai gîndit la posibilitatea izbînzei ei... a izbutirei... spune...

BÎRNEA: Nu-i adevărat... nu m-am gîndit la asta. Orice ar fi, orice s-ar întîmpla, între mine şi ea totul s-a

sfîrşit pentru totdeauna. *(Se sărută cu pasiune. Mada apare, în fund, prin dreapta, şi înaintează spre rondul spre care tind agale, întrerupînd paşii cu sărutări, şi cei doi. Se vor întîlni la rond.)*

CASIERIŢA *(desfăcîndu-se)*: Ah, iarăşi acest totdeauna. Iată un cuvînt de care mă cutremur... Prea mi-l oferi cu uşurinţă şi prea de la început. Asta mă face să fiu mai prevăzătoare.

BÎRNEA: Cu toate astea, el poate fi adevărat, în unele cazuri... vreau să spun, trebuie să fie şi din aceia cari, jurînd pe dînsul, pot să-şi ţie jurămîntul, atît cît arată cuprinsul lui... Iată, eu îţi jur că te voi iubi pentru totdeauna...

CASIERIŢA: Oh, de ajuns, de ajuns, încetează, te rog... l-am auzit de-atîtea ori, că-n numele iubirei noastre, te conjur: aruncă-l...

BÎRNEA: Dar de ce să nu crezi că am putea fi noi acei pentru care cuvîntul să poarte adevărata lui semnificaţie.

CASIERIŢA: Oh, sfîrşeşte.

BÎRNEA: Dacă am fi noi cei dintîi... spune, Mada! De ce n-am putea fi noi cei dintîi...

CASIERIŢA: Mada?

BÎRNEA: Ah, Melania am vrut să spun... Mada... Aveţi amîndouă nume apropiate.

CASIERIŢA *(rîde zgomotos şi rău)*: Ai văzut... dacă pronunţi cuvinte fatale... *(Trece Mada, care, în ultima vreme, îşi încetinise complect pasul. Trece pe lîngă ei tocmai cînd ajunseseră cu toţii sub lumina puternică a becului principal. Rîsul casieriţei a încetat. El tresare deodată. După cîţiva paşi, Mada se întoarce brusc.)*

MADA: Bună seara, domnule Bîrnea!... Îmi permiteţi, domnişoară?...

CASIERIŢA: Mă rog. *(Se desprinde de Bîrnea şi face cîţiva paşi înapoi.)*

BÎRNEA *(se uită zăpăcit şi la una şi la alta, apoi, făcînd un gest asigurător spre domnişoara casieriţă, care începe să se plimbe pe loc, se apropie de Mada, cu care înaintează spre planul întîi al scenei)*: Atunci e atît de adevărat că dacă pomeneşti numele cuiva... *(Face semn asigurător spre Melania.)*

MADA *(iscoditoare)*: Daa? V-aţi ocupat puţin şi de modestul meu nume?

BÎRNEA: Întîmplător... Pe ea o cheamă Melania... Dar, din obişnuinţă, am strigat-o deodată Mada... *(Face din nou semn asigurător spre Melania, că se întoarce numaidecît.)*

MADA: Eşti foarte imprudent... La începutul unei legături, o astfel de greşeală poate fi fatală.

BÎRNEA: Dimpotrivă, i-a făcut mare plăcere. *(Se întoarce să facă din nou semn Melaniei, însă aceasta se întorsese cu spatele spre rampă. El e neliniştit.)*

MADA: Crezi asta cu tot dinadinsul?

BÎRNEA: Fireşte... ea a rîs... Pentru că această inadvertenţă a mea venea la timp, să adeverească exact ceea ce vrea să-mi dovedească dînsa, şi anume că a devenit inadmisibil să se mai întrebuinţeze, într-un legămînt, cuvinte umflate şi nesincere ca: veşnic... totdeauna... *(Se uită iară, neliniştit, spre Melania, dar aceasta, după ce privise supărată la dînsul, cu un moment înainte ca el s-o privească, tocmai sfîrşea de întors spatele, aşa că gestul lui asigurător devine inutil şi caraghios. Jocul acesta se repetă de mai multe ori.)*

MADA: Daa? Aşa susţine dînsa. *(Văzînd insistenţa cu care Bîrnea se întoarce spre Melania, îl interpelează repede, ca să-l preocupe şi să-l distragă de la atenţia ce-i datoreşte celeilalte.)* Puternică dragoste trebuie să nutrească această femeie pentru tine... Eşti un mare norocos. Eu vă urez toate fericirile... şi te sfătuiesc s-o asculţi şi s-o crezi. Ca o veritabilă casieriţă ce se află, de bună seamă că pentru dînsa o vorbă ca aceasta pare pur şi simplu stupidă... La cinematograf s-ar intitula asta: „Amor de casieriţă“ sau „Amorul casieriţei“...

BÎRNEA: Adică o poveste de iubire în care o casieriţă declară la început că nu-i de bun augur să întrebuinţezi cuvinte sacramentale ca: „pentru totdeauna“, „pînă la moarte“ sau şi „dincolo de moarte“... Iar desfăşurarea filmului arată că amorul a durat chiar pînă la moarte, ori chiar şi dincolo, spre deosebire de un alt amor, paralel, care, asezonat cu tot felul de sacramente şi vorbe mari, n-a durat decît tocmai bine patru ani şi

şapte luni... în care se numără şi divorţul cu transcrierea lui... Ah, ea pleacă... Melania...

MADA: Îmi pare foarte rău... aş fi vrut foarte puţin să-ţi vorbesc... atît de puţin, că nu-mi închipuiam să exasperez într-atîta răbdarea cuiva...

BÎRNEA: Foarte bine, foarte bine ai făcut, Mada. Tocmai şi eu aş fi avut să-ţi vorbesc ceva... În interesul tău, Mada... Numai în interesul tău, Mada... Ah, trebuie să plec după dînsa. *(Porneşte.)* Un moment, Mada...

MADA: Dar te rog...

BÎRNEA: Dar nu s-ar putea să-mi acorzi o zi...

MADA: Regret, dar...

BÎRNEA: Un moment numai. *(Pornind după cealaltă, îi face semne asigurătoare şi Madei.)*

MADA: Dacă pleci, îţi promit că niciodată nu te voi mai plictisi. Îţi jur că niciodată...

BÎRNEA *(încurcat)*: Dar... *(Face Melaniei semn să se oprească, dar, pentru că aceea îi întoarce spatele ostentativ şi porneşte, el face încă trei paşi, se întoarce spre Mada, îi face şi ei semn asigurător.)* Imediat! *(Dar Mada îi întoarce spatele la rîndul ei. Face şi ea trei paşi.)*

MADA *(oprindu-se)*: Ai să regreţi.

BÎRNEA: Cum? Ce-am să regret... Ce mai pot să... *(Deschide ochii mari, mari şi face un pas spre dînsa.)* În interesul tău... vroiam... *(Se uită la cealaltă, face acum un pas înapoi, dar se uită la Mada, care atunci porneşte. Se repede la ea, dar atunci porneşte cealaltă, care se oprise să-l aştepte.)*

MADA *(s-a oprit şi revine din nou spre dînsul)*: Vino, îţi spui...

BÎRNEA *(după ce vede că cealaltă s-a îndepărtat, încă nehotărît şi privind după dînsa, vine spre Mada)*: Las-o să se ducă...

MADA: Eu o las din toată inima...

BÎRNEA: O găsesc eu... Te-asigur că nu se duce aşa departe... N-o cunoşti? A... să-ţi spun... Ştii în ce împrejurări m-a cunoscut? Foarte pe scurt, de altminteri, e nepoliticos s-o fac să aştepte prea mult; îi voi spune că m-ai reţinut cu afaceri importante, privitoare la divorţul nostru. Am cunoscut-o aici, în grădină...

Cînd tu ai plecat, spunîndu-mi că ai transcris divorţul... Ea a venit uşor, fără s-o văd şi mi-a pus o mînă pe umăr... Înţelegi? Ca un înger salvator...

MADA: Vai, cu femei d-astea mă înlocuieşti? Cu îngeri salvatori din grădinile publice?

BÎRNEA: O, te înşeli dacă îţi închipui... Mi-a spus că a înţeles din gesturile noastre şi din unele vorbe răzleţe că asupra mea apasă o mare răstrişte... Şi pentru că a suferit şi ea la fel, a venit să mă îmbune cu cuvîntul ei şi cu sufletul ei...

MADA: ...Şi cu trupul ei... Poate că asta era mai principal. Vai, dar eşti de nerecunoscut, cu preferinţele cele noi ale dumitale... Îmi place c-am intervenit la timp. Oricît, am tot interesul ca fostul meu bărbat să nu mă compromită prea repede...

BÎRNEA: Cum o să te compromit, Mada... E o femeie bogată şi...

MADA: Ah... bogată... asta te electrizează acum...

BÎRNEA: Ascultă... Şi curioasă... Ea intervine numai acolo unde se întîmplă nefericiri din dragoste. Iată ceva foarte frumos... care n-ar trăsni prin capul stimabilelor noastre burgheze... Are un suflet cu adevărat mare... Cu siguranţă că nici nu s-a supărat cîtuşi de puţin acum... Ea aşteaptă pe aici, pe-aproape, pentru că e sigură că degetele tale îmi vor sfîşia din nou inima... Pentru că ea a fost soră de caritate în război...

MADA: Ea aşteaptă pentru că a văzut că eşti un prost. Cred că aşteaptă... Ştiu totul, domnule! După ce s-a terfelit prin cea mai scandaloasă viaţă, a găsit un biet bătrîn, căruia i-a supt viaţa şi averea... Şi acum ar vrea să se refacă moralmente... cu banii aceluia şi cu numele şi naivitatea dumitale.

BÎRNEA: Să lăsăm, Mada... Eşti nedreaptă cu ea... În sfîrşit... Aveai să-mi vorbeşti...

MADA: Mi-ai spus acelaşi lucru. Ţi-acord întîi cuvîntul dumitale...

BÎRNEA: Poate e mai grabnic ceea ce te interesează pe tine... Ceea ce aş fi avut eu să spun, ar mai putea fi lăsat... Ne-am întîlni bunăoară mîine... Înţelegi, e ceva care nu se poate spune aşa... în cîteva vorbe...

MADA: Mîine, ţi-am spus, în nici un caz...

Bîrnea: Atunci...

Mada: Nici poimîine, nici în altă zi... Acum, am tot timpul să ascult.

Bîrnea *aruncă priviri cercetătoare prin tufișuri.*

Mada: N-avea nici o grijă... că te așteaptă... Doar te iubește prea mult... Cu neputință ca iubirea ei să se evaporeze doar în cîteva minute de așteptare. Singur ai spus că ea preferă inimi sfîșiate. Am venit la timp.. Altfel, cum erai pe cale să te vindeci, riscai să nu mai prezinți nici o atracție. Haide, spune, m-ai făcut nespus de curioasă... mi-ai spus doar că e vorba de interesul meu...

Bîrnea: Vezi că... nu pot așa... cum să spun... știi, e ceva... Nu se poate așa, tam, nesam... fără o introducere.

Mada: A, e și cu introducere. *(Se așează pe bancă.)* Sunt la dispoziția dumitale... Am toată vremea... *(Pentru că el se uită supărat prin desișuri.)* Dragul meu, acum ai tot prilejul ca să te convingi de sinceritatea iubirei ei... Dacă ea nu te așteaptă nici pentru un schimb de vederi de zece minute, cu fosta ta soție... adică o femeie care nu mai poate constitui nici un pericol...

Bîrnea: Ai dreptate, Mada... Și ea trebuie să înțeleagă că între noi doi nu mai există nici un pericol... dar e absurd, Mada... contrariul. Îi voi aduce însă chiar propriile tale vorbe... între noi nu mai poate fi acum decît prietenie... desigur... și ca niște buni prieteni ce suntem... pentru asta, Mada... am vrut să-ți spun... să-ți atrag atenția... să te sfătuiesc... să... prietenește... să nu crezi... că... m-amestec cu alt gînd, dar că... tu știi că acum... așa că...

Mada: Da, da, da... Te amesteci ca un simplu sfătuitor dezinteresat... vrei să spui...

Bîrnea: Exact... care tocmai pentru asta trebuie ascultat cu toată bunăvoința, fără nici un gînd rezervat și, dacă e nevoie... combătut cu inima deschisă...

Mada: Nu m-am îndoit niciodată de bunele tale intenții față de mine...

Bîrnea: Tocmai, Mada... Și pentru că, prin urmare...

Mada: Da, da, da... introducerea a fost suficientă... Este vorba de...

Bîrnea: De...

Mada: Prietenii mei... noștri...

Bîrnea: Da, Mada, ai ghicit...

Mada: N-a fost prea greu...

Bîrnea: Noua stare de lucruri te pune, te așează... față de dînșii...

Mada: Într-o nouă situație...

Bîrnea: Perfect, Mada... Într-o nouă situație... Ei pot acum să-și închipuie... ei ar putea crede...

Mada: Ei pot să-și închipuie multe, dragul meu... Dumnezeu a asigurat, înainte chiar de Revoluția Franceză, libertatea închipuirei... Dar ce am eu cu închipuirea lor...

Bîrnea: Cu toate astea, Mada, vreunul din ei ar putea spera... că... avînd în vedere noua... că închipuirea s-ar putea preface în realitate... Ascultă-mă pe mine... ei toți nutresc aceste gînduri...

Mada: Se prea poate... de bună seamă, ei sunt niște optimiști... Pot eu să-i împiedic de-a fi optimiști...

Bîrnea: Trebuie, Mada... e în interesul tău... Acuma, doar, numele meu nu mai e în joc...

Mada: Dar a rămas al meu. O, despre el n-avea nici o teamă... Așa-mi place mie să mă joc cu el... Dar totul nu va rămîne decît un simplu joc... Partenerii mei sunt avizați...

Bîrnea: Cu toate astea, vreunul din ei ar putea trece marginile.

Mada *(rîzînd)*: Se prea poate... Ar fi într-adevăr ceva destul de amuzant... pentru că ceilalți îndată vor veni să-l pună la locul lui... Asta, înțelegi... e avantajul jocului în mai mulți de doi...

Bîrnea: Ei vor căuta să te surprindă singură, Mada...

Mada: Da, da... s-o crezi... e foarte natural...

Bîrnea: Și vezi că, atunci, jocul în mai mulți se va reduce, pe neașteptate, la jocul în doi.

Mada: Așa ar fi să fie... Totuși nu văd pe nici unul... Nici unul nu e în stare... Sunt niște mototoli... Nu vezi la nici unul puțin spirit de inițiativă... Mi-ai lăsat o companie...

Bîrnea: Evident. Par toți băieți așezați... De bună seamă, pe Prundeanu nu l-aș crede capabil... E foarte corect... Nici pe Stroilă... Nici pe Brădescu... Și,

cred, nici Mehtupciu... Dar m-am gîndit la Gorăscu... Nu-l cunoști pe acest mizerabil... Nu ghicești ce clocește în capul acela pocit. De cînd te urmărește el, cu privirile lui necurate...

MADA: Zău, crezi cu tot dinadinsul că el îmi poartă un sentiment deosebit...

BÎRNEA: Nutrește pentru tine sentimentele cele mai meschine... Mi-a spus-o singur... Parcă-i văd luciul bălos al ochilor, cînd îi spuneam că am să transcriu... Totdeauna avea de grijă să întrebe dacă m-am hotărît, în sfîrșit... Ultima oară, l-am păcălit că totul s-a terminat definitiv... Atunci și-a dat pe față toată murdăria gîndului. Știi ce mi-a răspuns? Aha, va să zică acum putem să-i facem și noi curte, putem să sperăm și noi că... înțelegi...

MADA *(rîs mare)*: A spus el asta?... S-a întîmplat asta cu adevărat? A avut el curajul? Bietul Gorăscu... Într-adevăr, el se ține de mine ca un cîine credincios...

BÎRNEA: Îți închipui, Mada, ce prăbușire cumplită ar fi... Gîndește-te... Revezi-l plimbă-ți pe el privirea un moment... Această speță de imbecil sinistru... Această deșirătură osoasă și fantomatecă! Ce gură lipicioasă și ce dinți de știucă... Ce piele galbenă, de pelagros...

MADA *(rîde, cutremurîndu-se)*: Ah!

BÎRNEA: Înțeleg Prundeanu... A, da! Poftim! O frumoasă prestanță fizică... doi ochi negri, încrucișînd cu ai tăi scînteieri de văpaie neagră... Nimic mai grozav, nimic mai arzător decît focul negru... Dar Gorăscu, Mada... Dumnezeule mare! Buzele acelea lipicioase, care abia se desfac de pe dinți, lipindu-se de buzele tale.

MADA *(cutremurîndu-se)*: Oh, sfîrșește... Ți-am spus... el nu-i decît doar cîinele meu... și eu nu obișnuiesc să-mi sărut cîinii... *(Se cutremură iar.)* Dumnezeule!

BÎRNEA *(rîde)*: Am înțeles, Mada... Am văzut care ar fi soarta lui Gorăscu în cazul cînd...

MADA: Ești liniștit acum...

BÎRNEA: Sigur, Mada, tu n-ai să lași numele și frumusețea ta la discreția acestor ușurateci, destul de deocheați. Uite, și Prundeanu, uite și domnul Prundeanu, care într-adevăr este un tip... care este bine, recunosc *(apropiind capul și scoborînd vocea)*, Prundeanu are atîtea pe capul lui... Toată mîndria lui stă într-un răboj pe care-l crestează pe măsura oricărei cuceriri.

MADA *(îl privește înciudată)*: Un moment... Acum vorbești de Prundeanu? *(Începe să rîdă.)*

BÎRNEA: Poți să rîzi, Mada... Datoria mea e să-ți spun adevărul crud... Da, mi-e imposibil să te văd satisfăcînd capriciile vreunuia dintre dînșii... Mada, amanta lui Prundeanu... Mada, lăsîndu-se trecută, ca oricare alta, pe răbojul cuceririlor nenumărate ale unui zvînturatec... Mîndria ei, fără seamăn, deodată, s-o văd cedînd celor mai josnice atacuri... Cu neputință. *(Mada îl privește din ce în ce mai intrigată.)* Afară... da, asta da, desigur, n-ar fi nimic de zis... Afară...

MADA: Afară...

BÎRNEA: Afară dacă i s-ar dezgoli trupul doar din albele vestminte ale miresei... Fosta doamnă Bîrnea, actualmente doamna Prundeanu, nimic mai firesc. Sau poftim, chiar doamna Brădescu, ori Stroilă... ori Mehtupciu... poftim... E și corect... e și frumos... Dar să se laude vreunul din ei... cu izbînda persoanei tale...

MADA: O, drăguțul de el, ce grijă are el de ființa care l-a părăsit atît de laș... și care acum regretă că a rămas singură, în mijlocul atîtor crude hiene...

BÎRNEA: Regreți tu, Mada?

MADA: Sss... Pot să-ți spun că regret, dar asta nu înseamnează că-ți cer ajutorul...

BÎRNEA: Mada, dar oricînd poți conta pe mine. Eu am brațe și piept, Mada, eu sunt mai tare decît oricare dintre dînșii și chiar decît ei toți împreună, tu știi asta... la cel mai mic semn al tău...

MADA: Oricare ar fi pericolul în care mă voi zbate nu te voi chema.

BÎRNEA: Mada, dar...

MADA: Decît cu o condiție.

BÎRNEA: Cu orice condiție, Mada.

MADA: Și tocmai pentru asta te-am oprit...

BÎRNEA: Anume.

MADA: Îți interzic să mai însoțești această femeie.

BÎRNEA: Îmi interzici?

MADA: Da!

Bîrnea: Dar?
Mada: Există deci un dar.
Bîrnea: Transcrierea?
Mada: Ah, transcrierea? Acum ești liber, vrei să zici... Aha, sunteți liber. Ei bine, dacă sunteți liber, bună ziua, domnule, da, bună ziua...
Bîrnea: Da, suntem liberi, Mada, însă, dacă tu vrei, dacă tu ai vrea, uite îți făgăduiesc că toate... că pe toate... că pe nici una...
Mada: Nu, nu vreau nimic. Dumneata ești liber. La dumneata totul se rezumă la un certificat, liberat de-o grefă umedă și plicticoasă. La dumneata totul se reduce la acte și formalități, la dumneata totul e în funcție de registre, de primari, de ofițeri de stare civilă sau mai știu eu de ce... și de starea materială a casierițelor îmbogățite. Dumneata nu poți concepe sentimentul pentru el însuși... Întru cît mă privește, însă, pot să-ți spun, dacă te interesează, nici nu știi cît de fericită mă simt că am rupt-o cu astfel de formalități, am încetat odată cu acele hrisoave de hîrtie proastă.
Bîrnea: Adevărat, Mada, adevărat, copila mea, nu văzusei pe ce hîrtie și mai cu seamă pe ce fel de stil începuse biata noastră iubire. Ah, era penibil! *(Rămîne cu ochii în gol.)* Mada, tu spui astfel, tu-mi spui că mă vei iubi și acum, cînd nimic nu ne mai leagă, e cu putință?... O, dacă ar fi așa, Mada, îți jur că nu m-aș întoarce la nici una, nici la aceasta, poate ea să dea ocol grădinei cît va vrea, pînă mîine, chiar și pînă poimîine, nemîncată și nedormită, o zi, trei sau cine știe cît...
Mada *(triumfătoare)*: Ești tu capabil să faci un gest ca ăsta? Să rupi definitiv cu o femeie care vrea să se căsătorească cu tine, să facă, cum se zice, casă cu tine și chiar copii. O femeie care să se potrivească atît cu gusturile tale burgheze, de care, vai, trebuia să fac atîtea eforturi disperate ca să scap... Ea îți va face orice plăcere, s-ar mulțumi să stea izolată de toată lumea, să nu iese cu lunile în oraș, să se dedice complect gospodăriei... Adică întocmai cum ai fi vrut tu să faci din mine... Spune, poți renunța definitiv la o astfel de femeie, pentru o alta, de la care nu vei mai putea spera nici măcar să te recăsătorești cu ea... Spune, vreau, țin mult să știu acest lucru.
Bîrnea: Dumnezeule, dar nu mi-aș fi închipuit niciodată că ai putea să mă iubești doar pentru mine însumi, pentru sufletul meu numai, în afară de contingențe de orice altă natură, în afară de orice formalitate. Eu credeam că tu nu mă poți iubi fără aceste formalități, Mada...
Mada: Simți cu adevărat asta, în adîncul sufletului tău?
Bîrnea: Nu înțeleg cum n-o poți citi în ochii mei, Mada...
Mada: Bine. *(Îi întinde mîna.)* Dă-mi mîna ta. *(I-o strînge și i-o zguduie.)* Iată, ne recăsătorim din nou în fața naturei umane. Iată, vom fi iarăși unul al altuia... Iată, dă-mi sărutul cel nou și pur și liber.
Bîrnea: Mada, nu pot să-mi dau seama dacă trăiesc toate acestea în realitate, sau dacă în curînd va trebui să mă trezesc din cel mai frumos vis pe care l-am avut vreodată... Mada...
Mada: Sărutul pur și liber. *(Bîrnea ezită.)*
Bîrnea: Mada, dă-mi voie întîi să mă uit în jurul meu, să mă pipăi, să-mi pipăi urechile și...
Mada: Haide odată. *(Ei se sărută cu mare pasiune.)* Și dacă mariajul ăsta cu boschete și stele te va plictisi, scumpul meu domn și soț liber, vom mai inventa și alte forme de fericire... *(încet și insinuant)* bunăoară, ce zici de perspectiva asta, pe care mi-ai sugerat-o însuți... Prundeanu, dezgolindu-mi trupul din albele vestminte ale miresei... Prundeanu soțul, dar soț în fața legilor, nu a stelelor... ca domnul Bîrnea, care ar fi eternul iubit.
Bîrnea: Mada!
Mada: Adică exact ceea ce s-a străduit atîta amar de vreme Prundeanu să fie, cînd Bîrnea era soț legal... Haide, spune odată, nu-ți surîde această perspectivă, vorbește...
Bîrnea: Voi ajunge oare să faci tu asta pentru mine, Mada?
Mada: Sau poate că preferi pe altul dintre ei, să-ți dea satisfacția asta perversă, care vă place atîta vouă, bărbaților... Haide, spune, numește-mi-l și plăcerea ta va fi împlinită...

Bîrnea: Nu, Mada, dacă cele ce-mi spui nu sunt o fantezie trecătoare sau vreo răutate...

Mada *(șuierîndu-i)*: Ah... ești necontenit același..., necontenit, bănuielnic, meschin, poltron... Cît ești de sălbatec, de rigid, de prost...

Bîrnea: Mada mea, deci vorbești cu toată seriozitatea... Dar atunci, Mada, eu, care ți-am pretins să păstrezi curat numele meu, cînd îl purtai, nu voi fi cel care să te îndemn să-l calci în picioare pe cel cu care-l vei înlocui...

Mada *(spăimîntată)*: Prin urmare, ești necontenit același; prin urmare, astea sunt toate sentimentele tale față de mine; ele se reduc necontenit la cîteva reguli de purtare, la cîteva formalități, la cîteva stupide conveniențe sociale, iată cum poate să iubească acest om, cînd tocmai printr-o mișcare energică, pe care el singur se străduia în zadar s-o facă, îl voi libera din toate aceste lanțuri și erezii...

Bîrnea *(ca-n fața unei revelații)*: Mada, pentru asta ai transcris?

Mada: Ei da... pentru asta... Și acum, uitați-vă la acest sărman ortodox, cum se cutremură că ar putea să-și încornoreze pe unul din amicii lui cei mai buni, cari mă îndemnau cu atîta amploare, în ascuns, să-mi bat joc de numele ce-mi dăduse...

Bîrnea: Făceau ei asta, Mada?

Mada: Lui nici acum nu-i vine să creadă... O, ho... și cu ce aplicație... Și dumneata credeai că eu, nemernica, îi zăpăceam pe bieții amici, nevinovați.

Bîrnea: Și tu, Mada! Poate... Cîndva... acum... poți să-mi spui, Mada, fără teamă...

Mada: Oh, liniștește-te... Numele ăla, la care văd că ții mai mult ca la dumneata, a rămas totdeauna tot așa de curat... Doamne, și cu cîtă greutate, cu cîtă furie a trebuit să lupt uneori... uneori chiar contra mea însămi... Căci mă înnebuniseră... mă îngroziseră, cu persistența lor... simțeam că-mi pierd mințile...

Bîrnea: Care dintre ei, mai cu seamă?

Mada: Toți, toți, toți... fără excepție.

Bîrnea: Canaliile...

Mada: Și vor continua, desigur... Abia așteaptă să-mi dea vreunul numele lui; contrar concepțiilor dumitale, ei așteaptă fiecare să fiu a celuilalt... Pentru că atît cît voi rămîne cu numele meu, își dau perfect seama că este cu desăvîrșire exclus să se poată atinge de el. În schimb așteaptă să se repeadă la numele ce-l voi dobîndi, să-l sfîșie ca o haită de cîini. Numai domnul Bîrnea, sărmanul, el va sta deoparte și va suspina dureros, că preceptele lui morale îl împiedecă să se amestece în haită... Și cu toate astea, el singur ar fi unicul, ar fi norocosul... Pentru că el singur m-a iubit cu adevărat! Toate mojiciile sale, tot iadul acela în care-mi transformase casa, cu bănuielile lui, mi-au dovedit-o... Mă iubea... Nemernicii ceilalți numai mă vreau... haita dezgustătoare... numai unul singur din ei mai mă iubește, dar acela face tabloul și mai sinistru... E Gorăscu... Dumnezeule, acea arătare osoasă, acei dinți care abia se dezlipesc după buze, acel surîs care parcă-i gata să te înghită... *(Ca obsedată.)* Într-o parte... și-n partea cealaltă, haita nesățioasă... Tudor... scapă-mă de ei... de acești ochi de lup... de această deșirătură osoasă... Tudor... *(Se abate în brațele lui.)*

Bîrnea: Fii liniștită, Mada. Eu sunt lîngă tine... Nici unul nu se va mai putea atinge nici măcar de-un fir de păr al tău... Și nici nu e nevoie... să te mai gîndești la complicațiile pe care le-ar oferi faptul că vreunul din ei ar putea să te iubească așa cum te-am iubit eu...

Mada: Nu mă va iubi... nu... O, nu sunt copilă să nu înțeleg acest lucru... Numai dorința vreunuia, curiozitatea lui crescută la exces, ar putea să mă ceară... Dar mă voi răzbuna teribil contra acestei negocieri de sclavă, dezgolită și pusă la cîntar...

Bîrnea: Mada! Să lăsăm toate acestea. Nu e nevoie de astfel de satisfacții meschine... Vom rămîne unul al altuia, Mada, în această unire liberă, pe care eu parcă o vream fără s-o sesizez, fără s-o înțeleg și pe care tu, cu mintea ta lucidă, Mada, și cu energia ta, ai cuprins-o și ai realizat-o cu un singur gest... Vom fi unul al altuia, Mada, definitiv, etern... Haide, Mada, dă-mi acum tu sărutul pe care mi l-ai cerut adineaori... romantic...

la lumina acestor stele... *(Se sărută lung, el foarte ceremonios.)* O, e atît de încîntător... de tineresc... Mada, cît mi-ești de scumpă, cu ideile tale... Cum aș fi putut eu trăi fără tine?... Depind în totul de tine... Sunt sclavul tău și totuși mă simt așa de liber, așa de ușor, așa de tînăr... Numai tu, Mada, ai putut realiza această stare de lucruri, atît de paradoxală și totuși atît de reală: sclav și liber...

MADA: Într-un cuvînt, preferi forma căsătoriei libere. *(Izbucnește într-un rîs cutremurător, nervos, sălbatec.)* Hei, voi, aceia! Veniți să vedeți noua căsătorie! *(Bate din palme.)* În fața stelelor și a boschetelor... Veniți să vedeți cît de ceremonios este mirele meu... *(Hohot mare.)*

BÎRNEA *rînjește prostește, neștiind ce să creadă.*

MADA *(bate din palme)*: Haideți, haideți mai repede, să savurați figura noului meu soț...

BÎRNEA *(strigînd)*: Mada!

MADA: Nu te nelinişti, doar ne trebuie martori la noul nostru legămînt. *(Rîzînd incontinuu:)* Ah, vrei să zici că martorii sunt și ei o formalitate? Ei bine, mai merge și cîte una d-astea, chiar la o căsătorie liberă... Știi, ca să nu le duci dorul... *(Bate din palme și strigă către întunerec:)* Haideți, haideți odată! Ha, ha, ha! *(Prin boschete se vede furișîndu-se Gorăscu.)*

BÎRNEA: Mada, asta a fost o răutate a ta... Dar eu îți spun c-a fost o simplă copilărie... Iau parte în întregime la ea și, dacă vrei, pot să bat și din palme. *(Ei bat acum amîndoi din palme.)*

MADA: N-a fost nici o copilărie. Ei vor fi martorii noștri... Haideți odată, nătîngilor! Veniți, veniți să auziți planurile noastre. Dar ce dracu s-au făcut? *(Izbucnește deodată rîsul pe mai multe tonuri și aplauzele lui Gorăscu.)* Prundeanu, vino, e minunat ce am pus la cale aicea... pentru dumneata... vai, te va încînta peste fire... Și pentru voi toți... oricare... afară de Gorăscu.

BÎRNEA: Mada!

MADA: Ha, ha, ha!... niște coarne... ha, ha, ha, ha, ha... *(Apare Gorăscu singur, rîzînd puternic și aplaudînd. E groaznic.)*

GORĂSCU *(răsucindu-se de rîs)*: Ha, ha, ha... ha, ha, ha...

MADA *(care a mai continuat să rîdă, caută nerăbdătoare cu ochii prin boschete, încetînd, încetul cu încetul, înciudată. Către Gorăscu)*: Unde sunt ceilalți?

GORĂSCU: Nu sunt... Au... sunt...

MADA *(bătînd din picior)*: Unde sunt?

GORĂSCU *face din ochi și arată spre locul de unde a venit. Dă să înțeleagă că preferă să nu mai spuie.*

MADA: Vorbește odată, speță de...

GORĂSCU: La casieriță...

MADA: Cas... Ce casieriță?

GORĂSCU: Casierița *(arătînd la Bîrnea)* lui domnu *(îndreptînd)* ...de la „New-York"... A trecut pe lîngă noi... unde așteptam... și Prundeanu a salutat... ea a răspuns și am intrat în vorbă cu dînsa.

MADA *(șuierînd)*: Au plecat cu dînsa? Îi țin de urît prin alei?

GORĂSCU: Nu, au tras mai multe bănci în jurul ei și s-au pus la taifas...

MADA: A... sunt încă acolo? Au auzit bătăile mele din palme...? Și nu s-a deranjat nici unul? Nici nu le-au remarcat...

GORĂSCU: Ba da... Prundeanu a strigat la ceilalți: „Duceți-vă" Și Stroilă i-a răspuns: „Du-te tu, dacă ai nevoie..."

MADA: Și ceilalți...

GORĂSCU: Au rîs.

MADA: Și te-au trimis pe dumneata, în bătaie de joc...

GORĂSCU: Nu, eu am venit singur.

MADA *(către Bîrnea)*: I-a fermecat pe toți amica dumitale... Ea are puteri extraordinare... magnetizează în masă... Are cu adevărat ochi atît de puternici?... Sau are o voce atît de cîntătoare, că întrece sirenele...

GORĂSCU: Da, le spunea că bătrînul ei amic i-a lăsat o mie de jugăre, scăpate de expropriere, și patru mii de pădure bătrînă... Apoi spunea de 20 milioane la Banca Românească, 8 în Elveția... ba nu, 20 în Elveția și 8 la Banca Românească, 5 la Paris, 3 la Milan și la... așa... așa... și 1 la... nu știu mai unde.

MADA: Aha... asta le cînta vocea de sirenă... am înțeles... și ce le mai spunea?

GORĂSCU: De gaz metan, o mină de aur, nu știu ce redevențe de la petrol în Prahova...

MADA: Am înțeles, am înțeles... cred și eu că poate învinge cineva, cu o astfel de putere fatală... Și ei stau să asculte toate aceste bazaconii... fără să rîdă...

GORĂSCU: Erau foarte serioși... Ea nu vrea să vorbească de toate acestea... Însă ei o descusau... Mai ales Prundeanu... Au vrut s-o prindă și cu minciuna, însă răspunsurile ei erau atît de sigure, că au devenit cu toții serioși...

MADA: Grăbiți-vă, domnule Bîrnea... Sunt în stare să vă fure această tînără miliardară...

GORĂSCU *(pentru Bîrnea)*: O, dacă te-ai duce, îi bați pe toți... Vorbește cu atîta drag de tine... Ea numai de tine ar fi vorbit... dar ei o aduceau necontenit cu vorba să le enumere inventarul...

MADA: Haide, du-te, duceți-vă, duceți-vă, să vă cînte cîntecul ei, pe care eu n-am să vi-l pot cînta niciodată...

GORĂSCU: Eu nu mă duc, să-mi ofere ea amîndouă Americile, India și minele din Transvaal pe deasupra...

MADA: Evident... El mă iubește pe mine... El mi-a rămas singurul credincios... Era și fatal, cu figura lui de cîine... Uită-te la el, Bîrnea, și fii satisfăcut că m-ai lăsat pe mîinile care-mi trebuiau. Bucură-te, rîzi, bate tu acum din palme... Ți-a venit rîndul să-mi plătești cu moneda pe care ți-o pregăteam... Am rămas a lui Gorăscu, a deșiraturei osoase... a figurei de cadavru, a monstrului... Rîzi, Bîrnea... el singur îmi mai face declarații... *(Izbucnește în hohot de plîns.)*

BÎRNEA *(înaintînd)*: Mada!...

GORĂSCU *rînjește modest.*

BÎRNEA *(luînd mîinile Madei)*: Mada! Nu mai plînge, Mada... Voi rămîne eu cu tine, Mada... Ca înainte, Mada...

MADA: Ah... lasă-mă... Ah... mă compătimești... Îmi vii în ajutor în răstriște. *(Plînsul se transformă în rîs sinistru, rău, cu lacrămi de răutate.)* Oh, *merci, merci*, pentru gentilețea dumitale... Ah, pleacă... mi-e scîrbă de tine și de voi toți... *(Rîde.)* Ha, ha... Dar eu crezi că nu pot să lupt... crezi că n-am mijloacele mele de luptă... crezi că nu mă pot lua la întrecere cu casierițele, cu cocotele.

BÎRNEA: Mada, sfîrșește! Cînd îți spun că voi fi cu tine... Îți făgăduiesc, îți jur... totdeauna...

GORĂSCU *rînjește cu dușmănie.*

MADA: Ah, îmi spui... îmi spune că va fi cu mine... Trebuie să tac mîlc... Să înnebunesc de fericire... de această onoare, de această distincție... domnul prinț se reîntoarce, să mă scoată din noroi și din nenorocire... părăsită de toți... domnul prinț se întoarce, îmi întinde mîna lui protectoare, mîna lui... care m-a îmbrîncit... care m-a dat afară din casă... Vă coborîți, domnule prinț.

BÎRNEA: Mada... Nu uita că tu ai transcris...

MADA: Eu? Desigur... pentru a sfîrși odată cu acel șantaj odios, pe care îl săvîrșeai asupră-mi, cu care mă prigoneai, mă apăsai, îmi tăiai respirația... Am transcris... Desigur împinsă de tine, înfricoșată, secătuită... de șantajul interminabil și insuportabil...

BÎRNEA: Nu te-am înfricoșat niciodată, Mada... Ți-am cerut numai să fii sinceră, dacă nu mă puteai iubi cum te iubesc eu...

MADA: Protectorul, binefăcătorul se întoarce, revine, se apleacă să mă scoată din noroi... Pentru că mă voi arunca în noroi... voi înota cu amîndouă brațele... sunt liberă, liberă... și am și eu armele mele... ha, ha, ha... ce dracu, voi avea și eu atîta dar, de a răzbate, cît o casieriță... Cine începe cu noroi... cine se aruncă în fluviul de noroi... numai acela poate acosta țărmul fericirei... Ah, voi ști și eu să-i fac să-și vîndă averile, să escrocheze, să ucidă... O, am nevoie cît de mai multă și mai de mulți... *(Pornește hotărîtă.)*

BÎRNEA: Mada, ascultă odată și sfîrșește...

MADA *(oprindu-se și bravînd)*: Înapoi, nu-ți permit să mă urmărești. Dacă mai faci un pas... să știi... Celui dintîi întîlnit în cale... să știi... *(El rămîne pe loc și brațele îi cad, în semn de înfrîngere. Mada pornește să iese pe aleea din stînga.)*

GORĂSCU *(care a stat retras, aproape inexistent, în boschet, îi taie calea)*: Cîinele te va urma credincios!

MADA, *speriată de această apariție bruscă, rînjitoare, dă un țipăt sălbatec, de parcă ar fi ucis-o, apoi deodată se pune pe fugă nebună, printre cei doi, peste răzoare și straturi, în fund. De la rondul din mijloc, se mai uită înapoi îngrozită, gata să strige iarăși. Vede pe Bîrnea, care a apucat de braț pe Gorăscu, cu piciorul întins după dînsa, și-l ține strîns în mîna lui puternică. Cei doi se privesc cu ură mare; rînjetul lui Gorăscu e mai hidos ca niciodată.*

Cortina

ACTUL III *

Același decor. Noaptea tîrziu. Grădina e pustie. Prundeanu, Casierița

CASIERIȚA: E destul de tîrziu, să mergem...

PRUNDEANU *(oprind-o)*: Nu încă, pînă nu voi avea făgăduiala ce-ți cer...

CASIERIȚA: Cine știe... poate o vei putea obține mult mai ușor acasă... în odăița noastră...

PRUNDEANU: Nu, în brațele tale îmi pierd complect mintea și nu știu ce să-ți mai cer... Vreau să-mi spui, să te legi aici, de față cu copacii ăștia, care freamătă la fel cu inimile noastre, la fel cu inima mea. Haide, spune că vei fi numai a mea și pentru totdeauna... Făgăduiește că nu vei pleca din orașul ăsta pînă nu vom trece pe dinaintea preotului și a...

CASIERIȚA: Nu înțeleg pofta asta curioasă de a te lega pe o viață întreagă de o femeie, care deja ți-a acordat tot ce putea să-ți acorde... Cînd poți să-ți păstrezi libertatea, bucurîndu-te de ceea ce dorești, nu înțeleg de ce, pentru același lucru, e nevoie să ți-o pierzi...

PRUNDEANU: Vreau să-ți dau această libertate în schimbul minunatelor tale farmece, vreau să știu că am meritat, cu prețul ei, darul ce mi-ai făcut cu ele și nu mi-au venit așa, ca o pungă găsită pe drum...

---

* În transcrierea acestui act am folosit unele sugestii ale lui Leon Baconsky, *ed. cit.*, p. 235 și urm.

Casierița: Ești al doilea bărbat care-mi cere acest lucru. Cel dintîi a fost Bătrînelul... Nu știi povestea. Bătrînelul, așa îi ziceam eu, era într-adevăr un bătrîn, un moșneag desigur, care m-a iubit mai mult decît oricare altul, într-atîta, chiar, că a trebuit să fug de dînsul.. fără să-i fac plăcerea de a mă căsători cu el... Însă el nu m-a uitat și m-a lăsat moștenitoarea lui... Înainte de el însă nimeni nu m-a mai cerut...

Prundeanu: Nu-mi mai povesti de acest bătrînel, nu pot suferi să aud povestea trecutului tău... nu trebuie să tragi de aci concluzia că am să-ți fac scene de gelozie pentru trecutul tău, dar și tu va trebui să n-aduci niciodată vorba de acest trecut. Zici că înainte de bătrînel nimeni nu te-a cerut?... Te rog să crezi că mă simt fericit de aceasta... Altfel aș mai fi avut eu norocul bucuriei pe care mi-ai oferit-o?...

Casierița: Cine știe... Dar nu m-ai lămurit deloc de ce ții așa de mult la căsătoria noastră, cînd bucuria de care-mi spui ți-am și oferit-o... E foarte de mirare...

Prundeanu: Așa a fost vrerea soartei... dar să nu cîrtim și să ne mulțumim cu ce ne dă ea...

Casierița: Eu sunt foarte mulțumită de ce mi-a dat ea...

Prundeanu: Nici cu mine n-a fost vitregă, decît atît cît nu m-a făcut să te cunosc înainte, liberă chiar de amintirea bătrînelului...

Casierița: E de mirare, spun... doar m-a expus atîta vreme pe tronul de pocale colorate, cum spunea amicul dumitale, Bîrnea, de la restaurantul „New-York"...

Prundeanu: Cu siguranță că eu lipseam atunci din oraș... Îți amintești cumva de figura mea...

Casierița: Nu, dar pe a amicului dumitale, Bîrnea, mi-o amintesc foarte bine...

Prundeanu: Oh, Bîrnea, Bîrnea, numai de el aduci vorba...

Casierița: Ești puțin gelos...

Prundeanu: Sunt, pentru că te iubesc cu înverșunare...

Casierița: Ce-ți place mai mult la mine, nu mi-ai precizat...

Prundeanu: Dar ce nu-mi place? Sunt gata să-ți spun: sunt nebun după ochii tăi, dar atunci numaidecît gura, buzele tale fără pereche se grăbesc să-mi spună: dar noi? Sunt gata să spun atunci de ele, dar atunci intervine părul, apoi bărbia, apoi gîtul, apoi corpul tău divin, corpul tău cum n-am mai întîlnit...

Casierița: De ochi și de corp îmi spunea același lucru și Bîrnea... dar atunci imbecilul...

Prundeanu: Ah, Bîrnea, și Bîrnea, și Bîrnea... Nu știi cum mă chinui cu acest nume...

Casierița: Oh, iartă-mă, te rog... Dar ce să fac... acest nenorocit mă preocupă, cu situația lui desperată... îți repet, doar, că stările astea sufletești mă preocupă în cel mai înalt grad și dacă tocmai ezit să-ți primesc darul libertății tale, e că mă gîndesc că atunci n-aș mai putea primi pe acest sărman naufragiat, cînd valurile în care se zbate îl vor arunca la poarta mea... Odată cu primirea darului tău, va fi să-ți dau la rîndu-mi libertatea mea... pe care mi-am jurat să mi-o dedic numai acestor opere de caritate sufletească...

Prundeanu: O, asta te împiedică... Dar îți jur că voi respecta și voi aproba orice act de filantropie vei face...

Casierița: Aici e vorba de filantropie sufletească...

Prundeanu: Ei da... cînd Bîrnea va bate la poarta noastră, îți jur că-l vom primi... îi vom da un apartament întreg... îi vom da ordin administratorului să-i pună totul la dispoziție...

Casierița: Nu mă înțelegi deloc... el va avea atunci nevoie de o inimă... nu de apartamente și de administrator...

Prundeanu: Îi vom da și inimile noastre prietenești... în loc de una, va avea două... gata să consoleze pe a lui...

Casierița: Vai, să mergem... e așa de tîrziu, trebuie să fie aproape trei...

Prundeanu: De ce schimbi vorba... haide, făgăduiește-mi... uite, eu sunt gata să merg cu dezinteresarea și cu încrederea în tine pînă acolo, încît să nu mă amestec în operele tale de caritate sufletească... îți jur... îți jur pe ce vrei... voi găsi eu și alte ocupații acolo... bunăoară, registrele... controlul registrelor administratorului...

Casierița: Dar el nu ține nici un registru.

Prundeanu: Vai!... Mica mea scumpă... Dar ăla trebuie să facă un jaf acolo... Dar tu, ocrotitoarea inimilor, trebuiești la rîndu-ți să fii ocrotită... Trăim în mijlocul unor hiene, scumpa mea dragă... Și iată ce aud,

ea nu pretinde nici un control... Dar s-au văzut cazuri cînd... În sfîrşit... vom mai vorbi de asta... În orice caz, nu-mi place deloc administratorul tău... şi simt şi mai mult nevoia de a insista, în rugămintea mea... pentru că tu, complect preocupată de alinarea sufletelor, ai absolută nevoie de concursul unui bărbat dezinteresat, care, uite, îţi jur, te va lăsa să-ţi împlineşti toate voile tale...

CASIERIŢA *(se ridică)*: Dar prietenii tăi... Stroilă, Mehtupciu şi ceilalţi... nu i-am mai văzut de trei zile...

PRUNDEANU *(se ridică şi el)*: Iar schimbi vorba... Probabil s-au întors să facă suita Madei... *(Pornesc.)*

CASIERIŢA: Dar vezi, ai uitat să-mi aminteşti că luni trebuia să luăm masa împreună cu dînşii... Aş vrea ca mîine să-i găsim...

PRUNDEANU: Dar nu i-am căutat anume?... Şi ieri, şi azi... e imposibil să mai dai de ei... Cu toate astea, tot am să le dau de urmă... O, Mada asta are o putere de atracţie...

CASIERIŢA: De aceea Bîrnea, care e cel mai magnetizat dintre toţi, are nevoie de neapărată asistenţă...

PRUNDEANU: Tocmai, Melania... Ca să revenim la discuţia noastră... Ei bine, reînnoiesc propunerea: dacă eu îţi ofer numai libertatea mea ţie, pe cînd îţi declar că eu îţi las să uzezi de a ta în întregime... Nu înţeleg ce te-ar mai opri... *(Cotesc şi vorbele lor se pierd.)*

STROILĂ ŞI MEHTUPCIU *apar după puţin.*

STROILĂ: Vorbeşti prostii... Noaptea, la trei?...

MEHTUPCIU: Cu toate astea, noaptea trecută, după miezul nopţei era în parc. Acum trebuie să fie aici...

STROILĂ: Curios! În pustietatea asta... în grădiniţa asta neumblată, care n-are altă importanţă decît că stă lîngă locuinţa Madei...

MEHTUPCIU: Schimbă locul în fiecare noapte, ca să nu le dăm de urmă...

STROILĂ: Dar atunci, de ce nu rămîn permanent în casă, ori de ce nu pleacă?

MEHTUPCIU: Asta e cea mai bună dovadă că n-a convins-o; ea încă nu e hotărîtă să plece cu dînsul... Iar el se preface că pierde şirul orelor cu amorul şi o scoate dinadins tîrziu, ca să nu-i dea impresia că e sechestrată.

STROILĂ: Bine, dar ei nu mănîncă... nu...

MEHTUPCIU: Ei, asta-i acum... parcă nu pot cere mîncarea sus, la hotel... Ei bine, dar e o canalie Prundeanu ăsta.

STROILĂ: Fără pereche.

MEHTUPCIU: Să vedem cît o s-o ţină.

STROILĂ: Ea nu a arătat nici o predilecţie pentru dînsul.

MEHTUPCIU: Mai mult se uita şi vorbea cu mine...

STROILĂ: decît cu el... evident, iar cu mine şi mai mult decît cu voi toţi...

MEHTUPCIU: Ţi se pare...

STROILĂ: Ba cred că tu eşti pradă deselor tale halucinaţii!

MEHTUPCIU: Ne-am legat să nu ne certăm şi să lăsăm la liberul ei arbitru...

STROILĂ: Tocmai, haidem spre Vidraşcu. *(Pornesc pe urma lui Prundeanu şi a Casieriţei *.)* Credinţa mea însă asta e: el a convins-o să plece şi noi trebuie să plecăm cît mai neîntîrziat la dînsa, la moşie. *(Se aude o fluierătură scurtă.)*

MEHTUPCIU: E Vidraşcu!

STROILĂ: A fluierat doar o dată. *(Se mai aud două fluierături.)* El e? Le-a dat de urmă...

MEHTUPCIU: Ce ţi-am spus? *(O zbughesc amîndoi în direcţia în care dispăruseră Prundeanu şi Casieriţa. Pauză mai lungă şi tăcere adîncă. După mai multă vreme, din fund apare Mada, însoţită de Gorăscu. Ei înaintează în tăcere. În apropiere de rond, Gorăscu se opreşte. Ea mai înaintează un pas, apoi se întoarce.)*

MADA: Rămîi?

GORĂSCU: Da, rămîn, mi-e cu neputinţă, Mada, să mai suport poarta aceea grea a casei tale, repezindu-se spre mine şi furîndu-te pentru o noapte întreagă. Învîrtitul cheii aceleia mari, pe care o porţi cu dumneata, îmi rămîne în urechi, mă urmăreşte pînă acasă, îmi sfredeleşte creierul toată noaptea... Iartă-mă, Mada, că-ţi spun toate acestea, ţi-am spus, eu sunt cîinele credincios, care te urmăreşte şi se mulţumeşte doar cu firimiturile... ştiu, sunt hidos în ochii tăi şi n-am dreptul să cer mai mult... nici nu îndrăznesc... dar iartă-mă

---

* În text, *Madei (n.ed.)*.

că nu pot suporta poarta aceea, care ne desparte în fiecare noapte.

MADA *(care la început l-a privit gata să rîdă)*: Haide, și lasă prostiile... Ai venit pînă aici, poți să mai faci cîțiva pași... și mîine, dacă te plictisește corvoada asta, n-ai decît să te lipsești de ea... De mîine te absolv... Iată, te-am pierdut și pe tine... Mi-am pierdut cîinele, vor zice... După atîția prieteni pe care i-am pierdut, iată, m-a părăsit și cîinele credincios, cu care mă învățasem și la care țineam...

GORĂSCU: Ca la un cîine... *(Cineva se strecoară dinspre stînga prin tufișuri, mai mult tîrîndu-se, și se apropie de dînșii, fără ca să fie simțit.)*

MADA *(dîndu-i cu vîrful degetelor pe la nas)*: Ca la un dulău, evident, nu ca la un cățel de acela cu părul gătit în panglicuțe și pe care-l iei în brațe. *(Pornește.)* Hai, Gorăscu, aport... vin-aici... Vino, cînd îți zic. *(Bate din picior.)*

GORĂSCU *(rînjind)*: Nu continui?... „că altfel te cravașez"...

MADA: N-am cravașă, dar pot să te iau de urechi... Haid, vino odată, Gorăscu... *(Fluieră.)* Cuciu, cuciu...

GORĂSCU: Iată, îți voi tăia eu o cravașă din aceste tufișuri... Și poți să dai cît îți place... Și tare, tare... Voi răbda și-ți voi linge mîinile... vei face tot ce vei vrea cu mine... voi face tot ce-mi vei porunci... voi omorî pentru tine, cum spuneai acum cîteva seri... numai nu-mi izbi în față poarta aceea grea. *(Apropiindu-se rugător și sinistru.)* Lasă-mă s-o reped eu în urmă... în urma noastră. *(Ea face un pas înapoi.)*

MADA: Gorăscu, ești un dulău obraznic... Nu mai am nevoie de serviciile dumitale... Dacă nu poți suferi trosnetul porței, puteai să mă duci cel puțin pînă-n marginea grădinei...

GORĂSCU: Ți-e urît... singură? *(Rînjește.)*

MADA: Nu mi-e urît. De ce să-mi fie urît? Că m-au părăsit toți prietenii, că în mijlocul grădinei n-a mai vrut să mă urmeze nici cîinele credincios? *(Rîde.)* Ah, nici nu știi ce farmec are singurătatea... Vreau să spun, sentimentul acesta al părăsirei. Mă simt mică și umilită... mă strîng în mine ca melcul pe care l-ai lovit...

Dar îți spun, nici unul din aceștia, care m-au ocolit acuma, nu se vor mai apropia de mine... O, îi știu bine, vor veni înapoi, unul cîte unul, îi aștept chiar; dar îi voi alunga cu disprețul meu cel mai profund... ei sunt șterși pentru mine... Și vor veni, se vor ruga, vor cădea în genunchi... sunt sigură, sigură... Și atunci voi ști cum să mă răzbun...

GORĂSCU: Tu nu știi decît să te răzbuni, Mada, dar nu știi să răsplătești...

MADA: Iar ai început să latri, dulăule... Haid, marș, cu mirosul tău de cîine, ai început să devii respingător... te alung și pe tine, nu mai vreau să știu de nimeni, de nimeni...

GORĂSCU: Și cu toate astea, singur cîinele te mai însoțește. Mada, el singur te mai iubește... ca un cîine... el e capabil de orice sacrificiu.

MADA: Oho, capabil de marele sacrificiu de a mă însoți noaptea prin cafenele, că poate voi da de urma foștilor mei curtezani și de rivala mea, pe care vreau s-o bravez. Pff... ce stupiditate... m-am săturat și de curtezanii inspizi, și de rivală, și de cîine, și de tot... În lături, voi toți... Mi-e scîrbă de toți. De mîine voi sta închisă în casă și n-o să mai știu de nimeni... Și pe urmă voi pleca pentru totdeauna din orașul ăsta, pe care-l urăsc ca și pe voi... Haid, marș de-aci, cu rînjetul acela hidos... *(Se întoarce și pornește. Mișcare în tufiș. Ea se oprește și face un pas spre Gorăscu.)* Ai auzit ceva, a mișcat cineva în tufiș?...

GORĂSCU: N-am auzit nimic. *(Rînjește.)* Ți-e urît, Mada? *(Vine spre ea.)* Nu te speria... poate a fost un șoarece sau o veveriță... în grădina asta pustie cresc toate sălbăticiunile... N-a fost nimic, Mada, dar ar putea să fie ceva cu adevărat groaznic, de ce-ți alungi atunci cîinele credincios?

MADA: Nu mi-e frică de nimic și de nimeni. Cîinele care cere răsplată! Ha, ha, ha... Să mă prostituez cu un cîine... Ah, Dumnezeule, atît de rău să merit oare?

GORĂSCU: Într-adevăr, e groaznic, Mada. Iartă-mă, Mada, iartă-mă că merg cu gîndul pînă acolo... Cînd mă uit în oglindă și cînd îmi amintesc chipul tău, Mada, mă îngrozesc eu însumi că mă gîndesc atît de departe.

Am impresia că mă trezesc deodată pe marginea unui abis... Și gîndul meu te respectă într-atît, Mada, că mie însumi îmi vine să sar, să strîng de gît, să sugrum *(face un salt dezordonat, ea dă un pas înapoi și scapă un țipăt slab)*, să strîng, să strîng, să strîng *(se apucă cu mîinile de beregăți)* pe această deșirătură osoasă, Mada, cum îi ziceai deunăzi... o, era prea puțin, pe această caricatură a existenței, pe această stîrpitură, pe acest hoit care-l vezi în fața ta... *(Cade în genunchi.)* Iartă-mă, Mada, dar este peste puterile mele... Cînd nu mă văd... cînd nu mă pot vedea eu însumi, nu mai mi-e atîta groază și atunci îndrăznesc iar să te iubesc, Mada... O, e atît de bine atunci, Mada, am și eu dreptul la iubire, la iubirea ta, Mada... *(Întinde mîinile și se tîrăște în genunchi spre dînsa; ea dă înapoi spre planul I.)* Ar trebui atunci, Mada *(s-a oprit)*, să închizi și tu ochii, să strîngi, să strîngi pleoapele, să nu vezi nimic, să nu mai vezi... să căutăm întunerecul, Mada... în întunerecul camerei tale... va fi posibil, Mada, și acest lucru... Vom lăsa perdelele și va fi întunerecul cel mai profund... Și asta se va întîmpla cît mai rar cu putință, Mada, o singură oră, Mada... nimic în existența ta... Și-n schimb *(se ridică)*... în schimb, vei avea la picioarele tale, Mada, oricînd nu un cîine, dar un sclav conștient și mai devotat ca orice animal... Am și eu avere, Mada... destulă... o voi vinde toată și-o voi vărsa la picioarele tale... și mă voi angaja slugă la tine... Îți voi aduce amanții care vei vrea tu și voi ucide pe cel care te-ar supăra... O, Mada, îți jur că voi ucide... Oh, nu te uita la mine, sunt groaznic, dar ascultă accentul sincer al vocei mele: ascultă-mă, voi ucide... *(voce scăzută și aspră)*, eu nu spun vorbe în vînt... și voi mărturisi că am lovit din iubire nesatisfăcută, din gelozie, Mada, și voi fi atît de fericit să sufăr în adîncul ocnelor pentru tine... *(Ea izbucnește într-un rîs strident, ca un țipăt, care se ogoiește pe măsură ce ochii lui încep să iasă din orbite și figura să-i devină ca de fantomă. Rîsul ei încetează brusc...)*

MADA: Bine, bine, mîine vom vorbi de toate acestea, acum mă duc... Doamne, e așa de tîrziu... *(Face un pas înapoi.)* Nu e nevoie să mă conduci nici pînă la marginea grădinei... mă voi duce singură... îți mulțumesc că m-ai adus și pînă aicea... *(Mai face un pas.)* Numai tu mi-ai rămas credincios, dintre toți vechii mei prieteni... numai tu mă iubești... Oh... la revedere, la revedere... pe mîine... mîine ne vom vedea... și vom vorbi de toate acestea... vino mîine la mine... te aștept... *(Un pas înapoi.)* Rămîi, te rog... rămîi aci... dar să vii negreșit... te aștept... O, nu, sărmanule, să nu crezi că ești atît de dizgrațios pe cît ți-am scornit-o noi... te aștept... Hai, sărută-mi mîna... *(El îi sărută mîna și-i surprinde gestul de dezgust al buzelor.)*

GORĂSCU: Imposibil... mîine, la lumina zilei, imposibil... *(Și gura lui atinge iarăși mîna și se ridică ușor pe ea în sus, pînă deasupra cotului. A căzut într-un genunchi și săruturile sunt întretăiate de cuvinte înecate ca o plîngere de milog, din care se aude distinct:)* Credință... iubire tăcută... chin nesfîrșit... crudă...

MADA *(rîde cu falsă cochetărie la aceste vorbe și ochii ei caută speriați în lungul aleilor)*: Ajunge, de ajuns pentru astă-seară... *(Cel care s-a strecurat prin desișuri s-a apropiat acum de rampă; e Bîrnea. Ochiul lui lucitor e necontenit la pîndă și tot trupul lui se frămîntă și se încordează de așteptare. Mada a izbutit să se desprindă și dă să treacă înainte, dar Gorăscu îi taie drumul, ea vrea s-o ia într-o parte sau înapoi, dar el i se interpune necontenit în cale.)* Ce va să zică asta?

GORĂSCU: E noapte, Mada... și e pustietate... în desișurile acestea întunecate... Ah, felinarul acela, îl voi stinge cu o singură zvîrlitură de piatră... nici nu știi cît ochesc de bine...

MADA: La mine acasă e mai întuneric...

GORĂSCU: Nu, Mada, pînă la tine acasă, vom da iarăși de stradă, și de oameni, și de case... La tine acasă poarta aceea grea va veni iarăși împotrivă-mi... Dar aicea... va fi un întunerec profund, de moarte... va fi pentru tine un simplu vis... negru, urît, un coșmar, Mada... dar trecător... Îndată va veni bezna...

(Se apleacă să găsească piatra, dar ea profită de ocazie și fuge spre planul I; el renunță la piatră, care-i scapă din mînă, și se

repede după dînsa, o ajunge și o apucă de brațe. Bîrnea se tîrăște ca un șarpe printre ierburi și așteaptă momentul hotărîtor.)

MADA *(scuturîndu-se energic, ca să-și libereze brațele din mîinile lui. Pe figura ei, care e îndreptată către rampă, se desemnează crescînd groaza cea mai cumplită)*: Am să strig... am să strig... lasă-mă, asta niciodată... nici... atîta obrăznicie... *(El o sărută pe gît, pe ceafă, căci i-a cuprins mijlocul și a atras-o spre dînsul. Ea se scutură energic.)* Dacă nu mă liberezi îndată... voi striga sergentul. *(El îi dă drumul. Bîrnea s-a ridicat în genunchi.)*

GORĂSCU: Niciodată, Mada?

MADA: Niciodată.

GORĂSCU: Nici chiar cu ajutorul întunerecului celui mai profund?

MADA *(încurajată puțin de succesul ei)*: Figura ta mi s-a întipărit adînc în minte și e atît de hidoasă și de antipatică, încît n-o poți șterge nici cu noaptea de apoi... *(Îi întoarce spatele și pornește. Gorăscu se avîntă. Ea-i face față. El i-a apucat coatele, care se împotrivesc bărbătește, o trage spre dînsul.)* Lasă-mă odată... mizerabil... mizer... oameni buni, mă omoară... mă omoară... veniți, oaah... *(Se aude printre strigăte răsufletul lui scurt. Buzele lui boțite și sărutînd în aer îi caută gura, pe care ea o ferește desperată, trîmbițînd țipete scurte. Se zbate să se smulgă, dar el o ține din ce în ce mai strîns. Ea urlă tot mai înăbușită și, la o mișcare a lui greșită, scapă din nou, strigînd. Bîrnea s-a ridicat în picioare, e gata.)* Gardist, gardist... ajutoor...! *(Cînd el e gata s-o ajungă în planul I, ea se întoarce brusc și-l lovește cu toată puterea palmelor ei mici, care se repezeau dezordonat în aer. El își ferește capul într-o parte și într-alta și, vîrîndu-l cu o ultimă energie în ploaia loviturilor, o apucă bărbătește, frîngîndu-i mijlocul și potopindu-i capul răsturnat pe spate cu sărutări. Ea se zbate, țipînd de moarte, și el o împinge necontenit, aproape o tîrăște spre bezna tufișurilor. În lumina palidă a felinarului de noapte, pare un strigoi, furînd o fecioară pentru împărăția lui neagră.)*

BÎRNEA *se avîntă. Strigătul lui de luptă e atît de puternic, că cei doi se desfac îndată. Ea abia își trage suflarea*

zgomotoasă și pasul ei nesigur face mișcări dezordonate spre banca pe care cade. Dar pieptul ei se zbate încă atît de nervos, că amîndoi simt că se vor lupta pentru el pînă la răpunerea definitivă.

GORĂSCU *(întinzîndu-și ghearele lungi, de strigoi)*: Ai venit iarăși? *(Ochii îi sticlesc și figura i se contractă.)*

BÎRNEA *(ridicînd pumnul deasupra capului lui Gorăscu, care se ferește, în jos, gata și el de atac)*: Nemernicule...

MADA *(care s-a liniștit puțin, deschizînd ochii largi. Surpriză mare, glasul slab)*: Aa... a... Bîrnea... *(Atît de mirată rostise aceste vorbe, că pumnul lui căzu în jos, fără putere; Gorăscu se îndreptă, apoi își plecă fruntea și rămaseră toți trei tăcuți și rușinați. Pauză stînjenită.)*

BÎRNEA: Eram întîmplător pe-aci... *(Mada își arată dinții mici.)* Mă plimb ades la ora asta... cînd... *(Își chinuie reverul hainei. Pauză stînjenită. Pe buzele Madei începe să fluture tot mai stăruitor un zîmbet de răutate.)*

MADA: Ei, și-atît?... Te plimbi ades la ora asta... cînd... strigătele mele te-au atras... *(Pauză. Bîrnea stă crunt. Gorăscu ridică pe furiș capul.)* Erai tocmai aproape... sau le-ai cunoscut de departe.

BÎRNEA: Le-am cunoscut numaidecît...

MADA: Atunci înțeleg... asta te-a făcut să ieși din tufișuri, să nu vii direct pe alei...

BÎRNEA: Am tăiat drumul...

MADA: A, da... Oricum, intervenția a fost interesantă... pitorească... romanescă... ai apărut deodată, ca *deus ex machina*, sau ca vechii cavaleri salvatori din povești... Frumos gest, domnule Bîrnea! Nespus de teatral... Te felicit... *(Îi întinde mîna, la rîndu-i el întinde nesigur pe a lui.)* Numai că... *(după ce-i scutură mîna, lasă anume pauza, ca un accent)* ...noi glumeam... *(Ca lovit de pumnul lui Gorăscu, Bîrnea dă un pas înapoi.)* Nu-i așa, domnule Gorăscu?...

GORĂSCU: Da, da... da... evident... a fost o glumă... o simplă glumă... nu.. n-a...

BÎRNEA: Atunci scu... scuzați...

MADA: Mă rog... nu face nimic... Ba chiar trebuie să-ți mulțumim... ne-ai complectat programul... Pentru că nu știu, zău, domnule Bîrnea, dacă în intenția

noastră n-a fost cumva tocmai să vedem cum iese strălucitul cavaler salvator din tufișuri... De-aceea chiar am jucat cu atîta naturalețe... chiar cu atîta încît începusem să ne îngrozim de propriul nostru joc... Intervenția dumitale a restabilit lucrurile și acum putem să ne continuăm liniștiți drumul... Noapte bună, domnule Bîrnea... *(Îi întinde mîna, el o ia mașinalicește.)* Haideți, domnule Gorăscu... *(Bîrnea nu găsi nici un răspuns la urarea ei și, mirat el însuși, își dădu seama că s-a luat după dînșii fără să vrea. Merge năuc alături de Gorăscu. Mada surîde straniu; oprindu-se după cîțiva pași)*: Mai aveți ceva să ne spuneți, domnule Bîrnea?

BÎRNEA: A... nu... nu, nimic... te... vă conduc pînă acasă...

MADA *(rîzînd sarcastic)*: Țineți atît de mult?...

BÎRNEA: Mă întorc cu Gorăscu...

MADA *(rîde cu tărie și dinții ei albi parcă mușcă)*: Numai dacă domnul Gorăscu va vrea...

BÎRNEA: Doar nu i-am făcut nimic, nu l-am zgîlțîit prea tare, n-am știut că-i el... n-am bănuit că sunteți dumneavoastră, cînd am intervenit...

MADA: O, n-am vrut să spun asta... Evident că lui i-ar face mare plăcere să vă însoțească... Însă tocmai aveam de gînd să-l rog să mai întîrzie puțin la mine... Doream să-i comunic lucruri pe care nu vreau cîtuși de puțin să le audă a treia persoană...

BÎRNEA: O, atunci e foarte simplu... Voi aștepta puțin afară... *(Apucă de braț pe Gorăscu; către el:)* Nu?

MADA: O, nu e chiar atît de simplu... cum vi se pare... Veți aștepta prea mult... *(Vocea ei clocotește de răutate.)* ...Am atîtea să-i spun... Ți-e somn, domnule Gorăscu...

GORĂSCU: Vai, doamnă...

MADA: Doar țineai atît să vezi cum mi s-a modificat apartamentul...

BÎRNEA: În cazul ăsta... aș putea... aș...

MADA: În cazul ăsta, bună seara, domnule Bîrnea. *(Se înclină, fără a-i mai da mîna și pornește.)*

BÎRNEA *(către Gorăscu, bolborosind și strîngîndu-l atîta de braț, că acela se clatină)*: Stai mult?

GORĂSCU *(încercînd zadarnic să se desfacă)*: Te rog, te rog...

MADA *(se întoarce și vede situația)*: Vai, domnule Bîrnea, dar e inconvenabil...

BÎRNEA *(urlînd)*: Destul, țeastă de catîr, destul cu gluma... Sfîrșește odată...

MADA *(revenind. Cu voce șuierătoare)*: Totul s-a sfîrșit... totul... *(Poruncitoare:)* Haideți, domnule Gorăscu... Ei, dar astea-s violențe, domnule Bîrnea... *(Ridicînd tonul:)* E o barbarie ce faceți...

BÎRNEA: E o barbarie?... Ah, pardon. *(Împinge cu atîta putere pe Gorăscu, că acesta cade.)* Pardon... leprosule...

GORĂSCU *(ridicîndu-se, rînjind mehenghi, bîlbîind)*: Nu face nimic... adio... *(Ajunge pe Mada care a pornit.)*

BÎRNEA *(care s-a luat după ei)*: Mada, dar uită-te bine la dînsul, Mada, cum poți să te atingi de pielea lui de lepros... *(Mada a luat brațul lui Gorăscu și dispar rîzînd cu prietenie.)*

BÎRNEA *(avîntîndu-se)*: ...de cadavru... de strigoi... Mada... cu oricare altul... *(Dar, după cîțiva pași, se oprește, încruntat, șovăind... Revine spre rampă cu fața contractată ca de-o durere mare. Înaintează fără a mai fi stăpîn pe picioare... Deodată se oprește, privește atent, se pleacă, ridică o batistă, fața i-e iluminată, are un pretext nou, se repede cu ea după cei doi... Ocolește rondul, dispare între culise. După puțin revine de-a-nderete, cu mîna în dreptul ochilor, cercetînd deznădăjduit întunerecul, abia risipit de felinare. Gîtul se curbează, rămîne așa, cu capul în piept, face mișcări, pași dezordonați, ocolește rondul de mai multe ori, cu pași nesiguri, revine pe banca din planul I și cade acolo. Rămîne la început cu capul în mîini, apoi scoate batista, o desfășoară și o miroase. Parfumul ei îl cutremură. O duce la ochi, de mai multe ori. Mîna cealaltă se îndreaptă, tremurînd, spre buzunarul de la spate. Revolverul. Îl privește cretin, ținîndu-l ca un presbit, de departe... și-și umflă nările cu mirosul batistei. Un chiot depărtat răsună atunci, și apoi altul... S-a ridicat brusc. A ascuns revolverul. Face cîțiva pași, adulmecînd noaptea din partea de unde a venit chiotul. Din partea pe unde

a dispărut Mada. Ajunge la rond și tot atunci Mada se repede spre dînsul, cu brațele întinse.)

MADA: Tudor, Tudor... *(S-au cuprins în brațe. Apoi înaintează cîțiva pași spre rampă. Ea aruncă priviri îngrozite spre partea de unde a venit și pe unde apare Gorăscu. Ochii lui sticlesc, gura rînjește sinistru, e groaznic. Înaintează spre rond fixînd-o. Ea se strînge în Bîrnea.* Șoptește:)* Strigoiul... Cadavrul... *(Gorăscu s-a oprit la rond, în spatele lor, stă puțin pe gînduri, apoi își continuă drumul spre dreapta. Capul ei îl urmărește pe după Bîrnea, care nu se uită decît la dînsa, apoi pe dinaintea pieptului lui. Ochii lui Gorăscu mai licăresc o dată din dreapta, apoi dispare. Ea a rămas cu ochii ațintiți spre locul unde a dispărut și se înfige și mai puternic în Bîrnea.)*

Cortina

* În manuscris, *Gorăscu (n.ed.)*.

CRIZA ÎN BAROU

PERSOANELE*:

A — MANOLE, avocat la o judecătorie de provincie
B — LICĂ POPESCU, tînăr avocat la aceeași judecătorie

* Numele celor două personaje au fost deduse din text de Leon Baconsky, în ediția Gib I. Mihăescu, *Teatru*, Editura Dacia, Cluj, 1973 (*n. ed.*).

CAMERA AVOCAȚILOR, LA O JUDECĂTORIE DIN PROVINCIE

A: Bună, colega!
B: Bună, colega!
A: ...gol...?!
B: Cum vezi...
A: Ai venit de mult?
B: Cu cinci minute înainte de dumneata.
A: Hm... a dracului servitoare, mincinoasă s-a făcut; am s-o dau afară...
B: Pe servitoarea dumitale?
A: Desigur.
B: Păi de ce?
A: Minte fără rușine... acum un ceas, cînd s-a întors de la piață, mi-a spus că te-a văzut în poarta judecătoriei.
B: Confundă... Se vede că m-a văzut ieri... ieri într-adevăr... știi, aveam insomnie, m-am sculat prea de dimineață, și m-am gîndit ce să fac?... Hai la judecătorie, mi-am zis... Da, da, ieri m-a văzut...
A: Aș, asta e! Minte cu nerușinare... ieri nici n-a fost la piață...
B: Poate vrea să te stimuleze, ca să vii dumneata cu cinci minute înaintea mea...
A: Vrei să zici cu un ceas...
B: Cu un ceas?
A: Las-o, colega... e notoriu în tot orășelul că nu se luminează încă bine de ziuă, și dumneata te-ai și înființat la poarta judecătoriei...

B: Ca dumneata să mă urmezi peste cele cinci minute ale dumitale... Adică, fie vorba între noi, ce-mi e că vii la cinci, ce-mi e că vii la cinci şi cinci...

A: Eu viu la ora mea obişnuită... ca şi astăzi, la opt... cel mai devreme şapte şi jumătate... Pînă la nouă jumătate, cînd începe să strige, e destul timp pentru un avocat să revadă dosarele judecătorioarei ăştia şi să dea consultaţiile trebuincioase.

B: Se vede că nu-ţi merge bine ceasul, colega... La mine e şase jumătate... Şi pe urmă, cît mai dăduşi ocol pe afară... O jumătate de oră de cînd te urmăresc de aici, de la geam...

A: Da... e şase jumătate? Bată-mă norocul să mă bată... Îţi spun drept, colega, eu nu prea obişnuiesc să mă uit la ceas... dimineaţa... îmi pare bine că am devenit şi eu tot aşa de matinal... Dumneata m-ai învăţat, colega... Îţi mulţumesc... Deşi... cum cred că ai văzut, eu n-am nevoie să viu înainte de măturatul aprozilor... Clienţii mei m-aşteaptă totdeauna... Ba cîteodată m-aşteaptă şi ai altora...

B: Da, se poate întîmpla şi asta... de cîte ori nu vin şi la mine clienţii altora...

A: Vin pentru că le ţii calea dis-de-dimineaţă. Ca să vezi dacă ai şi dumneata clienţi credincioşi, ca să ai şi dumneata plăcerea asta, într-adevăr deosebită, de a fi aşteptat, n-ai decît să vii ceva mai tîrziu...

B: Păi sigur, ca să mi-i mătrăşeşti dumneata... *Merci*... Păstrează-ţi plăcerea asta pentru dumneata...

A: Nu te teme, nu-mi părăsesc eu obiceiurile mele, tabieturile mele, pentru ca să cîştig, acolo, cu o sută de lei mai mult... Nu mă scol eu, pentru asta, la 4 noaptea.

B: Zi, la dumneata e tabiet să te scoli la 5 dimineaţa. E, ce să-i faci... ţi-e necaz... ţi-e necaz... că nu poţi să-mi iei înainte... Cum fac, cum dreg, cel puţin cu jumătate de ceas sunt înaintea dumitale...

A: Păi ziseşi că doar cu cinci minute...

B: Ca să nu-ţi fac sînge rău...

A: Ca să apuci totul...

B: Pardon, dă-mi voie... cine a călcat întîi consemnul...?

A: Ce consemn...?

B: Consemnul de a veni amîndoi la opt fix... sau pe aci, pe-aproape. Ei, acolo, mai mergea... opt fără două, opt fără trei... opt şi două, opt şi trei... În sfîrşit... Cînd colo, iacă, de la o vreme te găsesc necontenit aici... Şi iacă, mă interesez şi aflu că scumpul meu colega, de-o jumătate de ceas de cînd tot îmi alege la clienţi... Ei bine, mi-am zis... n-ai să-mi mai apuci înainte, colega... Şi cînd dimineaţa mi-ai venit la şapte jumătate, hait şi eu a doua zi la şapte, şi cînd dumneata mi-ai venit la şase jumătate, hai şi eu a doua zi la şase, şi cînd ai venit la cinci jumătate, hai şi eu a doua zi la cinci... E, la patru jumătate n-ai mai putut să-mi vii... Eu viu, că pot... N-am tabieturi... Asta ca să te învăţ eu, colega, ce va să zică un consemn...

A: Vii la patru jumătate, pentru că soseşti de-a dreptul de la club... Dar, mă rog, de ce consemn vorbeşti dumneata, cînd am făcut noi consemn între noi cînd să venim... adică eu sunt d-ăia care-mi calc cuvîntul... Asta e o insultă...

B: Cum, ce consemn?... consemn tacit... ce adică dacă e tacit... nu poate să opereze?... Ca în lege... ce-mi faci pe neznai?... Consimţămînt tacit, reconducţie tacită... Renunţare tacită... re...

A: Lasă, nu le mai enumăra... Am văzut că în ultima vreme ai început să le ghibuieşti mai bine... Progresezi... Progresezi...

B: Citesc, colega... d-aia progresez... *(Scăzînd vocea şi apăsînd pe cuvinte:)* Eu d-aia mă duc acasă, cînd ies de aici... nu prin cîrciumi, ca să-mi împac cu o ţuică pe clienţii cărora le-am pierdut procesul...

A: A... nu... nu... pardon, pardon, o mică rectificare: ţuica o dă clientul avocatului şi nu avocatul clientului... iar cu ţuica sărbătoreşti ceva... onorate confrate... Şi, de cînd lumea, eu ştiu că s-au sărbătorit, se sărbătoresc şi se vor sărbători doar succesele, izbînzile, triumfurile... Trebuie să aibe cineva o logică specială... î... î... să-i zicem ca a dumitale, pentru ca să afirme că se pot sărbători insuccesele. Pe cînd acasă o şterg repede cei ce nu mai vor să-şi vadă clienţii după procese... Se fofilează uşor, se ascund sub birouri şi

scot cartea, ca să se dumirească unde au greşit, şi buchiseşte, şi buchiseşte, şi buchiseşte, şi dă-ţi cu cartea în cap... e he, scumpe confrate, dreptul nu e o ştiinţă d-aia, ca să zici c-o poţi prinde din vînt... N... n... aş... Dreptul e o ştiinţă subtilă... trebuie să-l toceşti mult, dacă n-ai capul făcut pentru el... Şi ascultă-mă pe mine, tot degeaba... nu se prinde. Dragoste cu sila nu se poate... şi decît a bate apa în piuă cu sculatul dimineaţa şi cu alte paliative de felul ăsta, mai bine o retragere triumfală la timp...

B: Tocmai că mă gîndeam să-ţi atrag luarea-aminte, maestre, jurisprudenţa a evoluat şi doctrina la fel... iar ţuiculiţa cu măsline e imposibil să pună pe cineva în curent cu ele...

A: Doctrina şi jurisprudenţa n-au evoluat deloc, dragul meu... Ascultă-mă pe mine, că sunt mai bătrîn ca dumneata şi le urmăresc mai de mult... Doctrina şi jurisprudenţa se învîrtesc, ca să zic aşa, pe loc... Încearcă ele să se repeadă înainte, dar înţelegi, au o sfoară groasă, de care sunt legate cum e calul în arie... Din cercul lor nu pot să se desprindă... Dumneata le ştii cum sunt acuma; ei, peste zece ani ai să vezi c-o să fie cum erau acum douăzeci de ani... Principalul e stîlpul de la mijloc, colega, vreau să spun legea... Aia, dac-o ştii, bine! Dacă nu, mai rău te zăpăceşti cu jurnalele şi revistele dumitale... Ăia de la Bucureşti ce să cîştige?... Criza s-a întins pretutindeni; şi cînd e criză, nu ştii... încep teoriile... Dumneata ai face mai bine să mai deschizi niţel codul ăla... Mai pitroceşte-l şi pe ăla puţinel, şi dacă vezi că nu merge... lasă-te de meserie... Slavă Domnului... lumea e mare... Sunt atîtea lucruri care le poţi face cu licenţa dumitale... Fă... uite... politică... cumpără-ţi o vie... sau... şi mai simplu... intră în magistratură...

B: *Merci* pentru bunavoinţă ce-mi arăţi şi care mi-e cu atît mai simpatică, cu cît e mai dezinteresată şi chiar eroică... Într-adevăr, găsesc că e un adevărat eroism să iei asupra dumitale, singur, toate actele de notariat şi toate procesele judecătoriei ăştia, cu tariful pe care vei avea atunci neplăcerea şi osteneala de a ţi-l fixa singur. Cred că la vîrsta dumitale te-ar excede oboseala de a controla fără concursul meu chimirul justiţiabililor din partea locului...

A: A, pardon, pardon, nu întoarce vorba... Pardon... Nu sunt eu tocmai acela, tinere, precum ştii foarte bine, care să lucreze sub tariful reglementar... Toţi clienţii dumitale cari au venit la mine cu asta mă ameninţau: iaca... „Conu Lică face la jumătate..." „Nu se poate, măi omule, e lege... nu pot să-ţi las un ban..." „Aşa, îmi răspundea clientul, atunci, coane Manole, iartă-mă, dar eu merg la conu Lică..." Bine, dragul meu, păi unde vrei să mă duci aşa? Să rămîn fără o pîine, fără o para pentru copii?...

B: Nene Manole, asta, ştii, le întrece pe toate. Adică dumneata îmi reproşezi mie c-au ajuns actele de notariat în halul ăsta? Dumneata îmi reproşezi mie că fac actele pe nimic, cînd, nu mai departe de ieri, Herşcovici, căruia i-am cerut 600 de lei, după tarif, pentru un act de vînzare, în valoare de 10 000 lei, ştii ce mi-a răspuns? „Bine, coane Lică, domnu Manole mi-a făcut unu la fel, cu 60 lei..." „O fi fost altă valoare, măi omule, i-am spus eu..." „Ce valoare? ce valoare? 10 000 valoarea. Mi-a cerut şi el, nu-i vorbă, la început, nu 600, o mie mi-a cerut, dar pe urmă l-a lăsat la trei poli."

A: Ho, ho, ho, te-a păcălit clientul... Rău şi-a mai bătut joc de dumneata... Nu cunoşti oamenii; la bară trebuie să ai şi puţină pricepere... psihologică... Drept că i-am cerut o mie, dar pe urmă l-am lăsat la 600, cît e în tarif.

B: Coane Manole, las-o moartă... Păi cînd i-am lăsat eu cu 300, cînd i-am lăsat 200, cînd i-am lăsat şi o sută... şi tot n-a vrut.

A: E, vezi, vezi... vezi cum lucrezi... Poftim, şi mai zici de altul.

B: Ca să te prind... ca să te văd cum îmi lucrezi dumneata... Pînă unde mergi cu tocma... Pentru că, iartă-mă, nene Manole, dar eu voi face cunoscut baroului modul cum lucrezi... şi mi-am luat toate măsurile: „Herşcovici, i-am spus, să ştii că te pui să juri". „Jur, mi-a răspuns... Trei poli, dacă vrei, dacă nu, mă duc la

conu Manole..." Iartă-mă, dar ți-l pun martor, nene Manole... Eu nu pot să lucrez în condițiile astea.

A: Ș-oi fi zicînd că i-ai dat drumul clientului?

B: Cum să-i dau? Ca să vie la dumneata, nu? Asta s-o mai aștepți.

A: Va să zică i-ai făcut actul pe trei poli... Că actul e înregistrat, l-am văzut...

B: Știu că-mi examinezi toate înregistrările.

A: Lasă, lasă înregistrările... nu întoarce... Am să-l pun și eu pe Herșcovici să jure cît ți-a dat.

B: Păi da, recunosc... i-am primit trei poli... ca să te prind pe dumneata.

A: Bravo, frumoasă logică juridică... Va să zică dumneata îi primești trei poli pe un act de 10 000 lei și ceri ca baroul să mă pedepsească pe mine... Ți-am spus... lasă-te de avocatură... Păi dacă vreai să mă dai în cap cu adevărat, [știi] ce trebuia să faci? Trebuia să-i iei o declarație scrisă, să-ți mai faci rost de doi, trei martori...

B: Jură el singur, n-avea grije.

A *(strigînd)*: ...și să nu-i faci actul, m-ai înțeles?... Să-i spui: „Acuma, Herșcovici, du-te la colegul Manole..." Așa ți-aș fi făcut eu și am avut atîtea ocazii... oho! Și cîte o să mai am! Dar așa am fost eu în viață, gentil... de aceea îți spun: lasă-te, lasă-te de avocatură... C-așa e, domnule, că ești destul de tînăr... De ce nu intri dumneata în magis...

B: Ia mai lasă-mă cu intratu, nene Manole... îți spun verde: de plecat nu plec de aici... nu-mi fă dumneata pe diplomatul.

A: Păi da, că aci curge lapte și miere... nu vezi dumneata cum o ducem, de doi ani încoace... muncă de rob... Scoal-te în viul nopții... bate-ți capul cu dobitocii ăștia de clienți, fă-i sluj judecătorului... Ba că-i albă, domnule judecător... Lasă că-i neagră, domnule avocat... Păi așa e negrul, domnule judecător... și dă-i cu tura, și dă-i cu vura, pînă ai convins pe bietu om că măgarul pe care-l aperi e cel mai cinstit om din lume... „Ei, băiete, te-am scăpat de pușcărie..." „Să trăiești, coane Manole..." și pune acum mîna la chimir și scoate un pol: „Ce, mă, îți bați joc de mine..."

„Lasă, boierule, că-ți mai aduc..." „Păi un pol, mă... păi ce sunt eu, mă... să-mi dai un pol? Hamal, birjar, aprod... Nu mă înjosesc eu, băiete, pînă la un pol." „Să fie al dracului, coane, dacă am mai mult... da lasă, că-ți mai aduc unu..." Poftim... profesiune nobilă... dreptul sfînt al apărărei... cotat la un pol... Dacă dumneata te poți complace în mocirla asta...

B: Aici ai dreptate, nene Manole... S-au făcut, fir-ar ai dracului, de o obrăznicie și de o calicie de-ți vine cîteodată s-o dai dracului și de viață, și de profesiune, și de...

A: Păi ce mai aștepți, domnule... Intră, domnule, în magistratură...

B: Lasă-mă cu magistratura, nene Manole... N-auzi că nu intru... Asta e al crizei... Ce să-i faci... Dar o să treacă...

A: Ce să treacă, măi băiete, nu vezi că mergem din rău în mai rău... Bine, măi băiete, n-o avea bani, mă... hai să zicem că-i iei și un pol... poftim... ce să zici, te-njosești, ce poți face altfel? Dar bine, măi băiete, înainte vreme știam și eu că-ți mai venea clientul cu un pui de găină, cu ceva cîrnați, cu niscaiva ouă, ba la civile, chiar cu un curcan ori o damigeană d-un deca... acuma, să fie al dracului... nici nu-ți mai dau p-acasă... de-a dreptul la judecătorie... Asta de cînd suntem doi... asta va să zică binefacerile concurenței... am spus-o totdeauna, concurența duce totdeauna la ananghie, la sărăcie, la...

B: S-ar găsi el mijlocul ca să vii de hac și concurenței, nene Manole... Dar cu dumneata...

A *(sărind)*: Care, mă, e mijlocul ăla... spune, că-l mănînc' *(Scoborînd vocea.)* Mă, vino tu, mă, judecător, colea la judecătorie, mă... și facem noi, mă... mă, nu rămîi tu sărac cu mine.

B: Păi conștiința mea ce zice, nene Manole?

A: Care conștiință? Adică... acum vrei să spui că m-ai încercat iar?

B: Nu, nene Manole, dar putem face ceva și fără ca să mai intru în magistratură.

A: Alelalte-s prostii toate, mă băiete...

B: Facem sindicat, nene Manole.

A: Sindicat?!
B: Sindicat... punem prețurile pe care le vrem noi... înțelegi?...
A: Ei, și...
B: Stai să vezi... vine la mine, vine la dumneata... prețul cutare... altfel nu se mai poate, nici la unul, nici la altul...
A: Ei, și... moft... fugi, domnule... Intră, domnule, în...
B: Stăi ușor, nene Manole... ascultă pînă la urmă... Măi, că teribil om mai ești... așa faci totdeauna... ascultă, domnule...
A: E, hai, zi-i... dar mai repede... dar pe urmă să mă lași, să-ți fac și eu propunerea mea... Și să vedem care-i mai bună... făgăduiește-mi întăi tu că mă lași și nu zici o vorbă, pînă nu termin...
B: Bine, nene Manole... făgăduiesc... Dar acum ascultă-mă odată... cum zic: prețurile la fel, și la unul și la altul, sub jurămînt...
A: Jurămînt de-al tău...
B: Stai, nene... Manole... Ai răbdare, omule... Ce se întîmplă atunci... Să zicem că țăranii zic așa: ei, dacă or colo, or colo, plătești tot la fel, hai să mergem la nea Manole... că e mai bătrîn...
A: Asta n-ar fi tocmai rău... Dar mi-e frică să nu zică: hai să mergem la Lică Popescu, că e mai tînăr...
B: Ai răbdare, nene Manole... Păi tocmai aici e secretul sindicatului... cum face el... așa... înțelegi... ca și Lică, și Manolică, să ia și unul, și altul... și țăranul să nu-i mai jefuiască... de dreptul lor...
A: Ia zi, mă, că-i zici bine...
B: Păi vezi, nene Manolică... căci ce zice sindicatul? Încasezi pe tariful ăsta... Pe urmă pui la mijloc și împarți... în două grămăjoare egale...
A: Îhî...
B: Înțelegi dumneata, nene Manole, cum vine mecanismul ăsta?
A: Mă, înțeleg eu... n-ar fi el tocmai rău... Dar e vorba, dacă îmi tragi chiulul? Nu te supăra că-ți zic astfel... Dar știi, între confrați...

B: Păi să și vreau, nene Manole, și nu pot... Păi nu sunt dosarele martore cîte procese am avut fiecare... păi nu e condica de autentificări martoră cîte acte am avut fiecare...
A: Mă, Lică, mă, tu știi că nu ești prost, măi băiatule... știi că e grozav... Ei, ce zici, facem, o inaugurăm...
B: Hai s-o inaugurăm, nene Manole... Bate mîna, colea...
A: Într-un ceas bun, Lică... Vin' să te pup... să mai poftească domnu țăran acum... Ei, va să zică de astăzi... Primul care o veni... Mă, or cît e ceasu, mă... Ia ascultă, mă... de cînd ne ciorovăim noi aici, și nici un client n-a bătut la ușă... Mă, ce-o fi asta, mă... Tocmai cînd să inaugurăm și noi sindicatul...
B: C-așa e, ce-o mai fi și asta?... Stai să mă duc la grefă... ce va-s' zică asta, domnule... judecătorii ăștia își fac de cap... dinadins nu pun procese pe condică într-unele zile...
A: Cînd au dumnealor de gînd s-o facă lată...
B: Cartoforul ăsta al nostru a pierdut la cărți, acum două nopți, 40 000 lei...
A: Dă-l dracului, că se laudă...
B: Ce tot spui, domnule... Păi 30 000 lei i-am cîștigat numai eu.
A: Un stricat... dă-l dracului, acuma de el stăm... ia vezi, ce e cu procesele ălea... Dac-o fi cumva, ceva, să știi că fac reclamație la Minister.
B: Ia stăi, nene Manole... nu cumva... or în cîte avem astăzi...
A: Azi... păi stăi, să mă uit în agendă... azi nu e în...
B: Azi e... nene Manole ... e... nu e în 26 octombrie?... Auleu, Sf. Dumitru!...
A: Așa e, mă... 26... Vezi, dacă n-am nici un Dumitru în familie...
B: Ia uite, domnule, ce va să zică să vii de la club de-a dreptul la judecătorie...
A *(glumeț)*: Bine, mă mizerabile... și în zile de sărbătoare nu lași judecătoria în pace...
B *(idem)*: Bine, nene Manole... și-n ziua de Sf. Dumitru nu te mai saturi de dijmuit...

A: Ce să mă satur, mă copile, mă... Dar lasă c-o să săturăm noi acum pe clienţi... Măi, ai avut o idee de-a dreptul genială... Vino să te pup...
B: Să mai intru în magistratură, nene Manole?
A: E, ia las-o acum... că-ţi spusei în glumă... cum crezi tu că m-aş fi pretat eu să împart cu un judecător... E o conştiinţă, înainte de toate...
B: Să trăieşti, nene Manole.
A: Trăiască Sindicatul, băiete.

NOTE ŞI VARIANTE

PAVILIONUL CU UMBRE

Singura lucrare dramatică a lui Gib I. Mihăescu publicată şi reprezentată în timpul vieţii sale este *Pavilionul cu umbre*. Scrisă cu mulţi ani înainte, în mai multe variante, piesa a fost jucată cu mare succes în stagiunea 1927—1928 a Teatrului Naţional din Bucureşti, aflat atunci sub direcţia lui Corneliu Moldovanu. Premiera spectacolului, în regia lui Soare Z. Soare, a avut loc în 3 martie 1928, cu o distribuţie care, în afara calităţilor textului, atît de nou printre celelalte lucrări din dramaturgia naţională a epocii, putea asigura piesei un răsunător succes de public. Scriitorul dedică piesa, tipărită de Editura Scrisul Românesc, Craiova, în 1928, celebrei actriţe Marioara Ventura, societară a Comediei Franceze, care interpretează rolul Lianei. Reproducem întreaga distribuţie de la premieră, aşa cum o menţionează autorul în paginile cărţii: Marioara Ventura, în rolul principal (Liana), dublată de Aura Almajan Buzescu, Romald Bulfinsky (Ilarie), A. Pop Marţian (Geo), Eugenia Zaharia (Angela), G. Calboreanu(Marius), Gr. Mărculescu (Mihuţ), H. Polizu (Ifrim), A. Gusty (doica). Îndată după premieră, autorul însoţeşte trupa într-un lung şi obositor turneu prin întreaga ţară, cu opriri şi spectacole în alt oraş în fiecare zi: Constanţa (15 martie), Ploieşti (16 martie), Brăila (17 martie), Galaţi (18 martie), Bîrlad (19 martie), Chişinău (20 martie), Iaşi (21 martie), Botoşani (22 martie), Cernăuţi (23 martie), Roman (24 martie), Focşani (25 martie), Braşov (26 martie), Cluj (27 martie), Arad (29 martie), Timişoara (29 martie), Craiova (30 martie).[1] Într-o vedere din Focşani,

---

[1] Datele, stabilite după corespondenţa autorului şi cronicile dramatice din epocă, sînt consemnate de Mihail Diaconescu, în monografia

cu imaginea teatrului din localitate, scriitorul califică cu perfectă dreptate turneul acesta „vertiginos“. În altă vedere, expediată tot soției sale, căreia îi scrie aproape din toate localitățile în care s-a jucat piesa [1], Gib I. Mihăescu nu-și poate stăpîni bucuria pe care i-o provoca succesul mare pe care îl avea spectacolul. Fiind vorba de entuziasmul pe care-l provoca textul devenit spectacol, cel ovaționat de public fiind autorul, nu numai actorii, consemnăm aici acest document: „Dragă Lenuțo, aseară, la Brăila, am fost dus pe sus. Astă seară îți scriu din cabina Teatrului din Galați. Pape tacu pe frumoșii amîndoi.[2] Gib I. Mihăescu.“[3] Cronicile dramatice din epocă au consemnat acest succes, la primul contact cu publicul, al teatrului scris de Gib I. Mihăescu, deși, fapt extrem de curios, scriitorul nu-și va mai vedea jucată nici o piesă.

În afară de succesul de public, *Pavilionul cu umbre* a reținut, cum era și de așteptat, și atenția mai multor oameni de teatru, scriitori, artiști, gazetari și critici de seamă ai timpului. Printre aceștia îi menționăm pe Liviu Rebreanu, Corneliu Moldoveanu, Al. O. Teodoreanu, O. Han, V. I. Popa, Soare Z. Soare, Marioara Ventura, Ion Marin Sadoveanu, Al. Dima, Șerban Cioculescu ș.a. Critica pune în relief, de la început, atît legătura dramei cu nuvelistica autorului, acesta fiind domeniul în care se afirmase pînă atunci (v. considerațiile lui Al. Dima, din „Datina“, Turnu-Severin, VI, nr. 3–4, martie-aprilie 1928, p. 58), cît și îndrăzneala în adîncirea unor psihologii particulare (v. cronica lui Ion Marin Sadoveanu din „Gândirea“, București, VIII, nr. 5, martie 1928, p. 141 și studiul lui Șerban Cioculescu, *Gib I. Mihăescu*, în „Revista Fundațiilor Regale“, București, II, nr. 12, decembrie 1935). Pentru Șerban Cioculescu, și judecata elogioasă a criticului poate fi acceptată și astăzi, „*Pavilionu cu umbre* este o piesă puternică, poate una din cele mai bune ale literaturii noastre dramatice.“[4] Autorul uneia dintre cele mai autorizate păreri critice despre opera lui Gib I. Mihăescu

---

Gib I. Mihăescu, Editura „Minerva“, București, 1973, p. 113, reluate și de Florea Ghiță, în monografia cu același titlu, Editura „Minerva“, 1984, pp. 274–275.

[1] Într-o vedere din Bîrlad, cu data 19 martie 1928, scriitorul menționează telegrafic toate localitățile de la începutul turneului din care i-a scris soției: „Salutări de la Bîrlad. Ți-am trimes Constanța, Ploiești, Brăila, Galați și Bîrlad.“

[2] Soția și fiica mai mare, Mira, cărora scriitorul li se adresează într-un limbaj intim.

[3] Vederile menționate se află expuse în camera memorială din casa scriitorului de la Drăgășani.

[4] Studiul citat, în volumul *Aspecte literare contemporane* (1932–1947), Editura Minerva, București, 1972, p. 313.

În ansamblu, Șerban Cioculescu face o legătură, pe linia unor înrudiri tematice, între *Pavilionul cu umbre* și *Strigoii* lui Ibsen. Fără s-o anuleze ca operă originală, variațiile pe tema eredității fiind infinite, criticul observă, în concluzie, calitățile ei certe: „puternică dramă, admirabil construită, de un patetism covîrșitor.“ [1] Nu am mai fi de acord doar cu o afirmație, din același studiu, care pare a da cîștig de cauză, în ordinea capacității de invenție a autorului, a originalității literare în ultimă analiză, dramatizării *Sfîrșitul*, după o nuvelă cu același titlu. *Pavilionul cu umbre* este o operă profund originală, cu particularități care o plasează în centrul cel mai valoros al creației lui Gib I. Mihăescu, prin profunzimea și minuția analizelor unor structure sufletești ieșite din comun, împinse de imbolduri adînci, obscure, către o zonă de manifestări paroxistice, scăpate oricărui control rațional, dezlănțuite, cu proiecții în care obsesia anulează realitatea și simțul conservării. Ocupîndu-se de nuvelistica lui Gib I. Mihăescu, Șerban Cioculescu face o observație foarte adîncă, perfect aplicabilă și dramei sale: „Voința personală își pierde rolul echilibrator, în timp ce ideea fixă joacă rolul antic al destinului“ [2]. Pornind de la această afirmație a criticului, Leon Baconsky va constata la rîndul său: „Înrudită evident, sub unghiul amintit, cu nuvela *Întîmplarea* (1922), *Semnele lui Dănuț* (1922), *Vedenia* (1924) și altele — rezolvări particulare, în plan epic, ale aceluiași *fatum*, invocat parcă de crisparea unor conștiințe obsedate — această primă confruntare cu sine a dramaturgului ne apare, într-adevăr, ca o dramă a voințelor și aspirațiilor individuale, amplificate și deformate de ochiul ciclopic al închipuirii, pentru a fi

---

[1] O opinie contrarie afirmă Camil Petrescu, consecvent cu aprecierile mai curînd dezavantajoase pe care le făcuse despre nuvelele autorului (v. ediția de față, vol. I, p. 768). Discutînd repertoriul teatral al anului 1928, în „Argus“, XX, nr. 4715, 2 ianuarie 1929, Camil Petrescu execută sumar piesa lui Gib I. Mihăescu: „*Pavilionul cu umbre* e năclăit într-un sos literar care era la modă acum vreo patru ani (mister după rețetă, imagini parazitare, patetism pueril «demoniac»)“. Vezi volumul Camil Petrescu, *Comentarii și delimitări în teatru*, Editura Eminescu, București, 1983, p. 491. Dintr-o scrisoare a lui Mihail Sebastian din 1929, adresată lui Camil Petrescu, înțelegem că în „vederile *Cetății literare*“, despre a cărei retipărire discutau cei doi scriitori prin corespondență, intra și o sinteză critică (autor Sebastian) „prin care contingentul literar Cezar Petrescu—Ionel Teodoreanu—Gib Mihăescu să fie lichidat din față.“ (Vezi *Scrisori către Camil Petrescu*, II, Editura Minerva, București, 1981, p. 228.) La moartea scriitorului, același Mihail Sebastian, referindu-se mai ales la romane, va afirma că Gib I. Mihăescu a creat „*o mare operă literară*“.

[2] *Op. cit.*, p. 313.

supuse apoi unui hazard ce acţionează cu forţa destinului ineluctabil din tragediile antice."[1] Drama lui Gib I. Mihăescu, „în armonie cu teatrul nou", după cum o califica Marioara Ventura[2], este rezistentă şi astăzi.

În afara evaluării corecte a teatrului lui Gib I. Mihăescu, critica şi istoria literară actuală şi-a propus, ceea ce nu s-a făcut încă, pînă astăzi, să tipărească integral opera sa dramatică, rămasă în cea mai mare parte în manuscris. Prima tentativă de amploare, în acest sens, o face Leon Baconsky cu volumul *Teatru*, ediţie, text stabilit şi bibliografie, Editura Dacia, Cluj, 1973. De publicarea operei dramatice netipărite a autorului s-a ocupat intens şi Diana Cristev, care are meritul de a fi scos la lumină lucrări dramatice şi proiecte din tinereţe ale autorului *[Maestrul]*, *[Vechilul]*, *Don Juan*, aflate astăzi în posesia Muzeului Literaturii Române din Bucureşti, însoţite de comentariile de rigoare pe care le publică în revista „Manuscriptum": *Gib I. Mihăescu, dramaturg veleitar?*, II, nr. 1 (2) 1971, pp. 90–113; *Gib I. Mihăescu şi pasiunea pentru teatru*, II, nr. 4 (5) 1971, pp. 183–184; *Don Juan de Mirşani*, III, nr. 3 (8) 1972, pp. 52–69. Cu volumul de faţă se continuă această vastă acţiune de restituire a teatrului lui Gib I. Mihăescu.

Pînă la definitivarea piesei, ea a suferit modificări substanţiale, de-a lungul mai multor ani. În arhiva familiei, la Drăgăşani, se păstrează un număr mare de variante, incomplete, ale acestei drame. Modificările au continuat, se pare, şi după ce piesa s-a publicat şi jucat, în 1928. Dovada o găsim în scrisoarea pe care autorul o expediază Marioarei Ventura, interpreta Lianei de la premieră. Ciorna nedatată a acestei scrisori se păstrează în arhiva de la Drăgăşani. Anumite elemente din cuprinsul ei (intenţia actriţei de a relua piesa la Teatrul Naţional „şi anul acesta") ne fac să credem că este vorba de anul 1929. Pentru importanţa lui, reproducem în întregime acest text:

Domnişoară Ventura,

⟨Sîmbăta Dumineca⟩ Dumineca trecută, venind în Buc[ureşti], am cetit în ziare ⟨că sunteţi şi d[umnea]v[oa]s[tră] aici⟩ că tocmai v-aţi înapoiat de la băi. ⟨Din nefericire era încă un [→] *Decepţia n-a fost prea mare⟩ Amăgirea* [lectură incertă] *bine informatei noastre ⟨gazete⟩ prese n-a putut să mă mîhnească însă prea mult, căci Soare şi Lică ⟨şi tot* [cîteva cuvinte ilizibile]⟩ *îmi dau ⟨ca⟩ de atunci ca sigură venirea d[umnea]v[oa]s[tră] pentru fiecare a doua zi. Şi iată, acuma, ⟨trebuie să mă afund iarăşi⟩ chemat de-o afacere neprevăzută, neplăcută şi juridică, trebuie să mă afund iarăşi în adîncul provinciei mele ⟨fără⟩, lipsit de bucuria ⟨însufleţitoare⟩ atît de mult aşteptată de a vă fi revăzut. ⟨Şi⟩ Dar n-am să mă apuc acum să descriu d[omnişoa]rei Marioara Ventura ce însemnează să te întorci în cenuşiul cotidianului, fără să fi putut vedea, oricît de puţin şi oricît de în treacăt, lumina vie a zărei către care pornisei.*

Mă ⟨mult⟩ mulţumesc numai să vă spun, [urmează două şiruri tăiate care nu se mai pot citi] *în privinţa piesei, că dacă socotiţi încă inutilă intrarea ⟨ma⟩ Angelei în ⟨piesa mea⟩ scenă, pe lîngă modificarea „cu mamă" ce v-am trimes la Paris, am mai făcut una „fără mama" pe care v-o ⟨pun⟩ înmînez în plicul acesta. ⟨Propriu-zis e tot modificarea⟩ rămînînd să alegeţi. Propriu-zis e ⟨vechea⟩ tot ⟨vechea⟩ modificarea ce cunoaşteţi, numai că am schimbat puţin ordinea replicilor ⟨şi am făcut un foarte mic adaos⟩ în preajma intrărei lui Ilarie, făcîndu-le şi un mic adaos, pentru a se evidenţia că Geo şi Miti sunt două persoane deosebite (pasagiul fotografiei), fapt pe care în modificarea trimisă la Paris eu îl prevăzusem în ⟨conversaţia dint⟩ convorbirea dintre Geo şi Angela.*

⟨Domnişoară Ventura [cuvînt ilizibil]⟩ *Şi acum, d[omnişoa]ră Ventura, îmi permit să închei cu rugămintea ce vă fac de a comunica d[omnu]lui Negreanu, pe care l-am rugat să-mi scrie, ce-aţi hotărît cu piesa mea la Paris ⟨*[cuvînt ilizibil] *şi cu marea mulţumire ce vă aduc⟩ şi ce aţi hotărît cu ea la Bucureşti, adică dacă e adevărat ce spune Soare, că vreţi s-o reluaţi şi anul acesta la Teatrul Naţional, caz în care ⟨trebuie să aşt*[→] cred că trebuie să aşteptăm⟩ *am aştepta cu ea pînă în februarie, şi pentru care nu ştiu în ce chip să-mi exprim recunoştinţa.*

Gib I. Mihăescu îşi modifica neîncetat piesele. *Pavilionul cu umbre* este foarte concludent din acest punct de vedere. Scriitorul epic, deja afirmat, nu-şi ascundea o anumită nesiguranţă în mînuirea tehnicii dramatice. Aşa se face că majoritatea pieselor sale de teatru importante, cele pe care le-a dus pînă la capăt, au fost scrise de mai multe ori, fără să mai vorbim de numeroasele intervenţii de pe fiecare filă a unei variante sau a alteia. Acest fapt, pe care îl constată oricine cercetează manuscrisele pieselor sale de teatru, nu îndreptăţeşte deloc concluzia unor contemporani care, aşa cum procedează Victor Ion Popa de pildă, afirmă că din textul iniţial al dramei *Pavilionul cu umbre* s-a păstrat prea puţin, datorită intervenţiilor Marioarei Ven-

[1] *Teatrul lui Gib I. Mihăescu*, în volumul Gib I. Mihăescu, *Teatru*, Dacia, Cluj, 1973, p. 288.
[2] Vezi amănunte la Leon Baconsky, *vol. cit.*, pp. 286–287.

tura, la spectacol.[1] Cele mai importante modificări au fost operate de scriitor cu mult înainte de spectacol, după cum o dovedesc variantele succesive, pe care le publicăm în volumul de față, dintre care ultima este foarte apropiată de textul tipărit în 1928. Cert este că Gib I. Mihăescu a întîrziat mult, reluînd adeseori lucrul de la capăt, asupra textului piesei *Pavilionul cu umbre*. Cea mai spectaculoasă modificare o prezintă reducerea piesei de la patru acte, cîte avea într-un proiect mai vechi, la trei acte, cîte numără varianta tipărită. Atestările celui de al IV-lea act sînt puține, cea mai importantă aflîndu-se în varianta păstrată la Muzeul Literaturii Române din București (cota 12526).

Clasificarea variantelor dramei *Pavilionul cu umbre* este extrem de dificilă din cauză că scriitorul obișnuia să-și numeroteze actele pieselor, uneori chiar scenele sau rezultatele unei etape de lucru, începînd, de fiecare dată, de la capăt. Mijloacele de scris, hîrtia și grafia sînt la fel de derutante prin extrem de marea lor varietate. Pe deasupra, într-un moment cînd familia s-a găsit strîmtorată, manuscrisele s-au răvășit și deteriorat, așa fel că din aceste variante — și nu-i numai cazul piesei *Pavilionul cu umbre* — puține sînt cele care s-au păstrat integral.

Sînt indicii, în manuscrisele primelor variante ale dramei *Pavilionul cu umbre* păstrate la Drăgășani, că scriitorul a început să lucreze la cea mai de seamă piesă a sa cu mai mulți ani înainte de reprezentarea ei pe scenă. Terminată în 1926, cînd Gib I. Mihăescu obține pentru ea premiul I al Asociației Criticilor Dramatici din România, piesa se afla cu mai mulți ani înainte pe masa sa de lucru de la Drăgășani. Hîrtia folosită de scriitor în elaborarea manuscriselor ne ajută, și de această dată, să precizăm anul cînd începe elaborarea. Reținem, pentru început, faptul că o variantă a piesei este scrisă, în parte, pe spatele unor file cu textul nuvelei *Vedenia*. Primele variante ale nuvelei sînt foarte vechi, din perioada începuturilor (1919), iar cele mai tîrzii, din perioada clujeană a colaborării la „Gândirea". Nuvela apare în numărul 15, din aprilie 1924, al revistei la întemeierea căreia a contribuit și Gib I. Mihăescu. Putem fixa deci ca dată aproximativă de începere a lucrului la piesă sfîrșitul anului 1923, primele luni ale anului 1924, cînd elaborarea nuvelei amintite fiind terminată, hîrtia pe care fusese scrisă putea fi folosită pentru redactarea altor proiecte literare, printre care și *Pavilionul cu umbre*. În arhiva de la Drăgășani se păstrează mai multe file din actul I al piesei (18—26, în numărătoarea autorului), scrise cu cerneală neagră și revizuite cu cerneală roșie,

[1] Leon Baconsky consideră, în studiul citat, cu bune argumente, că opinia lui V. I. Popa este exagerată.

care provin din stocul de hîrtie folosit la redactarea nuvelei *Vedenia* (ff. 30—35, 37, 43 și 44, numărătoarea autorului). Cum hîrtia poate fi păstrată mai mult timp, astfel de dovezi nu sînt inatacabile, în problemele de datare a manuscriselor, dacă nu sînt întărite de probe repetate de aceeași natură sau de alte argumente. În același fond de arhivă întîlnim o pagină dintr-o variantă ulterioară a *Pavilionului cu umbre*, tot din actul I, în care este folosit un act judiciar scris la mașină, cu data de 5 ianuarie 1925, semnat *Gh. I. Mihăescu, avocat Drăgășani*. Este limpede că scriitorul, care se afla la o nouă variantă la începutul anului 1925, începuse să elaboreze această piesă cu mult timp înainte. În multe din nuvelele sale, în această piesă, ca și în primul său roman, *Brațul Andromedei*, scrieri din perioada cît a funcționat ca avocat la Drăgășani, Gib I. Mihăescu s-a preocupat cu predilecție, cum singur mărturisește, în mai multe rînduri, de mediul provincial. Începută în 1923—1924, piesa mai suporta mici modificări și după tipărirea ei, în 1928, după cum rezultă din scrisoarea adresată Marioarei Ventura.

În arhiva de la Drăgășani, pe care am putut-o cerceta de-a lungul mai multor ani, datorită marii înțelegeri a familiei, se păstrează un număr destul de mare de file din mai multe variante ale dramei *Pavilionul cu umbre*. Acest material bruionar, pe care l-am reunit, urmînd conținutul cunoscut al piesei, din mai multe fragmente disparate, oferă o primă imagine, necunoscută, pentru că replicile diferă fundamental, a celei mai importante opere dramatice scrise de Gib I. Mihăescu. Manuscrisul astfel reconstituit numără 104 file, scrise, cele mai multe, cu cerneală neagră, mai rar roșie sau cu creionul, pe jumătăți de coală (21 × 17). Deoarece scriitorul folosește frecvent hîrtie recuperată din ciornele unor cereri, acte juridice (unele din ele datate, după cum am văzut) și manuscrise literare mai vechi (dintre care cîteva cuprind chiar variante ale piesei), aspectul manuscrisului reconstituit de noi este extrem de mozaicat. La acest aspect conduce și grafia, foarte diferită de la un grup de file la altul, ceea ce ar proba din nou perioade de lucru și chiar variante diferite. Numărătoarea filelor începe de mai multe ori, pentru că autorul lucra separat actele și, uneori, chiar scenele. Nu sînt puține cazurile cînd scena nici nu este indicată, cum se obișnuiește și cum procedează și autorul în fazele finale de lucru, printr-un număr, ci se precizează doar *Scena*. Indicațiile scenice sînt sumare, ștersăturile numeroase, ca și completările printre rînduri, făcute la intervale mai mici sau mai mari de redactare, uneori cu cerneală roșie.

Personajele sînt cam aceleași, dar ponderea și psihologia lor diferă de varianta finală. Geo este numit și Georgel. Uneori prenumele Georgel este tăiat și se notează deasupra Geo, iar altădată se taie *-rgel*, pentru

a rămîne tot Geo. Aceasta ar proba, cel puţin pentru unele scene, anterioritatea celor cu *Georgel*. Modificarea prenumelui în Geo, prin tăierea lui *-rgel*, ar dovedi, pe de altă parte, că ambele variante sînt foarte apropiate, rezultînd una din alta. Toate aceste fapte, dar mai ales logica internă a acţiunii şi psihologia personajelor ne determină să grupăm toate aceste bruioane diferite în vederea obţinerii unui întreg, care oferă, cu destulă fidelitate, imaginea primară a dramei. Unele din file sînt deteriorate în partea superioară, astfel că nu se mai poate citi numărul paginii. Alteori numărul paginii este şters, notîndu-se alături modificarea. Renotarea paginii cu cerneală roşie, completările printre rînduri cu aceeaşi cerneală şi paginile scrise cu cerneală roşie denotă faze de lucru diferite, dar şi unitatea fragmentelor. Faptul că numerotarea paginilor începe de mai multe ori şi destul de capricios, indicarea grăbită a scenelor, hîrtia diferită, anumite schimbări în grafie fac dovada unei munci îndelungate, probabil de mai mulţi ani, cu pauze şi reluări penibile, pînă la realizarea variantei definitive, păstrată, în cea mai mare parte, tot în arhiva de la Drăgăşani (ms. C). Toţi factorii amintiţi, fără să mai vorbim de lacunele din text, au îngreuiat considerabil munca de reconstituire a variantei primare a dramei *Pavilionul cu umbre*. Eforturile noastre n-au avut ca scop reconstituirea unui text unitar, ci realizarea unui montaj de texte. În alcătuirea acestui montaj, făcînd o adevărată muncă de arheolog, care recompune vasul din cioburile răzleţe, cîte au putut fi salvate de distrugerea timpului, am cuprins la un loc numai fragmentele foarte îndepărtate de varianta tipărită. Dacă filele reunite, după cum am văzut, reprezintă etape de elaborare diferite şi chiar variante diferite, toate ţin, cu certitudine, de o formă primară a piesei, intitulată la început *Am ucis păcatul*, redactată grăbit, cu replici discursive sau abia însăilate, lacunare, cu soluţii dramatice şi stilistice încă nesigure, crude, cu caracterele personajelor abia creionate, cu locul scenelor încă insuficient precizat.

Din această variantă primară *(A)*, reţin atenţia cîteva fragmente care indică, cu foarte mare claritate, că în punctul de plecare scriitorul s-a folosit, în imaginarea conflictului, de ceea ce s-ar putea numi, cam impropriu, latura satirică a *Luceafărului* eminescian. Am vorbit de un sens impropriu, pentru că semnificaţia satirică a *Luceafărului* s-a ivit mai ales în procesul receptării poemului în mediile neobişnuite cu o gîndire abstractă, fecundată de idei înalte. Lesne satisfăcute de imprecaţia misogină, absentă din poema eminesciană, dar atribuită în mod constant creatorului ei de receptorul neevoluat, astfel de medii conservă cu grijă imaginea femeii păcătoase prin firea ei. Cătălin, în piesă Miti, întrupat de Geo, este doar factorul exterior care pune în evidenţă o însuşire nativă a femeii, înclinată spre păcat, după o anumită mentalitate populară, cu străvechi izvoare biblice (păcatul originar).

Desprindem, pentru început, o replică în care Geo îşi asumă rolul lui Cătălin într-un mod direct: „Nici glume nu mai îngădui pe socoteala lui? El *[Marius]* e un adevărat savant. Va fi mare avocat, deputat şi poate ministru. La braţul lui vei trece prin viaţă strălucind de strălucirea lui. Şi viaţa ta va chema cu mii de glasuri, dar strălucirea lui va fi mai tare. Şi păcătosul de Cătălin a îndrăznit să ridice ochii spre aceste două străluciri..." Marius (Luceafărul), strălucitor în înălţimile sale sociale, este îndrăgostit de Liana (Cătălina) iar Geo (Cătălin) îşi ridică ochii spre fericirea lor „astrală" pe care le-o va distruge pentru că fata va ceda, pînă la urmă, „chemărilor vieţii". Geo nu întîrzie să-şi înceapă opera sa de minare a fericirii iluzorii a Lianei, pîndită de păcat, cu Marius, plutind în visuri ambiţioase de mărire socială, condiţii care fac incompatibilă armonia cuplului. Geo va defini ironic situaţia fetei cu cuvintele lui Eminescu, uşor modificate: „Însă de Luceafărul din cer m-a prins un dor de moarte" („— O, de luceafărul din cer / M-a prins un dor de moarte"). Într-o replică ştearsă, acelaşi Geo precizа: „Dar acela nu va schimba nemurirea lui — vorbesc de Luceafărul-Marius — în schimb pe-o sărutare. El niciodată nu-şi va părăsi gîndul lui de mărire pentru nimic în lume. El te iubeşte, desigur, dar faţă de ambiţiunile lui totdeauna vei fi pe al doilea plan." Se observă la fel de clar şi aici versurile prelucrate: „— Tu-mi ceri chiar nemurirea mea / În schimb pe-o sărutare..." Este poate prea puţin să vorbim de o simplă sugestie din *Luceafărul* în astfel de fragmente. De fapt observăm o infuzie directă a „conflictului" din poemul lui Eminescu în varianta iniţială a dramei lui Gib I. Mihăescu.

Legătura genetică dintre *Luceafărul* şi *Pavilionul cu umbre*, aşa cum reiese din varianta primară a piesei, este pusă în relief, cu aceeaşi putere, şi de o altă replică a lui Geo, care i se opune, cînd ironic, cînd cu o notă de disperare, lui Marius: „El e forma cea dintîi şi vecinica minune. Un creator orb i-a pus mîna pe umăr şi l-a consfinţit. Ci eu m-am născut din păcat şi voiniceşte am tăiat singur furia oceanului să ajung în locul meu din cer. Contra voinţei creatorului, care mă destinase noroiului. Şi voi m-aţi împins înapoi în tină. El nu va schimba nemurirea lui în schimb pe-o sărutare. Eu mi-aş fi vîndut singur pînă şi raiul acesta întocmit cu durerea tuturor nenorocirilor." Dramaturgul foloseşte în replica lui Geo, într-o formă uşor adaptată, ca şi în alte cazuri, cele două cunoscute versuri adăugate în ediţia Maiorescu:

„Tu ești din forma cea dentii,/ Ești vecinică minune". În „Almanahul Societății academice social-literare « România Jună »", din aprilie 1883, unde apare pentru prima oară *Luceafărul*, aceste versuri se înfățișau: „Cere-mi cuvîntul meu dintîi,/ Să-ți dau înțelepciune". Mai sibilinice, cele două versuri sînt respinse de Maiorescu, împreună cu alte cîteva strofe. Intervenția lui Maiorescu va fi dezaprobată, mai tîrziu, de Perpessicius, care nu admite nici ipoteza lui Ibrăileanu că versurile din ediția Maiorescu, pe care le reproduce și Gib I. Mihăescu, sînt totuși ale poetului și nu ale editorului. Controversa aceasta nu ne interesează aici. Ambele variante fixează la fel de bine, iar cea din ediția Maiorescu chiar mai clar, incompatibilitatea dintre lumea Luceafărului și cea a Cătălinei. Această idee dramatică încearcă s-o fructifice Gib I. Mihăescu în prima variantă a piesei sale.

Dacă raporturile dintre Hyperion și Demiurg își păstrează, pînă la un punct, cadrul general, în varianta pe care o discutăm, în schimb Geo-Cătălin apare de la început într-o ipostază deosebită față de pajul din poema lui Eminescu. Geo este un revoltat, un protestatar, cam fără șanse, împotriva hotărîrilor „creatorului", exprimate prin voința și vorbele Lianei și ale acelora care o înconjoară. Deși aspiră la o altă condiție, Geo nu ajunge să-și asume pînă la capăt un destin de înger izgonit, cum dorește, cu toate că declară că pentru a cîștiga dragostea Lianei și-ar fi vîndut „raiul", lamentîndu-se destul de terestru: „M-ați scutit de această supremă nelegiuire de care aș fi fost capabil; mi l-ai surpat [raiul] cu o singură lovitură de picior..." La protestele fetei că nu i-a cunoscut sentimentele, Geo alunecă tot mai mult de la apostazia teoretică la un fel de invidie măruntă împotriva lui Marius, întors de la Paris cu laurii unui doctorat și cu mari promisiuni de succes. Într-o frază la care scriitorul renunță chiar în prima redacție, Geo îi face Lianei următorul reproș: „Luceafărul de la Paris îți lua toate privirile..." Dorința lui de mîntuire prin dragoste nu mai poate să aibă loc și Geo merge către o ultimă abjurare optind, împotriva propriei sale iubiri, pentru masca lui Miti, diabolicul propovăduitor al păcatului, pîngăritor cinic al inocenței disprețuite.

Portretul lui Geo este destul de nesigur în această primă variantă a dramei. Un fel de Cătălin la început, prins mereu într-o ușuratică joacă erotică, poate și puțin lichea, personajul ar vrea să devină „luceafăr", înlocuindu-l pe Marius, dar este forțat să-i cedeze locul, demonizîndu-se artificial și melodramatic într-o neverosimilă încarnare, jucată lucid, în Miti, amantul ucis al Angelei. Pasajele în care-și plînge soarta, pentru a o putea cîștiga, prin înduioșare, pe Liana, sînt prea lungi. Scriitorul va renunța la unele din acestea, iar pe altele le va reduce

foarte mult în varianta definitivă. Abia în ultima versiune a piesei Geo va deveni un adevărat Miti, vindecat de sentimentalism, dar prins în propria-i cursă. Liana va învăța atît de bine lecția păcatului, pe care i-o administrează cu diabolică perseverență, încît lui Geo nu-i mai rămîne decît să-și ia zilele, reeditîndu-se astfel drama Miti-Angela. Treptat, în mai multe variante, pe această direcție a îndepărtării lui Geo de Cătălin și a lui Marius de Hyperion, piesa lui Gib I. Mihăescu își ia o distanță tot mai mare față de poema *Luceafărul*, în care își are, cum am văzut, un prim și indubitabil punct de plecare.

AM UCIS PĂCATUL

VARIANTA

A

Actul I

Dintr-un prim fragment al variantei *A*, la care scriitorul renunță, se află în arhiva de la Drăgășani 4 file (45–48, în numărătoarea autorului). Fragmentul se întrerupe brusc cu o replică a Lianei, la p. 48, fără ca fila să fie scrisă pînă la capăt. Nu putem spune cu exactitate ce au devenit celelalte file, dintr-un corp, după cum se vede, destul de important. Hîrtia (jumătăți de coală format 21 × 17, de calitate proastă) și grafia particulară (litere mari, ușor înclinate spre dreapta) facilitează ipoteza că celelalte file, cu aceleași caracteristici, au fost folosite, într-o altă ordine, pentru realizarea unor scene din actul *I*, după ce textul a fost modificat, uneori substanțial, cu cerneală roșie.

〈 [...] a-i spune « de » apariția lui Miti. Ea poate va blestema întîi pe strigoiul acela... dar « să n-o crezi, copila mea » să nu te uiți în gura ei ci în ochii ei... ea nu se poate să nu-și aducă aminte cu plăcere de clipele acelea... Sunt micile clipe minunate din viața ei, acelea petrecute în tovărășia acelei secături de Miti. Ce deosebire între nenea Ilarie, între omul ăsta respectat și mîndru și între « canalia aceea, între » aventurierul acela... Dar nemernicul ăla aducea cu el, din țările pe care le cutreierase, o mireasmă rară: a păcatului. Era plăcerea fructului oprit,

de care spuneai « și tu că stă în, cînd te găs » tu adineaori, cînd îmi povesteai că te ascundeai de tatăl tău ca să gîndești la mama ta. Așa e, copilă, că aveau un farmec deosebit gîndurile alea? « Închipuiește-ți acum faptul în sine...

LIANA: Poate că voi putea să-i smulg ceva.

GEO *(tresare, strigînd deodată)*: Liana! Nu... Să n-o întrebi nimic... Eu am glumit, copilă... »

LIANA: Ce ți-a venit?

GEO: Eu am glumit, copilă... Nu, nu trebuie s-o întrebi nimic... Tu trebuie să rămîi în gîndurile și în visurile tele, așa cum...

LIANA: « De-ar afla » Bietul tata « că eu aș întreba-o astfel de lucruri »... ...de-ar afla că eu iscodesc astfel de lucruri...

GEO: « Copilă » O, într-adevăr, viața omului ăstuia...

LIANA: Și Marius...

GEO: « Ca » A...

LIANA: Și Marius « care » parcă l-aș vedea bulbucîndu-și ochii lui minunați...

GEO: Vrei să zici « bulbucîndu-și », minunîndu-și ochii lui « mi » bulbucați...

LIANA: E drept, nu-s ochi așa de frumoși ca ai dumitale, dar din ei pornesc mai multă lumină...

GEO: « Nu te supăra, copila mea, am glumit. Cît îl iubești.» Nici glume nu mai îngădui pe socoteala lui? « O, ți-am mai spus de atîtea ori despre dînsul. Cît e de admirat băiatul acesta! Ce depărtare între toți tinerii generației noastre și dînsul. Va fi de » El e un adevărat savant. Va fi mare avocat, « depu » deputat și poate ministru. La brațul lui vei trece prin viață « nepăsătoare », strălucind de strălucirea lui. Și viața te va chema cu mii de glasuri, dar strălucirea lui va fi mai tare. « Însă strălucirea asta va fi cam fadă... Adevărata viață va fi aceea pe unde voi cutreiera eu... acolo nimic artificial nu mă va ame » Și păcătosul de Cătălin a îndrăznit să ridice ochii spre aceste două străluciri...

LIANA « *rîde* » *surîde*.

GEO: Nu... mîine voi împacheta « în boc » cioburile paradisului sfărîmat în bocceluță și voi porni la mama ta... O voi întreba să-mi povestească mie povestea cea minunată. Eu voi ști s-o descos...

LIANA: Nu, n-are să-ți spună nimic. Eu cred că tot mie îmi va spune ceva...

GEO: Pe tine are să te adoarmă cu povești pentru copii. Dar mie, păcătosului, acestui Miti reînviat... Îi voi spune: ai auzit de strigoiul care a apărut. O, dacă ar fi superstițioasă! Dacă însă

va blestema pe ticălosul care prin astfel de glume proaste o împiedecă — crede ea — să se apropie de bărbatul ei... atunci voi spune: eu sunt Miti... Pentru ce, pentru ce mă blestemi. Am murit pentru tine, eu secătura... « Pentru ce mă » Cu mine ai gustat plăcerile cele mai dulci. Cu bărbatul tău legitim n-ai putut gusta așa ceva că erau legitime. Dar eu te-am învățat ce e teama, eu te-am învățat ce e păcatul, te-am învățat ce e amorul adevărat. Cum m-ai uitat... Îți mai aduci aminte pavilionul acela în care veneam pe nesimțite... și-ți mai aduci aminte prima noastră întîlnire... Voi risca: mă va da afară...

LIANA: Nu, nu trebuie să-i spui nimic... Eu voi întreba cu totul într-alt fel...⟩

Pe același fel de hîrtie, autorul scrie și alte scene din actul I. S-au păstrat, dintr-un număr destul de important, care mergea pînă la 50, doar patru file și acestea foarte deteriorate din cauza condițiilor proaste în care a fost ținut manuscrisul. Aceste file au fost numerotate de două ori de autor: o dată cînd le-a scris, cu cerneală neagră, și a doua oară cînd le-a revizuit, cu cerneală roșie, tăind fraze, eliminînd unele pasaje și chiar pagini întregi, adăugînd și modificînd substanțial prima versiune. Filele păstrate sînt numerotate: 37—39 și 46, cu cerneală neagră și 32—34 + 1 filă nenumerotată, cu cerneală roșie. Ele corespund scenei a 6-a, actul I, din varianta tipărită. Este extrem de important să reținem faptul că acest procedeu de numărătoare și de interpolare cu cerneală roșie se regăsește, indiferent de hîrtie și de grafie, în cele mai multe din fragmentele pe care le reunim aici sub titlul *Am ucis păcatul*, varianta *A*. Mai trebuie reținut încă un amănunt semnificativ. Grafia este extrem de unitară în toate pasajele interpolate. Dacă manuscrisul a fost realizat în etape diferite (vezi schimbările de grafie) și pe hîrtie diferită, în schimb revizuirea lui s-a făcut într-un singur moment. Intervențiile cu cerneală roșie ne îndreptățesc să considerăm toate fragmentele cu această particularitate ca un corp unitar. Celelalte variante ale piesei (*B* și *C*, păstrate fragmentar la Drăgășani) pornesc de la această variantă primară *(A)*.

....

GEO:] [...] era cu totul deosebit de al vostru, solemn și grav. M-ați alungat... Sunt îngerul căzut ⟨bun⟩ ...Nu vă e teamă de răzbunarea lui?...

LIANA: O, ba da...

GEO: Liana, nu ți-e teamă... te întreb?... mai e vreme...

LIANA: Mă cutremur...

GEO: Liana, și crezi tu oare că ⟨alături de mine⟩ ((în raiul gîndit de un păcătos)) n-ai fi fost fericită?

LIANA: S-ar putea spune că ai pornit serios. Ei ⟨bine⟩ ((da)), cred ⟨asta Cătălin...

GEO: Marius își va cultiva întîi ambiții⟩...

„Însă de Luceafărul din cer m-a prins un dor de moarte". ((El nu mai are nevoie să construiască un alt cer...))

GEO: ⟨Acela însă [→] Dar acela nu va schimba nemurirea lui — vorbesc de Luceafărul Marius — în schimb pe-o sărutare. El niciodată nu-și va părăsi gîndurile lui de mărire pentru « tine » nimic în lume. El te iubește, desigur, dar față de ambițiunile lui totdeauna « ai fost pe » vei fi pe al doilea plan...

LIANA: Pe cînd tu...

GEO: Tu ai fost singurul « vis » gînd al meu de mărire...

LIANA: Geo, te aud vorbind astfel acum întîia dată.⟩

GEO: El ((e forma cea dintîi și veșnica minune. Un creator orb i-a pus mîna pe umăr și l-a consfințit... « Nu, el n-a cunoscut gîndul cel rău, ca să prețuiască pe cel bun.» Ci eu m-am născut din păcat și « cu brațe » voinicește am tăiat singur furia oceanului să ajung în locul meu din cer. Contra voinței creatorului, care mă destinase noroiului. Și voi m-ați împins înapoi în tină. El nu va schimba nemurirea lui în schimb pe-o sărutare. Eu mi-aș fi vîndut singur pînă și raiul acesta întocmit cu durerea tuturor nemerniciilor mele, la cel dintîi semn... M-ați scutit de-această supremă nelegiuire de care aș fi fost capabil; mi l-ai surpat cu o singură lovitură de picior.))

LIANA: Întîia dată ((te-aud vorbind astfel.))

GEO: Și totuși e a nu știu cîta oară...

LIANA: Geo... dar ⟨cum se poate să nu fi observat pînă acum⟩ eu nu am auzit...

GEO: ⟨Luceafărul de la Paris îți lua toate privirile... N-ai auzit... Doar⟩ ((Și totuși)) către tine se îndrepta ruga mea de ajutor. Căci mă ⟨pierdeam⟩ cufundam, Liana... ⟨Și la voi am venit... Dar poate n-ai auzit pentru că... Eram sătul de-o viață seacă, petrecută în plăceri ieftine și-n nebunii⟩ [în] zile fără orizont, ⟨un fel⟩ ((zile cenușii, groaznice, cu toată aparența lor de strălucire. Mă apăsau pe suflet... de apăsarea lor groaznică vroiam să scap. Însă un fel)) de mîndrie prostească mă făcea să învălui însă...

LIANA *pare a-l asculta cu interes crescînd.*

GEO *(o privește o clipă bănuitor, apoi continuă)*: să-l învăluie într-o pojghiță de glumă. Mi-era teamă că spus răspicat o să-ți provoace rîsul. Și asta m-ar fi rănit adînc, Liana. Credeam însă că pojghița aceea e ⟨prea⟩ destul de străvezie ca să întrezărești prin ea adevărul. Am crezut că l-ai întrezărit și dacă-mi răspundeai în glumă o făceai ⟨ca o fată⟩ așa, dintr-o simplă răutate femeiască. Într-un rînd rîsul tău a fost atît de strident că m-ai alungat. Am plecat și multă vreme rîsul acela mi-a răsunat în urechi... dar ⟨atît⟩ cu cît trecea timpul, cu atît credeam că deslușesc în amintirea lui alt înțeles. ⟨De aceea m-am înt[ors] să [→] Am strîns hîrburile raiului spart de rîsul tău strident [și am] venit iar⟩ Și acum am venit [iar să] descifrez din nou înțelesul...

LIANA *bufnește într-un hohot de rîs spasmodic și fără contenire.*

GEO *(se întrerupe speriat)*: Liana!

LIANA *(rîde din ce în ce mai violent)*: ⟨Geo: Așadar⟩... de asta ai plecat?

GEO *(neînțelegător)*: Da...

LIANA: Ai fost admirabil... ești admirabil... Geo... ⟨iubind⟩ făcînd declarații... Cu neputință... dar e nemaipomenit... Geo, știi cum nu te prinde... știi cît de stîngaci ai fost...

GEO: Și totuși, Liana...

LIANA: Ajunge, ajunge, ai să sfîrșești să mă faci să te văd în frac și cu opinci sau într-un costum la fel de caraghios... Geo, dacă-mi plăcea ceva la tine... era tocmai atitudinea ta de ștrengar infailibil. Serios, ești caraghios. ⟨N⟩ [1]

....

[GEO] ((De acestea și pentru vecinătățile în care acum 20 [de] ani am săvîrșit aceeași groază. ⟨În sfîrșit... sunt Miti⟩ Liana, ⟨sunt⟩ ssst... sunt Miti... ⟨Răposatul⟩ neastîmpăratul răposat.))

LIANA: Vorbești prea ⟨repede⟩ tare.

GEO: Vorbesc destul de încet.

---

[1] Discuția lui Geo cu Liana despre „raiul" lui pierdut este reluată de autor într-o variantă de lucru scrisă cu cerneală roșie și neagră pe hîrtie proastă, format 21 × 17, numerotată 36. Numărul acesta, scris cu cerneală neagră, este tăiat cu două linii în cerneală roșie, fără să se mai poată citi cifra adăugată:

Liana: Și le amesteci pe toate. Spune-mi... ((despre)) strigoi întîi... Cum ți-a venit în gînd și de ce, de ce... ((Dar sperietoarea?...))

Geo: Răbdare, răbdare, copilă... ((Aceea era pentru pregătitul atmosferei. Dar lasă)) încetul cu încetul ‹îți voi povesti› ((vei afla totul, totul, nimic nu-ți voi ascunde... Toată povestea lui Miti...))

Liana: Acuma vreau... dar nu aici, afară... afară... *(se uită îngrijată în juru-i)* în parc... ‹Dar totul pe îndelete...› ((Ai putut tu face asta...))

Geo: ‹Totul, totul. Ție am să-ți destăinuiesc totul, ca unei prietene bune, căci astfel vreau să te cîștig, nimic altceva decît ca o prietenă bună...› ((Eu sunt strigoiul ‹eu sunt Miti› ...astă seară însă în zadar mă va aștepta nenea Ilarie înarmat pînă în dinți... ‹doar› Strigoiul ți s-a arătat ție, și numai ție ți se va arăta. Iar nenea Ilarie îl va căuta în zadar... căci tu-i vei păstra secretul.

Liana: ‹Dar› Haidem... ((haidem))... *(O ia înainte grăbită, se oprește să-l aștepte.)*

Geo *(urmînd-o încet)*: Înspre pavilion?

((Geo: A, da! Prin urmare totul e aranjat... Marius? Am văzut asta din interesul ce mi-a arătat astăzi la plecare, din conciliabulele voastre îndelungi.

Liana: Da...

Geo: Va să zică sunt îngerul căzut.

Liana: De loc. N-ai fost niciodată înger ca să fii căzut...

Geo: În colțul raiului meu sufletesc...

Liana: Există așa ceva?...

Geo: A existat... Dacă n-ai vrut să intri puțin ca să vezi...

Liana: Se poate ceti după fațadă în ce constă interiorul...

Geo: Și totuși era un interior fără pereche. S-a prăbușit... L-ai prăbușit tu sau, și mai de mult, nenea Ilarie. Demult cînd ai mai fost pe aici. Din hîrburi [cuvînt ilizibil] la loc ceva; venisem cu acest ceva să cer ajutorul vostru pentru a face totul la loc. Dar v-ați)) năpustit ‹cu toată răutatea› ((plini de răutate)) și asupra acestor biete cioburi. M-ați alungat din raiul pe care cu atît chin mi-l ridicasem din drojdia vieței mele păcătoase de pînă acum... Am fost un biet pierde-vreme. M-am apuca de toate și nimic n-am izbutit să ‹în› duc la bun sfîrșit.

Liana: Raiul...

Geo: ‹Ah, da... afară de acela› ((Atîta... Unicul lucru pe care l-am izbutit...)) Însă raiul meu plin de veselie și de iubire [...

Liana: ‹Da, și într-acolo, dacă› ((Da. Ce?... Nu într-acolo)) vrei?

Geo: ‹Numai într-acolo› ((Ba da, Liana, într-acolo... într-acolo...))

(Ies.)

Scena rămîne un moment goală. În cele din urmă apare Ilarie, cu o pușcă de vînătoare pe care o frînge și privește prin țeavă.[1]

. . . .

Pe același fel de hîrtie, cu aceleași caracteristici, se mai păstrează încă o filă, nenumerotată. Reproducem textul pe care îl cuprinde tot aici:

. . . .

(([...] ori de cîte ori îi văd vorbind împreună, văd pe Miti și pe Angela...

Mihuț: L-ai surprins făcînd ceva rău, vorbind ceva nepotrivit...

Ilarie: O, dacă s-ar fi întîmplat asta: un moment n-ar mai fi întîrziat aici... ‹Dar alteori› Însă uneori citesc în ochii lui atîta rugăciune să nu-l izgonesc, să nu-l alung în valurile de noroi care l-au aruncat aici... că mi-e milă... ‹Dar asta vreau să știu, asta vreau s-o aflu.›)) Și mai e ceva care mă oprește, ceva... un gînd... care nu s-a lămurit deplin în minte și totuși există... mai bine [spus], un gînd care abia stăruie să se înfiripeze, ‹dar care nu mă lasă› și pe care-l aștept... ceva ciudat... nu știu ce anume, dar știu că e ciudat...

((Mihuț: Hm, în casa asta umblă numai strigoi.)) [...]

(Rîndurile scrise cu cerneală neagră sînt adăugate ulterior. Pentru identificarea pasajului, să se compare replica ultimă a lui Ilarie cu textul variantei definitive din 1928: finalul scenei a 3-a din actul I, p. 14, ediția „Scrisul Românesc", Craiova, p. 10, vol. de față.)

. . . .

‹Liana: Haidem, haidem să-mi povestești...

Geo: Să mergem. Îți voi povesti totul, Liana, și totul să fie între noi. Nu mă îndoiesc de discreția ta. Ție îți voi «povesti ca unui duhovnic toate» împărtăși și «toate» tot, toate ițele pe care le țes împrejurul casei acesteia. Sunt un neastîmpărat căci mă atrage fiorul «necunoscutului și nep» neprevăzutului. Ție am să-ți destăinuiesc totul ca unei prietene bune, căci atîta vream să te cîștig: ca pe-o prietenă bună, nimic altceva decît o prietenă bună...

Liana: Haidem, haidem, tata poate să revie... («Ies»). *(Ei au vorbit mergînd spre ieșire, oprindu-se din cînd în cînd pentru a termina o frază, apoi ies.)*›

---

[1] Pe versoul filei 46, se află o primă variantă a acestui sfîrșit de scenă. Textul este anulat cu două linii în cruciș și mai multe orizontale. Pagina este numerotată de autor 50, ceea ce ne îndreptățește să presupunem că este vorba de o variantă mai amplă.

Din actul I se mai păstrează la Drăgășani două fragmente răzlețe dintr-o altă variantă, interesantă prin unele elemente pe care nu le cuprind nici varianta anterioară, nici cea tipărită. Liana află adevărul despre drama din tinerețea mamei ei direct din gura doicei. Personaj episodic în textul tipărit, doica ocupă un loc mai important în această variantă. Ni se păstrează din acest text numai filele 4 și 5 și 15–16. Autorul a folosit hîrtia pe care a scris această variantă, după ce a tăiat textul inițial cu creion roșu pe verticală și cu creion albastru pe orizontală, pentru scrierea unei noi variante, nici aceasta definitivă. Așa se face că cele patru file au pe verso varianta unui fragment din actul I și pe recto, varianta unui fragment din actul final. Filele 15 și 16 cuprind un schimb de replici între Ilarie și Marius, înainte de plecarea acestuia la Paris. Nici această discuție dintre tatăl Lianei și Marius, care o cere în căsătorie, n-a fost păstrată în varianta definitivă. În textul tipărit, doar Mihuț, tatăl lui Marius, îi vorbește lui Ilarie despre acest proiect matrimonial. Cele două fragmente păstrate se completează, deși între ele există un gol foarte mare.

. . . .

[DOICA]: ⟨[...]⟩numai cînd o roti ochii aceia...

LIANA: Atunci spune-mi tu...

DOICA: Ce mai vrei să-ți mai spun, domnișoară? Oricine ar fi înțăles totul, din atîtea cîte am spus... Ce mai vrei de la mine?...

LIANA: Vreau să-mi povestești totul, de-a fir a păr... Totul...

DOICA: Dar asta e totul...

LIANA: Unde, unde s-a întîmplat?

DOICA *(șoptind, îngrozită)*: În pavilionul din parc...

LIANA: Ah... de aceea... « Și, doică » pavilionul... Doico, e mult de atunci?.... « Aveai »

DOICA *(șoptind)*: Aveai dumneata doi ani; sunt douăzeci de ani... cît ai dumneata? douăzeci și patru? Sunt douăzeci și doi de ani de-atunci... Doamne, ce repede au trecut? Uite, parcă văd întîmplarea aceea...

LIANA: Spune, doico, ce stai?

DOICA: E... asta e acum... « nu sunt meșteră la povestit » Uite, au dat cu revolverele, a fost goană toată noaptea, pe domnișorul acela l-a omorît... domnișoară, eu nu sunt meșteră la povestit...

LIANA: L-a omorît? Parcă am auzit eu ceva zburîndu-mi pe la urechi. Vorbește, doico... Cum nu ești meșteră? Dar cum știai să-mi spui povești... tot felul de povești frumoase, de nu mai puteai scăpa de mine... Și acum, cînd te întreb adevărul... El cine era?...

DOICA: O, un domnișor frumos și așa de plin de veselie și de viață. Vorbea, rîdea, juca; o, știa să joace atîtea jocuri « și-l », dor îl auzeai: iacă unu rusesc, și sfîrrr, picioarele... apoi încă unu franțuzesc, și începea să se legene ca o rață... Dar cînd venea la jocurile noastre, atunci se cutremura casa. Lui domnu îi plăcea foarte mult « înainte. Atunci » ...O, și ce mai petreceri erau pe-aici, domnișoară... în casa asta... numai că-l vedeai pe domnișorul acela cu păhărelul de vin în mînă lîngă lăutari. Nu știu ce le spunea, nu știu cum îi fermeca, dar « se puneau » se aprindeau țiganii, de parcă nu domnișoru sorbea din păhărelul de vin, ci ei, țiganii, « goliseră » dăduseră peste cap o damigeană. *(Pe gînduri.)* O, ce timpuri...

LIANA: Și cum îl chema pe domnișor?

DOICA: Domnu Miti... la Sfîntul Dumitru avea ziua... altcum nu știu... și-i fugea mîinile la pian, domnișoară... avea niște degete, uite, așa subțiri, și parcă erau de catifea cînd te « atingeau » mîngîiau...

LIANA: Asta de unde o știi, doico?...

DOICA: Ce? A... îmi spunea cocoana...

LIANA: Cum putea să-ți spună ție mama așa ceva?... Te pomenești că erai geloasă pe ea...

DOICA: Cum se poate, domnișoară, geloasă pe o cocoană. Dar domnișorul Miti era cam îndrăzneț... Cocoana era cam necăjită pe mine pentru asta... Dar mie tot mi-a părut rău de ce s-a întîmplat pe urmă... Să-l fi văzut mort pe domnișorul acela, domnișoară! Tot frumos era, dar se făcuse mai mic. L-au luat rudele lui, a fost pe urmă proces mare... « Dar domnu » Iar domnu te-a lăsat pe dumneata aici și a plecat prin străinătăți după cocoană s-o omoare...

LIANA: Pe ea, de ce?...

DOICA: Pe dînsa era domnul mai necăjit...

LIANA: Bine, înțăleg, atunci cînd a prins-o, dar pe urmă...

DOICA: Sunt și bărbați d-ăștia, care țin pînă la mormînt ura...

LIANA: « Tata e dintre aceștia... atunci de aceea n-are curaj mama. » Tata e dintre aceștia... sunt « unii bărbați care » îngrozitori bărbații: tot ei te scot din minți și pe urmă tot ei... Atunci de asta n-are curaj mama să vină... Eu să fiu ca ea aș veni, sunt douăzeci și doi de ani de-atunci...

DOICA *(închinîndu-se)*: Doamne ferește, măiculiță...

LIANA: Și cheia de la pavilion unde e?

....

[ILARIE:] [...]face de tine. Pentru « cali » toate « frumoasele » însușirile tale, dar atît de frumos ce-mi aduci cu atîta voie bună în casa mea, eu nu pot să-ți dau în schimb ceva... « putred » *(micșorînd vocea)* putred.

MARIUS: Nene Ilarie...

ILARIE: Ah... băiete, băiete... nu mai mă scormoni, nu mai mă scormoni...,

MARIUS: Un singur cuvînt numai, nene Ilarie: dacă... pe răspunderea mea...

ILARIE: Ajunge, ajunge... nu știi ce vorbești, băiete. Ești tînăr de tot și « tot » tocmai pentru că ești așa de tînăr « ai nevoie de ajutor » îți vin în ajutor. Așteaptă... așteaptă, îți spun... « căci vreau să-mi mulțumești la urmă » ...A, te uiți așa la mine... n-ai mai auzit vorbind așa pe-un tată... « Așteaptă » Puțină răbdare, ce dracu...

« MARIUS: Te-ascult, nene Ilarie..., te ascult... De ajuns...

ILARIE: Așteaptă... »

MARIUS *(dă gînditor din cap)*: Dacă nu se poate altfel...

ILARIE *(privindu-l lung și compătimitor)*: E frumoasă... « nu? ai dreptate » așa e « băiete »?...

MARIUS: « E frumoasă, nene Ilarie... » Așa de frumoasă...

ILARIE *(pe gînduri)*: « Așa era și cealaltă » ...Două picături de « apă » rouă nu seamănă mai bine... « A, hai băiete, dar *(revenindu-și brusc)* ...Ai dreptate, băiete... Îți cred, băiete » *(Revenindu-și brusc)*: Hai băiete, du-te, du-te, ce aștepți... du-te, ai de la atîția să-ți iei rămas bun. Trenul trece peste două ceasuri, și de aici pînă la gară, poate *[sic]* numai caii mai să te ducă așa de repede. Întîi te abați pe acasă, nu? Spune-i lui tată-tău...

MARIUS: Nene Ilarie, de ce mă lași să plec cu inima îndoită?...

ILARIE: E-e-e-e... acuma o isprăvirăm... Ce dacu, te credeam altfel... mai bărbat... Slăbiciunea asta mă face să înclin « spre contra » tocmai spre contra... Măi Marius, ascultă colea la mine... Tu știi că eu am avut necazuri mari odată... *(Răgușit)*.

Tu știi că mîna asta a doborît... « Ascultă... Toată lumea știe, Mar »

MARIUS *face un gest nelămurit.*

ILARIE: « Știi » Trebuie să știi... toată lumea știe... doar a fost « zgomot » vaiet mare... Poate Liana să nu « mai știe încă... » fi aflat încă... Eu am « făcut » făcut totul să nu afle însă liota asta de servitori... cu neputință... Sau poate chiar secătura aceea... Georgel... În sfîrșit... ascultă colea... dragul meu... de atunci... am avut o singură grijă: să-mi cresc fata... Mamă-sa, cum știi, fugise departe... Am căutat-o mult... hm, mi-a scăpat... M-am întors la fată... Sunt douăzeci de ani de atunci — fata era doar de doi ani — sunt douăzeci de ani de cînd tot îmi jertfesc viața fetei mele... sau mai bine mirelui ei... Vroiam s-o pregătesc pentru acesta și, Doamne, cred c-am izbîndit... Dar de... Dumnezeu știe... Carte a învă->

Actul II

Din actul al II-lea, două variante[1] interesează în special reconstituirea noastră, ambele păstrate, parțial, în arhiva de la Drăgășani. Prima variantă, foarte îndepărtată de textul tipărit, este scrisă cu cerneală neagră, pe hîrtie proastă, rezultată din împărțirea unei coli mari în foi de dimensiuni variind între 23×15 și 24×16. Aproape pe fiecare filă se află intervenții, uneori substanțiale, cu cerneală roșie. Textul, scris cu litere mari, destul de cursiv, este foarte puțin elaborat.

În prima scenă din actul al II-lea, Geo discută cu Liana despre natura curioasă a relațiilor sentimentale dintre ei pe o filă de format 23×16, scrisă tot cu cerneală neagră, cu litere ceva mai mici, plecate ușor spre dreapta. Deteriorată în partea superioară, fila mai poartă încă urmele celor două numărători succesive, fără să poată fi posibilă identificarea cifrelor. Multe file de aici înainte, atît din actul al II-lea, cît și din cel de al III-lea, sînt rezultate, cum se poate ușor deduce și din neregularitatea marginilor, din împărțirea unor coli mai mari în

[1] Cîteva replici de la începutul actului al II-lea, scena 1, tăiate cu linii roșii și albastre în cruciș, se găsesc pe rectoul unei file care cuprinde

părţi de mărime variabilă, diferenţa fiind de aproximativ un centimetru, în lungime sau în lăţime. Textul care urmează amintește foarte vag de scena 1 din actul al II-lea, varianta tipărită.

....

LIANA: O, ştiu asta... o ştiu... chiar asta vream să ţi-o spun eu în cuibul nostru, de care mi-ai vorbit cu cîteva minute înainte. Tu eşti un om bun, un biet om bun... sufletul cel mai bun dintre toate cîte există. Şi ei, toţi aceştia, nici unul nu te-au înţăles... Nici tata, cu ideile lui dintr-o bucată — sau poate, cine ştie, el... nici mama, cu concepţiile ei de femeie încercată. Toţi mă fereau de cel mai bun om din lume, pentru a mă arunca în braţele unuia care, şi de n-o fi rău sau anost... în orice caz nu va sta sub raportul a ceea ce noi numim bunătate de suflet nici la degetul tău mic... Şi aceasta a fost ceea ce m-a atras spre tine: străduinţa ta de a fi canalie cu orice preţ fără să izbuteşti... grozava desfăşurare de închipuiri detracate şi totuşi copilăreşti cu care credeai c-ai să mă adormi cu zmei şi balauri...

GEO: Liana, de ce-a trebuit să-ţi otrăvesc sufletul, ca tu să vezi bunătatea asta; de ce a trebuit să-ţi şoptesc povestea strigoiului, de ce nu ţi-a fost milă de îngerul decăzut... Tu ai rămas cu sufletul otrăvit...

LIANA: Dar eu am înţăles bunătatea ta şi asta te apără de ori[ce] frică... Dar ce ne mai privesc toate astea... ce ne mai privesc

---

pe verso o variantă a aceluiaşi act, scena a 2-a:

⟨Actul II

Acelaşi decor

Scena 1

GEORGEL: S-a primit telegrama?
LIANA: Da. A reuşit la examen şi «e pe drum» mîine va fi acasă. Telegrama a trimis-o «de pe» din drum. Cu siguranţă că tot mîine va veni şi la noi.
GEORGEL: Extraordinar de curios!
LIANA: Ce?
GEORGEL: Că bătrînul nu m-a expediat încă!
LIANA: Acum că Marius e gata să vină⟩

acum... s-au spulberat... s-a dus totul, s-a făcut lumină... o, tatăl meu...[1]

Dialogul acesta continuă pe o filă cam de acelaşi aspect, doar ceva mai mare (24 × 16), numerotată iniţial, cu cerneală neagră, 27, cifră modificată ulterior cu cerneală roşie, 28. Din modificările făcute cu cerneală roşie în text (( )), una reţine în mod deosebit atenţia. Este invocat de către Liana un strămoş care nu mai apare în varianta tipărită. Acesta poartă la început numele Despa, întocmai ca în încercarea dramatică pe care o reproducem mai încolo[2]. Acest nume este tăiat şi se scrie deasupra, cu cerneală roşie, un altul: *Donca*.

....

[LIANA:] [...] libertatea, Geo... el va fi soţul meu... vreau să adulmec în zvoana [cuvînt ilizibil din cauza manuscrisului deteriorat] fiorul păcatului... cu tine împreună vreau să mă las în voia groazei de moarte... a necunoscutului negru, care ne va contopi şi mai mult... cu tine vreau să înnod firul străbunului ⟨Despa⟩ ((Donca))... Vom fi, cum spuneai tu, nişte ⟨Despa⟩ ((Donca)) ⟨ chibzuiţi⟩ nu romantici şi rătăcitori pe coline şi

---

[1] Pe versoul acestei file se află textul unei alte variante din aceeaşi scenă. Fragmentul, cu aceleaşi particularităţi grafice, a fost anulat de autor cu linii în cruciş, verticale şi orizontale, de culoare roşie şi albastră. Îl reproducem aici. Vorbeşte Geo: „[...] ⟨tragică, recitaţia fariseului pare un fredon de operetă... Apreciezi distanţa... Bine, dar pentru a te lovi cu pumnii în piept, trebuie să ai şi de ce... Păcatul! copila mea, acesta e izvorul bucuriilor «momentane, izvorul mulţumirii cînd te» care se zbat în tine ca vălurelele; cînd te laşi în vultoarea lui, «acesta» el e izvorul marei mulţumiri de la urmă, «cînd te retragi...» după scaldă, cînd te usuci la soare, cu măruntaiele frămîntate de crîncena bulboană! Cu cît a fost mai crîncenă cu atît prin sînge aleargă mai fmultă flacără. Ce stricăm noi dacă «mulţumirea sufletească» gradele ericirei noastre constă *[sic]* doar în «această» diferenţa dintre aceste viteze... Şi atunci, după ce ai încercat maximul vitezei, abia atunci repaosul «lu» general, cu contrastul «ui» lui total, îţi dă senzaţia veciniciei... Atunci e «momentul» ziua pumnilor în piept, a cenuşei în cap şi a lecturilor biblice... căci toate au un rost pe lumea asta, numai că toate trebuiesc împlinite la timpul lor... Mamei tale i-a venit timpul retragerei. «Plăcerea» Şi după o călătorie aşa de lungă, înţăleg că odihna asta pentru ea e atît de dulce, «că» atît de sfîşietor de dulce, că tuturor celorlalţi «nu» le-o «mai» recomandă. «Numai ea nu» Numai ea nu înţălege cum putem noi să ne odihnim fără să fi plecat ⟨din nou⟩ ((măcar)) la drum...“⟩

[2] Volumul de faţă, p. 429

vîlcele... ci ne vom rătăci chiar dinaintea ochilor acestora burghezești cari ((nu)) ne vor ⟨privi⟩ ((putea ghici, ascunși)) în cele mai nepătrunse ascunzișuri ale păcatului și ale pericolului. Le vom înfrunta mînia furibundă cu zîmbete de copil și-n ziua deznodămîntului ⟨dacă vom [cuvinte ilizibile]⟩ vom ști să-i înfruntăm cu naivitatea și cu [text deteriorat] noastră. Vom muri rîzînd...

GEO *(dă din cap abătut)*: Prea tîrziu, prea tîrziu...

LIANA: Nu e prea tîrziu, aceasta e o părere... vei vedea, vei [text deteriorat] Știu, îți va fi greu să mă știi acum a altuia... dar toate astea le vom îneca în vinul plăcerilor din urmă. O, și vinul acesta va mai avea și gustul amărui al amărăciunei tele. Niciodată [...]

Filele care urmează, în număr de 4, scrise cu litere mari, pe hîrtie de format 23 × 16, deteriorate în partea superioară, nu permit descifrarea numerotării autorului și nu indică, aceasta și din cauza unor lacune mari, o legătură clară între ele. Ultimele două file, alăturate, recompun foarte exact, marginile neregulate completîndu-se perfect, o parte din coala mare din care provin. Textul trimite tot la actul al II-lea, scena 1. Geo apare frecvent cu numele *Georgel*. Din cînd în cînd poate fi observată și forma prescurtată, *Geo*, rezultată din ștergerea cu cerneală neagră a finalului *-rgel (Geo⟨rgel⟩)*.

....

GEO⟨RGEL⟩ *(rîde mai cu sp [text deteriorat] Apoi deodată se oprește)*: *[text deteriorat]* a fost așa de neașteptat... Spune și tu dacă...

LIANA *(se pornește iarăși pe rîs)*: ((Bietul cinic.))

GEORGEL *rîde și el de asemenea.*

LIANA: Poate a glumit?...

GEORGEL: Mi-a poruncit chiar!

LIANA: Ce?

GEORGEL: Nu... Nu știu ce vorbesc... Mărturisesc sincer... sunt uluit complect...

LIANA: Și mîine vine Marius *(izbucnește iarăși în rîs)*.

GEORGEL *(tresărind)*: A! Marius... Liana... Liana...

LIANA: Ce?

GEORGEL: Liana... Liana... Asta nu se poate... tu trebuie să refuzi...

LIANA: Ce?

GEORGEL: Tu trebuie... Ah... Doamne...

LIANA: Ce... ce-ai spus?

GEORGEL: A, nimic... sunt uluit...

LIANA: Să refuz?

GEORGEL: Nu, nu, nu... Vai ce-mi mai trece prin capul ăsta...

LIANA: Să refuz?... Eu *[text deteriorat]*.

GEORGEL: Nu, nu, nimic... Liana, scumpa mea ⟨logodnică⟩... am vrut să fac o glumă... o glumă proastă... una din glumele mele proaste...

LIANA: Să refuz? De ce?... De ce?

GEORGEL: Nimic, nimic... Liana, soția... logod... soția mea...

LIANA: Înțăleg... înțăleg...

GEORGEL: ⟨Minți⟩ ((Nu-i adevărat)), nu înțălegi nimic...

LIANA: Înțăleg, înțăleg... Bietule Geo⟨rgel⟩... ce suflet bun ești tu... Geo⟨rgelul⟩ ((al meu))... ei bine, nu ⟨n-avea nici o⟩ nu te gîndi la nimic... la nimic... voi uita tot...

GEORGEL *(tare)*: Liana! ((Ce să uiți, ce vrei să uiți?))

LIANA: Tot, tot ce mi-ai spus voi uita...

GEORGEL (⟨brutal⟩ *tare*): Ah! Liana, tu trebuie să refuzi...

LIANA *(înlănțuindu-l leneș)*: De ce să refuz... Eu vreau să fii soțul meu... copilul meu...

GEORGEL: ⟨Liana, înțălegi⟩ ((Ah... copilul...))

....

[LIANA: *text deteriorat*] ⟨și poți să fii sigur⟩...

GEORGEL: Liana... dar acum... Liana, atunci eu mă duc...

LIANA: Mergi cu Domnul...

GEORGEL: Liana... Liana... înțăleg, înțăleg... înțăleg că niciodată.. Dumnezeule, eu nu știu ce mai vorbesc. *(Zbierînd aproape:)* Liana! *(Se repede la ea și o prinde cu furie în brațe.)* Liana...

LIANA: Lasă-mă, du-te...

GEORGEL: Nu pot... Picioarele nu mă vor purta decît pînă la ușă... ((știu asta... s-au înnodat de scîndurile aștea...)) Nu pot... Liana... ⟨jură-mi, jură-mi⟩ ((nu pot... eu nu pot să mă nasc [lectură incertă] decît numai cînd tu dai drum mosorului de

care sunt legat...)) Liana, ⟨jură-mi, jură-mi⟩ ((spune-mi)) că vei uita totul, ⟨tot ce ți-am spus⟩ ((vorbit)). Tu ai avut dreptate, Liana... Eu nu sunt o canalie. Eu sunt un suflet bun! Un biet suflet... Dar dacă aş fi fost altfel primit în casa asta... O, te asigur, nimic din tot cît ți-am spus... ((Dar toate acelea sunt...))

LIANA: O, o ştiu asta... O ştiu... dar ce ne privesc toate astea... Ce ne mai privesc acum... S-au spulberat... s-a dus totul... s-a făcut lumină... O, tatăl meu [...]

....

LIANA: [text deteriorat] ((Nici))odată ((nu voi)) [text deteriorat] soțul meu [text deteriorat] meu...

GEORGEL *(respingînd-o)*: Lasă-mă, lasă-mă...

LIANA: Iubitul meu... tot, tot voi uita...

GEORGEL *(rugător)*: Liana, te rog, te rog... te rog... du-te la tatăl tău, cazi-i în genunchi, roagă-l, spune-i că tu iubeşti pe Marius... spune-i că sunt un nemernic...

LIANA: Eşti un nemernic... Du-te, du-te... îi voi spune...

GEORGEL: Liana... şi pe urmă...

LIANA: Nimic, du-te... nici un pe urmă... du-te... eşti un nemernic...

GEORGEL *(tremurînd)*: Liana.

LIANA: Fugi, fugi... Niciodată, niciodată nu ⟨vei mai veni în calea mea⟩ ((vei... nu mă vei mai întîlni... Te...)) Te asigur. Du-te, du-te... îmi face rău figura aceea.

GEORGEL: Liana... *(rîzînd)* Liana... tu zici astfel... dar... cuvintele tale, înțălegerea noastră... Singură ai să...

LIANA: ⟨Pff... Să aştepți, te rog...⟩ ((Asta mă crezi... Asta mă crezi... că sunt...))

În arhiva de la Drăgăşani se păstrează, cum am văzut, mai multe versiuni din varianta *Am ucis păcatul*. Scriitorul a stabilit cu dificultate textul primelor scene ale piesei. Între aceste versiuni se distinge un grup unitar de file (ne referim la hîrtie, format: 23×15/24×16, şi particularități grafice), care conțin o bună parte din textul actului al II-lea, rescris de mai multe ori. Textul din primele 10 file păstrate din acest grup (în numărătoarea autorului: 11–12, cu cerneală neagră,

12–21, cifre modificate sau scrise cu cerneală roşie) aminteşte doar prin cîteva fraze de scena a 2-a din varianta tipărită a acestui act. Textul scenei 1 probabil că nu s-a păstrat.

[Scena a 2-a]

LIANA: Bine-ai venit, mamă...

ANGELA: Nu te-ai gătit încă?

LIANA: Nici nu mă gătesc.

ANGELA: Nu mergi?

LIANA: Nu.

ANGELA: De ce?

LIANA: *El*[1] este?

ANGELA: Da.

LIANA: Nu merg...

ANGELA: Cum doreşti... Numai ⟨gîndeşte-te⟩ cîntăreşte bine ⟨la⟩ cele ce ți-am spus. Eu nu mă amestec deloc. Nici n-aş fi îndrăznit să-ți spun ceva... ⟨Am înfruntat. Eu ştiu că dacă⟩ *(Scoborînd vocea:)* Eu ştiu că dacă tatăl tău ar afla, vechea lui mînie ar izbucni... Abia atunci ar căuta în sfîrşit să mă vadă, pentru a mă face să nu mai fiu văzută de nimene. Dar interesul tău a fost mai tare ⟨copil⟩ în sufletul meu decît nădejdea de a-l îmblînzi puțin...

LIANA: Ah, iar titlurile de cinematograf... Ce demodată eşti, mamă...

ANGELA: Veşnica ta răutate. Şi cu toate astea, copila mea, îți vorbeşte un om serios. Eu n-am făcut decît să transmit ceea ce el m-a rugat trei luni întregi, zi de zi, cu glas tremurînd şi cu toate jurămintele cu putință. Iubirea lui e atît de evidentă şi atît de profundă...

LIANA: Şi atît de anostă...

ANGELA: ⟨Iar apoi⟩... iar ⟨amestecul⟩ asigurările lui Mihuț, un om atît de ⟨serios⟩ aşezat şi de cugetat, ⟨o⟩ chezăşie atît de vrednică de ținut în seamă...

LIANA: Încît am putea tranşa afacerea...

ANGELA: Cînd vine tatăl lui şi-mi spune, că să fac tot ce-mi e în putință să te readuc fiului său, pentru că altfel acesta e pierdut, înțălegi iubirea ce ți-o poartă unul şi interesul celuilalt pentru

[1] S. a.

copilul lui... Mihuț a vorbit și cu tatăl tău, dar, copila mea tatăl tău, îmi spunea omul, e puțin cam... ⟨scrintit [⟶] atins...⟩, lasă că însăși ușurința lui de a te da lui Georgel, așa de pe neașteptate... dar, în sfîrșit... știi ce i-a spus lui Mihuț: *„Am ucis păcatul, am ucis păcatul!*[1] ⟨Este ceva⟩ Mai firesc nici nu se putea!" El e clintit puțin în mintea lui... Ei cum: numai pentru acest ⟨evita acest păcat,⟩ motiv te-a dat unui vînturătară, care ⟨mîine⟩ mîine te va lăsa, fugind cu cine știe cine...

LIANA: O, niciodată...

ANGELA: Pe cînd celălalt, tocmai pentru că-ți iartă ⟨slăb⟩ rătăcirea momentană și-ți așteaptă nerăbdător întoarcerea... Ai văzut, nici n-a plecat la București încă... însă dacă tu ai începe divorțul, tocmai între timp el și-ar face rosturile acolo...

LIANA: Minunat...

ANGELA: ⟨Vezi⟩ Uite, fata mea, tot astfel vezi și tu lucrurile. Și ⟨lasă⟩ fii cu puțin sînge rece. Calcă-ți pe inimă... ⟨ai să vezi cum are să dispară chipul lui Georgel din inima ta, ca un puf de păpădie...⟩

LIANA: Ce-ar zice Georgel?...

ANGELA: Va dispare din inima ta ca un puf de păpădie... Marius te va introduce într-o lume cu totul alta, el e un băiat de viitor... Se va distinge ⟨poate⟩ în barou, noi aici îl vom alege deputat... ⟨el are at⟩ și, cine știe, el are atîta talent la vorbit...

LIANA: Așa ar fi să fie...

ANGELA: Așa e...

LIANA: O, Georgel, ce fericit te-aș face! ⟨Cu ce fericire ai primi tu vestea asta. Ce prefăcut.⟩

ANGELA: Vrei să zici Marius.

LIANA: Cu ce fericire ai primi tu vestea asta! Ce prefăcut te-ai indigna. Ce nebunatec ai deveni... ce ușor ai zburda scăpat de povara ce te apasă și pe care numai voința mea o ține pe umerii tăi. Vai, are să fie atît de frumos...

ANGELA: ⟨Primești⟩ *(neînțelegătoare)*: Adevărat, sărmanul băiat. Primește, copila mea.

LIANA *rămîne pe gînduri.*

ANGELA: ⟨Primește copila mea...⟩ Ce zici?

LIANA: Nu...

ANGELA: Nu înțăleg...

[1] S. n.

LIANA: Liberat, poate îmi va scăpa definitiv... Un capriciu trecător... Nu, înlănțuit îl voi ține la picioarele mele. Și revolta lui are să-l ⟨supună⟩ robească și mai adînc. Din zi în zi îl văd cum cade...

ANGELA: Nu înțăleg nimic, copila mea...

LIANA: E un copil atît de dulce, atît de naiv și atît de bun... cum aș putea[1] să-l las din mîinile mele... niciodată... Ce ochi mari cască să-mi surprindă trădarea, vai, e atît de minunat, că toți miniștrii tăi, mamă, nu fac nici două parale pe lîngă dînsul...

ANGELA: De cine vorbești, copila mea?

LIANA: El e acolo?

ANGELA: Cine, copila mea?

LIANA: Marius...

ANGELA: Eu, el m-a rugat, m-a forțat aproape să vin să te iau...

LIANA: Merg...

ANGELA: Copila mea... dacă aș ști că el are intenții necinstite cu tine, crezi că ⟨un moment⟩ piciorul lui ar mai călca...

LIANA: Ieri m-a sărutat și el a înțăles. Într-adevăr, am avut o slăbiciune momentană... o schimbare bruscă... hm... și el a strigat atît de drăguț, atît de frumos, ca un copil pe care l-ai ⟨lovit din⟩ păcălit mîncîndu-i bomboanele. Sau dîndu-i-le altuia...

ANGELA: De cine vorbești acum?...

LIANA: De Georgel. Să-l vezi cum rezistă el la gelozie... să-l vezi ce luptă dă cu sine însuși să nu-mi arate mie cît i-e de necaz că vin la tine... Acuma trebuie să ⟨fie la⟩ fiarbă la temperatură de 40 grade, gîndindu-se dacă trebuie să asculte sau nu la ușă. Căci el nici sie însuși nu vrea să-și arate că s-ar putea necăji de atîta lucru...

ANGELA: ⟨Da... și...⟩ ((Atunci,)) dar...

LIANA: Nimic, merg...

ANGELA *(mirată)*: Mergi ((?))

LIANA: Așteaptă-mă puțin să mă îmbrac, mamă... *(Iese.)*

ANGELA *dă din umeri.*

[1] Scriitorul a adăugat, cu cerneală roșie, o completare care nu poate fi citită.

((LIANA [1] *(pe gînduri)*: Merg.
ANGELA: Liana, el este în automobil.
LIANA: În automobil?
ANGELA: Da...
LIANA: Cum a îndrăznit?
ANGELA: N-avea nici o grijă: ⟨am spus să⟩ e pus coviltirul; spunea că asta o să-ţi facă plăcere... curajul ăsta...
LIANA *(zîmbind mirată)*: Ce idiot! ⟨*(Iese.)*⟩
ANGELA *(dă din umeri)*: Dumnezeu să te mai înţăleagă, fata mea... El vrea să ⟨mă duceţi pînă acasă şi apoi⟩ aibe o discuţie limpede cu tine... Dacă vreţi mă ⟨duceţi⟩ lăsaţi acasă şi pe urmă vă plimbaţi puţin cu maşina... Plimbarea dispune... Coviltirul...))

Scena a 3-a

GEORGEL [2] *(intră puţin mai tîrziu)*: Liana.
ANGELA: A plecat...
GEORGEL: S-a dus să se îmbrace?...
ANGELA: Da...
GEORGEL: Merge la dumneata?...
ANGELA: Da...
GEORGEL: Şi celălalt aşteaptă acolo?
ANGELA: Cine?
GEORGEL: Marius!
ANGELA: Ce gînduri îţi mai vin?...
GEORGEL: Ea mi-a spus că de cîte ori ⟨vine la⟩ o duci la dumneata, găseşte acolo pe Marius.
ANGELA: Ţi-a spus ea asta?
GEORGEL: Da.
ANGELA: Cum a putut să-ţi spună aşa ceva...
GEORGEL: Ea lupta cu arme necunoscute dumitale. Eşti o mamă bună. Te admir.
ANGELA: ⟨Dom⟩ Nu înţeleg.
GEORGEL: Faci tocmai ceea ce te rugasem şi eu cîndva...

---

[1] Începînd de aici sînt adăugate cîteva replici cu cerneală roşie, pînă la sfîrşitul scenei. Ele reiau, modificate, ultimele patru replici ale Lianei şi Angelei, mai sumare, scrise cu cerneală neagră, fără ca acestea să fie tăiate.

[2] În două replici autorul a scris prenumele personajului *(Georgel)* în întregime. Revine, taie *-el* şi scrie în continuare *Georg.*

ANGELA: ⟨Ei[→] da⟩ Nu înţăleg.
GEORGEL: Nu-ţi aduci aminte. Aici, în camera asta. Cînd te rugam să ne oferi casa dumitale pentru întîlniri.
ANGELA: Domnule?
GEORGEL: Oare de ce ţipai aşa atunci?
ANGELA: Domnule...
GEORGEL: Doar ştiai bine că aşa vei face. De ce? Nu înţăleg...
ANGELA: ⟨Dom⟩ Şi acum cînd eşti bărbatul fiicei mele mă insulţi..
GEORGEL: Ah, vezi cum te-ai schimbat. Ai uitat pe sărmanul Miti. El îţi place doar ca amant. Ca soţ, îl înşeli şi pe el... Spune-mi, ce ţi-a greşit sărmanul Miti? Sau memoria lui, pe care o vezi acum în faţa dumitale şi o auzi prin vocea asta care-ţi vorbeşte? Ce ţi-a făcut? Cu ce ţi-a greşit? De ce el nu trebuie să aibă tihnă, de ce el să nu guste din plăcerea odihnitoare a căminului? Ai dreptate, ai dreptate. ((El nu poate să iubească decît hoţeşte...)) Şi *celălalt* [1] desigur trebuie răzbunat. ⟨Numai⟩ Iar orice răzbunare se săvîrşeşte cu acelaş pumnal... Spune, vrei să [te] răzbuni pe nenea Ilarie, ucigînd acum pe Miti? Doar braţele aştia l-au strîns ⟨l⟩ la pieptul ăsta. Doar buzele aştia l-au sărutat şi s-au desfătat de sărutările ⟨lu⟩ buzelor lui. Spune, ce ţi-am făcut, de ce mă pedepseşti?...
ANGELA: Desigur, nu mai am dreptul să mă supăr ⟨Ce-ai⟩ de cele ce-mi vorbeşti. Totuşi ⟨ce-ar zice Ilarie dacă⟩ te-ai gîndit oare ce ar zice ⟨Ilarie⟩ Liana dacă te-ar auzi vorbind astfel?
GEORGEL: Liana ştie că-ţi vorbesc astfel. Pentru ea sunt Miti...
ANGELA: Dacă răscoleşti necontenit aceste penibile lucruri, nu crezi că ai să sfîrşeşti prin a-i îndrepta gîndul ei spre altul?
GEORGEL: Eşti gata să sfîrşeşti dumneata acest lucru, dacă nu l-ai sfîrşit de mult.
ANGELA: Ce-ai zice dacă Ilarie te-ar auzi numindu-te necontenit Miti şi vorbindu-mi cum îmi vorbeşti...
GEORGEL: O, m-a auzit şi a rămas adînc impresionat. Atît de adînc că mi-a dat pe Liana de soţie... Însă ce-ai zice dacă nenea Ilarie ar şti pentru ce duci pe Liana la dumneata... ce-ai zice dacă un zvon public i-ar aduce această veste la urechi... căci eu, Miti, sărmanul, sunt condamnat să nu mă revolt deloc de păcatele soţiei mele... ⟨însă ce-ai⟩ însă ce-ai zice ⟨Ang⟩ dacă eu aş lansa acest zvon...

---

[1] S. a.

ANGELA: Eu cred că m-ar scuza, la fel cum mă scuzai dumneața cînd mă sfătuiai să fac acest lucru, înainte.

GEORGEL: A, va să zică este adevărat... va să zică este adevărat... va să zică te pretezi...

ANGELA: Domnule...

GEORGEL: Ei bine, te asigur că nenea Ilarie va afla, te asigur...

ANGELA: Dar, pentru Dumnezeu, înțălege odată...

GEORGEL: Adorabilă mamă...

ANGELA: Taci... nimic nu e adevărat din cele ce crezi... Însă ⟨vrei⟩ am vrut să-ți spun numai: fatalitatea aceasta va fi fără voia mea, fără voia Lianei, fără voia nimănui. I-ai ⟨sugerat gîndul păcatului⟩ sugerat ideea păcatului și acum vrei să oprești gîndul să nu se facă mare... ((ce greu îți va fi...))

GEORGEL: ((⟨Ah⟩ Să se facă mare gîndul? Ah... cum puteam face altfel ca să ajung la dînsa. *(Pauză.)*)) Spune, el o așteaptă acolo?...

ANGELA: Nu... înțălege odată, nu: eu vorbesc în principiu doar...

GEORGEL: Ah! *(strigînd)* nene Ilarie, nene Ilarie...

. . . .

Textul care urmează, tot din actul al II-lea, este scris pe aceeași hîrtie, iar grafia prezintă aceleași particularități. Scrisul este mai decolorat de timp și chiar greu de citit în partea superioară a filei, prost conservată. Paginile, ca și cele anterioare, au o dublă numărătoare: cea în cerneală neagră începe cu 16, cea cu cerneală roșie, decolorată, stabilită la integrarea manuscrisului într-un corp mai amplu, nu se poate citi. Pe ultima filă, scrisă pe jumătate numai, pot fi citite ambele numărători: 54 cu cerneală neagră, 46 cu cerneală roșie. Critica internă și externă a textului ne obligă să situăm acest fragment în continuarea scenei a 2-a, actul al II-lea, cu o lacună de o scenă: scena a 3-a. Fila a 16-a începe cu scena a 4-a pentru că scena următoare este numerotată de autor: *Scena V* (Pentru a uniformiza transcrierea, noi am notat pretutindeni scenele cu cifre arabe, după modelul *Scena a 2-a*, în locul diferitelor variante din textul scriitorului: *Scena II*, *Scena 2-a*, *Scena a 2-a*, *Scena*.) Din acest grup de file, se păstrează la Drăgășani un număr de 17. Cu acest text lacunar se încheie actul al II-lea al acestei variante.

[Scena a 4-a]

. . . .

ANGELA: Taci ⟨,cîine⟩...

GEORGEL: Angela? ce înseamnă ieșirea asta de prost gust? Și cuvîntul acesta atît de... tare?... Unde-ți [sunt] vorbele tele mîngiietoare ca adierile înflorate ale nopței?...

ANGELA: ⟨Sfîrșește cu zarzavatul ăsta⟩ Ha, astăzi va fi ziua răfuielilor.

GEORGEL *(decepționat)*: Vaai!...

ANGELA: ⟨Și⟩ Ascultă... ⟨Nu mai întîrzia mult pe aici, căci viața îți este în primejdie...⟩ Astăzi Ilarie va afla totul, totul. Îți jur că va afla.

GEORGEL: Miti, cum nu mori a doua oară... cînd auzi...

ANGELA: Vei muri pentru totdeauna...

GEORGEL: O, zeiță a tenebrelor și a nopței... Încă ai rămas cu predilecție pentru tot ce e nocturn... ⟨În *[cuvînt ilizibil]* furia⟩

ANGELA *(rîzînd)*: Îți voi răsplăti cum trebuie dragostea de mamă ce-ai trezit în sufletul Lianei...

GEORGEL: ...și sinistru... Uite, ești admirabilă... zău... nu te-ai schimbat decît la vorbă... Încolo ⟨ești identică⟩, ai rămas aceeași, aceeași... Aceiași ochi...

ANGELA: Taci...

GEORGEL: ...două migdale... sau două pumnale... Doamne, ai niște ⟨pub⟩ pupile așa de puțin statornice, ⟨ace⟩ aceeași guriță.. ah... acelaș trup de felină... *(Întinde mîna ⟨să-i⟩ s-o apuce.)*

ANGELA ⟨: Amenințì⟩ *(îi scapă)*: Ce înseamnează asta?

GEORGEL *o prinde în sfîrșit* ⟨Dimpotrivă și o ține⟩ *și o ține cu mîinile lipite de corsaj, rîzînd liniștit.*

ANGELA ⟨: Amenințì?⟩: ((Ce înseamnă?))

GEORGEL: Dragă Angela, dar nu te mai cunosc, zău... *(O sărută.)* Același deliciu...

ANGELA *se zbate înverșunată.*

GEORGEL *o sărută din nou, pe ochi, pe obraji, pe decoltaj.*

ANGELA *(se smulge și-i scapă)*: ⟨Ajutor!⟩ Ajutor! Ajutor!... Veniți! Ajutor!...

Scena [a] 5[-a]

DOICA *(venind de afară)*: Vai, ce s-a întîmplat?!

ANGELA: Domnul... domnul... *(Bătînd din picior.)* Asta este nemaipomenit... Doico, trebuie să vorbesc neapărat cu domnul... Ceva groaznic îl amenință și pe dînsul și pe fată... Auzi, doico, așa să-i spui... Acum, numaidecît vreau să-i vorbesc... *(Pri-*

vind la Georgel) [1]: ⟨Nu știți pe cine « ascu » țineți în casă...⟩ ((Un pericol mare...))

DOICA: ⟨*iese*⟩ ((*repede*)).

GEORGEL: Ce ⟨ve⟩ bucurie mare ⟨în sfîrșit⟩ pe nenea Ilarie, cînd vei veni singură să-i denunți în sfîrșit necredința lui Miti... Cam tîrziu după douăzeci și doi de ani... Porumbița mea... de ce te superi? Nu te speria... Ești tot frumoasă... e drept... Dacă n-ar fi Liana, poate că... Dar e Liana, scumpa mea făcătoare de zeițe... ((E rîndul ei acuma...)) există această Liană ((⟨E rîndul ei acuma⟩)) căreia îi vei deschide ușa fermecată a castelului tău bălțat ca o troiță ⟨pentru a o lăsa să cadă în⟩ ca să cadă în brațele mele... în curînd... atît de în curînd... lasă-ți, lasă-ți nazurile astea... Dacă ⟨vrei⟩ vrei să te împeci cu nenea Ilarie nu ⟨te⟩ recurge la ((astfel de)) mijloace ⟨d-astea⟩ ignobile... ((nu pîrî pe cel cu care ai gustat infinitul morții, ah, să pîrăști))... întoarce-te tot la bietul Miti ⟨...⟩ *(bătîndu-se pe piept)* tot el, sărmanul, va fi în stare să te împece ⟨pînă și cu acel « pe » care te-a făcut să-l trădezi... Încrede-te⟩ [2] cu mine, ⟨copilă și⟩ mamă... și totuși copilă... mamă... ((așa cum te-am repus în inima Lianei, așa te voi repune și în inima bătrînului... Încrede-te... Numai ⟨știi ce doresc în schimb⟩ am o singură dorință în schimb.

ANGELA *(din ce în ce mai agitată)*: Ah...

DOICA *(reintorcîndu-se)*: Coconiță, domnu e « foarte supărat că ați venit aici... A rugat pe domnișoara » ((tare necăjit. Nu pot să-i spun nimic.)) ⟨în⟩ ((În)) fața mea ⟨să vie să te vadă și a spus ca⟩ i-a strigat ((domnișoarei)) că o va trimite cu ⟨forța⟩ sila ⟨din⟩ în fiecare săptămînă la dumneata ⟨să te vadă⟩, dacă nu vrea să meargă de bunăvoie... ((numai să nu te vadă pe aci face aceasta.)) Vai ce ⟨scandal a făcut!...⟩

((ANGELA o privește încremenită *[cuvînt ilizibil]*.

DOICA *(ținînd-o)*)): ⟨Dar⟩ ((Și)) a mai spus că de-acum înainte are să dea ⟨ord⟩ ordin să se închidă porțile și să stea un argat la poartă...

ANGELA *((fringîndu-și mîinile))*: Doico, dar... ah... cel puțin ⟨o scrisoare... de ce nu-mi citește scrisorile și mi le trimete înapoi? Du-te și spune-i că cel puțin de data asta să-mi citească

[1] Modificarea este făcută cu cerneală roșie.

[2] Printre rîndurile șterse, scrise cu cerneală neagră, sînt intercalate altele, scrise cu cerneală roșie, șterse, care nu se mai pot citi.

scrisoarea pe care o să i-o trimet mîine...⟩ ((...ah... scrisoarea... prin scrisoare... o, el va afla totul, totul...))

DOICA: Coconiță, săru' mîna, să mă iertați... Dar eu nu pot să mă mai întorc acum la domnu că tună, nu altceva... Scrieți... Faceți cum știți... însă eu, săru' mîna, să iertați, vă sfătuiesc să nu⟩

((GEO: Zadarnic, doamnă... scrisoarea ce i-ați trimes acum o lună ⟨a intra⟩ a zburat în sobă chiar ⟨după [→] înainte de a-i vedea⟩ de la primele cuvinte.))

ANGELA *acoperindu-și ochii fuge. Doica o urmează.* [1]

. . . .

Textul continuă pe o filă numerotată 28 cu cerneală neagră (cerneala roșie s-a decolorat). Între această filă și cea anterioară, numerotată 19 cu cerneală neagră și 27 cu cerneală roșie, se află un gol destul de important, aproximativ 9 file. Legăturile se pot sesiza însă cu destulă ușurință. Lipsește scena a 6-a: Angela — Liana.

[Scena a 7-a]

LIANA: A plecat? *(Privește zîmbind spre canapeaua pe care căzuse împleticită Angela. De afară se aude automobilul plecînd.)*

GEO: După cum am putut înțelege, ați avut puțină însuflețire în discuția voastră. Bătrînica se zbate acum în purgatoriu. Ne-a trădat, Liana! Sau, mai bine, m-a trădat pe mine, pe Miti al ei. Zadarnice au fost săruturile mele.

LIANA: Ai sărutat-o...

GEO: Desigur... Credeam că săruturile mele [îi] vor reînvia trecutul în minte. Dar s-a pervertit, e pierdută... Te superi, Liana?

LIANA: Eu? Te-aș felicita, dacă tu ai avut cutezanța asta...

GEO: Ah, mica mea desfrînată. Aceasta e ultima piatră de încercare pe care ți-o mai pui în cale. De acum ești a mea, adică a păcatului, adică a diavolului. Acum e timpul ca să mă retrag în cuibul nostru viitor... cuibul nostru, pînă la plecarea ta la București... ⟨în cuibul⟩

LIANA: ⟨Iar⟩ Cuibul ⟨acela⟩ nostru?

[1] Cîteva rînduri mai sus, cu cerneală neagră, se făcea o precizare asemănătoare, tăiată ulterior: ⟨*Iese însoțită de doică.*⟩

GEO: Da, Liana. ((Căci eram sigur de necredința mamei tele.)) Eu am și pregătit undeva, neștiut de nimeni, ‹într-un loc ascuns și› pitit în mijlocul unui buchet de plopi, ‹o› un cuib ca o izbă rusească ‹, însă curat... Dar› Acolo va fi locul întîlnirilor dacă nu convingem pe mama ta... Tu vei face pe ama [urmează cîteva cuvinte ilizibile] ((noastre.)) Oltul aproape, zăvoiul sălbatec... sunt acolo ruinele unei fabrici de cherestea care a ars mi se pare... Unul din pavilioane este însă minunat. Eu, la ora știută, voi veni cu luntrea de peste Olt, unde mă voi ascunde. Și de aci... Nimeni, nimeni nu va ști [...][1]

....

Lipsesc filele 29—38. Cifra 39, din numărătoarea cu cerneală neagră, este ștearsă, notîndu-se alături 30, cu cerneală roșie.

....

GEORGEL:] ‹ca să dispar, ca tatăl tău să mă facă să dispar. De aceea... De altminteri nenea Ilarie cred că «nu» se va înfuria... Dimpotrivă, va căuta să nu altfel› ((că vedem)) mă gonea ‹el de mult› ((numaidecît sau rîzînd)) mă va chinui puțin... da, da, asta e... mă va chinui, va rîde de disperarea mea că nu poate să mi te dea... și se va distra cu chinurile pe care eu le voi juca de minune... ((Ce plăcere grozavă să vezi pe cel ce ți-a intrat sub putere distrîndu-se ca unul ce te crede în puterea lui... Face să vezi, Liana, ascunde-te, ascunde-te repede...

LIANA: Nu, eu voi ieși afară... și apoi, după ce te va respinge pe tine, mă voi duce să te cer și eu... ca să se mai necăjească puțin. ‹Pe urmă voi face pe fata ascultătoare și voi lua pe Marius. Dar nu mai sfîrșește cu poruncile...›

GEORGEL: Să-mi compun de pe acum figura... De-acuma savurez satisfacția ce-o ‹s-o aibe el› văd pe fața-i cînd m-o refuza...

LIANA: ‹Eu mă duc chiar acum. *(Se întîlnește în prag cu Ilarie. Liana iese zîmbind.)*› ((Eu ‹mă› înclin spre prima părere: te va da afară de la primele vorbe.

ILARIE *(intră)*: ‹a plecat?...›

LIANA *iese zîmbind.*))

Starea proastă a filelor 40—44, după numărătoarea cu cerneală neagră, 31—35, după numărătoarea cu cerneală roșie, deteriorate în partea superioară, face ordonarea lor dificilă, pentru că s-au distrus cuvinte și rînduri întregi. Vom marca, așa cum am procedat peste tot, lipsurile cu [...].

[Scena a 8-a]

[...]

GEORGEL: Bună dimineața, nene Ilarie.

ILARIE *se oprește surprins.*

GEORGEL: Astăzi nu ne-am văzut deloc. Și de «aceea» aceea îți zic acum: bună dimineața... deși e cam tîrziu.

ILARIE: Bună dimineața... *(Dă să treacă înainte.)*›

GEORGEL: Nene Ilarie, îmi ‹acorzi și mie două cuvinte...› ((vorbeai de niște socoteli...))

ILARIE: ‹Poftim... Fii concis...› (((*care se îndrepta spre ieșire*): În astă-seară vom avea tot timpul...

GEO: Astă-seară?... Fie... și totuși... nene Ilarie, doar două cuvinte te rog să-mi acorzi.

[1] Pe spatele filei 28 se află textul paginii 22 dintr-o variantă anterioară, scris cu cerneală neagră. Numărătoarea cu cerneală roșie este decolorată de timp. Pagina este tăiată în cruciș și în curmeziș, cu creion albastru, după ce a fost transcrisă, dintr-un motiv sau altul, pe o filă care nu s-a păstrat:
[GEORGEL]: [...] ‹blestemat și a început să strige... Asta e dovada zdrobitoare că de mîine scrisorile pe care i le refuză nenea Ilarie se vor îndrepta spre mine. Va «cădea» propune întîi diferite tranzacții... apoi fatal va cădea la «aceasta» ((ceea ce-ți spun... și, n-avea grijă,)) te voi ține în curent.
«LIANA: Asta are să fie foarte interesant.
GEORGEL: Tu știi că previziunile mele nu mă înșeală...»
LIANA: Are să facă ea asta pentru a păstra inocența fiicei ei?...
GEORGEL: Frumos gest de păcătoasă. O inocentă n-ar fi în stare să facă așa ceva. Ți-am spus eu: în țarcul păcătoșilor găsești figurile cele mai sublime. De altfel și Cristos, cînd prefera un păcătos pocăit la o sută de imbecili de-ăștia de inocenți, «știa el ce face» cunoștea el marfa... Parabola vameșului, dragă, care «să» se bate cu pumnul în piept... «Însă» Ce greu, ce minunat de greu și de dureros, răsună sub bolți cuvîntul pocăinței lui... ce ecouri dureroase «au loviturile pumnului în» trimet((eau)) înapoi lespezile umede «loviturilor» ciocanului de ciolane care-și dărîmă coșul pieptului... Alături de această› [...]

ILARIE: Poftim... fii concis.))

GEORGEL: Tocmai... însă e, sunt... într-o chestiune unde nu știu dacă voi izbuti să fiu așa de concis... Întrebarea va fi foarte complicată; în schimb răspunsul dumitale va fi nu se poate mai concis. Va consta numai dintr-o silabă...

ILARIE: De unde poți să știi asta?

GEORGEL: Știu minunat... Mai mult decît atît, știu și care silabă ⟨ți se⟩ îți va apărea automat pe ⟨cerul gurei⟩ ((buze)) odată cu primele mele cuvinte...

ILARIE: Dacă știi așa de bine toate astea nu mai e nevoie să mai [...]

GEORGEL: [...] Însă făgăduiește-mi că ai să mă asculți pînă la urmă... și ⟨pe urmă⟩ apoi să mă dai afară...

ILARIE: Cum să te dau afară?...

GEORGEL: Asta va urma în mod firesc cererei mele tot așa de firești... De dat afară era să mă dai dumneata în mai multe rînduri...

ILARIE: Asta e just... Te-am mai și ((...)) ⟨gonit odată⟩

((GEO: Gonit.

ILARIE: Ei da... te-am mai gonit odată)), precît îmi amintesc.

GEORGEL: Da, eu îmi amintesc perfect de bine. Vorbesc însă de acum, cînd, după gonire, am îndrăznit să vin iarăși... și vedeam bine că iar ⟨îmi cauți⟩ ești gata să mă alungi.

ILARIE: Da... Exact.

GEORGEL: Și nu găseai pretext ⟨: vreau să⟩.

ILARIE: Inexact...

GEORGEL: Vreau să-ți furnizez eu acum unul...

ILARIE: ⟨N-am absolut deloc nevoie...⟩ Mulțumesc. N-am absolut deloc nevoie... Am destule...

GEORGEL: Așa? Scuză-mă... mi s-a părut... mi s-a părut curios... De [...] cînd mă întorceam, în loc să găsesc poarta închisă... în sfîrșit am așteptat din zi în zi...

ILARIE: Și te-ai plictisit așteptînd...

GEORGEL: O, nu... însă... nene Ilarie... concis de tot... ⟨îți cer fata de soție⟩ *(sfruntîndu-l)* îți cer fata de soție.

ILARIE *⟨tace.⟩, cu capul în pămînt, tace.*

GEORGEL *(mai tare)*: Nene Ilarie, ⟨îndrăz⟩ profit de prilejul că mai e încă o zi pînă la venirea lui Marius și îndrăznesc să cer mîna Lianei, fata dumitale...

ILARIE *continuă să tacă. Apoi ⟨începe să se plimbe de colo pînă colo⟩ ((începe să se plimbe de colo pînă colo.))*

GEORGEL *(surprins)*: Cred că... am fost destul... de concis...

ILARIE *⟨îl privește lung în față⟩ s-a oprit în fața lui și-l privește lung ⟨în față⟩, dar privirea-i parcă trece pe deasupra capului lui Georgel.*

GEORGEL *(bulbucheazặ ochii)*: Răspunsul ⟨cred că va fi tot atît⟩, vezi ...va fi nu se poate mai concis...

((ILARIE: Da... ⟨Așteptam asta...⟩ e bine că ai venit tu întîi...

GEO: Cum?))

ILARIE: Ascultă, băiete... Așa e, de multă vreme, și în multe rînduri, am ⟨dorit⟩ vrut să te [...] Odată am și pornit din casă, după, una din nopțile de nesomn pe care, cum spui tu, mi le furnizai, hotărît să-ți spun ca să-ți faci bagajele cît mai neîntîrziat. Și pentru totdeauna. În ziua aceea erai însă plecat la tine la moșie.. ⟨Și-n⟩ Unde-ai întîrziat trei zile...

GEORGEL: Da, mă chemase administratorul... ⟨A trebu⟩ neîntîrziat... A trebuit să iau trenul.

ILARIE: Bine. Cînd am aflat, m-am hotărît ca în ziua întoarcerei tele să-ți ies înainte și să-ți spun să iei drumul înapoi... Dădusem chiar ordin ca ⟨să fie în⟩ de cu a doua zi să fie închisă poarta cea mare, și-n caz că vii, să fii oprit la poartă.

GEORGEL: Am găsit poarta deschisă...

ILARIE: Dacă veneai a doua zi, găseai poarta închisă pentru totdeauna. Dar pentru că ai venit a treia zi, ai găsit-o deschisă. Între timp am contramandat ordinul...

GEORGEL: Ai contramandat...

ILARIE: O curiozitate așa nebună m-a apucat să aud completă, și nevăzut de nimeni, una din întreținerile tale cu Liana...

[GEORGEL:] [...][1]

ILARIE: M[i-am] închipuit că dacă tu regăsești poarta deschisă, vei căpăta și mai mult curaj în cele ce-i spuneai fetei... căci mă cîștigase definitiv ideea că tu trebuie să-i spui ⟨bles⟩ cele mai grozave nemernicii... Și vream cu orice preț să văd ⟨cît ⟩, să mă conving cu propriile-mi simțuri cît ai doborît în sufletul fetei aștia din ceea ce ⟨con⟩ construisem eu...

GEORGEL *(forțîndu-și memoria)*: După venirea mea... după venirea mea din urmă...

ILARIE: Acum ⟨patru, vreo cinci⟩ ((două)) luni... ⟨nu venirea din ur⟩

---

[1] Georgel își exprimă, probabil, mirarea că Ilarie a lăsat poarta deschisă, revenind asupra ordinului dat.

GEORGEL: Acum ⟨trei, cinci⟩ ((două)) luni, acum ⟨trei⟩ cinci luni... după prima mea plecare? Mărturisesc sincer că nu mi-aduc aminte ce i-oi fi spus atunci...

ILARIE: Îți voi aminti eu... Rămăse[se]ți în sufragerie, după masa de seară...

GEORGEL: De mai multe ori rămăsesem în sufragerie...

ILARIE: În seara aceea însă, după plecarea bucătarului, am luat eu loc la mica ferestruică pe unde se trec mîncărurile... ⟨din⟩

GEORGEL: Da?!

ILARIE: N-am să mă apuc să reproduc întreaga voastră conversație... ⟨Mi-aduc aminte numai. În rezumat⟩ În esență, îi vorbeai ⟨de mulțumirea⟩ despre adulter, proslăveai păcatul mamei ei, și-i ⟨descriai că i⟩ demonstrai că iubirea amantului nu micșorează iubirea bărbatului. Dimpotrivă, o transformă, spuneai tu, în aceea ⟨de mamă a nu⟩ curată și duioasă a mamei, care după ce scapă din brațele bărbatului strînge la piept copilul...

GEORGEL: Ah...

ILARIE: În sfîrșit, ideile tale se învîrteau în jurul acestei elucubrații, care instinctiv m-a făcut să întind mîna spre un satîr uriaș de bucătărie... *(Privindu-l drept in ochi:)* Tu știi că eu am mai săvîrșit un omor...

GEORGEL *dă să spună ceva fără succes.*

ILARIE: Norocul ți-a fost că fata ți-a rîs în nas... ⟨cu toate că din⟩ apoi a fugit. Ai rămas singur și rîdeai. Rîdeai și nu știai ⟨cît de aproape era moartea de tine...⟩ că moartea era după ușă... Am vrut să te alung chiar atunci... Dar de cînd am îmbătrînit, *[urmează două rînduri care nu pot fi citite din cauza deteriorării părții de sus a filei 44]* [...] tor sufletului acestuia fraged... ⟨transformîndu-⟩ care putea vedea în tine o victimă... ceea ce ar fi putut să te mărească în inima ei... Am lăsat lucrurile pentru a doua zi... În noaptea aceea nu m-am gîndit decît la rîsul fetei... rîsul acela cristalin și îngeresc de neîncrezător, cu care ți-a răspuns. Cu cît însă tictacul ceasului meu pătrundea mai adînc în noapte, cu atît rîsul acela se schimba, ⟨devenea⟩ căpăta alt înțăles, devenea ⟨mai⟩ mai desfrînat... era rîsul mamei ei, cînd asculta glumele celuilalt Geo⟨rgel⟩ [1], după care ⟨vrea⟩ vream să te trimet... Păcatul picase în sîngele fetei și-l vedeam învîrtindu-se acolo, mărindu-se prin sine însuși, ⟨devenind din ce în ce mai⟩ aprinzîndu-se în vîlvătăi, infectînd

[1] Tăietură cu cerneală roșie.

tot trupul acela feciorelnic... Nu știu dacă ai dormit ⟨sen⟩ senin în noaptea aceea; știu că din clipă în clipă gîndul omorului mă lovea colea în tîmple cu putere de ciocan. Cînd a început să se lumineze de ziuă, a început să se lumineze și-n sufletul meu... atunci mi-a venit ideea cea mare, ideea salvatoare. ⟨Nu-mi venea s-o cred!⟩

GEO⟨RGEL⟩: Ideea?

ILARIE: Nu-mi venea s-o cred. Am întors-o în toate felurile, am pipăit-o, am măsurat-o, am cîntărit-o... Și ⟨de a doua zi am⟩ din ce în ce am înțăles-o mai bine, am ⟨aprobat-o⟩ primit-o, am crescut-o. Din ziua aceea am lăsat păcatul să se lăfăiască în toată voia... Ha, ha, ha, pentru că găsisem leacul păcatului... ha, ha, ha... ⟨Nici nu poate fi altul! acesta⟩ Acesta e, nici nu poate fi altul. Ca molima care moare prin propria ei otravă...

GEORGEL: Nu înțăleg.

ILARIE: Geo⟨rgel⟩... De atunci... ⟨am așteptat⟩ de atunci te-am lăsat în voia fanteziilor tele libidinoase. ((Și-am așteptat trei luni, căci îmi rămînea o singură curiozitate: vei veni sincer, cavalerește, la răfuială?)) Liana era pierdută... ⟨În ea⟩ În ea ⟨sufletul matern⟩ întrezărisem de multe ori sufletul matern; și n-avusesem curajul s-o cred... Pe urmă îl văzusem aidoma... Și atunci ideea din noaptea revelației ⟨mi⟩a devenit o poruncă... Georgel, tu ai pus pe mamă-sa ⟨într-însa... Georgel⟩ în corpul ei... Ca un adevărat maestru ai operat această transmutare de suflete... Acum tu trebuie s-o scoți, să refaci pe Liana... ⟨ți [→] Îți⟩

GEORGEL: A...

ILARIE: Îți primesc propunerea. *(Amenințător.)* Mai mult decît atît; îți impun s-o menții. Îți dau pe Liana de nevastă... *(Amenințător.)* Și-o vei lua, auzi... va trebui s-o iei...

GEORGEL: Aa...

ILARIE *(îl privește lung, apoi izbucnește în hohote)*: *Am ucis păcatul! (Iese, privind în urmă și rîzînd zgomotos.) Am ucis păcatul!* [1]

Scena [a 9-a]

⟨ILARIE⟩
GEORGEL *rămîne aiurit.*

[1] S. n.

LIANA *(intră)*: Geo⟨rgel⟩![1]
GEORGEL...
LIANA: Geo⟨rgel⟩,[2] n-auzi?
GEORGEL: Liana...
LIANA: Ei, ce e? Ce e figura asta galbenă? Te-a gonit? Doar te aşteptai la asta!
GEORGEL *(spăimîntat)*: Liana... *(Se îneacă.)*
LIANA: Ei, ce e? Ce e? Vorbeşte odată, omule!
GEORGEL: Liana, te-am cerut...
LIANA: Ei da, ştiu...
GEORGEL: Şi... *(înecîndu-se)*... a primit.
LIANA: Ce?... A primit. ⟨*(Îl priveşte uimită, apoi izbucneşte la rîndu-i într-un rîs uriaş, nervos, fără margini.)* A pri...
GEORGEL: Ha? Ce?...
LIANA⟩ A primit! Ce?... Vorbeşti serios? Ce tot spui aci...
GEORGEL *înclină afirmativ din cap.*
LIANA: A pri... *(Îl priveşte uimită; apoi izbucneşte la rîndu-i într-un rîs uriaş, nervos, fără margini.)*
GEORGEL: Ha? Ce?
LIANA: A primit? ⟨Soţi⟩ So... ţia... ta... *(Rîsul îi sugrumă cuvintele.)* So... ţia... ta... ha, ha, ha...
GEORGEL *se dezmeticeşte şi începe să rîdă cu frică.*
LIANA: Ia uite la cinicul ăsta, cum a rămas cu gura căscată [...

Lipsesc filele 50—53 după numărătoarea cu cerneală neagră. Fila 54, ultima care s-a păstrat, are numărul, scris cu cerneală neagră, tăiat cu cerneală roşie. Alături se menţionează, tot cu cerneală roşie, cifra 46. Filele anterioare sînt numerotate de autor 48 şi 49, cu cerneală neagră. Numărătoarea cu cerneală roşie nu s-a păstrat decît în cazuri cu totul excepţionale. Calculele noastre se bazează pe numărătoarea cu cerneală neagră, care nu se potriveşte cu cea făcută cu cerneală roşie.

....

[LIANA:] [...] scumpul meu tată, cît îi vom mulţumi pentru asta... Doamne, cum voi şti să-mi arăt recunoştinţa...

[1] Modificare cu cerneală roşie.
[2] Idem.

GEORGEL: Liana... tonul ăsta... să fie oare adevărat... prin propriul lui virus... Liana, va suna tot aşa de clar, tot aşa de sincer, tonul acesta al vocei tale, totdeauna, totdeauna?
LIANA: Totdeauna, ⟨copilule⟩ ((dragule...))
GEORGEL: Să fie cu putinţă? Să fie cu putinţă?

[C o r t i n a][1]

Reproducem, în continuare, un fragment care este, după constatările noastre, o interpolare în textul variantei primare. Textul este scris pe un număr compact de file, numerotate de autor de la 1 la 21, la care se adaugă o interpolare de alte 4 file, de acelaşi format sau rupte dintr-un carnet, nenumerotate, şi dublarea filei a 15-a. Filele sînt formate din jumătăţi de coală (17×21) de hîrtie bună, scrise pe recto, cu excepţia dublurei celei de a 15-a, care se continuă şi pe verso. Scrisul este neglijent, cu multe ştersături şi reveniri. Filele 8—9 şi 17—18 cuprind multe lipituri, în care se păstrează, pe verso, o variană anterioară a piesei. Fragmentul pe care îl reproducem face parte din actul al II-lea, scenele: 3—10 în structura nouă pe care o capătă varianta aceasta. Aproape în întregime, cu excepţia unor urme foarte vagi, acest text n-a mai fost păstrat în versiunea finală, care nu se va mai axa, în tot acest act, pe înfruntarea, în care se implică tot mai mult şi Angela, dintre Geo şi Marius, rivali la dragostea Lianei. Pe lîngă Angela, mai iau parte la aceste scene Ilarie, fostul ei soţ, ros de răzbunare, şi doica fetei.

Scena [a] 3-a[2]

DOICA: Domnişoară... domnul Marius!
GEO şi LIANA: Marius?!
LIANA: Cum Marius?
DOICA: L-a adus cocoana Angela... Sunt la poartă, în maşină... Şi cocoana m-a trimes să iese domnişoara puţin la poartă. *(Geo şi Liana se privesc nedumeriţi.)*
LIANA: Ai văzut că s-a şi grăbit? Să mă duc?
GEO *(care între timp se apropiase de fereastră)*: Nu mai e nevoie... Marius vine singur... Hm... Pe mine mă iertaţi; n-aş vrea

[1] O linie verticală şerpuită indică sfîrşitul actului al II-lea.
[2] Scena a 2-a, actul al II-lea în varianta tipărită, din care Marius este absent, ca şi în scena a 3-a.

ca umbra mea să întunece un moment așa de frumos ca al acestei mult dorite revederi. *(Iese prin dreapta.)*

DOICA *(privind după el)*: ⟨Nu-i prea convine⟩ Hm... Nu-i prea vine la socoteală. *(Chicotește. Apoi deschide ușa pe care intră Marius. Către acesta:)* Ia uite-l... parcă a crescut și mai mare.

Scena a 4-a

MARIUS: Liana, primul gînd a fost la tine... Iată, am venit să-ți aduc izbînzile pe care mi le-ai urat la plecare și pe care le-am dobîndit; am venit să ți le închin...

LIANA: Bine ai venit, Marius... Știam eu că ai să ⟨vezi⟩ vii să mă vezi îndată ce sosești...

MARIUS: Va să zică te-ai gîndit cît de puțin la venirea mea... Liana... Dar lasă, am atîtea să-ți spun... ți le voi spune altă dată... ⟨Ți le voi spune altă dată⟩ Haidem afară... Mama ta te așteaptă... Înainte însă, unde e nenea Ilarie... aș vrea să-i string mîna cu un zdravăn bun găsit...

LIANA: S-a dus să vadă niște sămănături; abia a plecat, așa că se va întoarce mai tîrziu... Marius, du-te și spune-i că nu m-ai găsit... însă că vrei să mă mai cauți prin fundul parcului... ca să rămîi aici cu noi...

MARIUS: Cum vrei tu, Liana...

LIANA: Vom petrece de minune... ⟨Este⟩ Va fi și Geo cu noi...

MARIUS: Știu, ea mi-a spus-o... *(Glumind.)* Sunt foarte încîntat că voi avea să dau piept cu temutul ⟨tău⟩ meu rival... Doamna Angela pare cam mîhnită din această pricină...

LIANA ⟨: Știu, mi-a spus-o și mie...⟩ *zîmbește.*

MARIUS ⟨: Însă eu am *(încet)*⟩ *(în șoaptă, glumeț)*: Chiar mi-a șoptit că rivalul acesta e de-o perfidie fără margini și ⟨mi-a spus să⟩ m-a sfătuit să fiu cu multă luare-aminte... ⟨O⟩

LIANA *rîde.*

MARIUS: O, ho!... am îndemnat-o să n-aibă nici o grijă... Lupta mă atrage și mă amuză, i-am spus, tocmai pentru că adversarul e atît de temut... Dar, după o astfel de luptă, Liana, ⟨de zeci⟩ de mii de ori va fi mai minunată clipa cînd ⟨tu⟩ degetele tale subțiri vor așeza cununa biruinței pe fruntea învingătorului... *(Rîde hotărît și iese.)*

Scena [a 5-a]

LIANA *(⟨Liana⟩ se duce și deschide ușa de serviciu. ⟨Acolo⟩ În dosul ei e Geo...)*: Cred c-ai ascultat ⟨știi despre ce e vorba⟩ din proprie inițiativă... Nu mai e nevoie să te pun în curent...

GEO: ⟨N-am ascultat nimic⟩ N-am găsit necesar... veneam numai pentru că doream să schimb cîteva ⟨cîteva vo [→] însă⟩ vorbe cu dînsul...

LIANA: Va veni îndată.

GEO: Nu mă miră...

LIANA: Fără îndoială... erai edificat de ușă... *(Bătînd din palme.)* Acum el se va întoarce și *(imitînd pe Marius)* ⟨eu⟩ va începe duelul... și eu voi pune coroana pe capul biruitorului *(bate din palme)*. Ferește-te de domnul doctor, el a venit pregătit de război de la Paris.

⟨GEO: Va fi atît de strașnic că va învinge de la primele replici... Îi cedez cîmpul, onorată doamnă... Căci marea lui victorie, nenorocitul, va «fi marea lui înfrîngere...» însemna propriul lui dezastru...

LIANA⟩

GEO: Săracul, el va lupta cu toată ⟨ardoarea⟩ ardoarea, fără să știe că izbînda i-e hărăzită dinainte. Îl plîng pentru o ⟨izbîndă⟩ victorie atît de strălucită...

LIANA: ⟨Poate că izbînda lui⟩ Dar... dacă... totuși... victoria asta nu va fi de loc de plîns... și dimpotrivă?...

GEO: Liana, ⟨în⟩ nu mă îndoiesc de bunele tale intenții. Sunt un băiat așa de bun... Dar ce pot face ele, două, trei frunze căzute în vîntul ⟨turbat care bî⟩ nepotolit care bîntuie în sufletul tău și care ⟨la fiecare moment⟩ necurmat își schimbă ⟨într-altfel⟩ cursul... Br... mă înfior pentru cel ce-ar îndrăzni să se așeze de-a curmezișul unei astfel de tempeste... ⟨Trebuie să ai cel puțin o diplomă în drept, ca să ai o astfel de temeritate... Întru...⟩ De altminteri, întrucît mă privește, nenea Ilarie ar face un haz strașnic cînd m-aș arăta forte să domolesc un astfel de pursînge, fără a avea ⟨nici măcar o⟩ decît o biată diplomă de licențiat, și aia luată ca vai de capul ei. Titlul de doctor se impune. *(Dîndu-i un buchet de flori de pe masă.)* Liana, poți să-i treci coroana... *(Plecîndu-se.)* O cedez înfrînt și umilit...

Scena [a 6-a]

Intră MARIUS

GEO: Te salut, sublimule doctor!...

MARIUS: A, iată-te, Geo... Bun găsit! *(Către Liana.)* Doamna Angela mi-a recomandat să te caut neapărat şi să o aşteptăm la poartă ...Va reveni peste cel mult un sfert de ⟨oară⟩ oră... Vrea să ne ⟨plimbe⟩ ia puţin cu maşina...

⟨GEO: O, în cincisprezece minute se pot realiza lucruri mari...

MARIUS: Desigur, în cincisprezece minute, dragul meu, se pot realiza lucruri pe care alţii nu izbutesc să le ducă la capăt « cîte » şase luni şi mai bine în şir...⟩

LIANA: Regret că nu voi putea merge. ⟨Marius⟩ Şi pentru că ea ţine aşa de mult să nu te lase singur în ghearele noastre, te voi lăsa să pleci... Mîine ne vom întîlni însă şi vom merge împreună la dînsa... iar astăzi ⟨încă⟩ ne vom mulţumi numai cu cele cîteva minute pe care ea ni le acordă...

GEO: O... ho, ⟨cincisprezece⟩ cîteva minute... Dar în răstimpul ăsta se pot realiza cele mai ⟨mari⟩ de seamă lucruri.

MARIUS: Desigur, în cincisprezece minute, dragul meu, se pot realiza lucruri pe care alţii nu izbutesc să le ducă la capăt şapte luni şi mai bine în şir... [1]

GEO *(ca şi cînd ar fi apreciat lovitura)*: ⟨Bunăă⟩ Bunăă...

LIANA *rîde şi bate din palme.*

MARIUS *(modest)*: O, ⟨bi⟩ o biată glumă, nimic mai mult... ⟨Dar să lăsăm astea...⟩

GEO: ⟨Povest⟩ Mergi din victorii în victorii... Povesteşte-ne ceva despre victoria ta cea mai mare de la Paris.

MARIUS: Nu, despre aceea vă voi spune mîine, cu multe, foarte multe amănunte... aveţi să vedeţi cît de amuzante... O! viaţa de student are farmecele ei deosebite... iau martor pe Geo...

GEO: Atest... mai ales că nu i-am cunoscut decît farmecele...

MARIUS ⟨Dragul meu, asupra⟩ O, dragul meu, conced că în ceea ce priveşte capitolul viaţă ⟨chiar sub forma studenţească să-mi fi *[urmează cîteva cuvinte ilizibile]*⟩ ai fost cu mult mai tare decît mine la universitate... ⟨Pe terenul ăsta... *Marius:* De acord, Geo, nu te măsura cu mine...⟩ O ştiam de mult asta şi drept să-ţi spun, mi-a fost totdeauna frică de tine...

[1] Aluzie la timpul irosit de Geo fără s-o poată cuceri pe Liana, deşi Marius se afla la Paris, ocupat cu doctoratul.

mai ales că trebuie să recunosc şi asta: victoriile cele mari nu sunt cele pe care [le] cîştigi la universităţi [1] ci, mai ales, mai cu seamă, aceea, cea mai mare şi mai frumoasă, pe care în sfioasele mele visuri nădăjduiesc s-o repurtez odată, trebuie s-o cîştig ⟨în viaţă⟩ chiar în cetatea asta numită viaţă, unde tu ai fost necontenit atît de bine fortificat. Cu drept cuvînt deci am socotit că în lipsa mea, Geo, ai făcut minuni de vitejie... Dar nu aud, nu văd nimic... Nici o legendă ca să le istorisească, nici un ⟨truba⟩ truver ca să ţi le cînte... nici măcar o şoaptă care să le confirme. Unde sunt, Geo, mare maestru al vieţei, arată-le să le văd şi eu, ca în faţa lor ⟨uimit şi învins⟩ să mă retrag zdrobit...

GEO: Cum văd eu, ai pornit o ofensivă foarte viguroasă împotrivă-mi fără răgaz şi fără cruţare. Dragul meu, ⟨ai⟩ e drept că m-am luptat destul de vitejeşte, dar iartă-mă ⟨cum ştii aşa de bine ca şi mine⟩ cred că ai să concezi îndată acest adevăr, nu eu sunt ⟨cel care aşte⟩ în măsură să-ţi arăt dacă am biruit cît de puţin... *(Răsuflînd adînc, cu obidă minunat simulată.)* Dragul meu, ⟨eu⟩ te sfătuiesc prieteneşte ⟨un singur lucru⟩ întoarce-ţi ofensivele vijelioase de la mine şi dă-le într-acolo unde trebuie... ⟨şi-ţi⟩ nu pot decît să-ţi urez să ai mai mult noroc ⟨decît mine⟩...

MARIUS *(în culmea fericirei)*: Geo, iartă-mă, iartă-mă, te rog, nu ştiam că tu nu-ţi mai supravieţuieşti... dădeam fără să ştiu lovituri unui biet mort...

GEO: Bunăăă... *(strigînd)* două...

LIANA *(rîzînd)*: Marius, dar eşti de o ferocitate rară... nu te ştiam aşa, dragul meu. Parisul ăsta e surprinzător... erai cu mult mai indulgent înainte.

MARIUS: De mult doream să i-o plătesc. Cînd am plecat de aici, mi-a spus că m-a proclamat doctor de cînd m-a văzut... era graţios cu mine, el, fericitul, care ⟨se bucura⟩ zburda de victorie, pentru că adversarul era nevoit să se retragă pentru un moment de pe cîmp...

GEO: Vorbeşti de parcă ai şi fi victorios.

[1] Am renunţat la unele cuvinte şi chiar propoziţii tăiate de autor în acest pasaj din cauza aspectului extrem de greoi şi de complicat pe care îl dau textului.

⟨MARIUS *(se întoarce brusc spre Liana)*: Ah... în orice caz drumul spre Atlantida e curățit de — ca să-ți fac plăcere — pirați; de-acum mîna se încordează pe vîslă și... înainte...⟩

MARIUS *(se întoarce brusc spre Liana)*: ⟨Dar⟩ Ah! În orice caz, drumul spre Atlantida e curățat...

GEO: ...de pirați.

LIANA: O!...

MARIUS: El singur povestea că-n jocurile lui de copil el era necontenit rostaquerul, piratul, haiducul... mai ales cuvîntul pirat avea ⟨pentru o⟩ asupră-i o influență ⟨mare⟩ magică, îmbătătoare...

GEO: Vedeam deschizîndu-mi-se nesfîrșitul mărilor... și unda mobilă primindu-mă...

MARIUS: Ha, ha, ha... piratul a rămas de drum... de-acum mîna pe vîslă și... înainte.

LIANA: Piratul e viclean și ocolitor... El nu lovește [1] niciodată de-a dreptul... Marius... teme-te încă de el...

MARIUS *(pălind ⟨dar îndîrjit⟩)*: A, va să zică viteazul care ocolește lupta dreaptă n-a murit de-a binelea... ⟨E numai muribund.

GEO: Bunăă... nu se lasă⟩ M-am bucurat prea repede...

LIANA: Dar e muribund, sărmanul.

MARIUS *(revenindu-și și înclinîndu-se la Geo)*: N-o spun eu. ⟨Liana privindu-l lung pe Marius.⟩ *(Cînd se întoarce, găsește pe Liana privindu-l lung și arzător. Pauză. Turburată.)* Liano, de ce mă privești astfel... *(Liana nu răspunde. Marius se întoarce turburat ⟨la⟩ spre Geo, care privește scena pe sub sprîncene)*: Ce ochi grozavi ai, Liana...

LIANA: Copilule... Cît sameni 'u cu un copil... Marius *(îl apucă de bărbie)!* Ce dulce e fig a ta de copil...

GEO *surîde brusc.* ⟨*Marius ia surîsul drept invidie și răutate.*⟩

---

[1] Fila a 7-a reia fraza ultimă din pagina anterioară. Nu menținem această repetiție fortuită. Cînd s-a făcut sudura textului au fost eliminate două replici (f. 7), care de asemenea reluau, într-o formă amplificată, pe cele de la sfîrșitul filei a 6-a. Le reproducem aici:

⟨GEO: Pirat e bine găsit.

MARIUS: «Cînd» Povesteai că în «copilărie» jocurile tale de copil, tu erai necontenit rostaquerul «brigandul», piratul, haiducul. Mai ales cuvîntul ăsta de pirat spuneai c-avea asupra ta o influență magică, îmbătătoare... ți l-am⟩

MARIUS *(ia surîsul drept invidie și răutate. Către Geo, puțin jenat de această efuziune a Lianei)*: N-am spus-o eu...

LIANA: După tot ce mi-a debitat acest domn, cuvinte pline de prea multe înțălesuri, ca să te poți opri la vreunul... vorba ta dreaptă și ⟨răcoritoare⟩ răspicată e pentru mine ca o oază răcoritoare și sănătoasă...

MARIUS: Cum văd eu, ați navigat pînă acum într-un adevărat pustiu...

LIANA: Într-un pustiu neînțeles și dogoritor... *(Mișcare la amîndoi...)* Extrem de dogoritor... amețitor...

MARIUS *(trist)*: Poate că miragiile lui te-atrag încă, Liana.

LIANA *(zbucnind într-un mare hohot de veselie)*: Copilule, copilule...

MARIUS: ⟨Da⟩ De ce-mi spui astfel, Liana?...

LIANA: Pentru că ⟨îmi place⟩ figura ta e curată și luminoasă ca un copil... Și am vrut s-o întunec puțin... O, îmi place atît de mult figura ta de copil cînd se necăjește... urmărindu-și parcă ⟨un vis al⟩ desfășurarea unei viziuni interioare, căutîndu-ți pricină din nimic... ochii lui mari și dragi... rostogolindu-se adînc în orbite...

MARIUS: Liana, ce vorbești tu?...

LIANA *(scuturîndu-se)*: Nimic... îmi place oaza [1] sănătoasă și răcoritoare... Haide, Marius, ⟨scapă-mă din — arătînd cu bra⟩ *(învîrtindu-se cu un braț întins)* scapă-mă din pustiul ăsta... *(cînd își restabilește echilibrul, îi întinde mîna, pe care Marius o sărută profund ⟨impresionat⟩ turburat.)*

MARIUS: S-ar putea zice... că e...

GEO *(ridicînd brațele)*: Primiți binecuvîntarea mea!

MARIUS: Victoria, victoria! *(Rîde fericit și sărută pierdut mîinile Lianei.)*

⟨LIANA: Copilule.⟩

GEO *(care se apropie de fereastră)*: A venit mașina...

MARIUS *(turburat)*: Cine ⟨a venit⟩ zici...

GEO *(făcînd semn ca să asculte trompa)*: Glasul trecutului.

LIANA: Cine?

GEO: Doamna Angela...

MARIUS *(ca un om care se deșteaptă)*: Glasul trecutului...

---

[1] Autorul urma să introducă aici o completare, conform unui procedeu folosit și în alte manuscrise ale sale, notînd locul unde urma să aibă loc interpolarea cu o literă din alfabetul grecesc (aici β). Acest text nu s-a păstrat.

GEO: ⟨Glasul trecutului sau fantoma pocăită...⟩ [1] Sau al viitorului dacă preferi. ⟨Eu însă m-am gîndit la⟩ Ucigaşul care dă tîrcoale locului crimei. *(Arată antreul cu un gest circular.)* Aa... o nebunie, hai s-o primim...

LIANA: Geo, eşti nebun, tata ar face un scandal.

GEO: Nenea Ilarie e departe, pe moşie... abia a plecat şi ştii cît rămîne acolo... Ş-apoi ne trebuie un părinte care să dea binecuvîntarea unei astfel de mari victorii, Marius... Mă duc s-o aduc...

MARIUS: Geo, gîndeşte-te, ceea ce faci...

GEO: De douăzeci de ani piciorul ei n-a mai călcat acest *hall*. S-o aducem să vadă casa pe care a murdărit-o. Îi vom oferi o bucurie fără seamăn. Sadică. Şi ne oferim o mare privelişte... Care va fi cea dintîi a ei mişcare? ⟨Cea dintîi⟩

LIANA: ...Într-adevăr... clipa ar fi emoţionantă. *(Mişcare la Marius.)*

GEO: ...care va fi cea dintîi vorbă... va plînge... va surîde sau nici măcar nu se va uita... Liana, nu pricepi măreţia acestei privelişti unice?...

LIANA: ...va fi nespus de interesant... Dar ce-ar putea să-i reamintească de Miti aici? Sst, în pod am văzut o fotografie veche a lui... E îngălbenită de vreme şi într-o ramă ponosită... e adevărat un glas al trecutului... pe aceea am putea să i-o arătăm odată...

GEO: Am găsit! Eu o mai ţin de vorbă, în vreme ce voi veţi aduce fotografia [2] ... S-o punem aici pe-o masă... ca şi cînd nenea Ilarie ar ţine-o ca pe-o relicvă sfîntă...

LIANA: Straşnică idee... *(Bate din palme.)* ⟨Haideţi pe aici, Marius.⟩

GEO: Repede, repede. *(Iese pe la intrare.)*

LIANA: Haideţi pe-aici, Marius... Sau tu, dacă vrei, aştepţi. *(Iese şi ea pe una din celelalte uşi.)*

MARIUS *(nemulţumit)*: Liana... Liana... *(Se ia după ea.)*

---

[1] Începînd de aici, în punctul marcat de autor cu Y, reproducem textul interpolat, mai amplu şi mai coerent, 2 file de carnet, nenumerotate, scrise cu creionul. Textul iniţial va fi dat în subsol, la sfîrşitul fragmentului adăugat.

[2] În scrisoarea către Marioara Ventura, scriitorul pomeneşte de o fotografie. Avea în vedere o modificare, după 1928, în sensul acestei variante?

[Scena] [1]

⟨Ilarie intră pe uşa de serviciu, şi-şi desface *pardessus*-ul de praf. Aude «strig» pe Marius strigînd alături: Liana! Se uită mirat într-acolo şi e gata să pornească după ei. De afară vine zgomot de motor. Revine şi se uită spre⟩

ILARIE *apare prin uşa de serviciu şi-şi scoate pardessus-ul de dril. Aude vocea lui Marius strigînd: Liana! Vede uşa deschisă la apartament şi e gata să pornească într-acolo, dar se retrage şi se ascunde în dosul geamului.* [2]

Scena [a 7-a]

Intră LIANA şi MARIUS.

MARIUS: El face asta de turbarea care îl bîntuie de glumele noastre de pînă acum.

LIANA: Tu crezi c-au fost doar glume.

MARIUS: Deocamdată glume, alături de Geo nu se poate decît glumi... el însuşi e o glumă [3] a naturei şi se sperie teribil cînd îşi dă seama

---

[1] Şi acest cuvînt trebuie considerat anulat odată cu pasajul următor, cum ne indică numărătoarea scenelor.

[2] N-am mai reprodus textul tăiat de autor, peste care sînt scrise indicaţiile scenice, din cauza dificultăţilor care fac lectura nesigură.

[3] Reproducem aici finalul scenei a 6-a şi începutul celei de a 7-a din versiunea iniţială, îmbogăţită prin interpolare, care devine text de bază. Procedînd astfel, credem că respectăm intenţiile autorului de a-şi îmbunătăţi mereu textul:

GEO: Sau al viitorului, dacă ⟨vrei⟩ preferi... Eu însă m-am gîndit... — ucigaşul care dă tîrcoale locului crimei... *(Arată antreul.)* Aa... ⟨s-o aducem să vadă⟩ O nebunie, hai s-o primim... ⟨s-o aducem⟩ de douăzeci şi doi de ani piciorul ei n-a mai călcat acest hol...s-o aducem să vadă casa pe care a murdărit-o... îi vom oferi o bucurie fără seamăn. Sadică. Şi ne oferim o mare privelişte... Care va fi cea dintîi a ei mişcare... cea dintîi vorbă?... Va plînge, va rîde... sau nici măcar nu se va uita... Liana, nu vrei să vezi această nepreţuită privelişte?... Mă duc s-o aduc...

LIANA: Geo... eşti nebun, tata ar face un scandal...

GEO: Nenea Ilarie e departe, pe moşie... Abia a plecat... şi ştii cît rămîne acolo... Ş-apoi ne trebuie neapărat un părinte care

de asta.[1] Dar dacă tu vrei să mă convingi că e adevăr, haide să mergem... Dovedește-mi că poți rezista tentației spectacolelor pe care ți le oferă Geo. Să mergem, Liana, noi nu trebuie să auzim și să vedem cele dintîi vorbe și cele dintîi mișcări pe care le va spune și face această biată femeie; noi trebuie să fim deasupra acestor plăceri cari nu pot amuza sau îngrozi decît pe-un posedat ca acest Geo. ⟨Haidem, Liana...⟩

LIANA: Și totuși ar fi fost interesant...

MARIUS: Haidem, Liana! *(Liana ezită un moment, apoi îl urmează.)*

Scena [a 8-a]

ILARIE apare prin ușa de serviciu ⟨vede pe LIANA ieșind cu MARIUS. Își pune lucrurile pe care le aduce⟩ și-și așează pardessus-*ul și pălăria cea mare, de paie, pe-un scaun. Se apropie de ⟨un scaun⟩ fereastră, frecîndu-și mîinile. Acolo rămîne holbat... se freacă la ochi, se dă înapoi și ajunge în dosul geamlîcului din fund, unde se ascunde.*

Scena[a 9-a]

GEO, ANGELA

GEO *(trece înainte-i la ușă)*: Iartă-mă că intru cel dintîi... poate că ai uitat seama... *(Privind-o fix.)* Și cu toate astea nimic nu s-a schimbat... ⟨mobila a ră⟩ *(Îmbrățișînd cu gesturi încăperea)*: Mobila a rămas neschimbată, la locul ei... ⟨*Ea privește*⟩

---

să dea binecuvîntarea unei astfel de neprețuite victorii... Voi veni cu dînsa... *(Iese în goană.)*

Scena [a 7-a]

MARIUS: El face toate acestea de turbarea care-l bîntuie. Glumele noastre de pînă acum el le-a luat ⟨în serios ca o⟩ ca acoperind un mare adevăr...

LIANA: Tu crezi c-au fost glume?...

MARIUS: Da, Liana, alături de Geo nu se poate decît glumi... el însuși e o glumă.

[1] Cuvintele cu care se termină textul adăugat „...*el însuși e o glumă*" fac corp comun în fraza cu textul inițial, pe care îl reproducem pînă la capăt: „*a naturei și se sperie teribil cînd își dă seama de asta*".

ANGELA *(care a privit ⟨uimi [→] înduioșată și⟩ pe sub sprîncene în juru-i, apoi a surîs ⟨turburată și înduioșată în același timp, suspină⟩)*: Unde e Liana? Mi-ai spus că e aici cu Marius... Cheamă-i ⟨repede⟩, te rog... ar putea veni ⟨și⟩ Ilarie și...

GEO: ...și geamurile sunt tot acele ce-au răsunat de stridența rîsului lui Miti...

ANGELA *(face un pas înapoi)*: Cheamă te rog pe Liana.

GEO: Cum? Nu-ți spune nimic această încăpere, acest divan, această masă, aceste scaune... ⟨nu le⟩ cum, nu simți o mireasmă puternică, venind de departe, din trecut, și nu-ți simți ⟨cum⟩ ochii împăienjenindu-se de lacrămi...

ANGELA: Spune-i Lianei c-o aștept afară, la mașină... *(Vrea să iese.)*

GEO: Sărmanele oase ale lui Miti... cum trebuie ele să se frămînte, ⟨colo,⟩ în mormîntul lui fără cruce, ⟨de la⟩ din cimitirul de la marginea satului... ⟨Ea-l măsoară.⟩

ANGELA *(îl măsoară crunt)*: Domnule, ești foarte necuviincios.

GEO: Ah-ha-ha... Stai liniștit, Miti. Sunt eu aici, eternul tău urmaș... continuatorul... lumină din lumină... Ha, ha, ha... dormi în pace... în curînd va răsuna cîntece de nuntă în aceste odăi... și duhul tău, încarnat în mine, se va plimba printre nuntași.

⟨ANGELA *(îngrozită)*: A... astfel de lucruri. A... va să zică... «pregăte» astea le vîri în sufletul⟩

ANGELA *(îngrozită)*: A... ce vrei să spui... de aceea îmi anunțai atît de fericit viitoarea căsătorie a Lianei cu Marius... asta urmărești acum. Cu asta otrăvești sufletul copilei...

GEO: ⟨Îi dau⟩ Cu bunele exemple ale părinților ei... Ce găsești nefiresc în toate astea... eu am iubit-o ca... ca... ca un senior Ilarie oarecare ⟨dar pentru că⟩ însă nu știu ce-ți făcusem... ⟨poate că aduceam⟩ poate nu-mi ierți că-ți aduc puțin aminte ⟨la⟩ de figura celui de demult... că urechile ei vîjîiau de sfaturile tale înțelepte... să mă respingă... ⟨sîngele⟩ și trupul îi vîjîia de sîngele moștenit de la tine... ea ți-a dat dreptate... eu nu puteam fi decît un Miti... și m-a consacrat ca atare... ⟨chiar nimic mai firesc precum vezi⟩ și n-ai nevoie să te ⟨uim⟩ îngrozești astfel... rolul meu începe ⟨după⟩ ceva mai tîrziu... ai timp să-i dai toate sfaturile... s-o îndrepți... de la calea răului, doamnă Angela... încearcă... te rog să încerci... lupta dintre noi doi mă amuză... mă atrage... te rog, te rog... adu-o la gîndul cel bun... îndepărteaz-o de Miti... de germenul răului și, dacă poți, schimbă-i tot sîngele din vine... el s-a îmbuibat

complect de modestele mele sfaturi... ei bine, purifică-i-l cu pilda minunată a trecutului tău...

ANGELA: Şi crezi că Ilarie nu va afla nimic din toate aceste isprăvi?...

GEO: Nimic, nimic, frumoaso. Pereţii sunt muţi. Nenea Ilarie e departe, pe moşie... ⟨şi-n casă⟩ iar cînd nenea Ilarie este aici, nici cel mai puternic uragan nu te va putea arunca înăuntru. Nici o pasăre vrăjită nu va putea răzbate din parte-ţi prin uşile astea... precum nici cea mai parfumată scrisoare... cum ştii tot aşa de bine ca şi mine...

ANGELA: Nici prin Mihuţ?...

GEO: O, asta ar fi o idee ⟨, numai că e prea tîrziu.⟩ Chiar o să-l bucure pe nenea Ilarie cînd te va vedea atît de schimbată, denunţînd singură pe bieţii Miti de diverse forme şi dimensiuni, pe care-i cultivai cu atîta ⟨grijă⟩ ardoare[1] înainte. După douăzeci şi doi de ani tot e un progres, bătrînul se poate mîndri... Porumbiţa mea, de ce te superi? Eşti tot frumoasă... dacă n-ar fi Liana, scumpă făcătoare de zeiţe... îţi jur... Te privesc cu ochii neîncrezători şi totuşi tinereţea ta mă înspăimîntă... Cum de nu s-au întîlnit drumurile noastre ⟨în⟩ acolo, în zările îndepărtate... poate numai aşa mă vindecam de Liana...

ANGELA: Sărmanule!...

GEO: Mă compătimeşti, da... ei bine, te rog, spune-i tatălui lui Marius... tot ce-ai aflat aici... nici nu ştii cît ţi-aş fi de recunoscător...

ANGELA: Sărmanule, sărmanule...

GEO: Sau oricui altuia, numai la urechea lui Marius să ajungă... Te rog... te rog...

ANGELA: Ha, ha, ha...

GEO: Rîzi... da... ei bine, mă va goni, nu? Mă va goni nenea Ilarie ...dar în sufletul ei, în sîngele ei ⟨va încolţi germenele aprig al păcatului⟩ voi rămîne eu, Miti. Du-te, du-te şi-ţi ⟨vindecă⟩ tămăduieşte fata...

ANGELA: ⟨Nenorocitule, primesc lupta...⟩ Dacă m-ai fi cunoscut pe mine în străinătate?[2] Numai aşa te vindecai de Liana, ai spus? Da. Ai spus adevărul: ⟨nu te poţi vindeca... o iubeşti... ai spus purul şi unicul adevăr din tot ce clocoteşte în tine⟩ ai lăsat să scape pura şi unica scînteie de adevăr din tot focul ce clocoteşte în tine. Nu te poţi vindeca... o iubeşti... Şi, nenorocitule, primesc lupta... şi te voi învinge. ⟨Căci eşti slab... Nu vezi cum o iubeşti, sărmanule... N-ai nici un pic de sînge rece... avertizezi toată lumea de năzbîtiile care-ţi trec prin cap. Eşti indiscret şi chiar zgomotos; şi oricît te vei sili să fii altfel nu vei izbuti. Tu nu eşti un Miti. Tu eşti un biet Geo. Ascultă aici secretul izbînzilor lui Miti; el nu iubea niciodată... Ha, ha, ha! rămîi cu bine, Miti.

GEO: Miti... el te-a iubit... tu nu l-ai iubit...

ANGELA: Eu l-am iubit tocmai pentru că el nu mă iubea.⟩

ANGELA[1]: Căci tu nu eşti un Miti... tu eşti un biet Geo... Unul care va trebui să învingă ⟨nu avertizează niciodată pe adversar de planurile luptei lui... tu eşti zgomotos⟩ păstrează în taină planurile atacurilor lui... tu-ţi avertizezi adversarii, sărmanule, şi chiar faci zgomot mare cînd ei nu te aud... Tremuri de rezultat, într-atîta tremuri încît ⟨te uluieşti⟩ vrei să-i uluieşti cu pregătirile infernale pe care le clamezi... ⟨Eşti⟩ Miti? Eşti un biet Geo... Adică o parodie... Ascultă aici secretul izbînzilor lui Miti: el tăcea şi, mai ales, nu iubea niciodată... Ha, ha, ha... Rămîi cu bine... *(batjocoritor)* Miti...

⟨GEO: Minţi... el te-a iubit.⟩

GEO: Nu e adevărat... el te-a iubit... tu... tu n-ai ştiut... să... să-l...

ANGELA *(îl trage de mînă spre rampă; în şoaptă)*: A fost singurul pe care l-am iubit, tocmai pentru că *el*[2] nu m-a iubit... niciodată. *(Se smuceşte şi iese hohotind. Geo rămîne înlemnit, face apoi involuntar cîţiva paşi spre uşa pe unde a ieşit* [Angela] *şi rămîne acolo, cu ochii în pămînt. Ilarie apare în urmă-i, gata să se apropie, dar mîna i se ridică la frunte, se răzgîndeşte* [cuvînt ilizibil] *şi se întoarce scurt la postul lui de observaţie. Vine Liana.*

Scena [a 10-a]

LIANA: Au plecat... amîndoi...

GEO *(tresare)*: Ce?

LIANA: Dar ce ai?

GEO: Nimic... ⟨Liana îl priveşte curioasă.⟩

LIANA *îl priveşte curioasă.*

---

[1] Intervenţie cu creionul.
[2] Intervenţie cu creionul.

[1] Replica Angelei, cu multe reluări, continuă pe o nouă filă, r. şi v. numerotată tot 15, de asemenea cu ştersături în creion şi cerneală. Reproducem numai textul care aduce elemente noi, fără să putem evita, chiar din rîndurile neşterse, unele repetiţii.
[2] S.a.

GEO *(tare)*: Angela!

LIANA: Ce Angela?

GEO: Te-ai reîntors, ți-a plecat Ilarie al tău...

LIANA: Ilarie?...

GEO: Nu mă mai cunoști?

LIANA: Geo, ce te-a apucat, ești nebun?

GEO: Așa mă denumești acum? Vai, ce schimbătoare e inima femeilor. Poftim, m-a uitat! Și eu am murit pentru dînsa.

LIANA: Geo, nu-mi place teatrul tău.

GEO: Vai, pînă într-atîta să mă fi dat uitărei. Dar eu sunt Miti, frumoasa mea Angela. N-ai auzit că mi-am făcut apariția în jurul pavilionului de odinioară, cîteva săptămîni după apariția ta în aceste locuri. *(Micșorînd vocea.)* Ei îmi zic Geo, dar asta numai pentru că nu îndrăznesc să-mi pronunțe numele celălalt, cel teribil... Și sub masca cea nouă, ei abia de mă pot distinge, dar mă bănuiesc. Tu însăți te uiți la mine nedumerită; dar privește bine ochii mei, Angela, dacă vrei să recunoști pe Miti al tău... Cadavrul mi l-am părăsit acolo, în mormînt, și cum tot dam tîrcoale în jurul locurilor acestora care mi-au fost scumpe... te-am revăzut pe tine, Angela... în corpul cel tînăr, ca într-un vestmînt nou... atunci mi-am ales trupul acesta în care mă vezi și care aducea puțin cu mine cel de demult... am pătruns ca un suflu demonic în corpul cel nou și-am izgonit cu violență pe locatarul cel vechi... ⟨pe⟩ bietul suflet bun, dar puțin cam rătăcit, al sărmanului Geo... naivul acela care credea că el mă va putea învia... și care te iubea, săracul ⟨prostește, ca un Marius oarecare⟩ oftînd ca-n vechile melodrame ⟨și care ofta ca-n vechile melodrame⟩. Să lăsăm să cadă o lacrimă pe biet sufletul lui ⟨Geo⟩ ... *(Pauză.)* Dar ce-are a face Geo... acum sunt Miti, înțelegi, numai Miti de sus pînă jos. Înțelegi tu ce înseamnă asta: un Miti de sus pînă jos... la o parte cu amorul văicăritor și demodat... Miti înseamnă acțiune, putere și înfruntare, înseamnă suflet de drac și rigiditate de oțel. *(Privind-o stăruitor.)* Cu adevărat nu-ți mai aduci aminte ochii mei [1] drăcoși și năzbîtiile mele pentru care te prăpădeai de rîs, încurcăturile în care puneam pe toți ai casei și glumele de care făceai un haz atît de zgomotos, deși erau atît de puțin sărate? Dar dansurile mele nemai ⟨știute⟩cunoscute de nimeni... felul cum știam să-mi arunc piciorul *(schimbîndu-și dintr-o săritură înapoi poziția picioarelor)*. Uite, să-ți...

LIANA: Bine-ai venit din morți, te recunosc, amantul meu scump...

GEO: Ah, Angela, îți mai aduci aminte nopțile acelea cînd plopii parcului ca niște degete negre și uriașe ne amenințau sub albastrul de vis al lunei... Vai, sperioșii plopi... Cum se înfiorau și se răsuceau, numai că vedeai ieșind de sub cuta dealului, ca dintr-o pleoapă, jumătatea aceea de lună roșie, ca un ochi de asasin la pîndă... Dar ce ne păsa nouă de plopi cînd pavilionul ne primea...

LIANA: O, pavilionul ăsta... înainte treceam pe lîngă el ca pe lîngă orice șopron sau hambar din curte... ⟨a asta... Deși⟩ Împrejurările care au avut loc în juru-i ⟨se⟩ mă intrigau destul și înainte de venirea ta, dar el în sine nu-mi spunea nimic... Dar tu, Miti, m-ai făcut să iubesc tot ce trebuie să se găsească într-însul... tot ce mîna ⟨mamei va fi⟩ dragostei a așezat ⟨într-însul⟩ acolo... ⟨nu știu ce anume... dar văd *[cuvinte ilizibile]*⟩ văd umbre de lucruri ⟨căci toate⟩ în umbra eternă care domnește acolo, sub zăvor, noaptea ca și ziua... și văd umbre de ființe... ⟨două umbre⟩ *(ca în vis)* nu, nu spun drept... o singură umbră... care așteaptă... așteaptă necontenit... necontenit tresare și așteaptă... și nimeni nu vine... de douăzeci și doi de ani... Adesea oftează... se ridică și pașii ⟨lui⟩ ei foșnesc ca mătasea

---

[1] Un adaos, de care autorul urma să țină seama la o nouă transcriere, propune cîteva modificări: „...pe locatarul ⟨vechi⟩ cel vechi... bietul suflet al lui Geo... naivul care credea că mă va putea învia ⟨și care te⟩ deși te iubea săracul oftînd ca-n vechile melodrame... *(Un moment pe gînduri.)* Să lăsăm să cadă o lacrimă pe sufletul acestui rătăcit! *(Pauză mică.)* Dar ce-are a face Geo... Eu sunt Miti, înțelegi... de sus pînă jos... înțelegi tu ce înseamnă asta, un Miti de sus pînă jos: înseamnă acțiune, putere și înfruntare, înseamnă suflet de drac și rigiditate de metal... înseamnă moartea tînguirei demodate și seci... *(Privind-o stăruitor.)* Cu adevărat nu-ți mai aduci aminte ochii mei..."

Acest text continuă pe o filă ruptă dintr-un carnet: „[...] privește bine ochii mei, Angela, dacă vrei să recunoști pe Miti al tău *(privind-o stăruitor)*, cu adevărat nu-ți mai aduci aminte ochii mei drăcoși și năzbîtiile mele pentru care te prăpădeai de rîs, încurcăturile în care puneam pe toți ai casei și glumele de care făceai un haz atît de zgomotos, deși erau atît de puțin sărate? Dar dansurile mele nemaiștiute de nimeni?... Felul cum știam să-mi arunc piciorul. *(Schimbîndu-și dintr-o săritură înapoi poziția picioarelor.)* Uite, să-ți aduc aminte...

LIANA: Da, îmi aduc aminte, Miti... Bine ai venit din morți... Te recunosc, amantul meu scump...

GEO: Ah, Angela mea, îți mai aduci aminte nopțile acelea [...]

pe podea... se apropie de ușa cea mare și ascultă... ascultă îndelung tăcerea mare a nopței... Cîteodată îi răspunde pădurea cu un oftat prelung... dar apoi aceeași tăcere își ia locul, suverană... și umbra, stingheră, se reîntoarce tristă în mijlocul acelor lucruri întunecate, care-i țin tovărășie de atîta amar de vreme[1]. le ⟨mîngîie⟩ le pipăie, le mîngîie... apoi cînd cîntă cocoșii trece ușor prin ⟨zidul⟩ păretele de scînduri și-o ⟨lua⟩ ia agale și tristă spre mormîntul dărăpănat din cimitirul țărănesc... Atîta de tristă ⟨era⟩ o văd că mă podidesc⟨-eau⟩ lacrămile. Geo... ⟨Miti⟩ Totdeauna, cînd gîndesc cîteodată singură, mă podidesc lacrămile de tine, Miti, și-mi vine să-ți trimit vorbă prin șuierul vîntului spre pavilion. Așteaptă-mă ⟨să vin⟩.

GEO: ⟨De ce nu i-ai spus asta atunci? De ce îl lăsai să aștepte?⟩ Iată vorbele tale de odinioară, mîngîietoare ca adierile înflorate ale nopței, Liana... De ce, de ce nu i-ai trimes încă vorba aceea prin șuierul vîntului?

LIANA: Pentru că decorului îi mai lipsea ceva...

GEO: ⟨Îi lipsea ceva?⟩ Ce putea să-i mai lipsească?...

LIANA: Ceea ce tu m-ai convins că e principalul. *(Bufnind în rîs.)* Îi mai lipsea... Marius... îi lipsea tragicul...

GEO: ⟨A...⟩ O, zeiță a tenebrelor, încă ai rămas cu predilecție pentru tot ce e nocturn...

LIANA: Geo, noi amîndoi vom ⟨trage⟩ conduce de minune sforile acestui joc minunat... mortal... ⟨Căci te vei răzbuna, Miti... Figura ta cea tristă de odinioară mi-ai împlîntat-o atît de adînc în mine, că trebuie, trebuie să te răzbuni... Miti... vei vedea cum știu să rezist... M-am cercetat bine: mie nu mi-e frică de moarte... Tu, dragul meu, m-ai învățat pînă și această cea din urmă « ultimă » înțelepciune... eu nu voi fugi...⟩

GEO: ...și sinistru... O ⟨și tu⟩, ai rămas cu totul și cu totul aceeași... Aceiași ochi... o, cum scînteiază de teribil!...

LIANA *(pe gînduri)*: ⟨eu nu voi fugi⟩ M-am verificat bine: mie nu mi-e frică de moarte... Tu, dragul meu, m-ai învățat pînă și această ultimă înțelepciune...

GEO: ...două migdale, ochii ăștia... ⟨sau două pumnale...⟩

LIANA *(hotărîtă)*: ⟨Doamne, voi rămîne...⟩ ...eu nu voi fugi...

GEO: ...sau două pumnale... Doamne, ai niște pupile atît de puțin statornice... aceleași buze și mai ales trupul ăsta de pisică.

[1] Apar din nou adaosuri în creion.

(O apucă și o strînge la piept.) ⟨*Ea se desface înfiorată*⟩: Ha, ha, micul tău Ilarie.⟩

LIANA *se desface înfiorată și pornește clătinîndu-se spre fereastră...*

GEO: Ha, ha, micul tău Ilarie, cînd va veni să ceară mîna păcatului...

LIANA *nu răspunde.*

GEO: Liana, eu trebuie să plec chiar în seara asta... Căci cuibul nostru, noul nostru pavilion, e pregătit de mult, numai tu nu erai pregătită să afli această veste... *(Tăcere. Geo pornește spre ea.)* ⟨Cînd a ajuns aproape și o fixează⟩

LIANA *(cînd celălalt a ajuns aproape, ⟨și o fixează⟩ fixînd-o stăruitor)*: Unde e cuibul acela?

GEO: Undeva, neștiut de nimeni, pitit în mijlocul unui buchet de plopi... Liana, un cuib mic ca o izbă rusească... Știi tu ruinele fabricei aceleia uriașe de cherestea, căzută de mult pradă flăcărilor?...

Actul III

Din actul al III-lea al variantei primare *(A)* s-au păstrat la Drăgășani 7 file, în numărătoarea autorului, de format 23 × 16/24 × 17. Caracteristicile grafice, scrisul mare înclinat la dreapta, ca și calitatea hîrtiei, rezultată din împărțirea unei coli mari în mai multe file de dimensiuni ușor variabile, sînt aceleași cu ale multor file din actul al II-lea, mai ales. Pot fi semnalate și ușoare deosebiri, dintre care cea mai importantă este absența completărilor cu cerneală roșie. În consecință nu avem decît o singură numărătoare, cu cerneală neagră, transformările în textul inițial fiind minime, ceea ce nu a determinat eliminări sau adaosuri de file, cum s-a întîmplat în cazurile anterioare Actul al III-lea începe, în această versiune, cu mijlocul scenei 1. Lipsesc semnele concrete ale întîlnirilor lui Marius cu Liana în pavilion: descrierea încăperii (prezentă în varianta definitivă pînă și în indicațiile privitoare la decor), hîrtia cu socoteli pierdută de Marius, întrebările de tatonare puse de Geo soției sale. Geo este absent și suportă greu întrebările, mai mult amuzate decît enervate, cel puțin pînă la un punct, ale Lianei, care încearcă, fără șanse, să-i alunge bănuielile. Este de remarcat concordanța destul de bună a acestui fragment din varianta primară cu varianta tipărită, deși frazele sînt, peste tot, destul de mult deosebite de la o versiune la cealaltă:

[Scena 1]

LIANA *(⟨trîntită pe⟩ ridicîndu-se în coate pe divan)*: Geo⟨rgel⟩...

GEORGEL *se plimbă agitat și nu răspunde.*

LIANA *(zîmbind vag și răzgîindu-se)*: Georgel...

GEORGEL: Ei, ce dorești, frate?...

LIANA *(surîzînd)*: Te-am întrerupt prea brusc din gînduri?...

GEORGEL *(rugător)*: Liana, pentru Dumnezeu...

LIANA *(căzînd pe divan)*: Vai, iartă-mă... *(O tăcere ⟨în care⟩ în timpul căreia ea rămîne pe divan întinzîndu-și alene brațele, iar el se plimbă agitat, exagerat de agitat, ⟨încercînd⟩ schițînd semne care să-i arate și mai evident preocuparea.)*

LIANA *(fără să se întoarcă, frîngîndu-și mîinile)*: Georgel!

GEORGEL *⟨o privește crunt⟩ o privește crunt, pe furiș, apoi brusc întoarce capul.*

LIANA: *Georgel! (Se ⟨ridică iarăși în coate⟩ răsucește și se ridică iarăși în coate.)*

GEORGEL *(nu răspunde la început, apoi cînd ea e gata să deschidă din nou gura, el izbucnește)*: Ei, ce dorești Liana? Spune, te rog...

LIANA *(îl privește rîzător)*: Vreau să știu ce gînduri grele se încrucișează ca norii în capul tău... de ești așa nouros...

GEORGEL: Sunt nori încărcați de fulgere ⟨sau chiar⟩ și trăsnete...

LIANA: Și de tunete, că bombănești întruna. Nu? Serios că gîndești?

GEORGEL: Liana...

LIANA: Tu aveai dreptate, copilul meu...

GEORGEL *face o mișcare bruscă.*

LIANA: Ah, uitasem... iubitul meu, băr[illegible]atul meu... Tu aveai dreptate, copi... *(rîde)* ⟨B⟩ bărbatul [illegible], bărbățelul meu... Aveai mare dreptate...

GEORGEL: Ce dreptate?...

LIANA: M-am gîndit mult la asta... Că nu ⟨faci să⟩ te prinde ⟨la⟩ costumul de bărbat... e prea larg și prea bătrînesc croit pentru trupul tău de zvîrlugă...

GEORGEL: Ai găsit altul cu un costum mai potrivit...

LIANA: Nu e vorba de-asta. Dar de acum înainte n-am să-ți mai spun: bărbatul meu, ci amantul meu... Asta o să te supere...

GEORGEL: Ce tot vorbești pe aci... Ei bine, nu; nu mă supără nimic, oricît ai încerca să mă scoți din sărite pentru că n-ai alt de lucru...

LIANA: E drept, tu ești foarte ⟨preocupat⟩ ocupat.

GEORGEL: Sunt preocupat.

LIANA: Ești...

GEORGEL: Da, să știi... și întreruperile tele...

LIANA: Credeam că ești preocupat de mine.

GEORGEL: Ho, ho... de ea... mititico, dar... un om trebuie să știi că mai are și alte gînduri.

LIANA: Omule! Și ⟨pe⟩ se poate ști ce anume te-ar putea preocupa pe tine...

GEORGEL: Da, vag! O idee... înțălegi, atît: o idee...

LIANA: ⟨Numai una?⟩ Da? Ah! *(Bătînd voios din palme.)* Bărbatul meu are o idee. ⟨Bărbatul⟩ Amantul meu are o idee... La toată lumea am să spun, să știi, marele eveniment... și tatei și mamei, la toată lumea...

GEORGEL: Și doctorului?

LIANA: Doctorului?

GEORGEL: În drept...

LIANA: Niciodată nu vorbesc cu el despre tine...

GEORGEL: A da... aveți atîtea să vă spuneți...

LIANA: Ah, de-ai ști cît e de anost.

GEORGEL: Nu găsesc. Dimpotrivă, mi se pare cît se poate de interesant... Și trebuie să-ți facă o curte împănată cu versuri clasice, cu fraze celebre, cu figuri retorice...

LIANA: N-am băgat de seamă. E drept că-mi strecoară cîte-un compliment din cînd în cînd...

GEORGEL: Va să zică el vine regulat la doamna, stimata ta mamă, ori de cîte ori tu o vizitezi. Sau, mai degrabă, ori de cîte ori doamna, stimata ta mamă, vine să te ia... Ah, e delicioasă stimata ta mamă...

LIANA: O, ce gîndești acolo! De altminteri ⟨ai putea să vii, a de ce nu vii și tu cu noi, dacă te macină așa, ai putea⟩ de ce nu vii și tu cu noi, dacă ⟨te macină așa de⟩ nu crezi...

GEORGEL: ⟨Nu pot⟩ Niciodată...

LIANA: Eu nu te înțăleg deloc.

GEORGEL *(strigînd)*: Liana!

LIANA *tresare.*

GEORGEL: Ce-i tonul ăsta?

LIANA: Ce ton?

GEORGEL: Tonul acesta așa serios, tonul ăsta neobișnuit la tine... Liana!... De ce ai schimbat tonul așa deodată...

LIANA: Ești nebun.

GEORGEL: Liana, niciodată nu mi-ai vorbit astfel, aşa de cuminte, aşa de aşezat... Liana, de ce nu mai glumeşti răutăcios, ca pînă acum două minute, ca tot timpul căsniciei noastre, ca în toate zilele celor şase luni... De ce cînd am ⟨spus că mama⟩ pomenit de coincidenţa vizitelor tale cu ale celuilalt...

LIANA: Ah, dar eşti ⟨nebun⟩ complect nebun... Ei bine, ţi-am spus de atîtea ori... ⟨Vino⟩ Vino, dacă te macină astfel curiozitatea...

GEORGEL *(rîzînd)*: Mă macină... ei nu [mă] macină şi tocmai de aceea... nu voi veni niciodată... Ha, ha... Ai tresărit cînd am strigat... Ai crezut că... nu, du-te, copila mea, ⟨du-te⟩ draga mea copilă, du-te să te legene în apodoze şi protaze domnul doctor, ha, ha, ha, cu care ţi-am recomandat ⟨desfrîu⟩ imoralitatea şi ţi-am adus dar de logodnă desfrîul, cum aş putea să te împiedec... Du-te şi mă înşeală, copilă, du-te şi încolăceşte-ţi braţele pe după gîtul celuilalt... Liana, e acelaşi lucru: *mutatis mutandis*, ar spune doctorul tău...

LIANA: Dar mă indignezi...

GEORGEL *(strigînd)*: Ah... te indignez... De cîte ori nu ţi-am spus asta pînă acum? De ce îmi răspundeai în rîs?... De ce acum ⟨îmi spui⟩ te-ai supărat! *(Privind-o drept în ochi.)* Liana!

LIANA: Toate au o margine...

GEORGEL *(din ce în ce mai tare)*: Minţi! Ah, ba da... toate au o margine... şi curtea doctorului are o margine; desigur aţi trecut peste ea... Liana, într-adevăr? De ce, de ce schimbarea asta...

LIANA: ⟨Vai⟩ De ce strigi?

GEORGEL *(înăbuşindu-şi vocea)*: A... ha, ha, ai crezut cu tot dinadinsul că ⟨am luat-o în serios...⟩ strigă gelozia în mine... O, copilă dragă, dar oare nu te-aş păzi ca pe o turturică, dacă într-adevăr viermele ăsta m-ar muşca... Dar eu sunt imun, înţălegi, Liana... şi iată de ce-ţi dau libertatea... Ceea ce nu pot suporta la tine este nesinceritatea... ⟨Şi de aceea pîndesc cu atîta sînge rece⟩ De ce-mi ascunzi ce se petrece acolo... Doar în privinţa asta ţi-aş fi amicul tău, sfătuitorul tău...[1] Ah, de aceea pîndesc cu atîta sînge rece cea mai mică schimbare a vocei tale, cea mai neînsemnată întorsătură a tonului tău. Un sport ca oricare altul... Şi astăzi am surprins adevărul... Liana, nu poţi nega că el nu te-a sărutat cel puţin. Atît numai...

LIANA: Eşti plictisitor...

---

[1] În text: *meu*.

GEORGEL: Liana! Dar nu mai eşti tu aceeaşi! Altfel erau răspunsurile tele. ⟨Spune⟩ Spune atunci, de ce „eşti plictisitor", cînd pînă acum îmi răspundeai cu o poveste întreagă sau cu o ⟨frază⟩ simplă vorbă cu tăiuşul dublu... De ce acum, Liana...

LIANA: Stăteam şi eu la pîndă ca să-ţi surprind gelozia...

GEORGEL: Ah, te rugasem! Liana... «minţi. Nu» nu-i adevărat. Tu n-ai stat la pîndă... Liana, dimpotrivă, tu ai dat în cursă... a fost singura ta nebăgare de seamă, în cele şase [...]⟩

....

Un număr de 18 file, care reprezintă un text lacunar de 30 de file, în numărătoarea autorului, duce pînă la capăt actul al III-lea. Se păstrează filele: 5—8, 13, 18—30. La acestea se adaugă un număr de 3 file scrise cu cerneală roşie, care reprezintă textul lacunar al unei interpolări (ff. 39—41, în numărătoarea autorului). Hîrtia este de calitate diferită, obţinută prin împărţirea unor coli mari în file de format 21 × 17, cu mici variaţii pe care nu le consemnăm. Provenienţa lor este cea obişnuită: manuscrise mai vechi folosite pe verso (filele 4—8 au pe recto un text din varianta de faţă, actul I; fila 13, un fragment din *Troiţa*, p. 12, în numărătoarea autorului; alte file, ciorne şi acte juridice; iar o ultimă categorie, foi special pregătite de scriitor prin împărţirea unor coli mari în mai multe bucăţi, adeseori cu marginea neregulată). Faptul că scriitorul foloseşte hîrtie recuperată din manuscrisul nuvelei *Troiţa* în redactarea actului al III-lea, scena a 3-a, ne ajută să stabilim data cînd termină prima variantă a piesei. Nuvela *Troiţa* apare pentru prima dată în „Cugetul românesc", Bucureşti, III, nr. 1, martie 1924, pp. 10—18. Avem aici o dovadă că în anul 1924, autorul avea gata prima versiune din piesa *Pavilionul cu umbre*, intitulată la început *Am ucis păcatul*. Titlul acesta este menţinut pînă în 1925: *Am ucis păcatul*, „Flamura", Craiova, I, 1925, nr. 3—4, martie-aprilie, pp. 2—3. Cele mai multe file din acest ultim fragment al variantei *Am ucis păcatul* sînt scrise cu cerneală neagră. Corecturile şi adăugirile, uneori substanţiale (v. pp. 28—30, în numărătoarea autorului), sînt făcute cu cerneală roşie. Grafia este uşor deosebită de primele file din actul al III-lea: literele sînt mai mici şi mai strînse. Numele personajelor sînt prescurtate. *Georgel* apare numai în forma prescurtată: *Geo*. Sfîrşitul piesei, în această variantă, diferă foarte mult de cel publicat. Geo se sinucide în faţa Lianei, după ce încercase s-o omoare, aceasta înnebuneşte, Ilarie rosteşte, şi el în pragul nebuniei, din nou cuvintele „*am ucis păcatul*", iar înverşunarea faţă de Angela, dorinţa sa de răzbunare, axul întregului

conflict, se stinge, după ce fusese expusă într-o lungă diatribă la început. Efectele melodramatice, atmosfera sumbră, de macabru artifcios, în care se infiltrează elemente fantastice, capătă contururi foarte puternic îngroșate.

[Scena a 2-a]

....

ILARIE: De unde știi?

GEO: ⟨Nu se putea altfel⟩ Unica posibilitate...

ILARIE: Cum o învățai tu...

GEO: Am învățat-o ⟨toate posibilit⟩ să nu termine de gîndit pînă nu epuizează toate posibilitățile.

ILARIE: Și acum vrei s-o împuști...

GEO *(ridicîndu-se brusc)*: De ce s-o împușc?...

ILARIE: Tăcere... Sst... Șezi... Poate nu va fi nimic...

GEO ⟨: Atunci crezi că⟩ ((*(șoptind)*)): ((A))[1]stă-seară ((?))...

ILARIE: Sst. Nimic. Nimic... Oamenii sunt la pîndă. Tot parcul e înțesat... De aceea ți-am spus că mai multe zile să n-o însoțești... ca să capete curaj... dacă nu astă-seară... mîine... ⟨voi înțesa parcul⟩ ((și tot îl vom prinde)).

GEO: Ea va observa...

ILARIE: Cu neputință...

GEO: Am învățat-o să fie precaută. Poate să aibă și spioni...

ILARIE: Oricum, dacă i-a scris să vină... ((Vreun semnal a învățat-o))?

GEO: ⟨Am învățat-o și un semnal... La semnalul ăsta se va răspunde...⟩ ((Nu! Semnalul era acesta: ⟨treceam⟩ eu aș fi așteptat-o în dosul gardului într-un punct hotărît. ⟨ Dacă⟩ și nu trebuia să mă mișc decît dacă venea și lovea de trei ori în gard)) [urmează două șiruri ilizibile].

ILARIE: ⟨Cum i-ar fi comunicat semnalul prin scrisoare.⟩ ((Oare să-i fi ⟨spus ea⟩ scris ea instrucțiunile astea?))

GEO: ⟨Orice e cu putință...⟩ ((Desigur, cu oarecari întîrzieri.)) În fund e chiar o portiță, ((cam la locul unde trebuie să aștept...)) Pe portița asta ea poate s-o ia departe pe miriști... Acolo eu aș fi așteptat-o cu un automobil negru și închis... ((Și o plimbare de două ceasuri în noapte avea să urmeze. De-o pildă acum...))

---

[1] *A* în cerneală roșie este scris peste *a* în cerneală neagră!

Mamă-sa la nevoie i-ar putea servi automobilul... Mai ales că o răpire ar fi posibilă... *(ridicîndu-se)* și-ar încuviința-o și soția dumitale... socotindu-mă astfel obligat să cedez...

ILARIE: Pentru asta îmi va plăti personal...

GEO: Cine?

ILARIE: Angela... ⟨Tu vei⟩ Ție-ți las pe mînă pe Marius... ⟨Amîndoi lega⟩ *(Întinde mîna.)* Legămînt. Vechea răzbunare abia acum...

GEO: Te asigur că nu vei avea curajul...

ILARIE: Dacă isterica asta... Ha, ha... dacă va fi răpire. Mîine voi fi la ea. Îi voi bate la ușă. Tot ține să mă vadă... Și te asigur ⟨că⟩, îți jur că mă va vedea pentru ⟨prima⟩ ((cea din urmă)) oară...

⟨GEO: Noaptea dă sfaturi și liniște...

ILARIE⟩ În noaptea asta chiar vom porni împreună la conacul ei...

GEO: O, dacă vom fi împreună ((...și vom fi... vom fi)) ⟨vei avea « de pe » cine să te răzbune...⟩

ILARIE: Geo... ⟨simt⟩ ți-aș rămîne dușman de moarte, dacă mi-ai lua înainte ⟨la cățeaua asta⟩... Dacă ea a⟨r fi⟩ îndrăznit asta... Dacă a⟨r fi⟩ îndrăznit din nou... ⟨Patru⟩ ((Doi)) ani am căutat-o... Și dacă ar fi venit chiar după alți ⟨patru⟩ ((doi și mai mulți poate)) te-asigur că... Ah, șarpele ăsta... Pe el trebuia să-l strivesc atunci... Nemernicul acela... o biată secătură... orcare ar fi făcut ca dînsul... Dar pe ea... pe ea... femeia ((asta))... înțălegi tu ⟨asta... Acolo se petrece⟩ În capul acela micuț, pomădat și văpsit... în capul acela de păpușă, de jucărie, în nimica toată asta... acolo se petrece cea mai grozavă nelegiuire, acolo dăinuiește cea mai ⟨lugubră⟩ crasă murdărie, acolo domnește cea mai amețitoare duhoare de morți... acolo, în capul acela găunos, mic și rumăn ca un dulce fruct putred... acolo, acolo, rîzîndu-ți, mîngîindu-te, sărutîndu-ne, ducîndu-te pe aripi de nori ⟨și de vis⟩, adormindu-te în splendori de vis, te ⟨murdărește, te⟩ mînjește cu smoală, ⟨îți pune paie⟩ în care moaie paie, te tăvălește în noroi, te aruncă în ochii lumei paiață, caraghios, porc... Legenda ⟨zeiței⟩ nimfei Circe! Acesta e unicul simbol femeiesc... ⟨O, da ai avea⟩ O, de-ai avea un pic de mîndrie ⟨*Geo*⟩ bărbătească... ⟨o, ar trebui⟩ cum m-ai înțălege... Canalia, dacă a îndrăznit... [Schimb de replici între Ilarie și Geo greu de descifrat sub tăietura groasă, cu cerneală neagră] ei bine ⟨aceasta[⟶] aceasta⟩ noaptea aceasta e ultimul răgaz pe care i-l mai dau ((⟨în viața ei pe pămînt...⟩))

GEO: ⟨O! sunt și altele...⟩

Ilarie: O, nu cunoști, nu înțălegi nimic din sufletul ăsta, perfid, laș, murdar, îngust, incomplect... Dacă ai vedea cel puțin un pic de remușcare, o revoltă... un gest de repulsiune la ele, ⟨în fața⟩ dinaintea sau după cădere... dar nimic, nimic... Cînd întîlnește pe cocoșul de pe drum, dacă are poate repulsiune e ⟨că poate că are pene⟩ numai din cauza penelor mai puțin strălucitoare decît cel legitim... dar nici la atît nu se uită... e de ajuns să vadă mai vîrtos, ca să închidă ochii și să consimtă cu un ⟨suspin⟩ scîncet pe care întîlnitul îl crede, în stupizenia lui, ⟨un gest⟩ un suspin de dragoste pură... O, ce îmi vorbești mie... Revăd tot tabloul acela... grotesc... satanic... scabros... nu al prinderei... dar al sărutărilor acelora pasionate, după ce sfîrșea cu celălalt. ⟨⟨*Mișcare la Geo*⟩⟩ ⟨Ah mă[→] al îmbrățișărilor acelora⟩... ah... cum îmi crește scîrba... *ei, ei*[1] trebuia să-i sucesc gîtul... dacă acum ar fi în mîinile mele... aș răzbuna pînă și pe nenorocitul acela de Miti, la care nu s-a gîndit decît cu bucuria că a repurtat o victorie... că a trecut o victimă ⟨de la⟩ de roman la activul ei... că a fost complice la o aventură ce va ⟨face⟩ fi comentată de lume... Atît, atît... de-ai ști cît de rău îmi pare de ⟨nemernicul acela⟩ ⟨⟨secătura aceea⟩⟩... Dar ⟨Geo⟩ mîine...

Geo *stă încruntat cu capul în pămînt.*

Ilarie *(îl observă și se îngrozește)*: Geo la ce gîndești... Geo... *(Amenințător.)* Geo... tu n-ai dreptul... Tu... ești vinovatul... adevăratul vinovat ⟨față de ea⟩... ⟨Geo⟩ *(Strigă.)* Geo... vreau să te uiți la mine, în ochii mei... tu n-ai dreptul să gîndești... [...]

....

Geo ⟨Nu mă miș⟩ *(grozav de trist)*: ⟨Îți jur⟩ Nu mă mișc... Prea tîrziu... Prea tîrziu... Totul e pierdut...

Ilarie: ⟨Îți jur. Îți jur că am să⟩ Geo...

Geo *(mai mult ca pentru sine)*: ...Prea tîrziu...

Ilarie: Ifrime, m-ai înțăles... Haideți... Repede, repede... [...]

Pagina a 13-a este neterminată. Aceasta ne îndeamnă să presupunem că scriitorul, așa cum a procedat de atîtea ori, a interpolat aici un grup de foi cu soluțiile noi pe care i le sugera lucrul. Cele 3 foi, 39—41, în numărătoarea autorului, pe care le transcriem în continuare,

[1] S. a.

format 21 × 17, hîrtie de maculator, sînt scrise cu cerneală roșie, cazul mai multor completări din acest manuscris. Din cauza unor lacune mari, nu știm care este exact locul lor. Logica acțiunii le plasează aici. Fragmentul oferă o dovadă în plus că scriitorul a căutat mult timp soluții pentru definitivarea actului al III-lea al piesei sale, cum vom mai avea ocazia să constatăm.

....

⟨⟨**Geo**: Se întoarce Ifrim?⟩⟩

Ilarie: Atît de repede!...

Geo *(se repede la fereastră)*: E singur.

Ilarie: Singur. *(Se privesc iarăși mirați.)* Ce înseamnă asta?...

Geo *(se apropie de el cu pași rari, cu priviri îngrozite)*: N-a vrut să vină? ⟨poate?⟩

Ilarie: ⟨Nu se poate⟩ Cu neputință, cu neputință... cînd a ⟨ajuns⟩ avut timp să ajungă, cînd să se-ntoarcă. *(Se îndreaptă amîndoi grăbiți spre ușă.)*

Scena [a 3-a]

Ifrim *(trăgîndu-și grăbit răsuflarea)*: Stăpîne...

Ilarie: Ei haide, spune-odată...:

Ifrim: ⟨Nu m-am⟩ M-am oprit din drum.

Geo: A...

Ilarie: Cum? ce...

Ifrim: Mașina aceea a cocoanei n-a luat-o spre Spîrleni...

Geo: A!

Ilarie: Cum? ce? unde a luat-o?...

Ifrim: A cotit ⟨spre⟩ la dreapta, pe drumul Golfinenilor, ⟨la⟩ spre curtea ⟨bo⟩ lui boier Mihuț...

Geo: Ce?

Ilarie: Măi, tu-ți dai seama de ce spui...

Ifrim: Boierule, cînd am năvălit eu cu caii, mașina era tocmai la cotitură, nu știu ce-i dregea neamțul sub ea... Am dat zor strigînd și iată ⟨mașina s-a pus în [→] se pune să duduie și o⟩ se pune să tremure și să duduie și ⟨de⟩ d-odată ⟨a luat-o razna spre⟩ s-a așternut pe drum la stînga... Cînd s-o ajung eu la cot, o mîncase pulberea...

ILARIE: A-ha... la Mihuț... fuga... numaidecît trăsura... fuga... *(Se repede spre prima ușă din dreapta.)* Ifrim, aleargă ⟨să fie⟩ gata, trăsura... *(Iese.)* ⟨Ifrim⟩

IFRIM *aleargă.*

GEO *face cîțiva pași agitați spre ⟨ușa din⟩ prima ușă din stînga, apoi deodată se oprește, încleștează pumnii, rînjește straniu și se întoarce cu pași șovăielnici spre un fotoliu din planul I, privind cu ochii ⟨măriți⟩ îngroziți spre ușa lui Ilarie... Cînd acesta iese [în scenă], se preface indiferent.*

ILARIE *(iese cu pălăria în cap și cu ⟨un⟩ două revolvere în mînă. ⟨Unul dintre ele îl aruncă pe măsuță. Grăb⟩ Se grăbește spre ușa din stînga)*: Haide repede, băiete! *(Dar cînd vede pe Geo, pe fotoliu, se oprește încremenit.)* Ce înseamnează asta?...

GEO: Ce înseamnează asta?

ILARIE: Băiete, ești nebun cu totul... Ha, nu te sinchisești?...

GEO: Îmi repugnă teatrul ăsta... Haideți, fii sincer, mai ales în răzbunare... mai bine rîzi ca adineaori...

ILARIE: ⟨Ne⟩ Ce putreziciune... Ei bine, să ne odihnim și să discutăm... Ha, ha, ha... Ai dreptate, băiete, ce mă privesc pe mine toate astea... *(Se așează și el pe un scaun...)*

IFRIM *(dînd buzna)*: Gata, boierule, pînă ieșiți tocmai trage la scară. *(Îi privește uimit.)*

⟨GEO⟩

ILARIE: ⟨Du-te⟩ Bine, Ifrime.

IFRIM *iese.*

GEO *scoate o țigară, o aprinde și ⟨pri⟩ urmărește cu ochii rotocoalele. Stau astfel amîndoi ⟨o clipă⟩ cîteva secunde. Figura lui Ilarie se încordează privindu-l. Apoi deodată sare de pe scaun și se repede spre ieșire...*

ILARIE: ⟨Mortăci⟩ Detracat, mortăciune, cadavru... *(Se năpustește.)*

[GEO] *Pe figura lui Geo ⟨apare un rînjet curios⟩ se aprinde o lumină stranie. Apoi fața i se îngrozește deodată, se întoarce brusc pe călcîie, aleargă la ușa cea mare a antreului. Se oprește brusc și se întoarce cu pas rătăcit, căzînd pe ⟨scaun⟩ fotoliu, ⟨cu⟩ ochii ⟨fixați la revolver [→] Revolverul îl⟩ i se anină de revolver. Revolverul îl privește semnificativ de pe masă.*

ILARIE: Geo, iartă-mă. Am să-ți fac o mărturisire. Să nu fii iubit, Geo, o viață întreagă. [...][1]

....

[1] Aici se sfîrșește textul interpolat. Continuăm cu fila a 18-a din textul inițial.

[Scena a 4-a]

....

LIANA: Născocește... și atunci...

MARIUS: Bine, dar clipa asta...

LIANA: Ea e născocită de Geo...

MARIUS: Dacă ar fi bănuit ceva, m-ar fi căutat aici...

LIANA: Și de mine... Eu vreau tu, tu să născocești... Eu nu vreau să te cuceresc pe tine, eu vreau tu să mă cucerești... ((Geo a născocit pavilionul: cu siguranță că el s-a dus apoi la pavilion, cu siguranță că el ne caută prin parc... cu siguranță că el aleargă cu ceilalți. El te poate găsi, du-te.))

MARIUS: Liana, ((eu nu mă voi mișca...))

LIANA: ⟨Și⟩ Nu vei izbîndi niciodată... născocirile tale vor fi plate și fără sens... În orice caz grăbește-te... Căci ezitarea mea e un avertisment pentru tine. Așa cum a izbutit să provoace seara asta... așa va ști să-mi scoată toate năzbîtiile din minte. Nu pot să te urmez... Du-te, du-te... Ai avut mare dreptate. La ce toate acestea? La ce?... Pentru gustul viciului? Acolo nu era viciul care ⟨intra în mine⟩ ((mă făcea să clocotesc)), era ⟨iubirea⟩ ((altceva, altceva...)) acuma văd... ⟨Am⟩ ((Tu știi ce poate fi acest altceva... eu, uite... mă lămuresc din ce în ce mai mult.))

MARIUS ⟨Dar⟩ *((privind speriat))*: schimbarea [asta] ((atît de repede, atît de)) momentană?

LIANA: Am înțăles lucrul acesta cînd îmi descriai cum mă vei iubi. Și pentru întîia oară am păcătuit cu tine în gînd ((...acum înțălegi... așa cum spui tu că ai păcătuit pînă acum.)) Și am simțit îndată ceva gol și, iartă-mă, dar trebuie să spun totul, și... și... dezgustător... Aventura în sine... e un luciu gol de oglinzi... ⟨În⟩ ((Iar în)) oglinzi ⟨însă nu se⟩ ((mi se pare că se)) reflectă ⟨decît⟩ ceva uscat și fără noimă... ⟨Marius, iartă-⟩ Nu știu cum să-ți spun, dar ca într-o lumină de fulger m-am văzut cu tine în oglinzile acelea... Nu pot, nu pot... Așteaptă, poate să mă ((răs)) conving cu vremea ⟨de contrariul. Chiar cînd îmi făceam⟩.

MARIUS: Bine, dar tu ai consimțit să mă iei de bărbat...

LIANA: Tocmai... Și mă gîndeam la lucrul acesta ca la ceva imposibil, nefiresc, insuportabil. Vream să te iau în căsătorie tocmai

pentru că mă atrăgea mirajul aventurilor cu Geo. Iartă-mă, Marius, că am putut să ⟨te văd⟩ ((gîndesc)) astfel...

MARIUS: Liana, ⟨dar eu⟩ ((n-ai fi făcut astfel cînd ai fi văzut cît)) te iubesc ((de)) mult. ((Liana,)) dar eu nu sunt vrednic de tine, cînd... cînd...

LIANA: Haidem, haidem... ⟨ei⟩ ((el)) te ⟨pot⟩ ((poate)) găsi aici sau fugind pe cîmp... O, iartă-mă, iartă-mă... ((El însă cu siguranță că e pe aici, pe aproape, și caută; el știe că noi trebuie să fim pe aproape...

MARIUS: Liana, aș vrea să fii cel puțin în seara asta a mea și îți jur... ((uite clipa asta sfîntă.))

LIANA: Du-te, du-te, niciodată, iartă-mă te rog... *(Dă un țipăt și privește înspăimîntată la ușă.)* Aaa!

Scena [a 5-a]

GEO *deschide brusc ușa cu revolverul în mînă și pășește în scenă ca un om beat. Cînd îi vede pe cei doi, își înclină puțin capul parcă să-i vadă mai bine, apoi se dă un pas înapoi. Pe urmă surîde trist și aruncă pălăria deoparte.*

MARIUS: Domnule, sunt gata să trag toate consecințele...

LIANA: ⟨Geo⟩ Nu, Geo... pentru numele lui Dumnezeu...

GEO: ⟨Puteți pleca, domnule.⟩ Cum?

MARIUS: ...pentru faptele mele.

GEO: Nu... Ce?... A...

MARIUS: Sunt la dispoziția dumneavoastră chiar acum.

GEO: Da... ⟨Puteți⟩ Sunteți liber, domnule... vreau să zic, puteți pleca... Da...

MARIUS: Domnule, dar... vă asigur că nimic... oricum...

GEO: Da... A, nu... nu pe acolo... a ce-ați vrut să ziceți... eu am vrut să zic, nu pe ușa asta... ci prin fund... veți da pe acolo și veți merge pe miriști... Mergînd spre dumneavoastră ați putea avea neplăceri...

MARIUS: Domnule, dar să nu credeți...

GEO: A... am crezut... în cazul ăsta mă retrag...

LIANA: Marius, vino pe aici... vino odată...

MARIUS *o urmează privind neînțelegător la Geo. Iese cu Liana.*

Scena [a 6-a]

GEO *face cîțiva pași șovăitori, privește revolverul și-l aruncă plictisit pe masă. Apoi ((se așează pe un fotoliu)) proptindu-și coatele pe genunchi; își reazemă capul în palme. Pauză.*

LIANA *(se reîntoarce, îl privește sfielnică, se codește, apoi înaintează cu pași ușori... Aproape de el se oprește, îl privește fix... se apropie și-i ia capul în palme)*: Geo...

GEO *(se scutură ca de un fior, apoi ca și cînd și-ar fi adus aminte de starea în care se află, o respinge cu bruschețe)*: O, ⟨aceste⟩ nu mă atinge... te rog, nu mă atinge... Te rog... Te rog... numai ⟨atît⟩ ((asta nu.))

LIANA: Geo... Ascultă, ⟨răspicat⟩ de la început, răspicat, îți spun: nimic, nici... nici un moment nu te-am înșelat...

GEO: Te rog... te rog... ⟨de-ai ști⟩

LIANA: Îți jur, Geo... îți... Geo... de-ai ști ⟨cît mă iubește⟩ ((ce mă iubește, sărmanul.))

GEO: Ah...

LIANA: Geo...

GEO: De ce? De ce? Ce mai ai cu mine... Copilă dragă... Ce ți-am mai făcut? Doar singur mi-am primit ⟨răzbunarea... pentru faptele mele⟩ ((plata))... Și dacă mai întîrzii un moment aici cu tine, e că vreau să te apăr de orice neplăcere... vreau să te apăr de mustrările tatălui tău...

LIANA: Mă voi apăra singură...

GEO: O, știu că nu vei fi aspru pedepsită... doar nenea Ilarie înțelege, copilă, că nu ești decît victima nemernicului din fața ta... dar, poate, el tot te va mustra... și asta nu trebuie... nu trebuie...

LIANA: Geo... îți jur... vai, nu știi... abia acum am aflat adevărul. Nu știi, ascultă: nu năzbîtiile tale mă atrăgeau atît spre tine, ci tu, copilul meu, numai tu... o, aventura asta mi-a sfîșiat ⟨toată⟩ tot voalul de păcate și vicii cu care îmi înfășurasei ochii...

GEO: Prea tîrziu...

LIANA: Îți jur că nu e ⟨nimic prea tîrz⟩ deloc prea tîrziu, îți jur, îți jur...

GEO: Prea tîrziu...

LIANA: Dar îți jur...

GEO *zîmbește trist.*

LIANA: Cum, nimic n-are să te facă să crezi?

GEO: Prea tîrziu...

LIANA: Geo, dar cum, cum să te conving?

GEO: Prea tîrziu...

LIANA: Geo, dar nu e adevărat, nu e adevărat. Dumnezeule, cum, cum să fac... Dumnezeule, care e cuvîntul mîntuitor?...

GEO: Nu există...

LIANA: Cu neputință să nu-l găsesc... Cu neputință... Pentru că ceea ce trebuie să te fac să crezi, trebuie să aibe corespondentul său în cuvînt...

GEO: Găsește-l... dar îți spun, îl cauți în zadar.

LIANA: Geo!

GEO *cade pe scaun îndobitocit.*

LIANA: L-am găsit: e sinceritatea cuvîntului meu... Geo, te voi strînge la inima mea, te voi strînge atît de mult, atît de adînc, pînă mă vei crede...

GEO *o privește aiurit.*

LIANA: Lasă-mă să te strîng la pieptul meu: inima mea ți-l va spune...

GEO: Nu... te rog... Liana... asta nu... m-ai sfîșia, m-ai ucide... și nu trebuie tu...

LIANA: Ce vrei să zici, nebunule... Geo... ce vorbești acolo?... Trebuie, trebuie să mă lași. *(Se repede la el și-l strînge cu atîta tărie, că el se zbate ca să scape.)*

GEO *(cu un gest suprem, împingînd-o)*: Aah!... *(Figura i s-a schimbat ⟨odată⟩ deodată, ochii îi licăresc.)*

LIANA *se repede iarăși într-însul.*

GEO *(răgind)*: Nu mă atinge! *(o apucă cu mîinile de gît și începe să strîngă. ⟨Ea face gesturi în aer cu mîinile⟩)*

LIANA *sugrumată face gesturi în aer cu mîinile.*

GEO, *speriat, îi dă drumul.*

LIANA *cade pe covor.*

GEO *o privește aiurit, ⟨ștergîndu-și mîna⟩ privindu-și mîna dreaptă, apoi ștergînd-o în păr.*

LIANA *(⟨Se⟩ Mișcă... Se scoală în genunchi... îl privește lung, răsuflînd greoi... se ridică în picioare ținîndu-se de masă, căci se clatină. Apoi, fără să aștepte să-și revină, șovăind și răsuflînd greoi, se repede la el, îl înlănțuie și-l sărută.)* ⟨Geo⟩ Ascultă, ascultă...

GEO *(o îmbrîncește din nou)*: Iartă-mă, ⟨dar⟩ nu ⟨mă⟩ te mai apropia... Iartă-mă, ⟨dar nu pot să mai suport și aceasta... copila mea, tu nu faci decît ceea ce te-am învățat⟩... ((*(Rîde.)* Știu

știu, sunt învățăturile mele))... dar... nu pot suporta, nu pot... ((e peste puterile mele.))

LIANA: Geo... dar cum, dar cum altfel voi putea să te conving... ⟨((Geo))⟩ Spune-mi tu ⟨((Geo, tu-l))⟩ mintea ta atotnăscocitoare... ((De ce? ⟨știi⟩ De ce nu m-ai învățat și cuvîntul acesta, Geo, tu-l știi. Și chiar dacă nu-l știi, mintea ta atotnăscocitoare...))

GEO: Ah, mintea aceasta, ⟨de-aș putea s-o calc în picioarele mele...⟩ ((de-)) aș putea ((s-o potolesc, să nu mai mă doară așa groaznic))... O, nu-mi mai aduce ⟨, nu-mi mai aduce aminte de ea... Liana⟩ ((aminte, lasă-mă s-o uit... căci groaznic mă doare...))

LIANA: Spune-mi, spune-mi cum pot să te conving...

GEO: Liana, cruță-mă, te rog... un moment numai, cîteva, un ceas chiar... pînă ce vine tatăl tău... eu nu pot să plec fără să-i cer iertare pentru seara ⟨aceasta⟩ ((asta)) cumplită. El ((va)) vede((a)) ce este pe sufletul meu și mă va ierta. Cruță-mă numai atît, Liana, și pe urmă visul tău se va împlini, voi pleca, vei fi liberă, te voi lăsa în voia capriciilor tele...

LIANA: Nu, tu vei rămîne, vei rămîne, trebuie să rămîi ⟨iubit⟩ soțul meu, iubitul meu... trebuie să rămîi... și eu voi împleti cununa fericirei pe pletele tale... ⟨Nu pot⟩ Te voi urmări oriunde, oriunde, chiar pînă-n fundul lumei...

GEO: Voi ruga pe tatăl tău să te rețină. Și el te va reține... Liana... să fi văzut cum se ruga de mine să te cruț... el te va reține... voi pleca departe, departe...

LIANA: Îl voi ruga să te rețină...

GEO: El nu va fi în stare...

LIANA: Geo... nu vei pleca... simt că vei rămîne... te voi opri eu... ⟨în cele din urmă tot voi izbuti să te înlănțuiesc definitiv în brațele mele...⟩

GEO: O ⟨asta ar fi nu să mă lași să plec, ci să mă gonești⟩...

LIANA: Geo, nu vei pleca... ești prea slab...

GEO: Vei vedea, vei vedea...

LIANA: Și chiar dacă ⟨sub impresia celor petrecute⟩ ((îți vei)) forța ⟨îndu-ți⟩ dezgustul nedrept ce-l ai pentru mine... ((și)) te vei învinge... și vei ((avea puterea trecătoare de a)) părăsi casa asta... asculți, Geo...

GEO: Ascult...

LIANA: Te vei întoarce...

GEO: A...

LIANA: Așa e că te vei întoarce... așa e... citesc în ochii tăi groaza de acest lucru, și tocmai groaza asta mă îndrituiește să ⟨str⟩ sar, să bat din palme, să strig; te vei întoarce, te vei întoarce...

GEO *(apărîndu-se cu mîinile)*: Nu, niciodată, niciodată...

LIANA *(înaintînd spre el)*: Te vei întoarce!

GEO *(dînd un pas înapoi)*: Niciodată.

LIANA *(acelaș joc)*: Te vei întoarce...

GEO ⟨Voi pleca așa departe... Nimeni, nimeni nu⟩ *(luptînd parcă cu sine însuși)*: O, voi pleca așa departe, departe de tot, mă voi ⟨da la⟩ ((înfunda în)) cele mai ⟨mari stricăciuni, la cele mai mari perversiuni⟩ ((întortocheate labirinturi, în cele mai groaznice [cuvînt ilizibil], mă voi încerca in cele mai teribile desfrîuri)), tot ce ți-am povestit ție vor fi ⟨simple⟩ adevărate sfaturi de mamă pe lîngă grozăviile ⟨pe⟩ în care ⟨le⟩ ((mă)) voi ⟨face⟩ ((bălăci))... Și tot, ((tot)) te voi uita...

LIANA: Vorbește înainte, Geo... Spune înainte... Nu vezi că mintea ta dibuie un refugiu în țări depărtate, în vițiuri satanice, ca să scape de acest unic adevăr, pe care ea îl vede tot așa de strălucitor ca și mine: te vei întoarce... te vei întoarce... Așa e, spune...

GEO *o privește încremenit; în mișcarea lui înceată, a dat cu spatele de masă. Cum ea înaintează, el ocolește, tot cu spatele, masa și ajunge în ⟨locul ei⟩ partea cealaltă a ei.*

LIANA: Geo... spune, așa e... te vei întoarce... vei veni la mine, la soția ta care nu te-a mințit un moment, vei veni căci te voi aștepta. Nu lupta cu închipuirile tale mincinoase; ele te rostogolesc și mai mult în noianul bănuielilor. Vei veni, vei veni... și voi fi numai a ta, cum am fost și pînă acum și cum voi fi întotdeauna.

GEO: O, dacă ai putea să-mi spui cuvîntul acela pe care-l cereai de la Dumnezeu ⟨și apoi de la mine⟩ ... nici nu m-aș urni... ⟨din loc.⟩ Dar acum e cu neputință, cu neputință...

LIANA: Îți jur că numai am sărutat pe Marius.

GEO: Aah... ce strident și ce vulgar răsună această ⟨falsitate⟩ minciună.

LIANA: O, cuvîntul acela... Dumnezeule... Îl voi găsi eu oare? Dar chiar așa... chiar fără cuvîntul acela, tu tot vei veni... Nici opiul, nici hașișul, nici în cele mai teribile beții nu mă vei uita; în urechile tale va veni numele meu, în ochii tăi, va străluci surîsul meu, ⟨*Ea înaintează pas cu pas spre masă, parcă se strecoară, iar el se dă cîțiva pași înapoi, privind în dreapta, și stă.*⟩ sîngele tău va clocoti clocotul inimei mele... Haideți, vino... vino acuma...

GEO: Cuvîntul acela sau poate gestul...

LIANA *(înaintează pas cu pas, apoi se oprește brusc)*: Vino... vino...

GEO *o privește aiurit.*

LIANA *(se dă înapoi pas cu pas, parcă se strecoară)*: Singur vei veni, și chiar acum, și fără cuvîntul acela...

GEO *se abate trei pași în urmă, privește ⟨la⟩ în juru-i apoi la ușă...*

LIANA: Mai curînd sau mai tîrziu... Dar nu... vei veni acum, acum, acum... ((Picioarele tale sunt legate de scîndurile acestea... Tu nu poți să te miști decît numai cît eu dau drum mosorului...))

GEO *se clatină spre ușă.*

LIANA: Geo...

GEO *aiurit, se clatină de-a-nderetelea spre ușă.*

LIANA ⟨Ge *(puternic)*⟩ *(îl lasă să ajungă aproape de ușă, apoi strigă puternic)*: Geo...

GEO *tresare. Deodată ochii i se luminează și pășește spre mijlocul scenei.*

LIANA *dă un țipăt de triumf.*

GEO *(se oprește aproape de masă și, dibuind și tremurînd, mîinile-i apucă revolverul. Apoi respiră ⟨ușura⟩ îndelung)*: Niciodată...

LIANA *(îngrozită)*: Geo!...

GEO *(ridicînd revolverul)*: Cuvîntul acela?

LIANA: Geo!

GEO *(apropiind revolverul de tîmplă)*: ⟨Niciodată! *Trage)* [1]⟩ ((Cuvîntul acela.))

Scriitorul elimină pagina 28, care se pare că dezvolta lamentările incoerente ale Lianei, adusă în pragul nebuniei de sinuciderea lui Geo sub ochii ei. Cîteva rînduri de la începutul filei 29, tăiate cu cerneală roșie, confirmă această ipoteză:

> ⟨[...] *spre ușă)*... Nimeni... A... pentru că sunteți ascunși în mantalele voastre invizibile credeți că nu vă simt... *(Trage.. trage tot încărcătorul. « Pe uși bufnesc Ilarie și ceilalți... Se opresc.) »*⟩

În locul pasajului eliminat, care prelungea prea mult zbuciumul Lianei, în luptă cu fantomele născocite de mintea ei rătăcită, scrii-

---

[1] Într-o primă redacție piesa urma să se sfîrșească aici.

torul adaugă cu cerneală roșie, în josul filei 27 și pe o nou introdusă filă 28, un alt final scenei a 6-a, modificînd și scena a 7-a (ff. 29—30), cu care se încheie piesa:

((LIANA *(din ce în ce mai îngrozită)* Geo!...
GEO: Niciodată ... niciodată ... *(trage)*.
LIANA *(se repede urlînd la el)*: Geo... nu... nu... ah... răcești... nu... nu trebuie să răcești... ah... ce rece... sufletul tău a plecat?... dar nu va ieși deloc... ⟨Ei vin⟩ de aici, din camera... asta... ⟨unde ești⟩ *(dibuind prin cameră:)* Unde ești, Geo?... Ție-ți arde de joacă... *(se aud tropote și glasuri)* ...⟨Nu⟩ Nu vei ieși din camera asta!... Ei vin ca să te ia... ⟨Pff⟩ Ha... îngerii Domnului... *(Se repede și apucă revolverul.)* Nimeni, nimeni nu va intra.))

[Scena a 7-a]

Pe uși bufnesc Ilarie și ceilalți. O privesc încremeniți: despletită, ⟨cu mîna pe trăgaci⟩ înnebunită, cu mîna depărtată în lături, cu degetul pe trăgaci... ⟨Ca în⟩ Rămîn așa, nemișcați...
ILARIE: Liana... Liana...
LIANA *⟨(aruncă revolverul)⟩ (îi privește ⟨mirată⟩ ((uimită)*: Nimeni, nimeni să nu pășască... ah, închideți ușile... pentru Dumnezeu.*))*
ILARIE *⟨înaintînd⟩ (([cuvînt ilizibil]))*: Liana, tu, tu ai făcut asta...
LIANA *(se dezmeticește ca dintr-un vis, se uită speriată în juru-i)*: Tată! *(Aruncă revolverul și se repede la tatăl ei, îl strînge în brațe ((plîngînd)))*.
ILARIE: Tu ai făcut asta...
LIANA: ⟨Spune, tu ai⟩ Tată, tată... ((ei vor să-l ia.))
ILARIE *(îndepărtînd-o)*: Vorbește... *(Către ceilalți)*: Duceți-vă, duceți-vă...
LIANA *(înainte ca ceilalți să iese)*: ⟨Eu...⟩ *(((Jălind)*: Tată, tată, de ce-ați lăsat ușa deschisă, de ce... de ce... De ce l-ați lăsat să fugă... de ce...
ILARIE: Eu... eu... am ⟨făcut⟩ ucis... am ucis păcatul! A doua oară... Eu am lăsat ușile deschise... să zboare sufletul lui înveninat... *[Urmează cîteva cuvinte ilizibile, șterse cu cerneală îngroșată.] (Șoptind.)* Liana... el n-a plecat... îl auzi cum

rîde... sau tu rîzi... în tine rîde cineva... *(Tare)*: Ah... Angela... Tu rîzi, Angela?... Tu ești, Angela?... Bine... te iert... Dar unde, unde e Liana?...))

B

Varianta *B* a textului primar, pe care autorul l-a numit *Am ucis păcatul*, comunică foarte strîns cu varianta *A*. Există însă motive puternice, de ordin exterior și interior, care impun separarea celor două variante. Filele au aceleași dimensiuni în întreg manuscrisul *B* (21×17), iar grafia este unitară. Scrise cu cerneală neagră, aceste pagini au dese intervenții cu cerneală roșie, decolorată de vreme și de condițiile proaste în care a fost ținut manuscrisul. Din cele 23 de file, cîte s-au păstrat în arhiva de la Drăgășani, dintr-un manuscris mult mai întins, 13 au pe recto textul unei variante în creion a nuvelei *Vedenia*, pp. 25, 29—35, 37, 41—44, în numărătoarea autorului. Aceste file recuperate pentru a fi din nou folosite cuprind pe verso pp. 18—28, 30, 35 și 37, în numărătoarea autorului, din textul variantei *B* a piesei. Tot actul I al acestei variante pare să fi fost scris, cu unele excepții (v. f. 37), pe hîrtie recuperată din varianta nuvelei *Vedenia*. Fragmentele păstrate din actul I fac parte din scenele 5—7, în numărătoarea autorului și corespund scenelor 3 (p. 11) — 5 (p. 18) din varianta definitivă, tipărită în 1928 la Editura „Scrisul Românesc" Craiova. Fila 30 cuprinde un mic fragment din scena a 7-a, textul tipărit (p. 20), iar ultimele două, 35 și 37, anulate de autor, se raportează la finalul actului I. La filele menționate se adaugă alte cîteva din actul al II-lea, după cum urmează: 3 file deteriorate în partea superioară, cu numerotarea distrusă, care cuprind sfîrșitul scenei a 2-a și începutul scenei a 3-a din varianta tipărită (pp. 38—40) și filele 10/18—15/23, în numărătoarea dublă a autorului, prima, cu cerneală neagră, anulată, și a doua, cu cerneală roșie, decolorată. (Fila a 12-a este deteriorată în partea superioară.) Textul de pe aceste file face parte din actul al II-lea, scenele a 3-a și a 4-a, în numărătoarea autorului. Ele corespund, în varianta tipărită în 1928, scenelor 3—5, pp. 40—44. În varianta definitivă, autorul adaugă o nouă scenă, a 4-a, p. 43, în care își face o apariție fugară Ilarie. După cum se poate observa, varianta *B* se desprinde mult de varianta *A*, scenele și replicile putînd fi mult mai ușor raportate la varianta tipărită. Distribuția scenelor și cuprinsul

replicilor din varianta *B* oferă încă deosebiri mari față de varianta tipărită, ceea ce impune reproducerea ei integrală.

La Muzeul Literaturii Române din București, cota 12527, se mai păstrează un număr de 15 file, numerotate de autor (31–45), care fac parte din aceeași variantă. Textul lor corespunde scenelor 7–9 din varianta tipărită, pp. 20–28. Scrise cu cerneală neagră, uneori destul de ordonat, aceste file cuprind, parțial, un text transcris după manuscrisul aceleiași variante care se păstrează la Drăgășani. Alteori, cînd textul anterior îl satisfăcea pe autor, era păstrată fila respectivă, cu numerotarea schimbată (f. 39 este numerotată de trei ori). Textul anterior, greu de citit din cauza numeroaselor intervenții, a fost reordonat, cu pasaje rescrise, cîteodată pe pagini întregi, sau cu bucăți decupate din filele celeilalte versiuni, lipite pe pagina nou realizată. Este interesant că pe f. 36 din ms. 12527 de la M.L.R. se află lipit un fragment dintr-o filă recuperată din varianta nuvelei *Vedenia* (pe un colț desprins se poate citi clar numele personajului principal, Naicu). Avem aici dovada clară că varianta *B* are două versiuni, care se întrepătrund: *B*, manuscrisul de la Drăgășani și *B* 1, manuscrisul 12527 de la Muzeul Literaturii Române din București. Separarea lor exactă, după ce s-au pierdut și s-au amestecat atîtea file, este greu, dacă nu imposibil, de realizat astăzi.

B

Actul I

[Scena a 5-a]

[ILARIE]: [...] să fiu achitat ⟨atunci⟩... e numai pentru că am vrut s-o ⟨întîlnesc⟩ găsesc pe ea... Ea îmi trebuia, nu păcătosul ăla... în sfîrșit să lăsăm, mi-e scîrbă.

MIHUȚ: De altfel, eu cred că Ifrim i-a făcut seamă... ⟨((Nu?))⟩ [1]

ILARIE: ⟨Da de unde⟩ ((Cum?)) Am tras amîndoi în întuneric...

[1] Adaosurile cu cerneală roșie, decolorate de vreme pe alocuri, le vom reproduce numai cînd starea manuscrisului ne permite aceasta. În rest, vom marca lipsa prin ((...)).

MIHUȚ: Ifrim avea și el destulă ((e)) ⟨pică pe Miti: doar și nevastă-sa n-a fost ușă de biserică... ⟩ ((motive)).

ILARIE: Mi-e scîrbă, mi-e scîrbă... Furia s-a ⟨transformat⟩ ((preschimbat)) în scîrbă... am auzit că ⟨dă⟩ tot dă tîrcoale ⟨pe aici⟩ prin împrejurimi cu automobilul... ⟨Vreau să mă⟩ De aceea nici nu mai ies din casă...

MIHUȚ *((cu teamă))*: Oare crezi că dacă ai întîlni-o...

ILARIE: Nu... Nimic. ((O...)) De-atunci și pînă acum... însă mi-e așa de scîrbă... Douăzeci și ⟨doi⟩ ((⟨unu⟩ [1] doi)) de ani a trecut din brațe în brațe... Colea clocotea o inimă gata de crimă, iar acolo țipa de plăcere o desfrînată... Nici măcar vreo părere de rău pentru nemernicul ăla care a ispășit ⟨păcatul ochilor ei⟩ singur păcatul comun... ⟨Scîrbă. Pff... Femeie... Putrigai... ⟨E, s-o lă⟩

MIHUȚ: E, s-o lăsăm cu păcatele ei... să ne întoarcem la copii...

ILARIE *dă ⟨din⟩ de mai multe ori din cap parcă a deznădejde.*

MIHUȚ: Oare crezi tu că Liana, cu creșterea care i-ai dat-o și intrînd pe ⟨mîinile⟩ brațele solide ⟨și⟩ ale lui Marius... căci am un băiat, măi...

⟨ILARIE: « Două » Fata era atunci de doi ani...⟩ ((Ea doar era prea mică atunci cînd s-au întîmplat... Or cîți ani avea ea atunci?...))

⟨MIHUȚ: Or Miti cînd a venit aici...

ILARIE: Nu e ce crezi tu... Miti a venit din străinătate « do » trei ani după însurătoarea mea... Fata, cum spusei, era de doi ani cînd s-au petrecut toate astea. Altfel crezi că aș mai sta eu atîta pe gînduri... Dacă i-ar fi plăcut așa de mult lui Marius, n-avea decît să și-o ia.

MIHUȚ: Bine, dar chiar în cazul cestălalt? ((...)) ((Nu m-am gîndit deloc să ajung la explicația asta. Da))⟩

ILARIE: ((Mi se pare mergea pe patru... da, da, acum e de douăzeci și doi ⟨de ani...⟩

((MIHUȚ)): ⟨Zău⟩ ((Zău)) dacă eu te înțăleg... De unde ai dedus că trebuie să fie numaidecît ca mă-sa — ca să vorbim pe șleau... Că seamănă puțin la ochi și la nas...

⟨ILARIE: « Ai văzut cum seamănă... în totul... parcă-i întreagă mă-sa... » N-am văzut... am observat însă că seamănă... ((Seamănă?))

MIHUȚ: Ei, știi, « că » într-adevăr că mergi prea departe cu...⟩

[1] *unu* este modificat în *doi.*

Ilarie: ⟨Dragă, ascultă colea.⟩ Douăzeci și ⟨doi⟩ ⟨((unu))⟩ ((doi)) de ani sunt de cînd tot îmi ⟨jertfesc⟩ ((irosesc)) viața fetei aștia... sau mai bine celui ce i-o fi mire. Poate că e o nebunie, vorba ta, dar asta mi-a fost... hă... răzbunarea... ⟨Acuma văd și eu [→] ((pe viața mea așezată)).⟩ ((Să-mi)) pregătesc ((copila)) pentru mirele ei... Asta mi-a fost răzbunarea...

Mihuț: Da, și-ai izbîndit.

Ilarie ⟨Mi-e frică... ((Nu cred...))⟩ (((*dă din cap*); Hm... Un suflet de nepătruns ⟨indescifrabil⟩. Nu văd la ea nici un entuziasm, nici o pornire... Și totuși în adîncul ochilor acelora parcă clocește ceva teribil... Nici ochii Angelei nu m-au impresionat atîta...))

Mihuț: ⟨Dragă⟩ Ilarie, zău că tu, ceva, ceva tot îl ai deranjat în capul ăla de leu...

Ilarie: Nu știu, or eu am deranjat, or vouă vă lipsește ceva, care la mine se găsește într-o proporție de temut. Mi-am dat seama ⟨de aceasta⟩ în diferite rînduri și mi-am părut mie însumi un caraghios... ⟨Ce dau atîta proporție unui lucru pe care alții îl privesc cu « niș » atîta simplitate?... ((...)) ((o bășică de săpun))⟩ Și cu toate astea, fără să vreau, auzi, fără să vreau. Sunt un bolnav, asta e... chiar de cînd mi-au venit gîndurile ăștia, furia contra ei ((ăleilalte)) s-a schimbat în dezgust...⟩ Dumnezeu să mai mă înțeleagă.

((Mihuț)) *(⟨o tăcere⟩)*: ⟨Ah, da... ((Bine dar tu))... Carte ⟨acu⟩ ((doar tu ai)) învățat-o ⟨de la⟩, ((aci la țară cu)) profesoare alese de tine, cărți nu i-au intrat în mînă decît cele pe care cădea pecetea aprobărei ⟨mele⟩ tele, prietene n-a avut decît pe cine ⟨am⟩ ai crezut ⟨eu⟩ ((tu)) că trebuie să aibă... despre călătorii nu mai vorbesc, erau făcute alături de ⟨mine⟩ ((tine)); chiar rudele care veneau pe aci erau cernute prin sită... băieți potriviți cu vîrsta și cu sufletul ei nu ⟨i-am⟩ i-ai lăsat să-i vie în preajmă decît pe ⟨fi-tău⟩ ((Marius)) și pe Geo⟨rgel⟩. ⟨Pe unul din ei îmi pusesem ochii... Însă Georgel, pe care voiam să-l frămînt bine, ca pe-un orfan ce era⟩

((Ilarie:)) Geo? ((Dar ăsta)) m-a deziluzionat încă din venirile lui anterioare. ⟨Ultima dată cînd a fost pe aici l-am gonit pur și simplu. Acum văd c-a venit iar... desigur o să-l gonesc iar. Un stricat! Știi și tu: a moștenit la o vîrstă prea puțin coaptă o avere considerabilă, pe care — e drept — n-a tocat-o ⟨pînă⟩, cum era de așteptat, cu toate că de cînd a primit-o ⟨avea⟩ ((ar fi avut)) tot timpul; nici n-a adăugat-o. Sub raportul material, fără a fi un întreprinzător, nici măcar un muncitor, nu e totuși un nemernic...

Mihuț: Însă?

Ilarie: Însă... un ⟨suflet periculos... un suflet... stricat...⟩ ((stricat, un stricat... a dus o viață... dar asta n-ar fi... cu toții am fost la fel. Însă... Hm, cum aș putea să năpăstuiesc pe bietul copil... poate că el... ⟨Însă⟩ însă... însă)) am văzut în el... sau poate numai mi s-a părut că văd... Doamne, ⟨și⟩ ((într-adevăr că sunt nebun iar)), ochii mei nu se înșeală... mi s-a părut că văd... ⟨pe celălalt... pe Miti...⟩

Mihuț: ⟨Miti?⟩ ((Ce spui aici?))

Ilarie: Știi... așa de bine seamănă... Miti, Miti... el era... același rîs de dinți frumoși și de parfum scump, aceiași ochi sticlind de mișelie sub luciul dulceag al unei naivități de copil; aceeași figură care putea să ⟨îmbrace⟩ învestmînte la comandă orice fel de mască dintr-o infinită garderobă teatrală, însă niciodată, nici un moment în viața lui, ⟨costumul⟩ masca firească stării sufletești, pe care o ascundea în momentul acela... *(Rămînînd pe gînduri.)* Sau poate numai atunci... Hm... dar cine mai știe toate astea... Nici ea nu poate fi sigură ⟨de toate⟩ deplin... secretul l-a luat cu el, acolo unde l-am trimes... Ha, ha... Dar ei, crezi că i-ar fi păsat măcar de asta?... Ha, ha... ea nici nu s-a întrebat măcar nici atunci, nici mai pe urmă... ea era conștientă că săvîrșește ceva oprit și asta era suficient ca s-o încînte și s-o îmbrîncească înainte... *(Pauză.)*

Mihuț: ⟨Bine, dar nu înțăleg...⟩ Iar te-ai îndepărtat...

Ilarie *(brusc)*: ⟨Ilarie,⟩ Mihuț, mă asculți... în Geo⟨rgel⟩ acesta am văzut pe Miti!... ⟨Mîine îl voi goni...⟩ Atît... *(Rînjește.)* L-am văzut vorbind cu Liana și în așa fel i se răsfrînsese de surîs figura de copil, că vedeai ca într-o carte chipul lui Miti. Niciodată tabloul acesta nu va mai dăinui la mine în casă. Îl voi desprinde din încăperile ⟨acestea⟩ astea și-l voi arunca departe în gunoiul vieței lui. Doamne, Dumnezeule, nu știu ce mai zic. ⟨Georgel nu seamănă deloc cu Miti, iar⟩ Liana nu seamănă ⟨foarte⟩ prea mult cu mamă-sa, iar Geo⟨rgel⟩ nu seamănă deloc cu Miti, dar curios ⟨« cînd văd pe Liana *[text ilizibil]* mi se pare că văd pe mamă-sa; însă » ori de cîte ori « Georgel vorbește cu Liana » îi văd vorbind împreună, văd pe Miti și pe Angela...

Mihuț: În casa asta umblă numai strigoi...⟩

⟨((Mihuț: l-ai surprins făcînd ceva rău, vorbind ceva rău... ((...))

ILARIE: Nu, nu... și totuși...))⟩
ILARIE: Ai auzit și tu ⟨de⟩?...
MIHUȚ: Ba altceva și mai nostim: spun oamenii de la mine că-n apropiere de conacul tău au văzut sperietoarea aceea mare de ciori mișcînd brațele...
ILARIE: ⟨Mihuț⟩ Sperietoarea?
MIHUȚ: Și încă în două seri pe rînd... Dar astea-s mofturi. ⟨Ei⟩ Se vede c-au auzit de la oamenii tăi povestea cu strigoiul de la pavilion și știi... imaginația populară... Însă... să ne întoarcem la ce vorbeam... Bine, înțăleg... Geo⟨rgel⟩... foarte bine... ⟨dar Marius? nu înțăleg întrucît Marius...⟩ ((o părere ...dar... Marius?)) *(⟨Goarnă⟩ Se aude răsunînd o goarnă de automobil, zgomotul mașinei. Mișcare în aer. Ilarie și Mihuț se privesc nedumeriți. Ușa bufnește din încheieturi. Doica apare speriată.)*

Scena [a] 6 [-a]

DOICA: Boierule... săru' mîna... cocoana...
ILARIE: Ce? Cum?... Ieși afară...
DOICA ⟨cocoana An⟩ *(abia trăgîndu-și sufletul)*: Cocoana Angela...
ILARIE *(strigînd)*: Ieși afară! am zis.[1]
DOICA *îl privește uimită și dă de-a-nderetelea spre ușă.*
ILARIE: Ieși mai repede...
DOICA *se întoarce și fuge. Nu nimerește clanța ⟨apoi o deschide și-o trîntește...⟩*
ILARIE: Doico, doico!... *(Se îndreaptă spre ușă.)*
MIHUȚ *îl privește încremenit...*
ILARIE: Doico?... *(Deschide ușa după doică, apoi îi face loc.)*
DOICA *se întoarce tremurînd.*
ILARIE: Ce e? Ce vrea? Ce dorește? Ce caută? Să plece numaidecît... Numaidecît... Auzi?... Dacă are ceva de vorbit cu domnișoara... nu i-am dat voie ⟨să se ducă⟩ domnișoarei tot la trei zile ⟨la dînsa...⟩ la ⟨Bălteni⟩ Spirleni? N-a fost și ieri?
DOICA: N-a fost.
ILARIE: N-aaa fost?
DOICA: Domnișoara a rămas acasă...

[1] Autorul face, la o nouă revizie, cu creionul albastru, mici îndreptări, cum este adaosul *am zis.*

ILARIE *(fața i se ⟨îndreaptă⟩ luminează; vocea îi scade)*: Știi bine că n-a fost?
DOICA: Da, chiar a venit și mașina cu ⟨goarna⟩ trîmbiță s-o ia... însă domnișoara a spus să spui c-o doare grozav capul...
ILARIE: A zis așa? ⟨Ha, ha... Atunci!⟩ ((A zis.)) *(Privește ⟨semnificativ⟩ ((cu lumină mare în ochi)) spre Mihuț.)* A... ⟨de aceea⟩ *(Încruntîndu-se iar.)* ⟨Dar ce-mi pasă mie... Aici n-are ce căuta...⟩ Spune-i că((-i)) voi ⟨ruga⟩ ((trimete)) eu pe domnișoara ⟨să vie s-o vadă, însă o rog pe dumneaei ca aici să nu se mai arăte⟩ ((Atît...)) Ai înțăles?... Dar numai așa să-i spui! Haid. Du-te, du-te... *(Se întoarce spre Mihuț.)* Ai auzit... Ea a refuzat să se ducă... *((pauză))* ((e de ⟨nedescifrat⟩ neînțăles...)) ⟨Ah... fetița asta... ea ar fi singură în stare să mă răzbune. Cînd ea va veni să-mi spuie ca să gonesc și pe Georgel... atunci... o voi da lui Marius... Ascultă, Mihuț... A zis ea astfel? Ție nu-ți vine să crezi, aș ucide pe doică dacă ar fi mințit...
MIHUȚ: N-ar fi mai bine să mă duc eu să vorbesc cu Angela...
ILARIE: Nu... « Cum... » *((Plictisit.))* Lasă servitoarea... « Cum [→] În definitiv » ((La urma urmelor)) cum crezi! Ai mai întîlnit-o de cînd a venit la moșie?...
MIHUȚ: « De vreo două ori... Am și vorbit » ((Lasă să vorbesc eu. De altfel am mai intrat)) cu ea ((odată în vorbă.)) Dar... ((știi)) lucruri indiferente despre moșie... mă tot întreba de Marius... Chiar mi s-a părut că mă descoase cam mult despre Marius...
ILARIE: Ea a aflat cît mi-ești de prieten... Acuma crede că dacă se preocupă atît de fată...⟩ Cum ⟨pot femeile ăștia să⟩ își închipuie ((femeile astea)) că după un scandal ca acela și după o hoinăreală de douăzeci de ani prin toate hotelurile lumei, ((mai)) pot ⟨să mai miște⟩ ((întoarce)) o inimă... Se poate să fie atît de lipsite de minte, și-n cazul acesta degeaba ne mai supărăm pe ele... Ce caută aici? ⟨Fata i-o trimet... ce caută aici?... (cu ochi luminoși)⟩ O, și Liana... ⟨Asta⟩ Gestul ăsta n-am să i-l uit. Ea desigur se împacă la gîndul că eu o învăț... Asta trebuie să fac să-i ajungă la ureche: ne⟨amestecul⟩ ((a-meste-cul)) meu... Eu nici pînă acum nu i-am vorbit fetei de împrejurarea aceasta... Știu că știe... Liota asta de servitori...
DOICA *(deschide ușa cu sfială)*: Boierule, cocoana zice că vrea să vă spună ceva numai dumneavoastră...
ILARIE: Ce spune? Ce vrea? Nu... ⟨spune-i cocoanei... nu, nu... hotărît... spune-i cocoanei... dar asta e din cale-afară...⟩

ascultă, măi Mihuț, ⟨ai fi putut crede una ca asta⟩... dar femeile aștia sunt nebune... ce e în capul lor, Mihuț, spune-mi ce e în capul lor?... ((Auzi,)) la ea e așa de simplu... auzi... dar asta le întrece pe toatte... douăzeci și ⟨doi ((unu))⟩ ((doi)) de ani și ⟨...du-te⟩ ((acum ar sta la taifas... Du-te,)) femeie, și spune-i să-și caute de drum... ⟨cu mine să stea de vorbă... cu mine...⟩ ((dar pe loc, auzi, numaidecît!))

DOICA: Mi-a spus: doico, spune-i domnului că numai un sfert de ceas să-mi dea de vorbit. ((Atît și pentru totdeauna.)) Și dacă n-o vrea, spune-i că pentru fată am venit, să ne înțelegem ⟨asupra⟩ despre soarta fetei... ((Așa mi-a spus.))

⟨ILARIE: Da... și pe urmă...

DOICA: Atît...⟩

ILARIE ⟨Va să zică, atunci e sigură, cum mi-o spune, de soarta fetei, cum i se deschide ușa. Du-te, femeie, și spune-i că de soarta fetei să n-aibe grijă, în nici un caz n-o să aibă soarta ei⟩ ((furios)): ((Du-te, femeie, și spune-i să pornească în grabă...))

MIHUȚ: ⟨Dragă⟩ Ilarie, eu cred... să nu te superi, orcît venin ți-o fi făcut femeia asta... eu cred că doica nu trebuie să-i spună astfel... Dă-mi voie să mă duc eu...

ILARIE: ⟨Dragul meu, nici prin parlamentari nu vreau să mă înțăleg cu femeia asta. Ușurința asta cu care vine în casa mea așa... «nitam-nisam, n-are alt efect decît să-mi umple gura de saliva cu care...» o, dar simt...

MIHUȚ: «Dragă» Ilarie, lasă asta. Bine, foarte bine, te înțăleg... voi încerca s-o îndepărtez... lasă-mă pe mine...

ILARIE: Liber s-o faci... Dar spune-i odată răspicat, pentru totdeauna: nu i-e rușine să mai intre în casa asta... ((Să plece pe loc... dar numaidecît))⟩ ((Pe loc, pe loc să plece, dar numaidecît... abia am văruit ((o)) casa asta de... ⟨murdăria... care mi-a lăsat-o⟩

MIHUȚ: Ilarie!

ILARIE: Nu i-e rușine de ((...de ...de ...oamenii ăștia cel puțin.)) ⟨oamenii ăștia care-o cunosc, nu i-e rușine de rușinea mea față de oamenii ăștia... Aha, s-a uitat... ei bine, uitarea asta mă sufocă...

MIHUȚ: Am plecat... o voi conduce eu... rămîi cu bine...

⟨ILARIE⟩

MIHUȚ: Ilarie, dacă ai crede tu că toată lumea gîndește la fel cu tine... S-a uitat, ((măi omule)), totul ((s-a uitat...)) de-atunci...

ILARIE: Ah, s-a uitat... Mihuț... ⟨du-te, nu știu ce mai vorbesc.⟩ ((ah, te rog, te rog, niciodată să nu mai pomenești vorba asta.)) Du-te, du-te și o ia... Ah, s-a uitat, s-a uitat... De aceea a venit și ea că s-a uitat... ((Cum s-a uitat?... dar nu vezi... nu mă vezi cum m-am schimbat deodată, cum brațele ăștia ((...)) de tinerețe și mînie... nu vezi că în ochii mei se reflectează pavilionul?))

MIHUȚ: Liniștește-te, liniștește-te, uite, am plecat. *(Iese. Pauză.)*

DOICA: Tot frumoasă e, domnule... ca soarele de albă...

ILARIE *(zbierînd)*: Ieși afară!...

DOICA *tresare spăimîntată și fuge spre ușă.*

ILARIE: Stai.

DOICA *îl privește îngrozită și tremură.*

ILARIE: Domnișoara s-a coborît?...

DOICA: ((⟨...⟩)) ⟨M-a trimes⟩ întîi la domnișoara ⟨și domnișoara mi⟩ ((Domnișoara era în curte cînd s-a auzit trîmbița; s-a ascuns și a spus să-i spun că a pornit pe moșie cu domnu Geo⟨rgel⟩ cu docaru...

ILARIE: Ți-a spus asta domnișoara?...

DOICA: Da, domnule. ⟨Mi-a spus. Domnișoara s-a supărat cînd a auzit c-a venit. Ce caută? a spus. Știe c-o să se supere tata...⟩ ((Și mai spunea: Femeia asta e nebună.))

ILARIE: A spus asta... Doico? *(Se îndreaptă spre ea pas cu pas, înțepind-o cu ochii.)* Doico, să nu minți...

DOICA: M-o feri Dumnezeu... *(Pleacă ochii in pămînt, apoi se uită pe furiș la Ilarie, care se plimbă agitat.)* Cocoanei i-a dat lăcrămile, cînd a auzit că domnișoara nu e acasă, a înțăles. *(Pauză.)* ⟨N-a îmbătrî⟩ N-a îmbătrînit deloc. *(Face un pas înapoi îngrozită de propria-i vorbă. Pentru că ⟨Mihuț⟩ Ilarie nu răspunde, prinde curaj.)* ⟨Și arunca niște ochi prin casă, adică acolo în antreu, acolo a intrat... *(Se uită iarăși pe furiș la Mihuț și face un pas înapoi.)* Se uita pe la tablouri și da așa din cap. Of... of... Dumnezeule... Și se uita așa de adînc în⟩ ((Of... of... Dumnezeule... se uita așa de adînc în⟩)) ochii mei cînd am ieșit de la dumneata [→] domnișoara⟩ ((de aici)) și tremura... *(Se uită pe furiș la Ilarie.)* E tînără tot ca domnișoara... *((Pauză.))*

⟨ILARIE *se plimbă agitat și se preface că nu aude. Cînd doica vorbește, ciulește totuși urechile.*⟩

⟨DOICA⟩ Și albăă... albă. Nici o ⟨zbîrcitură⟩ ((cută n-a prins)) *(Pasul lui Ilarie se încetinește.)* Parcă ar fi tot de douăzeci de ani...

((că atunci...)) ⟨Nici n-a slăbit, nici nu s-a îngrășat... Îi sărutam mîinile și nu-mi venea să cred... Și are niște mîinișoare⟩... și cînd m-a cunoscut, i s-a mărit ochii atît de mult... uite, parcă-i văd ochii de acum douăzeci de ani. *(Se uită speriată la Ilarie.)* Eu nu știu ce viață o fi dus, de s-a ținut atît de bine...

ILARIE *(izbucnind)*: ⟨Ce tot trăncănești?⟩ Nu ți-am spus să ieși? ⟨Ce tot bolmăjești pe-aci cu descîntecele tele. Vrăjești pentru păreți. Hai, pleacă...

⟨DOICA: Mi s-a părut că mă ascultați...⟩

ILARIE: Ei bine, ați devenit de-o obrăznicie... ⟨Hai⟩ *(Zbierînd.)* ⟨Hai,⟩ Ieși odată!

⟨DOICA ((...)) se întîlnește în prag cu Mihuț. Doica îi face loc și semn cu mîna că nu e nimic de sperat, apoi iese⟩ *((Doica iese.))*

⟨[Scena [a] 7 [-a]

MIHUȚ: Mi se pare că mi-am uitat bastonul. *(Cercetează în juru-i.)* A-ha, m-am zăpăcit de tot... «Apăi la revedere.» Apăi la revedere, Ilarie... La revedere... Am convins-o... O conduc... Măi, da la fel a rămas... Și e atît de trist... ((Măi, da la fel a rămas...)) ⟨((E tare tînără))⟩

ILARIE: Mihuț, dacă ai altceva să-mi spui, «poftim.»

MIHUȚ *(repede)*: Se poate să se și prefacă... Însă... Mă duc, mă duc... I-am spus: e peste putință, doamnă... i-am spus... mă duc, mă duc... Despre Marius vroia să-ți vorbească... «Unde dracu am pus pălăria aia?... Aha, tot afară cu bastonul...» Spune că s-a temut ca nu cumva să preferi pe Georgel... ((Și ea, săraca... pretexte...))

ILARIE *(izbucnește în rîs)*: «Ei bine» Dar atîta nesimțire nu mi-a fost dat să aud...

MIHUȚ: Am plecat, am plecat... *(Se îndreaptă spre ușă grăbit.)*

ILARIE: «Vorbesc de ea... nu de tine.» ((Nu de tine vorbesc...))

MIHUȚ *(se întoarce)*: Crezi oare că-i nesinceră?... Poate s-a îndreptat și ea, poate s-a căit amar; în cei douăzeci de ani nu pare să fi dus o viață...

ILARIE: Pentru numele lui Dumnezeu, Mihuț...

MIHUȚ: Rămîi cu bine, Ilarie. *(Iese.)*⟩

Scena [a] 8 [-a]

ILARIE *rămas singur pornește și cu mai multă furie în plimbarea-i agitată. Apoi se oprește și parcă trage cu urechea. ⟨Apoi⟩ Dar se scutură și pornește din nou ⟨să se plimbe⟩; în cele din urmă se oprește iarăși ⟨în partea opusă ferestrei⟩ ((aproape de scenă.)) De afară se aude motorul și trompa automobilului; ⟨care-l nimerește în⟩ zgomotele acestea îl ⟨prind în partea opusă ferestrei⟩ fac să ridice capul în sus, apoi deodată se precipită spre ⟨fereastră. Apucă storul [→] firetul storului⟩ una din ferestrele ⟨laterale⟩ ((din fund)), care ⟨are⟩ au ⟨storul puțin ridicat. Se oprește însă la un pas de ea și rămîne cu capul în pămînt⟩ ((storurile lăsate. Pune mîna pe sfoară și rămîne astfel nemișcat, cu capul în pămînt.)) De afară ⟨se aude⟩ vine larma automobilului care pornește. Ascultă cum se depărtează. Cînd nu se mai aude nici un zgomot, înalță din umeri; ⟨((...))⟩ pe figură i-apare un surîs de profund dispreț. Părăsește camera prin ușa din ⟨fund [→] dreapta⟩ ((stînga, pl. II)), pe care o trîntește. ⟨Ușa rămîne puțin deschisă.⟩*

⟨[Scena [a] 9 [-a]

LIANA *(intră «grăbită» pe ușa din dreapta)*: «Tată...» ((Nu este.))

GEORGEL *(intră cîteva minute mai tîrziu)*: De ce ai rămas pînă acum sus... «Mare leneșă te-ai» copilă?... Nici nu știi ce evenimente s-au petrecut pe jos... ((Păcat...))

«LIANA: Ți-am spus că am vorbit cu tata, ce te ții după mine?» [...]⟩

. . . .

⟨[GEORGEL]: [...] [indife]rentă femeia asta ca ție, așa e? Doar treipatru ani a umblat după ea s-o omoare. Și desigur nu pentru onoare și bazaconii de acestea, dar pentru că o iubea...

LIANA: Da.

GEORGEL: Ei bine, cum explici că astăzi nici n-a avut curiozitatea s-o vadă.

LIANA: Poate o fi văzut-o pe fereastră...⟩

GEORGEL: Tot timpul ⟨de cînd a fost pus «mot» motorul în mișcare și⟩ pînă la plecarea automobilului, ochii mi-au fost la geamuri⟨le

de la odaia asta, căci la[1] **odaia de alături,** la cea de culcare a lui nenea Ilarie, și sus erau toate storurile trase. Și afară de asta, știu bine că tot timpul nenea Ilarie a stat colea, unde stăm noi acuma.〉 Ei bine, nimic, ((nici o tremurare a perdelelor)) n-am văzut și totuși am niște ochi... În schimb, ea mînca ferestrele cu 〈ochii〉 privirea. Sărmana, cît o compătimesc pe femeia asta. Însă îi dau dreptate și lui nenea Ilarie. Cum îi dau și lui Miti. Fiecare cu punctul său de vedere. 〈Greșala〉 Greșeala a fost a celor cari s-au lăsat prinși așa de ușor. Miti acesta trebuie să fi contat prea mult pe prietenia lui nenea Ilarie; vreau să spun că îl socotea atît de prieten, încît nu se putea închipui că o bănuială atît de urîtă i-ar putea trece prin cap... 〈cît s-a înșelat bietul Cătălin[2]〉 Și să mai contezi în prieteni 〈în ziua de azi...〉

LIANA: Ai o mare plăcere să treci drept cinic și nu izbutești deloc...

GEO〈RGEL〉: Pentru că nu pot să mă dezmint. 〈Un om ca mine, draga mea, care te iubește atît de mult.〉 ((Vai, și cîte silințe 〈îmi dau〉 nu depun...

LIANA: 〈Te rog, te rog...〉 ((O...))

. . . .

〈GEORGEL: Frățesc... Mi-ai dat destule.

LIANA: Nu, un altul.

GEORGEL: Cum îi zice?

LIANA: Nu știu să le denumesc. Asupra punctului ăstia nu mi-ai ținut nici o prelegere...

GEORGEL: Nu ți-e teamă că el va naște dorul și altora?

LIANA: Te asigur că nu.

GEORGEL: Vorbesc de mine...

LIANA: Ai să pleci cu dorul. De vreme ce tata te va goni...

GEORGEL: Dar tu ai să fii soția lui Marius... și nu cred că Marius mă va goni cînd voi bate vreodată, tîrziu, cine știe cînd, la ușa lui...

LIANA: Voi scrie pe ușă: „Lăsați orice speranță voi care intrați".

---

[1] Pînă la sfîrșitul frazei, autorul trage peste linia de anulare cu cerneală roșie, generală în text, în astfel de situații, încă o linie, cu creion albastru, adăugînd și două cuvinte, ilizibile.

[2] Este singura mențiune, și aceasta într-o frază eliminată, a lui Cătălin în varianta *B*.

GEORGEL: Firmele de obicei sunt mincinoase. Ascultă, poți să-mi dai acum sărutul acela, altul.

LIANA: Cînd te va goni tata...

GEORGEL: Mîine mă va goni. Și « mă va goni în așa fel încît » se poate întîmpla să mă gonească în așa fel încît să nu fie timp...

LIANA: De unde știi că mîine...

GEORGEL: N-aduce anul ce aduce ceasul. Pentru toată siguranța... Și de ce să mai prelungesc agonia: voi face eu să fiu gonit.

LIANA: Mă vei cere.

GEORGEL: « Asta nu. E de prisos, cum știi prea bine. » Bunăoară... N-aș apuca să deschid gura și *[cuvînt ilizibil]* ar și începe să facă volte peste gard.

LIANA: « Atunci » Sau poate vei face pe strigoiul și astă-seară...

GEORGEL: Nu. Diseară 〈mă vor prinde făcînd pe strigoiul.〉 cu siguranță că va ieși și nenea Ilarie cu pușca și ăsta trage, nu se încurcă.

LIANA: « Ai să spui că treceai întîmplător pe » Ce-ți pasă de viață?〉

. . . .

〈GEORGEL: Așa, ca să « n-o afle el » nu se bucure prea mult și te-a cîștigat. « Mai mult decît atît [→] Să-și aminteas » Și din alte motive pe care ți le voi povesti mai tîrziu.

LIANA: Te rog, acum.

GEORGEL: Cu neputință.

LIANA: Spune.

GEORGEL: Pentru nimic în lume.

LIANA: Chiar pentru sărutul făgăduit...

GEORGEL: Îți ții cuvîntul?

LIANA: Da.

GEORGEL: Pentru că, scumpa mea, el înțălegea, ca orice bărbat, că e mult mai avantajos să fii Miti decît nenea Ilarie... Și asta l-ar fi turburat adînc...

LIANA: « A, numai asta? Și pe urmă e problematic dacă tu ai să fii Miti... » Și... Atît? « vreau să se, o, e cu totul »

GEORGEL: Tu nu poți să înțălegi însemnătatea lucrului acestuia niciodată, căci ești femeie. « Și acum... sărutul... »

LIANA: Și pe urmă e cu totul problematic dacă ai să fii Miti!

GEORGEL: Problematic. Iată un punct cîștigat. Și acum sărutul...

LIANA: Dacă mi-ai fi spus ceva mai serios. *(O zbughește pe ușă.)*

GEORGEL: Totuși îl voi avea. *(Se ia după dînsa.)*〉

ILARIE: Georgel... Georgel...

DOICA *apare.*

ILARIE: Cheamă-i numaidecît!

DOICA: Pe cine? Numaidecît, nu înțăleg... Pe... pe... pe Georgel și pe Liana... Nu, numai pe Georgel. *(Aleargă.)*

ILARIE: Nu, stai... Stai... Să vie Ifrim...

DOICA: Ifrim e-n față, sapă chiar aci, la fereastră.»

[Actul II]

[Scena a 2-a][1]

....

⟨ILARIE *(o privește crunt [pe doică], apoi poruncitor)*: rămîi aici, Liana. Du-te ((...)) de o cheamă ⟨, doico⟩... Să le lăsăm singure. Georgel, poți să vii cu mine...

GEORGEL: Nu, mie să-mi dai voie să ies afară... ((...)) Sunt curios s-o văd și eu mai deaproape. ((...))

ILARIE *iese și trîntește ușa care nu se închide.*

GEORGEL: Închide ușa bine, nene Ilarie... Doamna ar putea crede că dinadins o lași așa.

ILARIE, *pe din afară, trîntește ușa violent.*

GEORGEL: Aș vrea să ascult și eu ((...)).

LIANA: «Rămîi» *(dă din umeri)*: Rămîi! ((...))

GEORGEL: Nu... De afară. *(Desprinde cîrligul de la geamlîcul ușei,* ((...)) «ascuns de» ascuns de rețeaua brise-bizului «pe care» îl crapă puțin.*)* ((Liana... Și)) spune-i c-ai să vii de-acuma des pe la ea... ca să te învețe ce e viața...

LIANA: Du-te, du-te...

GEORGEL: Și amorul...⟩

[1] Următoarele 3 file sînt foarte deteriorate în partea superioară, uneori pe o distanță de 4 cm., din cauza umezelii. Din aceeași cauză, textul cu cerneală roșie a devenit ilizibil: ((...)).

ANGELA *(intră și ((...)) «privește cu dispreț și ură pe Georgel»* ((...)) «El o privește rîzător»

«GEORGEL ⟨«*face un*»⟩ o privește rîzător și simpatic, îi face un compliment adînc, apoi iese.»

((LIANA *privește pe furiș.*))

ANGELA: Liana... «tu nu știi» Ah *(izbucnește în plîns)*, tu nu știi ce înseamnează așteptarea în«tr-o» inim«ă» ((a)) de mamă... Căci nu te așteptam acasă, ci-n inima mea, «copila mea...» ((te așteptam.))

LIANA *trage furioasă de batistă.*

ANGELA: De-o lună, copila mea scumpă, de cînd îți dau tîrcoale pe aici... De «îndrăz» îndrăznit [...]

....

[...] și indiferența celor de aici. Domnișoara nu-i acasă, îmi răspundeau totdeauna...

LIANA: E foarte curios că n-ai avut răbdare o lună de zile... ((...))[1] cînd douăzeci și doi de ani...

ANGELA: Copila mea... tu n-ai dreptul să vorbești astfel... Aș fi rămas de tot acolo, dacă n-ai fi fost tu... ((...)) El însă mă căuta să mă ucidă ((...)) și furia lui în contră-mi a durat multă vreme. Cînd îi aminteau de mine, îl apucau așa, niște accese... ((...)) Cu toate astea dorul de tine a fost mai tare ca viața...

LIANA: ⟨Ce spui dumneata aici e «un» bun pentru un⟩ ((Frumos)) titlu ⟨de cinematogra [→] film⟩ de cinematograf...

ANGELA *(speriată)*: Copila mea...

LIANA *cu capul plecat chinuiește nerăbdătoare batista.*

ANGELA: Copila mea... ce adînc te-a înstrăinat de mine... De mine, păcătoasa. *(Plîngînd.)* Am greșit... au dreptate...

[1] Multe din șirurile acestor replici sînt anulate și printre ele s-au scris altele, cu cerneală roșie, care nu mai pot fi citite astăzi, decolorate de vreme, într-o proporție semnificativă. Am preferat să lăsăm textul cu cerneală neagră în întregime, deși din loc în loc se observă tăietura roșie și scrisul cu aceeași cerneală, marcînd lipsa cu paranteze rotunde ((...)). În felul acesta am reținut textul mai apropiat de forma lui primară, în defavoarea completărilor care-l aduc mai aproape de varianta definitivă, imposibil de descifrat în replicile de pe partea superioară a filei.

are toată dreptatea... Tu trebuiești ferită de-o păcătoasă... ⟨De aceea⟩.

Liana *o privește cu ochi mari, neîncrezători.*

Angela: Însă vreau... nu pot... trebuie să te văd din cînd în cînd... îți voi spune numai lucruri cu totul simple... nu-ți voi spune nimic... te voi lăsa numai pe tine, tu să vorbești... numai să mă lase să te privesc... o dată pe zi... la două zile... spune-le asta, copila mea... și te vor lăsa... ⟨la trei⟩ la trei zile, ((o săptămînă.))

Liana *(ochii i se măresc necontenit)*: Biată mamă...

Angela: ((Ah,)) copila mea *(își vîră capul în sînul ⟨Angelei⟩* [...]

....

Liana ⟨*(rîde)*⟩: Scumpa mea mamă.

Angela: Ei, ei:⟨nu⟩ *el*[1] nu te-a lăsat... Știam eu că el... Și are dreptate ⟨copila mea⟩... să-l asculți... el e un suflet mare, un suflet curat, și eu sunt o păcătoasă... Și de Geo⟨rgel⟩ să te ferești, ⟨copila mea⟩ ((Liana))... De mine și de Geo⟨rgel⟩... Mîine va veni Marius... Dar Geo⟨rgel⟩ acela... vai, este el... aidoma... el... ⟨Miti⟩... El (⟨Privește⟩ *(I se holbează ochii privind într-un punct fix.)*

Liana: ⟨Cine?⟩ *(Privind-o de asemenea cu ochii mari)*: Cine?

Angela *(înfricoșată)*: Să te ferești, să te ferești ⟨copila mea⟩...

Liana: De tine niciodată nu mă voi feri, mamă...

Angela: Copila mea dulce...

Liana: ⟨Voi veni zilnic la tine...⟩ ...de voi...

Angela: Copila mea scumpă.

Liana: Și mă voi căsători cu Marius, cum spui tu...

Angela: ⟨Copila mea⟩ *El* nu este tot de aceeași părere?

Liana: Cine, Marius?

Angela *(plecînd capul)*: Nu...

Liana: Tata?

Angela *face un semn de aprobare.*[2]

Liana: Ba da... Tocmai.

---

[1] S.a., repetată de mai multe ori în această scenă.

[2] Urmează, pe aceeași filă, cîteva replici anulate de autor din cauza unor repetate intervenții care fac textul ilizibil. Aceste replici sînt reluate în fila următoare (10/18), cu care continuăm transcrierea variantei.

Angela *(pe gînduri)*: El îți vrea binele, ⟨copila mea.⟩

Liana *o privește semnificativ și zîmbește vag.*

Angela *(după o pauză)*: Atunci ⟨nu zice nimic de⟩ rămasul lui Geo⟨rgel⟩ aici? ((nu i se pare oarecum nepotrivit?))

Liana: Ba da... ⟨a vrut de mai multe ori să-l gonească... Și⟩ ((E)) curios ⟨cum⟩ ((într-adevăr)) ⟨n-a făcut-o pînă acuma⟩... « de șase luni » ⟨*(Ca pentru sine.)* De șase luni⟩ ((...))

Angela *(privește lung și cu ochi exagerați într-un colț al camerei și parcă zîmbește acolo cuiva)*: ((El e orb ⟨copi⟩, Liana, mînia l-a orbit într-atîta.))

Liana *(cu privire aprinsă de iluminată)*: Mamă, mămica mea... Cum te înțăleg și cum plutesc acum în sufletul tău... Și cum te-am așteptat... Și *el* se uita la mine ca la ceva străin... se uita la mine și-n clipele acelea mi se părea că privile lui trec dincolo de ⟨figu⟩ figura mea și atunci îmi plecam ochii ca descoperită. Căci acolo erai tu. Și el ⟨zîmbea, rînjea⟩ rîdea sarcastic, rînjea parcă, și pleca trîntind ușile... Iar eu eram o biată copilă...

Angela: Dar cine îți povestise ție?

Liana: ⟨Eu⟩ ((În mod just)) am întrebat de mama... *El* s-a încruntat, și atunci n-am mai îndrăznit să-l întreb pe dînsul. Dar am scîncit și am plîns atîta la culcare că doica a trebuit să-mi povestească totul...

Angela: Ahh... ⟨doica⟩ *(scrîșnind)* doica...

Liana: Ea nu mi-a spus totul de la început... M-a adormit desigur cu basme... Dar an cu an curiozitatea cerea să fie ⟨satisfăcută⟩ ((săturată)) în ⟨mod⟩ ((chip)) din ce în ce mai verosimil, pînă cînd în sfîrșit adevărul a trebuit să fie arătat întreg...

Angela: Și m-ai disprețuit, copila mea...

Liana: O, la început îți pot spune că te iubeam ca pe ⟨o nedreptățită⟩ o năpăstuită ⟨din basmele copi[→] și mi se părea că eu am soarta ta⟩ din basmele copilăriei sau din romanele pentru fecioare pe care mi le aducea tata. Eu însămi mă socoteam o tovarășă a ⟨ta pe care⟩ destinului tău pe care un zmeu groaznic ne separase pentru a ne face și mai inofensive...

Angela: Dumnezeule, ah... de ce m-am temut...

Liana: ⟨Era o comunicație⟩ Vei vedea acum că n-aveai cuvînt să te temi...

Angela: Un om ca el nici nu se putea să nu înțăleagă bine lucrurile acestea și să nu întoarcă brusc resortul...

LIANA: E just că a avut priceperea asta. ⟨Într-adevăr⟩ Cu vremea el a știut să mă îndepărteze de tine și chiar să mă facă să te închipui ca pe ceva frivol și mai ales banal. Pentru că în mintea mea, gestul trecutului tău se confunda cu tine...

ANGELA *(pe gînduri)*: El într-adevăr avea știința asta... *(Izbucnind.)* O, ⟨copila [→] Liana mea, cît îi sunt⟩ ((Liana,)) de-ai ști cît îi sunt de recunoscătoare ⟨o, copila mea⟩... Liana de-ai ști cît de ucigătoare bucurie aveam că tu mă ocolești, că mă disprețuiești, că mă lași să aștept ca o nemernică, fără această mică mîngîiere ce-i mai rămînea unei mame păcătoase și care e mîngîierea copilului ei... și de-ai ști cu cîtă ⟨ucigătoare⟩ omorîtoare durere alterna această bucurie... ⟨că⟩ o, în cele din urmă n-am mai putut rezista durerei... ⟨omul e poltron din firea lui și mai ales o femeie... dar⟩ țineam atît de mult să-ți dezvălui sufletul ⟨meu⟩ meu schimbat...

LIANA *(privind-o lung)*: ⟨Nu te grăbi⟩ Nu, nu... ⟨sufle⟩ ((spune)) mai bine: ⟨zis⟩ sufletul tău complicat. *(Zîmbește.)*

ANGELA *(pălind)*: Liana, ce vorbești?

LIANA: Da... Geo⟨rgel⟩... ⟨Miti, ca să-ți spun un nume care-ți place poate mai mult⟩, el te-a readus acolo, în inima aceea din care te gonise tata...

ANGELA: Canalia...

LIANA: Ah, mamă, ce cuminte ai ascultat pînă acum și cu ce ⟨mijloace⟩ ((cuvinte)) de prost-gust vrei să întrerupi niște momente așa de frumoase pentru mine. Ei bine... el, ⟨Miti, îi voi zice astfel, căci astfel mai «bine va pi» dulce va picura numele acestui trecător în urechile tale⟩ Geo⟨rgel⟩... fără el o singură privire nu ți-aș fi aruncat... nimic, o singură privire... o dacă ai ști ce ⟨suflet⟩ metal dur și lucios și greu port în trupul acesta în loc de suflet... O singură privire nu ți-aș fi aruncat.

ANGELA: Liana...

LIANA: El... el te-a descoperit în ochii mei. ⟨El m-a făcut să alerg zorită, pe sub ascuns⟩ ((Eu singură, e drept, alergasem la tine)) înainte de a primi orice îngăduire paternă, la tine, ⟨ numai c-am auzit de venirea ta ⟩ ((numai că am auzit de venirea ta)) pentru a mă întoarce ((însă)) dezol[a]tă... pentru ca după căpătarea îngăduinței să nu știu cum să fug din cale-ți, să nu știu cum să mă ascund de plictisitoarea-ți perso⟨nalitate⟩ ((ană)). O, Dumnezeule sfînt, în locul mamei găsisem pe acelaș tată sub apăsarea căruia trăisem o viață întreagă, îmbrăcat

femeiește, și în loc să răcnească, scîncind... Femeia fugită de groaza glonțului conjugal, femeia rătăcită douăzeci de ani prin cele mai pitorești peisagii și locuri de amuzament, în cele mai amuzante companii ((,)) înălțînd ⟨trei degete⟩ cele trei degete ale benedicțiunei ca un episcop veritabil, radiind morala ca o sobă de teracotă...

ANGELA: Liana...

LIANA: Ei bine, tot el m-a ⟨adus⟩ readus la tine sau mai bine tot el ⟨m-a convins să șterg mur⟩te-a scos ca pe o icoană din gunoiul în care te aruncasem, te-a șters de murdărie și te-a pus ⟨în fața⟩ strălucitoare⟨cu tine⟩ în ochii mei astăzi... căci mi-a spus că toga asta de episcop pe care ai îmbrăcat-o, ca la multele din balurile mascate pe unde ai trecut, și flașneta asta morală ⟨este⟩ căreia i-ai dat drumul,⟨este⟩sunt doar de circumstanță... Tu nu poți să uiți trecutul... Hai mamă, spune că are dreptate... Așa ⟨că⟩ e... că mă ⟨vei⟩ vei chema la tine... mama mea dulce... și-mi vei povesti... ⟨povestea ta de mamă⟩ ((așa cum numai mamele știu să povestească adormindu-și copiii...)) ...amorul tău cu Miti...

ANGELA *(face o mișcare îngrozită și ⟨abi⟩ șoptește abia auzit)*: Fetițo...

LIANA *(își acopere fața cu mîinile)*: Abia aștept să mă mărit cu Marius ...Voi fi soția lui că așa vrea tata. Și ce e drept... chiar eu îl iubesc ... așa ca pe un bărbat. Poți zice că tu urai într-adevăr sau disprețuiai pe tata cînd îl înșelai cu Miti? Nu, așa e? Ei ⟨bărbații nu⟩ ((N))u ⟨știu⟩ ((înțăleg)) cum ((bărbații)) pot să-și închipuie, că atunci cînd ⟨îl⟩ îi schimbi pe unul cu altul, în mod trecător, îi scoți ⟨necontenit⟩ în întregime din inimă. Geo⟨rgel⟩ înțălege minunat ⟨lucrurile ăștia: mi le-a expli⟩ ((că tu acoperi de dispreț principiul ne *[cuvinte ilizibile]* El mi-a expli))cat cu atîta pricepere ⟨că⟩ ((lucrurile ăștia de)) parcă ar fi femeie. Mamă scumpă...

ANGELA: Taci...

LIANA: Nu va trece mult... Marius va veni mîine... nunta va fi în curînd și pe urmă, aproape imediat... *(În șoaptă exagerată.)* Geo⟨rgel⟩ mă va aștepta la tine... ⟨Tu ș⟩ Pentru toată lumea el va fi plecat departe... Tu însă îl vei ține... Dar ce-ți spun eu toate acestea... Tu le știi mai bine... Tu ne vei învăța pe noi și tu ⟨ne⟩ vei conduce sforile acestui joc... minunat... mortal... mamă... vei vedea ⟨dacă⟩ cum voi ști să rezist... mie nu mi-e frică de moarte... eu nu voi fugi...

Angela *dă un țipăt sfișietor și cade pe canapea.*

Liana *o privește ⟨aiurită⟩ ((rîzînd răutăcios)) și se retrage de-a-nderetelea spre apartamentul tatălui ei...*

Scena [a] 4 [-a]

Geo⟨rgel⟩ *deschide ușa grăbit și se apropie în fugă de Angela, trîntită pe canapea.*

Angela *se trezește ușor și începe să se ridice privind cu ochi mari căscați la Georgel...*

Georgel: Nu mă cunoști?

Angela: Canalie!

Georgel: Așa-mi spui acum? Vai ce schimbătoare este inima femeilor... poftim, m-a uitat. Și eu am murit pentru dînsa...

Angela: Nemernicule... ⟨să te temi de mine⟩

Georgel: Vai, pînă într-acolo să mă fi ⟨uitat?⟩ dat uitărei. Dar eu sunt Miti, Miti, buna mea Angela. Nu-ți mai aduci aminte ochii mei drăcoși și năzbîtiile mele, pentru care te prăpădeai de rîs, încurcăturile în care puneam pe toți ai casei și glumele de care făceai un haz atît de zgomotos, deși erau atît de puțin sărate și uneori atît de puțin de spirit... Dar dansurile mele ⟨grozave⟩ ((nemaiștiute de nimeni))... Modul cum știam să arunc piciorul. *(Schimbîndu-și dintr-o săritură înapoi poziția picioarelor.)* Uite, să-ți aduc aminte...

Angela: Eu nu știam că în casa asta trebuie să umbli ⟨înarmată⟩ cu arme...

Georgel: A, vezi... ceva tot ai mai păstrat... de-atunci... de mult... gustul tragicului... e bine, e bine... îți mai aduci aminte nopțile acelea cînd plopii parcului ca niște degete negre și uriașe ne amenințau sub ⟨minunatul⟩ albastrul de vis ⟨al lunilor de vară... Noi nici nu ne uitam⟩ al lunei fără pereche... Vai, sperioși plopi mai erau ⟨aceia⟩... Cum se înfiorau și se răsuceau numai că vedeau luna ⟨ac⟩ aceea, ⟨tîrîndu-se⟩ cățărîndu-se roșie ca un ochi de ⟨asin⟩ asasin, pe după piscurile ⟨și⟩ cu copaci fantaști ai dealului... Pe urmă luna deodată se înalță limpede, senină, surîzînd șiret de spaima plopilor... ce ne păsa nouă de plopi... cînd pavilionul ne primea...

C

A treia variantă a dramei *Pavilionul cu umbre*, care se păstrează tot în arhiva familiei scriitorului, la Drăgășani, anunță o fază de lucru avansată. Primele două acte și fragmentul păstrat din actul III sînt foarte apropiate de varianta tipărită. Scriitorul se dovedește preocupat, în timpul procesului de elaborare a acestei variante, de găsirea unor soluții noi, care să sporească forța dramatică a textului. Dramaturgul căuta, într-o permanentă luptă cu scriitorul epic care era, soluția cea mai potrivită pentru scenă și era dispus să facă modificări, să accepte, controlîndu-le riguros, după cum reiese din scrisoarea către Marioara Ventura, sugestiile unor oameni de teatru chiar după reprezentare. După cele două variante *(A, B)*, realizate pe părți, scriitorul simte nevoia unei îmbinări mai riguroase a fragmentelor elaborate succesiv într-un manuscris unitar, care este această variantă *(C)*, poate că nici ea ultima. Aceste trei variante comunică între ele, cu toate marile deosebiri care le separă, printr-o sumă de particularități foarte evidente. Toate sînt variantele de lucru ale arhetipului *Am ucis păcatul.* Nici în ultimul manuscris nu întîlnim titlul *Pavilionul cu umbre*, nici pe prima pagină, nici la începutul actelor, nici în interior.

Manuscrisul acestei variante este elaborat cu dificultate, prin renunțarea succesivă la mai multe soluții de lucru, care se întind uneori pe pagini întregi. Din acest manuscris se păstrează la Drăgășani, în arhiva familiei scriitorului, 24 de file, scrise pe recto, cu cerneală neagră, format 34 × 21, rezultate din plierea în două a unor coli mari, din hîrtie de proastă calitate. Amănuntele acestea își au importanța lora după cum se va vedea. Autorul își obține filele necesare prin îndoire, unui număr oarecare de coli mari, 42 × 34, în dorința de a-și transcrie, într-o formă îmbunătățită, și într-un corp unitar, ca într-un caiet, piesa, pe care o avea deja redactată în cel puțin două variante anterioare. Tot acest maldăr de file (variantele *A* și *B*), într-o ordine greu de urmărit, din cauza interpolărilor și a schimbărilor de numerotare, ca și a frecventelor ștersături și notări printre rînduri, îl dorea reunit într-un text numerotat de la început pînă la sfîrșit, cu ștersături și interpolări cît mai puține. Scrisul, cu cerneală neagră, ca și cele mai multe îndreptări, deși pentru acestea folosește, ca de obicei, și cerneală roșie, este mărunt și destul de ordonat. De fiecare dată însă cînd scriitorul vrea să transcrie, de fapt rescrie. Așa s-a întîmplat și în

cazul acestei variante. Pentru că nu vrea să renunțe, cîtva timp cel puțin, la colile deja preparate în acest scop, șterge și lipește peste textul anulat, cînd pasajele sînt mai întinse, varianta nouă, scrisă pe bucăți înguste de hîrtie pentru a se putea respecta cele două coloane, separate de o linie trasă cu creion albastru, împărțire la care îl obliga suprafața mare a colii. Astfel, de pildă, textul de la p. 17, în numărătoarea autorului, este scris pe două coloane de hîrtie lipite peste fila pliată, numerotată tot 17 (cu cerneală roșie, față de coala suport unde același număr este scris cu cerneală neagră). Începînd de aici, restul filelor pliate, în număr de 3, cîte au mai rămas pînă la sfîrșit, este pregătit la fel, adică textul inițial este anulat, cu linii în cruciș, cu creion roșu sau albastru, pentru a se putea aplica deasupra adaosurile parțiale sau totale ale noii versiuni. Scriitorul pregătise deja o nouă filă 18, pentru a o lipi peste cea veche cu acest număr. Textul scris pe hîrtia suprapusă cuprinde sfîrșitul actului al II-lea, mult mai concentrat decît în varianta anterioară, care rămîne dedesubtul filei lipite, continuînd și pe restul de 3 file anulate (17 bis, 18 bis și probabil 19, în numărătoarea autorului, care devin, la rîndul lor, un simplu suport pentru adaosuri). Ridicînd puțin hîrtia suprapusă a coloanei a 2-a, f. 18, observăm că textul variantei inițiale continuă perfect pe fila 17 bis, și așa mai departe, pînă la f. 19. În felul acesta, datorită unui capriciu aproape inexplicabil, am putea spune, s-a salvat, în parte încă o variantă a actului al II-lea al piesei, la care se adaugă două file, 34×21, din actul I, nenumerotate, rezultate tot din îndoirea unei coli 42×34. Nu știm exact cum înțelegea autorul să le utilizeze. E de presupus că, observînd, în timpul redactării actului I, că se îndepărtează, printr-o serie de amănunte, prea mult de nucleul care genera conflictul dramatic, le-a abandonat pur și simplu, pentru că pe a 2-a filă nu scrie decît aproximativ o jumătate de coloană. Ambele fragmente la care scriitorul renunță, atît cel din actul I, cît și cel, mai întins, din actul al II-lea, sînt foarte interesante și, în consecință, le reproducem aici, ca soluții diferite de lucru din varianta *C*. În rest, această variantă este foarte apropiată, cu unele excepții (într-o frază anulată se precizează, de pildă, că acțiunea se petrece la Drăgășani, p. 1), de cea tipărită și n-o mai reproducem. Scriitorul, incomodat de greoiul sistem de a obține un „caiet" din coli pliate, peste care, de la un timp, era mereu obligat, din cauza modificărilor repetate, să lipească noi ștraifuri de hîrtie, renunță să mai procedeze astfel, și se decide să scrie pe coli noi, de aceeași mărime, actul al III-lea, din care s-a

păstrat, în arhiva de la Drăgășani, doar o singură filă, numerotată 1, cu un text foarte apropiat de cel tipărit.[1]

O parte, mai puțin întinsă, 9 file, numerotate de autor cu cerneală roșie de la 3 la 12, din manuscrisul variantei *C*, se află la Muzeul Literaturii Române din București (cota 12526). În forma ei inițială, această variantă a fost concepută în patru acte. Numărătoarea în roșu 1—12 se întinde peste cele două acte contopite, care devin actul al II-lea din varianta definitivă. Operația se realizează prin suprimarea unor părți din textul de pe ff. 4 și 5 și eliminarea filelor 6 și 7, din actul al III-lea, și a filelor 8 și 9 (pînă la „dar după întîmplarea") din actul al IV-lea. Cum simpla eliminare a unor pasaje sau pagini întregi din versiunea inițială nu era suficientă, autorul face, cu creionul, ușoare acomodări în text și rescrie o parte din actul al III-lea, varianta definitivă, cu creion chimic pe versoul filelor 5 și 7 (actul III din varianta inițială) și 8 (actul IV din varianta inițială). Pe fila a 9-a, autorul marchează printr-o linie roșie îngroșată sfîrșitul fragmentului eliminat din fostul act IV. De aici, pînă la sfîrșit actul al III-lea preia, cu foarte mici schimbări, replicile actului al IV-lea.

Transcriem numai paragrafele eliminate din actul al III-lea și al IV-lea:

Actul I

Scena[2]

Intră LIANA și GEO

MIHUȚ: A, iată-vă... dar ⟨Geo⟩ Marius?
LIANA: S-a dus, spunea că are de împachetat...
ILARIE: Și voi?
GEO: Vroiam să potolim o curiozitate.
ILARIE: O curiozitate?...
LIANA: Ce vîrstă poate să aibe pluta aceea groasă cît batoza cea nouă.

[1] 4 file nenumerotate, format 21×17, scrise pe recto (una singură și pe verso), cu creion chimic, cuprind mici fragmente care urmau să fie interpolate probabil tot în această variantă. De altfel, în textul variantei *C* mai sînt scurte modificări în creion chimic (v. p. 15, actul al II-lea, de pildă, dar și altele).

[2] Fiind vorba de un fragment abandonat, nu putem preciza scenele.

ILARIE: Pluta cea...

LIANA: De lîngă pavilion.

ILARIE ⟨Ce-ați căutat pînă acolo⟩ *(privind bănuitor la Geo)*: Ce-ați căutat pînă acolo?

GEO: ⟨Marius pretinde⟩ Un mic pari; Marius pretinde că n-ar fi mai în vîrstă decît dumneata, nene Ilarie, plutele crescînd foarte repede...

ILARIE: Cînd eram copil, era tot atît de groasă... ⟨însă nu puteți să vă plimbați⟩ dar cum v-ați rătăcit pe-acolo... nu vă ajung aleile din față, doar le-a aranjat de minune inginerul ⟨acela⟩ ăla...

MIHUȚ: O, a făcut o frumusețe neamțul acela. Mă gîndeam să-i scriu și eu. Mai ales în jurul havuzului...

LIANA *(arătînd pe Geo)*: Și domnii sunt de aceeași părere... Însă ⟨mi-e⟩ mie-mi place grozav sălbătecia aceea... Crengile ⟨al⟩ alea parcă-s niște șerpi groși și privesc prin frunze, parcă prin mii de ochi... Odată m-am întîlnit chiar cu un șarpe veritabil și destul de dolofan; eram singură și credeți că mi-a fost frică?... O, foarte puțină, dar tocmai de aceea m-am mai dus și a doua zi...

ILARIE: Te opresc ⟨ca⟩ să te mai duci... Ce vrei să dau acum și de alte belele... Haidem, Mihuț, haidem afară pe ⟨verandă⟩ terasă. S-a lăsat soarele pe după coperiș și trebuie să fie răcoare. Liana, spune-i tu doicăi să ne aducă acolo cafelele...

LIANA *iese prin⟨t⟩ ușa laterală din planul ⟨1⟩ I.*

MIHUȚ: Ziceai că-mi dai adresa neamțului...

ILARIE: ⟨O⟩ Am tocmai la mine cartea lui de vizită; vream să-i scriu, că acum cînd ⟨a înverzit⟩ parcul ⟨am⟩ a înverzit, am băgat într-adevăr de seamă măiestria artei lui. *(Ies în față.)*

LIANA *(revine)*: Ai auzit; ⟨apropierea pavilionului de pavilion⟩ pomenirea pavilionului produce efecte magice...

GEO: E ⟨foarte explicabil⟩ îndeajuns ⟨de explicabil pentru⟩ de scuzabil pentru ⟨ei⟩... vîrsta lor... Bine, dar Marius, ai văzut ce ochi mi-a aruncat, cînd am început să ⟨privesc pa⟩ contemplu pavilionul; și cum a întors ⟨vorba⟩ de energic resortul convorbirei cînd am alunecat o vorbă în trecut; o, el de pe acum se consideră bărbatul tău, Liana.

LIANA: Nu e curios,⟨ma⟩cînd și tata are considerații asemănătoare

GEO: Și tu?

LIANA: ⟨El⟩ Îmi rezerv plăcerea de a mă ⟨mă⟩ pronunța cea din urmă și cum spune Marius în ultimă instanță. Asta desigur după ce voi avea o discuție cu el asupra... ha, ha, ha...

GEO: Asupra?

LIANA: Pavilionului...

GEO: În cazul ăsta recursul va fi respins cu cheltuieli de judecată.

LIANA: De unde știi...

GEO: Pentru că mai mult sau mai puțin cunosc... sau deduc cu oarecare ⟨precizie⟩ aproximație părerile lui asupra pavilionului.

LIANA: Și de unde știi dacă, așa cum sunt, părerile lui n-au să-mi placă?

GEO: Depinde de sentimentele tale față de dînsul ⟨Problema pe care o să i-o pui nu te dezminte⟩ în clipa întrebărei. Problema e într-adevăr grea și alegerea ei te conturează cu precizie: eternul sfinx. Întru cît mă privește, părerea pe care mi-am format-o asupra ⟨evenimentului ac [→] tragicului eveni⟩ pavilionului e deocamdată eclectică...

LIANA: Nu sunt curioasă...

GEO: Eu aș fi grozav de curios să știu părerea ta personală, sau mai degrabă pînă la ce etapă a evoluat această părere, care la tine se modifică cu vîrsta. Din ce-am putut observa pentru prezent, nu-ți împărtășesc ⟨cruzimea, purtarea⟩ punctul de vedere asupra mamei tale. Compătimesc nespus de mult pe femeia asta! Dar îi dau dreptate și lui nenea Ilarie. Cum îi dau și lui bietul Miti, cel mai simpatec dintre toți. Fiecare din unghiul în care trebuies[c] priviți. Greșala a fost a acelora cari s-au lăsat prinși așa de ușor. Încrederea prea mare în aproape e meteahna secolului. Miti acesta trebuie să fi contat prea mult în prietenia lui nenea Ilarie; vreau să⟨-l⟩ spun că-l socotea atît de prieten, încît nu-și putea închipui că o bănuială atît de urîtă i-ar putea trece prin cap. Și să mai contezi în prieteni...

LIANA: Ai o mare plăcere să treci ⟨drep⟩ drept cinic.

Scena

Scena rămîne goală. Se aude deodată răsunînd o goarnă de automobil în depărtare. ILARIE, urmat de MIHUȚ, intră grabnic.

MIHUȚ: Te sperii degeaba. ⟨Trebuie să vie mașina ca să ia pe Liana⟩ Nu cred să fie în mașină; a trimes-o să ia pe Liana, ca de obicei... cum spuneai... *(Zgomot apropiat de mașină. Mișcare*

în aer. Ilarie și Mihuț se privesc nedumeriți. Mașina parcă s-a oprit la scară. Pauză neliniștită.)

ILARIE: S-a oprit la scară. Femeia asta e capabilă de orice.

MIHUȚ: ⟨Mă lași⟩ Aș putea să ⟨să⟩ mă conving...

ILARIE: Mihuț rămîi... *(Deodată ușa cea mare bufnește din încheieturi, doica apare speriată.)*

....

Actul II

⟨ILARIE: [...] Ajunsesem să mă conving « minunat » nezdruncinat că tu înviasei umbra[1] lui Miti în jurul pavilionului și vream cu orice preț să văd dacă nu încercai să-l învii în carne și oase în această casă...

GEO: Da, într-adevăr am făcut această glumă...

ILARIE: Nu e nevoie... Fii cu luare-aminte... Ți-aduci aminte într-o seară... rămăseseți în sufragerie după masa de seară.

GEO: De mai multe ori rămăsesem în sufragerie...

ILARIE: În seara aceea, despre care vă vorbesc însă, după plecarea bucătarului, am luat eu loc la mica ferestruică, pe unde se trec mîncările... Mă exprim clar...

GEO: Îndeajuns...

ILARIE: Da... N-am să mă mai apuc să-ți reamintesc întreaga voastră conversație. În esență îi vorbeai despre adulter, proslăveai păcatul mamei sale și-i demonstrai că iubirea amantului nu micșorează iubirea bărbatului... Dimpotrivă o transformă, spuneai tu, în aceea ⟨duioasă⟩ curată și duioasă a mamei, care, după ce scapă din brațele soțului, strînge la piept copilul...

GEO *(Sunet indistinct.)*

ILARIE: În sfîrșit, ideile tale se învîrteau în jurul acestei elucubrații.

Scena

Ușa de serviciu se izbește cu putere în țîțîni. ILARIE apare clătinîndu-se, cu privirea rătăcită. LIANA dă un țipăt și fuge... ILARIE se năpustește la GEO cu pumnii ridicați. Acesta ferește

[1] Începutul frazei se află sub hîrtia cu textul noii variante (f. 18).

în lături. « Deodată ILARIE șovăie, face o piruetă și cade cu fața la pămînt. »

ILARIE: Cîinele... Strigoiul... Înapoi în pămînt... *(Deodată șovăie, face o piruetă și cade cu fața la pămînt.)*

GEO *se precipită spre ușă, dar deodată se oprește și pornește cu pas hotărît spre cel căzut: îl ia de subțiori și-l duce spre canapea. Ilarie horcăie. Îl așează cu fața în sus, îi ridică gulerul, se repede la o cantă de apă și-l șterge pe la frunte; apoi se repede să deschidă fereastra. Se întoarce lîngă Ilarie și-l zguduie)*: Nene Ilarie, nene Ilarie... *(Strigă.)* Liana, repede eterul... Liana.

ILARIE *(deschide ochii încet)*: Liana, copila mea! *(Apoi îi holbează asupra lui Geo.)* Fugi... piei... a... m-ai readus la viață... *(Forțîndu-se să se scoale.)* Dar te voi sugruma, cîine... Unde e Liana, ce-ai făcut cu copila mea... *(Încearcă din nou să se scoale.)*

GEO: Liniștește-te, nene Ilarie, vei avea destul timp « să te răzbuni ».

ILARIE: O, de te-ai ascunde și-n gură de șarpe și nu-mi vei scăpa... te voi urmări ca pe... oh, Dumnezeule... copila mea...

GEO: Liniștește-te, liniștește-te: după aceea îți voi cere îngăduința să mă dezvinovățesc, ⟨apoi mă vei⟩ să-ți arăt adevăratul vinovat. Apoi mă vei ucide — eu însumi am să plec capul cu resemnare...

ILARIE: Nemernicule... Mai îndrăznești să... Fiară... Mi-ai ucis copila... te voi ucide la rîndu-ți... fără milă... ohh... *(Izbucnește în plîns.)* Ticălosule... « (pl) » Șarpe... *(Plînsul se intețește.)* Geo... de ce, de ce ai făcut asta... cu ce ți-am stricat... cu ce ți-am greșit... de ce mi-ai ucis fata... spune-mi, tîlharule, de ce ai ucis-o... Nu ți-a fost milă de tinerețea ei, nu ți-a fost milă de bătrînețea mea... nu ți-a fost frică de trecutul meu... Ah, Miti... a doua oară... ai înviat... dar te voi ucide a doua oară, a treia oară, a șaizecea oară, te voi ucide încontinuu, totdeauna, pînă voi strivi de tot păcatul... Îți voi fărîma capul *(face sforțări disperate să se ridice)* pînă nu va mai rămîne nici cea mai mică firimitură[1] de păcat, îl voi « toca » înăbuși, îl voi îneca... să nu mai rămînă un pic de otravă... *(Începe să plîngă.)* Liana, copilul meu, sufletul meu, floarea mea, de ce te-ai lăsat să te mînjească astfel... « Cum să te mai păstrez » Unde e curățenia ta... cum să te păstrez așa murdară... cui

[1] În text, *firă*.

să te întind, floare sumbră și storfocită... « Fugi » Fugi, fugi, ticălosule, grăbește-te dacă vrei să-ți mai cruți o zi, dar eu tot te voi ajunge din urmă... *(Se înfundă cu capul în perne. Plînge mult, apoi deodată tace.)* « Geo »

GEO *(îl privește îngrijat, cu ochii căscați, se apropie de el... « Îl zguduie puțin. »)* Nene Ilarie! *(Nici un răspuns.)* Nene Ilarie. *(Îl zguduie puțin, nici un răspuns... Se uită îngrozit la Ilarie, îi ia pulsul, apoi lasă mîna în jos. Șoptind.)* Nene Ilarie... *(Nici un răspuns.)* Nene Ilarie, te doare ceva... *(Nici un răspuns.)* Să chem pe Liana, nene Ilarie...

ILARIE *(ca-n vis)*: Liana...

GEO: « Num » O chem numaidecît...

ILARIE: Liana... « Nu, stai... Stai... » Sst... tăcere... *(Tăcere. Apoi Ilarie începe să-și ridice jumătatea superioară a corpului. Se uită la Geo ca un iluminat.)*

GEO *îl privește îngrozit.*

ILARIE *își aruncă picioarele jos de pe canapea...*

GEO *face doi pași înapoi.*

ILARIE *(izbucnește într-un rîs formidabil)*: ...Păcatul... am ucis păcatul... Înaintea nunței... în moara dărîmată... și după nuntă... Ha, ha, ha... e cu putință... oricum ai cîntări... Leacul, leacul păcatului... nici nu poate fi altul... Geo, tu ai pus pe mamă-sa în corpul ei... Nimic, nimic nu o va mai face să iese... Geo... ca un adevărat maestru ai operat această transmutare de suflete... înțălegi tu, Geo... Nimic n-o va face să iese... numai leacul, leacul... ca molima care moare prin propria ei otravă... *(Ridicîndu-se deodată.)* Geo, tu singur, tu singur trebuie să scoți, să refaci pe Liana.

GEO: A...

ILARIE: Geo, tu vrei să iei pe Liana?... *(Amenințător.)* Mai mult decît atît; îți impun... [cuvinte ilizibile] Geo, îți dau pe Liana de nevastă. *(Amenințător.)* Și-o vei lua, auzi... va trebui s-o iei... Tu știi că mîna asta nu iartă...

GEO: Aa...

ILARIE *(îl privește lung, iluminat, apoi izbucnește în hohote)*: Am ucis păcatul! *(Pornește, privind în urmă și rîzînd zgomotos.)* Am ucis păcatul. *(« Iese » Clătinîndu-se.)* Ha, ha, și acum învaț-o orcîte fantezii ți-o trăsni prin minte, spune-i povestea pavilionului, laudă-i virtuțile mamei sale, cîntă poezia vieței lui Miti, descrie în culorile cele mai sumbre pe „sărmanul nenea Ilarie"... cîntă-i toate astea și « cîntă-i » ridică ode « moarei » morii dărîmate din zăvoiul Oltului... « Știam că dumneata » Ha, ha, ha... « povestea pavilionului » pregătește-o pentru oricîți Miti vrei... Ce te-ai holbat la mine, năpîrcă... *(Iese rîzînd cu hohote.)* Am ucis păcatul... Am ucis păcatul...

Scena

GEO *rămîne aiurit.*

LIANA *(care « de la », atrasă de rîset, de la ultimile vorbe ale lui Ilarie întredeschisese una din uși. Acuma intră)*: Geo... ce s-a întîmplat...

GEO ...

LIANA: Geo, n-auzi? Ce înseamnă rîsul ăsta?... « M-ai cerut și...? »

GEO: Liana.

LIANA: Ce e? Ce e figura asta galbenă? Te-a gonit? Doar te așteptai la asta!

GEO *(spăimîntat)*: Liana. *(Se îneacă!)*

LIANA: Ei ce este, ce este, vorbește odată, « omule » omule.

GEO: Liana... el... mi-a spus... el vrea...

LIANA: Ei ce, spune...

GEO *(înecîndu-se)*: ...Să ne... căsătorim.

LIANA: Ce? Să ne...? Ce tot spui aici?

GEO *înclină afirmativ din cap.*

LIANA: Cu mine? *(Îl privește uimită, apoi izbucnește într-un rîs uriaș, nervos, fără margini.)*

GEO: Ha... Ce?

LIANA: « A primit » ((Cu tine))? So... soția ta. *(Rîsul îi sugrumă cuvintele.)* So...ția... ta... ha, ha, ha...

GEO *se dezmeticește și începe să rîdă cu frică.*

LIANA: Ia uitați-vă la cinicul ăsta cum a rămas cu gura căscată...

GEO *(rîde mai cu spor dar prefăcut. Apoi deodată se oprește)*: Dar a fost așa de neașteptat...

LIANA *care redevenise serioasă se pornește iarăși pe rîs, brusc.*

GEO *rîde prostește și silit.*

LIANA: Poate a glumit?

GEO: Mi-a poruncit chiar.

LIANA: Ce-a fă...

GEO: Nu... Nu știu ce vorbesc... Mărturisesc sincer... sunt uluit complect...

LIANA: Și mîine vine Marius *(Alt zbucnet de rîs.)*

GEO *(tresărind)*: A... Marius... Liana, Liana...

LIANA: Ce?
GEO: Liana, Liana... Asta nu se poate, tu trebuie să refuzi.
LIANA: Ce??
GEO: Tu trebuie, ah Doamne!
LIANA: Ce?
GEO: A, nimic, «sunt uluit» nu știu...
LIANA: Să refuz?
GEO: Nu, nu, nu, vai ce-mi mai trece prin capul ăsta șubred.
LIANA: Să refuz?... Eu?...
GEO: Nu, nu, nimic... Liana, scumpa mea... am vrut să fac o glumă.. o glumă proastă, una din glumele mele proaste...
LIANA: Să refuz? De ce? De ce?
GEO: Nimic, nimic... Liana, soția... logod... soția mea...
LIANA: Înțeleg...
GEO: Nu, Liana, nu «înțălegi nimic» înțălegi nimic, nu-i adevărat...
LIANA: Înțăleg, înțăleg... Bietul Geo... «Ce suflet bun ești tu... Geo al meu...» Ei bine, nu te gîndi la nimic... la nimic, voi uita tot.
GEO: Liana, ce să uiți? Ce vrei să uiți?
LIANA: Tot, tot ce mi-ai spus voi uita...
GEO *(țipă)*: Ah! Liana, tu trebuie să refuzi...
LIANA *(înlănțuindu-l)*: De ce să refuz. Eu vreau să fii soțul meu... copilul meu.
GEO *(respingînd-o)*: O... lasă-mă, lasă-mă...
LIANA: Iubitul meu, tot, tot voi uita.
GEO *(rugător)*: Liana, te rog, te rog: du-te la tatăl tău, cazi-i în genunchi, roagă-l, spune-i că tu iubești pe Marius, spune-i că eu sunt un nemernic, că tot ce-ai auzit de la mine a fost un fum înecăcios, dar trecător... Spune-i că sunt un nemernic...
LIANA: Ești un nemernic. Du-te, du-te: îi voi spune...
GEO: Liana... Da? Vrei? Liana, și pe urmă, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat...
LIANA: Nimic... du-te... nici un pe urmă; du-te, ești un nemernic...
GEO *(tremurător)*: Liana.
LIANA: Fugi, fugi... niciodată, niciodată nu vei, nu mă vei mai întîlni... Du-te, du-te fără teamă. Voi veghea ca tatăl meu să nu-ți clintească nici un fir de păr; numai du-te te rog... mă doare figura aceea...
GEO: Liana... *(Rizînd.)* Liana... tu zici astfel... dar... înțălegerea noastră? Singură ai *[cuvînt ilizibil]*

LIANA: O, ho... «asta mă crezi că sunt» ((așa știi să iubești)), așa îți închipui că poți să mă insulți...
GEO: Liana, dar orcum... Liana, atunci eu mă duc...
LIANA: Mergi cu Domnul...
GEO: Liana, Liana; înțăleg, înțăleg... înțăleg că niciodată... Dumnezeule, eu nu știu ce mai vorbesc... *(Zbierînd aproape.)* Liana. *(Se repede la ea și o prinde cu furie în brațe.)* Liana...
LIANA: Lasă-mă, du-te...
GEO: Nu pot... Picioarele nu mă vor purta decît pînă la ușă... știu asta... s-au înnodat de scîndurile ăștia... Nu pot, Liana, nu pot să mă mișc, decît cînd tu dai «drum» drum mosorului, de care sunt legat fibră cu fibră... Liana, spune-mi că vei uita totul ...Tu aveai dreptate, Liana... Eu nu sunt o canalie... Sunt un suflet bun, un biet suflet... Dacă de la început ai fi înțăles, Liana... Eu ți-am zgîlțîit luarea-amintea și tu n-ai vrut să ții urechea la *[cuvînt ilizibil]*... o, te asigur, nimic din tot cît ți-am spus... toate sunt...
LIANA: O știu asta, o știu... Dar ce ne privesc toate «astea» astea... Ce ne mai privesc acum... S-au spulberat... s-a dus totul; iacă s-a făcut lumină...
GEO: Lumină, Liana...
LIANA: Tu ești un om bun, Geo, un biet om bun, sufletul cel mai bun din toate cîte «cunosc» există... Și ei, toți aceștia, nici unul nu te-au înțăles, nici tata și nici, cu atît mai mult, mama, femeia asta «rea» excesiv de rea, chiar și-n pocăirea ei. Nici eu, Geo, nu «te-am» ((te-am)) înțăles la început... cînd tu mi-ai spus povestea îngerului căzut... Numai străduința «ta de a fi canalie cu orice preț» pe care ai depus-o pe urmă de-a fi canalie cu orice preț, aceasta a fost ceea ce m-a atras spre tine, grozava desfășurare de închipuiri detracate, și totuși copilărești, cu care credeai c-ai să mă adormi «parcă» cu zmei și balauri parcă... «Și mai» ((pentru că mă iubeai, Geo... Și mai)) ales faptul că nu izbuteai deloc și totuși credeai c-ai izbutit de minune... Și ei toți mă fereau, cu spaimă, de cel mai bun om din lume...
GEO: Liana! De ce a trebuit să-ți otrăvesc sufletul ca tu să poți vedea această bunătate?...

LIANA: E de ajuns că am văzut-o și asta te apără de orice frică... O, tatăl meu, scumpul meu tată, cît îi voi mulțumi... Doamne, cum voi ști să-mi arăt recunoștința...

GEO: Liana, vocea asta «tonul acesta», tonul ăsta... să fie oare adevărat?... [...]

Actul III[1]

⟨LIANA *(vine la el și îl sărută)*: Copilule, copilule... Vezi ce bine am învățat să te încurc cu răspunsurile mele. Savantul meu profesor, așa e că am răspuns deasupra așteptărilor tale? Ha, ha, nimeni nu știe distinge între arta mea și adevăr. *(Privindu-și ceasul de la mînă.)* Ah, mă duc.

GEO: «Unde te duci.» Liana, unde te duci?

«LIANA: Haideți cu mine, poate în oarba ta gelozie crezi că»

LIANA: În casă.

GEO: Ca să te gătești?

LIANA: Nu ies astăzi.

GEO: De ce atunci te-a speriat ceasul?

LIANA: Ce-ți trece prin gînd?

GEO: Liana... gestul tău a vorbit pentru tine...

LIANA: Iarăși a început să te «roadă» muște viermele acela, pe care, totuși, spui că nu-l simți... Haidem cu mine, poate-ți închipui că am să trimet vreo ștafetă... Ha, ha, ha... că s-a descoperit secretul pavilionului a doua oară. *(Ride)*. Haideți cu mine... Te-asigur că voi trimite o ștafetă... *(Îl ia de mînă.)* Haidem!

GEO: «Lasă-mă» O, te rog, nu simt nici cea mai ușoară curiozitate.

GEO *(privindu-l stăruitor)*: Eu cred, cu toate astea, că n-ai fi avut curajul s-o lovești...

ILARIE: Ha, ce vorbești... Pe ea vream s-o strivesc. Nemernicul acela... oricare ar fi făcut «ca dînsul» la fel... Dar pe ea, pe ea... femeia, înțălegi tu... În capul acela micuț, pomădat și vopsit, în capul de păpușe, de jucărie, în nimica toată aceea, acolo se petrecea grozava grozăvie, acolo domnea cea mai crasă murdărie, cea mai amețitoare duhoare... acolo, în capul acela mic, găunos, putred, care îți ride, te mîngîie, te sărută, te adoarme și te mînjește cu smoală, în care moaie paie și te aruncă în ochii lumei, paiață, caraghioz, porc. Legenda nimfei Circe. Acesta e micul simbol femeiesc...

GEO: Cît de mult ai iubit-o... Poate că în clipa aceea, într-un acces de furie... dar dacă ai fi întîlnit-o mai tîrziu, în rătăcirile dumitale, «în genunchi» ai fi «rugat-o să se întoarcă» ((iertat-o... poate ai [fi] rugat-o chiar să se întoarcă...))

«ILARIE: Nu înțălegi nimic din sufletul ăsta»

ILARIE: O, nu cunoști, nu înțălegi nimic din sufletul ăsta perfid, laș, murdar, îngust, incomplect... Dacă ai vedea cel puțin un pic de remușcare, o revoltă, un gest de repulsiune la ele, înainte sau după cădere, dar nimic, nimic... Revăd tot tabloul acela grotesc, satanic... al săruturilor pasionate, după ce sfîrșea cu celălalt. *(Tresărire la Geo.)* Bănuiam, înțălegeam, știam, dar n-aveam încă dovada. Mă prefăceam agasat și-o respingeam. Revenea. O îmbrînceam. Cădea. Și ochii «pricepeau că știu» înțălegeau că am înțăles. Și se ridica pe îndelete ca șarpele din propriul lui colac; îi apărea întîi fruntea din mormanul de zorzoane, fruntea aceea pe care aș fi putut s-o strivesc între degete numai, și pe urmă ochii și pe urmă gura aceea «plină» întredeschisă de bucuria că bănuiesc și totuși nu știu nimic... Și parcă-i vedeam limba despicată în două jucînd între buzele întredeschise, cînd se ridica, fixîndu-mă cu ochii magnetici. *(Se cutremură.)* Se ridica înceată pentru a se repezi deodată ⟨să mă strîn [→] cuprin [→] să mă strîn⟩ neașteptată, să mă cuprindă, să mă strîngă... să mă sărute, să sărute mîna care o îmbrîncea. *(Face cîțiva pași înapoi, îngrozit de-o viziune.)* Cobra... *(Se lasă pe scaunul de care s-a întîlnit în mișcare.)*

ILARIE: Ce? Geo... la ce gîndești? «Geo *(amenințător)*» Geo, tu n-ai dreptul... tu... «ești vinovatul, adevăratul vinovat»

GEO «Liana» *(privește rătăcit în juru-i)*: ((Ea.))

ILARIE: Geo, vreau să te uiți la mine, în ochii mei, tu n-ai dreptul să gîndești...

GEO: Ea a curățit, ea a adunat, ea a strîns toate astea... cu atîta peseverență, cu atîta cinism.

ILARIE: Geo, ce înseamnă nebunia asta?

GEO: Ha, ha, nebunia... ha, ha... te mînjește cu smoală...

ILARIE: Ce vrei să zici, nebunule?

GEO: Ha, ha, paiață, caraghios, porc... ha, ha... Circe... Hai, bătrînule, lovește capul mic, pomădat și vopsit... Tu care-l cunoști așa de bine... Ucide, ucide păcatul...

---

[1] Reproducem, în continuare, fragmentele eliminate din actul al III-lea și al IV-lea, ms. 12526, de la Muzeul Literaturii Române din București.

ILARIE: « A, ha, rîzi »... ((Aa!)) Rîzi nemernicule. ((Să lovesc...)) « Bucură-te și te înveselește.» Hai, strigă, chicotește. Așa cum o învățai să rîdă de grozăvia învățăturilor tale... Pentru ce nu rîzi... Miti? Iată, s-a întîmplat precum doreai... haide, scoate arma și doboară pe nemernic... doboară-l, e aproape de tine, e mai aproape decît îți închipui, e în tine. Nu-i simți apăsarea, Miti? Nu simți cum te sfichiuiește bice de foc, nu-ți simți sîngele înecîndu-se de otravă, nu-l simți năvălind în cap, înnebunindu-te, turburîndu-te, descleștîndu-ți fălcile, să muști ghearele, să sfîșii?

GEO: « Ha, rîzi, bătrîne, desfată-te » « ((Desfată-te.)) » Ha, ha, ai ucis păcatul; privește-l cum se zvîrcolește, se tîrîie în țărînă, cerînd îndurare. Ha, ha, bătrînule... ((desfată-te...))

ILARIE: Miti, « ai sfîrșit să înnebunești; » așa am înnebunit și eu în noaptea aceea, Miti. Un plumb cald și atît, ai murit cu triumful pe buze. Dar eu, Miti, eu... zece, cincisprezece, douăzeci de ani am purtat crucea asta... O, Miti, simte-i și tu bucuria; cum mă ucide remușcarea că te-am ucis, o, și cum te doream în clipa asta, Miti...

GEO: Ha, ha, ha... Ei bine, « bătrînule, » ascultă. Nimic, nici o suferință ((nu-i)) în inima asta; ascultă cum rîde cineva acolo... E păcatul, care și-a îndeplinit rostul și acum va pleca singur hohotind pe uliță. Tot ce a avut mai frumos fecioara asta frumoasă el a cunoscut și a gustat. Și acum pleacă în lumea lui zglobiu, ușuratec, deșucheat... Așa, încordează-ți pumnii, lovește, sfarmă-mi tot trupul... dar să știi, la fiecare lovitură va țîșni din el sufletul păcatului... ha, ha, ha... se va înălța la cer și va coperi toți norii și tot seninul și rîsul lui de izbîndă va umple tot văzduhul... și-l voi auzi necontenit aici, în parcul ăsta, în pavilionul ăsta, în mîndrul tău castel, de unde zadarnic îi vei arunca afară cadavrul... De ce ți s-a descleștat pumnul? Lovește, răzbunătorule, lovește, căci n-am iubit-o, înțălegi... n-am iubit-o, n-o iubesc... mi-e silă de ea... o voi înlocui cu oricare alta... și-o voi uita în trei zile... ha, ha... eu sunt Miti... eu sunt « construit dintr-o altă stofă » trecătorul... pentru care o femeie mai mult sau mai puțin... ha, ha, ha, lovește...

ILARIE: Cum aș putea să te lovesc, cînd te lovește cu atîta cruzime propriul tău gînd? Ha, nu vezi cum îți cară în cap, pe obraji, în piept... Nu vezi că vorba și gestul ți-au scăpat din frîu, dar uită-te în oglindă, privește-ți ochii... nu simți că ei spun altfel, nu simți că nu mint, nu simți că s-au bulbucat de groază și de crimă... Dacă n-ai iubi-o într-adevăr, ‹crezi că mi-ai mai› ai mai putea striga de atîta spaimă și de atîta oroare... ha, ha, ha... Miti, crezi că am să mai greșesc a doua oară? Miti, vreau să trăiești și să mă înțelegi... Miti, prietenul meu drag... am vrut numai să-ți trec de pe umerii mei șubrezi și bătrîni fericirea trecutului meu... Du-te, du-te și rîzi pe uliți, haide! Și rîzi grozav, păcatule! Te vei întoarce ogîrjit la poarta ei și te vei bate cu capul de piatră pînă îl vei toci, pînă vei nimici cea din urmă pîlpîială din imaginea ei... Haide, du-te... du-te... Ha, ha, ha...

GEO *(batjocoritor)*: Sfînt părinte!

ILARIE « Ai » *(batjocoritor)*: Ai început să clatini?

Scena

LIANA: Ce rîset! Petreceți frumos, cum văd...

ILARIE: Liana, cine a îndrăznit să deschidă fără voia mea acest pavilion...

LIANA: Eu.

ILARIE: Pentru?

LIANA: Pentru ca să smulg această întrebare din gura bărbatului meu!

ILARIE: Dar l-ai deschis într-ascuns de dînsul.

LIANA: Firește. Ca el să-l găsească deschis și întrebarea să fie pusă cu mai multă căldură.

ILARIE: Liana, ce sunt copilăriile ăștia?

LIANA: Eu cred că am « liber fa » libertatea fanteziei oricărui joc « sentimental » cu bărbatul meu...

ILARIE: Bine, dar astfel de jocuri ar putea avea întorsături...

LIANA: O, cît se poate de comice; vai, s-a dus tragedia timpurilor vechi...

ILARIE: Liana, altcineva afară de tine și de noi a mai intrat în pavilionul ăsta?

LIANA: O, da, demult; ‹un oarecare Miti› mama, un oarecare Miti... și cine mai știe...

ILARIE: Nu crezi că răspunsurile tale sunt nepotrivite cu părul meu cărunt... *(Pornește spre ieșire.)* Voi avea eu grijă ca dărăpănătura asta să nu mai dăinuiască mult. *(Iese, uitînd bastonul pe care-l lăsase în colțul de lîngă ușă.)*

Scena

GEO: Liana, mie nu poți să-mi ascunzi. Pentru cine ai deschis pavilionul? Și plecarea și revenirea ta de-aicea? Ștafeta n-a fost o simplă glumă, ci una cu care vrei să învălui o realitate. Voi cerceta toți oamenii curții... Trebuie să știu cine a părăsit...

LIANA: O, nu e nevoie... Îți spun eu: Gligore.

GEO: Ingenuitatea asta nu mă va dezarma. Gligore va fi bătut astăseară pînă va mărturisi...

«LIANA: O, nu e nevoie.»

ILARIE *care se întoarce după baston și întinde mîna să-l ia, la auzul ultimelor vorbe, retrage mîna și ascultă în dosul ușei, care e deschisă în așa fel că el e acoperit.*

LIANA: O, nu e nevoie. Îți spun eu: l-am trimes la mama...

GEO: Nu l-ai trimes acolo. Sau poate acolo e oficina...

LIANA: O, ce trivial...

GEO: Ei bine, numaidecît voi pleca la mama ta; «s-o întreb» va trebui să-mi răspundă ce vorbă i-ai trimes... dar așa pe negîndite o voi întreba-o, că să știi: voi prinde adevărul. Pe drum îți voi întîlni și ștafeta; și voi vedea întru cît concordă răspunsurile lor...

LIANA: O, ce lăudăros... Dar fă-o, omule, du-te, du-te repede... uite, am să-ți spun eu ce-ți vor răspunde, ca să vezi dacă... ⟨răspun⟩ concordăm cîteștrei. Întrebarea ⟨mea este aceasta⟩ mea către mama este aceasta: i-a venit jurnalul acela de mode al cărui titlu l-am scris în biletul lui Gligore...

GEO: Liana, cum... de ce graba asta... pentru un jurnal de mode... A... pentru același jurnal de mode ai trimes și ieri o ștafetă... Și dacă nu mă înșel, o ștafetă ai trimes și alaltăieri... Gligore va trebui să mărturisească...

LIANA: Va mărturisi... Așa e... am trimes... nu puteam să trimet ștafeta la mama mea... *(Izbucnește în rîs.)*

GEO: Și va mărturisi și pe cine întîlnește acolo ori de cîte ori se duce...

LIANA: O, de unde ar putea el ști cine se găsește în casă: crezi că mama îl invită neapărat în salon, pînă îi dă răspunsul... Dar asupra acestui lucru ai o grămadă de alte mijloace de informație... Ha, ha, ha.

GEO: De ce trimeți numai pe Gligore?...

LIANA: De mîine voi trimete pe altul... Ha, ha, ha.

GEO: Și de ce la aceeași oră?...

LIANA: De mîine va porni la ore diferite... Ha, ha, ha.

GEO: În drum... în drum... la o anumită oară... cînd celălalt trece călare... Liana, cu cine se întîlnește în drum?... O, Gligore va trebui să spună; îi voi scoate cu cleștele roșu cuvînt cu cuvînt... voi fi de o cruzime spăimîntătoare... A, te-ai înspăimîntat... de ce ți s-a cutremurat ochii...

LIANA: Ești nebun.

GEO: O, cu ce abilitate e pregătit totul; te recunosc eleva mea. Liana, cu cine ⟨se întîl⟩, cu cine se întîlnește?...

LIANA: Ești într-adevăr nebun. De unde vrei să știu cu cine se întîlnește în drum?...

GEO: Voi ști, voi... *(Se trîntește pe fotoliu, cu capul în mîini. Ea-l privește surizătoare, triumfătoare. El emite sunete guturale.)*

LIANA: Geo, copilul meu. *(Ea se repede la el și-l strînge cu atîta tărie că el se zbate să scape.)*

GEO *(cu un gest suprem, respingînd-o ⟨așa de puternic c-o doboară la pămînt⟩)*: Aah... *(Figura i s-a schimbat deodată, ochii îi licăresc. Liana se repede iarăși «la dînsul» într-însul. El o apucă de gît și începe să strîngă. Ea face gesturi disperate cu mîinile. Geo, speriat, îi dă drumul. Ea cade pe covor... El privește aiurit la dînsa, apoi la mîna lui dreaptă, pe care o șterge în păr. Liana mișcă, se scoală în genunchi, îl privește lung, răsuflînd greoi... se ridică în picioare, clătinîndu-se și apucîndu-se de masă să nu cadă. Apoi, fără a aștepta să-și revină complect, se agață cu mîinile de gîtul lui și începe să-l sărute din nou. El o respinge iarăși, puternic, ea cade iarăși și se ridică pe îndelete, ca un șarpe din propriul lui colac.)*...

[LIANA:] Geo... copilul meu... ce ochi mari, de copil... și ce furioși... și ce frumoși...

ILARIE *(care văzuse toată scena fără a fi observat, înaintează pe nesimțite pînă-n spatele ei, înfiorat)*: Angela... A... *(O apucă de braț, o ridică și e gata s-o zguduie, cu ochi rătăciți.)*

GEO: A...

LIANA *(privește îngrozită figura tatălui ei și dă un țipăt)*: Tată! *(care face pe Ilarie să-i dea drumul. Și rămîn amîndoi, Ilarie și Geo, privindu-se idiot. Ea a ajuns la ușă; din cadru îi privește uimită, apoi deodată ochii i se luminează și iese rîzînd zgomotos.)*

Actul IV

Pavilionul. Întunerec profund, de noapte. Zgomot la ușă, apoi ușa se deschide. Geo (« intră » se strecoară « parcă precaut » pe îndelete. Cînd a pătruns complect, o închide brusc. Încet): Liana! (Dă foc unui chibrit și privește « atent » în juru-i... Chibritul se stinge, dă foc altuia, « vede ceva [→] ceva de jos îi atrage atenția: se repede » dar ⟨chibritul⟩ și acesta se stinge. Dă foc unui al treilea, « ridică de jos o foaie de hîrtie, dar o aruncă îndată ».Rămîne în această nehotărîre. Apoi « se apropie » bîjbîie, aprinde un nou chibrit, și cu el felinarul. Se întoarce speriat parcă și aleargă spre oblonul perforat. Se « întoarce, ia hîrtia pe care o aruncase jos » caută prin buzunare, scoate o hîrtie, o mototolește și o vîră în mica scobitură. Apoi ridică felinarul și examinează cu atenție divanul și celelalte obiecte. Deodată trage cu urechea. Se « ascunde în dosul » lipește de zid, lîngă ușă, în partea ușorilor « lipindu-se de zid și », ascunzînd lumina felinarului spre părete. Puțină lumină în jurul felinarului.

ILARIE *(intră la fel de misterios)*: Geo... Geo... *(Trage un chibrit și face doi pași înainte, după ce închide ușa.)* A, uită-te. *(Întoarce felinarul.)* Te urmăresc... « Te-am văzut intrînd » Știam c-ai să vii aici... și mi-ai astupat borta din oblon în nas... Iar vreo nebunie de-a Lianei?... Mi s-a părut în atitudinea ta din seara asta ceva silit și nervos... Te-am văzut ieșind cu mișcări ascunse și neliniștite. Ce se petrece aici? Unde e Liana? Am căutat-o la voi și n-am găsit-o. Și nici la doică...

GEO: Și eu am « constatat » trecut pe la doică. Am crezut c-o găsesc aici... Și totuși trebuie să fie undeva pe-aproape... prin « scorburi [→] labiritul » oceanul ăsta de scorburi și de creci și de tufișuri... cu siguranță că ne-a văzut intrînd...

ILARIE: Atunci va veni « după noi » încoace ca să rîdă puțin de noi... sau se va întoarce în casă și ne va aștepta triumfătoare...

GEO: Nu încă așa curînd...

ILARIE: E încă o glumă de a ei, preparată « cu tot meșteșugul » savant ca și acum trei săptămîni... Din convorbirile ce-am avut cu dînsa îți spun: nu e decît o simplă glumă. Cinismul răspunsurilor ei îndoielnice era în contrast izbitor cu « cu șiretenia ochilor, cu sinceritatea ochilor » veselia sinceră a ochilor. Un contrast invers m-ar fi pus pe gînduri; dar asta este. Fata asta își bate joc de noi

amîndoi. Cel mai bun lucru ar fi s-o lăsăm în voia fanteziilor ei... și să pregătim o strașnică pază de noapte în jurul parcului și-a curței. Mîine seară pavilionul ăsta nu va mai fi...

GEO: De ce a așteptat trei săptămîni ca să reînceapă gluma?

ILARIE: Poate ca s-o dibuiască... În orice caz am să-i « fac o nouă morală strașnică » țin o morală și mai dîrză... Prostiile astea trebuie să înceteze odată...

GEO: E prea tîrziu. De altminteri totul trebuia să ajungă aci... Era fatal... Ha...

ILARIE: Tu crezi « cu tot dinadinsul că » că într-adevăr ea își da întîlnire aici... și că « acum » astă-seară vrea să le reînceapă.

GEO: Răbdare, răbdare, să așteptăm, poate că ea nu ne-a văzut; poate că în momentul cînd am intrat, ea aștepta la poarta din fund...

ILARIE: Geo, ai vreun « temei » indiciu, vreun temei?... Ce e privirea asta rătăcită la tine?...

GEO: Ea va intra singură... și fără îndoială va rîde tare că ne-a găsit, ca celălalt s-audă... O, de cîte ori, atunci, demult, nu ne pusesem cu închipuirea noastră în ipostaza asta ...dar eu îndată voi buși afară și-l voi prinde, voi prinde adevărul...

ILARIE: Ai găsit vreo scrisoare, ai surprins vreo ștafetă?... « Spune, băiete, voi fi alături de tine și vom putea prinde mai ușor pe îndrăzneț.» Vorbește odată, băiete...

GEO: O, încet... Nu te speria, nu va fi nimic grav... un joc numai... nici nu va detuna glonț, nu va luci cuțit... Vom prinde păcatul sub căciulă... Ha, ha, dumneata credeai că l-ai prins și ai strigat de veselie ca un copil, care a prins sub căciulă o pată de lumină aruncată de o oglindă. Ha, ha, și pata iese din căciulă, ⟨rîde pe degetele care vreau s-o înăbușe⟩ sare pe-un părete, ⟨rîde pe degetele care vreau s-o înăbușe, se întoarce pe fruntea celui ce vrea s-o ucidă⟩ rîde pe degetele care vreau s-o înăbușe, îți intră în ochi și te orbește...

ILARIE: Geo, ce sunt aiurările ăștia? Atunci este adevărat? Spune, spune...

GEO: Sst... răbdare, astă-seară vom ucide păcatul... « se va sinucide » de tot, de tot... ha, ha... O, numai dacă ea ar veni... altfel alte și alte săptămîni de așteptare, Dumnezeule... aceasta e grozăvia cea mare... o, de s-ar sfîrși aici...

ILARIE: Geo, vreau să te uiți la mine, în ochii mei, spune ce știi...

GEO: Răbdare, răbdare, nu va fi nimic teribil, te asigur... Vom sta numai să-i privim venind. Atît... va fi minunat... pe urmă îi

vom lăsa cu iubirea lor... și vom pleca departe, departe, nici nu ni se va mai auzi de urmă... atît de departe...

ILARIE: Acela însă... Geo... cine-i acela care îndrăznește?

GEO: Ha, n-ai înțăles despre cine e vorba.

ILARIE: Marius?

GEO: Ha, Marius! Nu, nu, nici un Marius... Și el, un biet Miti, ca oricare altul...

ILARIE: Geo, tu poate nu ești în mințile tale...

GEO *(ca pentru sine)*: Un Miti... Un biet Miti... un orbit, un fluture orbit în jurul flacărei...

ILARIE: Geo, ascultă ce-ți vorbesc...

GEO: Sărmanul... și el o iubește... o iubește prea mult ca pericolul să-i încetineze avîntul... o iubește cu adevărat... Ce vrei? I-am furat-o... De ce să-l întîmpinăm cu unelte ucigașe, cu ura răzbunărei...

ILARIE: Băiete, ai înnebunit cu totul. *(Îl privește îngrijat.)*

GEO: Nu te minia, nu te mînia... șezi... un biet Miti... șezi, nene Ilarie, «un biet» pe divanul acela, povestea se deapănă tot în trecut... o, cît l-am iubit eu pe acest Miti! Cum aș putea să-l lovesc acum?... Să-l așteptăm, nene Ilarie... el va veni neîntîrziat, ne va privi îngrozit, dar noi îl vom primi cu brațele deschise pe bunul, pe eternul Miti...

ILARIE: Numai să vie...

GEO: O, suflet fără odihnă... Dar ce te privește acum... El te răzbună... Ai ucis păcatul... vrei să dai din nou în el cu pistolul, vrei să împuști iarăși reflexul oglindei... Du-te și te culcă, bătrînule... Ai o fiică de care te cutremuri! Dacă o iubești într-adevăr nu-i ucide pe Miti ⟨cel nou⟩... O, ochii îți licăresc grozav și figura ți s-a făcut ca-n noaptea aceea... Haide să mergem. Liana nu va veni. Nu vezi că nu vine?... Ea așteaptă încă să plecăm... Hai să mergem și să rîdem... dar să rîdem... dar să rîdem... ei trebuie să audă ca să creadă că noi nu credem nimic... Știi cum să rîdem... Să se cutremure «parcu» parcul... «Numai așa» Și pînă cînd vom ajunge sus... în antreu să rîdem... Numai așa ea poate să-și recapete curajul... Sst! Felinarul trebuie să rămînă aprins. Iar hîrtia în oblon *[text ilizibil]* Ha, ha, ha... «am găsit»... Dar ce te privesc astea pe dumneata... Hai să mergem, ha, ha, ha... *(Pornește spre ieșire. Ilarie, care-l asculta uimit îl urmărește mașinalicește.)*

Scena [a] 2 [-a]

Scena rămîne goală ⟨De afară se aud risete care se sting⟩ Pe urmă capul «LIANEI» lui MARIUS apare prin întredeschizătură. El intră.

LIANA *(în afară)*: Vino... Repede, repede, se vede lumina...

MARIUS: Nu pot s-o vadă; pavilionul e întors cu spatele spre casă...

LIANA: Ai văzut, s-a întîmplat așa cum ți-am spus... în scrisoarea de acum trei săptămîni, totul am prevăzut. Poți să mă felicîți pentru...

MARIUS: Dar dacă ei nu te vor găsi în casă, se vor întoarce...

LIANA: Desigur... posibil să fie și o cursă... de aceea trebuie să pleci «numaidecît și pe portița cealaltă, spre [→] și să nu te abați din drum» numaidecît și neapărat pe portița dinspre haloș. Căci cu siguranță tatăl meu va trimete «pe urmă-ți un călăreț» spre moșia voastră «vr» un călăreț sau doi cari vor patrula toată noaptea... Așa că trebuie neapărat să ocolești... O, îi vom înșela de minune... Du-te, du-te Marius... eu îl voi aștepta pe Geo aici, el va trebui neapărat să vie... O, voi rîde atîta de ochii lui bulbucați și îl voi săruta cu atîta patimă pe obrajii lui de copil. *(Iese puțin afară, apoi se reîntoarce. «Du-te, du-te» Rîsul lui Geo tot se mai aude departe, stins.)* Du-te, du-te.

MARIUS: Liana, tu trebuie să mă însoțești pînă la portiță...

LIANA: Doar spuneai că știi toate trei portițele...

MARIUS: Da... dar...

LIANA: Dar...

MARIUS: Dar... Liana, este a doua oară cînd fantezia ta curioasă mă aduce în pavilionul ăsta... am venit în amîndouă datele, însuflețit, tu știi, Liana, de cele mai cavalerești gînduri, dar și de cea mai profundă iubire... și, în locul unei inimi care să împărtășească această iubire, am găsit o minte zburdalnică de copilă, care «se joacă» mă invită la joc ca să-și necăjească soțul... Liana, însoțește-mă, voi continua în drum spre portiță...

LIANA: O, du-te, eu trebuie neapărat să-l aștept aici, altfel pe toate drumurile vor trimite călăreți...

GEO: Nu mă tem, Liana, voi sta ascuns într-o scorbură sau «într-o groapă» într-un șanț pînă dimineață... și nu voi dispera, dacă voi ști că s-a coborît asupră-mi, în sfîrșit, fericirea pe care o aștept cu atîta frămîntare. Liana, vino cu mine... «în parcul ăsta» e atît de impunător și atît de «atrăgător» *[cuvînt ilizibil]*

adînc parcul în noaptea asta fără lună... în noaptea asta, Liana, tu trebuie să-mi dovedești iubirea ta...

LIANA: Nu încă Marius... în seara asta pentru curajul de care tu o să dai dovadă, îți voi plăti cu un număr îndoit de sărutări... dar atît numai... pe urmă, mai tîrziu...⟩

D

În nici unul din manuscrisele cercetate pînă acum nu întîlnim menționat titlul *Pavilionul cu umbre*, nici pe prima pagină, nici la începutul actelor, nici în interior, prin vreo trimitere oarecare, așa cum procedează scriitorul în alte cazuri. În schimb, într-o variantă pe care o notăm *D*, acest titlu este menționat nu mai puțin de trei ori numai pentru actul al II-lea, după cum urmează: *Pavilionul cu umbre*, Actul II, scena 3, p. 42; *Pavilionul cu umbre*, Actul II, scena V, p. 45 (la care se adaugă p. 46 și 47, *n.n.*); *Pavilionul cu umbre*, Actul II, scena ⟨VI⟩ 6. Aceste interpolări totalizează un număr de 5 file, format 21 × 17, scrise cu cerneală neagră, fără adaosuri cu cerneală roșie, cu litere mari, ușor înclinate spre dreapta. În arhiva de la Drăgășani nu am găsit vreun manuscris în care urmau să fie folosite aceste interpolări, deși, în mod evident, ele au un astfel de caracter, dat de specificarea actului și a scenei, puncte de suspensie care indică intrarea în fraza textului interpolat, precizări ca „*Scena IV*, *Urmează...*", notarea paginii în care urma să se facă intervenția. Nepotrivirea nici uneia din paginile menționate: 42, 45—47 (al treilea fragment nu este numerotat) cu paginile din variantele anterioare, stabilite de noi, nu lasă nici cea mai vagă bănuială că aceste fragmente ar face parte din ele. Trimiterile autorului vizează un text bine închegat, cu numărătoare continuă, cu actele și scenele bine delimitate, dispunînd așadar de toate atributele unei variante definitive. În baza acestor argumente, la care se adaugă și faptul că paginile 42 și 45 trimit exact la textul tipărit în 1928, iar ultimul fragment se lipește de restul variantei interpolate, p. 47, scena a 6-a, sîntem îndreptățiți să credem că sîntem în fața unor modificări tîrzii, din perioada cînd scriitorul era în tratative cu Teatrul Național din București pentru reluarea piesei *Pavilionul cu umbre* și în stagiunea 1928—1929, după marele succes pe care spectacolul cu această piesă îl avusese în stagiunea precedentă. Să fie oare vorba de modificările pe care autorul le discuta, prin corespondență, cu Marioara Ventura

exact în acest interval de timp? Reproducem integral și aceste modificări posterioare textului tipărit. Ele reduc lungimea unor replici (nu întotdeauna) și elimină altele, parazitare, precum și unele inadvertențe și exagerări (Angela, o femeie de 40 de ani, pe care toată lumea o găsește ispititoare, nu mai este „bătrînica", puțin cam ridicolă, în prezentarea lui Geo (scena a 6-a, actul al II-lea), ce „se zbate acum în purgatoriu" (p. 47). De fapt, după cum se va vedea, autorul rescrie scenele respective, folosind uneori, fapt extrem de interesant, sugestii și formulări din variantele cele mai vechi *(A* și *B)*. Se realizează astfel, într-un chip spectaculos, o neașteptată legătură între faze atît de îndepărtate de lucru, la o piesă care l-a frămîntat pe Gib I. Mihăescu un timp îndelungat, mereu în căutare de soluții dramatice noi.

PAVILIONUL CU UMBRE

Actul III

scena 3, p. 42[1]

...din pîntecul gros al căreia radiază morala ca dintr-o sobă de teracotă...

ANGELA: ⟨Taci... ajunge⟩ Fetițo...

LIANA: Ei bine, el [→] Geo, m-a readus la tine sau, mai bine, el te-a scos ca pe-o icoană din vechiturile printre care te aruncasem și te-a pus din nou strălucitoare în ochii mei...

ANGELA: Taci... Ajunge...

LIANA: Și el mi-a spus că toga asta de episcop ca și flașneta de învățăminte, căreia i-ai dat drumul, nu sunt decît reminiscențele multelor baluri mascate prin care ai trecut în ritm de farandolă...

ANGELA: Ajunge, îți spun...

LIANA: Tu nu poți uita trecutul... mamă... ⟨Hai, spune că are⟩

ANGELA *dă un țipăt sfîșietor și cade pe canapea.*

LIANA *(continuînd)*: Hai spune că are dreptate... *(Se oprește îngrozită.)* ⟨privind-⟩ Mamă... mamă *(O mișcă.)* Mamă. *(Iese strigînd.)* Geo, Geo...

[1] Păstrăm titlurile celor trei intervenții așa cum le-a formulat Gib I. Mihăescu. De fapt cele 3 fragmente formează un tot (pp. 42—47, ediția „Scrisul românesc", Craiova, 1928, pp. 35—40 volumul de față.

scena IV

Urmează...

Actul II

scena V, p. 45

PAVILIONUL CU UMBRE

GEO: Angela, ce înseamnează asta? Unde-s vorbele tale mîngîietoare ca adierile înflorate ale nopţei?

ANGELA: O, te-asigur... astăzi Ilarie va afla totul, îţi jur că va afla.

GEO: Miti, cum nu mori a doua oară cînd auzi?

ANGELA *(rizînd)*: Vei muri pentru totdeauna...

GEO: O, zeiţă a tenebrelor... Încă ai rămas cu predilecţie pentru tot ce e nocturn.

ANGELA *(rizînd aproape)*: Îţi voi răsplăti cum trebuie dragostea de mamă, ce-ai sădit-o în ⟨sufletul⟩ sufletul Lianei.

GEO: ...şi sinistru. Uite, eşti admirabilă... zău... nu te-ai schimbat decît la vorbă. Încolo ai rămas aceeaşi... Aceiaşi ochi...

ANGELA: Vorbeşte înainte, voi răbda totul pînă la venirea lui Ilarie.

GEO: ...două migdale, ochii ⟨aceştia⟩ ăştia... sau două pumnale... Doamne, ai nişte pupile atît de puţin statornice, aceleaşi buze şi mai ales trupul ăsta de pisică...

ANGELA: Zadarnic vei încerca să mă scoţi cu obrăzniciile aştia... Dar în sfîrşit... nu-i nimeni pe-aci... ajutor... veniţi...

GEO: Nu-i nimeni, frumoaso. Pereţii sunt muţi... nenea Ilarie e departe pe moşie... iar cînd el este aici, tu ştii bine, nici cel mai violent uragan nu te-ar putea arunca înăuntru, nici o pasăre vrăjită nu ⟨te-ar⟩ va putea răzbate din parte-ţi prin uşile astea, precum nici cea mai parfumată scrisoare... Aşa că dacă vrei... împăcarea... revino tot la bietul Miti *(se bate cu pumnul în piept)*, numai el ar fi în stare să săvîrşească minunea...

ANGELA: Dar la Mihuţ... nu te-ai gîndit?...

GEO: Mihuţ? Asta ar fi o idee... Minunată încă... O, spune-i tatălui lui Marius ce-ai aflat aici... ţi-aş fi recunoscător... *(Îl priveşte cu ochii holbaţi, în vreme ce el rîde sardonic.)*

⟨ANGELA *(înaintînd deodată spre el)*: Iubeşti într-adevăr pe Liana?⟩

GEO: Ha, ha, ha... Dormi liniştit, Miti... Sunt eu aici... eternul tău urmaş... continuatorul... lumină din lumină... Ha, ha, ha... dormi în pace... În curînd vor răsuna cîntece de nuntă în aceste odăi şi duhul tău încarnat se va plimba printre nuntaşi...

ANGELA *(tresărind)*: Va să zică asta... ⟨Ah, da, da, bănuiam...⟩ Ah, da, da, asta vroiam să ştiu... e tocmai ceea ce bănuiam, prin urmare, de aceea atîta larmă în jurul unui mort?... De aceea atîta zgomot cu reînvierea asta... Prin urmare Marius avea să fie Ilarie... şi domnul Geo... *(arătîndu-l)* ⟨Mar⟩ Miti... Miti reînviatul...

GEO: Zei nemuritori... În sfîrşit m-a recunoscut... Miti... ⟨eşti răzbunat...⟩ ea te-a recunoscut...

⟨ANGELA⟩ *(Uşa în dosul căreia s-a ascuns Ilarie începe să se deschidă.)*

ANGELA *(fixează ⟨tr⟩ adînc pe Geo, cu ochii căscaţi, apoi izbucneşte într-un rîs nemaipomenit, încît uşa, ⟨din⟩ în dosul căreia e Ilarie*[1] *se opreşte, iar ⟨Geo⟩ veselia de pe figura lui Geo se ogoaie, ⟨ating⟩ prefăcîndu-se în uimire. ⟨Miti cînd⟩ Angela abia poate vorbi, încurcîndu-se în torentele rîsului)*: Miti... Priviţi la acest Miti... Uitaţi-vă la el şi plîngeţi-i de milă... Bine, nătîngule ⟨şi⟩... şi dacă ai desfăşurat un plan atît de diabolic, trebuie să-l clamezi la toate răspîntiile?... Dacă te-ai gîndit să învii pe Miti ca să-ţi vie-n ajutor, ⟨trebuie pentru asta să⟩ trebuie lucrul ăsta să te ştie toată lumea?... ⟨Nu vezi cît⟩ Vai cît o iubeşti! O iubeşti cu adevărat nenorocitule... ⟨Ţi-o spun⟩ Fugi, retrage-te din ⟨vreme din luptă⟩ aceste locuri cît mai este vreme. Altfel eşti pierdut... *(Apropiindu-se de tot de el.)* Ascultă la mine. Unul care ⟨trebuie va⟩ trebuie să învingă păstrează în taină planul atacurilor lui... tu însă-ţi avertizezi adversarii, sărmanule, şi chiar faci zgomot mare cînd ei nu te aud... Şi tremuri atît de fricos de rezultat, încît vrei să-i uluieşti cu pregătirile infernale, pe care le ⟨la⟩ arăţi la toată lumea... ⟨Miti⟩ Tu, Miti? Tu eşti un biet Geo... Adică o parodie... Ascultă aici secretul izbînzilor lui Miti: el tăcea, tăcea grozav... şi mai ales nu iubea niciodată... Ha, ha, ha... Rămîi cu bine *(Batjocoritor.)* ... Miti...

GEO *(izbucnind)*: Nu e adevărat, el te-a iubit... tu... ⟨tu⟩ dumneata n-ai ştiut... să... să-l...

ANGELA *(care pornise să plece, se reîntoarce, îl ia de mînecă şi-l trage spre rampă. În şoaptă)*: A fost singurul pe care l-am iubit, tocmai pentru că el nu m-a iubit... niciodată... *(Îl îmbrînceşte şi iese hohotind. Uşa în dosul căreia e Ilarie s-a închis aproape de tot.)*

---

[1] Fraza pare incompletă.

Actul II

scena VI 6

PAVILIONUL CU UMBRE

LIANA *(intră)*: ⟨Dar⟩ De ce n-o lăsai să plece mai repede? Tata putea să se întoarcă... *(Geo tace.)* Dar ce ai?

GEO *(scuturîndu-se)*: Nimic... Eu? Nimic... Ha, ha, ha... Ce-aș putea să am... Însă are dreptate...

LIANA: Cine are dreptate?

GEO: Ea... Vreau să spui ⟨din⟩ punctul ei de vedere se potrivește cu punctul meu... Înțelegi, ea m-a sfătuit să plec, să cedez locul lui Marius... Și voi pleca.

LIANA: Vei pleca?

GEO: Desigur, chiar de azi; trebuie să cedez pasul domnului... domnului soț... E și timpul, poate mîine ⟨Mi⟩ Mihuț va veni să povestească lui nenea Ilarie ce a ⟨A⟩ auzit Angela aici. Dar asta nu face nimic, căci cuibul nostru era pregătit de mult. Numai tu nu erai pregătită încă să afli această veste.

CONFRAȚII

VARIANTA

A

Piesa *Confrații* a făcut obiectul unei aprinse discuții de presă imediat după moartea autorului, în octombrie 1935, cu ecouri și la începutul anului următor. Terminată cu mult timp înainte, piesa a rămas ani de-a rîndul prin sertarele teatrelor bucureștene. Stabilirea cu exactitate a perioadei de elaborare a acestei controversate lucrări dramatice a lui Gib I. Mihăescu se poate face cu destulă ușurință. Hîrtia folosită de scriitor pentru redactarea piesei, recuperată din practica sa avocățească, nu lasă nici un dubiu în acest sens. În afara unor coli pregătite special, prozatorul folosește, și de data aceasta, ciornele unor acte juridice scrise de mîna sa, imprimate cu numele Judecătoriei Ocolului Mixt Drăgășani și Tribunalului din Vîlcea, precum

și manuscrisele unor texte literare mai vechi, unele din ele bătute la mașină. Sînt folosite foarte mult chiar variantele anterioare ale piesei. Subiectul piesei și personajele îi sînt sugerate, de altfel, de experiența sa de avocat la Drăgășani (1924—1930), la care s-a referit în diverse împrejurări, întotdeauna cu cele mai amare cuvinte. Reproducem începutul unei scrisori, pe care o adresează unei persoane intime, după cum ne lasă să înțelegem formula de adresare, în care este vorba de „năravurile celor ce se învîrtesc“ prin astfel de instituții provinciale ale dreptății, care-i vor reține atenția în atîtea pagini din literatura sa și cu precădere în teatru *(Criza în barou, Confrații)*: „Domne Tudor, dacă ai fi și dumneata avocat la o judecătorie de provincie și te-ai întîlni cu năravurile celor ce se învîrtesc pe acolo, nu m-ai blestema că-ți trimet așa de tîrziu urmarea la nuvelă“. Scrisoarea se oprește aici și hîrtia intră imediat printre filele primei variante din *Confrații*.

Cea mai veche însemnare de pe filele pe care Gib I. Mihăescu scrie prima variantă a piesei sale este din 1926. După o uzanță juridică din epocă, scriitorul notează pe un act, datat 6 mai 1926, următoarele: „Scriitor, redactor și martor pentru identitate, Gib I. Mihăescu, avocat — Drăgășani. Aceasta e data la care, probabil, avînd gata *Pavilionul cu umbre*, scriitorul începe să lucreze la *Confrații*. Din această primă variantă *(A)*, se păstrează la Drăgășani 160 de file, cele mai multe de format 21 × 17 [1], dintr-un manuscris care avea, în numărătoarea autorului, 232 de file. Scrisă cu creion negru, cu multe ștersături, reveniri și completări cu cerneală neagră, această primă variantă a piesei *Confrații* reia de fapt un text mai vechi, elaborat parțial. Multe din aceste file cuprind pe una din fețe o versiune mai veche, anulată. Alte foi anulate nici n-au mai fost folosite și se găsesc astăzi, în număr mare, printre manuscrisele autorului păstrate la Drăgășani. Așa este cazul cu filele 102—105, care cuprind un text destul de îndepărtat de cel cunoscut. Existența mai multor versiuni ale aceleiași variante este probată și de repetarea numerotării în cazul mai multor file (38—44). Textele sînt nesemnificative pentru a le reproduce în întregime. Remarcăm doar faptul că în versiunile care țin de textul primar apar și unele personaje episodice pe care nu le mai întîlnim în varianta definitivă. O scenă cu măști, care amintește oarecum de comedia lui Caragiale *D-ale carnavalului*, a fost anulată de scriitor. Conclavul „confraților“ are, în această versiune, mai mulți membri. Două din „măști“

---

[1] Doar 12 file, format 24×16, sînt scrise pe hîrtie recuperată dintr-un afiș care anunța reorganizarea ziarului „România“ din Cluj (1922), un alt indiciu cu privire la data elaborării manuscrisului.

se dovedesc a fi avocații Barcan și Bardac, admiratori ai lui Mușoiu, „demascați“ de Veniamin. Scena cu măști este păstrată și într-o versiune următoare, dar personajele sînt femei și obiectul discuției nu mai este o culisă de barou, în care se amestecă aluzii la rolul echivoc al lui Veniamin în casa lui Stroe. Pentru că dezvăluie elemente necunoscute cu privire la structura inițială a piesei, reproducem acest text (ff. 102—105, anulate de scriitor):

Scena[1]

⟨Intră două măști. Una observă pe VENIAMIN și se apropie de el.

I MASCĂ: În sfîrșit, iată-te, fericitule!

A II-A MASCĂ: De cînd te căutăm ca să-ți strîngem mîna. Acum înțelegem de ce nu vii la palat și te-ai specializat în judecătorie de ocol.

I MASCĂ: Aproape de domiciliu.

A II-A MASCĂ: Sau, mai bine, profesezi la domiciliu.

VENIAMIN *(se ridică și-i smulge masca)*: Tu ești, Barcane? Parcă la facultate, pe cînd îți împrumutam rezumatele, nu te știam așa limbut! Or de cînd duci servieta maestrului Cristide la palat te simți altul?

I MASCĂ: Te-a ras, Barcane... pentru că, vezi, tu, dragă, tu « duci » nu duci decît geanta maestrului Cristide la palat, pe cînd el duce geanta maestrului Stroe Vîlceanu la Ocolul XIX. E o deosebire mare, dragul meu.

SCARLAT: După calitatea ironiei trebuie să fii Bardac... te cruț deci, căci ești nul prin definiție. *(Apare Mușoiu, privește spre jucători, apoi cînd vrea să iese, aude conversația și se oprește.)* Nici nu mă interesez ce geantă mai trebuie să duci și tu... însă, dragii mei, să știți că eu nu duc nici o geantă alta decît a mea proprie... și-o duc acolo unde vreau eu.

BARCAN: Apoi, dragul meu, o să te muți repede de-acolo... Mușoiu nu te are la stomac, să știi... Nu e și el la Ocolul XIX?

SCARLAT: Și ce importanță poate să aibe asta?

BARDAC: O să-ți cam facă vînt, cum i-a făcut și maestrului tău.

[1] Nu reținem tot textul care cuprinde indicațiile scenice pentru că este confuz și, din această cauză, a fost anulat de scriitor înainte de a renunța la întreaga scenă.

SCARLAT: Dacă m-ar fi chemat Bardac, aș fi plecat de mult. Apoi, dragul meu, dacă vă speriați voi de-un Mușoiu, de acest apaș « ordinar » de *basă* calitate al baroului, cum o să dați piept cu alți apași mai fini?

BARCAN: Maestrul Cristide are o foarte bună părere despre el...

SCARLAT: Dacă-i așa părerea maestrului Cristide... « face pentru mine tot atît cît... în sfîrșit » te felicit pentru mască.

BARCAN: Măi Scarlat, măi, dar grozav ești de cînd pledezi la Ocolul XIX.

BARDAC: *(scoțîndu-și masca și punînd-o în formă de lorgnetă)*: Ia uită-te încoa să te văd mai bine...

BARCAN: Cred și eu că maestrul Cristide nu înseamnă nimic pentru tine, de vreme ce tu primești lumina de la maestrul Stroe, decanul baroului de la Ocolul Gropile lui Ouatu...

SCARLAT: Un maestru care găsește însușiri unui bandit ca Mușoiu, se înțelege cam ce maestru poate să fie.

BARDAC: Măi, măi, măi, ia uite la el cum prefiră maeștrii printre degete...

SCARLAT: *Mușoiu!?* Un tîlhar care se strecoară printre articolele codului penal ca borfașii printre drevele gardului.

BARCAN: Păi tocmai e cu atît mai de admirat la el labilitatea *[lectură incertă]*.

SCARLAT: Asta admiră maestrul tău la el?

« BARCAN: Da... și asta... tu să fi fost în locul lui Mușoiu făceai de zece ori pușcărie pînă acum » Vă admir și pe tine și pe maestrul tău...

BARCAN: Ascultă, dragă, să nu-mi faci mie pe moralistul, care-mi stai acolo la căldurică, trai bun... și... și... la nenea Stroe Vîlceanu.

SCARLAT: Și ce dacă stau?...

BARCAN: Și-i conduci domiciliul în lipsă.

SCARLAT *îl apucă de piept, Bardac intervine.⟩*

B

După ce revizuiește și completează textul variantei *A*, scriitorul se grăbește să-l dactilografieze, în mai multe exemplare, determinat, presupunem, și de succesul pe care îl avusese *Pavilionul cu umbre*,

premiat în 1926 și în perspectivă de a fi acceptat de Teatrul Național din București. La Drăgășani se păstrează din această variantă dactilografiată *(B)* actul I, în trei exemplare, unul complet (19 file) și două lacunare (18 file și 11 file, format 34 × 21). Dintre acestea, exemplarul I, 11 file, de la f. 8 la f. 18, în numărătoarea autorului, prezintă cel mai mare interes, pentru că este revizuit substanțial de autor cu cerneală neagră. Adaosurile apropie mult textul de varianta definitivă. Nu știm dacă autorul a dactilografiat tot textul variantei *B*. Cert este că multe din filele acestui text dactilografiat de o mînă nu prea dibace (să fie chiar autorul?) au fost folosite la redactarea unei noi variante a comediei *Confrații (C)*, după un procedeu atît de frecvent la Gib I. Mihăescu, care scria deseori pe versoul manuscriselor mai vechi textele noi. File din varianta dactilografiată *B* (o scenă în care apare Mușoiu cu mască) vor fi utilizate în redactarea variantei *C*. Cum actul I, textul dactilografiat din varianta *B*, se păstrează în întregime, atribuim scena măștilor, din variantele *A* și *B*, actului al II-lea. Deși dactilografiat, textul variantei *B* poartă toate caracteristicile unei variante de lucru, fapt probat, printre altele, și de nenumerotarea exactă a scenelor.

B 1

După ce are textul piesei bătut la mașină (parțial sau integral), autorul îl rescrie. Modificînd profund varianta *B*, adăugînd și intercalînd pagini noi, scrise cu cerneală neagră, pe două coloane, scriitorul pregătește astfel, înainte de a-l rescrie, textul unei noi variante. Preparativele acestea dau un destul de mare număr de file (34 × 21), scrise uneori pe versoul variantei *B* (text dactilografiat), cazul filei 2. Și în această versiune *(B 1)*, actul al II-lea este în întregime, se pare, ocupat cu scenele balului mascat, din care vom reproduce textele mai semnificative, care nu mai apar în variantele ulterioare. Întîlnim în *B* 1 chiar și un nou personaj, Arabela, care îi spionează pe Caliopi și pe Scarlat în folosul lui Mușoiu. Se păstrează la Drăgășani, din această versiune a actului al II-lea (balul mascat), doar începutul (f. 2) și sfîrșitul (ff. 19 și 20), în numărătoarea autorului). Este interesant că pentru paginile 19 și 20 scriitorul folosește rectoul unor file nenumerotate, anulate de autor, care cuprind tot scene din actul al II-lea (balul mascat). O precizare din textul anulat ne indică foarte clar că este vorba de acest act: *Actul II / Salon mai retras / Scena II.* În varianta definitivă, actul al

II-lea nu se desfășoară într-un salon de bal, ci în sala avocaților de la Judecătoria Ocolului XIX, din București. Urmăririle și intrigile amoroase care se țes la bal amintesc din nou de comedia lui Caragiale *D-ale carnavalului*; fapt care, pînă la urmă, l-a determinat pe autor să transfere toată această țesătură într-o sală de avocați, modificînd profund, prin eliminarea balului, atît structura cît și dialogul acestui act.

[Actul I]

Scena [a 2-a][1]

CALIOPI și MICȘUNICA intră mascate. La intrarea lor, MASCA II se scoală instinctiv și pornește spre camera de toaletă din fund. MASCA I o urmează vădit ⟨inf⟩ îmbufnată.

CALIOPI: Vine.
MICȘUNICA: Mi se pare că ne-a pierdut urma.
CALIOPI: Slavă domnului. Ce faci? Unde te duci?...
MICȘUNICA: Vreau să văd dacă...
CALIOPI: O, te rog, așa îl atragi necontenit... Dar, în sfîrșit... Lasă-l să vină; vreau să-l fac să-i treacă pofta pentru totdeauna să mai mă urmărească... ei au perfectă dreptate; e de o îndrăzneală nemaipomenită...
MICȘUNICA: Să fiu în locu-ți mai degrabă ⟨aș⟩ m-aș preface că-l ascult... În definitiv, nu ești obligată să cunoști pe toți cari se ascund sub măștile de astă-seară...
CALIOPI: E respingător...
MICȘUNICA: M... nu prea găsesc... oricum, glumind puțin pe socoteala lui, cred că l-ai pune mai ușor la respect, decît tăindu-i-o scurt...
CALIOPI: Și dacă ⟨se dă el pe⟩ singur își spune numele...
MICȘUNICA: Nu cred că va merge cu ⟨obrăznicia⟩ îndrăzneala pînă acolo... Chiar dacă el urmărește vreun ⟨plan mai⟩ gînd mai depărtat și mai consistent, cred că deocamdată se va mulțumi

---

[1] Referindu-se, probabil, la scena 1, autorul notează sus: „Pentru 1, vezi contra, pag. 13“.

să-ţi lase doar amintirea unui anonim care se pierde cu firea în tăcere şi secret... Lasă-l să-şi spună ce are pe suflet...

CALIOPI: Şi dacă e ⟨plictisitor⟩ banal?...

MICŞUNICA: Cu atîta mai amuzant... ⟨Iată-l, ne-a găsit...⟩

⟨CALIOPI: Micşunica, unde te duci?

MICŞUNICA: Rămîi, rămîi, eu mă duc să caut pe ceilalţi... La urma urmelor, dacă te plictiseşte⟩ *(Vorbind, au ajuns amîndouă spre uşa din fund.)* Nu rămîi? El trebuie să fie pe undeva, pe aproape, şi probabil aşteaptă să ne despărţim. Eu mă duc să caut pe Scarlat, ca să-l mai reţin... Stroe s-a prins într-un banc considerabil... Rămîi... La urma urmelor, dacă te plictiseşte peste fire, îl laşi şi vii în sală ⟨cea mare⟩... *(Iese.)*

Scena a 3-a[1]

CALIOPI *rămîne un timp nehotărîtă, apoi vrea să iese după Micşunica, dar apare Muşoiu, înaintează spre ea şi o salută medieval şi ceremonios.*

[MUŞOIU:] Vă urmăresc necontenit...

Printre curioşi Scarlat şi Caliopi, lîngă ei o femeie care strigă din cînd în cînd „bravo" la dansatori, ori de cîte ori Scarlat şi Caliopi, care vorbesc încet, o surprind trăgînd cu urechea. Muşoiu urmăreşte scena cu interes.

ARABELA: Bravo, bravo! *(Aplaudă frenetic.)* Bravo! *(Toţi cei de faţă încep să aplaude pe dansatori. Scarlat şi Caliopi se pierd prin mulţime. Aplauzele au încetat. Dansul, care a luat proporţii frenetice, se sfîrşeşte printr-o adevărată nebunie. Aplauzele izbucnesc şi mai puternice. Strigăte de curioşi: „Încă o dată! Să vedem şi noi!" ⟨Nu⟩ Alte strigăte: „Nu aci, în sala ⟨cea⟩ cea mare!" Sala începe să se golească. Din mulţime se desprinde Arabela, care se apropie de ⟨Muşoiu⟩ colţul lui Muşoiu.)*

MUŞOIU: E...

ARABELA: Nimic...

MUŞOIU: Cum nimic?...

ARABELA: Nimic... nu vorbeau ⟨decît⟩ nimic... adică vorbeau de o carte...

MUŞOIU: Carte!

ARABELA: Aşa am înţeles... o carte pe care o prepară el pe semne... Ea îi spunea că trebuie neapărat s-o dea la iveală...

[1] În text, *Scena 2*, evidentă greşeală.

MUŞOIU: Caliopi, frate?

ARABELA: Da, da, ea...

MUŞOIU: Hm, curios... o carte a lui...

ARABELA: Da... da... a lui... a lui Veniamin... iar el ⟨spun⟩ vorbea de o prefaţă... că aşteaptă o prefaţă de undeva, de la Paris parcă... şi că fără prefaţa asta nu dă la tipar...

MUŞOIU: Cartea?

ARABELA: Da...

MUŞOIU: Şi cum, frate, numai de cartea asta au vorbit tot timpul?...

ARABELA: Şi încă cu mult mister şi multă pasiune, ca şi cînd pregăteau cine ştie ce mare eveniment...

MUŞOIU: Trebuie să fie poezii... Dar ce are a face Parisul? Mda... da... cu asta, vezi dumneata, o ţine el... o momeşte el... îi face şi poezii... Ha... ha... ha... sărmanii de ei... Va să zică nimic altceva nu i-ai auzit... erau calmi?

ARABELA: Tot timpul m-am ţinut după ei...

MUŞOIU: S-a isprăvit! Lui bărbatu-său ⟨i-a negat⟩ îi nega cu cea mai îndîrjită încăpăţînare... că nu ştia cu cine vorbeşte... am auzit perfect... sîmbătă deci vom bate în micul oblon... Şi sîmbătă, atît soţul cît şi amantul cu poezii vor putea simţi pe fruntea lor cîte o minunată jerbă de coarne de cerb... De asta te asigur... îmi cunosc marfa... deşi i-am spus că poate să mă aştepte însoţită de o persoană de încredere...

ARABELA: Dar dacă te va aştepta cu... mai multe persoane şi de alt sex...

MUŞOIU: Mă rog... ⟨scandal la ea acasă... n-o să-i convie să facă...⟩ n-o să-i convie să fie subiect de scandal... la ea acasă... De altfel nu mă duc eu cu mîinile goale... În orice caz o încercare... Dar ⟨dacă nu m-o aşt⟩ pe ce pariem că mă aşteaptă singură?...

ARABELA: ⟨Nu pariez şi⟩ Ce pariu... aştept micul cadou...

MUŞOIU: Draga mea, tu ştii, după fiecare victorie cîte o mănăstire... Deşi aci n-aveam nevoie de concursul tău, dar... ⟨îmi⟩ ca om de legi îmi trebuia neapărat o mică probă, ca să se recunoască şi modestele mele succese, scumpa mea martoră...

ARABELA: Şi dacă vei găsi fereastra închisă?...

MUŞOIU: Dragă, dacă n-o fi sîmbăta asta, o fi sîmbăta cealaltă... dar eu nu mă las... partea mai proastă e că trebuie pînă la victorie să mă dau bine pe lîngă ei. *(Bufneşte în rîs deodată.)*

ARABELA: Ce ai?

MUŞOIU: Poezii?... Auzi... Poezii! *(Rîde cu şi mai mult foc...)*

C

Avînd un text dactilografiat modificat şi mai multe versiuni manuscrise ale aceleiaşi variante, autorul se decide să rescrie întreaga piesă. Acest manuscris *(C)* se păstrează, cu unele lacune, în arhiva de la Drăgăşani. Foarte apropiat de varianta definitivă, presupunem că acesta este manuscrisul care a fost dactilografiat în mai multe exemplare, într-o ultimă variantă văzută şi revizuită de autor, pentru a fi încredinţată teatrelor bucureştene şi unor prieteni. Manuscrisul (actul I: 3 file, 19—21, în numărătoarea autorului; actul II: 36 file, 1—20, 26—41, în numărătoarea autorului; actul III: 12 file, 1—12, în numărătoarea autorului; actul IV: 20 file, 13, 15—31, în numărătoarea autorului [1]) prezintă o serie de particularităţi care îi pun foarte bine în relief caracterul unitar. Hîrtia celor mai multe din cele 71 de file păstrate în arhiva familiei provine dintr-o unică sursă: formulare juridice imprimate la tipografia „Curechianu" din Drăgăşani, reprezentînd cereri de autentificare a actelor de vînzare-cumpărare adresate Judecătoriei din Drăgăşani şi Grefei Tribunalului din Rîmnicu-Vîlcea, printre care se intercalează un număr de 17 coli (acelaşi format: 34 × 21) din hîrtie de aceeaşi calitate, neimprimate. Deşi foloseşte coli mari, textul nu este scris pe două coloane, cum obişnuia să procedeze autorul în astfel de situaţii. Ar fi un indiciu că scriitorul încerca, în felul acesta, să evite confuziile cu versiunea *B* 1 a variantei *B*, scrisă pe două coloane, în mare măsură, dacă nu integral. Scrisul este mare şi dezordonat, de regulă generală cu cerneală neagră. Ştersăturile sînt numeroase. Textul poartă urmele mai multor revizuiri. Cea mai importantă, constînd din adăugarea unor pasaje uneori destul de întinse, este făcută tot cu cerneală neagră, cu litere mici, printre rînduri, în marginea filei sau pe verso. Completările cu creionul negru sînt rare. Din loc în loc apare indicaţia: „Vezi contra", cîteodată cu precizarea paginii, cu cerneală neagră sau cu creion roşu şi albastru. La p. 19 (numărătoarea autorului), putem citi: „*Vezi contra*", trimitere făcută cu cerneală neagră (pe verso nu găsim însă vreun text adăugat), „*Vezi*", cu creion albastru, şi „Vezi contra", de la pagina 18, cu creion roşu. Pagina la care este făcută trimiterea nu s-a păstrat. Toate acestea ne dovedesc foarte clar că scriitorul a insistat foarte mult şi pe acest text, pe care îl aduce, la capătul unor eforturi repetate, foarte aproape de varianta definitivă. Pentru a se vedea diferenţele dintre varianta *B* (text dactilografiat nerevizuit) şi varianta *C* reproducem, din ambele surse, finalul actului I.

---

[1] Fila 29 se completează cu 29 *bis* şi 29 *quater*. O filă din această completare lipseşte.

B

Scena a 14-a

MUŞOIU intră pe uşa judecătorului şi se apropie grăbit de fereastră; CALIOPI intră tocmai atunci pe uşa din sală. Amîndoi se privesc. MUŞOIU o fixează cu ochi arzători; ea îl măsoară de sus pînă jos, calmă şi mîndră, apoi întoarce capul. MUŞOIU se îndreaptă spre uşa judecătorului, se opreşte în uşă, în vreme ce ea întoarce capul spre uşa care dă în sală. Apoi cum MUŞOIU aşteaptă, priveşte iar înspre dînsul şi din nou îl măsoară de sus pînă jos. Uşor compliment din ochii lui MUŞOIU, care se retrage. CALIOPI întoarce ochii alene, şi afectînd dispreţ, iarăşi spre uşa paşilor pierduţi, prin geamul căreia SCARLAT a urmărit toată partea din urmă a scenei.

CALIOPI *(cînd Scarlat intră, necontenit alene)*: Ai terminat de vorbit cu omul acela? *(Scarlat se îmbracă întunecat, fără să răspundă.)* Dar asta ce e? Ce mai e?...

SCARLAT *(lîngă uşă, aplecîndu-se)*: Poftiţi, doamnă...

CALIOPI: Scarlat...

SCARLAT: Pentru Dumnezeu, doamnă, suntem aşteptaţi. *(Ea iese, ascunzîndu-şi un zîmbet, urmată de el, rece, ceremonios. În urmă-le, Muşoiu apare, traversează din nou camera, grăbit şi ascuns de zid, trage cu ochiul prin fereastră la maşina gata de plecare.)*

C

Scena [a 14-a]

SCARLAT, *care a apărut la geam tocmai cînd ei terminau de vorbit, intră, se apropie tăcut de cuier.*

CALIOPI: Ai terminat de vorbit cu omul acela? *(Scarlat se îmbracă întunecat, fără să răspundă.)* Dar asta ce e?

SCARLAT *(lîngă ușă, făcîndu-i loc și aplecîndu-se)*: ⟨Dar asta ce e?⟩ Poftiți, doamnă! Sau poate doriți să mai rămîneți.

CALIOPI: Scarlat, dar ce va să zică...

SCARLAT: Pentru Dumnezeu, doamnă, sunteți așteptată... *(Ea iese ascunzîndu-și un zîmbet, urmată de el, rece, ceremonios.)*

Scena [a 15-a]

MUȘOIU *(⟨În urmă-le, Mușoiu⟩ apare în urmă-le, traversează din nou camera, grăbit și ascuns de zid, trage cu ochiul prin fereastră la mașina care pleacă ⟨. Mușoiu⟩, surîde languros, fluieră, caută prin dosare. ⟨După un timp apare Gașpar, ușa se deschide. Apare Gașpar.⟩ Apoi își freacă mîinile, apoi cîntă, apoi sare, apoi cade zdrobit pe canapea.)* Oh, ce voce dulce, Dumnezeule, Doamne. *(Rămîne adîncit pe gînduri, apoi răsuflă lung, șuierat.)* Dacă v-aș mai face-o și p-asta, nene Stroe și scumpe domnule Veniamin... *(Mai gîndește puțin, ⟨pornește⟩ apoi se apucă hotărît să-și facă servieta. Deodată se oprește din nou.)* Dacă v-aș mai face și pe-asta...

⟨**Scena**⟩

C o r t i n a

D

După cum s-a putut observa, varianta *C* este foarte apropiată de ultimul text dactilografiat *(D)*. Deosebirile sînt neesențiale și țin mai mult de formulare. Actul al II-lea, în varianta *C*, se desfășoară, după cum precizează autorul, în „acelaș decor", care este sala avocaților de la Judecătoria Ocolului XIX din București, întocmai ca în varianta definitivă. Acest text dactilografiat, *D* în filiația stabilită de noi, a fost luat ca bază, pe bună dreptate, de Leon Baconsky în ediția pe care o alcătuiește: Gib I. Mihăescu, *Teatru*, ediție, text stabilit, postfață și bibliografie de Leon Baconsky, Editura Dacia, Cluj, 1973, pp. 81–175. În *Notă asupra ediției*, Leon Baconsky descrie astfel acest text, pe care noi nu l-am putut consulta, nemaiaflîndu-se, în momentul de față, după informațiile noastre, în arhiva familiei, la Drăgășani: „*Confrații*, piesă

în 4 acte, păstrată sub forma dactilografiată, cu numeroase corecturi și adăugiri ulterioare, în arhiva familiei scriitorului. Manuscrisul, însumînd 186 de file, de format 17 × 21 cm., cu unele intercalări de pasaje sau replici și pe verso, este constituit din 4 fascicole: actul I – 37 file; actul II – 63 f.; actul III – 39 f.; actul IV – 47 f." (p. 5). În împrejurări care rămîn pentru noi necunoscute, ultimul text dactilografiat, corectat de autor, al comediei *Confrații*, recuperat cu greutate de familie, se rătăcește din nou. El se păstrează astăzi doar în transcrierea lui Leon Baconsky din ediția citată. Crește însă, în felul acesta, pentru editorul acestei piese, importanța manuscrisului după care a fost dactilografiată piesa, aflat tot în arhiva familiei, la Drăgășani. Din textul dactilografiat pe hîrtie de dimensiunile arătate de Leon Baconsky (17 × 21) se mai păstrează la Drăgășani doar o singură filă, nenumerotată, adnotată de autor cu creion negru, cu foarte mult text anulat. Credem că aceste numeroase modificări au condus la eliminarea ei, chiar în timpul dactilografierii, din numărul celor 186 de file consultate de Baconsky.

Gib I. Mihăescu spera să obțină cu comedia *Confrații*, folosind alte mijloace și abordînd alt gen dramatic, un succes cel puțin egal cu cel pe care i-l adusese *Pavilionul cu umbre*. Decepția sa a fost de aceea cu atît mai mare, cînd, ani de-a rîndul, piesa n-a fost înscrisă în repertoriul nici unui teatru bucureștean, deși s-a bucurat de un anumit succes la lectură și a figurat în proiectele unor stagiuni teatrale. Nu-i de mirare deci că în 1935, în succesul deplin pe care i-l adusese *Donna Alba*, după cel la fel de răsunător obținut de tirajele repetate ale *Rusoaicei*, care-l făceau unul dintre cei mai citiți autori români, romancierul se oprește stăruitor asupra teatrului său, mai mult poate decît asupra romanelor, în interviul pe care îl acordă ziarului „Facla", București, 27 mai 1935. O undă clară de amărăciune rezultă chiar și din subtitlurile gazetărești ale interviului: *Despre teatru, comitete de lectură și alte minunății, Pavilionul cu umbre* și *Marioara Ventura*. Succesul de public și cronicile elogioase făcute *Pavilionului cu umbre* ar fi îndreptățit o carieră mai bine înscrisă în teatru a autorului *Rusoaicei*. Reporterul este nevoit să înregistreze răspunsul unui dezabuzat: „Teatru nu mai scriu pentru că nu pot să-l scriu numai pentru mine. Precum am spus și alte dăți [1], în

[1] Autorul face aluzie la interviul acordat ziarului „Naționalul", nr. 298, din 11 mai 1935. La întrebarea reporterului, care-și exprimă mirarea că nu mai scrie teatru, deși a obținut un succes atît de mare cu *Pavilionul cu umbre*, Gib I. Mihăescu răspunde: „Explicația ți-ar putea-o da cei cari n-au găsit măcar cu cale să-mi reia o piesă care a avut succesul de care vorbești. Și mie mi se pare foarte curios că

ziua de azi nici poeții lirici nu mai afișează ipocrizia că scriu numai pentru sufletul lor, al iubitei, al părinților sau a vreo doi-trei cunoscuți. Cu atît mai mult teatrul pretinde nu numai volum ci și sală de teatru și decor. Or, deși astfel de mijloace de exprimare artistică există destule în București, unde ființează în primul rînd o scenă subvenționată din bugetul contribuabililor numai pentru a promova literatura dramatică originală, totuși eu nu sunt găsit apt de a-mi face cunoscute lucrările pe această scenă de către somitățile care au luat-o în arendă periodică." Fără interpretarea Marioarei Ventura, piesa *Pavilionul cu umbre*, se afirma de către unii, nu rezistă prin calitatea ei „intrinsecă", deși marea actriță o selectase atrasă de text, și acest spectacol de succes nu va mai fi reluat. Piesele noi ale autorului — și este vorba, fără îndoială, și de *Confrații* — stau aruncate prin sertarele unor comitete de lectură spre care scriitorul aruncă săgeți înveninate: „Piesa — imposibil! După crima odioasă, consumată cu complicitatea domnișoarei Ventura, a succesului *Pavilionului*, acum comitetele de lectură, alcătuite, după cum știu, din cei mai de sine stătători și neinfluențabili specialiști, nu mă mai lasă nici să mă apropii". La stingerea sa din viață, textul dactilografiat al piesei *Confrații* se mai afla în sertarele unor astfel de comitete de lectură.

Sensibilizate de moartea prematură a autorului, ziarele din epocă, în frunte cu „Facla", deschid o adevărată campanie de presă, cu scopul de a recupera, în favoarea familiei rămasă fără mijloace de existență, textul piesei *Confrații*. În numărul din 15 octombrie 1935, „Facla", consemnează mai întîi absența unui reprezentant al Asociației Autorilor Dramatici din România la înmormîntarea autorului *Pavilionului cu umbre*, piesă premiată de această asociație. În aceeași notă sînt amintite, fără a li se da titlul, două piese nejucate ale lui Gib I. Mihăescu: *Confrații* și *Sfîrșitul*. Fraza din final trimite printr-o aluzie, ironică, în mod cît se poate de neechivoc la comedia *Confrații*: „Uitarea confraților... ce comedie!" Urmează, în mai multe numere ale ziarului, în cursul lunilor noiembrie și decembrie, uneori zi de zi, scurte intervenții care cer restituirea manuscrisului. Cel vizat era Sică Alexandrescu: „După moartea lui Gib o elementară datorie de conștiință impunea domnului Sică Alexandrescu să restituie manuscrisul. N-a făcut-o.

după acest mare succes, cum spui, n-am mai avut nici o căutare în teatrele bucureștene. Nu-mi rămîne altceva să cred decît că succesul mi-a fost fatal. *Iar piese pentru mine însumi nu pot să scriu* (s.a.) în ziua de azi cînd chiar poeții lirici își caută, și cu drept cuvînt, un debușeu publicistic. Morala: autori dramatici români, feriți-vă de prea mare succes."

Motivele se pot lesne bănui. De aceea piesa trebuie cerută imediat pentru ca nu cumva directorul Cercului artistic s-o „adapteze după gusturile și posibilitățile sale teatralicești" („Facla", 21 noiembrie 1935). Atacul continuă în numerele din 23, 24, 27 și 29 noiembrie, precum și în numerele din 1 și 2 decembrie 1935. La protestele și cererile de restituire a manuscrisului se asociază și alte publicații: „Credința", „Viitorul", „Zorile", „Naționalul nou", „Gazeta municipală". Sică Alexandrescu răspunde cu întîrziere la învinuirile care i se aduc, arătînd că exemplare din comedia lui Gib I. Mihăescu se află în posesia mai multor persoane: C. Pavel, Victor Ion Popa și Al. Ghibericon. Fără să facem astăzi regizorului distins, care a fost Sică Alexandrescu, un proces de intenție, constatăm tăcerea jenantă cu care acesta a întîmpinat sesizările din presă. Răspunsul său tîrziu pare determinat numai de protestul semnat de Adrian Maniu și un grup mare de scriitori și ziariști, în „Facla" din 4 decembrie 1935: *Cazul piesei „Confrații" și protestul unui grup de intelectuali*. Răspunsul lui Sică Alexandrescu, *Despre „dispariția" piesei „Confrații" și protestul unui grup de intelectuali*, din „Rampa", 6 decembrie 1935, nu liniștește lucrurile, cu toate că indicarea persoanelor care posedau exemplare din *Confrații* este exactă. La pretenția celui învinuit, care se apără susținînd că ar fi înapoiat autorului manuscrisul comediei *Confrații*, multiplicat în 5 exemplare, și că acesta s-ar afla deci în posesia familiei, Elena Gib Mihăescu, soția scriitorului, se vede nevoită să declare presei următoarele, pe data de 5 decembrie 1935: „Manuscrisul *Confrații* nu se află în posesia mea, ci după spusele soțului meu, s-ar afla în posesia domnului Sică Alexandrescu". Pasiunile care au întreținut acest scandal s-au stins de mult. Ecourile lui din presă ne furnizează informații importante cu privire la o anumită adversitate pe care a stîrnit-o, în rîndurile unor oameni de teatru, succesul piesei *Pavilionul cu umbre*, care s-a proiectat nefavorabil și asupra altor producții dramatice semnate de Gib I. Mihăescu, printre care și comedia *Confrații*. Este cert, așa cum rezultă din ziarele epocii, că textul comediei, dactilografiat în mai multe exemplare, a stat vreme îndelungată în sertarele unor oameni de teatru care ar fi putut-o juca: Sică Alexandrescu, directorul *Teatrului vesel*, C. Pavel, pe cînd era directorul *Teatrului Național din Cluj*, V. I. Popa, care pregătea o stagiune cu piese originale la *Teatrul din dosul Poștei*, și Al. Ghibericon, care urma să interpreteze rolul lui Gașpar.[1] La moartea lui V. I. Popa, este descoperit exemplarul pe care îl deținea acesta și predat familiei.

[1] Cf. Florea Ghiță, *op. cit.*, p. 287.

În epocă, piesa a trezit un real interes la lectura făcută de autor, timp de opt ore, unor oameni de teatru în apartamentul lui Sică Alexandrescu. Mărturii interesante în acest sens aduce Mircea Ştefănescu: *Amintiri despre Gib*, în „Gazeta", II, 1935, 27 octombrie, p. 1 şi 4. De la început — şi primul care face astfel de raportări este Sică Alexandrescu — tipologia personajelor din *Confraţii* a fost considerată de esenţă caragialiană. Leon Baconsky, în studiul său *Teatrul lui Gib I. Mihăescu*, publicat ca postfaţă la ediţia pe care o alcătuieşte, va fixa chiar o serie de perechi tipologice: Stroe Vîlceanu — Trahanache, Scarlat Veniamin — Tipătescu, Muşoiu — Caţavencu, Gaşpar — Pristanda, Zoe — Caliopi. Cercetînd mai îndeaproape manuscrisele autorului, noi am extins aceste apropieri şi la *D-ale carnavalului*, rămînînd la punctul de vedere, pe care l-am formulat şi în *Studiul introductiv* al acestei ediţii, că personajele din comedia lui Gib I. Mihăescu au, peste orice corespondenţe în afară, o profundă încărcătură specifică, fapt care face opera sa, în întregime, inconfundabilă.

SFÎRŞITUL

VARIANTA

A

Împreună cu *Confraţii*, presa epocii mai menţiona, după moartea neaşteptată a autorului, încă o piesă a lui Gib I. Mihăescu aflată prin sertarele comitetelor de lectură ale teatrelor bucureştene: *Sfîrşitul*, o dramatizare a nuvelei cu acelaşi titlu, apărută în „Gândirea", nr. 4, 1 decembrie 1924, retipărită în volumul *Vedenia* (1929). Manuscrisul piesei, din care lipsesc cîteva file, se află la Biblioteca Academiei R.S.R., cota 3158. Scris neglijent, cu multe pasaje anulate, din care vom reproduce cîteva mai semnificative, manuscrisul este format din 59 de file şi are urmele unor modificări repetate, cu cerneală, creion negru şi creion roşu. Hîrtia este recuperată din formulare juridice asemănătoare celor folosite în redactarea comediei *Confraţii*, la care se adaugă un număr de coli special pregătite, dintre care unele de foarte bună calitate (filigranate). Elaborarea primei variante *(A)* a dramei *Sfîrşitul* începe după anul 1924 şi continuă paralel cu lucrul la comedia *Confraţii*, în perioada cînd autorul era avocat la Drăgăşani. O versiune mai veche a manuscrisului de la Academie se păstrează la Muzeul Literaturii Române din Bucureşti sub cota 15249. Fragmentul păstrat aici numără 13 file. Primele două, nenumerotate de autor, întregesc manuscrisul de la Academie. Fila a 2-a cuprinde doar cîteva replici pe prima coloană, dovadă că e vorba de o versiune abandonată sau de o completare. Numărătoarea celorlalte file din manuscrisul de la Muzeul Literaturii Române, făcută de autor, începe de la 36 şi merge pînă la 46. Textul, comparativ cu cel de la Academie, păstrează urmele unor modificări mai profunde: coloane sau pagini întregi sînt şterse cu creionul roşu, pe lîngă multe alte intervenţii cu cerneală neagră sau cu creionul. Toate acestea atestă vărsarea acestei versiuni primare *(A 1)*, mai frămîntată, în cea care se păstrează la Academie *(A 2)*. Reproducem f. 36, în numărătoarea autorului, din versiunea *A 1* (ms. 15249, M.L.R.) pentru a înlesni comparaţia cu versiunea *A 2* (ms. 3158, B.A.R.S.R.). Din acest din urmă manuscris vom reproduce şi pasajele mai semnificative, la care scriitorul a renunţat chiar în momentul elaborării lor.

A 1

BÎRNEA *(stupoare)*: Îmi interzici...

MADA: Da...

BÎRNEA *(gest elegant cu mîinile, însemnînd: de unde pînă unde)*: Dar?...

MADA *(bătînd din picior)*: Nici un dar...

BÎRNEA *(ai cărui ochi încep să se mărească şi să se umple de lumină)*: Totuşi e un dar, parcă transcriseseşi...

MADA: Da... într-adevăr am transcris... Şi?... Ah... acum eşti liber, vrei să zici... a-ha... sunteţi liber... Ei bine, dacă sunteţi liber... bună ziua, domnule... Da... bună ziua...

BÎRNEA: Mada...

MADA: Da, da... ai dreptate... du-te... du-te... aşa e... am transcris, acum nimic nu se mai poate face...

BÎRNEA: Mada... de ce pleci...

MADA: Pentru că eşti liber...

BÎRNEA: Ah... lasă-mă cu libertatea asta... Îmi mănîncă sufletul libertatea asta... Mada... Ah... într-adevăr sunt liber. Mada... suntem liberi... dar...

MADA *(plecînd capul)*: Dar...

BÎRNEA: Dacă tu vrei... dacă tu ai vrea... uite îți făgăduiesc... că toate astea... că pe toate... că pe nici una...

MADA: Nu, nu, nu vreau nimic... Dumneata ești liber. La dumneata totul se rezumă la un certificat de o grefă umedă și plicticoasă... la dumneata totul se reduce la acte și formalități... la dumneata sentimentul pur nu există... la dumneata totul e în funcție de registre, de primari, de ofițeri ai stărei civile sau mai știu eu de ce... Ah... și de bogăția doamnelor... Dumneata nu poți concepe sentimentul pentru el însuși... Ah, acuma văd, acuma constat că regret ⟨că nu-l poți concepe altfel... Și tocmai de aceea⟩ că am rupt-o cu astfel de formalități, am încetat odată cu toate aceste hrisoave de hîrtie proastă și prăfuită...

BÎRNEA: Adevărat, Mada. Adevărat, copila mea. Nu văzusei pe ce hîrtie și mai cu seamă pe ce fel de stil începuse biata noastră iubire?... Ah, era penibil! *(Rămîne cu ochii în gol. Apoi deodată izbucnește.)* Mada, tu spui astfel... Tu îmi spui că mă vei iubi și acum cînd nimic nu ne mai leagă, e cu putință... ⟨ah, da este... se vede asta din... plictiseala pe care ți-o creează noile mele prietene...⟩ Ah, Mada, iartă-mă, eu n-am știut, n-am bănuit... Mada, îți jur că nu mă voi mai întoarce la nici una... nici la asta... poate ea să dea ocol grădinei cît o vrea... ⟨Mada, eu rămîn cu tine...⟩ pînă mîine, chiar și pînă poimîine... să știu că dă aci ocol nemîncată și nedormită, o zi, trei sau cine știe cît... două săptămîni.

A 2

BÎRNEA: ⟨Frate... ascultă... ah... ești teribilă... dar e imposibil să te schimbi... Ți-am mai spus de atîtea ori. Ascultă căci poți să înveți ceva din toate astea... În orice caz, ascultă pe om pînă ce termină ce are de spus... *(Explicîndu-i cu mișcări ritmice, ale celor trei degete de la mîna stîngă unite ca la închinăciune.)* La întrebarea: „Ai fost în oraș?" răspunsul nu putea fi decît da sau nu. Celelalte răspunsuri ale tele corect ar fi fost date cînd întrebarea se completa cu un „De ce n-ai fost în oraș?" O femeie sinceră s-ar fi mulțumit cu răspunsul primei întrebări, pentru că restul se înțelegea de la sine, sau în orice caz, aștepta pe-a doua... O chintesență ca tine deviai de-a dreptul la cea de-a doua, pe care o îmbinai singură cu cea dintîi, tocmai pentru că urmăreai un scop, care dovedește îndeajuns cît de pură a fost sinceritatea dumitale...

MADA: Pot să vorbesc? *(Bîrnea încuviințează.)* Dar eu trebuia să răspund numai la cea dintîi din ele pentru că pe cea de a doua un om cu adevărat logic nu mi-ar fi pus-o.⟩

⟨Mărturisindu-mi însă că în toate astea eu n-am fost decît un biet nevoiaș, căruia i-ai aruncat o bucată de pîine spre pomenirea defunctului, m-ai prăvălit din nou în prăpastia din care degetele tale fine abia mă scosese.⟩

⟨BÎRNEA: Nu, scumpa mea. Iartă-mă c-am fost... în sfîrșit nu-mi mai acord nici un epitet... nici unul nu e prea tare pentru a designa modesta mea persoană. Iartă-mă, Melania... Fac pactul ce-mi propui...

CASIERIȚA *(fără să-l privească)*: Dar nu ți-am propus nici un pact, vai de mine. *(Dă din umeri.)* Am spus: bună ziua, domnule, și atît.

BÎRNEA: De ce mă gonești? *(Se așează. Ea-i întoarce complect spatele.)* Dar ce va să zică asta? De ce nu-mi răspunzi?... Melania? Ah, înțeleg, pentru ca să te rog și mai stăruitor și mai fierbinte... Bine, bine, iată, mă supun... *(Zîmbind.)* Acum înțeleg... Șireato... tot pentru asta îmi acordai și atîta libertate adineaori... Pentru că știai că cu cît libertatea asta va fi mai mare, cu atît nu voi mai putea profita de ea... Că cu cît va fi mai repede acordată... cu atît îmi va fi ciudă că mi-o dai...⟩

⟨STROILĂ: Parcă ziceai că ne-a văzut...

GORĂSCU: Văzut.

MADA: Ah, domnule Gorăscu, totdeauna dai dovezi de nesinceritate.

GORĂSCU: Văzut e una, auzit e alta...

MADA: Pe mine mă tot plictisește să tot fiu aprobată întruna... Dacă m-am înșelat?

GORĂSCU: V-am aprobat pentru că și eu am văzut la fel ca dumneavoastră...

MADA: Dar eu nu pot zice că am văzut sigur...

GORĂSCU: Totuși susțineați...

MADA: O părere, atît... dumneata însă afirmai fapte precise...

GORĂSCU: Și dumneavoastră afirmați tot fapte precise...

MADA: Ah... ești îngrozitor... eu n-am afirmat nimic hotărît... De aceea aveam nevoie de întăririle dumneavoastră...⟩

⟨PRUNDEANU: Acum de ce nu se mai uită încoace...

GORĂSCU: Credeți că nu se uită...

STROILĂ: Dar nu se uită defel...

GORĂSCU: Hm... Stroilă, tu ți-ai încercat vreodată coada ochiului să vezi cît poți cuprinde cu ea din fugă...⟩

⟨Cum a nimerit ea tocmai acum... după ce-am terminat de tot și de tot despărțirea noastră?... Îți vine să crezi uneori că e cu adevărat ceva deasupra care bate ițele urmate de pașii noștri și care restabilește echilibrele distruse...⟩

⟨BÎRNEA: Și cu acest sărut s-a dus definitiv și ultima mea fărîmă de libertate. Spune ce ai făcut cu libertatea mea. Mi-ai robit-o rînd pe rînd cu sărutările tale...

[CASIERIȚA]: O, cînd ți-o dau înapoi... Ți-am spus... oricînd poți să ți-o iei înapoi.

[BÎRNEA]: Dar unde e, spune-mi... Arată-mi-o! Ce mi-ai făcut [cu] libertatea mea? Mica și firava mea libertate... Abia mi-o restituise cealaltă... adică ce-mi restituise... mi-o aruncase ca la un cîine... dar numai pe jumătate... Și iată, mi-ai prins-o tu și mi-ai smuls-o în întregime... Mi-ai sorbit-o rînd pe rînd cu sărutările tale...

CASIERIȚA: Ia-ți-o înapoi...

[BÎRNEA]: Dar cum... e cu neputință... unde e ea?...

[CASIERIȚA] *(arătînd aerul, cerul și împrejurimile cu un gest rotativ al mînei)*: Uite-o... n-o vezi... e lîngă tine...

[BÎRNEA] *(bîjbîind)*: N-o mai văd... Nu văd nimic... Ah, ea e pe buzele tale. *(O sărută lung.)* Ah, și de ce nu pare că o smulg de pe buzele *[cuvînt ilizibil]* dulci, de-atîta ea se lipește și mai mult de ele... tot mai mult... pentru totdeauna...

CASIERIȚA: Ah, totdeauna asta... Sfîrșește.⟩

⟨MADA: Dar a fost interesant momentul cînd ți-am pronunțat numele... Era vorba de „totdeauna", de cuvîntul totdeauna, dacă el poate să mai fie întrebuințat de-acum înainte într-un legămînt sentimental... Ea susținea că vorba asta a fost totdeauna mincinoasă. Eu i-am propus să facem noi să fie adevărată, însă tocmai atunci, în focul propunerei, am strigat-o Mada...⟩

⟨BÎRNEA: Da... Mada... ce... ce-ai vrut să zici...

MADA: Îți spun pentru ultima oară, vino...⟩

⟨Ascultă... îți interzic să mai umbli cu această femeie...⟩

⟨MADA *(izbucnește în mare hohot)*: Ajunge... ajunge... ești superb...

BÎRNEA *(confuz)*: Dar n-am dreptate, Mada...

MADA *(rîzînd la fel)*: Multă, extrem de multă... fioros de multă...

BÎRNEA *(ofensat)*: Mada, nu mi-am făcut decît datoria...

MADA: Îți mulțumesc, îți mulțumesc... ce drăguț își face... ce grijă are el de ființa care l-a părăsit atît de laș...

BÎRNEA: Vom mai vorbi, Mada, și cu încetul vei vedea că vorbele mele n-au fost glume... Acum te rog să mă scuzi...

MADA: Cum, pleci?...

BÎRNEA: Dar?

MADA: Dar parcă mai aveam și eu să-ți spun ceva...

BÎRNEA: Te ascult.

MADA: Ei bine, îți interzic să mai umbli cu această femeie.

BÎRNEA *(stupoare)*: Îmi interzici?⟩

⟨*(El o sărută ceremonios. Mada izbucnește în rîs formidabil)*: Hei, voi aceia! Veniți să vedeți noua căsătorie... *(Bate din palme.)* În fața stelelor și a boschetelor... Veniți să vedeți ce ceremonios este mirele meu... *(Hohot mare.)*

MADA: Haideți, haideți mai repede, să savurați figura noului meu soț.

BÎRNEA: Mada...

MADA: Nu te neliniști. Doar ne trebuie martori la noul nostru legămînt...

BÎRNEA *(încă nesigur asupra intențiilor ei)*: Dar martorii sunt și ei o formalitate.

MADA *(veselie dezordonată)*: Da, adevărat, iată, nu mă gîndisem... Ei bine, mai merge și cîte una d-astea... *(Bate din palme. Strigă.)* Haideți, haideți odată! Ha, ha, ha... *(Prin boschete se vede furișîndu-se Gorăscu.)*⟩

⟨BÎRNEA: Mada *(Se ia după ea. Gorăscu îi taie calea.)*

MADA *(către Gorăscu)*: În lături, potaie scîrboasă!...

GORĂSCU *se dă în lături.*

MADA *(întorcîndu-se)*: Vrei să mă ai, potaie?...
BÎRNEA: Mada...
MADA *(către Gorăscu)*: Vinde-ţi toată averea... şi dacă n-ai, excrochează, ucide. Am nevoie cît mai de multă şi de multă... *(Pornește iarăși.)*
BÎRNEA: Mada... Ascultă odată... şi sfîrşeşte...
MADA: Înapoi... Nu-ţi permit să mă urmăreşti... Să nu mă urmărească nimeni... Dacă mai faci un pas...〉

〈CASIERIŢA: Şi dacă totuşi, mai tîrziu, iubirea nu va mai fi tot atît de puternică...
PRUNDEANU: Cu tine niciodată nu se va întîmpla asta... Dar dacă, prin absurd, ar putea să se întîmple, nu există divorţ, nu există transcriere, dragă Melania?... Dar crezi că nu mai poate omul să se desfacă de o simplă formalitate, cum singură o numeşti, în ziua de astăzi...
CASIERIŢA: Mă iubeşti oare?...
PRUNDEANU: Mai mult decît orice pe lume, mai mult decît lumina ochilor mei, decît libertatea mea, pe care ţi-am depus-o la picioare, mai mult decît chiar Dumnezeul meu...
CASIERIŢA: O, te rog... asta nu, mai mult decît Dumnezeu, nu... el le face toate cu atîta înţelepciune... eu sunt foarte mulţumită de înţelepciunea lui...
PRUNDEANU: Ai dreptate, Melania... Bine, nu te voi iubi pe tine mai mult ca pe el, iată, îl voi iubi şi pe el cît pe tine... pentru că tot înţelepciunea lui te-a adus şi pe tine în calea mea...
CASIERIŢA: E de mirare cum nu ne-am cunoscut pînă acum... doar am tronat atîta vreme, cum spune amicul dumitale printre pocalele colorate de la restaurantul „New-York"...〉

〈MEHTUPCIU: Cu toate astea e uşor de înţeles... El se preface că pierde şirul orelor cu amorul şi o scoate dinadins tîrziu... Iar la prînz〉

B

Din varianta *B* a piesei *Sfîrşitul*, text dactilografiat, se păstrează la M.L.R.(cota 15249) şi în arhiva familiei, la Drăgăşani, un număr de 36 file, după cum urmează: 17 file, 33×31, numerotate de la 2 la 19, cu două file duble: 6 şi 8 şi una lipsă: 14, la Muzeul Literaturii Române din Bucureşti, şi 19 file, de la 1 la 19, în numărătoarea autorului, în arhiva de la Drăgăşani. Fragmentele şi filele răzleţe păstrate din acest text dactilografiat, care reprezintă varianta definitivă a piesei, ne încredinţează că el a circulat în mai multe exemplare. Fără îndoială că aceasta este varianta încredinţată unor oameni de teatru şi unor prieteni, pentru a fi citită şi recomandată celor care o puteau introduce în repertoriul teatrelor bucureştene. Ştirile cu privire la acest manuscris sînt pînă astăzi contradictorii şi chiar confuze. Cert e că această variantă, multiplicată pe hîrtie specială, subţire, pentru a obţine cît mai multe exemplare, este cea care a circulat în lumea oamenilor de teatru şi nu manuscrisul 3158 de la Biblioteca Academiei R.S.R., cum afirmă Florea Ghiţă în recenta sa monografie (p. 300). Nu credem, de asemenea, că adnotările cu creionul, din acelaşi manuscris, sînt făcute „de o altă persoană, probabil vreun regizor sau amic" (p. 301). În atîtea manuscrise ale lui Gib I. Mihăescu, cercetate de noi cu toată atenţia, n-am întîlnit nici o intervenţie făcută de o mînă străină. Scriitorul a încredinţat spre lectură teatrelor numai texte dactilografiate. Florea Ghiţă vorbeşte foarte vag, fără să indice nici un izvor, de primirea nefavorabilă a piesei şi chiar de respingerea ei, este drept „cu delicateţe", de Maricara Ventura şi de V. I. Popa. Rezerve trebuie să fi fost, pentru că piesa, foarte îndepărtată de specificul genului, nu s-a jucat. Ştirile din presa vremii, poate exagerate, nu-i arată însă pe cei doi oameni de teatru, Marioara Ventura, directoarea, şi V. I. Popa, regizorul aceluiaşi teatru, nereceptivi faţă de textul lui Gib I. Mihăescu. O însemnare apărută în „Gazeta municipală", nr. 197, din 3 noiembrie 1935, p. 2, ar dovedi chiar contrariul: „După *Pavilionul cu umbre*, piesa de debut şi de consacrare, ce a constituit unul din marile succese ale teatrului românesc, Gib a scris o altă piesă; *Sfîrşitul*. Au fost entuziasmaţi Marioara Ventura şi Victor Ion Popa. Marioara Ventura a declarat că pentru reprezentarea piesei sunt necesare *două Venturi*. Era un omagiu personal, dar şi un omagiu adus lui Gib."[1] Fără virtuţi scenice prea evidente, piesa era destinată mai mult lecturii decît reprezentării şi, în consecinţă, fără să fie contestată ca operă literară, nu este reţinută în repertoriul teatrului „Maria Ventura", în stagiunea 1931–1932, cum spera autorul. Piesa nu este acceptată, din aceleaşi motive, nici de Teatrul Naţional din Bucureşti, al cărui comitet de

[1] Afirmaţia actriţei, pentru care Gib I. Mihăescu scrisese de fapt rolul Madei, îi apare lui Leon Baconsky, *vol. cit.*, p. 305, „ambiguă". Vezi detalii asupra nereuşitei unui spectacol cu *Sfîrşitul* lui Gib I. Mihăescu (o tentativă făcută după moartea autorului eşuează în stagiunea 1935–1936 a Naţionalului din Bucureşti) la acelaşi autor, *vol. cit.*, pp. 305–306.

lectură o respinge „cu elogii", cum se exprimă cu amărăciune autorul în interviul pe care i-l acordă lui Zaharia Stancu în 1934 [1]. Prin Șerban Cioculescu, mai întîi, prin Leon Baconsky, în vremea noastră, critica așează această piesă a lui Gib I. Mihăescu deasupra altora din încercările sale dramatice.

CRIZA ÎN BAROU

Textul dactilografiat al piesei într-un act *Criza în barou* se află în arhiva familiei scriitorului, la Drăgășani (12 file, format 34×21). Prima filă lipsește din această arhivă, aflîndu-se, împreună cu manuscrisul piesei, sub aceeași cotă: 15248, la Muzeul Literaturii Române din București. Textul păstrat la Drăgășani reprezintă o variantă definitivă, revăzută de autor, care face mici schimbări cu cerneală neagră. Titlul și precizarea: „*Camera avocaților la o judecătorie de provincie*" sînt adăugate tot cu cerneală, după care urmează semnătura autorului. Personajele, cu numele lor în text, sînt notate cu creionul, pe margine, cu literele *A (Manole)* și *B (Lică Popescu)*, după care urmează semnul dialogului. Fila numerotată 2 de la Muzeul Literaturii Române (7 rînduri dactilografiate) nu are legătură cu prima, care completează dactilograma păstrată la Drăgășani. [2]

Varianta primară, în manuscris, are cîteva particularități care ne ajută să precizăm cu destulă siguranță data elaborării acestui dialog. Manuscrisul numără 14 file. [3] Prima filă s-a pierdut, textul ei, anulat de autor la transcriere, aflîndu-se într-o variantă anterioară, pe versoul filei a 10-a. Hîrtia, de culoare albastră, groasă (format 34×21), provine din formulare ale Președenției Consiliului de Miniștri, Direcția Presei și Informațiilor. Deducem de aici că piesa a fost scrisă în timp ce autorul era funcționar la Direcția Presei (1930–1935). Filele sînt scrise cu cerneală neagră, cu multe ștersături, fără indicarea personajelor, cum a fost bătut textul și la mașină. Deosebirile dintre cele două variante nu sînt esențiale. La reluare, în textul pregătit pentru a fi bătut la mașină, scriitorul a făcut mai ales modificări menite să-l îmbunătățească din punct de vedere formal, cîteodată printr-o subliniere sau o precizare de amănunt: *plăcerea asta*, în manuscris *(A)*, față de *plăcerea asta, într-adevăr deosebită*, în textul dactilografiat *(B)*; *ovreiul (A)*, *clientul (B)*; *Ba e neagră (A)*, *Lasă că-i neagră (B)* etc.

---

[1] Zaharia Stancu, *D. Gib I. Mihăescu despre „Rusoaica", despre alte romane, despre directori și despre teatru*, în „Naționalul nou", I (1934), nr. 115 din 26 sept., p. 2.

[2] Ne îndoim că textul pe care îl cuprinde face parte din acest dialog:

„Cinci și jumătate! A nu... șase jumătate... Oh Doamne!...

Își întinde lung ciolanele, pe care, un moment, le simțise parcă lichefiindu-se, de torpoare. Se bucură că se află iarăși zdravene și dintr-un salt e din nou în picioare. Pornește zorit în nesfîrșita plimbare de la un colț la altul. Și fața i se luminează de nădejde.

— He... parcă nu s-a întîmplat să vină și după oră!...

[3] Autorul numerotează cu cifra 5 două file!

TEXTE RECUPERATE

[MAESTRUL]

Cercetarea unor piese de arhivă necunoscute, cum sînt cele păstrate la Drăgăşani, ne permite să precizăm mai bine activitatea literară din tinereţe a lui Gib I. Mihăescu. Combatant în prima conflagraţie mondială, scriitorul intră în literatură cu cîteva povestiri de război, pe care le publică în revistele vremii: *Linia întîi*, în „Luceafărul", febr. 1919, *Soldatul Nistor*, în „Sburătorul", sept. 1919, *Cel din urmă cîrd*, în „Luceafărul, oct.—noiembrie 1919, *Eroilor: lauri...*, în „Hiena", sept. 1920. Aceste povestiri pun în umbră, mai mult datorită gravităţii temei, schiţele satirice din anul debutului: *În tren*, în „Luceafărul", iulie 1919, şi *Figurina*, în „Luceafărul", decembrie 1919. Cercetarea atelierului scriitorului din această perioadă ne dă posibilitatea să dezvăluim interesul pe care îl manifesta pentru o arie tematică mult mai largă, în centru aflîndu-se destinul omului ales, care se distinge prin capacitatea sa creatoare. În arhiva de la Drăgăşani şi la Muzeul Literaturii Române din Bucureşti se păstrează numeroase proiecte de nuvele şi lucrări dramatice din această perioadă, în care eroii preferaţi sînt poeţii, criticii literari sau de artă, artiştii plastici sau dramatici, muzicienii. Preferinţa pentru mediile artistice este evidentă.

Pe o filă deteriorată de timp, greu de citit din această cauză, păstrată în arhiva de la Drăgăşani, se înşiră o listă de astfel de proiecte, cu unele amănunte, laconice, în dreptul celor mai multe titluri. Fila este scrisă cu creion chimic, pe recto şi pe verso, cu multe adaosuri marginale, semne şi ştersături. Este vorba de o fişă de lucru, redactată grăbit, în care prozatorul alcătuieşte un repertoriu de proiecte literare, imediat ce se întoarce din Moldova la Bucureşti. Hîrtia, grafia şi chiar

folosirea creionului chimic, cu care studentul își lua și notele de la cursuri [1], ne dau posibilitatea să conchidem că scriitorul a alcătuit această fișă în epoca debutului său în „Luceafărul" și „Sburătorul" (1919). Unele din aceste titluri vor mai apărea, cu precizări mai bogate, și în alte fișe din același timp. Altele reprezintă bucăți la care scriitorul medita, sau la care lucra mai de mult *(Vedenia)*, sau care vor vedea lumina tiparului în lunile următoare *(La Marseillaise*, devenită *Eroilor: lauri...)*.

Reținem titlurile și cîteva din notele cuprinse pe această fișă. Starea hîrtiei, ruptă, pătată, cu părți în care scrisul cu creionul s-a șters, împiedică descifrarea integrală a textului:

Manuscriptul furat, Hanul din răscruciul codrului (titlu reluat pe o altă fișă. *n.n.*), ⟨*Domnul Egalitate*⟩ (de asemenea reluat, *n.n.*), *Pe cîmpul nemuririi, Maeștrii, Demiurg* (Erou și bard), *Dincolo de tranșee, Vedenia, Într-o noapte de vară* (Fata lui Dom Nae), *Pentru pîine* (Cocota), *La Marseillaise, Masa a șaptea, Tatăl* (cu cîteva precizări ilizibile, *n.n.*), *Visul unei nopți de iarnă* (Artur Protopopescu), *Balada Bardului Barbar* (titlu reluat în două însemnări ulterioare, *n.n.*), *Vestala* (care iese înaintea rivalei condamnate la moarte), *Sclavul, Argatul, Lăutarul, Bandiții, Mama, Tatăl care are un copil din flori, Romanticul, Compozitorul și tenorul, Soldatul, Ofițerul, Servitorul, Copilul poetului, Doctorul.* Precizările autorului, începînd cu *Sclavul*, sînt mai largi. Cum textul este ilizibil pe o mare întindere, n-am încercat să-l mai reproducem. Titlurile și cele cîteva însemnări care pot fi citite ne dau însă posibilitatea să grupăm temele care-l preocupau pe Gib I. Mihăescu în această perioadă în patru: 1) războiul, 2) viața artistică, 3) preocupări umanitariste, 4) întîmplări aventuroase sau extravagante. Între acestea, un loc preponderent îl ocupă cele care explorează mediile artistice: *Manuscriptul furat, Maeștrii, Demiurg, Balada Bardului Barbar, Compozitorul și tenorul, Copilul poetului.* De remarcat că unele au o legătură directă cu *[Maestrul]*, după cum vom vedea. În însemnarea care însoțește titlul *Copilul poetului*, de pildă, citim într-o paranteză, cît ne permite starea foarte proastă a manuscrisului, că este vorba de „piesa tatălui" copilului, speculată, se pare, de un editor, poetul Oltea. Ne întrebăm, mai întîi, dacă este vorba de vreo legătură cu *Manuscriptul furat* și, în al doilea rînd, observăm că poetul Oltea apare în mai multe variante, și în manuscrisul piesei *[Maestrul]*. Pe o jumătate de filă, ruptă dintr-un formular, scriitorul notează, cu creion chimic, ordinea relativă a unor scene din piesa *[Maestrul]*: „1) D-na și d-l Cornea, 2) Cornea, 3) ⟨Poetul⟩ Cornea și poetul Cudalb, 4) Cornea, 5) Cornea și d-na Cornea". Gib I. Mihăescu revine asupra acestor proiecte într-un manuscris ceva mai întins și mai ordonat, păstrat în arhiva de la Drăgășani. Manuscrisul cu aceste însemnări numără 5 file, scrise cu creionul sau cu cerneală, pe recto și verso. Primele trei file sînt rupte dintr-un caiet, iar celelalte două rezultă dintr-o jumătate de coală îndoită. Aceste note sînt compuse din fraze sumare, chiar eliptice. Citite fără să avem posibilitatea de a cunoaște intențiile și codul personal care urma să-l ajute pe scriitor în dezvoltarea lor pînă la textul definitiv, astfel de fraze apar, în unele cazuri, criptice sau chiar prost scrise. Ele sînt rezultatul unei elaborări extrem de grăbite, sub imperiul unor idei încă insuficient prelucrate. Primul sau primele cuvinte sînt subliniate de autor, pentru a departaja o însemnare de alta sau pentru a obține și un eventual repertoriu de titluri. Din loc în loc nota este tăiată cu linii verticale, cu cerneală, de regulă generală, cum am observat și altădată, cînd autorul a folosit-o într-o schiță sau nuvelă. Peste textul tăiat, autorul notează cuvîntul: „*scris*". Așa este cazul cu nota *Violonistul* (f. 1v. — f. 2r.) folosită în redactarea schiței *În tren*, publicată în „Luceafărul", seria a III-a, București, IV, nr. 13—14, iulie 1919, pp. 294—297. Schița este reprodusă în ediția de față, vol. I, pp. 10—19. Vezi și comentariile de la p. 763. Formînd o unitate, reproducem în întregime acest manuscris, urmînd să ne oprim asupra celor mai interesante din aceste sumare proiecte, cu precădere asupra acelora care au o legătură, mai directă sau mai puțin directă, cu opera dramatică a scriitorului.

„*Secretarul de avocat*, licențiat etc. Îni seara licenței, toată lumea era a lui. Acostează o domnișoară; îl face prost; sunt secretar etc. Ești prost.

Căminul de studenți. D-ra. Vine o studentă d-nă. Toți studenții în jurul ei. Reușește studentul d-rei celei mai frumoase. Aceasta îi spionează. Înțelege de ce.

Poetul care crede mult despre sine. Într-o seară, cu niște d-re, la berărie. În culmea expansiunei. La masa de alături, cițiva poeți. Vă pot demonstra că sunt foarte ușor de făcut versurile lui.

[1] În arhiva de la Drăgășani se păstrează mai multe file dintr-un curs de *Drept roman*, care corespund perfect (hîrtie, grafie, creion) cu schițele de proiecte literare la care ne referim. Toate aceste indicii exterioare ne conduc la anul debutului, cînd scriitorul, din nou student, după campania din 1916—1918, frecventa și cercurile literare bucureștene, poate mai asiduu ca amfiteatrele Facultății de Drept.

D-ra femenistă găsește în sfîrșit unul care are părerile ei. Acesta o cucerește. Se ivește un altul cu păreri contrare. El vorbește așa de frumos că i-o ia. Femenistul se miră. Ea devine contra femenismului.

Soțul văduvei căreia[1] i-a[u] mai murit 3 bărbați. El tot o ia, neîncrezător în astfel de prostii. I se întîmplă un accident de tramvai; nu mai umblă cu tramvaiul, ci cu trăsura; i se întîmplă altul, de trăsură. Și așa mai... Frica de a nu muri și el îl cuprinde.

Execuția cu baioneta: Eram și eu printre cei de executat. Ofițerul glumea. Îi repezea spre noi și-i speria[2]. Am înțeles că nu ne va executa și m-am legat de speranța asta.

Cazaca, care se laudă că a luat parte la o șarjă. Un vis: femeia iubită care năvălește la mine cu sabia scoasă. (O studentă rusă la Paris, sergentă la cazaci.)

⟨*Mama* frumoasă cu fiică urîtă.⟩

Poetul bătrîn către poeții tineri, fremătători: am luptat cu mine însumi ca să vă spun. Ei bine, aveam o fantezie grozavă. Am început să fumez; a început să dispară încetul cu încetul. N-am știut de ce. Fumam mult. ⟨Dar spre bătrînețe⟩ Conchisesem că sunt un mediocru. Spre bătrînețe am lăsat tutunul, căci suferеam de inimă. O reîntoarcere bruscă a fanteziei... dar scurtă. Pe urmă a venit bătrînețea. Noi rîdem și fumăm înainte.

Femeia care spune la toată lumea că e amanta lui X și totuși nu i se dă.

Femeia prinsă de amantul ei cu altul. Frica ei. Dar amantul nu zice nimic. Furia ei.

Unghiul lobului frontal. Gelozie între 2 savanți.

Între femeia cultă și femeia frumoasă. Gelozie între amîndouă.

Curiozitate. Visez la șosea. Un domn vine și se spînzură în fața mea. Frînghia puțin lungă; poate să-și facă vînt, în vîrful piciorului, de la pămînt. Privirea lui îmi cere ajutor. În fața morții dă înapoi. L-am lăsat, ca un laș, de curiozitate.

Doi pictori cari pictează la șosea. Nu se cunosc. Se privesc cu dispreț unul pe altul; caută fiecare să vadă ce fac din cauza

[1] În ms. *care.*
[2] În ms. *sprea.*

unei fete. Se întîlnesc prin acelaș tufiș, porniți amîndoi să vadă ce lucrează.

Nemțoaica virgină; iubire și pentru război. În refugiu. La reîntoarcere o văd cu un ofițer neamț; i se dase. Mă privește cu ceva atenție dar și cu dispreț. Vorbim. Ți-am spus că vom învinge. Nemții sunt bătuți.

Academia. Ne privim peste bănci. *Un éclair, puis...* Vine un maestru renumit. Ea nu se mai uită la mine sau f. puțin. Gelozie pe maestru.

Studentul devine din ce în ce mai trist și mai slab. E palid și frumos. Vede o d-ră la berărie. Ochiri, zîmbete, rîsete cu subînțelesuri, vorbe în șoapte. Fericit. Dimineața, cînd se scoală vesel, scuipă sînge. Trist și vesel. A doua zi idem. A treia. Ia sputa în sticlă, se duce la laborator. ⟨Seara întîlneș⟩ Cînd să ia rezultatul, i-l dă domnișoara din seara trecută. Era și ea studentă. Cum, e al dvs., buletinul? O, nu. Dar e? Pozitiv! Da. Da. Bieții tuberculoși. O! El rîde ca ea să nu bănuiască și rîd amîndoi. El face spirite etc.

Studenta care e curtată. Ar vrea să se dea, nu se dă; iubește un tînăr care nu vrea să știe de căsătorie. E hotărîtă să i se dea. Nu îndrăznește. Îi scapă la momentul oportun. El o părăsește. Ea se face profesoară, pleacă în provincie. Cancanuri etc. Nu se mărită deși respinge ocazii. 30—35 ani. Se dă unui licean. Iubirea e dulce; regrete. De necaz [o] sfătuia [pe] o colegă a ei mai tînără să aștepte măritișul și să nu cedeze unui tînăr care o curta pe cealaltă. Pe urmă îi spune adevărul. Dar nici cealaltă n-o ascultă.

Violonistul care se dă *în tren*[1] *(s.n.)* drept o celebritate. La o stație următoare se urcă celebritatea. Ea, cea pe care *Primus* o ceruse dîndu-se celebritate, nu cunoștea pe *Secundus*[2], celebritatea. *Secundus* nu știe nimic. *Primus* nu cunoaște pe *Secundus* și se laudă înainte. *Secundus* zîmbește. Laudele devin prea mari, lipsă de modestie, spune cineva la urechea lui *Secundus*, care tresare. El ar vrea să întrerupă pe tînăr, dar îi pare rău că cucerise dama. Vine în gara apropiată cineva în vagon. Ați venit, și pronunță numele celebrității. Toți se privesc. *Primus* e galben. *Secundus* se apropie de el. — Și pe

[1] Vezi schița cu acest titlu. Peste textul barat al însemnării, autorul notează: „scris".
[2] Sublinierea numelor personajelor *(Primus, Secundus)* ne aparține.

mine mă cheamă tot așa ca pe d-ta. Sunt nefericit că n-am talentul d-tale.[1]

Geniul socialistului: cum ai putut să te gîndești că vei fi egal cu mine. Eu îți voi da, ce-ți voi da, din milă, dar tu nu vei izbuti niciodată să iei ceva din mîinile mele. *Fata frumoasă și egalitatea. (s.a.)*

Tipul care se poartă rău cu altul dar care tot el pozează în victimă.

Moștenirea de 2 milioane, dacă vor avea copii. El, bărbatul ei, o iubește mult și n-ar vrea ca ea să i se dea altuia. Trebuie însă. În momentul cînd ea se dă. (Comedie: el tip de gelos.) Al treilea iubind și el pe cea care i se dă doar de ocazie. Maupassant.

Domnișoara stă în aceeași casă cu un poet; el la mansardă. Se aude de marele succes al unei piese. Ea îl privește disprețuitor pe poet, gîndind la celălalt, deși acesta era autorul. Convorbiri între ei înainte și după.

Socialistul care moștenește un milion. Cum se ascunde de tovarăși.

Balada Bardului Barbar. Neînțeles de soția lui pe care o luase din datorie.

Tipul care își închipuie că pentru a cuceri o femeie trebuie să-i vorbească mult. Toacă fără voie [lectură incertă].

Poetul care se duce la un critic să-i citească; îl pisează criticul pe el.

Domnișoara care citește poezii unui critic. Iubești d-ră? Ochi mari. (Lovinescu)

Preotul care săvîrșește o crimă din *apostolat (s.a.)*. Trebuie s-o săvîrșească. Salvase societatea. Avocatul pledează că era beat. Nu!

Ex lex. Bucuria celui care găsește acest titlu.

Savantul bătrîn, filolog de ex., care citește în teza de doctorat a unui medicinist că creierul bătrînilor începe să scadă. Gînduri amare. Îl simte noapte scăzînd. Se convinge singur că începe să devină idiot. Își luase adio cu seninătate de la tinerețe: acum era acum.

Mediocrul: avîntul lui de bucurie în fața inferiorității unui al treilea, și mai și, și unui al patrulea. Îl face să se creadă egal cu cei mari.

[1] Acest mic text formează nucleul epic al schiței *În tren* (1919).

Spiritele mari par a se menține. Buda e mai inteligent decît aproape toți de-acum. Dar cînd pentru geniile viitorului noi vom părea niște copii, ei vor rîde de sistemele și pretențiile noastre ⟨și în special⟩ față de săriturile pe care ei le vor face întru căutarea adevărului, sărituri care la cei mai superiori oameni ai noștri sunt mici. Gelozia savantului de-acuma.

Autorul de reviste proaste: în loc de spirit, pornografie. Visătorul mahalalei.

Doamna care lansează un poet[1]; îl părăsește apoi. El sufere; ea nu-i cedează vroind ca el să sufere, s-o blesteme. Blestemul lui îi face bine, o încîntă. Simte senzația marilor amante inspiratoare. Dar el amenință să ia pe alta. Se schimbă ca prin farmec. Încearcă să redeștepte amorul. Zadarnic. Lui i se pare curios; o implorase atîta și acuma. El iubește pe cea nouă.

Subreta mahalalei. O revistă de mahala. Ea joacă infect. Primește un coș cu flori și aplauze de unde pornea coșul. Emoție; a jucat bine. Vine în cabină un funcționar comercial. Jocul dvs. grozav! Ea socoate tîmpiți pe cei ce-au dat-o afară din conservator. În noaptea aceea se culcă cu funcționarul. E primul care-i vorbise de talent. Și-o impresionează mult acest lucru, cu toate că nici ea nu mai credea în el.

La pictorul X, artista Z face cunoștință c-un cronicar dramatic: ea îi citea cronicile; el vorbea de marile teatre și era spaima artiștilor și artistelor. Ea juca la teatre unde el nici nu se ducea. Într-un rînd pictorul îi spuse ei că-i va aduce pe cronicar la teatrul ei, că acela îi va face un articol elogios, descoperindu-i talentul. Preparațiile ei. (Sforțări de-a fi artistă mare.) Cronicarul rîde însă. În fața ei, ca să-i facă plăcere pictorului, face pe seriosul etc. Ai fost bine d-ră. Bucuria ei este extraordinară. Se dă pictorului. Așteptînd jurnalul de a doua, a treia, a patra zi. Nimic, nimic. Ea tot cumpără înainte.

Cronicarul care distruge o artistă. Ea i se dă. El îi aduce laude corpului, revine puțin asupra jocului, dar nu o dă ca mare. Ea se înverșunează. El începe a o iubi. Dar nu vrea să-și strice reputația de critic conștiincios și de gust. Căci ea juca exact, dar n-avea emoție. El tot spera că se va îndrepta. Ea îl părăsește; el sufere grozav. Ea îi va receda dacă îi va face o

[1] Vezi schița *Figurina*, „Luceafărul", XIV, nr. 20—21, decembrie 1919, retipărită în ediția de față, vol. I, pp. 32—50.

cronică elogioasă. O face. Bucuria ei este extraordinară. Femeia care se încîntă cu laude false.

Visătorul de dame din lumea mare. Dar n-are talent puternic. Ajunge la ele pe alte căi. Nu prin talent. Ciudă.

⟨*Timidul* se plînge că nu-l iubește nici o femeie. Începe cu una; celelalte toate se grăbesc. Nu le mai poate prididi. Începe să slăbească. E delicat și nu poate goni nici una. Și se ivesc din ce în ce mai multe.

La cinematograf. Din desfășurarea filmului: vestea sosirii bărbatului, supărătoare amanților. « D-aia e rău să fii bărbat », exclamă cineva, un artist, « produc neplăceri ». Stătea alături de un domn și-o doamnă. Doamna cu simpatie, bărbatul îl privește cu ură.

Epigramistul. Discuție cu cineva. Îl agasează *[lectură incertă]* cu disprețul lui și pleacă nespus de mîndru. A doua zi apare volumul aceluia. Face furori. O nouă întîlnire.

Poetul, cînd vine primăvara, se plimbă; e fericit. Se întoarce la el; începe să scrie: Toamna.⟩ [1]

Adam gonit din rai. Acolo iubea doar platonic. Chiar D-zeu vorbise cu un *[urmează cîteva cuvinte ilizibile]* să-i dea să miroase o floare ca să fie însărcinată. Mărul. Goana. Triști: în ei reînviază patimile, pe care nu le resimțiseră pînă atunci. Pofta de viață, de luptă, de iubire. « Îți mulțumesc, Doamne, că-mi dai viața. Mai bine așa și scurtă, decît infinită și monotonă. »

⟨*Poetul* timid care-n prezența unei femei imaginează lucruri extraordinare. Nu e-n stare totuși să spuie o vorbă.⟩

Omul care vrea să statornicească imaginația în legi definitive: oricine, în urma consultării acestor legi, ar putea inventa. Iar el, legiuitorul, ar acumula de-a lungul veacurilor gloria celorlalți, pe care le-o fură definitiv; îi și vede fără glorie, căci el are imaginație. Dar primul pe care-l învață teoria lui dă greș.

⟨*Tipul* cu imaginație neprecizată; geniu neprecizat.⟩

[1] Notele: *Timidul*, *La cinematograf*, *Epigramistul*, *Poetul* sînt tăiate cu cerneală, fără să apară peste ele cuvîntul „*scris*", ca în cazul acelora pe care le-a definitivat și publicat. Ultima, *Poetul*, are o evidentă legătură cu schița *Zi de primăvară*, apărută în „Gândirea", I, nr. 3, iunie 1921, p. 47. Textul se află reprodus în ediția de față, vol. I, pp. 51–54. Nu știm cum au fost folosite celelalte 3 note șterse, care puteau deveni subiecte de povestiri pentru revistele și ziarele vremii.

Turcul cu haremul. Își ținea femeia închisă; o ferește de orice. Deodată îi vine bănuiala că ea nu-l iubește și că i se dă și i se arată a lui, el nemaiavînd nici un concurent. L-ar iubi alegîndu-l față de altul. Încearcă. Negativ. — Altul tot așa; dar n-o iubește nimeni altul pe nevastă-sa. N-o mai iubește nici el.

Ofițerul care înșeală o fată ș-o părăsește. În seara cînd se hotărăște să n-o mai primească, o granată îi rupe o mînă.

⟨*Femeia* care s-a jertfit pentru mine și de care mi-a fost rușine acum să ies cu ea pe stradă.⟩

Triumful imbecililor. Suflet superb, elastic, subțire, superior, mare visător, mîndru de inteligența lui. Burghezii din juru-i îi simt mîndria. Ciocnire; unii se retrag neînțelegîndu-l; lașii rămîn alături, urîndu-l dar slăvindu-l. Inventează ceva. Toată lumea e în așteptare. Fericit de mersul triumfător al invenției nu spune la nimeni, dar își arată și mai mult orgoliul lui de nobil intelectual. Ei pricep că el prepară ceva în umbră [...][1]

Femeia căreia i-a murit bărbatul de cîtva timp, tristă pe stradă. Un tip asemănător cu bărbatul trece. Ea rămîne pe loc împietrită. Tipul se apropie tot mai mult și trece nepăsător. Ea se ia după el, fără să știe ce face. El se întoarce, îi propune cuvinte murdare.

Cei doi: unul povestește anecdota cu o cățea: unul zice cățá, celălalt cățé; se ceartă asupra orașului unde s-a întîmplat anecdota.

Prietenul bun: nevasta prietenului lui îi face curte; el o urăște pentru asta; ea îl invită și-l primește aproape goală; el se indignează, dar ea e frumoasă; dialogul lor [2]; o ia la bătaie. Acasă are insomnie. Găsește pe prieten la nevasta lui.

⟨*Nu-mi place* tipul ăla: leșinat, abia se mișcă. Nu-mi place tipul ăsta ce tot merge așa țanțoș. Nu-mi place tipul ăsta, așa, nici moale, nici țanțoș.⟩

Poetul care vrînd să se însoare face pe modestul cu zestrea. Socrul speculează. El vroise totuși s-o ia p. bani. Ajunge s-o ia fără nici un ban.

Gogulet. Ce cauți d-le? Ieși afară! Că am venit etc. Ieși, d-le, afară. Mie: Fă tu pe unchiu. Zi-mi. Bine, Gogule! Eu: — Bine, Gogule.

[1] Textul urma pe o filă care nu s-a păstrat.
[2] De reținut asemănările cu *Între porțelanuri.*

⟨*Noaptea de sticlă*[1]. Poetul pe care toţi îl respinsese, bolnav de oftică, pe patul de moarte, primeşte prin gazete vestea marei lui reuşite tocmai acum. Deschide fereastra: noaptea de sticlă.⟩

D-ra amatoare de senzaţii violente zice *[cuvînt ilizibil]*. Supusă la încercări din ce în ce mai mari. Frică şi *[cuvînt ilizibil]*.

Marele filozof recunoaşte adevărul uriaş exprimat de înaintaşul său. Şi el se gîndeşte la o uriaşe teorie, care să dărîme pe-a celui dintăi.

Minunea: ţăranul care ducîndu-se acasă după front cade de oboseală, i-e frică, oboseala îl învinge. Cere ajutorul lui D-zeu ca pe front. Se trezeşte, cunoaşte locurile din juru-i.

⟨*Amorul* prin stăpînire, prin prefacere de indiferenţă. Comparaţie între mine şi cel ce se boceşte. Dar ajunge la concluzia că al lui e adevăratul amor. Încerc s-o conving... dar văd că imediat ce mă simte slab, se ridică de sub stăpînirea-mi. Sunt condamnat să mă prefac înainte.⟩

Tipul care găseşte pe tipesa ce-o ceruse el, şi-l refuzase, cocotă. Îi face o vizită.

D-na din elită care n-are naţionalitate. Iubea pe francez. El simte aceasta; gelos de patria lui.

Amanta poetului care se poartă rău cu el, ca el s-o blesteme frumos.

Tipul care face intenţionat pe zăpăcitul să se creadă că e savant. Cum îi iese zăpăceala.

Soţia poetului, poetă, nu ia pe un prostovan care-i face curte, căci n-are stil în vorbă; ia pe un poet: gelozie literară pe soţul ei. Bătaie. El aşteaptă momentul cînd ea va înţelege şi-l va părăsi.

Artista mare care trăieşte cu un cronicar prost. Fiindu-i amant, el vorbise întîi bine de ea. Pe urmă toată critica. Ea credea — ca şi el — că el a dat tonul şi imediat ce va înceta să-l iubească va fi doborîtă. El era însă un cretin. Pe ea însă ar fi iubit-o mulţi. Un autor chiar o iubeşte, ca şi ea pe el, dar nu-şi spun nici unul."

[1] Peste textul acestei note se suprapun, scrise cu litere mari, cuvintele: *Pictorul Sulfină*. Vezi comentariul şi textul publicat de Diana Cristev sub acest titlu *[Pictorul Sulfină]* în „Manuscriptum", XI, 1(38), 1980, pp. 105—115. Diana Cristev observă cu justeţe legătura dintre acest tip de personaj şi eroii unor încercări teatrale din tinereţe (p. 108).

Din cele 69 de proiecte, de schiţe, nuvele sau piese de teatru, cîte cuprind aceste însemnări fugare ale autorului, 24 sînt consacrate vieţii artistice: *Poetul*, *Poetul bătrîn*, *Doi pictori*, *Academia*, *Violonistul*, *Domnişoara [şi poetul]*, *Balada Bardului Barbar*, *Poetul [şi criticul]*, *Domnişoara [şi criticul]*, *Autorul*, *Doamna care lansează un poet*, *Subreta*, *La pictorul X*, *Cronicarul*, *Visătorul*, *La cinematograf*, *Epigramistul*, *Poetul [, primăvara]*, ⟨*Poetul timid*⟩, *Poetul [şi zestrea]*, *Noaptea de sticlă*, *Amanta poetului*, *Soţia poetului*, *Artista*. La acestea vin să se adauge, în mod firesc, cel puţin alte 9 însemnări în care autorul se arată preocupat de creator în general: savant, filolog sau filozof, inventator, jurist etc. Aproape jumătate din aceste însemnări (33) explorează aşadar medii artistice şi intelectuale. Unghiul din care sînt privite personajele este, de cele mai multe ori, ironic, întocmai ca în schiţele *În tren* şi *Figurina*, „cu eroi farsori, înfăţişaţi într-o atmosferă de comic şi de satiră" („Gândirea", nr. 10, dec. 1935, p. 490). Cu unele excepţii (Romulus Dianu), aceste lucrări de tinereţe ale scriitorului n-au întrunit adeziunea criticii. Aceeaşi „atmosferă de comic şi de satiră" învăluie şi personajele din primul proiect dramatic al lui Gib I. Mihăescu, piesa neterminată *[Maestrul]*, care comunică foarte clar cu schiţele începutului publicate în „Luceafărul" *(În tren*, *Figurina)*.

În arhiva de la Drăgăşani se păstrează o însemnare în care scriitorul, sub cuvintele *Născut şi făcut*, schiţează pentru prima dată subiectul acestei piese. Însemnarea, în parte dialogată, făcută cu creion chimic pe o filă de caiet, are toate caracteristicile grafice din perioada de tinereţe. Se mai păstrează, în aceeaşi arhivă, precum şi în fondul de manuscrise de la Muzeul Literaturii Române, şi alte însemnări din această perioadă, care interesează creaţia sa dramatică[1]. Varianta nuvelei *Vedenia*, citită de autor în cercul revistei „Luceafărul" în 1919, redactată înainte de această dată, păstrată, de asemenea, în arhiva de la Drăgăşani, are exact aceleaşi particularităţi grafice: scris mărunt, ordonat, mai strîns, cu literele mai puţin aruncate, chiar caligrafic în pasajele recopiate. Supunîndu-se unor obişnuinţe din perioada şcolarităţii, scriitorul foloseşte mult creionul şi hîrtia de caiet. Coroborînd rezultatele analizei de fond, prin reportarea la cele două schiţe satirice din 1919 (care de altfel figurează între proiectele citate), cu cele ale

[1] Cele de la M.L.R. au fost cercetate de Diana Cristev în studiul *Gib I. Mihăescu — dramaturg veleitar?* în „Manuscriptum", II, nr. 1(2), 1971, pp. 94—107.

analizei factorilor exteriori (hîrtie, grafie, cerneală, creion) ajungem la concluzia că scriitorul a redactat textul *Născut şi făcut* în 1919.

„*Născut şi făcut:* şi-i spune pe departe că aceşti poeţi strică casele oamenilor. El aprobă adulterul făcut cu poeţii şi-i face elogiul adulterului (cu mult mai frumos şi mai poetic decît îl făcuse prozaicul poet cînd vrusese s-o captiveze). Face deosebirea între banalitatea căsătoriei şi poezia adulterului [1]. Îi pare rău că unchi-său l-a făcut să urmeze comerţul. Simte că ar scrie, dar i se pare că s-ar face de rîs. El scrie, dar pe ascuns. I-e ruşine să citească poetului. *Născut* [2] spune: Eu nu sunt ca *Făcut*, care de la sine a abordat poezia. Vine *F.* şi spune: Şi culmea, nu m-aş fi gîndit că am să ajung mare scriitor. Dar tot auzind pe *N.*, am prins gustul. Iar N.: Uite omul mare; de ce se apucă, îl prinde, dar eu pe care nici comerţul nu mă prinde. Iar *F.:* Am făcut cîteva afaceri adorabile pe lîngă poezie! Iar N.: Uite omul mare, el face şi afaceri şi reuşeşte; iar scrisul îi e uşor. Nu ca mine care sunt pierdut după scrieri. *F.:* Cum, scrii ceva? *N.:* Nu, nu. Abia în urmă, aproape bătrîn, *N.* trimite unui critic o piesă pe care o ţinuse o viaţă întreagă. Criticul vine şi-i spune: E o capodoperă pe lîngă care operele lui *F.* nu fac două parale. El priveşte pînă aici iubirea soţiei ca o favoare şi i se pare curios cum o femeie atît de superioară, amantă de poet, mai are timp să se uite şi la el. Cînd îşi prinde nevasta, crede că poetul, rivalul său — Stan Bolohan — suferе."

Pe versoul acestei file se află o însemnare care comunică cu notele *Geniul*, *Moştenirea*, *Socialistul*. Subiectul şi chiar un termen tehnic latinesc ca *patrimonium*, precum şi grafia asemănătoare cu aceea din unele note de curs (unele din ele referitoare chiar la *Dreptul roman*) ne întăresc şi mai mult în convingerea că proiectul *Născut şi Făcut* este din 1919, sau anterior, din perioada începuturilor studiilor sale universitare. Pentru valoarea lui documentară, reproducem şi acest text:

„*Domnul Egalitate:* geniul care tună şi fulgeră contra moştenirilor; nu e socialist pentru că e de părere ca fiecare să aibe avere după resursele lui intelectuale. Cere desfiinţarea

[1] Nu altfel gîndeşte Geo din drama *Pavilionul cu umbre.*
[2] Sublinierile, cu excepţia începutului, *Născut*, *Făcut*, *N.*, *F.* ne aparţin.

moştenirii însă pentru ca toţi să se ridice de jos. Aceasta e egalitatea pe care o propovăduieşte el şi pe care legile, dacă n-o admit [1] o va pune el în practică cu imensele lui averi, cîştigate din greu. El e geniu şi ştie că cei ca el vor fi bogaţi. E orator bun şi-i influenţează pe toţi cu puterea lui de vorbire; alcătuieşte un partid întreg. Moştenirea unui copil e un *patrimonium*, după el, care se fură societăţii. Dar el fiind geniu, copilul lui se naşte idiot, tocmai cînd el a hotărît să-şi împartă averile, fiind încă în viaţă, ca copilul lui să nu moştenească; văzîndu-şi copilul idiot, din cauza cheltuielii de energie intelectuală a lui, înţelege că şi-a furat copilul."

Din aceeaşi perioadă este şi un alt proiect, pe care scriitorul îl intitulează *Balada Bardului Barbar*. Între acest text şi însemnarea anterioară cu acest titlu (v. p. 390) nu mai este decît o foarte vagă legătură. Pe versoul filei se află notat, fără precizări în plus, un alt titlu întîlnit şi în însemnările anterioare: *Hanul din răscruciul drumului*. Textul *Balada Bardului Barbar* are exact aceleaşi caracteristici grafice ca şi *Născut şi Făcut*. Scriitorul foloseşte pînă şi majusculele *(Bardul Barbar)* pentru a pune în relief cuvintele care numesc personaje fără o stare civilă bine precizată, individualităţi încă neînchegate. Cu *Balada Bardului Barbar* scriitorul încearcă să realizeze o legătură între două grupuri tematice care îl preocupau atunci: temele umanitariste, cu problematică socială, şi cele intelectualiste, axate pe raportul dintre creator şi îndrumător (poet, în sens larg, şi critic, artist şi cronicar). Scriitorul găseşte, cum şi notează undeva, în aceste raporturi, subiecte de comedie, în care strecoară reflecţii amare.

„*Balada Bardului Barbar*. Poetul de jos care are trecere în saloane. Şi-aduce aminte că ⟨el [2] e ridicat⟩ părinţii lui sunt lucrători de fabrică şi părăseşte saloanele, p[entru] a se îmbrăca prost şi a pleda pentru mase. Poezia lui delicată şi lirică devine declamatoare. Iubita lui, o femeie din lumea mare, îl înşeală cu altul ⟨; el se c⟩ văzînd că n-o mai bagă în seamă. El se căsătoreşte cu o săracă, dar aceea nu primeşte ca el să-şi împartă banii săracilor; ea înţelesese să-l ia ca s-o facă cocoană. Altfel ia pe muncitorul pe care-l părăsise p[entru] poet. Chiar înainte de a o lua,

[1] În text *admite*.
[2] Scriitorul n-a tăiat şi pronumele *el*, deşi este evident că ţine de *e ridicat*.

poeziile lui socialiste n-o încînta[u]; dar simte o deosebită plăcere p[entru] poeziile lui lirice și parnasiene. El își dă seama de prăpastia în care a intrat și vrea să se reîntoarcă la nobila *[lectură incertă]* lui iubită; aceea ⟨chiar⟩ cumpără fabrica în care el se făcuse lucrător; ea-l disprețuiește acum. Poeziile lui nu mai sunt vîndute și un critic mare declară că ultimele lui opere, cu care se ocupase cea mai mare parte din viață, nu-s artă ci demagogie. El se găsește deci în situația Bardului Barbar care scrie poezii la Roma, dar nefiind înțeles se reîntoarce în patria lui, unde de asemenea nu e înțeles. Și el are impresia că e suspendat în golul rece, ca un astru ținut în loc, „la jumătate de drum de doi sori în mers" *[cuvînt ilizibil]*.

După aceste tentative, surprinzătoare prin mulțimea ieșită din comun a proiectelor, care au în centru raportul dintre creator și îndrumător, autorul trece, în același an (1919)[1], la conturarea unei trame în proză care va sta la baza piesei *[Maestrul]*. Textul se păstrează la Muzeul Literaturii Române din București, sub cota 15253. El a fost cercetat și reprodus, cu unele omisiuni, de Diana Cristev în revista „Manuscriptum"[2]. Raportarea acestui manuscris la cele descoperite de noi în arhiva de la Drăgășani confirmă întru totul supoziția Dianei Cristev că „acest text în proză constituie antecedentul literar al viitoarelor lucrări de dramaturgie cu această temă, o schiță de subiect, pe care autorul o va transpune scenic".[3] Față de însemnările anterioare ale scriitorului, sumare, în care subiectul e abia sugerat sau vag creionat *(Născut și Făcut)*, acest text se înfățișează, cum constată aceeași cercetătoare, ca adevăratul „arhetip al variantelor ulterioare de teatru cu această temă. Manuscrisul 15253 de la Muzeul Literaturii Române cuprinde 5 pagini în folio și are toate caracteristicile perioadei de început din activitatea scriitorului, asupra cărora ne-am oprit mai înainte: autorul folosește creionul chimic, scrisul este mărunt, asemănător notelor de la curs și din variantele nuvelei *Vedenia* (1919). Pe versoul filei se află o listă de personaje care revin și în variantele ulterioare[4]: „Petre Cornea, critic ⟨publicist⟩, Radu Delaolt, poet; Grigore Manea, poet; Anton Petri, cronicar teatral și reporter mondain; un doctor; un artist; Irène Popp ⟨Ialomiceanu⟩; Octavia Cornea, sora

[1] Vezi și constatările Dianei Cristev, *art. cit.*, p. 94.
[2] *Ibid.*, pp. 96–100.
[3] *Ibid.*, p. 96.
[4] Filiațiile au fost fixate de Diana Cristev în studiul citat.

criticului; Maria Petri". Față de lista, mult mai săracă, descoperită de noi la Drăgășani, aceasta este mai bogată, atestînd un alt stadiu de elaborare, mai avansat.

Interesantă este o altă constatare. În lista de proiecte din perioada cît scriitorul era student la București, cînd a desfășurat o activitate literară susținută, în special după întoarcerea din război, două titluri atrag atenția în mod deosebit: *Manuscriptul furat* și *Maeștrii*. Separate de *Hanul din răscruciul drumului*, cele două titluri, aparent fără legătură între ele, sînt unite printr-o linie curbată, în ambele capete cu semn de săgeată. Ștearsă de vreme, linia abia se vede. Din dreptul titlului *Maeștrii*, printre rînduri și peste rînduri, scriitorul notează cîteva fraze, pe spațiile mai libere, care astăzi nu se mai pot citi în întregime. Prima s-a conservat ceva mai bine: „[...] îl vede nevasta înainte de a-l publica și totuși îl publică [...]" Această frîntură de frază ne conduce către tranzacția dintre maestru și poet, cu miză sentimentală, din ms. 15253 de la Muzeul Literaturii Române. Dacă ținem seama că, pînă la urmă, *maestrul* își însușește hîrtiile încredințate de poet spre publicare, titlul *Manuscriptul furat* vădește nu numai legătura cu *Maeștrii*, dar apare chiar mai potrivit. Reproducem, de aceea, textul în discuție cu acest titlu.[1]

[MANUSCRIPTUL FURAT]

Un critic, deci un om menit să releveze talentul altora, să-i ridice în înălțimi, să-i consacre eternității. ⟨Totuși om. În calitate de critic, frumosul era...⟩ Asemeni acelor căutători de aur prin minereurile murdare, singura-i ocupațiune era de a alege frumosul pur din potopul de banalități cu pretenții, ce năpădește din toate părțile. Un sentimental. ⟨Și⟩ Nici nu putea fi altfel deși nu crease. ⟨Destul că știa să aprecieze.⟩ Sentimentalitatea nu implică imaginațiune. ⟨Tolera⟩ Destul că știa să claseze și să aprecieze ⟨pe al⟩ simțămintele altora. Avea stil frumos. Fraze curgătoare, cuvinte poate mai alese ca ale unui

[1] Manuscrisul 15253 de la Muzeul Literaturii Române are două variante. O reproducem integral numai pe cea mai amplă. Prima variantă începe cu propoziția: *„Eroul meu e un critic"*, pe care Diana Cristev o introduce, prin contaminare, în cea de a doua. Ca și în alte împrejurări, încercăm să restabilim, pe cît este cu putință, textul și intențiile autorului.

literat de profesie. Şi totuşi ⟨nici o pornire de patimi⟩ nici o pornire de patimi nu reieşea din rîndurile sale, nici o schemă de legendă nu-i brăzdase creierul. Într-un rînd scrisese. Dar îşi distrusese singur opera mai mult didactică decît literară ⟨deşi tendinţa era alta⟩. *[Text ilizibil.]* Prea era un bun critic ca să nu fie şi un bun autocritic.

Prieten cu toţi poeţii superiori, cu marii artişti; cuvîntul îi era ascultat în întreaga literatură. De el depindea succesul altora. Foarte citit şi prin urmare bogat. Locuieşte un apartament luxos în centrul capitalei, împreună cu o soră nemăritată, cu mult mai mare ca el. Un fel de pedagogă care înainte, pe cînd el nu era celebru, colinda oraşul dîndu-şi lecţiunile ba între zidurile posomorîte ale vreunui institut de fete, sau în ⟨camera [→] vreo odaie⟩ camera somptuoasă a fiicei cutărui mare bogătaş. Graţie ei a ajuns la situaţia de care se bucură. Ea l-a ţinut prin şcoli şi mai ales ea i-a făcut adevărata şcoală literară. O femeie nici urîtă, nici frumoasă, care nu iubise, care nu cunoscuse viaţa cituşi de puţin, dar care îi ⟨cunoştea⟩ studiase aşa de bine reflexul ⟨vieţei⟩ în operele nemuritoare pe cari le răscitise, le învăţase aproape pe dinafară! O exaltată după tot ce era superior în literatură.

Şi ca toţi entuziaştii, foarte molipsitoare. Exaltase pe fratele ei, înnebunindu-l după studiu, după frumos. Toate fetele care-i fuseseră eleve făceau pe sub ascuns versuri, visau vreun tînăr poet cu plete mari, ştiau zeci de pagine pe dinafară din marii ⟨poeţi⟩ autori.

Una din ele, fată de elită, fiică a unui mare demnitar, frumoasă, bogată continua să-şi viziteze pe ⟨noua⟩ fosta profesoară, care nemaiavînd nevoie de predat lecţiuni, se dăduse cu totul citirei. ⟨Ea se⟩ Profesoara o primea cu plăcere; căci afară de fratele său, care de astă dată o combătea de multe ori, nu mai avea cui să-şi impuie părerile fără drept de replică. ⟨decît acestei fete. Pe « de o parte » de altă parte, cealaltă găsea un frumos azil în casa fostei pedagoge⟩ Fata venea cu multă plăcere în casa fostei sale profesoare; viaţa ⟨acea⟩ saloanelor îi părea banală, cu ceaiurile, tangourile, cu tinerii cocheţi şi proşti care aveau acces în casa lor. Îi plăcea muzica clasică, teatrele; îi părea rău că nu e franţuzoaică. ⟨Ar⟩ S-ar fi găsit poate vreun mare poet, vreun scriitor ca s-o iubească, să-i cînte frumuseţea. În Franţa sunt atîţia! Se gîndea deseori la posibilitatea aceasta. I-ar fi plăcut şi un român de talent. Dar de un talent superior,

al cărui nume prin urmare să poată trece şi peste hotare. Vroia să fie soţia unui om de o celebritate mondială. De cîte ori venea în casa surorei criticului, se abătea şi pe la el. Îi plăcea să vorbească cîtva cu el, în biroul mare şi frumos, cu pereţii ⟨încărcaţi⟩ acoperiţi cu biblioteci încărcate. Observase desigur că de cîte ori se vedeau, tînărul se căznea să fie cît mai plăcut, mai curtenitor. Înţelese că el o iubea pe tăcute. ⟨Şi-i plăcea [→] nu vrea⟩, căuta să nu-i spulbere toate iluziile. Dealtminteri criticul nici nu-i da ocazie, căci socotea că momentul declaraţiei n-a sosit încă. I-ar fi plăcut şi ei criticul, desigur, ca om, dar nu în calitate de... critic. În orice caz, îl prefera feciorilor de bani gata şi tinerilor de familie din înalta societate.

Dar dacă ea ştia că el o iubeşte, nu ştia însă cît o iubeşte. De mult visa el declaraţia. Dar nu se grăbea. Avea planurile lui; nu vroia să strice tot printr-un gest greşit. Înţelesese felul ei de a fi ⟨direcţia idealului ei [→] către⟩ spre ce-i tindea idealul ⟨ei⟩. Pricepuse deci că numai atunci cînd va da o lovitură hotărîtoare, ceva care să-l facă şi mai grozav decît era pînă atunci, va putea să-i încredinţeze sentimentele. Prilejul nu întîrzie să se arate. Un oarecare boem îi aduse într-o zi un pachet de manuscripte. Un tip de visător dintre aceia care n-au şi nu pot avea altă ocupaţie decît visurile şi cititul, care ori de cîte ori o idee nouă îi fulgeră prin celulele creierului, simte fiori puternici prin corp şi ⟨care⟩ ori de cîte ori recitează versul vreunui poet mare, vocea tremurată şi ochii împînziţi de bură de lăcrimi dovedesc firea bolnăvicioasă a unei fiinţe ce-ţi face impresia că n-are alte organe decît sistem nervos ⟨îi aduse într-o zi un pachet de manuscripte⟩. Hîrtiile curate, scrise cu îngrijire, aproape caligrafic, nu prea îndemnau pe critic să le revizuiască; îngrijirea aceasta bătătoare la ochi îi da de bănuit ca şi cînd autorul ar fi vrut să înlocuiască talentul cu exteriorul paginilor. I se întîmplase de multe ori să fie astfel păcălit. De curiozitate însă începu cîteva pagini. Stilului frumos al boemului îi fu de ajuns atîta, ca să-l fure, să-l facă să citească pînă la urmă. Remarcă existenţa unui talent extraordinar. Descoperirea aceasta îl entuziasmă; acum avea mijlocul de a ajunge apogeul activităţei sale critice. Lansarea acestui tînăr pe piaţa literară avea să-l ducă indirect spre aceea pe care o visa necurmat. De aici ar putea începe piesa.[1]

[1] Probabil forma ei dialogată.

În ziua cînd aştepta venirea boemului, spre a-i preda manuscriptele şi încredinţarea că e un om superior, domnişoara cea bogată şi frumoasă îi vizita ca de obicei. Înainte încă de a trece în apartamentul sorei sale, poposi în biroul criticului. Acesta o primi vesel, sigur de izbîndă. Îi spuse că are să dea o lovitură grozavă care-l va ridica în cele mai mari înălţimi. ⟨Dealtminteri avea «tot» dreptate; a descoperi geniul, superioritatea altuia e tot către ce poate aspira un critic, fie el cît de mare.⟩ La întrebările ei nelipsite de curiozitate, îi vorbi de norocul lui. Găsise unul dintre cei mai puternici poeţi nu numai ai ţărei, dar ai lumei. Şi privind-o triumfător, aştepta de la ea felicitările, surisul făgăduitor. Dar nimic din toate acestea. ⟨După ce tăcu cîtva⟩ El păli. Dar iată că, după cîteva clipe de tăcere, ea deschise gura. Era fericit. Dar pentru puţin timp. Remarcă că pe ea n-o interesa atît fapta în sine a descoperirei, cît descoperitul, poetul. Îl întreba de vîrsta lui, de fizicul lui, dacă e sărac, cum e îmbrăcat. Nu uită să-l întrebe dacă hainele îi erau prea vechi şi dacă ⟨ştie⟩ poartă lavalieră. El abia răspundea. La urma urmelor chiar erau de prisos răspunsurile lui, căci ea îşi răspundea aproape singură ⟨la întrebările pe care şi le făcea tot ea⟩, punîndu-şi într-o lumină destul de favorabilă pe poet. Îl întrebă de numele ⟨celuilalt⟩ lui. Criticul abia putu îngăima: „Veţi vedea, veţi vedea". Atunci înţelese el că cea mai frumoasă lovitură a vieţii sale nu-i aducea lui personal foloase decît indirect şi puţin; adevăratele foloase le culegea în bună parte celălalt, ⟨sin⟩ fără de care el nu s-ar putea ridica. Constatarea aceasta îl îndureră. Fu însă atît de artist ca să-şi ascundă durerea. ⟨Dar lucrul acesta⟩ Ba chiar se prefăcu că e vesel. Lucrul acesta încurajă şi mai mult pe domnişoara, care-i ceru şi mai multe amănunte asupra fericitului poet. Şi nu plecă decît atunci cînd el îi făgădui că-i va face cunoştinţă cu celălalt.

Rămase singur în biroul său, privind cu jale ⟨sfîr⟩ înlăuntrul conştiinţei sale sfărîmăturile dureroase ale unui atît de frumos ideal. Tocmai atunci intra poetul. Sfios, tremurînd, acesta îşi aştepta sentinţa. ⟨Poetul⟩ Criticul ⟨nu ştia ce să facă, să-l laude, să-l dezarmeze⟩ îl primi rece, întunecat. ⟨...⟩ Poetul înţelese că nu plăcuse. Totuşi aştepta cu inima strînsă cuvintele tăioase. Şi acestea nu întîrziară să se arate. E ⟨că eşti⟩ bun, ⟨că⟩ are oarecare imaginaţie, avînt, dar îi lipsesc[1] atîtea şi atîtea. Ar

[1] În text, *lipseşte*.

trebui să mai aştepte. Poetul nu-l lăsă să continue. Să mai lucreze? Imposibil. Deja avusese crize nervoase, slăbiri bruşte de inteligenţă. Ba chiar unele accese care semănau atît cu cele de nebunie. ⟨Nu, nu⟩ Îi trebuia un repaus de cel puţin vreo doi ani ca să mai reînceapă ceva. Dar dacă nu putea cîştiga nimic cu operele lui, cum ar putea să se odihnească. La alţi critici nu se putea duce; doi mai mari îl refuzaseră net; alţii erau prea mici ca să-l lanseze şi să-l înţeleagă. La reviste nu se mai primeau decît bucăţi semnate de nume cunoscute. Mamă-sa, o femeie bătrînă şi săracă, abia putea cîştiga cîte ceva spălînd rufe. De multe ori avusese conflicte cu dînsa, căci veşnic îl îndemna să muncească. Pentru ca să cumpere hîrtie curată, ca să rescrie tot ce concepuse, a trebuit să... fure ultimele economii ale bătrînei, pîndind-o pe cînd le ascundea. De aceea luase hotărîrea ⟨supremă⟩ aşa urîtă: să facă şi pe hoţul cel mai ordinar furînd tot ce avea pentru zile de răstrişte o biată femeie, care din munca ei neputincioasă îl întreţinea pe el, om în toată firea, pentru ca să dea lovitura ⟨principală⟩. Dacă nu reuşea, să se împuşte, după ce-şi va arde manuscriptele. Deja pe cele vechi le arsese mamă-sa pe toate, chiar în ziua aceea, cînd aflase furtul. El nici nu îndrăznise să dea ochii cu ea. Noroc că lucrările bune erau în mîini sigure... A lăsat-o să-şi potolească furia arzînd hîrtiile, la care ştia că el ţine atîta. Pe urmă i-a părut rău tot ei, a început să plîngă. Abia atunci a îndrăznit el să intre. Şi-n loc ca ea să-i facă imputări, ea îşi cerea iertare. El atunci a liniştit-o, i-a mărturisit tot şi i-a ⟨spus⟩ făgăduit că sau se întoarce cu parale, sau va fi adus mort chiar în ziua aceea.

După ce-i mărturisi toate acestea, poetul tăcu. Apucă manuscriptul şi se îndreptă spre sobă. Criticul îl opri. Poetul îl asigură însă că nu se va împuşca aci pentru a nu-i murdări somptuoasa încăpere cu gunoiul stîrvului său. Avea atîta bun-simţ. Criticul, care în fond nu era o canalie, nu putea suporta cu sînge rece toate aceste pregătiri. ⟨Siguranţa⟩ Hotărîrea neclintită ce ⟨se cit⟩ reieşea din atitudinile, din gesturile, din ochii poetului îl înfiorau. Afară de asta, ⟨lucrurile⟩ calculînd mai cu atenţie faptele, îşi da seama că lucrurile nu puteau lua tocmai întorsătura de care se temea el. Dacă poetul va pleca 2 ani în străinătate şi el va avea grijă de acest lucru, atunci pericolul nu era tocmai inevitabil. Va şti el să-l ducă la Paris; cu firea lui poetică va prinde gust de oraşul acesta şi nu se va mai reîntoarce niciodată. Piesa cea grozavă, printre manuscripte, era o piesă cu desă-

vîrşire superioară — va putea fi tradusă în franţuzeşte şi desigur că va avea succes şi acolo, lucru pe care el, critic, îl garanta. Succesul piesei, succesele ce vor decurge de aci, toate acestea ⟨vor⟩ îl vor ţintui în oraşul mondial. Şi nu va uita desigur Bucureştiul care-i aducea aminte de trista-i obîrşie. Poetul departe, el însuşi, criticul, devenit mondial prin cel dintîi, ea va fi a lui şi numai a lui.

Toate acestea cîntărite bine, după ce se asigură de declaraţiile poetului, obţinute în mod pieziş, că lucrurile ar putea decurge cum ar voi el, îi spuse totul sincer. Uimirea poetului fu teribilă. Dar nu putu să dureze mult, căci se transformă îndată într-o izbucnire firească. Visurile lui aveau să se izbîndească; el, om celebru, mamă-sa, sărmana, îmbogăţită, şi în sfîrşit visul cel mai mare şi cel mai drag, „iubita lui!"

Şi începu să-i vorbească de iubita lui. Criticul îşi aduse aminte de o oarecare ⟨Eleonora⟩ Cypris din poeziile poetului. ⟨Nu⟩ Putea să n-aibă nici o grijă, pe domnişoara care-i vizita o chema Arthemisa. ⟨Aşa că dacă poetul «lui îi treb» ar fi falsificat numele «prin» adevărat al iubitei sale printr-unul grecesc de ce⟩ Avea deja un nume grecesc aşa că poetul nu mai avea nevoie să inventeze altul. Criticul asculta cu plăcere discursul patetic al poetului asupra frumoasei visurilor lui. Prin urmare chiar iubea şi pe o alta. O iubea mai mult ca orice pe lume şi n-ar fi schimbat-o nici pe o împărăţie. ⟨Va să zi⟩ Ar fi făcut o nelegiuire pentru ea. Prin urmare putea fi sigur că n-avea să răspundă dragostei Artemisei. Cealaltă trebuie să fi fost tot atît de ⟨grozav de⟩ mult frumoasă. Poate chiar mai mult. Şi lucrul acesta îl înveselea. Cu ce plăcere îi va spune el Artemisei cînd îi va recomanda pe poet: „Şi iubeşte o fată, ca pe ochii lui din cap. Nimeni nu i-o poate înlocui şi nimeni ⟨aici⟩, cît de frumoasă să fie, nu s-ar putea substitui celeilalte." După ce-i explică poetului că la început îl minţise numai ca să vadă ce efect va avea asupra lui o sentinţă negativă şi mai ales dacă e conştient de valoarea lui, îl ⟨încredinţă⟩ asigură că va avea el grijă de manuscripte ca să le dea la reviste şi îi va plasa piesele la teatru. Despre toate aceste demersuri îl va încunoştiinţa treptat. Îi ceru adresa. Poetul o dete. ⟨Coincidea exact⟩ Era tocmai strada Artemisei ⟨şi⟩ şi numărul apropiat. Criticul îl întrebă din nou de numele iubitei; e sigur c-o cheamă Cypris? Celălalt răspunse că a auzit pe mama ei strigînd-o pe acest nume. Îl mai întrebă pe ce stradă şi la ce număr stă iubita sa şi cum îi e numele de familie. Bietul poet, de ar fi ştiut că răspunzînd adevărat îşi dă singur sentinţa de moarte, ar fi minţit desigur. Criticul ascultă îngrozit răspunsul. Era ea. Doar că i se auzise greşit numele. Dar poetul nu observă. Vorbea iarăşi înainte, cu acelaşi elan, de iubita lui. Repeta că pentru ea ar face şi o nelegiuire. Cuvîntul acesta impresionă pe critic. Privi manuscriptul. Îşi aduse aminte că mama poetului arsese conceptele. O lumină stranie îi licări în ochi. Privi focul din sobă. Şi ca şi cînd i-ar fi fost frică să nu i se înţeleagă intenţiile şi poetul să i-o ia înainte, apucă deodată ⟨manuscriptele⟩ hîrtiile, ducîndu-şi mîna la spate ca şi cînd ar fi vrut să le ferească de un hoţ. Poetul privi uimit această scenă; îşi încetase discursul şi ochii săi păreau că cer lămuriri. Criticul răsfoi cu mîna liberă prin hîrtiile de pe birou, apucă o fotografie şi o arătă celuilalt: „O cunoşti?" Atunci poetul înţelese; văzu pe critic îndreptîndu-se spre foc. Se repezi la el. Dar celălalt deja purta foile deasupra flăcărilor. Atunci începu să se roage ca un copil, căzu în genunchi chiar. „Renunţi la ea", îl întrebă criticul, „sau la manuscript?" Poetul nu-i răspundea direct la întrebare, el doar bîlbîia rugăciuni cu ochii holbaţi la flăcările ce aveau să-i consume opera. Cînd va mai reface el? ⟨Dar⟩ Şi se ruga înainte ca un besmetic. Dar întrebarea criticului ⟨apărea aceeaşi⟩ era categorică. Atunci îi răspunse că da. Dar şi lui însuşi i se păru că minţise. Putea să jure pe toţi zeii, odată scrierile publicate, cum ar fi putut să renunţe la ea cînd o iubea atîta. ⟨Atunci⟩ Îi va crede criticul asigurările lui, pe care le turuia acum cu atîta pornire, ca şi cînd ar fi vrut să acopere minciuna cu iuţeala şi cu tăria cu care le spunea. Străvezii vestminte. El însuşi înţelegea acest lucru. Şi totuşi continua să jure înainte ca şi un copil care vede că i s-a descoperit greşala dar continuă să tăgăduie înainte. Pentru un moment criticul păru convins; îi întinse hîrtiile, dar le retrase îndată. Care era chezăşia împlinirii făgăduielilor lui? Poetul şovăi. Atunci criticul găsi. Îi spuse că ea e aici, că o va chema, că-i va face cunoştinţă cu poetul, care trebuie să-i spuie ei că iubeşte mult pe o alta, cu care va pleca la Paris imediat ce va primi banii. Poetul se învoi. Dar şi de astă dată îi fu frică; oare va face criticul prostia asta? Odată recomandat, nu-i va declara dragoste. Atunci va avea şi un martor ⟨că poetul⟩ cu care ar fi putut dovedi că are manuscriptul la critic. Ş-apoi chiar dacă acesta ar fi zvîrlit în faţa ei manuscriptul în foc, ea nu va înţelege că el face aceasta din gelozie. Şi-i era suficient să ajungă pînă

la ea. Pe urmă, în cîțiva ani de aci înainte, va putea să-și refacă opera. Începu deci din nou să asigure pe critic să-l facă s-o aducă. Criticul porni spre ușă, dar se opri din nou rîzînd. Nu, nici asta. Părea că ghicește iarăși intențiile poetului. Și se apropie iarăși de sobă. Dar poetul se repezi spre ușa pe unde vroise să iese criticul, gata s-o deschidă, hotărît să strige, pînă ce ea va veni. Desigur, că, pentru critic, lucrul acesta nu prea era periculos. Îi va spune că plictisit de vizitele poetului cu poezii proaste i le-a aruncat în sobă. Dar ⟨avu⟩ deodată se gîndi că îi ⟨spusese⟩ vorbise deja ei de găsirea unui poet mare. De unde ar fi putut să-l mai aducă. Și atunci o nouă idee îi fulgeră mintea. Părăsi soba și se îndreptă spre telefon. În aceeași casă cu el, era o secție polițienească. Chemă pe comisar, spre mirarea și mai în urmă indignarea poetului, care înțelese că pentru el era ⟨cauza de a fi⟩ chemată poliția. Domnule, îi spuse, „n-ai numaidecît nevoie de polițic ca să mă dai afară, dă-mi hîrtiile și voi pleca!" „Care hîrtii" întrebă criticul. „Operele mele." „Nu cunosc nici una, la mine n-ai nimic!" Zadarnic protestă poetul. Comisarul veni.

Mai multe din variantele piesei *[Maestrul]*, pe care o intitulăm astfel conducîndu-ne după un titlu mai vechi, *Maeștrii*, care apare în proiectele literare ale tînărului Gib I. Mihăescu, titlu justificat de altfel și de cultul personalității „Maestrului", întreținut de majoritatea personajelor, se păstrează în fondul de manuscrise al Muzeului Literaturii Române din București (cotele 15251, 15252). Dacă pînă acum am prezentat proiectele în proză care anunțau sau rezumau subiectul unei piese de teatru din lumea scriitorilor, a artiștilor în genere, manuscrisele care urmează, incomplete, deteriorate, cuprind variantele propriu-zise ale celei dintîi lucrări dramatice pe care a scris-o, fără s-o ducă pînă la capăt, autorul *Rusoaicei*. Prima variantă are o listă impresionantă de personaje: Nicu Cornea, critic, ⟨om⟩ literat / P. ⟨Artur⟩ Barbu Oltea, poet / Petre Cionca, ziarist / Sandu Bunget, artist / Piky Nicol, tenor / Marius Radianu, student / Titus Dragulina, Mihai Minorică, critici / Doctorul / Comisarul / Servitorul / Regizorul / ⟨D-ra Pop⟩ Elefterie Popp, ministeriabil / Domnișoara Florica Popp, fiica lui / Domnișoara Natalia Cornea, sora lui Cornea / Domnișoara Adelina Cionca, artistă / Domnișoara Marioara Cionca.[1] Hîrtia și particularitățile grafice, asemănătoare cu cele ale primelor variante din *Vedenia,*

[1] Pe aceeași filă, pot fi citite și numele altor personaje, notate grăbit cu creionul.

conduc către anul 1919 ca dată posibilă de elaborare a acestei variante. Textul numără 25 de file, scrise, cele mai multe, pe ambele fețe. În aceeași mapă se mai păstrează 1 filă (34 × 21), rezultată din îndoirea unei coli mari, scrisă cu cerneală neagră (*r*, *v*), care nu are nici o legătură directă cu cele precedente, înrudirea textului fiind doar tematică. De altfel acest nou proiect de lucrare dramatică, cu un erou care se numește Lucidan, este dintr-o perioadă mai tîrzie, după cum rezultă și dintr-un fragment de act juridic, de pe una din fețele acestei coli duble, pe care scriitorul începuse să-l redacteze în 1924, în faza cînd, pe același fel de hîrtie, lucra la drama *Pavilionul cu umbre (Am ucis păcatul)*.

Mai interesant este manuscrisul 15251. Acesta se compune din 37 de file (22 × 17), scrise cu creionul, cu unele îndreptări în creion chimic, pe hîrtie recuperată din formulare care au antetul Ministerului Învățămîntului și al Culturii, Direcțiunea Învățămîntului Primar și Normal-Primar. Unele din aceste formulare au cîte un început de frază, sau chiar adrese complete, în redactarea autorului, pe cînd era funcționar, în 1919, la acest minister.[1] Montarea acestor file, nenumerotate de autor, în care se întrepătrund două versiuni ale aceleiași, variante, pentru a reconstitui manuscrisul inițial, păstrat lacunar, este extrem de dificilă. Faptul că scena 1 apare de două ori nu îndreptățește concluzia că una din ele aparține actului I și cealaltă actului al II-lea, ci mai curînd că este vorba de două versiuni ale aceluiași act I. Unind cele două versiuni, preferăm o lectură care să respecte cronologia micilor evenimente trăite de personaje: *Scena 1:* tentativa tînărului poet Ramură de a pătrunde, introdus de Stol, la Maestru; *Scena a 2-a:* discuția dintre Stol și Moșu (valetul maestrului) despre Ramură; *Scena a 3-a:* lung schimb de replici între Maestru și amicul său Pietraru despre criza de vîrstă, provocată de intriga sentimentală cu Florica, și de creație a celui dintîi; *Scena a 4-a:* sosirea Floricăi și a Corinei pentru a-l lua pe Maestru la teatru; *Scena a 5-a:* decizia neașteptată a Maestrului, dejucată de Pietraru, de a-și face apariția la teatru, după ce evitase să urmeze invitația Floricăi, sprijinită la început de prietenul său cu multă căldură; *Scena a 5-a*[2]*:* plecarea celor două femei și a lui Pietraru; *Scena a 6-a:* apariția lui Ramură, care îi lasă Maestrului manuscrisul; Scena a 7-a: Maestrul citește poeziile lui Ramură și are, mai puternic, revelația sfîrșitului său ca poet, pe care o teoretizase în

[1] Vezi adresa nr. 143709, din 1919, în legătură cu un transfer.

[2] Numerotare greșită sau este vorba de un fragment care aparține altei versiuni?

fața lui Pietraru fără să fie pe de-a-ntregul convins. Astfel citite aceste scene au o înlănțuire logică de netăgăduit, chiar dacă, fiind vorba de un text lacunar, n-am găsit întotdeauna locul cel mai potrivit tuturor părților în întreg, risc pe care ni-l asumăm, pe lîngă acela de a fi eliminat în subsol începutul actului I, în notarea autorului [1], preferind, din motivele arătate, cealaltă versiune, în care apare numai scena I, fără indicația actului.

---

[1] **Act[ul] I**

Biroul lui CORNEA

Scena 1

CORNEA *(intrînd frecîndu-și mîinile)*: Nesuferită vreme! Bună seara, draga mea. Ai venit de mult de la prietenele tale?
⟨D-na⟩ FLORICA: De-un ceas.
CORNEA: Nesuferită vreme. Burnița asta infectă. Țîrîie așa de monoton și-ți pătrunde atît de adînc în oase. Ei, cum ai petrecut?
FLORICA: În sfîrșit, bine. Te supră atît de mult burnița asta?
CORNEA: E grozav de plictisitoare.
FLORICA: Ciudat.
CORNEA: Ciudat?
FLORICA: Pe vremuri o așteptai cu atîta nerăbdare.
CORNEA: Pe vremuri?
FLORICA: În volumele tale sunt nu mai puțin de 10 poezii pe care i le închini.
CORNEA: Asta era pe vremuri.
FLORICA: Blestemai vara și ⟨chemai⟩ rugai burnița toamnei, cu țîrîitul ei monoton, să te alunge în casă cu iubita.
CORNEA: Mofturi. Bine, dragă, astea-s ⟨cele⟩ primele mele poezii și cele mai slabe. Nu vezi cît e de banal. ⟨Fl.⟩ Astea rămîn printre încercările mele.
FLORICA: Pe vremea aceea aveai o iubită care te îndemna să spui astfel de mofturi.
CORNEA: Acum n-am?
FLORICA: Ai una care iubește numai ea, fără ca ⟨tu s-o iubești⟩ ea să fie iubită.
CORNEA: Dar ce-ai astă-seară?
FLORICA: Eu? Nimic.

Persoanele:

MAESTRUL CORNEA, poet
GHEORGHE RAMURĂ, poet
FLORICA POP
BARBU STOL, secretar
N⟨ICU⟩ PIETRARU
DELAOLT, prozator
FREAMĂT, poet sentimental
OLTEA, poet viguros
CRÎNGU, critic impresionist
ION IONESCU-IONEȘTI, critic dogmatic
BARNABA CARABAT, poet idealist [lectură incertă]
LUCIAN NARD, poet simbolist
⟨A. GORUN⟩ PINTEA, pamfletar
GEORGESCU AMURG, pictor
GORUN, sculptor
STRAJA, pictor
ANTON POP, fost ministru
CORINA
DOAMNA FAR
ANTIM PALADE, prof. univ.
MOȘUL
UN CHELNER
BALTAZAR
PRUNCU
DOAMNA PALADE
NATALIA ADRIAN, artistă

Scena 1

BARBU, STOL, MOȘUL, pe urmă RAMURĂ

STOL *scrie la masă, apoi aranjează hîrtiile.*

MOȘUL *(intră cu capul în pămînt, ridică ochii, vede pe Stol)*: Ce, tot n-ai plecat, domnule Stol?

STOL: Așteptam pe maestru. Văd că nu mai ⟨vin⟩ vine... O să plec...

MOȘUL: E... păi nu vine astă-seară... la masa în oraș... nu știu

dac-o veni şi după masă... ⟨zicea că [→] parcă zicea că se duce la teatru...⟩

STOL: Atunci plec. Ia vezi cine-i la uşă. Parcă bate cineva afară. *(Moşul iese. Stol e gata să plece, cînd ⟨pe uşă⟩ Ramură intră ⟨Ramură⟩ pe uşă...)*

RAMURĂ: În sfîrşit... iată-te, Stol... aici te găsesc...

STOL *(nu prea încîntat)*: A... Ramură... ce mai faci? *(Îi întinde distrat mîna.)*

RAMURĂ *(privind în juru-i)*: Aşadar, asta-i locuinţa maestrului.

STOL: Ce vînt te-aduce ⟨aici⟩ la mine?...

RAMURĂ: ⟨În încăperile acestea s-au plămădit *Paraleii*... în încăperile acestea⟩ Îţi voi spune numaidecît... Stol, unde scrie el? ⟨De obicei unde visează? arată-mi şi mie.⟩ Care-i camera de lucru...

STOL *(plictisit)*: Cum? Ce? A... p-aci...

RAMURĂ: Cum? În camera aceasta? ⟨Pe potecile acestea de covoare se plimbă paşii lui în urmărirea visului? Stol, lasă-mă o clipă să-i privesc masa lui de lucru, condeiul, călimara. Pe masa aceasta scrie el? Iartă-mă dacă-ţi par cam ciudat, dar eu sunt nespus de emoţionat⟩ Pe masa asta? *(Rotind ochii.)* Aici s-au plămădit *Paraleii?* ⟨între pereţii aceştia [→] Asta-i oare [→] Oare⟩ *(Punînd mîna pe un condei.)* Ăsta-i condeiul lui?...

STOL: Nu, ăla-i condeiul meu... adică al nostru... al lui şi-al meu...

RAMURĂ: Cum, el n-are un condei anumit cu care să scrie numai el?...

STOL: Nu, dragă, e om în toată firea... Scrie cu ce-i vine la-ndemînă... Crezi că e ca noi, cu nevricale şi cu ticuri... Ăsta e poet mare... Nu-l trec sudorile ca să scoată un vers... ca mine şi ca tine, Ramură... Dar să lăsăm astea... De ce-ai venit la mine?...

RAMURĂ: Nu, am venit la maestru. Servitorul mi-a spus că nu-i acasă. Mi-a adăugat însă că eşti tu aici... De cînd eşti secretarul lui? Ferice de tine, Stol...

STOL: Dar ce-ai cu maestrul? Vreo nouă creaţie... ce?

RAMURĂ: A... în sfîrşit, nişte versuri... versurile mele...

STOL: Aha, vrei să-şi dea părerea şi maestrul. Nu ştiu dac-o avea timp...

RAMURĂ *(îngrijat)*: Ce? Crezi că n-o să vrea să le citească?...

STOL: Nu numai cred, dar sunt şi sigur. Se vede că n-ai prea avut noroc pe-acolo pe unde te-ai dus... Ce-a spus Cringu de ele?...

RAMURĂ: O, Cringu. Pe impresionistul ăsta, hotărît, nu-l mai impresionează ⟨impresiunile altora⟩ impresiunile altora.

STOL: Da, e cam greu de impresionat Cringu... Dar de ce n-ai fost la Ionescu-Ioneşti... Parcă spuneai într-un rînd că te duci şi la dînsul...

RAMURĂ: Am fost la toţi: şi la Ioneşti şi la ⟨Delaolt⟩ Oltea şi la Freamăt şi la Delaolt...

STOL: Şi acum ai venit la maestru... E drept, ăsta mai rămînea...

RAMURĂ: Trebuia să vin întîi la dînsul. El e prea mare ca să nu fie drept. Ceilalţi, toţi, sunt aşa de mîndri, atît de ⟨isteţi⟩ descurajatori, atît de isteţi ⟨ca⟩ să-ţi găsească defecte şi să-ţi micşoreze calităţile...

STOL: Mă mir... mie mi le-au recunoscut toţi, fără să-mi micşoreze nici unul. Pe cînd maestrul a fost foarte sever ⟨cu mine⟩; tot ce mi-au lăudat ceilalţi, ăsta mi-a criticat... ⟨A îmbătrînit maestrul⟩ A îmbătrînit maestrul... Şi înţelegi? Nu-i prea plac lui concepţiile nouă... ⟨modernismul... Ascultă⟩

RAMURĂ: Totuşi eu te-aş ruga să-i dai tu manuscriptul. Uite-l, nu e mare...

STOL: Da, dar i-l dau degeaba, nu-l citeşte...

RAMURĂ: E, lasă, cu puţină stăruială din parte-ţi... Doar am fost prieteni de visuri... şi doar eşti cogeamitea secretarul.

STOL: Zadarnic ⟨orce⟩ stăruieşti... ⟨te-aş sfătui⟩ Ascultă-mă pe mine. Îl cunosc destul de bine... e foarte îndărătnic şi are un dispreţ suveran pentru noi, pentru începători...

RAMURĂ: Cum... şi ăsta?

STOL: Mai mult decît toţi, îţi spun...

RAMURĂ *(priveşte rugător pe Stol, apoi pleacă ochii în jos, fixează podeaua cîteva clipe)*: Atunci... ⟨la revedere, Stol... Adică... mergem împreună⟩ Dar în sfîrşit... mergi?... Te văd gata de plecare...

STOL: Nu, eu mai rămîn. Aştept pe maestrul.

RAMURĂ: De l-aş aştepta şi eu... L-aş ruga frumos.

STOL: O, nu, nu, se supără... Mai întîi n-ar admite să-mi primesc prietenii la el în cabinet.

RAMURĂ: Bine, dar eu n-am venit la...

STOL: Nu, nu, du-te. Te rog foarte mult. ⟨El⟩ Are să-şi închipuie că eu te-am adus. Nici nu ştii ce supărăcios e. *(Îi întinde mîna; Ramură se îndreaptă spre ieşire.)* E, da cu dragostea cum stai?... Tot mai iubeşti pe domnişoara Pop?... Grăbeşte-te că-ţi iau alţii înainte...

RAMURĂ *(repede)*: Cine?

STOL: În sfîrșit, o să se găsească ei... Îi cam plac poeții... vine ades pe-aici, pe la maestru...

RAMURĂ: Ce... ⟨cînd⟩ vine pe-aici?...

STOL: Da... doar aici e locul cel mai ales de întîlnire al artiștilor...

RAMURĂ: Serios... vine pe-aici... E rudă cu maestrul?

STOL: Rudă... rudă... *(Zîmbind.)* A da, e rudă foarte de aproape... prin alianță... dar foarte de aproape...

RAMURĂ: Prin alianță ⟨Ce tot vorbești, Stol⟩... nu te înțeleg...

STOL *(rîzînd)*: ⟨Tu nu știi⟩ Prea vrei să afli multe... Tu nu știi? Face și ea poezii.

RAMURĂ: Face po...e...

STOL: Da, și maestrul i-a și publicat cîteva în „Învierea". Ți-a luat-o înainte. *(Rîzînd tare.)* Și tu care vreai să-i cucerești milioanele cu versurile tale... Tot visător ai rămas, Ramură... Nu zău, tot te mai gîndești la dînsa?...

RAMURĂ: A nu ⟨ai dreptate... nu mă mai gîndesc⟩, mi-au trecut fumurile. Atunci erau alte vremuri... dar niciodată nu m-am gîndit la milioanele ei...

STOL: Sigur... chestie secundară...

RAMURĂ: E prea frumoasă domnișoara Pop, să se mai gîndească cineva la milioanele ei.

STOL: O, firește! Pe-aici, i-a zăpăcit pe toți; vai, e tîrziu, trebuie să te las, Ramură. Trec în bibliotecă, am de lucru acolo... Ne vom mai întîlni... pe la Regal... pe unde-ți place ție să stai toată ziua *(rîde)* ca să nu zic toată noaptea. Hai, are vin bun, nu-i așa?... Ș-apoi e cafeneaua artiștilor... Acelaș ai rămas, Ramură... Îmi place de tine că perseverezi... La revedere.

RAMURĂ *(abătut)*: La revedere... *(Iese.)*

Scena [a] 2 [-a]

STOL, MOȘUL

STOL *(o ia întîi spre bibliotecă, apoi se întoarce și ascultă atent plecarea lui Ramură; intră moșul)*: A plecat, moșule...

MOȘUL *(ațițind focul)*: A plecat. *(Pauză.)* Ăsta-i tot vreun poet, de-ăștia tineri de-ai dumneavoastră?

STOL: Ea, poet... vai de capul lui... un bețiv...

MOȘUL: Bețiv?

STOL: Și cam scrintit...

MOȘUL: Scrintit? Văd că e prieten cu dumneata.

STOL: Mi-a fost odată, de demult. Dar de cînd am văzut ce-i de capul lui, mai bine lipsă. Aud, parcă s-aude... S-a oprit o trăsură.

MOȘUL: S-a oprit.

STOL: Da, bate cineva... Trebuie să fie maestrul.

MOȘUL: A venit domnul. *(Iese.)*

Scena [a] 3 [-a]

Aceiași, MAESTRUL, PIETRARU

MAESTRUL: Hai, iată-ne ajunși...

PIETRARU: Dar nu stau mult, să știi...

MAESTRUL: Ce, încă aici, domnule Stol...

STOL: Am cam întîrziat, maestre... am avut de lucru...

MAESTRUL: Pe cît mi-aduc aminte, nu ți-am cam dat nimic, în ultimul timp...

STOL: Am făcut corecturile la articolul acela de fond de la „Învierea".

MAESTRUL: A, da... M-a căutat cineva?...

STOL: Mi se pare că v-a căutat cineva de la domnișoara... de la domnul Pop... Moșul trebuie să știe mai bine.

MAESTRUL: Da? altcineva nimeni...

STOL: Ba... O, nu, nimeni, nimeni altcineva. Maestre, *(pauză)* îmi dați voie să mă retrag? Bună seara. Bună seara, domnule Pietraru. *([Își] dau mîinile; iese.)*

PIETRARU: Iar ți-a trimes vorbă fata, ștrengarule... ⟨Ți-o fi trimes cine știe⟩... vreo carte... hm, sau poate vreo invitație... poți să te lauzi, ⟨Radule⟩ Barbule... dintre atîția pretendenți tu ești cel ales... E-he, am prevăzut eu ⟨ștrengarule⟩... Și tu, nu și nu!

MAESTRUL: Văd că-ți arde de glume.

PIETRARU[1]: Lasă, lasă, nu mai vorbi, că-ți place... Ce te dai în lături... Uite moșu... Moșule, a venit cineva de la domnul Pop aici?

MOȘUL: Da, a trimes domnișoara vorbă, că trece cu domnișoara Corina pe-aici și cu domnul bătrîn... că ia pe domnul la teatru... a adus și un bilet.

MAESTRUL *citește, apoi dă scrisoarea lui Pietraru.*

PIETRARU *(după ce citește)*: Atunci eu renunț la seara asta... I-o cedez ei. Hai, gătește-te, nu mai sta pe gînduri.

---

[1] În text, *Stol*.

MAESTRUL: Merg cu tine...

PIETRARU: Mă supăr foc dacă faci una ca asta. Hai moșule, adu-i jacheta... dă-i ghes, moșule, să-l urnim; îl caută fetele cu dragostea și el mormăie toată ziua...

MAESTRUL: Atunci nu te superi, Nicule... *(Moșului:)* Adu-mi și un guler... și ghetele de lac... ba nu, numai un guler și jacheta. Dar mai repede, moșule... *(Moșul iese.)*

PIETRARU: Ei, așa te vreau. Pînă cînd cu somnolența asta...

MAESTRUL: E simpatică fata asta și văd că-i place tovărășia mea...

PIETRARU: Ce-i place... Tu n-ai văzut cu ce ochi se uită la tine... Și, fie vorba între noi, nici tu nu te lași mai prejos...

MAESTRUL: Eu, vai, mi-a trecut timpul, dragă...

PIETRARU *(imitîndu-l)*: Mi-a tre...cut... Uiți, să vede, că nu mai departe... ieri... un ceas întreg mi-ai înșirat ⟨observațiile⟩ calitățile ei...

MAESTRUL: Calitățile...

PIETRARU: Hai, cum zici tu... observațiile tele asupra ei...

MAESTRUL: Ei bine, asta-i alt lucru...

PIETRARU: Da, dar observațiile erau foarte trandafirii. Și alaltăieri tot așa. *(Moșul intră.)*

MAESTRUL: Cînd alaltăieri?

PIETRARU: Nu-ți amintești, la redacție... la mine... la gazetă.

MAESTRUL: A... asta-i altă socoteală... dar...

PIETRARU: Și acum trei zile...

MAESTRUL: Asta, ⟨a venit vorba⟩ atunci a fost așa, în treacăt... dacă a venit vorba...

PIETRARU: Și acum cinci zile și acum o săptămînă... Cum să nu vie vorba, dacă o tot aduci într-una.

MAESTRUL: ⟨O, dragă, să⟩ Nu-ți închipui că m-oi fi amorezat...

PIETRARU: A, nu... sigur... Ia uite la el cum se supără cu butonul ...⟨Graba⟩ Zorul strică, dragul meu. Mă rog, la urma urmei, ce atîta grabă?...

MAESTRUL: Doar n-oi vrea să mă găsească îmbrăcîndu-mă...

PIETRARU: A, ha... da... Vezi dumneata...

MAESTRUL: Ah, nesuferit buton!

PIETRARU: Exact, am exclamat și eu, cînd mă pregăteam pentru prima mea întîlnire...

MAESTRUL: Ești copil...

PIETRARU: ⟨Nu știu care-i mai copil în clipa de față⟩ Îmi place denumirea, dar mă întreci.

MAESTRUL: Moșule...nu p-asta...Jacheta cea bună de tot... *(Moșul iese.)*

PIETRARU: Adu-i, moșule, jacheta cea bună...

MAESTRUL: Ia vezi tu, cravata... fă-mi un nod ⟨strașnic ca⟩ știi, așa ca al tău, cum mi-l făceai pe vremuri... Ah, vine... ⟨hai dincolo⟩ auzi trăsura... hai dincolo... oh, oh, oh, molău mai sunt... Zău, cîteodată ⟨mi-e un necaz⟩ [mă] apucă așa un necaz atît de mare pe mine...

PIETRARU: ⟨Trăsura⟩ Nu se oprește... a trecut... Fii liniștit, omule... Stai să vezi ce mai cravată ⟨acum⟩ îți torn...

MOȘUL *(intrînd)*: V-a căutat și un băiețandru.

PIETRARU: Ia lasă băiețandrii, moșule...

MAESTRUL: Un băiețandru? Ce băiețandru?

MOȘUL: Păi tot d-ăștia, poeți d-ăștia tineri.

PIETRARU: Uite cravata... Hai? Ce zici?

MOȘUL: Trebuie să vă fi spus domnul Stol; cu cîtva timp înainte de a ⟨ple⟩ pica dumneavoastră.

PIETRARU *(împingîndu-l)*: ⟨Du-te⟩ Hai la oglindă, lasă tinerii... ⟨Ai să mă⟩ Felicită-mă ⟨desigur⟩... Parcă numai cu făcutul cravatelor ai ⟨făcut în viața ta⟩ dus-o de cînd ești...

MAESTRUL: Și cum era?... *(Lui Pietraru:)* Ia lasă, măi!...

MOȘUL: Cum să fie... Așa, cu părul mare... și fără mustață...

PIETRARU *(care l-a adus pînă la oglindă)*: Hai, ce zici.

MAESTRUL: Și n-a spus de ce mă caută?

PIETRARU: Îți place așa?...

MOȘUL: Nu știu ce-o fi spus, că vrea să-i dea niște hîrtii lui domnu Stol, dar domnu Stol spunea că te superi dumneata și pe urmă a pus caietul la loc în buzunar și a plecat...

PIETRARU: Asta e culmea... Lumea o să vie dintr-un moment într-altul și el stă de tineri... Vezi, mă băiete, îți place nodul și du-te colo de-ți ia jacheta ⟨și ghetele⟩...

MOȘUL: Și cînd a plecat domnul Stol a spus că-i un bețiv...

MAESTRUL *își pipăie distrat nodul, nu zice nimic. Pietraru îi aduce jacheta, o îmbracă agale...*

PIETRARU: Hai, moșule, scoate-i ghetele... Treci pe sofa...

MAESTRUL *(se îndreaptă încet spre sofa... la jumătatea drumului se oprește)*: Eu nu mai mă duc...

MAESTRUL *se îndreaptă spre sofa.⟩*

PIETRARU *se plimbă ⟨agitat⟩ prin cameră.*

MOȘUL *(⟨pregătind ghetele⟩ scormonind focul)*: Da ciudați ochi avea. Și întreba de toate lucrurile. Pe-aci se plimbă? Aci scrie? Unde doarme?... ⟨de dumneata întreba⟩

PIETRARU: Trebuie să fie vreun începător d-ăştia, vroia să-ţi citească versuri... ⟨Hai, nu-ţi schimbi ghetele⟩ *(Se opreşte la birou şi ia o hîrtie.)* Ce? O poezie proaspătă? *(Citeşte.)*
MAESTRUL *(surprins)*: Cum, a scos-o din cutie? Ah, Stol acesta...
MOŞUL *(⟨schimbat ghetele⟩ tot la foc)*: Vezi cît te iubesc ei pe dumneata, copiii aceştia. Se uită cu nişte ochi pe-aici, pe pereţi, parcă era în biserică... Şi tare tînăr mai era...
MAESTRUL *se uită la Pietraru.*
PIETRARU: Frumos!
MAESTRUL *(repede)*: Da, îţi place? ⟨Are puţină⟩
PIETRARU: Da, drăguţ...
MAESTRUL: Are puţină atmosferă, ce zici?...
PIETRARU: Da, da, e ceva... Dar nu e din cele bune ⟨ale tale⟩. *(Moşul s-a ridicat şi iese cu jacheta cealaltă; maestrul ⟨rămîne⟩ se aşează pe sofa...)*
MAESTRUL: ⟨Nu e din cele bune⟩ *(pe gînduri)*: Nu-i ⟨din cele bune⟩ aşa? *(Vioi.)* Bine, nici n-am vrut să redau cine ştie ce... aşa, o inspiraţie momentană şi ⟨puţin rezistentă desigur⟩ fără pretenţii.
PIETRARU: Da, în sfîrşit, se vede ceva... *(O tăcere.)* Te-ai făcut cam leneş de la un timp. *(Tăcere.)* ...Văd eu... eşti cam în criză de inspiraţie.[1]

---

[1] Pe foi separate, cîteva replici de aici apar în două variante mai concentrate:
MOŞUL *(pregătind ghetele)*: ⟨Avea nişte ochi mari⟩ Da ciudaţi ochi avea... Şi întreba de toate lucrurile... pe-aici să plimbă? Aici scrie? Unde doarme?... întreba de dumneata pesemne.
MAESTRUL *în loc să se ducă la sofa se plimbă.*
PIETRARU: Trebuie să fie vreun începător d-ăştia... vrea să-ţi citească versurile. Hai, nu-ţi schimbi ghetele?...
MOŞUL: Vezi cît te iubesc ei pe dumneata, copiii ăştia... se uită cu nişte ochi pe-aici, pe păreţi, că parcă era în biserică... Şi tare tinerel mai era...
MAESTRUL: Se uita?
PIETRARU: Şi lasă-l încolo, frate...
MAESTRUL: Nu. Rămîn. Nu mai mă duc...
PIETRARU: Ce? Unde?
MAESTRUL: Nu mai mă duc la teatru... Moşule, du ghetele la loc...
PIETRARU: Stăi, moşule... ce-ai, măi? Ce ţi-a venit aşa, deodată?...
MAESTRUL: Du-le, moşule. Ia şi jacheta. *(Schimbă din nou haina şi se aşează la masă cu capul în mînă. Tăcere. Moşul iese.)*
PIETRARU: Dar ştii... Grozav de ciudat... De la un timp... *(Tăcere.)*

MOŞUL *(reîntorcîndu-se)*: Eu cred că mai vine el...
PIETRARU: Cine?
MOŞUL: Păi, poetul ăla tînăr.
MAESTRUL: Moşule... adu-mi sacoul!
PIETRARU: Ce, te duci în sacou?
MAESTRUL *(către moş)*: Adică lasă... *(către Pietraru)* m-am răzgîndit. Nu mai mă duc.
PIETRARU: ⟨Ce? Unde?⟩ Ce tot spui? Nu înţeleg.
MAESTRUL: Nu mai mă duc la teatru.
PIETRARU: Cum? Eşti copil?
MAESTRUL: Nu mai mă duc...
PIETRARU: E... ştii... eşti plictisitor... asta e culmea...
MAESTRUL: Nu mă simt bine... ⟨Îmi trebuie linişte⟩ Sunt tare indispus... Şi astă-seară vreau să fiu ⟨singur⟩ liniştit ⟨la mine, în camera mea... singur⟩. M-am săturat de-atîta hoinăreală.
PIETRARU: ⟨O să fie destul după teatru. Gîndeşte-te, n-ai să poţi refuza⟩ Bine, dar cum o să refuzi fata...
MAESTRUL: ⟨O voi refuza, Pietrarule...⟩ Spuneţi-i că nu m-am întors... Spuneţi-i că nu mă voi reîntoarce.
PIETRARU: ⟨Eşti bolnav⟩ Ce ţi-a venit... aşa, deodată... *(Tăcere.)*
MAESTRUL *(sculîndu-se)*: Nu, nu, trebuie să scap odată. Trebuie să rup odată cu slăbiciunea asta. E o copilărie ce fac... la vîrsta asta! Da, aşa îi veţi spune... Eu voi trece dincolo, în birou.
PIETRARU: Eşti nespus de ciudat...
MAESTRUL: Sunt încă stăpîn pe mine... O clipă mai tîrziu...

MAESTRUL *se îndreaptă încet spre sofa. Pietraru se plimbă puţin prin cameră ⟨şi se opreşte la o etajeră de unde ia o hîrtie.⟩*
MOŞUL *(pregătind ghetele)*: Da ciudaţi ochi avea. Şi întreba de toate lucrurile: „Pe-aci se plimbă? Aci scrie? Unde doarme?..." întreba de dumneata.
PIETRARU: Trebuie să fie vreun începător d-ăştia... Vrea să-ţi citească versurile. Hai, nu-ţi schimbi ghetele? *(Se opreşte la o etajeră de unde ia o hîrtie.)* Ce, o poezie proaspătă? *(O citeşte.)*
MOŞUL *(schimbînd ghetele ⟨lui⟩ maestrului care e pe sofa)*: Vezi cît te iubesc ei pe dumneata copiii ăştia. Se uita cu nişte ochi pe-aci, pe păreţi, parcă era în biserică... Şi tare tînăr mai era...
PIETRARU: Frumos!
MAESTRUL: Da... îţi place?
PIETRARU: E drăguţă...

Pietraru: Dragă, dar trebuie să fii orb, ca să nu vezi cît te iubește ea...

Maestrul: O, știu... mă iubește... ⟨Eu am început s-o iubesc... E vremea reculegerei cît nu mă fură și pe mine... Asta nu... Niciodată...⟩ E o constatare plăcută. Dar ce mă plictisește e că acu încep s-o iubesc și eu. Nu!... E vremea ⟨e timp⟩ reculegerei...cît mai e timp...

Pietraru: Să încremenesc pe loc dacă înțeleg ceva...

Maestrul: Sunt bătrîn, Pietrarule... sunt bătrîn, asta e... am îmbătrînit... ea nu-i pentru mine...

Pietraru: E, fugi de-aci... Pe onoarea mea ești de rîs...

Maestrul: Toamna a sosit... a sosit de mult... e înaintată...

Pietraru: Ei, lasă banalitățile astea...

Maestrul: Banalități... o, ai mare dreptate... Toamna a sosit cu banalitățile ei... Și vorbele și poeziile și totul... banalități. ⟨E banală ultima mea poezie, așa e?⟩ Aide, nu mai protesta. Am putut citi ușor pe fața ta...

Pietraru: Ești mai copil decît copiii... ⟨Ș-apoi asta-i⟩

Maestrul: Crezi că eu n-am văzut, crezi că trebuie să vii tu să-mi spui lucrul ăsta... Am ochi buni, dragă... Văd înaintea altora.. Trebuie să vină și asta... Ce, eu nu-s un om ca ceilalți?... Toate au un sfîrșit.

Pietraru: Dar ce-are a face. Asta-i ceva trecător.

Maestrul: Trecător, dar toate-s trecătoare... iar eu sunt un trecut, un trecut de om sau m-am trecut, cum vrei să-i zici. Hm, tu crezi că eu nu văd din ce în ce mai largi intervale între... ⟨dar să lăsăm⟩ dar să lăsăm, e simptomatic... asta-i sfîrșitul!

Pietraru: Vorbește mai clar...

Maestrul: Mai clar? ⟨Ei bine⟩ Dar e atît de clar... Îmi spuneai că m-am lenevit... O, nu, niciodată n-am fost mai activ ca acum, niciodată nu m-am sforțat ca acum... niciodată n-am pierdut nopți întregi ca acum, pe rînd... nopți întregi... întregi... Crezi că eu ⟨nu văd... crezi că eu nu simt... Nopți întregi...⟩ nu-mi dau seama. *(Se apropie de ⟨poezie⟩ birou și ia poezia. Citește...)* „Și noaptea înstelată învesmînta pămîntul... Învesmînta pămîntul... învesmînta pămîntul"... ascultă banalitate a banalităților... ha, ha, ha, „învesmînta pămîntul"... Ce ⟨caraghios⟩ sărăcie, ce ⟨idiot⟩ caraghios... *(Strînge hîrtia în palmă, o mototolește și o aruncă, hîrtia cade în primul plan ⟨al scenei⟩...)* Trei nopți pentru sforăitura asta...

Pietraru: E caraghios ce faci...

Maestrul: O scurtă eclipsă... de ani aștept revenirea... Intervale din ce în ce mai largi între o nouă idee și alta... și ce idei... umbre de idei... din ce în ce mai palide... din ce în ce mai lacome ⟨de timp... mă mint cu apariția lor pînă le dau toate nopțile mele în schimb, pînă îmi fură toate nopțile mele și apar...⟩ de nopțile mele pe care le dau cu toată inima pentru ca să-mi lase în schimb cîteva vorbe sonore, fără vlagă, fără suflet...

Pietraru: Îți vei reveni, îți vei reveni...

Maestrul: Ce tot îmi spui tu... *Paraleii* i-am scris într-o lună... și *Poema vîntului*, într-o noapte... auzi tu... *Poema vîntului* într-o noapte... ce clocotire de simțuri zvăpăiate, ce ritmuri sălbatice și surprinzătoare... și două sute de versuri... Și acum am ajuns să scriu...

„Și noaptea înstelată învesmînta pămîntul"

Pietraru: Ești nedrept; nu-i rea poezia...

Maestrul: E onorabilă, nu-i așa?... *(Schimbînd tonul și lăsîndu-se pe canapea.)* A venit toamna de-acum. Și eu ca și ceilalți... ⟨A venit [→] La⟩ patruzeci și cinci de ani... ⟨a venit epuizarea⟩ asta-i limita. Hm, și cum rîdeam de ceilalți, cari se opreau aci... ⟨Mizerie⟩ Nemernicie omenească.

Pietraru: Lasă, dragă, doar ai publicat ⟨acum⟩ nu de mult cîtva ⟨timp cîtva⟩... care... de...

Maestrul: Și tu-mi vorbești de dragoste... Ea e tînără, ea va vroi cuvinte sonore și porniri pătimașe; de unde le voi scoate toate acestea, de unde?

Pietraru: Tocmai iubirea le va scoate...

Maestrul: Iubirea? Dar tocmai asta-i iubirea... Căci o iubesc... pentru ea îmi pierd aceste nopți, cu gîndul la dînsa...

Pietraru: S-o iubești îndeajuns și lasă...

Maestrul: Nicicînd o femeie nu m-a preocupt atîta, nicicînd n-am simțit mai mult melancolia singurătății și fiorul dureros al despărțirilor de o zi... nicicînd... Nu, arta nu-i totuna cu iubirea... Acuma sunt convins deplin de asta... Și alții, tineri, iau locul...

Pietraru: Trecutul tău a fost atît de mare că înlocuiește cu prisosință prezentul... Ești la atît de mari distanțe de cei cu care ai pornit deodată. O lume întreagă o recunoaște... Și tineretul e slab, e slab de tot, o palidă copie a ta... și atîta...

Maestrul: Totuși va veni cel mare, cel așteptat. Îl întrevăd de-acuma și-l întrevăd de mult. El n-a venit desigur. Băieți tineri au bătut

la ușa mea ș-am tresărit. Le-am făcut loc pe jilțul meu și eram mai tulburat decît ei înșiși în frigurile debutului le-am spionat cu teamă tremurătura mîinii, cînd își desfăceau manuscriptele; le-am așteptat cu groază pronunțarea ⟨tremurarea⟩ primului cuvînt... dar cînd cele dintîi strofe își și luaseră zborul sub acoperămîntul acesta, am ⟨res⟩ răsuflat liniștit; erau încă departe, foarte departe de marea artă[1]; unii abia se vedeau în depărtarea drumului colbăit spre glorie. Și zîmbeam fericit, cînd spaima mi-era de-a surda. Eram mîndru simțindu-mă de neînvins. Rîdeam de sforțările lor neputincioase cu rîs satanic. În juru-mi capetele continuau să se plece și mîndria mi-era neînfrîntă...

Pietraru: Și poți să te mîndrești înainte. Greu îi va fi cuiva să te ajungă... Ești atît de sus...

Maestrul: Suișul însă mi-a devenit greu... și pînă sus de tot mai e mult. ⟨Am rămas⟩ Oboseala m-a oprit la mijlocul pantei. Zadarnic înfig toiagul în stîncă; e prea dură ca vîrful ei *(sic!)* să o pătrundă. *(Pauză.)* În graba urcușului n-am avut timp să mă uit în urmă; popasul însă mi-a dezvăluit ⟨toată⟩ trecutul; am făcut mult desigur; uimitor de mult; ⟨drum⟩ dar totuși nimic.

Pietraru: Unde ai putut ajunge, nimeni nu se mai poate urca...

Maestrul: Dar va veni totuși acela, cel mare, cel așteptat... cel mai mare decît mine, decît noi toți poate. Ce-l va putea opri? Nimic. Cu groază aștept pașii lui pe căile vremei... Cu groază... căci el mi-o va fura... Ai dreptate, Pietrarule, ea mă iubește mult și între mine și ceilalți nici n-ar sta pe gînduri. ⟨Dar cînd va veni acela. Dar într-o bună zi⟩

Pietraru: De aceea ⟨îmi și pare curios⟩ mă și mir de ce atîtea gînduri așa de ciudate?

Maestrul: Dar într-o bună zi cineva va bate la ușa mea. Îi voi deschide, va trebui să-i ⟨nu-i⟩ deschid. El va intra nepăsător și-n chide, va trebui... aprobările și-n urările mele îmi va ceti sentința. Vom rîde împreună și el nu va ști cum mă ucide... Îl aștept de mult; pe panta aceea nesfîrșită, cu neputință să nu ni se întretaie drumurile... Caut să-i zidesc statura în minte... Cîteodată drumurile... Caut să-i zidesc statura în minte... Cîteodată mi se pare că-i întrezăresc trăsăturile... Cum va fi el oare? Cum va vorbi, cum va rîde, cum va gesticula? Care-i va fi cel

---

[1] Rescriind unele pagini, replicile se reiau parțial. Repetițiile astfel rezultate au fost eliminate tacit.

dintîi cuvînt al lui... ⟨Sunt egoist, văd bine ... prea m-au învățat cu toții să mă simt mare în singurătatea mea⟩

Pietraru: Ei bine, dar...

Maestrul: Lasă-mă să vorbesc, Pietrarule. Nu înțelegi cum mă alină spovedania aceasta. Mă vezi așa cum sunt; ⟨egoist⟩ poate-ți displac; sunt atît de egoist... dar prea m-au învățat cu toții să mă simt mare în singurătatea mea, prea mi-au înălțat sus tronul, ca înălțimea să nu mă cutremure... Și contra lui, contra noului venit cu ce arme ⟨voi lupta⟩ putea-voi să lupt. El va avea tinerețea, eu nimic, nimicul... Sunt un rege de operetă căruia i-au fugit și sfetnicii și garda; trăiesc în înălțimea mea prin decorul trecutului; cel dintîi pumn bărbătesc va spulbera dintr-o dată baratca de bîlci cu hîrtiuțe colorate; și noul-venit își va lua nesupărat locul ce-i e hărăzit în inima ei; spune, nu-i timpul să cedez de bunăvoie, să îmbrac cu frumusețea unui gest rușinea înfrîngerii.

Pietraru: Declami, dragă...

Maestrul: Recunoști singur. ⟨Am ajuns⟩ Și ai mare dreptate. *(Rîzînd.)* Straniu de tot; am ajuns la cea mai plată declamație tocmai acum cînd cele mai dureroase simțiminte mi se învălmășesc în suflet...

Pietraru: Măi, dar ești rătăcit cu totul. Ce tot vorbești de tineri închipuiți, de visători rězimați în toiag, de înfrîngeri, și de iubite care trec la învingători. Tu nu raționezi? Mai întîi de toate trebuie să existe un astfel de poet... nou, măreț, extraordinar, nemaipomenit sau cum vrei să-i mai zici...

Maestrul: Veșnic apar tot mai noi; nu mai departe moșul îmi spune de unul care m-a căutat.

Pietraru: Mare procopseală trebuie să fie de dînsul dacă și Stol îl uitase...

Maestrul: Cine știe ce poate aduce ceasul.

Pietraru: Rar aduce ceasul ⟨ceva nou⟩ ce-ți închipui tu. ⟨Al doilea⟩ Dar admițînd că ar apărea un poet mare: pînă să se perfecționeze, pînă să se impună...

⟨Maestrul: Pînă atunci ai și sf⟩

Maestrul: Poate nu va fi nevoie de astea.

Pietraru: În al treilea rînd, toți poeții cari s-or ivi crezi că o s-o iubească cu toții pe ea, pe Florica.

Maestrul: Îl va iubi ea...

Pietraru: Dar dacă acela o va refuza totuși?...

Maestrul: Va păcătui cu gîndul și mai grozav mă va sfîșia...

PIETRARU: ⟨Mofturi⟩ Ești foarte interesant...

MAESTRUL: Va păcătui cu gîndul căci el va veni. Îl bănuiesc, îl simt pe-aproape. De mult, de ani de zile; primul rînjet al neputinței mi l-a adus în minte... E mult de-atunci. Era într-o seară ca și asta, cînd rînjetul ⟨acesta⟩ ei mi-a răsărit dintr-un ungher al camerei; atunci totul a pierit din ochii mei și ⟨și-n golul acela imens în care m-am trezit deodată, mi se părea că mă rostogolesc într-un gol fără margini și mă zbăteam să scap înfiorătoarei căderi⟩ m-am trezit rostogolindu-mă năprasnic într-un gol fără margini; am ⟨strigat⟩ țipat de spaimă și vocea mea s-a ⟨pierdut stins⟩ pierdut plîngătoare în înfiorătorul hău; ⟨atunci l-am văzut pe el⟩ și la strigătele mele de ajutor, el a apărut senin și mîndru, urcînd nepăsător spre limanul de unde mă prăvălisem...

PIETRARU: Admit că ai avut viziunea aceasta; cîte ⟨fantezii⟩ năzbîtii nu pot trece prin creierul unui poet; dar înțeleg s-o ții drept fantezie... așa crezi tu că se va ivi un mare poet, așa la comandă? Fii liniștit, dragul meu; n-ai împlinit încă cincizeci de ani și ai tot timpul să-ți revii; dar alungă gogorițele aștia din cap. E atît de greu să se înalțe cineva pînă la tine. Îmi pare rău că te-am oprit de la teatru; ar fi trebuit să te duci, să vezi căderea lui Nard. Numai aceea te-ar fi vindecat. Ai fi putut vedea ușor cît de gigantici sunt *Paraleii* tăi. Atît numai să fi scris și e destul ca să planezi deasupra tuturora, dar decenii întregi după moarte... Cine știe cînd se va ivi vreunul de forțele tale!... N-ai scris de mult? Opera ta de pînă acuma e atît de ⟨recentă și devine⟩ nouă că nici nu se observă stagnarea, indiscutabil temporară, prin care treci. Îți vei reveni... Dar, pînă atunci, haidem la teatru... haidem să vedem căderea lui Nard; s-o vezi pe ea ce ochi va întoarce spre tine cînd cortina se va lăsa în liniștea cea mai profundă peste ultimul act... Haidem, Barbule...

MAESTRUL: Nu, nu pot merge... Sunt obosit. Mă culc. Și te sfătuiesc nu te duce nici tu la teatru. N-aș vrea ca să te vadă singur, cînd ne știe pe amîndoi într-un loc. La revedere, Pietrarule. Și vezi, nu mă uita.

....

⟨[...] cedez de bunăvoie... «printr-un» să îmbrac cu frumusețea unui gest rușinea înfrîngerii...⟩ Ce, sunt așa de slab ca să-mi plec capul la suflarea celui dintîi vînt? Sau tocmai sunt așa de istovit că cea mai mică adiere mă clatină... Atunci sunt

pierdut, sunt iremediabil pierdut. Auzi?... Ea vine... auzi, e trăsura ei... trebuie să se sfîrșească odată... și spune-i, moșule, că n-am venit încă... haide, Pietraru... hai alături... ba nu, tu poți să stai *(zgomotul trăsurei s-a oprit)*, haide odată sau rămîi, rămîi îți spun. *(Trece în camera cealaltă; se aud bătăi în ușă.)*

Scena a 4-a

MOȘUL (care intră acum), PIETRARU, FLORICA, POP, CORINA

FLORICA: Bună seara, moșule, ⟨i-e acasă⟩ a venit maestrul? A, uite domnul Pietraru. Ce mai faci, domnule Pietraru?...

PIETRARU: Așteptam pe Cornea... și văd că întîrzie...

FLORICA: O, așadar n-a venit...

CORINA: Vai, ce rău îmi pare.

FLORICA: Eu cred că am putea să-l mai așteptăm... ⟨uite p⟩ *(Se uită la ceas.)* Uite, pînă la opt și jumătate mai e. Ce zici, Corino, să chemăm și pe tata?...

CORINA: Sigur, dar poate domnul Pietraru are afaceri importante cu ⟨dînsul⟩ maestrul.

FLORICA: Nu face nimic: i-l răpim...

PIETRARU: Dumneavoastră n-aș avea niciodată curajul să mă opun...

FLORICA: Dumnealui capitulează pe toată linia; rămîne maestrul, cînd o veni...

MOȘUL: Eu cred, domnișoarelor, că o să întîrzie rău...

PIETRARU: Și eu cred, dar nu prea mult. Așa că să chemați înăuntru și pe domnul Pop ⟨din trăsură⟩.

MOȘUL: Să-l chem?

CORINA: Florico, eu cred mai bine să mergem; lăsăm numărul lojei și maestrul ⟨va vei în actul al doilea...⟩ o să ne găsească.

FLORICA: Dar mai e pînă să înceapă...

CORINA: Da, să mai așteptăm... eram însă curioasă să văd pe Eleonora... dar în sfîrșit...

FLORICA: Cum s-o vezi?

CORINA: Cum dă ochii cu lumea ⟨acum ca doamnă, să vedem⟩.

FLORICA: O putem vedea în antract.

CORINA: E, n-are haz, e ⟨frumoasă⟩ interesantă cînd își face apariția ⟨prima clipită cînd dă ochii cu lumea⟩...

FLORICA: Nu cred să ofere ceva deosebit ⟨clipită⟩...

CORINA: Şi bărbatu-său, cînd te va... cînd... ah... vream să zic...

FLORICA: Vai, ce gură de petice... Dar e inutil s-o mai întorci... De altminteri crezi tu că domnul Pietraru nu ştie că Stelorian mi-a fost pretendent.

PIETRARU: Cine? Procurorul de la curte? Auzisem...

CORINA *(lui)*: El va căuta acuma să se răzbune... *(Ei.)* Cînd te va vedea, va copleşi pe Eleonora cu atenţii ca să-ţi facă necaz...

FLORICA: Ce nebună eşti...

CORINA: Florico, să-ţi iei o poză... ştii cum să-i rîzi în nas... Parcă te văd cu zîmbetul tău... Va fi mai interesant ca spectacolul...

FLORICA: Vai, ce şi-o fi închipuit domnul Pietraru de noi. E drept, nu face să aducem pe tata aici... şi, bietul, aşteaptă cam de mult. Hai, Corina... *(Se pregătesc să iese.)*

Scena a 5-a

Aceiaşi. MAESTRUL

MAESTRUL *(deschizînd uşa)*: Ce de lume la mine.

PIETRARU: Ce?

MOŞUL: Ei, drăcia dracului.

FLORICA: Cum, erai acasă, maestre?...

MAESTRUL: Acum am venit... prin dos...

FLORICA: Am venit să te luăm la teatru... N-ai să ne refuzi, nu-i aşa?...

MAESTRUL: Nici nu-mi trece prin minte. Uite, Pietraru... bună seara, dragă...

FLORICA: Parcă ai fi abătut, maestre.

MAESTRUL: O uşoară melancolie... dar a trecut odată cu întrebarea dumitale...

FLORICA: Să mă întristez eu atunci... Am risipit o melancolie care ar fi putut avea urmări adînci în istoria literaturei...

MAESTRUL: O...

FLORICA: ⟨În loc să in⟩ Nu sunt bună de nimic. În loc să insuflu melancolii, le alung...

MAESTRUL: ⟨Ah⟩ Ai vrea într-adevăr contrariul? Uite o ființă care-ar vrea să facă rău cu orce preţ şi nu izbuteşte...

CORINA: Ba a izbutit; întrebaţi pe Stelorian, pe Neagu, pe Tudoran...

FLORICA: Oh, aceia!... Nici n-au ştiut măcar să mă blesteme. ⟨Aş vrea să fac sau⟩ De-a fi să faci sau să-l faci unui om care ştie să plîngă frumos... [1]

CORINA: Ca maestrul...

MAESTRUL: Vă mulţumesc de bunele dumneavoastră intenţii...

FLORICA: ⟨Aş⟩ O, maestrul ⟨lui n-aş fi eu în stare⟩! cum aş putea! ...Dar nu, ⟨aş vrea să⟩ ar fi interesant de necăjit puţin un suflet de poet; aş aduce un frumos serviciu lumei... şi lui desigur.

MAESTRUL: Ce cruzime!

FLORICA: ⟨Dar aş şti să-l alin...⟩ O, va fi o glumă ⟨*Maes.* Şi⟩ cu urmări serioase. Dar aş şti să-l alin pe urmă...

MAESTRUL: Şi aţi găsit aşa ceva?...

FLORICA: Vai, nu încă.

CORINA: Florico, domnul Pop ne-aşteaptă în trăsură de-un ceas!...

FLORICA: Oh, da, uitasem. Mergem, maestre? Haidem să vedem ⟨piesa lui⟩... Ce zici de piesa lui ⟨Nard⟩ Lucian Nard?...

PIETRARU: A nesuferitului ăluia? Phi, Lucian Nard... sunt sigur c-o să cadă cu o deosebită ceremonie...

FLORICA: De ce? Poeziile lui îmi plac...

MAESTRUL *(tresărind)*: Îţi plac...

FLORICA: Şi e tînăr...

MAESTRUL: O da, e-aşa de tînăr...

FLORICA: Va avea timp să perfecţioneze...

MAESTRUL: O viaţă întreagă îi stă dinainte. *(Pietraru se uită îngrijat la maestru.)*

FLORICA: Ce zici de Nard, maestre?

MAESTRUL *(ducînd mîna la cap)*: Un bun poet, desigur...

CORINA: Florico, să ştii că a şi venit Eleonora cu Stelorian...

FLORICA: ⟨At⟩ Mergem? E opt şi un sfert. ⟨Eşti⟩ Iar eşti abătut, maestre.

⟨Piet. Piet.⟩ MAESTRUL *(zîmbind trist)*: A, nu, deloc... E drept, nu mi-a cam fost ⟨cam⟩ bine acum în urmă, dar merg, merg, de ce să nu merg.

PIETRARU ⟨Barbule, ce facem cu⟩ *(care urmăreşte cu admiraţie pe maestru, bătîndu-se peste cap)*: Ah, ce uituc... Vă mulţumesc, domnişoară...

FLORICA: De ce?

PIETRARU: Dumneavoastră mi-aţi adus aminte. De nu spuneaţi opt şi un sfert, uitam de tot. ⟨Şi culme a culmilor, dacă nu veneaţi

[1] Fraza pare să fie incompletă.

dumneavoastră, aveam de gînd să duc pe Barbu în altă parte.⟩ *(Exagerînd crescendo.)* Vă mulțumesc, domnișoară, vă mulțumesc foarte mult...

MAESTRUL: Ce s-a întîmplat?

PIETRARU: Mîine, dragă, mîine... ne-așteaptă...

MAESTRUL: Cine?...

PIETRARU: La nouă fără un sfert... La Capșa, ministrul... Pretorian... ⟨cu gazeta. *Maes*⟩ Cu gazeta aceea... Mîine nu e luni?

CORINA: Astăzi e luni...

PIETRARU *(exagerînd mirarea)*: Cum, astăzi e luni?...

CORINA: Sigur.

FLORICA: Da, astăzi...

PIETRARU: Astăzi. Culme a culmilor, și eu care venisem să iau pe Barbu în altă parte... Domnișoarelor, vă rog să nu vă supărați. L-am mai făcut o dată să aștepte pe Pretorian... Nu se face... Lăsați-mi-l pe Barbu astă-seară.

MAESTRUL: Dar...

CORINA: Pînă ajungem se și începe, Florico.

FLORICA: Cu multă părere de rău, văd că trebuie să ți-l las...

CORINA: ⟨Și d-l P⟩ Gîndește-te la domnul Pop...

PIETRARU: Știu că sunteți supărată pe mine, dar vă mulțumesc, vă mulțumesc nespus...

FLORICA: Vai, de ce să fiu supărată... Dar dacă terminați mai devreme, știți unde e teatrul...

PIETRARU: ⟨Florico⟩ Uite o idee...

MAESTRUL: Îndată ce termin vin... dar numaidecît... Ah, cum mă plictisește și chestia sta...

CORINA: Florico, domnul Pop...

FLORICA: Haidem, la revedere, vă așteptăm, să vii și dumneata, domnule Pietraru...

PIETRARU: Dacă termin, sigur. Țin mult să văd căderea unei piese...

FLORICA: Ce răutăcios! La revedere.

CORINA: La revedere. *(Ies.)*

Scena a 5-a

MAESTRUL: Îți mulțumesc...

PIETRARU: Ești nesincer; mă urăști că te-am oprit.

MAESTRUL: Îți mulțumesc...

PIETRARU: Poate că a fost cam forțat⟨ă ieșirea [→] pretextul⟩, dar trebuia. Prea ⟨te întristaseși⟩ te-ai schimbat la față.

MAESTRUL: Auzi, pleacă trăsura.

....

Nu fi tot atît de scump cu mine, ca puterea mea creatoare... Și vezi... nu mai spune la alții.

PIETRARU: Noapte bună și n-avea grije. *On revient toujours.*

Scena a 6-a

MAESTRUL, MOȘUL, pe urmă RAMURĂ

MAESTRUL *(închizînd ochii de oboseală)*: Moșule, pregătește-mi să mă culc.

MOȘUL: ⟨E totul gata⟩ Gata, gata. Patul vă așteaptă... Nu vreți să vă fac un ceai?...

MAESTRUL: Nu...

MOȘUL: Atunci dezbrăcați-vă. Pe urmă iar ațipiți pe canapea... *(Se aude bătînd în ușă, afară.)* Duceți-vă în dormitor. E ca-n baie de cald... Nopțile aștia n-ați dormit deloc. Au toate o margine. *(Se repetă bătăile.)*

MAESTRUL *(devine atent. Bătăile se repetă)*: Moșule, nu bate cineva?

MOȘUL: Ce naiba? Și-acum, în puterea nopței. *(Iese. Maestrul se uită îngrijat după el.)*

MOȘUL *(reîntorcîndu-se)*: Păi e ⟨tinerelul ăla de⟩ băiețandrul ăla de adineaori. Zice că doar două vorbe să vă spună... I-am spus că sunteți culcat și nu crede...

MAESTRUL: Spune-i că nu-l pot primi. Să vie mîine... *(Moșul se îndreaptă spre ieșire.)* Moșule, spune-i să vină. *(Moșul iese.)*

RAMURĂ *intră timid, face cîțiva pași, vrea să spună ceva, apoi înghite în sec, privind cu frică la maestru, ⟨care-l privește [→] maestrul⟩ care i-a urmărit înaintarea cu teamă.*

MAESTRUL: Luați loc...

RAMURĂ: Mul — vă mul⟨țumesc⟩... țumesc... *(Se așează pe scaun, dar se scoală.)* Maestre, vă rog să mă iertați... să-mi iertați îndrăzneala... am ⟨vroit⟩ vro... veneam și... am văzut lumină... am... treceam pe-aici și am văzut pe domnul... un domn ieșind... și am, mi-am luat îndrăzneala... am fost și astăzi... *(Maestrul îl privește lung.)* ⟨Recăpătîndu-și su⟩

MAESTRUL: Ședeți.

Ramură *(se așează, mai înghite o dată în sec)*: Am îndrăznit... vreau să vă dau *(se scoală)*, să vă rog să-mi citiți ver... ver... versuri⟨le⟩... versurile mele și să vă dați părerea... Nu mă refuzați, maestre...

Maestrul: Fiți liniștit... le citesc... cu plăcere... sigur... dar vă rog și eu la rîndu-mi ceva... și n-ai să mă refuzi... Uite, sunt grozav de obosit... ⟨Lasă-mi ver⟩ Nu mi le citi astă-seară, te rog foarte mult... lasă-le la mine și vino... de exemplu... de exemplu... vino marți să-ți spun ce cred despre ele... nu te superi...

Ramură *(sfiiciunea i-a pierit; sculîndu-se)*: Vă mulțumesc, maestre! Vă voi fi recunoscător... Știu că veți fi sincer... Vă mulțumesc... V-asigur că nu vă veți pierde timpul degeaba... Nu-s ele cine știe ce... da tot sunt... Unele chiar sunt bune, două sunt chiar foarte bune... nici nu așteptam... în sfîrșit o să vedeți... le las să vorbească ele în locu-mi... vă mulțumesc... nici nu vreau să vă întrerup mai mult... dar am profitat de ocazie... socoteam că e cel mai nimerit timp, ca să prind... vream să zic ca să vă găsesc acasă... Dar eu tot vorbesc și poate v-o fi somn... Vă rog să mă iertați, maestre... Noapte bună... Atunci marți. *(Face cîțiva pași.)* Da pe la ce oră?

Maestrul: Așa... cam după-masă...

Ramură: Mă rog, pot să vin și seara și dimineața, cînd vreți dumneavoastră, maestre...

Maestrul: De poți. ⟨Atunci vino pe la cinci...⟩

Ramură: Ah, și eu... parcă e chestia cînd pot eu... Dar vreau să nu...

Maestrul: Atunci vino pe la cinci...

Ramură: O, perfect, a, sigur, cel mai nimerit. Vă mulțumesc, maestre ...Bună seara... vă salut ⟨*(iese)*⟩.

Maestrul: Bună seara. *(Îi întinde mîna.)*

Ramură, *surprins și foarte rușinat îi ia mîna și face un compliment ținînd-o într-a lui. Ajunge la ușă.*

[**Maestrul**]: Bună seara... *(Moșului:)* Moșule, pregătește-mi repede patul... aș vrea să mă ⟨întind⟩...

Scena [a] 7 [-a]

MAESTRUL îi ascultă plecarea. Se uită la caiet, îl aruncă pe masă, face cîțiva pași... se oprește se uită înapoi la caiet... se întoarce... îl deschide la întîmplare... Strîmbă din nas... Vrea să ridice capul, apoi se uită iar peste pagină. Se lasă pe scaun. Devine din ce în ce mai atent. ⟨Citește⟩ Figura i se schimbă pe măsura cititului. Sfîrșește. Ridică ochii mari, mari. Apoi răsfoiește manuscriptul din nou și rămîne cu ochii la altă poezie. Citește. Sfîrșește de citit. Se scoală privind cu groază la manuscript.

Moșul: Gata, conașule... am pregătit patul...

Maestrul *tace.*

Moșul: Am pregătit pa...

Maestrul: Lasă-mă, moșule, nu vezi că am de lucru, du-te de te culcă... Am de citit în noaptea asta.

Moșul iese. Maestrul se plimbă cu capul în pămînt. Se oprește de cîteva ori. Cînd vrea să se întoarcă spre masă, dă cu ochii de hîrtia mototolită, cu poezia lui, pe care o aruncase pe podea. Și ochii lui se măresc într-atîta, peste măsură, că denotă o spaimă nemaipomenită.

[DESPA]

Între manuscrisele lui Gib I. Mihăescu păstrate în arhiva de la Drăgășani se află cîteva file din actul I al unei piese de teatru necunoscute, pe care am intitulat-o *Despa*, după numele personajului principal. Acest proiect nedus pînă la capăt, despre care nu aveam nici un fel de informații pînă astăzi, trebuie situat tot în perioada începutului (1919). Faptul că textul care ni s-a păstrat este scris în creion chimic pe formulare cu antetul *Ministerului Instrucțiunii și al Cultelor, Direcțiunea Învățămîntului primar și normal-primar* ne permite să fixăm elaborarea manuscrisului în perioada cînd scriitorul făcea parte dintre funcționarii acestui minister (1919—1920). Două adrese scrise pe astfel de formulare, folosite în redactarea pp. 4 și 7 din manuscrisul piesei, sînt datate: 1 septembrie 1919 și 1 octombrie 1919. Redactarea piesei putea începe deci la sfîrșitul anului 1919, cel mai tîrziu în 1920, înainte de plecarea scriitorului la Cluj. Manuscrisul se oprește la fila a 7-a, în numerotarea autorului, fila a 6-a nepăstrîndu-se. Mențiunea *Actul I, Salonul lui Despa*, ar proba că autorul avea în vedere o lucrare dramatică mai amplă. Textul care s-a păstrat cuprinde o parte din *Scena* 1, în care apar două personaje: domnul Despa și doamna Alina Despa, care discută despre apropiata vizită a soților Jurascu. Arthemis Jurascu

(un personaj din *[Manuscriptul furat]*, arhetipul piesei *[Maestrul]*, se numește tot Arthemis) este prima soție a lui Despa, căsătorită cu criticul Jurascu. Arthemis și criticul Jurascu au jucat un anumit rol în perioada debutului literar al lui Despa, acum scriitor reputat, în preajma lansării unei noi cărți. După cum se vede, este reluată problematica din *[Maestrul]*.

Actul I

Salonul lui Despa

Scena I

DESPA, doamna DESPA

DESPA: Bun! Perfect! Toate-s bune și la locul lor. Acum să poftească!

ALINA: ⟨Și zici că o să vină și dînsa...⟩ Eu tot nu cred că va veni și ea ⟨Nu cred⟩... n-ai auzit bine, probabil...

DESPA: Jurascu mi-a spus: „Vii cu nevastă-mea... cu Arthemis".

ALINA: ⟨Asta-i curio⟩ Hm. Curios. De ce-o fi ținînd să vină...

DESPA: Ei, ține! Cine știe, poate el vrea să vină și dînsa...

ALINA: Orcît ar vrea el... Eu n-aș mai intra în casa fostului meu bărbat...

DESPA: Și de ce să nu vină, dragă. Ce, o s-o mănînc? Mă rog, mi-a fost soție. Acum nu-mi mai e. Suntem străini unul de altul. Vine ca la un strein, ba nu, ca la un prieten. Vine în vizită. Și pe urmă... nu ți-am spus. Eu m-am mai întîlnit cu ea la „Învierea"[1], la revistă, sîmbetele seara...

ALINA: ⟨Te-ai întîlnit⟩ Și...

DESPA: Cum și... ⟨Întîi⟩ M-am întîlnit de mai multe ori... ⟨Asta după ce te luasem pe⟩ Însemnă că n-o să ne mai... emoționăm unul de altul.

⟨ALINA: Cum v-ați întîlnit? Ce-a zis ea?

DESPA: Ce să zică. Întîi abia mi-a răspuns la salut. Pe urmă, cînd ne-am întîlnit a doua, a treia oară, am mai stat de vorbă. Acum suntem prieteni. M-a întrebat de tine. « De ce » Îmi spune că vrea să te vadă...⟩

---

[1] Titlu de revistă care apare și în *[Maestrul]*.

ALINA: ⟨Orcum⟩ Vrea să mă vadă; ar trebui să înțeleagă că e jignitor pentru tine, pentru noi...

DESPA: Și de ce jignitor, mă rog? Nu ne-am mai putut iubi, ne-am despărțit, foarte firesc... acum...

ALINA: Cum, o femeie pe care ai iubit-o și care acum...

DESPA: Vai, da, am iubit-o... Dar n-o mai iubesc. Sunt... sunt sigur că n-o mai iubesc. Îți spun, pe onoarea mea...

ALINA: Modul în care te-a lăsat!...

DESPA: Care mod, ce mod... Ba a făcut foarte bine femeia... M-am gîndit eu mult! Domnule, văd, cred, știu bine că nu te mai iubesc. Iubesc pe-un altul. Foarte frumos din partea ei; în loc să mă... în loc, vreau să zic, să ducem o viață, în sfîrșit, nepotrivită, mai bine pe față, cavalerește... *(Frecîndu-și mîinele.)* Și-acum ne privim în față... cavalerește... tare *(muindu-și glasul)* tare... *(pe gînduri)* tare de tot...

ALINA: ⟨E o cochetă⟩ Să calci din nou în casa unde-ai trăit cinci ani de zile, unde ai fost stăpînă, să vezi ⟨mobilile, camerile⟩ odăile, ⟨unde locuia⟩ mobilile, pianul la care cîntai... Să vii și să privești de sus, din lumea în care trăiești...

DESPA: ⟨Lasă⟩ Nu vine de asta dragă... la ce să ponegrim... că nici ei n-au mai bine în casă... Știu că n-o să facă cu vreun regret...

ALINA: O face din spirit de cochetărie. Ce zici? Din răutate... Vrea să te sfideze... să ne...

DESPA *(pe gînduri)*: Da... da...⟩ *(repede)*: Nu, dragă. *(Pe gînduri.)* Da, da... se poate și asta... Să crezi... Era cam răutăcioasă, e drept... Hm... ea crede că încă o mai iubesc. Dar n-o mai iubesc... S-a stins încetul pe încetul... Căci ai venit tu, Alino... și dacă ea a plecat singură și hotărîtă, tu ai știut să-i alungi umbra care tot mai rămăsese în odăile ăștia și tot mai domnea aci, ca o stăpînă... Da, da, da, asta e... vine să-mi arăte cît e de fericită ⟨vine să-mi arăte⟩ și, cum poate păși cu nepăsare ⟨prin⟩ pe-aici... Dacă venea de-acum trei ani, într-adevăr mă zdrobea... ⟨mă zdro⟩ de tot, de tot, căci mă găsea singur... Dar acum suntem doi și vom ști s-o înfruntăm. Nu-i așa, Alino? Amîndoi, ce zic, numai tu singură. Ea nu te-a văzut încă pe tine. ⟨Poate și⟩ Curiozitatea o aduce. Da, da, da... asta e... De cînd îmi toacă ea: De ce nu te aduc prin lume, la șezătorile literare. Curiozitatea o aduce... Las' să vină... Am un tovarăș de luptă... Mi se pare că ea are să fie cea învinsă... *(După o pauză.)* Ascultă-mă ce-ți spun eu, n-o să-i cam convii. E dră-

guţă şi ea, e drept... dar... în orce caz, ca tine nu e. Şi pe urmă e şi mai în vîrstă. Are vreo şapte-opt ani mai mult...

ALINA: Cum? Pînă azi îmi spuneai de ea de credeam... ⟨că-i zîna zînelor...⟩

DESPA: Ei, e bine ea, dar nu ca tine... La urma urmei toţi care te-au văzut mi-au zis: „Lasă, mă, e cu mult mai bine ⟨, i⟩ nevastă-ta ca madame Jurascu..."

ALINA: În sfîrşit, poate să vină...

⟨DESPA: Pe urmă să-ţi mai spun eu ce-o aduce... Da... da... da... O de-ar fi aşa... Ascultă colea... Hm... Cartea mea... Da... da...⟩

DESPA: Toţi. Pe onoarea mea. Pînă-am văzut şi eu: Hm, aşa e...

ALINA: Zici că e cu opt ani mai mare...

DESPA: Da... cam aşa. Pe urmă să-ţi spun eu ce-o aduce. Da... da... da... O, de-ar fi aşa! Ascultă colea... Hm... Cartea... Cartea mea... Nu ştii. Cartea pe care am scris-o. Da... da... ⟨dar asta e că⟩ să vezi... vezi, eu nu ţi-am ⟨mai⟩ spus ţie tot cum s-a întîmplat. Te-am văzut eu că nu-ţi cam place cititul şi ca atare nu te-ar fi interesat amănuntele ăştia... ⟨Şi poate mai bine-i aşa! Dar nici prea de tot iar... Dar nici prea de tot iar nu-i bine.⟩ Ea, vezi, citea mult, foarte mult. ⟨Chiar⟩ O făcusem de nu mai lua ochii după carte; chiar aşa am şi cucerit-o. Cu o poezie. O poezie de-a mea. Căci să-ţi mărturisesc, draga mea, făceam şi eu poezii pe vremuri. Eram student pe-atunci. Mă duceam la ei în familie. Îmi ziceau poetul. Le spuneam la versuri întruna. Nu atît de-ale mele, cît de-ale altora. Ştiam pe de rost din toţi poeţii. ⟨Le ră⟩ Cîteodată chiar cînd mă întrebau ceva le răspundeam cu vreun vers sau cu vreo cugetare celebră. Tîrziu le-am mărturisit că scriu şi eu. Pe urmă i-am dedicat nişte versuri şi gata a fost! Ne împrietenisem straşnic şi făceam planuri. Ea tot îmi da ghes să public. Eu însă strîngeam înainte tot ce scriam pînă făcusem de-un volumaş bunicel. Îi spuneam că mă voi duce la Jurascu.

ALINA *(mirată)*: La Jurascu?

DESPA: Da, la el, la bărbatu-său. El era cu vreo nouă-zece ani mai mare ca mine. Începuse să scrie de mult studiile lui critice. Descoperise cîţiva poeţi şi-avea un mare răsunet pe piaţa literară. Ca şi-acum.

ALINA: Dar ea îl cunoştea...

DESPA: Din vorbele mele. Nu ştiu de ce, dar aveam o mare simpatie pentru Jurascu. Socoteam că-i cel mai mare [...]

....

[...] drept: cu greu m-am obişnuit cu ideea, dar, a trebuit să mă resemnez... ⟨*Alina*. Şi pe urmă⟩ Poezia, dragă, e o artă superioară... trebuie să ai stofă, să fii înnăscut... eu... la mine... era mai mult gustul poeziei. Citisem mult... asta era şi... entuziasmul tinereţei!

ALINA: Şi...

DESPA: Aşa şi... în sfîrşit, cu greu m-am resemnat... ⟨Ea îmi tot da ghes să-i⟩

ALINA: Dar ea ce zicea?...

DESPA: Arthemis? Hei, ei nu i-am spus nimic la început. Ea credea că încă nu m-am dus la Jurascu şi-mi tot da zor... Îţi închipui prin ce clipe am trecut...

ALINA: Dar de ce nu publicai poeziile. Poate erau bune...

DESPA: Cine să ţi le publice. Nu îndrăzneam să mă duc la ⟨ga⟩ reviste; mă respinsese el, Jurascu...

ALINA: De ce nu te-ai dus la alt critic. Numai Jurascu era?

DESPA: Ba mai erau şi ⟨Albotean şi⟩ alţii. M-am gîndit eu să mă duc [...]

[MAMA VITREGĂ]

Publicăm sub acest titlu un fragment dramatic care aminteşte, prin intrigă, de unele proiecte literare din perioada începuturilor. Din acest manuscris se păstrează în arhiva de la Drăgăşani doar 3 file, nenumerotate, de format mic (17 × 11), scrise pe recto şi verso, cu creion negru, cu o grafie îngrijită, fără prea multe ştersături. Lipsa indicaţiilor care ţin de tehnica dramatică (acte, scene, decor, lista personajelor) ar proba un stadiu de elaborare incipient. Matilda este căsătorită cu un bărbat mai în vîrstă decît ea, And[...], pe care îl înşeală cu Artur, tînărul iubit al fiicei ei vitrege, Antonia. De aici reproşuri şi remuşcări, provocate de natura, oarecum incestuoasă, a acestor relaţii de dragoste.

....

ANTONIA: Destul, tată, cînd m-am întors din călătoria mea, m-am convins cît de scumpă ți-era mama; ‹una› noua ta căsătorie cu Matilda m-a ‹convins› lămurit pe deplin asupra sentimentelor tale...

AND.: Haide, haide, Antonia. E drept că am făcut un pas pe care nu trebuia să-l fac.

ANTONIA: Nu vreau să zic aceasta, tată; tu nu ești așa de bătrîn și trebuia deci să-ți iei o tăvarășe, ‹decît› mai ales că eu mă-ndepărtam de tine. Dar mai trebuia să ții seamă și de diferența de vîrstă între dumneata și această tovarășe.

AND.: Ce vrei să zici cu asta?

ANTONIA: Vreau să-ți spun că... în curînd... în sfîrșit... ei bine...

AND. *(sculîndu-se repede)*: Știi ceva?

ANTONIA *(rîzînd)*: Știi că ai haz. Ha, ha! Tata gelos. Ha, ha, ha!

AND. *(aparte)*: Ea nu știe nimic. *(Tare.)* După cum ți-am spus, am și-nceput să mă căiesc de pasul făcut.

ANTONIA: De ce, tată? De-unde știi că Matilda va fi ca oricare alta. Ai vreun motiv să te-ndoiești asupra caracterului ei?

AND. *(aparte)*: Ea ‹nu știe nimic› n-are idee ce se petrece-n juru-i. *(Tare.)* Ei bine, dragă Antonio, am motivele mele.

ANTONIA: Ah...

AND.: Și încă destul de puternice!

ANTONIA *(rîzînd)*: Deci e adevărat ce-mi spunea cineva, că la o anumită vîrstă, gelozia are temeinicia ei.

AND.: Bah! Puțin mi-ar păsa de prostiile astea. Dar mă gîndesc la tine, la viitorul tău.

ANTONIA: Dar, dragă tată, eu sunt destul de mare, sunt la o vîrstă cînd o mamă vitregă nu mă poate trata ca pe un copil ‹al› din prima căsnicie; ș-apoi Matilda nu e o ființă de acelea...

AND.: Matilda e o desfrînată și...

ANTONIA *(îngrozită)*: Și vrei să zici că...

AND.: Ei bine da, i-am surprins.

ANTONIA *(țipînd)*: Nu cred, nu poate fi adevărat.

AND.: Taci, ei pot veni din moment în moment.

ANTONIA: Ah Doamne, Artur! Nu cred, nu cred, nu cred.

AND.: Ei bine, taci odată. Ce prost mai sunt; nu trebuia să-mi prind mintea cu un copil; nu sameni tatălui tău; trebuie să lucrăm în liniște, să ne convingem definitiv, să...

. . . .

MATILDA: De-ajuns. E de prisos orice vorbă îmi vei spune. Tu nu mă iubești, văd aceasta destul de bine.

ARTUR: Dar Matilda...

MATILDA: Taci, te rog. *(Izbucnește-n plîns.)* O Doamne, Doamne! Nenorocita, cum l-am crezut; cum am putut să-mi înșel bărbatul, cum am putut să săvîrșesc acest incest grozav, această nelegiuire, această crimă mîrșavă. O, am crezut în iubire; am crezut în sfîrșit că am găsit bărbatul ideal, că...

ARTUR: Ah, Matilda, nu poți să-ți închipui ce rău îmi faci! O nu, nu. Tu vrei să mă necăjești. Tu știi bine că și eu am săvîrșit un incest, cum zici tu; și acesta doar pentru tine, pentru ochii tăi divini, pentru făptura ta adorată; căci te iubesc mai mult decît orișice pe lume. O, da, da, te iubesc, te iubesc nebunește, cum nimeni n-a mai putut iubi pînă acum. Pentru tine aș fi în stare să-mi dau viața, să fac orice nelegiuire; ‹aș fi în stare› aș da piept chiar cu moartea, pentru amorul nostru.

MATILDA *(cu cît el vorbește mai înflăcărat, ea ridică capul încet, încet, ascultînd cu atenție, în vreme ce suspinele se potolesc)*: E-adevărat, tu mă iubești atîta...

ARTUR: O, da, iubita mea. *(Cuprinzînd-o în brațe.)* Ți-am spus-o de atîtea ori.

MATILDA: Doamne, Doamne, sunt așa de fericită; am găsit în sfîrșit pe bărbatul asemeni eroilor din romane, pe bărbatul romantic, bărbatul divin, singurul care poate plăcea femeilor!

ARTUR: O, Matilda...

MATILDA: Crezusem că astfel de oameni au pierit cu desăvîrșire sau că n-au existat decît în închipuirea poeților. Ha, ha, ha! Ești nostim, dragul meu! Vrei să mă faci să cred lucruri pe cari nu le-am crezut niciodată, vrei să-mi dovedești că utopiile sunt pura realitate. *(Vorbind, capotul ei se desprinde și sînii apar în toată splendoarea lor; ochii lui se aprind vizibil.)* Dar nu o voi crede niciodată. *(Ea închide monologul cu un gest maestos, el e pierdut.)*

ARTUR: Și cu toate astea îți voi dovedi; poruncește-mi ceva și voi îndeplini, orice-ar fi acel ceva. *(Prin ochii ei trece un fulger.)*

MATILDA: Adevărat?

ARTUR: Ei da.

MATILDA: Nu te cred.

ARTUR: Dar încearcă.

MATILDA: Ei bine!

ARTUR: Da.

MATILDA: Mă iubești?
ARTUR: Nebunește.
MATILDA: Mult?
ARTUR: Mă mir cum mai întrebi; cred că ți-am dovedit îndestul...
MATILDA: Nu mi-ai dovedit nimic.
ARTUR: Cum?
MATILDA *(izbucnind)*: Ei bine, amorul nu înseamnează niște săruturi pasionate, aruncate la întîmplare; iubire nu e acea strîngere pasionată a corpurilor, săvîrșită cu patimă pe sub ascuns. O, nu, iubire nu poate fi aceasta. Și animalele pot iubi astfel. Oamenii însă pot dovedi că iubirea înseamnează ceva mai mult...
ARTUR: Ceva mai mult?
MATILDA: Ei da. Gîndintu-te-ai tu la viitorul nostru? [...]

DON JUAN

Pe Gib I. Mihăescu l-a preocupat, în mod constant s-ar putea spune, tipul cuceritorului lipsit de scrupule. În nuvelele sale și în romane, acest personaj revine mereu, în ipostaze variate: brutal și sanguinar, ca Manaru din *La „Grandiflora"*, fante de provincie, ca Inelescu din *Brațul Andromedei*, sau crai de mahala bucureșteană, ca Mihnea Băiatu, din *Zilele și nopțile unui student întîrziat*, un cuceritor mai rafinat, cu mari predispoziții spre iluzionare (calitate care nu-i lipsește, pînă la urmă, nici lui Mihnea Băiatu), ca Ragaiac din *Rusoaica* sau Aspru din *Donna Alba*. Personajul nu putea să nu-l tenteze pe autor și în lucrările sale dramatice. În ipostaza sa primară, el poartă numele Alin Glogovan, supranumit de autor, după cum rezultă dintr-o însemnare ștearsă din lista personajelor piesei, *Don Juan de Mîrșani*. Supranumele personajului trebuie pus în legătură cu numele unei localități de lîngă Drăgășani, Mîrșani [1], ceea ce ar proba investigarea unui mediu provincial bine cunoscut de autor, ca și în cazul nuvelei *La „Grandiflora"*. Pentru a evita eventualele speculații pe care le putea stimula o localizare prea exactă, autorul renunță la adaosul „de Mîrșani". Această încercare dramatică a lui Gib I. Mihăescu, nedusă pînă la capăt, poartă titlul *Don Juan*, așa cum

[1] Vezi amănunte la Diana Cristev, *Don Juan de Mîrșani*, în „Manuscriptum", nr. 3(8), 1972, p. 53.

rezultă dintr-o altă însemnare a autorului pe una din filele adiacente manuscrisului de bază. Cealaltă ipostază a cuceritorului, bărbatul rătăcit de proiecțiile propriei sale fantezii, este ilustrată în teatrul lui Gib I. Mihăescu de Miti — Geo din *Pavilionul cu umbre*.

Manuscrisul piesei *Don Juan* se păstrează la *Muzeul Literaturii Române* din București, sub cota 15247 [1]. El se completează cu 2 file, scrise tot cu creion chimic, pe formulare de la Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor, păstrate în arhiva de la Drăgășani (9 și 37). Actul I al piesei (60 de file, numerotate de autor, format mic + 2 file care poartă însemnarea cu titlul piesei: „*Don Juan* — continuare") este foarte minuțios elaborat. Se păstrează, de altfel, pe versoul filei 54, și un plan al acestui act: „⟨Actul I // cules de vii // Scena I. Primăreasa. Notărița. / Rămîne via neculeasă. / Între cei doi. // Scena [a] II [-a]. « Geta și » Emil și Diodor / și Geta. // Scena [a] III [-a] — Diodor și Adelfina. // Scena [a] IV [-a] — Diodor, Adelfina, Alin. // Scena [a] V [-a] — Diodor, Adelfina / Nu pot să-l sufăr / Dacă l-aș înșela cu nevasta. / Nu crezi că poți. / Mi-a și făcut curte. El crește în ochii ei.⟩" [2] Actul I se întregește cu încă un număr de 8 file, numerotate de la 21—28. Spre deosebire de situația actului I, din actul al II-lea nu se cunosc decît 2 file, scrise cu creion negru, pe imprimate maghiare, format 21×17.

Ca în atîtea alte cazuri, scriitorul folosește, în redactarea piesei *Don Juan*, hîrtie recuperată, ceea ce înlesnește, într-o anumită măsură, datarea piesei. Analizînd proveniența hîrtiei (formulare ale Ministerului Instrucțiunii și al Cultelor, formulare administrative în limba maghiară, hîrtie ordinară), Diana Cristev ajunge la concluzia că o primă variantă a piesei a fost elaborată în anii 1919—1920, cînd autorul era funcționar la Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor, și alta, în aceeași perioadă, continuată însă la Cluj. Cea de a treia variantă fixată de această atentă cercetătoare a manuscriselor lui Gib I. Mihăescu ne apare îndoielnică. Este de fapt vorba de revizuirea, la un interval care poate fi foarte scurt, a primei variante. Unele modificări (tăieturi, adaosuri) pot fi chiar simultane cu prima redactare. Cert este că această piesă precede redactarea nuvelei *La „Grandiflora"*, cu care

[1] Manuscrisul a fost publicat de Diana Cristev, în numărul menționat din revista „Manuscriptum", pp. 56—69, împreună cu cîteva variante, și de Leon Baconsky, în volumul Gib I. Mihăescu, *Teatru*, Editura Dacia, Cluj, 1973, pp. 265—279, cu cîteva scene mai puțin. Întregim textul cunoscut cu încă 2 file, păstrate în arhiva de la Drăgășani.

[2] Acest plan a fost reprodus de Diana Cristev, *loc. cit.*, p. 52.

se înrudește, cum au observat, pe baza unor asemănări izbitoare, cercetătorii care ne-au precedat [1]. Un amănunt, neobservat pînă acum, vine să aducă un plus de precizie în datarea piesei. Personajul central se numește Glogovan, întocmai ca eroul nuvelei *Întîmplarea*, publicată de Gib I. Mihăescu în „Gândirea", II, nr. 7, din 5 noiembrie 1922. Începută în 1919—1920, autorul mai lucra încă la această piesă la Cluj, prin 1922, unde ajunsese în primăvara anului 1920. Proiectul acesta trebuie să fi fost abandonat înainte de publicarea nuvelei *Întîmplarea*. Altfel nu vedem de ce autorul n-ar fi schimbat numele personajului, mai ales că în piesă, ca și în nuvelă, mai apare și o doamnă Glogovan, soția celui dintîi. Am stabilit deja că scriitorul a început redactarea nuvelei *La „Grandiflora"* în 1922, la Cluj [2]. Putem afirma deci, cu certitudine, că în momentul cînd Gib I. Mihăescu s-a decis să contopească destinul celor două personaje, Alin Glogovan din *Don Juan* și Manaru din *La „Grandiflora"*, a încetat lucrul la piesă, care se anunța cu calități literare remarcabile, păstrînd întregul material pentru versiunea epică.

DON JUAN

Personajele:

ALIN ⟨GLOGOVAN⟩, ⟨Don Juan de Mirșani⟩
GEORGEL MĂRUNȚEANU
DIODOR TEOHARESCU
BOIERUL TAKE ⟨GAZAN⟩ NĂSTRUJAN
ILIUȚ NĂSTURESCU
GRIGUȚ BERLESCU
D-NA EMILIA GLOGOVAN
D-NA ADELFINA GIULIN
D-NA OTILIA NĂSTRUJAN
⟨D-RA GETA NĂSTRUJAN⟩
⟨UN ISPRĂVNICEL⟩
FROSINA NĂSTURESCU
GETUȚA BERLESCU
UN ISPRĂVNICEL

[1] Leon Baconsky, *ed. cit.*, p. 279; Diana Cristev, „Manuscriptum", *loc. cit.*, p. 53.
[2] Vezi și comentariul din volumul de față, pp. 457—458.

Actul I

Cules de vii la boierul Take Năstrujan, lîngă Mîrșani. Amurg dulce de toamnă, la început. Conacul în dreapta. În fața conacului, aproape de rampă, scaune de nuiele ⟨vopsite în alb⟩ vopsite în alb. În stînga chioșc. În fund, crama, șoproane cu butoaie; în fund de tot via. ⟨În⟩ În față și la mijloc pajiște, pe care ⟨s⟩ coboară scara conacului. În chioșe, servitorii pregătesc masă mare. În fund, animație. Culegătorii vin, depun struguri. ⟨Sunet de butoaie⟩ Linul și teascul în activitate. Răsunete prelungi de butoaie ⟨izbite⟩ lovite.

[Scena 1]

ALIN, GEORGEL, DIODOR, ILIUȚ, GRIGUȚ, ⟨BOIER TAKE⟩, pe scaunele albe de nuiele din fața conacului.

ALIN: ⟨În ușă⟩... în ușă necontenit boc, boc, boc. Bătăile se înteţeau. „Deschide, nevastă, n-auzi!" Primăreasa se prăpădea: „Ce să mă fac, domne Aline, ce să mă fac, domne Aline?" „Hai de-i deschide", îi zic. „Aoleo, cu dumneata aci?" Aveam planul meu. O trăsăi mai mult moartă în tindă. Și deschisăi ușa din dreapta. „— Eu m-ascund aici", îi ⟨spusei⟩ zic. „Tu du-te, deschide-i și să-i spui că ai auzit zgomote prin casă..." „— Săracan de mine, păi dacă dă de dumneata." „— Proasto, tu fă așa cum spun eu. Altfel el tot caută. ⟨D-așa⟩ Da, așa... să creadă că ⟨am fost⟩ sunt hoț."

DIODOR *(ironic)*: ⟨Mă rog, dar⟩ Se vede că v-a zăpăcit rău ⟨venirea⟩ de tot apariția primarului de vreme ce ați uitat ⟨de fereastră,⟩ că se poate sări și pe fereastră...

ILIUȚ: Ba se vede că n-ai fost dumneata [1] la Răstoaca. Are primarul ⟨două rînduri de ză⟩ cîte două rînduri de zăbrele, la fiecare geam.

ALIN: Împing pe ⟨notăriță⟩ primăriță pînă la ușă. Ea tremura și vrea să fugă înapoi, în odaie. „— Stai, fă, că te omoară hoțomanu... stai aici și fă cum îți spun eu..." „— Ha, Ileană, focu și mînia lui Dumnezeu, că te mănînc de vie...", urlă deodată bărbatu-său... Eu bătui în ușă dinăuntru înspre afară.

[1] Formele pronumelui de politețe au fost întregite tacit ori de cîte ori a fost cazul.

Micşorai glasu. „— Tu eşti, Năstase..." „— Eu, mînca-te-ar toţi dracii, de ce nu deschizi, ⟨nevăs⟩ nevăstuico, cine e la tine..." „— Taaaci, mă, nu mai urla aşa... că nici eu ⟨nu şt⟩ Nu-ş' cine e... da s-a închis în ⟨cas'a mare⟩ cas' a mare şi-mi jefuieşte zestrea." „— Ce zici, scorpie?" o muie el puţin... „— Taci, măi, că iese şi mă omoară. Eu credeam ⟨că-i unu de-ai lui, că-i⟩ că eşti tot vreun ⟨tot⟩ hoţ de-ai lui... Iacă-ţi deschid... ⟨Să te duci cu⟩ binişor... ⟨mă duc şi repede la puşcă... bătu-m-ar Dum. Puşca e la el acolo în cas' a mare... mormăi el de afară înjurînd... da ia toporu, toporu⟩ „— Mă, da nu mai nimeresc de frică, mă prefăcui ⟨că⟩... greşind cheia. ⟨Aoleo⟩ Şi imitînd glasul ţărancelor tot gemeam: „— Aoleo, Doamne, Dumnezeule, aoleo, Doamne Dumnezeule, „da eu ce să mă fac, boierule", scînci de lîngă mine primăreasa... „— Taci şi deschide", o împinsei eu la uşă...

DIODOR: Mă scuzi că te-ntrerup iarăşi, domnule! Povestea dumitale se apropie foarte mult de verosimil, însă sunt unele lipsuri, care, întregite, ar face din ea o frumoasă ⟨anecdotă... şi *Griguţ*⟩ şi veritabilă anecdotă.

GRIGUŢ: Ai avea aerul că nu crezi, domnule Diodor...

DIODOR: Vreau să spun, bunăoară, că primarul, admiţînd că n-ar fi distins dialogul şoptit din dosul uşei, dintre domnul Alin şi primăriţă, în schimb ar fi putut bănui că ⟨hoţu⟩ un hoţ nu-i chiar aşa de prost încît să nu tragă cu urechea ⟨la⟩ ce se petrece în restul casei în timp ce el operează...

BOIER TAKE: Apoi nu ştii cum vine, acolo, casa primarului...

DIODOR: Îmi daţi voie...

BOIER TAKE: Pardon, ⟨hoţul⟩ presupusul hoţ nu putea opera decît în casa mare, un fel de salon al ţăranilor, unde-şi ⟨ţin ei⟩ [ţin] lucrurile mai de preţ. Casa ⟨la⟩ primarului din Răstoaca are o tindă la mijloc, două odăi în dreapta şi două în stînga. Alin şi primăreasa au ieşit din dreapta, iar presupusul hoţ trebuia să opereze în odaia ⟨din stînga⟩ cea din fund, în partea din stînga. Fiind deci încă o odaie ⟨cameră⟩ între casa mare şi tindă.

DIODOR: Pardon, admiţînd chiar acest punct... şi nu mă îndoiesc că ⟨curajul⟩ indiscutabilul curaj al domnului Alin l-ar fi pretat la această situaţie dificilă, dar cred că primarul ar fi căutat să se armeze ⟨din⟩ de afară... ⟨se mai putea să aibă o⟩ cu vreo secure cu ceva; se mai putea întîmpla să aibe un pistol la brîu, aşa că mi se pare că domnul Alin a procedat cu prea

multă uşurinţă, ceea ce nu face cineva, avînd în ⟨pers⟩ vedere pielea proprie, care pentru orice individ e mai scumpă decît orice...

ALIN: Apoi, domnule ⟨Diod⟩ Miodor...

DIODOR: Diodor...

ALIN: Sau aşa... Cam cum ai fi procedat dumneata în locul meu?...

DIODOR: O, cu totul altfel...

ALIN: Dar cum? ⟨Pard⟩

DIODOR: Mm...

ALIN: Pardon, să vedem, admitem că erai în locul meu, zăbrele la toate ferestrele, cu primăriţa în casă, primarul cu armele pe care le spui, bătînd furios la uşă... Te rog...

DIODOR: Hă... păi... în orice caz ⟨da într-adevăr era⟩, mă rog, recunosc, situaţia era ⟨dificilă⟩... într-adevăr oribilă... totuşi ...s-ar fi putut găsi, cred, ceva... În general, în astfel de situaţii grele, omul rămîne fără iniţiativă; ar fi fost mai verosimil dacă...

ALIN: ⟨Vezi că «nu» n-ai şti să scapi de o astfel de împrejurare? Ascultă colea la mine, «dragul meu» ca să ştii cum să procedezi «în împrejurări la fel» cînd ţi se va întîmpla la fel. Dacă ţi se va întîmpla vreodată... «Domnule,» să ştii de la mine: mai furios⟩ Rămîneam fără iniţiativă. Bravo, domnule, asta s-o faci dumneata de dragul verosimilului... Însă dacă ţi se va întîmpla cîndva ceva la fel, ceea ce nu cred, să ştii de la mine: mai furios e un soţ înşelat, decît un cetăţean care surprinde hoţul în casă. Eu cred că pentru primar, a fost o surpriză plăcută vestea nevesti-sii... Aşa că, în loc să dea buzna pe uşă, a intrat cît se poate de precaut... apoi a trîntit uşa de părete de la odaia ⟨care desparte⟩ dintre tindă şi casa mare, dar n-a îndrăznit să intre... eu stam în dosul uşii, între părete şi uşa ce-mi trîntise în nas... a ezitat el, aşa, ca la vreun sfert de ceas... apoi a intrat binişor... şi s-a apropiat de uşa ⟨de⟩ de-a doua de la ⟨sal⟩ casa mare. Dintr-un ⟨salt⟩ salt l-am şi apucat ⟨jos⟩ de gît şi l-am şi pus jos...

DIODOR: Altă neverosimilitate: ⟨de⟩ *(Murmure.)* Mă rog, pardon... De ce, la urma urmei, n-aţi profitat de faptul că ţăranul n-a fost tocmai *(apăsînd cuvintele)* aşa de precaut să dibuie în dosul uşei, înainte de a înainta... cu toate că ar fi putut aduce şi o lumină...

ALIN: Pentru că ⟨nu⟩ eu nu prea sunt aşa de prompt la fugă, domnule, şi pentru că bănuielile lui împotriva nevestei ar fi putut să se

întoarcă. Pe cînd așa, după ce l-am trîntit ⟨și⟩, l-am dezarmat și astupat bine cu niște perini, am răvășit pe acolo, am ⟨pus mîna pe o șo⟩ zvîrlit prin toate colțurile lucrurile ca să închipui încercarea jafului neizbutit... apoi m-am întors la el și i-am pus cuțitul în tîmplă... Banii! i-am ⟨țipat, Unde le⟩ șoptit răgușit la ureche... Și înainte ca el să-mi răspundă, am sărit în picioare și am luat-o la fugă...

DIODOR: Dacă ai făcut așa, ai dovedit mult cavalerism, domnule ⟨Alin⟩ Mălin, sau cum îți zice...

ALIN: Cum vrei... n-are importanță.

DIODOR: Totuși, cu toată falsa ei intenție, [fapta] ar putea fi încă pasibilă de codul penal...

ALIN: ⟨S-a⟩ O, nu, s-a prescris, domnule, sunt cincisprezece ani de-atunci... și, cum spun, pun-te pe fugă... în crîng m-aștepta vătafu cu caii... Eram departe cînd am auzit împușcăturile... A doua zi, primarul a venit să-mi povestească spăimîntat cum l-au călcat hoții... E, acuma să vedeți partea nostimă...

⟨ILIUȚ: Ia, ascultați, aici e aici.

GRIGUȚ: Domnule Diodor, vă rog eu «nu mai» frumos, nu mai întrerupeți. Vă spun, pe onoarea mea, eu... e perfect adevărat ce spune... eu știu tot, toate aventurile omului ăstuia...

ILIUȚ: «Afară de una» Da, într-adevăr.⟩

NĂSTRUJAN: Ia stai, ia stai puțin. Uite, domnule, cu ⟨pov⟩ poveștile ăstuia am uitat culegătorii... am plecat...

ILIUȚ: Stai, boier Take, s-auzi, că aici e aici...

TAKE: Ba să mă lăsați în pace, să-mi văd de treabă. Nu începe, Aline. Altfel încremenesc aici cu gura căscată la snoavele tele...

DIODOR: Precum văd eu, domnule Alin, aveți puteri fascinante prin partea locului.

TAKE: Nu începe, c-am plecat. Aoleo! Dacă vrei să sfîrșim devreme și să începem tărăboiul la timp. Dacă nu, eu, uite, stau...

GRIGUȚ: Sfîrșesc ei și fără dumneata.

TAKE: Am plecat, am plecat. Mai am poalele de după deal, pe lîngă gard. Dacă nu le dau zor mi le lasă pe mîine. Altă zi, altă plată. *(Către isprăvnicelul care trece.)* Ai telefonat, măi? Vin ăia?

ISPRĂVNICELUL: Da, boierule... ⟨au și pornit trei⟩ banda lui Costică. Au și pornit trei trăsuri.

TAKE: Cîte, mă?

ISPRĂVNICELUL: Numai basul a încăput într-una, boier Take. Da țambalele...

GEORGEL: Cîte cîntărețe, Gheorghe?

ISPRĂVNICELUL: Toate cîteșitrele...

TAKE: Hai cu mine să dăm zor la oameni... ⟨Pînă vin⟩ *(Clipind ironic.)* Pînă vin lăutarii mai zi-le ⟨dumneata⟩ tu cîte ceva, Aline... *(Iese.)*

Scena [a] 2-a

Fără TAKE

DIODOR: He, he ⟨eu⟩, și eu care credeam că ⟨la⟩ domnul Năstrujan e fermecat ⟨de⟩ cu tot dinadinsul de încîntătoarele ⟨dumneavoastră⟩ dumitale povești. Pre cît văd ⟨le ia cam în glumă.⟩ nu prea le acordă creditul pe care le-ar merita...

ILIUȚ: Hă, hă, boier Take nu prea crede multe *(face cu ochiul)*.

GRIGUȚ: Nici n-a avut ce să creadă, vîntul i-a suflat pieziș ⟨pe la urechi⟩ pe lîngă urechi.

ILIUȚ: Ba se zice că i-a intrat puțin și prin ureche, dar i-a dat drumul pe partea cealaltă.

GRIGUȚ: Mare filosof boier Take. Pe vremea aceea să fi avut el ca la 50 de ani.

ILIUȚ: Și coana Geta 40.

GRIGUȚ: Dar ⟨nu dai pe⟩ n-o dai pe una de douăzeci...

ILIUȚ: Iar Alin al nostru, șaptesprezece anișori...

ALIN: He, he... ia, vă rog... Ce, nu vă e rușine... Sunteți în casa omului... Lăsați fleacurile și ascultați colea...

GRIGUȚ: Ei hai, vă rog ascultați... Domnule Diodor, vă rog eu frumos, nu mai întrerupeți. Vă spun pe onoarea mea, eu... e perfect adevărat ce spune... eu știu tot, toate aventurile omului ăstuia...

ILIUȚ: Și eu îl iau pe garanție pe domnul Griguț. Da, într-adevăr, le știe pe toate, afară de una *(clipește ⟨șiret⟩ cu înțăles către ceilalți)* ⟨el știe tot, afară de una... domnul Griguț știe tot, toate aventurile lui Alin, afară de una *(clipește cu înțăles spre ceilalți)*⟩.

ALIN *(⟨îi⟩ aruncă o privire întunecată lui Iliuț)*: ...ee ...cum vă spun...

GRIGUȚ *(apăsînd cuvintele)*: Da, domnule Iliuț, îi cunosc toate aventurile pe care mi le-a povestit ca unui bun prieten... și aș ști să ți ⟨le povestesc⟩ le repovestesc și dumitale ⟨cu plăcere⟩, de-a fir a păr... afară de una... aceea ⟨la care faci aluzie⟩ ⟨la⟩ pe care ⟨probabil faci aluzie cu o dezinvoltură care mă

uimește...⟩ nu eu, dar dumneata n-o știi... ei bine, pe aceasta nu ți-o voi ⟨poves⟩ povesti, oricît m-ai ațîța dumneata... *(Clipește spre ceilalți.)*

Iliuț: Păi te cred... *(Clipește spre ceilalți.)* Dar ⟨dar⟩ te înșeli, o știu foarte bine.

Griguț: N-ai mai vorbi atunci cu atîta sînge rece.

Iliuț *(după o scurtă gîndire)*: ⟨Cum mă crezi⟩ Ce vrei să zici?

Griguț *(după o scurtă gîndire)*: Ce vrei să zici?

Alin *(îngrijat)*: He, he... da ce vă e, măi... Ia lăsați... da ce ⟨mă⟩ v-am pus contabilii aventurilor mele... S-a terminat... ascultați colea sau nu vă mai povestesc... Ce-a fost odată s-a dus... acuma tihnă, tihnă și bătrînețe...

Griguț *(⟨scormonitor⟩ scormonind cu răutate)*: Zi, acuma de cînd te-ai însurat a doua oară, ⟨vrei să⟩ vreau să zic a treia oară, vrei să mai zici că nu ⟨m-ar⟩ mai vrei să mai știi nimic de ce [se] întîmplă noaptea prin tîrg...

Iliuț *(la fel)*: Că adică te-ai lăsat de toate poznele...

Griguț: Că n-o mai pornești la vînătoare după stinsul ⟨vînă⟩ felinarelor...

Iliuț *(batjocoritor)*: Că n-o mai ⟨agale⟩ iei agale, cîteodată, cînd ceilalți sunt încurcați la Club ⟨spre⟩ pe o străduță liniștită...

Griguț *(rîzînd batjocoritor)*: Cu gărdușul scund, ⟨te⟩ de-l sări ⟨tot⟩ doar mutînd piciorul.

Alin: Ascultați, mă lăsați să povestesc sau nu...

Iliuț: Ba gardul ⟨acum⟩ e cam înalt... dar are o poartă ascunsă. Exact. O străduță cu nume latinesc, mi se pare că-i zice Prudenței.

Alin *(puternic)*: Iliuț!

Griguț: Zi ⟨la⟩, l-ai întîlnit și dumneata pe-acolo, domne Iliuț? Și eu l-am întîlnit...

Iliuț: Și te pomenești că l-ăi fi și pupat...

Griguț: Desigur, îmi zicea că se duce pe Sapienței și i-e mai aproape drumu...

Alin *(din ce în ce mai forte)*: Griguț!

Iliuț: Apoi, dragă Griguță, eu știu ce se petrece în mahalaua mea. L-am întîlnit și eu pe acolo... Dar te-nșeli amarnic... nu pe Prudenței se ducea dumnealui la Sapienței, ci pe Sapienței la ⟨dumneata⟩ Prudenței... ⟨dacă e pe vorbe⟩

Alin: Tăceți odată, imbecililor!

⟨Griguț: Ce?

Iliuț: Pardon⟩

Griguț: Ascultă-mă ce-ți spun eu...

Iliuț: Ba ascultă-mă ce-ți spun eu...

⟨*(Tac amîndoi, apoi deodată se scoală amîndoi privind într-o parte, apoi deodată se ridică*⟩

(Se uită crunt unul la altul; apoi se scoală amîndoi în picioare în aceeași clipă.)

Griguț și Iliuț: Adică, ⟨ce⟩ vrei să zici?...

Alin *(interpunîndu-se)*: Amîndoi sunteți doi dobitoci...

Iliuț: Nu-ți permit...

Griguț: Și crezi că eu am să-ți permit...

Iliuț: Trebuia să nu permiți lui Alin.

Griguț: ⟨Auzi!⟩ Aaauzi? Ba tu nu trebuia să-i permiți...

Iliuț: Aaauzi? *(Furios.)* Aa... Pardon... Păi să ne punem de față... Aline, te rog să lămurești imediat această chestiune.

Griguț *(furios)*: Și eu ⟨te rog⟩ insist...

Iliuț *(agresiv)*: Așa ții la prietenii sinceri...

Griguț *(agresiv)*: Așa ⟨iubeș⟩ stimezi pe cei ce te stimează...

Iliuț *(la fel)*: Înțăleg să te pretezi cu una care...

Griguț *(revenindu-și)*: Desigur. Să nu faci vreo aluzie nerușinată... măgarule...

Iliuț: Măgar ești tu. *(Se reped unul la altul.)*

Alin *(despărțindu-i)*: Stați, măi gogomanilor! De unde știți voi la cine anume mă duceam eu pe strada Sapienței sau a Prudenței?

Iliuț și Griguț: Dar nu mi-ai spus mie?

Alin: V-am spus eu? V-ați tîmpit complect. Voi ați scornit-o. Fiecare mă întrebați rînjind dacă nu cumva mă duc la nevasta celuilalt.

Iliuț: Și tu rîdeai.

Griguț: Ca și cînd ai fi zis: la ea ⟨mă duc⟩ mă duc.

Alin: Rîdeam, firește, parcă trebuia să vă dau vouă cont unde mă duc.

Iliuț: Juri că n-ai fost la nevastă-sa...

Griguț: La vreuna din ele...

Alin: Asta-i acum!

Iliuț *(înfuriat)*: Păi nu așa, boier Aline... Te rog... Aici e onoarea unui om în joc...

Alin: La urma urmei, ⟨uite⟩ și jur...

⟨Iliuț și Griguț: Îți mulțumesc nene⟩

Griguț: Juri pe sănătatea...

Alin *(energic)*: Încetează odată, Griguț. Vouă nu vă e rușine să insistați într-o chestiune... care... în sfîrșit... mi-e penibilă...

Iliuț: Dar ⟨mie⟩ trebuie să înțălegi cît de penibilă-mi este mie...

Alin: Să lăsăm acum... Dacă vă îndoiți de jurămîntul meu — și vă spun eu, aveți perfectă dreptate — parcă mai crede cineva acum în jurămînt. Altfel n-aș fi supărat. Dar alte probe vă mai pot da. În afaceri de ăștia, dacă nu crezi pe om pe cuvînt, ⟨cum⟩ nu înțăleg cum poți să te convingi altfel, de ceea ce te interesează. Luați-vă și voi nevestele la cercetare, slugile... eu ce pot să vă mai spun... Însă vă spun sincer...

Griguț: Aline dragă, ești om, ca să zic așa, zburdalnic dar... de onoare mă încred pe cuvîntul tău. Va să zică n-ai fost...

Iliuț: ⟨Ne încredem⟩ Da. Spune pe cuvîntul tău de onoare.

Alin: Acum, v-am spus odată...

Iliuț și Griguț: Îți mulțumesc, nene Aline.

Griguț *(singur)*: Ești un brav om. *(Îl sărută amîndoi în același timp unul pe-un ⟨parte⟩ obraz și altul pe ⟨alta⟩ celălalt. Apoi se privesc crunt, își întorc spatele și-o ia unul prin stînga și altul spre fund.)*

Scena [a] 3-a

Fără ei. Nevestele le apar din fund. Vin înlănțuite, legănîndu-se.

Georgel: Hait! uite-le și jumătățile...

Frosica: Iliuț!

Getuța: Griguț! *(Cei doi, ⟨fac semne⟩ fără să întoarcă privirile, fac semne de furie din umeri și dispar. Cele două femei s-au apropiat...)*

Frosica *(privind dulce la Alin)*: Dar ce au, oameni buni?

Alin: A... nimic... mofturi.

Getuța: Dar parcă Griguț părea supărat.

Georgel: Nimic... s-au împuns puțin...

Frosica: S-au împuns?

Diodor: A fost doar o simplă neînțelegere.

Getuța: Dar pe ce motiv...?

Alin: ⟨Asta-i acum⟩ A... fleacuri... bărbătești...

Frosica: ...bărbătești?

Getuța: Mofturi de-ale lor, politice... Nu știi tu, Frosico, cum sunt amîndoi...

Frosica: Vai, nici aicea nu se mai potolesc!

Getuța: E o nebunie cu al meu. ⟨Toată⟩ Toată ziua: spiritul de castă, spiritul de castă. Tradiția trebuie păstrată... Și dă-i toată ziua cu tradiția și cu ⟨fam⟩ moravurile și cu ⟨familia⟩ onorabilitatea familiei... dar, știi, m-a plictisit într-un mod îngrozitor...

Frosica: Parcă al meu nu tot așa; nu îngăduie la nimeni nimic... Dar parcă eu stau să-l ascult? El vorbește și eu mă uit într-altă parte...

Getuța: Hai să-i împăcăm.

Frosica: Haidem. Hai și dumneata, domne Alin, să ne ajuți...

Alin: Vai de mine. Nu se poate... duceți-vă singure, doamnele mele...

⟨**Frosica**⟩ **Getuța**: Cînd te rog eu?

Frosica: Mă refuzi...

Alin: Nu știți ce ⟨repede l-ați⟩ puțin ⟨l-ați⟩ i-ați împăca dacă m-ați duce și pe mine acolo...

Getuța *(apucîndu-l de-un braț)*: E, lasă glumele.

⟨**Frosica**⟩ **Alin** *(se scoală în picioare)*: Dar, doamnele mele...

Frosica *(apucîndu-l de celălalt braț)*: Haideți odată...

Alin: Doamnele mele... dar...

Georgel: Du-te, nene Aline... ⟨Auda⟩ *Audaces fortuna adjuvat.*

Frosica: Ce-a spus...?

Getuța *(ducînd amîndouă pe Alin)*: A, e vorbă latinească pe care o spune și bărbatu-meu adesea... Mi se ⟨vorba⟩ pare că e vorba de ⟨îndrăneți⟩ îndrăzneală...

Frosica: E nostim de tot... ⟨Junele⟩ Copilul sfătuiește pe Alin să fie mai îndrăzneț cu noi *(amîndouă rîd)*.

Scena [a] 4 [-a]

Fără ei

Georgel *(după o tăcere mai lungă)*: Mare om Alin ăsta, domnule.

Diodor: Mare?

Georgel: Uite, eu stau așa și mă gîndesc și-l admir. Ăsta om! Știi cîte femei a avut el aici în ⟨orașul⟩ orășelul nostru? Pe toate le-a avut. Nu e nevastă, nu e văduvă — și chiar foarte multe fete! ⟨n-au scăpat de el... Cele care⟩ Toate au trecut prin patul lui... dacă n-a trecut el prin patul lor. Și dacă or fi scăpat cîteva de el, numai urîțenia le-a scăpat... sau că nu i-au plăcut..

Diodor: Bine, dar ăsta nu e un merit chiar așa de mare...

Georgel: Tot orașul se teme de el, domnule. Și douăzeci și cinci de sate dimprejur. Căci e frumos, îndrăzneț și puternic... Toți rîd de aventurile lui și toți le știu pe toate, afară de cîte una... aceea care-l privește pe fiecare. Mulți o știu bine și pe aceea,

dar se prefac toţi că n-au habar. Cum i se întîmplă cîte unuia, ⟨dacă se preface că nu vede — se înfurie de obicei numai⟩ în majoritatea cazurilor, se înfurie între cei patru pereţi ai casei... atunci odată dispare, nu-l mai vezi pe la cafenea, pe nicăieri... Şi cum pacostea se abate de pe coperişul său, pe coperişul vecin, odată îl vezi apărînd din nou, mai vesel ca niciodată, admirînd şi comentînd aventurile lui Alin, cu o vervă de parcă ar fi aventurile lui... E fericit, a scăpat de ⟨Năpastă⟩ Năpastă. Iar Năpasta surîde ⟨triumfătoare⟩ modestă, discretă şi sigură de sine... şi trece mai departe... Dă-mi mie puterea asta şi renunţ la toate învăţăturile şi bunurile lumei... Dar să vezi pe bieţii burghezi în defensivă... Sau să-i vezi ce ⟨fericiţi⟩ vanitoşi ⟨se simt⟩ sunt cînd Năpasta nu-i bagă de seamă pentru că n-are motiv... ⟨*(text indescifrabil.)*⟩

DIODOR: Mă rog, dar nu s-a întîmplat să-i vie nimeni de hac...?

GEORGEL: E de o îndrăzneală rară, domnule. Auzişi cum a procedat cu primarul din Răstoaca... ⟨Iar a avut⟩ Văzuşi cum tranşă cu cei doi Iliuţă... Dar a avut el a face cu oameni mai voinici ca el... l-au pîndit, de vreo două ori, l-au prins chiar... dar a scăpat ca prin minune... Şi de aceea e atît de temut. Ţăranii şi cei slabi de înger îi atribuie chiar puteri diavoleşti.

DIODOR *(surîzînd şiret)*: Nu asta am vrut să ⟨spun⟩ zic, tînărul meu ⟨amic⟩ prieten... Însă... he, he... he... cum aş putea să-ţi spun... Mă rog... ceea ce a făcut el altora, nu s-a gîndit cineva să-i facă la fel şi lui...

GEORGEL: Ce vorbeşti, domnule?

DIODOR: Vezi că ţi se pare curios? Vezi că nu s-a gîndit nimeni...

GEORGEL: Dar dumneata vorbeşti imposibilităţi, domnule...

DIODOR: Să ştii de la mine acest mare adevăr, tinere. *(Sentenţios.)* Nimic nu-i imposibil pe lumea asta...

GEORGEL: Ei, uite, acest lucru de care vorbeşti e cu totul imposibil.

DIODOR: Ţi se pare... bunăoară eu mă fac forte...

GEORGEL *(gînditor)*: Mai întîi de toate că n-ar îndrăzni nimeni... L-ar face bucăţi Alin...

DIODOR: E just asta...

GEORGEL: Just, nejust, el te face bucăţi, domnule.

DIODOR: A, mă rog, aici am vrut să te-aduc... va să zică... din punct de vedere moral...

GEORGEL: Din punct de vedere moral nu-i de făcut nici o obiecţie, de bună seamă. Însă tot din acest punct de vedere, rişti să-ţi transformi spinarea într-o gelatină foarte flexibilă.

DIODOR: Precum văd eu, eşti cam speriat de această perspectivă Sunt însă alţii cari pun acest lucru pe un plan cu totul inferior. Domnule *(sentenţios)*, ca să ai succese în dragoste trebuie să ⟨fii⟩ fii ⟨îndrăzneţ⟩ — îndrăzneţ. Uită-te la mine.

GEORGEL: La Alin vrei să zici.

DIODOR: Şi la el, de ce nu. Ce-i al omului i-al omului. Trebuie să-i recunoaştem... ⟨Însă domnule⟩ Da, da, perfect, uită-te la el... ca să afli acest mare adevăr pe care ţi-l enunţ: ca să ai succes în dragoste trebuie să fii îndrăzneţ. Domnule, cum crezi dumneata că am repurtat eu succesele mele?

GEORGEL: Care succese?

DIODOR: Păi asta, vezi, că dumneavoastră cunoaşteţi pe Alin numai. Credeţi că numai el există pe suprafaţa pămîntului în acest gen? Domnule, a avea succese într-un oraşel de provincie care nu e nici reşedinţă de judeţ şi în cîteva comune rurale, fie ele chiar în număr de douăzeci şi cinci, asta nu e nimic. A avea succese la Bucureşti, domnule, în capitală... şi eu nu vreau să mă laud... dar... acolo unde-s cele mai multe, cele mai frumoase, cele mai fine femei... şi cele mai grele de obţinut... Păi ce-ar face acolo Alin al dumitale, acest absolvent, am auzit, doar a şase clase de liceu? Domnule, ⟨do⟩ dumneata, care eşti băiat la facultate, care mîine, poimîine ai să fii ca mine licenţiat, trebuie să-mi dai mie dreptate. Noi facem parte din altă tagmă de oameni, din tagma oamenilor culţi, şi, dacă am fost nevoit să părăsesc Bucureştiul şi dacă am fost nevoit să primesc această catedră de provincie, asta nu înseamnă că trebuie să ne ⟨încalece, să ne⟩ stăpînească, să ne încalece un semidoct ca Alin...

GEORGEL: Păi dumneata nu eşti însurat.

DIODOR: Ascultă-mă, să vezi unde vreau să ajung... spun, aşadar, că noi suntem chemaţi ca să restabilim lucrurile, ca să dărîmăm astfel de idoli ⟨de pe soclu⟩ falşi de pe soclurile şubrede pe care repauzează şi să ⟨re⟩ intronăm cultura...

GEORGEL: Unde s-o intronăm, domnule?

DIODOR: ⟨De ce faci pe copilul⟩ În locul pe care-l merită... Şi cultura va birui, domnule. Crezi dumneata că-mi va putea rezista mie un Alin, domnule, cînd l-aş lua pe o discuţie literară...

GEORGEL: Trebuie să ştii că citeşte foarte mult...

DIODOR: Ce citeşte, domnule... ⟨cele mai⟩ ce poate el să citească? Ş-apoi într-o discuţie... El nu citeşte, domnule, după o metodă bine stabilită. El citeşte anapoda, ca orice semidoct. Neavînd un fir conducător în lecturile lui, şi adaug iarăşi, cine ştie ce

lecturi vor fi fiind acelea *(Georgel vrea să spuie ceva)*. Pardon... în prima discuție literară pe care voi angaja-o cu dînsul, în primul salon ce se va deschide la toamnă, îl dărîm din cîteva smucituri.

Georgel: Mai întîi de toate e problematic dacă o să-l dărîmi așa ușor, pentru că Alin a cetit foarte mult.

Diodor: Aha, a cetit? Eu cetesc, domnule... el habar n-are de ultimele creațiuni ale cugetărei și artei ⟨românești⟩ universale...

Feorgel: Dar ce are a face asta...

Diodor: Cum ce-are a face asta, domnule? Dar dumneata care ești student, și care nu poți fi decît de partea mea, trebuie să știi că, în ultimul timp, arta, literatura a[u] luat întorsături...

Georgel: Bine, bine, dar ce are a face asta cu umilii locuitori și cu umilele locuitoare ale orășelului nostru nereședință de județ? Crezi că asta le interesează pe femeile noastre?

Diodor: Cum, domnule, dar tocmai aicea e necesară intervenția noastră și noi trebuie să ne ajutăm unul pe altul ca să facem să înțeleagă publicul de aici ⟨femeile⟩ și bărbații chiar... și ei, da și ei...

Georgel: Ca să nu-și mai lase femeile să iubească pe Alin, ci cultura reprezentată prin domnul Diodor...

Diodor: Păi vezi cum ești? Asta a fost răul ⟨societăților⟩ cel mare, care a mușcat de la rădăcină toate ideile generoase de-a lungul timpurilor. Lipsa de înțelegere. Or, în orășelul acesta, în primul rînd dumneata ești chemat să-mi dai ajutor să dărîmăm pe acest mic tiran local...

Georgel: ⟨Pe Alin⟩ Care tiran, domnule?

Diodor: Vai de mine! Dar pe acest ⟨pe⟩ tomnatec Don Juan care terorizează un întreg orășel nereședință de județ și douăzeci și cinci de sate împrejur...

Georgel: Cum le terorizează?

Diodor: Dar dumneata singur mi-ai spus. Făcînd pe bieții bărbați și părinți să-și ia lumea în cap, punîndu-i în situații ridicule, de a se preface că nu bagă de seamă că sunt înșelați, ⟨la, prin urmare⟩ uite pînă la ce josnicie îi expune...

Georgel: Bine, foarte frumos ⟨Dar pe cît am înțăles⟩ gîndul dumitale...

Diodor: ⟨În⟩ Așa e? În sfîrșit.

Georgel: Dar pe cît am înțăles, dumneata n-ai urmări doborîrea, cum spui, a tiranului de pe soclu, decît pentru a-i lua locul...

Diodor: Eu nu, dar și dumneata. Dar mă rog, noi suntem oameni culți, domnule, înainte de toate. Și cum admiți dumneata ca acest... acest... acest...

Georgel: Zi ⟨în loc de o⟩ pe ruinele ⟨unei⟩ unui autocratism nelegitimat decît prin forța fizică, să întronăm o ⟨rep⟩ republică de înțelepți!... Așa ca noi...

Diodor: ⟨Și pentru asta⟩ Și mai am vreo doi ⟨trei⟩ colegi la gimnaziu, că ceilalți profesori sunt bătrîni. ⟨Însă⟩ De aceea, în primul rînd am nevoie de concursul dumitale. În primul rînd, subliniez...

Georgel: Bine, dar nu înțăleg cum te-aș putea ajuta...

Diodor: Cum? Cum? Asta-i acum... Cum te-aș ajuta și eu la rîndu-mi. De exemplu vine vorba despre dumneata într-un salon. „Cine?" mă amestec eu în vorbă atunci. „Domnul Georgel? Dar acela e un băiat excelent, un bărbat cult, fin, distins, admirabil, nu ca ⟨toți⟩ oricare înfumurat, pretențios, semidoct, care-și dă aere c-a cucerit femeile orașului acestuia, un lăudăros, și-un mincinos, care vrea să insinueze că femeile de aici n-ar fi atît de fine, atît de subtile încît să nu poată aprecia cultura, încît să cedeze oricărui bădăran, îndrăzneț, prost crescut. ⟨Nici nu se poate face comparație⟩ Tocmai pentru că e prea îndrăzneț ⟨prost⟩ și prea prost crescut... Pe cînd ce are a face... Diodor... dar Diodor... vreau să zic Georgel... dar Georgel e unul din cele mai ⟨inteligente exemplare⟩ mai... inteligente exemplare ale Mîrșanilor..." și dă-i cu Diodor... vreau să zic cu Georgel în sus, dă-i în jos... pînă cînd începe lumea...

Georgel: Să se ia de gînduri.

Diodor: Tocmai... dar înțălegi... ei uite, cam în felul ăsta trebuie procedat...

Georgel: ⟨B⟩ Uite, domnule Diodor, e foarte frumos ce zici dumneata, dar asta ar fi de făcut în cazul cînd am avea un Alin antipatic.

Diodor: Dar nu e?

Georgel: Incult.

Diodor: Dar nu e?

Georgel: Imbecil.

Diodor: Dar nu e?

Georgel: Nu, nu e nimic din toate astea! Mie personal mi-e cît se poate de simpatic, îl stimez și-l admir... și nu aș putea să vorbesc vreodată rău de dînsul...

Diodor: Ești tot copil, ești tot copil. *(Apoi sculîndu-se brusc.)* Perfect. Nici nu e nevoie. Deocamdată, dumneata ⟨nu-ți⟩ n-ai

decît să faci partea cealaltă, adică... să începi să-mi faci mie atmosferă... înțălegi? Cu partea cealaltă mă angajez eu...

GEORGEL: Domnule Diodor, dar nici măcar nu mă pot vîrî într-un complot de astea împotriva lui Alin, pe ⟨care⟩ care-l iubesc mult și care mi-e ca un frate mai mare.

DIODOR: Nici aceasta nu mă descurajează. Ești docil și te voi convinge cu vremea, dacă nu te vei convinge dumneata, de la dumneata... Eu te socotesc ca și cîștigat.

GEORGEL: Cît privește ⟨intenția ce-o ai⟩ planul ce-l ai de a te ⟨vîrî⟩ amesteca puțin în menajul lui Alin, te sfătuiesc să nu-l încerci, căci vei pierde timpul degeaba.

DIODOR: Domnule, dar nu mă cunoști, domnule... Păi crezi că eu n-am atita curaj, cel puțin atîta ca individul acesta... Păi să-ți povestesc eu, domnule, să auzi de la mine povești ⟨à la Alin⟩, nu ca la el...

GEORGEL: ⟨Nu e vorba de asta. Însă⟩ Admitem că e așa. De la început însă te vei izbi de o altă piedică pe care n-o vei putea trece pentru nimic în lume...

DIODOR: Care?

GEORGEL: Ca și prima, care ⟨și-a atras⟩ s-a otrăvit, ca și a doua, care s-a aruncat într-un puț din cauza lui, și această a treia, ⟨femeie⟩ Emilia, îl iubește cu o pasiune...

[Scena a 5-a]

DON JUAN (continuare)

[GEORGEL, DIODOR, ADELFINA]

GEORGEL: Pentru că ea-și iubește soțul.

DIODOR: Încercarea aduce multe surprize...

GEORGEL: Povestea cu Adela Ciulin și încurcătura... Adelfina chiar a vrut să ia de bărbat pe Alin. Rivală înfocată cu nevasta lui Alin.

DIODOR: Se supără dar i-e teamă ca acesta să nu spună lui Alin. *(Georgel și soția lui Alin îl ia[u] și pleacă cu el prin vie cu cuvinte de simpatie.)*

DIODOR ȘI ADELFINA[1]: Îl iubești pe Alin.

[1] Replica nu poate fi rostită decît de Diodor.

[ADELFINA:] Eu? Mi-a făcut în atîtea rînduri curte și nu i-am cedat. *(Diodor fericit. Adelfina vede pe Alin și trimite pe Diodor. În conversația cu Diodor, Adelfina tot întreabă: „se interesa el de mine?“ Diodor la început spune nu. Apoi spune că Alin* s-a lăudat *[s.a.]. Ea cînd îl vede pe Alin expediază pe Diodor să-i caute ceva.)*

[Scena a 6-a]

ADELFINA ȘI ALIN *(Adelfina sigură de sine, intră în vorbă cu Alin. Acesta, după ce glumește cu ea — din care reiese adevărul spuselor lui Georgel că Adelfina [îi] face curte lui, o lasă înfuriată. Vine Diodor. Ea înfuriată)*: E de-o obrăznicie și de-o mitocănie acest Alin!

[Scena a 7-a]

DIODOR, ADELFINA

DIODOR *(satisfăcut)*: Dumneavoastră l-ați ridicat la rangul de Don Juan.

EA [ADELFINA] *(furioasă)*: Numai niște femei tîmpite poate *[sic!]* să se uite la acest nemernic, la acest...

DIODOR: Ei bine, îmi pare nespus de bine că l-ai respins ⟨Vrei să-l⟩.

⟨DIODOR: Se crede așa de grozav și e atît de sigur de nevastă-sa.

EA [ADELFINA]: Îl iubește.

DIODOR: Pentru că nu s-a găsit unul.

ADELFINA: Și nu se va găsi.⟩ Vrei să-l ațîț că l-ai respins și să-i deștept amorul-propriu.

ADELFINA: Vreau.

DIODOR: De ce vrei așa repede?

ADELFINA: Ca să rîdem de el.

DIODOR: Ei bine, îl voi turba.

ADELFINA: Să faci asta.

DIODOR: Însă, scumpa mea, ai să fii cuminte.

ADELFINA: Am rezistat eu pînă acuma.

DIODOR: Să-l doborîm. Se crede așa de grozav și ⟨pretinde că⟩ e atît de sigur de nevastă-sa ⟨nu va ce⟩.

EA [ADELFINA]: Îl iubește mult.

⟨EL⟩ DIODOR: Pentru că nu s-a găsit...

ADELFINA *(pe gînduri)*: Și nu se va găsi. Orice femeie ar face la fel.

DIODOR: De ce vorbești așa...

ADELFINA: Pentru că femeile de aici sunt proaste. Și mai ales această nevastă a lui Alin care e așa și așa.

DIODOR: Totuși se spune c-ai fi vrut să-l iei și că erai geloasă.

ADELFINA: Ea a scornit-o de gelozie.

DIODOR: Asta e, nu s-a găsit unul!

ADELFINA: Nu se va găsi fiindcă nu îndrăznește.

DIODOR: Vrei să încerc eu?

ADELFINA: De prisos.

DIODOR: O, nu, scumpă Adelfină, să nu-ți închipui că ⟨mă vei uita pe mine⟩ te voi uita pe tine.

ADELFINA: O, nu, nu m-am gîndit la asta.

DIODOR: A, ți-ar păsa așa de puțin dacă aș putea cuceri o altă femeie...

ADELFINA: Desigur că nu.

DIODOR: ⟨Vorbești⟩ Asiguri cu atîta sînge rece. Asigurările astea se fac...

ADELFINA: Cum?

DIODOR: Mai nervos.

ADELFINA: Vai, ce copil ești, dar aici e vorba de-o prinsoare. *(Nervoasă.)*

Dar dacă ar fi serios... Dacă și de data asta. Prin urmare a mai fost o dată. Așa își închipuie ea și dacă acum realitatea i-ar confirma închipuirea... *(În glumă. Pe urmă din ce în ce mai serioasă.)* [1]

DIODOR: Perfect! Ne-am înțeles. Soția lui Alin va fi a mea...

ADELFINA: Dacă vei izbuti asta ⟨îți voi da⟩ vei fi pentru mine un zeu.

DIODOR: Mă mulțumesc să fiu sclav, cum sunt acuma.

ADELFINA: Nu, atunci voi fi eu sclava. Să vadă domnul Alin pe cine a luat. Să vadă cum s-a înșelat, să vadă cît a greșit.

DIODOR *(încremenit)*: Că nu te-a luat pe tine.

ADELFINA: O, asta nu s-ar fi întîmplat niciodată, că nici n-aș fi vrut să știu de el. *(Invitații sosesc grupuri, grupuri din vie și din casă. Muzica cîntă marșul în chioșc.)*

---

[1] Lectură incertă. Replicile nu pot fi bine departajate.

[Actul] II

[Scena 1]

ILIUȚ și GRIGUȚ, dimineața, la spartul chefului, împăcați.

ILIUȚ: Mi se pare că numai noi am mai rămas. Alin s-a dus la culcare de mult.

GRIGUȚ: Alin e un nemernic.

ILIUȚ: Un lăudăros, asta e.

GRIGUȚ: O canalie.

ILIUȚ: Nu, nu vezi cum lasă să se înțăleagă că e așa cum vrea el. Eu cred că jumătate din aventurile lui sunt minciuni. Da, minciuni. *(Alin iese din casă. Amîndoi îl văd.)* Uite-l, se duce la un *rendez-vous.*

⟨Amîndoi Griguț⟩

AMÎNDOI: Să vedem unde se duce!

GRIGUȚ: Parcă ziceai că nu ți-e teamă.

ILIUȚ: Deloc.

GRIGUȚ: Nici mie.

ILIUȚ: Să vedem cine iese după el.

GRIGUȚ: Dar dacă o fi ieșit înainte și noi n-am văzut?

ILIUȚ: Ce ne privește, ⟨nouă⟩ mie nu mi-e teamă.

GRIGUȚ: Nici mie.

ILIUȚ: De soția mea sunt atît de sigur, cu toate că atîți măgari vreau s-o bîrfească.

GRIGUȚ [1]: Și pe-a mea. Dar el e vinovatul, el lasă să se înțăleagă. Dracul să-l ia cu aventurile lui. Să ne facem că nu băgăm de seamă.

ILIUȚ: Să bem.

GRIGUȚ: Să bem... Dar e tîrziu. E ziuă... Ce-o să zică nevastă-mea, care s-a culcat devreme?

[ILIUȚ]: Și-a mea, care s-a culcat imediat după a ta. Alin parcă a mai stat. Dar ce-are a face Alin... De ce s-a retras el devreme... imediat după gazdă?... Cu nevasta gazdei, imposibil, cu nevastă-sa, e nevastă-sa... Pentru că știe că ⟨noi⟩ unii sunt⟨em⟩ damblagii. Și c-o să ne culcăm tîrziu. Și c-o să ne sculăm tîrziu. Iar el ⟨ș⟩ [s-a] sculat de dimineață. Cu nevestele damblagiilor. *(Iliuț a șters-o spre vie.)*

---

[1] În text, *Iliuț.* Replica nu poate fi rostită însă decît de *Griguț.* Cum urmează tot o replică a acestuia, le-am contopit pe amîndouă.

GRIGUȚ: Unde te duci?
ILIUȚ: Să vedem ce face el pe-acolo.
GRIGUȚ: ⟨Stai că merg și eu⟩ Eu nu-s curios...
GRIGUȚ[1]: Nici eu.
ILIUȚ: Ce ne interesează pe noi de nevestele altora...
GRIGUȚ: Așa, ca să rîdem.
ILIUȚ: Poate că așa...
ILIUȚ[2]: Așa da. Hai mai repede.
GRIGUȚ: Stai, stai, mai metodic. Tu o iei p-aici și eu pe dincolo de conac. *(Griguț o ia prin vie, Iliuț o ia pe după conac. Pe locul unde ⟨au fost⟩ sunt băncile. Se întîlnește față în față cu Alin.)*

[Scena a 2-a]

[ILIUȚ]: Sunt cu Griguț la un pahar cu vin.
[ALIN]: V-ați împăcat?
[ILIUȚ]: Desigur. Nu luăm noi în seamă toate calomniile.
ALIN: Păi voi v-ați calomniat... Eu n-am afirmat nimic.
ILIUȚ: Șiretule, da spune sincer, așa e că te duceai la a lui. Acum spune sincer.
ALIN: Ia lăsați-mă, domne, în pace, nici la una, nici la alta.
ILIUȚ: Ia uită-te la mine. Șiretule, am înțăles, am înțăles totul. Acum sunt liniștit.
ALIN: Ești prost *(rîzînd).*
ILIUȚ: Rîzi, ai... acum am înțăles. Îți dau dreptate. Nu puteai să spui în fața omului. Însă, he, he, he. *(Alin pleacă. Iliuț rîde.)* Știam eu... Adică de ce m-a făcut prost? *(Pleacă după conac. Alin se întîlnește în fața conacului cu Griguț.)*

[VECHILUL]

La Muzeul Literaturii Române din București, cota 15250, se păstrează manuscrisul unei piese pe care scriitorul o abandonează într-o fază de lucru destul de avansată, după cum ne-o dovedesc fragmentele păstrate din actul I și al II-lea (25 de file: 34×21 + lista persoanelor,

[1] Autorul greșește adeseori numele personajelor.
[2] Se repetă greșeală cu numele altui personaj.

pe o filă separată: 17×11), scrise cu cerneală neagră, pe două coloane, cu ștersături și spații albe. Titlul piesei nu se cunoaște. Ne vedem astfel nevoiți să păstrăm titlul *[Vechilul]*, sub care piesa a fost semnalată și comentată de cercetătorii care ne-au precedat. Eroul principal, Mihnea Ravăn, este numit, de mai multe ori, *vechil* de Lola Bondaru, care îl detestă, aprobată și de Gugu Plavianu, amantul ei. Aceștia vizează originea mai modestă a lui Ravăn, în realitate secretar (ironic, tot un fel de vechil) al avocatului Gore Bondaru, total dependent, în afacerile sale judiciare, de inteligența, spiritul de inițiativă și abilitatea tînărului său discipol și colaborator. Chiar eroul îi spune patronului, la un moment dat, că nu mai poate suporta situația de „vechil".

Ca toate încercările dramatice cu subiecte inspirate din lumea barourilor de provincie, elaborarea acestei piese trebuie plasată în perioada cînd autorul exercita profesiunea de avocat la Drăgășani, de la preluarea biroului avocațial al tatălui său, în 1924, pînă la plecarea la București. Momentul elaborării ei nu trebuie pus, în nici un fel, în legătură cu romanul *Donna Alba* (1935), chiar dacă unele aparențe, contrazise, de altfel, de analiza atentă a piesei, pledează în acest sens. Într-o notă, cum observă Diana Cristev [1], autorul menționează numele Aspru, invocat ca probă a înrudirii celor două personaje: secretarul lui Gore Bondaru din *[Vechilul]* și secretarul lui Georges Radu Șerban din *Donna Alba*. Personajul din piesă îl preocupa deci pe autor, ni se sugerează sau se afirmă direct, cam în același timp cu cel din roman (1932—1935). Filiația este cu totul alta.

Mihai Aspru apare ca personaj, în manuscrisele lui Gib I. Mihăescu, mult înainte de 1932. Probele ni le oferă două jumătăți de coală dintr-o variantă mai veche a piesei *[Vechilul]*, păstrate în arhiva de la Drăgășani. Textul la care ne referim este scris, ca și *Pavilionul cu umbre* (varianta *C*, păstrată tot în arhiva de la Drăgășani), *Confrații* (o variantă nedactilografiată, păstrată în aceeași arhivă) și *Sfîrșitul* (cota 3158, de la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România), pe coli mari (34 × 21), pe două coloane, cu cerneală neagră. Renunțînd la această variantă (scenele 1 și 2 [din actul II?]), scriitorul taie textul cu creion roșu și albastru, folosind hîrtia pentru redactarea nuvelei *La „Grandiflora"* (p. 8 și 9). Așa se face că pe rectoul acestor jumătăți de filă se află textul piesei *[Vechilul]*, iar pe verso, textul nuvelei menționate. Faptul este foarte important pentru că ne ajută să fixăm mai exact timpul cînd a fost elaborată piesa. Nuvela a apărut pentru prima dată în revista

[1] Vezi Diana Cristev, *Gib I. Mihăescu — dramaturg veleitar?*, în „Manuscriptum", 1(2) 1971, p. 107.

„Viaţa românească", XVIII, nr. 2—3, februarie-martie 1926 şi nr. 4, aprilie 1926. Ca s-o poată trimite redacţiei la începutul anului 1926, înseamnă că autorul o avea redactată încă din 1925. Ţinînd seama de dimensiunile nuvelei, un adevărat microroman, putem presupune, fără riscul de a greşi prea mult, că terminarea redactării, în forma trimisă la tipar, se realizează în decursul anului 1925. Manuscrisul nuvelei, păstrat parţial la Drăgăşani, număra 180 de file, scrise cînd cu cerneală, cînd cu creionul, pe hîrtie de provenienţă multiplă. Surprinde folosirea unui număr destul de ridicat de formulare administrative în limba maghiară şi cîteva în limba română, care provin din tipografia Fraţii Kupferstein, Cluj, cu antetul Fabricii Maurice Basta, un comerciant de lemne din Coşnea. Data pe care o poartă unul din formularele în limba română este 20 iunie 1922. Am putea deduce, din aceste date, că autorul a început să lucreze la această nuvelă încă din perioada clujeană, fiindu-ne mai greu să acceptăm ipoteza că a păstrat aceste formulare un timp îndelungat, în care a revenit din Transilvania la Bucureşti, pentru a-şi lua licenţa, în 1923, a profesat avocatura la Chişinău, pentru a folosi, cîţiva ani după aceea, ca avocat la Drăgăşani, în 1924, aceeaşi hîrtie. Ar fi trebuit ca stocul de formulare administrative, cu care scriitorul a plecat din Cluj, să fie mult prea mare. Stabilim deci, ca interval posibil de elaborare a piesei *[Vechilul]*, anii 1922—1924, cînd scriitorul lucra la nuvela *La „Grandiflora"*. Primele variante ale piesei pot fi din perioada clujeană, cînd scriitorul era foarte mult preocupat de teatru, ca traducător [1] şi cronicar dramatic, iar altele din perioada începutului carierei de avocat la Drăgăşani.

Mihai Aspru, menţionat în manuscrisul piesei *[Vechilul]* apare, după cum am arătat altădată [2], şi în prima variantă a romanului *Braţul Andromedei*. El este, ca şi în piesă, tot secretar de avocat. Soţia patronului său (ministeriabilul Nedan — Cornoiu în varianta definitivă) nu-l priveşte, din cauza unei complicaţii sentimentale extraconjugale, situaţie similară aceleia din piesă, cu prea multă simpatie. Cel mai vechi indiciu, care ne ajută la datarea primei variante din *Braţul Andromedei*, este din 1927.[3] La această dată materialul piesei *[Vechilul]* este complet asimilat în prima versiune a romanului lui Gib I. Mihăescu. Ulterior

[1] Gib I. Mihăescu traduce împreună cu Leonard Paukerow piesa *Liliom* de Francisc Molnár, Tipografia „Gazeta Ardealului", Cluj, 1922.

[2] Vezi precizările noastre, ediţia de faţă, vol. II, 1978, pp. 174—178 şi textul variantelor *B* şi *C* din *Braţul Andromedei*, acelaşi volum, pp. 187—231.

[3] Ediţia citată, vol. III, p. 199.

personajul va fi eliminat din varianta definitivă a romanului *Braţul Andromedei*, destinîndu-i-se un rol mai important, independent, într-un „viitor roman", după cum va specifica chiar autorul. Cu acest roman *(Donna Alba)*, scriitorul avea să-şi încheie cariera literară, reîntors la meditaţia din tinereţe asupra succesului, privit din perspectiva tînărului doritor să se afirme printr-o realizare epocală, sub îndrumarea, de care se desprinde repede ca învingător, a unui „maestru". Pe acest drum întîlneşte, în concurenţă cu personalitatea care-i dirijează primii paşi spre succes, şi o iubire atotstăpînitoare, cu multe elemente de neverosimil, „obiectul" adoraţiei fiind o proiecţiune a fanteziei. Mihai Aspru este aşadar un personaj care îl preocupa pe Gib I. Mihăescu de mult timp şi nu o apariţie tîrzie, cum s-a afirmat. Îl găsim mai întîi în piesa *[Vechilul]*, 1922—1924, care s-ar putea numi tot aşa de bine *[Secretarul]*, apoi în prima variantă a romanului *Braţul Andromedei*, scrisă prin 1927, dacă nu chiar şi mai devreme, şi în sfîrşit, în romanul *Donna Alba*.

[VECHILUL]

Persoane:

GORE BONDARU
MIHNEA RAVĂN
STAMATE NECŞULEA
GUGU PLAVIANU
LOLA BONDARU
LINA (BERCEA)

[Actul I

Scena 1]

MIHNEA RAVĂN *⟨studiază în⟩ cercetează dosare. Intră Necşulea.*

NECŞULEA: Lucrezi într-una. Ha, ha, ha...

RAVĂN *(ridicînd capul din ⟨dosare⟩ hîrţoage)*: A, dumneata domnule Necşulea. Poftim, ia loc!

NECŞULEA: Bună vreme! *(Dau mîinile. Necşulea se aşează pe scaun în faţa biroului.)* Dosare şi iar dosare. *(Ride.)*

RAVĂN: Mîine avem o mică bătălie...

NECŞULEA: Te felicit dinainte de victorie. *(Ride.)*

RAVĂN: Nu se ştie. „Ce-o da legea!" cum zic ţăranii.

NECŞULEA: Legea s-a dus. *(Rîde.)* Legea acum e avocatul. Care ştie s-o întoarcă mai bine... ăla e legea. *(Rîde.)*

RAVĂN ⟨E⟩ *prins de cetirea unui act...* ⟨Verbal⟩

NECŞULEA *(îl urmăreşte cu atenţie, apoi pufneşte în rîs)*: ⟨Am mai⟩ Mi-adusei aminte de una bună...

RAVĂN *(fără să-l asculte)*: Mda...

NECŞULEA: La judecătorul de ocol...

RAVĂN: Care ocol?

NECŞULEA: Ei, care? *(Rîde.)* Nu ştii? De la lume adunate... *(Rîde.)*

RAVĂN ⟨A, iar⟩ *(atent la dosare)*: A, iar o anecdotă... Da multe mai ştii, domnule Necşulea...

NECŞULEA: D-apoi ştiu eu cam multe; ⟨tot mi le⟩ numai că tot nu le uit... *(Rîde.)* Cum spun, era în faţa judecătorului... „Ei, ia spune, martor, ⟨a bă⟩ a bătut-o sau nu?" Martoru era ⟨înţă⟩ un ţigan ⟨înţăles cu amîn⟩ şi luase gologani de la amîndouă părţile... „Păi de, domnule judecător: ⟨a bătut-o⟩ o bătea... Şi se uită spre pîrît. Da pîrîtul să-l mănînce cu ochii. „Da ştiţi dumneavoastră, domnule judecător... nu prea"... *(Rîde.)* Da judecătorul: „Cum, domnule, ⟨a bătut-o⟩ o bătea sau n-o bătea, răspunde precis." Ţiganul priveşte spre reclamantă şi aia îl trăsneşte cu ochii... ⟨A cam bătut-o⟩ „O cam bătea, domnule judecător." *(Bufneşte în rîs...)* Şi întoarce iar capul la pîrît... ⟨cînd îl vede⟩ ăla să-l ⟨mănînce⟩ înţepe cu privirea... „Însă ştiţi dumneavoastră, domnule judecător... ⟨Da aşa⟩ nu tocmai" *(Rîde iarăşi.)* Da judecătorul: „Măi băiete, ascultă colea..." „Domnule judecător", îi ia ţiganul vorba din gură, pentru că pîrîtul făcea spume la gură... ⟨n-a⟩ „n-o cam ⟨bătut-o⟩ bătea"; şi capu i se-ntoarse iar spre ⟨pîrîta⟩ reclamantă: „Da ştiţi dumneavoastră... ce să zic... o bătea şi n-o bătea"... *(Se pune pe un hohot de rîs fără zăgaz.)*

RAVĂN *(rîde şi el, mai mult de rîsul bătrînului)*: Mă ierţi, domnule Necşulea, am de căutat ceva în arhivă...

NECŞULEA *(se potoleşte din rîs şi se scoală)*: E, să vedem ce face fie-mea... *(Apoi iar mai rîde.)*

RAVĂN *intră, confruntă nişte dosare.*

NECŞULEA *(îi pîndeşte privirea, apoi cînd i-o prinde, întorcînd palma, cu degetele răşchirate, pe-o parte şi pe alta)*: „O cam bătea, domnule judecător... da ştii dumneata, nu prea..." *(Izbucneşte în rîs şi mai puternic.)*

⟨RAVĂN *[text ilizibil]*⟩

UN SERVITOR: Domnule avocat, ⟨*[text ilizibil]*⟩ s-au făcut cinci...

NECŞULEA: Ce cinci, bă, că şapte...

SERVITORUL: Adică s-au strîns cinci domni în sala de aşteptare.

RAVĂN ⟨*[cuvînt ilizibil]*⟩ *(cetind)*: Las' să se facă şase...

SERVITORUL *iese.*

NECŞULEA: Ei, să mă duc la fie-mea. *(Face cîţiva paşi spre uşă. Dar se opreşte şi întoarce iar pe-o parte şi pe alta mîna cu degetele răşchirate.)* ⟨O cam bătea... dar⟩ Zice: „de, domnule judecător", zice: „o cam bătea..." *(Rîde.)* „Da ştiţi dumneavoastră..." *(Rîde şi mai tare.)*

SERVITORUL *(intrînd)*: Domnule avocat, s-au făcut opt...

RAVĂN: Gata, gata... *(Mai ridică o hîrtie, apoi o lasă şi intră în camera de primire...)* Introdu în birou pe cel care a venit întâi...

NECŞULEA: Î, hî, vin, vin... parcă nu s-ar cunoaşte lipsa lui ginerimeu...

RAVĂN: Îi dau eu gata numaidecît... Mulţi sunt cu procese vechi... vin şi te plictisesc cu temerile lor... *(Iese.)*

NECŞULEA *(care pornise iarăşi, făcînd gestul lui)*: „Da ştii dumneata... *(Cînd se întoarce, vede că Ravăn nu mai e, aşa că face o pauză, însă îşi termină fraza:)* ...nu prea"... *(Şi rîde singur... Cînd se întoarce să intre în cele din urmă, se întîlneşte cu Lola.)*

Scena [a] 2-a

LOLA: Vorbeai cu Gugu.

NECŞULEA: Nu, cu Ravăn.

LOLA *(cu dispreţ)*: A...

NECŞULEA: A? De ce... A?

LOLA: În sfîrşit.

NECŞULEA: Hm...

LOLA *(se apropie de unul din dulapuri)*: Ce face mama, tată...

NECŞULEA: N-ai mai venit de mult pe-acolo... Dar de ce... ha? Dar ce e „ha" ăsta... Oare, cumva... *(Gestul lui, mai repede însă.)*

LOLA: Nu înţăleg...

NECŞULEA: ⟨A fost⟩ Vreau să zic: a fost vreodată, cîndva... ⟨îndrăz⟩ cum să zic, îndrăzneţ...

LOLA: Obraznic vrei să zici...

NECŞULEA: Lola, ce s-a întîmplat? *(Îşi potriveşte monoclul.)*

LOLA: Nu s-a întîmplat nimic. Serios, ai putut chiar să-ţi închipui că s-a întîmplat ceva între mine şi acest protejat al ⟨tat⟩ bărba-

tului meu. ⟨Orcîtă încredere⟩ Te-asigur că un minut n-ar mai fi întîrziat ⟨în casa asta, cu toată⟩ aici.

NECȘULEA: Eu nu te înțăleg. Probabil vechii tăi nervi...

LOLA: Ah, nervi... dar nu pot suferi pe ⟨țăran [→] veneticul⟩ țărănoiul ăsta...

NECȘULEA: Dacă nu ți-a făcut nimic rău, Lola, pornirea ta e ⟨fără [→] lipsită de orice⟩ lipsită de orice rost. E băiatul foarte muncitor și foarte deștept al unor bieți funcționărași de provincie...

LOLA: Totuna... Impertinența... ⟨cu care⟩

NECȘULEA: Ai spus...

LOLA: În afară de cea care sare în ochi oricui, mai e o impertinență, cum să spun, aceea lentă, neobservată, care se întinde ca o leasă de păianjen și care împresoară, împresoară necontenit, pentru a-ți zvîrli pe cealaltă, ⟨pe care în⟩ pe cea aspră și mortală în față, cînd te-a legat prea strîns, ca să mai poți riposta...

NECȘULEA *(dînd din umeri)*: Și cum se manifestă această impertinență... tacită. *(Bufnește în rîs. Făcînd semnul lui cu mîna)*: Mă rog, o bătea sau n-o bătea... e impertinență sau nu?

LOLA: Eu nu înțăleg cum n-o vezi tocmai tu, pe care vechilii și samsarii te-au adus acolo unde ești...

NECȘULEA: Lola, tu ești încă prea ⟨tinerică⟩ tînără ca să înțălegi lucrurile aștia. Bărbatu-tău ⟨chiar dacă n-⟩are o vîrstă mult deasupra alei tele ⟨ca să judece⟩ și de aceea el judecă cu totul într-alt chip aceste lucruri. Ceea ce a fost ⟨la⟩ cu mine ⟨mine⟩ nu poate să fie cu bărbatu-tău. Vechilul ăsta intelectual, care-i ajută bărbatu-tău, nu poate întru nimic să-i știrbească fondul, cum să spun, ⟨patrimoniul⟩ activității lui. Avocatura și situația politică a soțului tău sunt avuturi din care poate să se înfrupte oricine, fără a le diminua valoarea. E ca o fîntînă la un răscruci de drumuri ⟨din care se⟩ unde se răcoresc atîția cai și atîtea animale, fără ca apa să țîșnească pentru asta mai încet din țeavă... *(Pe gînduri.)* Te înțăleg, te înțăleg, copilă. Amintirile acelei rușinoase scoateri în vînzare ⟨a cona⟩ e încă proaspătă în gîndul tău. *(Rămîne cu ochii în gol.)* ⟨Lola [→] Tata⟩ Alături de soțul tău ești ferită, copilă, de ruină. Fii necontenit lîngă dînsul, ține strîns bine brațul lui. El e un om mare, copila mea, și eu-i sunt recunoscător, că grație lui un Necșulea, un urmaș al marelui ⟨vornic⟩ vistiernic, n-a intrat de bună voie agent la percepție. *(Luîndu-i mîna:)* Grație ție, grație frumuseței tale... *(I-o sărută.)*

LOLA: Nu asta vreau să-ți spun, tată. Desigur ⟨mi-am⟩ m-am exprimat greșit... Cînd ți-am vorbit de vechili și de samsari mi-am amintit de Năvîrlie, cu care am fost acum trei săptămîni vecini de lojă la Național. Însă ⟨tinerelul⟩ domnul ăsta — Ravăn — ⟨să⟩ se ⟨*Nec. (jucîndu-se cu monoclu)*: M... nu prea tinerel...⟩ bucură de prea mare libertate și mai ales de prea mare încredere din partea bărbatului meu...

NECȘULEA: Și întru cît asta poate să te neliniștească pe tine?

LOLA: Îl lasă să ⟨primească clienții⟩ primească pe clienți în lipsa lui... îi permite orice fantezie... ba să stea aici în bibliotecă, pentru că poate lucra mai bine... ba... ba să...

⟨LOLA⟩ NECȘULEA: Să...

LOLA: Să... în sfîrșit, multe...

NECȘULEA: E, cari, care...

LOLA: O mulțime...

NECȘULEA: Care... care? Pînă acuma n-ai spus nimic. În bibliotecă sigur că trebuie să stea. ⟨El⟩ Doar jumătate din ea e juridică. El îi pregătește pledoariile bărbatului tău, îi cercetează autori, îi strînge, extrage din ei și ⟨ori⟩ oricui, care lucrează cu capul, cred că i-e mai la îndemînă în bibliotecă... Că-l lasă să primească pe clienți, este o frumoasă încurajare pentru Ravăn...

⟨NEC⟩ LOLA: Ar putea face același lucru și ⟨pentru⟩ cu Gugu...

NECȘULEA: Gugu? El e mai tînăr decît Ravăn, mai curînd ieșit din școală... Însă astea-s socotelile bărbatului tău... Ce te privesc pe tine...

LOLA: Dar Gugu are o origină...

⟨NEC: La tribunal, draga mea, origina...⟩

NECȘULEA: În luptele de la bară, draga mea, blazonul ⟨s-a cam perim⟩ nu mai joacă mare rol...

LOLA: Pentru că de Gugu nu vrea să se ocupe. O, voi așa sunteți... ⟨Uita [→] uit [→] uitați repede⟩ tu, Gore uitați așa de repede... Drept să-ți spun, mie nu-mi plac rămînerile ⟨și⟩ tale lîngă biroul acestui arivist... Nu ți s-a părut că-ți dă o ⟨at⟩ atenție prea... cum să zic... sumară...

NECȘULEA: Deloc...

LOLA: Că ⟨mai mult⟩ surîde la glumele tale bătrînești, parcă ți-ar face o grație.

NECȘULEA: Lola... de ajuns... Ești complect nedreaptă cu dînsul și jicnitoare cu mine... *(Gînditor.)* Cine știe ce trebuie să fi observat tu... Vreodată, cînd poate era prea ocupat... Gîndește-te

şi fii în locul lui. Trebuie să recunoşti: în ultimul timp bărbatu-tău îi dă prea mult de lucru. Mă duc...

LOLA: Fără să-mi spui de ce ai venit?

NECŞULEA: Nu-ţi mai spun. M-ai rănit puţin...

LOLA: Bietul tata... Şi cu toate astea... familiaritatea pe care zi cu zi o accentuează, faţă de noi...

NECŞULEA *(tresărind)*: Ce familiaritate? Spune, fetiţo, lămureşte, un gest, un fapt...

LOLA: Dar ea reiese dintr-o infinitate de gesturi neînsemnate, care însă împreună... ca scoicile cele mici... ⟨în⟩ care... mă mir, tată, cum tu nu mai înţălegi aceste lucruri...

NECŞULEA: ⟨Copilării⟩ Închipuiri... închipuiri... mă duc... mă duc, venisem numai în treacăt. La revedere. *(O sărută.)*

LOLA: Tată, dacă ai nevoie de ceva, spune...

NECŞULEA: Tu crezi că numai nevoile mă duc la tine? ⟨copilă. Părinţii nu sunt ca copiii: ei nu se duc să-i viziteze numai « pentru » împinşi de nevoi, sau de formă⟩ Şi pe urmă ⟨atîtea nevoi cred că⟩ atît de dese nevoi te-ar speria...

LOLA: Tata, dacă mai spui vreodată asta...

NECŞULEA: Copila mea, am venit doar să te văd şi să-ţi spun să mai vii pe la mamă-ta... Şi mai lasă închipuirile, mai lasă închipuirile... *(Iese.)*

Scena [a] 3 [-a]

LOLA ia o carte, o răsfoieşte, o pune la loc, pe urmă ia alta, o cercetează şi iese cu ea în apartamentul ei. Intră RAVĂN, lasă un teanc de hîrtii pe birou, apoi ⟨intră în⟩ iese pe uşa camerei de lucru. ⟨Trece⟩ Vine după puţin înapoi, vorbind în urmă-i, înainte de a închide uşa.

RAVĂN: Două copii, domnişoară, două şi cu originalul trei. *(Pare a asculta ceva.)* Bun, bun. *(Închide uşa, se aşează puţin la birou, bate ⟨cu⟩ toba pe masă, apoi se îndreaptă ⟨arătînd raf⟩ spre rafturi. Stă gînditor lîngă cărţi, apoi, urcîndu-se pe scară, scoate un volum gros. Cînd coboară, intră Lola, el o salută, dar ea se face că nu-l observă; el caută să-i prindă ⟨mişca [→] vreo⟩ vreo privire, ca s-o salute, dar ea continuă jocul.)*

RAVĂN ⟨*Sărut mîinile,* doamnă⟩ *(înclinîndu-se în cele din urmă)*: Sărut mîinile, doamnă!

LOLA *(care-şi ⟨as⟩ aşeza cartea la loc, abia acum se preface că-l simte în apropierea ei ⟨Bonjour rece⟩, îl examinează cu un fel de surîs de compătimire)*: Bonjour... *(Apoi întoarce din nou ochii la cărţi, necăjindu-se cu o alegere.)*

RAVĂN: Dacă v-aş putea fi de folos...

LOLA: O, nu e nevoie... *(Ravăn ⟨dă⟩ se înclină politicos.)* ⟨V⟩ Te stînjeneşte prezenţa mea?

RAVĂN: Cum puteţi vorbi...

LOLA: ⟨Biblioteca e comună... Eu nu ştiu nimic⟩ Biblioteca e comună... şi eu totdeauna am fost de părere ⟨ca⟩ să nu ⟨vă⟩-ţi ⟨instalaţi⟩ instalezi masa de lucru aici... ⟨Afară de⟩ *(Cercetînd o nouă carte.)* Afară de asta conformaţia casei ⟨aştia e astfel, că deseori « treb » biblioteca se schimbă⟩ şi anume exigenţe domestice mă determină să schimb uneori biblioteca în ⟨camera⟩ odaie de primire...

RAVĂN: Într-adevăr e o încăpere impunătoare. De cînd lucrez totuşi aici, n-am văzut să primiţi pe altcineva decît pe acei ai casei...

LOLA: Pentru că dumneata ⟨mi-ai⟩ ai adus oarecare modificări în obiceiul acestei case.

RAVĂN: Eu, doamnă...

LOLA: Soţul meu, spre a-ţi face plăcere...

RAVĂN: Doamnă, nu ştiam că lucrul acesta o să vă facă dumneavoastră neplăcere. De altminteri înainte de a ⟨veni eu aici⟩ mă muta la masa asta, lucra aici domnul Plavianu...

LOLA: Gugu? Eu credeam că ştii că Gugu, cum să spun... era mai aproape de noi... era atît de uşor de înţăles asta...

RAVĂN: Vedeţi, n-am înţăles. Însă eu aveam mai multă nevoie de bibliotecă decît dînsul. Urmăresc facerea unei lucrări... ⟨cînd⟩

LOLA: ⟨Asta urmăriţi...⟩ Dar asta urmăreşti?

RAVĂN: Da, o lucrare, ⟨pe⟩ care ⟨de mult o⟩ mă necăjeşte cam de mult... ştiţi, cînd ocupaţiile mai îmi dă *(sic)* răgaz. Şi visam de mult o bibliotecă ⟨cum⟩ aşa, ca asta...

LOLA: Închipuie-ţi, eu am crezut că ⟨ţi-a⟩ bărbatu-meu ţi-a îngăduit să vii aici pentru lucrările lui.

RAVĂN: Nuu... da de unde... este aşa de greu să tot vii să scoţi cîte-un volum, ⟨mai ales cînd vrei să confrunţi⟩ sunt atîtea trimiteri în ⟨volumele⟩ cărţile astea juridice...

LOLA: Dar bărbatu-meu ştie?

RAVĂN: Ce să ştie?

LOLA: Că te-ai mutat aici pentru a-ţi face lucrările dumitale şi nu pe ale lui.

RAVĂN: Fără îndoială că știe... Dar, doamnă, dacă aveți nevoie de bibliotecă, așa cum spuneți, am putea stabili ⟨oare⟩ un orariu convenabil pentru amîndoi.

LOLA: N-aș găsi timpul pentru o astfel de discuție... Rămîi, domnule, și fă-ți lucrările...

RAVĂN: O, doamnă, vă mulțumesc; ⟨și vă asigur că⟩ cînd sunt cufundat în ⟨lucrările⟩ cercetările mele, nimeni nu poate să mă stînjenească; pot spune chiar că nici n-aud... Și mai ales dumneavoastră, doamnă, cum ați putea să mă stînjeniți... Dimpotrivă, apariția dumneavoastră e, cum să spun, ca o încurajare, un stimulent...

LOLA: Domnule?

RAVĂN *(tresărind)*[1]: Doamnă, dar...

LOLA: Nu ⟨găsești că ești, ei da⟩ -ți permit să fii necuviincios...

RAVĂN: Doamnă, dar eu n-am spus cu vreo intenție...

LOLA: ⟨Doamne ferește, nici nu m-am gîndit...⟩

⟨LOLA: Crezi dumneata că nu se poate distinge drumul acesta nesimțit, de lipitoare, pe care-l parcurgi, ceas cu ceas, milimetru cu milimetru, în casa asta. « Ai izbutit să »

RAVĂN: Doamnă, dar...

LOLA: Ai izbutit « să prof » să descoperi de *(sic)* unele slăbiciuni ale soțului meu, de care ai profitat « cu calcul » și pe care le-ai ațîțat pentru a-ți îndeplini planurile dumitale... de arivist...

RAVĂN: Doamnă, dar nu înțăleg. Cer scuze, dacă vă închipuiți că v-am jicnit...

LOLA: Pentru a-i lua pe nesimțite locul, pentru a-i cuceri încetul cu încetul activitatea și clientela și pentru a « te » pătrunde și mai adînc în miezul casei lui... Dar aici, domnule, ai să te oprești, să știi... Aș vrea să văd pe soțul meu, aflînd de complimentele de-un gust așa de ieftin, pe care le faci soției lui, în lipsă-i...

RAVĂN: Doamnă, dar vă rog... vă rog să sfîrșiți. « Pentru a nu curma. Ia uite ce gînduri doamna îmi atribuie mie » Pentru a curma totul dintr-o dată, ei bine, îndată ce va sosi soțul dumneavoastră, îi voi da « totul » arhiva în primire...

LOLA: O, știu că știi să ameninți, să șantajezi... Ești tare... Crezi că nu-mi dau seama cît l-ai făcut să aibe nevoie de dumneata și ce talent ai ca să-ți voalezi gîndurile prin vorbe meșteșugite... Cum se uita « în [→] la sf » la cele ce vorbești, cu sfințenie... Și ai băgat desigur de seamă purtarea lui prea severă, de la un timp, față de mine și față de toți ai casei, afară de dumneata... Da, da, așteaptă-l să vină... văd, « l-ați » l-ai prins ca în cleștе... Ești tare... Ah, ce dezgustător...⟩

[1] În text, *tresărit*.

RAVĂN: În definitiv ce vreți dumneavoastră, doamnă... ⟨să plec, să nu plec...⟩ nici așa, nici așa...

LOLA: Ei bine, să-ți spun eu neted, de la început... Dacă poți să ai cel puțin o picătură din ceea ce se numește cavalerism, du-te, te rog, pleacă din ⟨casa⟩ casa asta, fără a spune o vorbă soțului meu... fără a-i explica nimic... spune că dumneata, de la dumneata vrei să pleci... Spune-i că nu-ți mai convine ⟨onorariul⟩ salariul... ⟨sau⟩

RAVĂN *zîmbește și dă din cap.*

LOLA: Sau nu asta, căci poate ți-l mărește. În sfîrșit, găsește dumneata ⟨o⟩ motivul și într-o bună dimineață...

RAVĂN: ⟨Da, desigur⟩ De ce, doamnă... *(Rămîne pe gînduri, neînțelegător.)*

LOLA *(privindu-l cu nemărginit dispreț)*: Știam...

RAVĂN: Dar de ce, de ce, doamnă?... Hm... În sfîrșit... ⟨Dacă [→] De⟩ Dar de ce ura asta, disprețul, dezgustul ăsta?... Ce v-am putut face... Bine, dacă lucrurile sunt atît de încordate, bine, fie, uite am să plec eu. ⟨*(Privind biblio*⟩

LOLA *(cască ochii)*: O...

RAVĂN *(rămîne cu ochii la ceaslovul uriaș pe care-l găsise, apoi privește spre rafturi)*: Numai pentru lucrarea mea...

LOLA *(bufnește în rîs)*: Știam... Mă mir cum am putut face un astfel de apel la o persoană de proveniența dumitale. ⟨Ei bine⟩ Știu, domnule, ce lucrări urmărești în casa asta, de care te agați cu atîta disperare. Știu acum încotro începi să-ți îndrepți pașii. Dar te vestesc dinainte, întoarce-te din drum.. Căci atunci, ascultă-mă, va fi o izbucnire, o explozie în casa asta... că or se vor rupe toate ițele dumitale, or voi muri înainte ca să mă cuprindă și pe mine...

RAVĂN: Doamnă, dați-mi voie să mă înclin cu nedumerire. *(Face ⟨semn⟩ „în numele tatălui"...)*

LOLA: Ești de-un tupeu *(⟨Pri⟩ Îl privește cu ură nemărginită, apoi izbucnește în rîs forțat.)* Și uite ce... Ruy Blas...

RAVĂN: A, va să zică asta vreați.

LOLA: Lasă, lasă... această stupidă ⟨pr [→] nepăsare⟩ prefăcătorie... Ai niște ochi prea puțin educați, ca să nu te ⟨trădeze de⟩ fi trădat de mult... ⟨Te⟩ Și mă grăbesc să-ți tai avîntul de la

primul început de manifestare: te dispreţuiesc, te dispreţuiesc, mi-e scîrbă de dumneata, ⟨înch⟩ înţălegi, scîrbă... Vechil... Provincial [...][1]

⟨Actul I[2]

Biroul avocatului BONDARU

Bondaru intră furtunos, se îndreaptă cîţiva paşi şi se opreşte brusc în faţa biroului lui Ravăn. Lola face cîţiva paşi înapoi, apoi în tot timpul dialogului ce urmează se retrage necontenit. Ea întoarce spatele şi cu ca⟩ Ea îl măsoară de sus pînă jos cu un dispreţ nemărginit; apoi ⟨rîde⟩ izbucneşte într-un rîs uscat, jicnitor. El o priveşte îngrozit.⟩

LOLA *(cu nemărginit dispreţ)*: Vechil...
RAVĂN: A...

Scena [a] 4 [-a]

LOLA porneşte spre apartamentul ei. Înainte de a ⟨intra⟩ ieşi, Bondaru intră furtunos şi se opreşte brusc în mijlocul încăperei. Ea se opreşte. ⟨RAVĂN se ridică de la birou, ia dintr-un dulap un dosar şi începe să-l « cetească » răsfoiască.⟩

BONDARU ⟨*(intră furtunos)* Da b⟩: Da bine, ⟨dragă⟩ Ravăn, cum ai lăsat pe seama ⟨copilului⟩ imbecilului ăluia să ⟨nu plătească⟩ scoată citaţiile ⟨la dosarul⟩ martorilor lui Pîrîianu.
RAVĂN: ⟨Da⟩ Ce s-a întîmplat?
BONDARU: ⟨D-apoi⟩ Le-a plătit peste termen. ⟨A decăzut⟩
RAVĂN: ⟨Nu mai spune?⟩ Cum?
BONDARU: ⟨Păi⟩ A şasea zi...
RAVĂN: ⟨A şasea⟩...?
BONDARU: Am decăzut din proba ⟨lui⟩... Ce ne facem acum? Ce-o să zică ⟨bietul⟩ Pîrîianu?... ⟨doar asta acolo-i o moşie de cîştigat, nu glumă...

---

[1] Text deteriorat.
[2] Autorul notează din nou *Actul I*. Probabil, iniţial, s-a gîndit la o completare, după care s-a decis să scrie finalul scenei a 3-a din actul I, reluînd replica *Lolei*, la care adaugă un răspuns trunchiat al lui Ravăn, pentru a trece, în sfîrşit, la scena a 4-a din acest act.

RAVĂN: O cîştigă el doar cu actele lui.
BONDARU: Actele care sunt la dosar sunt insuficiente. Ăla de vînzare se pierdu printre hîrtii. Credeam ca să⟩ *(Răsuflînd greu.)* Am pierdut moşia omului. ⟨Nu⟩ *(După o pauză.)* Nu vezi că e o maşinaţie... Tîlharul e vîndut, ce vorbeşti, ne-a vîndut. Cu siguranţă că el a făcut să piară actul de vînzare. ⟨Mai rămăsese⟩ Mai rămăsese să complectez începuturile de probă de la dosar cu martori... ⟨Cînd colo, iacătă că-mi pierdu şi dreptu ăsta... S-a⟩ Ş-acum poftim, s-a terminat, asta-i ultima năzbîtie ce ne-o mai face; îl dau afară hotărît... Şi înainte de ⟨toate actele tre⟩ plecare, cercetate toate dosarele. Păcătosul ăsta e în stare să sustragă... în orice caz actul ⟨Rav⟩ lui Pîrîianu trebuie găsit. Îl bat pînă l-o scoate de unde l-a pus sau de unde l-a dus... Nu vezi că aici e o maşinărie întreagă: actul dispare, îmi lasă să curgă termenul de martori... Asta e. Canalia ⟨să ştii⟩e înţeleasă cu Protopopeştii; i-au dat bani ca să ne facă să pierdem... *(Lola se retrage înfricoşată.)*
RAVĂN *(care l-a privit surizător)*: Nu te mînia... ⟨că⟩ am găsit actu...
BONDARU: Ce? Ce? l-ai găsit!? Ah... Dumnezeule! parcă mi-ai scos un cuţit din inimă... ⟨Măi să ştii că⟩ Ne compromiteam complect cu afacerea asta. Toată lumea ar fi fost încredinţată că am luat bani de la Protopopeşti. ⟨Cine te-ar fi crezut că neisprăvitul ăsta de « Gigi » Gugu... auzi ce nume... « Dar unde » Of, Doamne, eram cătrănit rău, măi Mihnea... Veneam la tine să ne « mai » sfătuim ce e de făcut... Păi asta nu e de rîs, nu. Şi noroc că n-am găsit⟩ Noroc că n-am găsit pe ⟨dobitocul al⟩ ticălosul ăla că-l făceam ⟨praf⟩ bucăţi... ⟨Unde⟩ Da unde l-ai găsit... Hai spune repede... tot el îl ţinea ascuns undeva... nu se înţălesese din preţ, aşa-i... *(La un gest al lui Ravăn.)* A, nu, mi-e fermă convingerea că tîlharul e înţăles cu adversarii. Cum crezi, mă... Ravăne, el, avocat de doi ani, şi să nu-şi dea seama că o zi trecută şi se pierde termenul. ⟨Şi te-ai şters definitiv de martori...⟩Şi unde, ⟨dragă⟩ *mon cher. (Strigînd.)* În apel... ⟨Dumnezeule⟩... Aici e mare maşinărie... ⟨Numai lasă-l să vie⟩... Unde, unde l-ai găsit...
RAVĂN *(izbutind în sfîrşit să vorbească)*: Vai de păcatele lui... Ăsta nu e în stare să se înţeleagă cu adversari, să ⟨facă conspiraţii negre⟩ facă planuri negre, şi mai ales să le execute. E⟨l⟩ prea leneş şi-ndestul de zăpăcit să se mai apuce de astfel de întreprinderi. E un ticăit, săracu. Cine dracu l-o fi făcut şi p-ăsta

avocat nu înţăleg! Cum i-or fi dat drumu de la universitatea aceea...

BONDARU: Unde zici că ai găsit actul...

RAVĂN *(are un zbucnet oprit de rîs, apoi ride de-a binelea)*: Închipuieşte-ţi: în dosarul cu „diverse"...

BONDARU: La ⟨actele⟩ „clasate"? ⟨Or cu ălea ai făcut tu dosarul „diverselor"...⟩

RAVĂN: Da... ⟨actele care rămîn pe aci, după ce se « termină » termină procesele... pînă vin clienţii de şi le ia... dacă mai vin...⟩

BONDARU: ⟨Era dichisit aşa cu grijă...⟩ Poftim; asta e: s-a terminat. Nu i-am spus eu să-l... caute acolo... Nu l-a căutat... în faţa noastră. Nu s-a prefăcut că nu-l găseşte. Aşa e. Era dichisit cu grijă în vreo hîrţoagă veche.

⟨RAVĂN: Da de unde... Era într-o mapă, pus acolo între acte⟩ Da de unde, venea chiar primul în mapă. ⟨Şi ceea ce e interesant, e că [→] Atunci⟩ Găgăuţul, atunci cînd l-ai luat la rost ⟨el a căutat şi acolo... şi « imbecilul » găgăuţul⟩ a trecut peste el fără să bage de seamă... Cine ştie, i s-a părut lui că n-ar putea să fie cel dintîi... ştiu că pe cele dedesubt le-a cercetat cu o amănunţime... şi cu toate astea eu eram sigur că actu trebuie să fie rătăcit tot pe-aci prin arhiva noastră... E atît de distrat şi de zăpăcit... că eram sigur...

BONDARU: ⟨Aş... aici e lucru necurat⟩ Ce tot spui tu? ⟨bă,⟩ Aici e lucru necurat! Cum o să treacă aşa peste el... ⟨Dacă l-a şi căutat acolo şi⟩ S-a prefăcut că nu-l vede... ⟨s-a terminat...⟩ astăzi îi fac vînt... Adu încoa actul...

RAVĂN: L-am lăsat acolo ca să i-l arăt. *(Surîde.)* Nu, nu, ascultă-mă pe mine... îl năpăstuieşti degeaba... uite, ⟨un pariu⟩ o prinsoare. Eu i-am spus că pînă-n cinci zile să introducă lista şi să plătească citaţiile. Şi el şi-a însemnat în agendă. De curiozitate să-i cerem agenda. Să vezi că el ⟨şi-⟩a însemnat pe fiecare zi, adică pe fiecare filă a agendei ⟨din aceste cinci zile... Am văzut eu că⟩, cu data corespunzătoare, aceste cinci zile... L-am văzut întorcînd o filă şi însemnînd, întorcînd alta şi însemnînd... Dar cu siguranţă că a însemnat de şase ori în loc de cinci... Şi s-a dus tocmai ziua [a] şasea, uite, îmi pun capu jos că aşa s-a întîmplat. Aşa de ramolit la vîrsta lui...

BONDARU: Mă Mihnea, mă, eşti un om în toată firea. ⟨Astea po⟩ Bine, poate să fie cum spui tu... Dar nu e el aşa de zăpăcit cum vrea să pară... Sub masca asta... ne va vinde, ascultă-mă...

În sfîrşit, zăpăcit, ⟨Rav. În sfî⟩ nezăpăcit... ce mă priveşte pe mine...

RAVĂN: Îţi faci păcat cu tat-său.

BONDARU: Dar ce sunt eu, măi... ⟨şi⟩ să ţin lumea pe demîncare. Şi în sfîrşit, mai bine îi fac lui tat-său o pensiune gratis... decît...

RAVĂN: Nu, uite ce, de ce să-i umileşti... lasă că am eu grijă... nu-i mai dau să facă nimic... am ⟨să-l sfătuiesc să înveţe la un [→] să-l întrebuinţez [→] să-i spun că-i dau răgaz să înveţe la maşină, tot avem noi două maşini. O să rog pe domnişoara să-şi piardă puţin timp cu el... « să-i dăm să ne copieze » şi pe urmă să-i tot dăm să ne copieze acte

BONDARU: Bine, Ravene... Mă duc să văd ce face nevastă-mea *(Iese.)*

RAVĂN *(căutînd iarăşi prin dosare)*: Domnişoară, eşti bună...

DACTILOGRAFA: « D » Da, domnule Ravăn... *(Apare pe uşa « deschisă » cu canaturile desfăcute.)*

RAVĂN: Ai mult de lucru...

DACTILOGRAFA: E ceva nou de scris?

RAVĂN: Ai făcut copiile ălea...

DACTILOGRAFA: Mai am să pun jos adresa...

RAVĂN: Uite, ce-i de făcut? ⟨De mîine să-i cam dai...⟩ Am să-i găsesc eu altă întrebuinţare...

Scena [a] 5-a

Intră GUGU

GUGU: Salut, maestre...

BONDARU *(îl lasă să înainteze privindu-l înfricoşetor pe sub sprîncene)*: Domnule avocat, în cîte ⟨zile se prescriu [→] pun martorii şi se plătesc citaţiile⟩ zile se prezintă lista de martori şi se plătesc citaţiile.

GUGU: În cinci zile...

BONDARU: ⟨Cî⟩ *(abia ţinîndu-se să nu izbucnească)*: Cînd au fost propuşi martorii lui Pîrlianu?

GUGU *(cască ochii şi candid scoate agenda)*: Joia trecută.

BONDARU *(izbucnind)*: Numai că: vineri, una...

GUGU: ⟨Una⟩ Vineri una.

BONDARU: Mai departe.

GUGU: Sîmbătă două, duminică trei, luni patru, marţi cinci... *(Îngălbeneşte.)*

BONDARU: Cînd ai propus dumneata martorii?

Gugu *(înfricoşat, se uită cînd la Bondaru, cînd la agendă. ⟨Deodată⟩ Tresărind, şi cu candoare)*: La mine e însemnat şi miercuri...

⟨Bondaru: Nu mă interesează pe mine ce e însemnat la dumneata. Actul de vînzare al aceluiaş Pîrîianu, cine l-a luat de pe birou?...

Gugu: Asta aţi văzut şi dumneavoastră.

Bondaru: Ţi-am spus să-l cauţi⟩

Ravăn *(tresărire)*: Ţi-am spus... Eşti bun să dai puţin agenda?...

Gugu *ezită.*

Bondaru: Pentru ce eziţi?

Gugu *întinde agenda lui Bondaru.*

Bondaru *îi apucă mîna şi i-o îndreaptă spre Ravăn, aşa ca acesta să apuce agenda, timp în care măsoară pe Plavianu, surîzînd batjocoritor. Ravăn surîde cu îngăduinţă. (Bondaru, dîndu-i drumul.)* Actul de vînzare, al aceluiaşi Pîrîianu, cine l-a luat din sertar...

Gugu: Asta aţi văzut şi dumneavoastră...

Bondaru: Ce-am văzut?...

Gugu: Am...

Bondaru: Ţi-am spus să-l cauţi...

Gugu: Da am căutat în faţa dumitale...

Bondaru: Auzi?... Şi-n ce dosare l-ai căutat...

Gugu: În dosarul Pîrîianu...

Bondaru: Altundeva...

Gugu: În dosarul cu exproprierile...

Bondaru: Da...

Gugu: În dosarul ⟨cu⟩ cu Romaneştii, care era deschis atunci pe masă... şi a doua zi chiar în toate dosarele, filă cu filă...

Bondaru: Şi nu l-ai găsit...

Gugu: ⟨Eu⟩ *(stins)*: Nu... Eu cred însă că trebuie să fie ⟨pe⟩ tot pe aci...

Bondaru: A, ha, crezi... În dosarul „Clasate"... l-ai căutat?

Gugu: „Diverse"? Da ⟨l⟩...

Bondaru: L-ai căutat?

Gugu: ⟨Da⟩ Lam căutat.

Bondaru: Te rog adu dosarul ăsta încoa!

Gugu *iese în arhivă şi se întoarce peste puţin cu dosrul. Bondaru înclină din cap cu convingere.*

Bondaru *deschide dosarul.*

Gugu *(desface mapa şi rămîne cu ochii ţintă la primul act. Îl întoarce)*: Uite-l... Eu am căutat... totuşi. *(Priveşte spre Ravăn.)*

Bondaru *(luîndu-i-l din mînă)*: Ăsta e?

Gugu: Da...

Bondaru: Pentru ce ai spus că nu l-ai găsit?

Gugu *(⟨privind⟩ ţintind pe Ravăn)*: Pentru că nu era atunci cînd l-am căutat.

Bondaru: Ce vrei să zici...?

Gugu *(prinzînd curaj)*: Că a fost introdus acolo, pe urmă, după căutarea mea...

⟨Bondaru: Ce mişel ordinar... Cum, cum se explică a⟩

Bondaru: A-ha... insinuezi acum... Nu te ştiam aşa de periculos... Cum explici atunci ⟨pe martori⟩ întîrzierea introducerei martorilor...

Gugu: Recunosc, acolo a fost o greşală... Cum se vede şi în agendă... O nebăgare de seamă... Dar aici pot ⟨jura⟩ asigura pe cuvîntul meu de onoare...

Bondaru: ⟨L-⟩ Onoare? L-a pus Ravăn, nu? Asta vrei să zici. Ravăn ăsta care-ţi luase apărarea înainte de a veni.

Gugu: Înţăleg eu apărarea asta.

Bondaru *(izbucnind)*: Taci, nemernicule... Îndrăzneşti încă... ⟨Ieşi afară⟩... Mă gîndesc la ⟨la părul alb al tatălui tău,⟩ bietul tată-tău, că mi-a fost prieten. Altfel interogatoriul ăsta ţi-l luam la parchet... Acuma du-te... du-te la Protopopeşti şi spune-le că n-au izbîndit; amărăşte-i ⟨că n-au ştiut să t e [→] că eu⟩ că n-au ştiut să fixeze de la ⟨ing⟩ început un numerar mai rotund.

Gugu: Nene Gore...

Bondaru: Haideţi, du-te, du-te...

Gugu *porneşte, apoi se ⟨îndreaptă⟩ întoarce, gata de vorbit.*

Bondaru: Cred că nu simţi nevoia să te conduc eu pînă la uşe. *(Gugu gata să iese.)* Stai, adu toate cheile... *(Gugu scoate un belciug şi din el vrea să scoată o cheie.)* ⟨De unde e⟩ Ce faci? Lasă şi pe aceea!

Gugu: ⟨E⟩ Nu mai am la mine decît pe cea de la pupitrul meu...

Bondaru: Domnul Ravăn va controla ⟨şi⟩ pupitrul dumitale.

Gugu: Am nişte scrisori particulare...

Bondaru *(luîndu-i cheile)*: Vom vedea... Du-te...

Gugu *(izbucneşte în plîns)*: Nene Gore, nevinovat!

Bondaru: Haide, haide, du-te... Uită-te cît încă mai pluteşte ⟨îndoiala⟩ puţină îndoială ⟨asupra⟩ în gîndul meu... Însă să ştii, e pentru ultima oară... Asta însă cu rezerva cercetărei pupitrului dumitale de către domnul Ravăn...

Scena [a 6-a]

BONDARU: Noroc c-ai căutat. ⟨Actul era pus dinadins acolo...⟩

RAVĂN: Eu nu cred în vinovăția lui. Nu lăsa el actul acolo...

BONDARU: Aș... ăia n-au știut să-l ia la repezeală. Și cum ăsta e fricos, înțelegi... pînă la ruptoare *[lectură incertă]* se temea să țină actul la el... Cum în „clasate" se căutase, ce socotise el: „Stăi să-l pun tot acolo..."

RAVĂN: ...Nu... A trecut peste el fără să⟨-și⟩ bage de seamă...

BONDARU: În sfîrșit... Taci că am pus mîna pe act. Nu știi prin ce-am trecut...

RAVĂN: Dar cum ți-a dat în gînd să cauți în dosar la tribunal...

BONDARU: A venit Pîrîianu la mine, frate, la club, c-o falcă în cer și alta pe pămînt...

RAVĂN: Ce spui...

BONDARU: Of... ⟨Haidem⟩ Mă duc iarăși la club; ⟨sunt liniștit⟩ m-am liniștit. A ⟨trebu⟩ trebuit să las un pot formidabil... Mai stai? Nu cred că va mai veni nimeni... E trecut de șapte... ⟨Și⟩ Acum în vacanță... Hai ⟨să⟩ să luăm cîte-un sirop rece la Mircea...

RAVĂN: Un moment numai; să-mi regulez puțin hîrtiile...

BONDARU *(⟨mai⟩ sună. ⟨Mai e cineva?⟩ Un servitor intră)*: Mai e cineva?

SERVITORUL: Nimeni.

BONDARU: Astă-seară mănînc la club.

RAVĂN *(⟨Mai⟩ aruncînd o ultimă privire asupra biroului)*: Cred că n-am uitat nimic.

BONDARU: Haidem. *(Ies.)*

Scena [a 7-a]

LOLA *(apare numaidecît. ⟨Cîn⟩ Servitorului)*: [1]

SERVITORUL: Domnul a spus că ia masa la club.

LOLA: Bine, du-te.

SERVITORUL *iese.*

LOLA *se apropie de birou, privește cu teamă la el, apoi la rafturile ⟨bibliotecei⟩ dulapurilor din jurul ⟨bibl⟩ biroului, unde nu-s decît cărți juridice.*

IRINA *(intră)*: *Bonjour*, Lola...

---

[1] Lipsește replica *Lolei.*

LOLA: Irina! *(Se sărută.)*

IRINA: Iar s-a mai întîmplat ceva?

LOLA: Da...

IRINA: ⟨B⟩ M-am întîlnit cu bărbatu-tău jos la ieșire. M-a salutat foarte rece...

LOLA: ⟨Of⟩ Oh, Dumnezeule...

IRINA: Ce s-a întîmplat, Lola?

LOLA: O nouă greșală a lui Gugu...

IRINA: Iarăși...

LOLA: O, i-a făcut un scandal.

IRINA: Ce-a făcut?

LOLA *(dînd din umeri și ⟨privi⟩ arătînd cu teamă actele și cărțile deschise)*: ⟨Nu știu. N-am înțăles... bine.⟩ Nu știu... Afaceri de ale lor... ⟨Pe cît⟩ Am înțăles ⟨era vorba⟩ vag, despre un act, care a dispărut și a apărut iarăși... Gugu s-a dezvinovățit; și eu cred tot ca el: vechilul l-a ascuns ⟨pentru⟩.

IRINA: Care vechil...

LOLA: Ravăn... I-am strigat asta: „Vechilule!" Cînd ⟨a vrut să-mi⟩, închipuie-ți, a îndrăznit să-mi facă un compliment...

IRINA: Dar nu e vechil. ⟨Ta⟩ Tatăl lui mi se pare că e funcționar undeva în provincie...

LOLA: Totuna. El a izbutit să îndepărteze definitiv pe Gugu din inima lui Gore... Și încetul cu încetul a căpătat încrederea acestuia. Îi lasă ⟨pe mi⟩ pe mînă ⟨pro⟩ procese din cele mai mari. Și clienții întreabă ⟨de dom⟩ acum numai de domnul Ravăn și nici unul de domnul Bodnaru... Iar ⟨Gugu înțălegi⟩ frate-tău, înțălegi, îi stă în cale... Pînă cînd se va ridica pe același plan cu Gore... Și atunci îi va da brînci...

IRINA: Poate e numai imaginația ta aprinsă, care vede lucrurile astfel. Tu știi că Gugu e ⟨cam zăpăcit⟩ puțin cam zăpăcit...

LOLA: O, voi nu înțălegeți cît de periculos e acest Ravăn. Alături, prin ușa întredeschisă, am putut să aud deslușit cearta lor. Am ascultat pentru că era vorba de Gugu... El a făcut o greșală la tribunal, cu niște zile... nu știu, a lăsat să treacă o zi, nu știu cum... Și Gore ⟨era⟩ a venit teribil... era vorba de-o moșie a Pîrîienilor, care era amenințată de această întîrziere... Iar acest vechil, o, Doamne, luase apărarea lui Gugu... Asta mă durea mai rău decît orice. La toată izbucnirea bărbatu-meu ⟨mișelul acesta⟩ intrusul acesta răspundea liniștit: „Eu cred că ⟨din cauza zăpăcelii lui Gor⟩ Gugu e zăpăcit... e o greșală..." Pentru că bărbatu-meu mersese pînă acolo, ca să acuze pe

Gugu de înţălegere cu adversarii... Eu şi parcă-i vedeam prin zid rînjetul liniştit ⟨ştia că ascu⟩ şi sigur: ştia că-l ascult...

IRINA: ⟨Păi⟩ Dacă luase apărarea lui Gugu nu văd întru cît...

LOLA: O, Irino, tu eşti de-o candoare, ca pe vremea cînd erai copilă. Nu-ţi închipui... Infiltrînd necontenit în mintea lui Gore ideea că Gugu e un zăpăcit, că veşnic îi va face încurcături în afaceri, asta e mai rău pentru un avocat... decît orice acuzare. El ştie unde să lovească, acest mizerabil. Şi prefăcîndu-se că-i ia apărarea într-o parte, ⟨e sigur [→] e mai crezut cînd⟩ i se crede ⟨şi cînd⟩ şi i se aprobă cînd loveşte în partea cealaltă... Văd vechilul... văd pe Năvîrlie, tratînd cu tata în biroul lui de la ⟨Creţeni⟩ Necşuleşti, unde acum s-a instalat definitiv... stăpîn atotputernic...

IRINA: După figură nu pare atît de nemernic...

LOLA: Vechilul! Năvîrlie! Asta e... O, de cînd mă pregătesc să vestesc pe Gore, să-i smulg legătura după ochi, ca să-i arăt toată grozăvia asta... Şi nu îndrăznesc, Irino... Atît de adînc i-a intrat în inimă parvenitul... ⟨Şi tu ştii⟩ Eu cred că tot din cauza lui Gore s-a îndepărtat atîta de mine...

IRINA: O, cum asta?...

LOLA: Nu ştiu... Şi tocmai neştiinţa asta mă îngrozeşte şi mai mult... ⟨Mie⟩ Mi-e frică să zgudui pe bărbatu-meu din somnolenţa lui şi mi-e frică şi mai mult ca mişelul să nu dea lovitura de graţie înaintea mea... ⟨nu singur⟩

IRINA: Lola, ce vorbeşti aici...

LOLA: O, el ⟨trebuie să⟩ trebuie să fie necontenit la pîndă, el trebuie să mă spioneze în cele mai mici mişcări, în cele mai neînsemnate gesturi... Pentru ca apoi să se ⟨re⟩ prezinte la raport. O, cîte aluzii trebuie să fi făcut la lucruri imaginare, cîte insinuări nedemne ⟨Pe⟩ însă debitate cu metoda lui infailibilă: pe nesimţite. *(Pe gînduri.)* Şi eu ştiu ce urmăreşte... Numai asta îl opreşte încă...

IRINA: Lola...

Scena [a 8-a]

Uşa ⟨de la⟩ se deschide pentru a face loc capului lui GUGU.

LOLA, IRINA: Gugu...

GUGU: Le-am pîndit plecarea... şi tot nu îndrăzneam să intru... Am avut o ⟨mică⟩ uşoară ciocnire ca de obicei...

LOLA: O uşoară, zici... ⟨tu⟩...

GUGU *(tresărind)*: De unde ştii ce-a fost?

LOLA: Am auzit totul.

GUGU: Nu se poate asta.

LOLA: Totul.

IRINA: Gugule, ce înseamnează lucrurile astea, de ce nu-ţi vii în fire... Gîndeşte-te numai la bietul ⟨tău⟩ tata... Lasă lenea şi petrecerile aştia care te zăpăcesc... Nopţile pierdute... Toţi nădăjduim în tine ⟨şi ta⟩...

GUGU *(se încruntă)*: Irino, te rog...

IRINA: De ce te superi acum. Niciodată nu vrei să asculţi ce-ţi spunem... La toţi ni-s ochii la tine... Dacă te va concedia...

GUGU *(rînjind)*: M-a şi concediat.

IRINA: Te-a concediat...

LOLA: În cele din urmă l-a reprimit... sigur, graţie stăruinţei aceluia... O, şi asta mă îngrozeşte pe mine... ⟨căci acuma⟩ jocul pisicei cu şoricelul... ⟨căci acum va⟩ pentru a da la urmă lovitura cea mare şi inevitabilă...

IRINA: Pentru Dumnezeu, Gugule, ce-ai făcut? E adevărat, Ravăn să fie cauza tuturor acestora?

GUGU *(gînditor)*: Lasă-mă Irina, te rog... lasă-mă... tu nici nu ştii ce e pe capul meu şi mai...

LOLA: Ce vrei să spui?...

IRINA: Ai mai făcut ceva... pe care ei nu-l ştiu... Spune⟨-mi⟩-ne... ne vom sfătui... vom pregăti lucrurile...

⟨LOLA⟩ GUGU: O nu, nimic... lăsaţi-mă... pardon! Lasă-mă, Irina, te rog... vreau să lucrez puţin... am de lucru...

LOLA *(făcînd un semn Irinei)*: Irino, haideţi la mine...

IRINA *(se uită neliniştită la Gugu)*: Nu, nu, mă duc... ⟨ta⟩ Mă aşteaptă şi am plecat de mult... Haidem, Lola, să mă conduci puţin. *(Ies amîndouă. Irina mai aruncă o privire îngrijorată înapoi. ⟨Rămas singur⟩ Rămas singur Gugu îşi înfundă capul în mîini, cu coatele pe birou. Apoi deodată tresare, ⟨se uită în⟩ examinează cu atenţie, încearcă cutiile. Apoi face „hm" deznădăjduit. Figura lui exprimă o mare îngrijorare. Se scoală, se apropie de uşa dinspre camera de lucru, ⟨o deschide⟩ se uită pe ⟨gura⟩ gura cheii. Apoi o deschide uşor, privind cu spaimă înapoi... ⟨Cu⟩ Cînd o întredeschide mai bine, are un gest de surpriză:* A, ⟨tot⟩ n-aţi plecat domnişoară!...*)*

UN GLAS DINĂUNTRU: Mă pregătesc acum, domnule Gugu...

Gugu: Merg și eu. *(Își ia pălăria încruntat și intră în camera de lucru. Tăcere. Mai tîrziu intră Lola.)*

Lola: Gugu, Gugu... *(Intră în camera de ⟨serviciu⟩ lucru.)* Domnu Flavianu, sunteți bun...

Gugu: O, da, doamnă... *(Se aud vorbe nedeslușite; își ia bună ziua de la dactilografă.)*

Lola *(⟨se apropie⟩ Pornește gînditoare spre partea opusă a scenei. Cînd se întoarce, Gugu este în ⟨post⟩ fața ei)*: Unde te duceai cu domnișoara?...

Gugu: Vreau să plec...

Lola: De ce cu ea?...

Gugu *(semnificativ)*: Pentru că vreau să se vadă că am plecat.

Lola: Ca să te mai întorci.

Gugu *(încurcat)*: D... nu... de ce să mă întorc...

Lola: Vino încoa, Gugu...

Gugu *(apropiindu-se)*: S-ar putea reîntoarce...

Lola: Nu ia masa aici... De altfel ai dreptate, nu trebuie să rămîi astă-seară... Numai o vorbă, Gugu... Stai aici lîngă mine... *(Îl atrage alături pe canapea.)* Spune, Gugu, și ascultă: vorbești cu mine, spune... Mai știi că ai mai făcut ceva, vreo greșală; că el, acela... te mai are în mînă cu ceva?

Gugu: O... nu... Cu ce poate să mă aibe în mînă?...

Lola: Gugu, dacă nici cu mine nu ești sincer...

Gugu: Cum poți...

Lola *(privindu-l drept în ochi)*: Gugu!

Gugu: Cînd îți spun!

Lola: Îmi juri?...

Gugu: Ce copilării.

Lola: Pe iubirea ta?

Gugu: Lola mea. *(Se îmbrățișează amîndoi.)*

⟨**Lola**⟩

Gugu *(desfăcîndu-se repede)*: Acum nu e timpul, Lola mea.

Lola: Da, ⟨du-te⟩ da; du-te, du-te; nu e timpul...

Gugu *(se uită îngrijorat spre camera de lucru)*: Hm...

Lola *(îngrijorată)*: La ce te gîndești?...

Gugu: O, la nimic.

Lola: Tu ascunzi ceva, Gugu...

Gugu: Nu.

Lola: Ba da, ba da; vezi cît ești de nesincer... spune lămurit, răspicat: ce s-a întîmplat...

Gugu: O, nimic... mă gîndeam...

Lola: Ce te gîndeai?

Gugu: Prostii.

Lola: Spune...

Gugu: Că trebuie să plec... Adică aș avea ⟨pu⟩ ceva, puțin, de lucru... Foarte puțin; nimic aproape... însă dacă tu ai sta cu mine aici... dacă ne-ar surprinde... vreo întoarcere neașteptată...

Lola *(tresare și se ridică și ea de pe canapea)*: Cine să ne surprindă?... Gore? *(Privește speriată spre uși.)*

Gugu: Desigur... Asta ar fi nu numai nenorocirea mea, dar și a ta, a voastră...

Lola: ⟨Într-adevăr⟩ O...

Gugu: Acest ultim pretext i-ar mai trebui lui... O, de n-am avea familiile noastre în spate, cum am mai căuta acest pretext noi singuri, așa e, Lola?

Lola: Dacă tu nu vrei... să te hotărăști odată, să fii altul... să lucrezi mult, pînă peste puterile tale, să zdrobești... pe vechil...

Gugu: Vechil? Bine i-ai spus...

Lola *(cutremurîndu-se)*: Într-adevăr, de ne-ar surprinde, Gugu! Cum m-ar alunga... Parcă văd pe ⟨tata⟩ mama ⟨mu⟩ murind de spaimă... și pe tata, venind, tîrîndu-se să ceară milă... ⟨Gugu⟩ O, Dumnezeule!... Gugule, de ce nu vrei să fii altul? ⟨Mi-e groază... Mi-aduc aminte, odată: ...era frig... ningea... și « n-aveam șușoni » n-aveam șușoni... era în vremuri de război... și trebuia să aștept la șir, în fața unei brutării, să iau pîne, și ghetele subțiri mi se scofîlciseră, iar vîrfurile apucaseră în sus... și degetele de la picioare parcă nu erau ale mele și parcă se înfi[p]seseră în restul picioarelor ca niște cuțite... « O, dar atunci » Ce vremuri triste! O, dar atunci îl întîlnisem pe el, puternicul, bogatul, el venise la noi și un « viitor » viitor minunat îmi surîdea... « Și » Se reîntorcea trecutul... Mă gîndeam doar că eram la o răspîntie de încercare... Și-mi plăcea că am picioarele înghețate... Căci alături de mine o bătrînă se văita de frig și tropăia greoi din picioare: și ea așa se văitase o viață întreagă și așa avea să se vaite veșnic... pînă cînd înghețul avea să se apropie de inimă... Pe cînd la mine era ceva trecător; și asta mă bucura grozav. Mult m-a obsedat gîndul ăsta de-atunci... Gugule, noi suntem așa de imprudenți... tu ai dreptate... De-acum înainte vom face altfel... ne vom întîlni altundeva... în oraș... la voi... cine știe... Îți dai tu seama cît am fost de copii și « cît am fost » cum ne-am jucat « mu » pe muchia unei prăpăstii... O ușă să se fi deschis

și prăpastia era deschisă... Prăpastia... căderea... vechilul...⟩ Du-te, Gugule...

Gugu: Du-te tu, Lola, eu vreau să caut ceva...

Lola: Ce să cauți?

Gugu: Două hîrtii, fără importanță... nu știu unde le-am pus... nu știi zăpăceala mea. O, cînd mă voi scăpa de zăpăceala asta, atunci va veni fericirea pentru noi, Lola...

Lola: Mă duc... Gugule, mă duc.

Gugu: Ah, da. *(Se apropie de ea.)*

Lola: Numai o singură sărutare... o vagă sărutare... *(Se înlănțuie el o să⟩ se sărută lung, dă să se despartă, dar se îmbrățișează iarăși ⟨și cad amîndoi pe canapea⟩. A treia oară dau să se despartă și ⟨a treia oară⟩ chiar el a făcut cîțiva pași spre birou. Dar ea strigă:)*

Lola: Gugu... *(El se întoarce ca hipnotizat și se strîng și cad pe canapea. Ușa se deschide și Ravăn apare. El e ⟨îng⟩ îngîndurat, dar cînd îi vede ⟨are⟩ face un gest de oprire. Exclamă un „A!..." plin de mare surpriză... Apoi surîde și cere scuze.)*

Scena [a 9-a]

Ravăn: Pardon... *(Se îndreaptă spre ⟨birou și începe [→] deschide un saltar, ia ceva dinăuntru, închide la loc⟩ camera de lucru și ⟨dispare⟩ dispare acolo. Cei doi se privesc înlemniți... Se întoarce și pornește spre ieșire.)* ⟨Pardon⟩ Scuzați. Domnișoara a închis ușa cealaltă și n-aveam pe unde să trec. ⟨Pardon... *Rîde.*⟩ *(Rîde ⟨aproape⟩ aproape și salută.)* Scuzați. ⟨*(Iese)*⟩ *(Iese. Ei l-au privit ⟨încremeniți în pici⟩ în tot timpul încremeniți în picioare.)*

Lola *(după un timp. Ca prin vis)*: Vechilul... Frigul... Înghețul...

Gugu *(tresare)*: Haideți, du-te, Lola, du-te te rog... *(O împinge aproape.)*

Lola: O, ho... voi lupta din toate puterile, voi da totul pe față... ⟨îi voi arăta vechilul⟩... Acum începe lupta... îi voi arăta ⟨moartea⟩ propria lui moarte, cum și-o duce în spate, îi voi arăta pe vechil... O, nu va avea puterea să-l convingă... te asigur. Se va lovi de puterea mea... și eu voi fi mai tare... Orice calomnie se va zdrobi de ⟨mine⟩ obrazul... Și nu-l va crede, te-asigur...

Gugu: ⟨Du-te Lo⟩ *(care s-a oprit cu dînsa, ascultînd-o aiurit)*: O, sigur că nu va crede. *(Se cutremură.)* Dar, du-te, Lola... Du-te

odată. *(O ia de braț și o duce pînă în dreptul ușei ei.)* Să sfîrșim odată.

Lola: Ce să sfîrșim?...

Gugu *(negăsind ce să spună)*: Poate vine cu celălalt... La revedere, Lola...

Lola: La revedere, Gugule. ⟨El p⟩ *(Din ușă ea vede cum el ⟨e gata să⟩ a pornit cu pas sigur spre ușa cea mare. El ajunge acolo, o deschide, ⟨apoi⟩ iese ⟨apoi o închide, reintră și trece⟩ și o închide cu zgomot... ⟨Lola se întoarce, privește aiurită, apoi pare că aude un zgomot dinspre odaia de lucru.⟩ După puțin se întoarce privind cu teamă și de unde vine, și spre ușa Lolei și se strecoară tiptil în camera de ⟨lucru⟩ lucru. Lola, atrasă de zgomot, iese, privește neînțelegătoare, vrea să vină spre apartamentul ei, dar se răzgîndește și pornește spre camera de lucru. Deschide ușa și dă ⟨un țipăt⟩ un țipăt...*

Lola: Gugule... ah... atunci e adevărat... Dumnezeule...

⟨Gugu: Du-te, du-te. *(Dinăuntru)*⟩

Gugu ⟨Lola⟩ *(apărînd)*: Lola, du-te, te rog...

Lola: Ce faci acolo... Ce-ai mai făcut? Ce vrei să mai iei... Gugule, să poate să fii într-adevăr un nemernic... Să aibe dreptate vechilul...

Gugu: Sunt un nemernic, Lola. Acolo, în birou, am uitat scrisoarea ta din urmă, ⟨în care îmi spuneai că bărbatu-tău nu e acasă⟩ e închisă acolo și cheile sunt la el...

Lola: O, numai atît... *(Răsuflă ușurată.)*

Gugu: E grozav asta, Lola. ...

Lola: Cheile sunt la el... *(El nu răspunde.)* Cum ai uitat-o acolo?...

Gugu: E amestecată într-un teanc de acte... Iartă-mă, Lola... dar asta nu este ⟨ușutință⟩ ușurătate... Cum mi-aș fi închipuit că o să mi se ia cheia și că o să fiu percheziționat... Era prea recentă...

Lola: E cu plicul?...

Gugu: Da... dar el îți cunoaște scrisul... Va vedea că e o scrisoare înăuntru...și după cele întîmplate acum o va ceti cu siguranță...

Lola: Vei fi lîngă el și-l vei opri... vei spune că e ceva particular...

Gugu: El îmi va răspunde că trebuie să cetească. Totul... trebuie să știe totul... O, el ne are acum în mînă...

Lola *(înfiorată)*: Vechilul. *(Privește îngrozită undeva într-un colț. El îi urmărește privirea și ⟨nevăzînd, firește, nimic, dă din umeri⟩ rămîne cu ochii în același gol de moarte.)*

Actul 2

Acelaş decor

Scena 1

Lola *stă abătută privind vag în acelaşi colţ de bibliotecă. Mai tîrziu intră Gugu, deschizînd uşor uşa bibliotecei. Tresare văzînd pe Lola, înaintează repede.*

Lola: Gugu! Du-te, du-te repede în camera de lucru.

Gugu: I-a spus?...

Lola: Nu ştiu... N-a venit de aseară. Îl aştept. ⟨din clipă în⟩ Du-te, du-te...

Gugu: Trebuie să se fi prins într-o partidă formidabilă...

Lola: Poate ⟨el⟩ i-a spus la club...

Gugu: Nu, nu ştiu... Toată noaptea am umblat după el...

Lola: După cine?

Gugu: După Ravăn.

Lola: După Ravăn? Ah, ai vrut să-l rogi... O, Dumnezeule...

Gugu: L-am pîndit la toate colţurile... ⟨Am⟩ Şi-acum vin tot de la el... Nici n-a dat pe-acasă azi-noapte...

Lola *(înfrigurată)*: Ca să-l rogi...

Gugu: Să-i spun totul şi să-l rog...

Lola: O...

Gugu: Lola, trebuie, şi chiar acum am să-l pîndesc la scară...

Lola: Are să răspundă cu rîsul lui şi cu bătaia lui de joc... Gugu, de prisos, eu zic să nu te mai umileşti.

Gugu: O încercare.

Lola: O, Dumnezeule... Nu, nu.

Gugu: Lola, trebuie... Cine ştie...

Lola: Nu... nu... O, dacă ar fi fost numai surprinderea... De aceea am fi ştiut noi să ne apărăm... ⟨Ş-apoi el n-a⟩ Am fi ⟨în⟩ negat cu toată tăria... Vai, cum, cum ai putut s-o laşi acolo...

Gugu *pleacă zdrobit capul.*

Lola: Iartă-mă, Gugule, nu ştiu ce mai vorbesc.

Gugu: ⟨Tu trebuie să⟩ Eu să te iert pe tine?... ⟨Mă duc.⟩

Lola: N-am de ce să te iert... E întîmplarea care determină toate acestea... O, m-am bucurat prea mult cînd contemplam pe bătrîna aceea în faţa brutăriei... Nu face nimic ⟨Gugu: Mă duc⟩ sunt pregătită şi pentru asta... Suntem ⟨doi⟩ acum doi, Gugule... şi va fi mai uşor...

⟨**Lola**⟩ **Gugu:** Mă duc...

Lola: Nu...

Gugu: Lola... gîndeşte-te... poate mai salvăm...

Lola ⟨N⟩ *(cu jumătate [de] voce)*: Nu... Ah, să ne umilim acestui... Nu, nu... hotărît nu... Mai bine să înfruntăm totul...

Gugu: Lola, de ce-mi paralizezi astfel curajul...

Lola: Doamne.

Gugu: Mă duc.

Lola *nu răspunde.*

Gugu *dă să iese însă atunci intră Ravăn.*

Scena [a] 2 [-a]

Ravăn *îi salută politicos şi distrat, caută prin sărtar, apoi îşi aranjează cîteva hîrtii şi trece în camera de lucru. Ei l-au privit cu teamă şi-au tresărit la fiecare mişcare a lui.*

Lola: Gugule, nu, nu te ruga... Nu trebuie să cedăm nici cît de puţin din mîndria noastră... Du-te şi cere-i-o energic... Şi de nu ţi-o va da...

Gugu: Şi de nu mi-o va da?... *[cuvînt ilizibil]*

Lola: Doamne...

Ravăn *(apare iarăşi. Se apropie de masă şi bate puţin toba în pluşul verde)*: Nu s-a deşteptat încă domnul Bondaru, doamnă? *(Vorbele acestea le spune cu o nuanţă rîzătoare în voce.)*

Lola: Nu... nici n-a venit din oraş... de aseară...

Ravăn: Hm... *(Intră iar în camera de lucru.)*

Lola: Ah, mi-e silă de mine. Nu trebuia să-i răspund deloc. Aşa e că m-am grăbit cu răspunsul? Trebuia să las cîteva secunde distanţă între întrebarea lui şi răspunsul meu... *(Gugu o priveşte neînţelegător.)* Asta o să-l facă să creadă că mi-e frică de dînsul.

Ravăn *(apare iarăşi)*: Nici n-a trimes vreo înştiinţare că pleacă undeva...

Lola *(repede)*: Nu, n-a trimes nici o înştiinţare...

Ravăn *(privind la ceasul cel mare care leagă cu ornamentaţia lui, de-asupra uşei, dulapurile bibliotecei)*: Mă mir... Aseară la club i-am comunicat că trebuie să-i vorbesc neapărat...

Lola: N-aţi putut să-i vorbiţi de ieri?...

Ravăn: Nu... Era atît de ⟨pierdut în⟩ preocupat de partidă... ⟨O pasă uriaşă... *(Rîde.)* *(Rîzînd)*⟩ *(Boţindu-şi buzele a rîs.)* Vă închipuiţi: o pasă colosală...

Gugu: Unde ar fi putut să ⟨plece⟩ se ducă apoi?

⟨RAV⟩ LOLA: O, îl aşteptam cu multă nerăbdare. Situaţiunile îndoielnice ne repugnă...

RAVĂN: Vreţi să spuneţi ⟨starea de îngrijorare⟩ *(ironic)* starea de îngrijorare, pe care văd că o împărtăşeşte şi domnul Gugu. Ei bine, nu vă pierdeţi cu firea... A rămas la club cu siguranţă ⟨şi eu cred că trebuie să⟩ şi trebuie să vină... Nu este întîia oară cînd se încurcă pînă la ziuă... ⟨În orice caz⟩ *(Privind iarăşi ceasul.)* Cu toate astea e cam tîrziu... Trebuie să telefonez. *(Iese.)*

LOLA: Ai văzut... Ce mare greşeală făceai dacă te rugai de dînsul. ⟨Gugule, răm [→] aşteptam⟩ Canalia... Ai văzut ce ⟨ironic⟩ muşcător... şi cum odată cu noi ironiza şi pe nenorocitul ăla care „nu e prima dată cînd se încurcă pînă la ziuă"... Vechilul! Care ne priveşte surîzînd ruina... O, în dimineaţa asta va fi un proces mare aici... Gugule, tu du-te... Te voi dezvinovăţi eu... în braţele tale m-a aruncat vechilul, care l-a aruncat şi pe el în braţele cărţilor... Căci de cînd a venit el aici... se întîmplă toate acestea... ⟨V⟩ O, domnule Ravăn, va fi un proces monstru... vei vedea că şi eu sunt un avocat. Îţi voi demasca rîsul şi ne vom prăbuşi amîndoi... Du-te, Gugule...

GUGU: Cum am să te las singură...

LOLA: Prezenţa ta are să-l îndîrjească şi mai mult pe Gore...

[Scena a 3-a]

Intră BODNARU[1].

BODNARU *(e întunecat şi priveşte fără interes la cei doi)*: A, sunteţi aici... Cum? *(Îşi trece mîna pe frunte.)* Ravăn nu este aci?

RAVĂN *(apare)*: O, iată-te... Te aşteptam cu multă nerăbdare.

GUGU *s-a apropiat de uşă în timpul conversaţiei care urmează, a stat puţin nehotărît, apoi a zbughit-o. Lola care a urmărit această scenă priveşte ⟨la⟩ cu teamă la Ravăn, dar acesta nu dă nici o atenţie dispărutului.*

BODNARU: Da, spuneai că ai să-mi vorbeşti ceva...

RAVĂN: O, nimic prea de seamă. Să-mi iscăleşti nişte procuri.

BODNARU *(apropiindu-se de masa de scris)*: Numai atît? Păreai foarte misterios aseară. Păreai că ai de spus ceva foarte important. *(Se aşează şi iscăleşte.)* Aştia sunt cu Diaconescu...

---

[1] Numele personajului este cînd *Bondaru*, cînd *Bodnaru*.

RAVĂN: Da, e astăzi procesul...

BODNARU *(sculîndu-se)*: Bun, bun, vezi, invoci autoritatea lucrului judecat... Dar spune ce te adusese la club...

RAVĂN: Credeam ca să te găsesc mai liber, vroiam într-adevăr să-ţi spun ceva... o, nimic prea de seamă... dar acum, de dimineaţă, nu-i momentul...

BODNARU: ⟨Spune fr⟩ Ce, ce s-a întîmplat... vorbeşte, frate *(Ravăn priveşte neliniştit spre ⟨doamna Lola.)* Lola, ne laşi puţin. *(Lola dă să spună ceva, ezită şi pe umră porneşte. Iese.)*

RAVĂN: N-ar fi fost chiar acum timpul, ⟨domnul⟩ maestre... ⟨dar⟩ seara ar fi fost mai potrivit... şi acolo între străini... nu în biblioteca aceasta unde am învăţat atîtea... în care ⟨Bod.: Ce anume? spune odată⟩ am văzut atîtea... cu care m-am împrietenit...

BODNARU: Mă faci din ce în ce mai curios...

RAVĂN: Maestre... mi-e greu... să lăsăm acuma... poate eşti obosit...

BODNARU: Nici nu mă gîndesc să dorm... Plec numaidecît la moşie. ⟨Voi⟩ Voi pune acolo puţin capul pe divan... ⟨dar am nevoie⟩ dar trebuie să plec... Şi înţălegi: m-ai făcut curios. N-aş putea să plec cu o nedumerire...

RAVĂN: Maestre... aş vrea să plec... să te părăsesc...

BODNARU: Ce spui?

RAVĂN: Iartă-mă, dar trebuie să părăsesc cuibul, să-mi durez şi eu undeva ⟨viaţa⟩ cuibul meu... să încerc a mă menţine pe propriile mele aripi... Ce vrei, maestre, eterna ingratitudine a ⟨celui⟩ puiului care a prins puteri şi care într-o bună noapte fuge.

BODNARU: Eşti nebun... Dar ce-ţi lipseşte... Poate vrei să-ţi măresc cota în tovărăşie... Dar, băiete, asta m-am gîndit de mult... Tocmai vream să-ţi ⟨spun⟩ comunic...

RAVĂN: Nu, maestre, nu e vorba de aşa ceva... Chiar de te-ai gîndit mai de mult la asta şi voi refuza... E timpul să plec... m-a apucat iarăşi vechiul dor de luptă, de strădanie... Româneşte vorbind: mi s-a urît cu binele, maestre... Vreau libertatea... O, iartă-mă că ⟨spun⟩ pronunţ cuvîntul ăsta nepotrivit şi jicnitor pentru felul cum ţi-ai deschis dragostea dumitale pentru mine... dar ⟨ştiu⟩ nu ştiu cum aş spune mai bine; mi se pare că ⟨traiul⟩ viaţa [pe] care o duc alături de a dumitale nu-i a mea întreagă, că ţi-o datoresc necontenit dumitale, şi asta

n-ar fi atîta, căci și străin ți-aș datori-o... dar că mă lăfăiesc în ea... furîndu-ți-o pe-a dumitale...

BODNARU: Ce vorbești? Ce vorbești aici... Ai... S-a întîmplat ceva?... Nevastă-mea... Ai greșit ceva... Se poate întîmpla...

RAVĂN: Nimic din toate astea... O, mai ales despre respectul pe care-l port soției dumitale, nici nu poate fi vorba... ⟨Dar⟩ Iar la plecarea mea, îți voi da totul în primire, curat ca oglinda...

BODNARU: Atunci? Atunci? Îți spun drept că nu mai înțăleg nimic.

RAVĂN: Maestre, vreau să plec... de ce? hm! De-ar fi la tribunal, cum ar curge acum argumentele unul după altul... dar așa... acum... cînd în sufletul meu ⟨« se » lucrează o mare amără⟩ clocotește amărăciunea acestui gest ⟨vor⟩, acestor vorbe nerecunoscătoare pe care ți le spun... mi-e greu... nu ⟨ți⟩ pot spune... ⟨trebuie⟩ nu știu ce să spun... dar trebuie, trebuie să plec...

BODNARU: Ravăn, ⟨nerecunoștința⟩ nerecunoscător; e chiar cuvîntul care trebuia. Dacă ai pleca acum mi-ai da lovitura de grație... Sunt încurcat, Ravăn, bănește, înțelegi... Numai azi-noapte am pierdut... considerabil... Datoriile s-au strîns... Ieri încă vroiam să mă împrumut la dumneata... azi e imposibil... trebuie să plec la moșie, administratorul trebuie să fi primit niște aconturi pentru ⟨re⟩ recolta recentă... Îmi trebuiești, băiete, și dacă ai într-adevăr un pic de recunoștință, rămîi... Procesele pe care mi le conduci cu atîta tact, cu atîta pricepere, îmi sunt un venit considerabil... Însuți, ai cota ta... ⟨Singur n-ai⟩ și cred că nu te poți plînge... Singur poate nu vei avea clientela asta... A... Sau poate crezi că mi-ai smuls-o... poate crezi că-ți va veni... *(Căzînd pe scaun.)* Ai dreptate, băiete, îți va veni... Se va duce toată la tine...

RAVĂN: ⟨Nici unul din clienții⟩ Domnule Bodnaru, maestre, nici unul din clienții dumitale nu va intra în biroul meu. Înțălegi, nici unul... Cel care va veni va fi trimes imediat înapoi...

BODNARU: ⟨Băiete, dacă m-⟩ Cine știe... Și chiar de te vei ține de cuvînt... ascultă-mă, ea se va duce aiurea... S-a îndepărtat de mine, clientela mea...

RAVĂN: Maestre, iartă-mă că spun asta eu, un ⟨biet parvenit⟩ parvenit, dumitale care m-ai smuls după pavaj și mi-ai vîrît în cap înțălepciunea, care, ⟨iată⟩ iacă, ți se pare că se întoarce împotriva dumitale... Iartă-mă că-ți spun astea... Dar tocmai de aceea plec: maestre, trebuie să te reculegi... să te apuci cu mîinile zdravăn de mal... Trebuie să te întorci la bară

maestre... Acolo te-au ucis, te-au înmormîntat... Mă întreabă de dumneata cu un surîs pe buze... *(Bodnaru se zguduie.)* Iartă-mi cruzimea, maestre...

BODNARU: Ravăn, tu n-ai să mă lași tocmai acum. Te-aș blestema... De-ai ști situațiunea mea...

RAVĂN: Acum e timpul s-o îndrepți... Trebuie să te întorci la bară...

BODNARU: O, trebuie să-ți mărturisesc... ⟨dar⟩ nu... nu pot să mă întorc la bară...

RAVĂN: O, dacă e așa, atunci te părăsesc...

BODNARU: Ravăn, ai fi în stare... acum...

RAVĂN: Acum... Maestre, mă doare, mă mușcă glumele și rîsul acela cînd mă întreabă de dumneata... Înțălegi... asta nu mai poate merge. *(Pe gînduri.)* Vechil... vechilul care se ridică pe ruinele stăpînului... acesta-i cuvîntul. Nu pot suporta asta, maestre... Trebuie să-mi făgăduiești că ⟨începi încetul cu încetu⟩ reîncepi epoca de glorie părăsită... Altfel să știi: te voi lăsa... Căci mai tîrziu îmi va fi cu neputință... să te las...

BODNARU: Ravăn, nu, nu mă lăsa, te rog... îți făgăduiesc... mă voi reîntoarce... ah, patima asta a pus o stăpînire așa de mare pe mine... E ceva peste puterile mele, Ravăn...

RAVĂN: Trebuie să-mi făgăduiești că, încetul cu încetul, te vei debarasa de ea... nu odată, odată și brusc, maestre, aceasta e condiția rămî[nerii] mele...

BODNARU: Ah, tonul... mă duc... rămîi, cînd ⟨ne⟩ mă voi în [...]

....

⟨RAVĂN: Te însoțesc și eu pînă la gară⟩

Scena [a] 4-a

Reintră RAVĂN.

RAVĂN: Curios, de la club mi se răspunde că a plecat de două ceasuri... *(Privind ceasul.)* Adică de la opt dimineața... *(Se uită îngrijat la cei doi.)* Nu știu unde aș putea să-l găsesc.

GUGU *(care era gata să iese se întoarce de la ușă)*: Ați făcut „inspecția", domnule Ravăn?

RAVĂN: Inspecția?...

GUGU: Da, a pupitrului meu...

RAVĂN: A pupi... a... aha... nu, n-am făcut nici o inspecție, domnule Plavianu...

GUGU: Nu credeți că s-ar putea face în prezența mea...

RAVĂN *(rîzînd)*: Nu cred că trebuie să fie făcută o inspecție... În privința dumitale eu am alte vederi decît ⟨d.B.⟩ maestrul. *(Se caută prin buzunare.)* Cheia?... Oare n-am luat-o?... A... poftim... Poftim, domnule Plavian. *(Plavian se uită uimit la el.)* Du-te și deschide-ți singur și ia-ți pupitrul în primire. Voi spune domnului Bodnaru că te-am inspectat, cum spui dumneata, și că n-am găsit nimic... De altfel ⟨asta e și părerea mea, domnule Plavianu; presupunerile maestrului⟩ sunt convins de acest lucru că nimic suspect nu s-ar putea găsi în sarcina dumitale: presupunerile maestrului nu se potrivesc cu firea dumitale. Eu voi porni puțin ⟨în caut⟩ pînă la tribunal... Spuneți maestrului să nu plece sau *(zîmbind)* să nu ⟨doarmă⟩ se culce pînă la venirea mea... Am puțin de lucru cu dînsul ⟨*(Iese.)*⟩ *(Se îndreaptă spre ieșire.)*

⟨PLAVIANU⟩ GUGU *(îi întinde mîna și i-o strînge mult și prietenește)*: Îți mulțumesc din suflet, domnule Ravăn, din momentul ăsta devenim cei mai buni prieteni...

RAVĂN: O, cît despre asta... *(Dă din umeri, salută pe doamnă rîzînd și iese.)*

GUGU *(sărind în sus, după ce ușa s-a trîntit și pașii se îndepărtează)*: Ți-am spus că o încercare...

LOLA *(vădit contrariată)*: ⟨Un vechil mărinimos...⟩ Ciudat ⟨lucru... În⟩. În orice caz ⟨mie nu-mi miroase a curat... ce planuri urmărește el... Ce⟩... În orice caz, mărinimia aceasta de vechil mă dezgustă și...

⟨GUGU: Scrisoarea, scrisoarea... îndată, cît mai neîntîrziat⟩ mai mult *(Rămîne pe gînduri.)* O... da... da... te-asigur că dacă ar fi știut că acolo se găsește scrisoarea aceea nu s-ar fi grăbit...

GUGU: Ești puțin nedreaptă cu el... Eu din momentul ăsta mi-am schimbat părerile asupră-i... Însă nu-i timpul acum de filozofat... Scrisoarea... scrisoarea... ⟨vreau s-o⟩ *(Iese în camera de lucru. Lola așteaptă. Plavian întîrzie, se aude cum caută prin ușa întredeschisă. Ea ridică nedumerită capul. Gugu reintră.)* Închipuiește-ți, scrisoarea nu e.

LOLA *(cu o nestăpînire parcă de triumf)*: Ți-am spus, vechilul era incapabil de un gest...

GUGU: Am răscolit totul, nu e.

LOLA: Scrisoarea a luat-o el... Căci a mințit; desigur a deschis cutia înaintea ta, a văzut-o și a luat-o...

GUGU: ⟨Nu, n-o va⟩ Da... și o va da lui nenea Gore...

LOLA: N-o va da.

GUGU: N-o va da?

LOLA: Nu!

GUGU: Cum ai putea ști asta?...

LOLA: Cînd a plecat, a rîs semnificativ.

GUGU: A rîs?

LOLA: Da... Ăsta e ⟨un⟩ semnul că ar putea conveni într-un fel...

GUGU: Ar cădea la o tranzacție, vrei să zici...

LOLA: Da.

GUGU: Ce te face să crezi?...

LOLA: Ți-am spus; rîsul lui, rîsul acela...

GUGU: Crezi asta?...

LOLA: Ochii mei nu mă înșeală...

GUGU: Cu alte cuvinte...

LOLA: Vechilul mă are în mînă...

GUGU: Adică pe amîndoi...

LOLA: O, și cu ce ⟨mojicie, cu ce obra⟩ obrăznicie, cu ce mojicie triumfătoare o să-și formeze pretențiile...

GUGU: Dacă ar fi așa, atunci ar fi ușor...

LOLA: Cum... Ce vorbești?

GUGU: Îi dăm acolo o sumă și am terminat.

LOLA: O...

GUGU: Adevărat... cu o sumă l-am ofensa... Însă un cadou cam scumpișor l-ar reduce la tăcere definitivă...

LOLA: Gugule, ⟨tu știi ești⟩ ah, veșnica ta naivitate... tu stii ce cadou vrea acela...

GUGU: Lasă că tocmesc eu cu el... Dar nu știu ce i-am putea da... Eu...

LOLA: Tu crezi cu tot dinadinsul că el ar primi într-adevăr un cadou...

GUGU: Sigur, nu prea ieftin însă... De exemplu să *[cuvînt ilizibil]*: am văzut că are ceasornic de nikel... ⟨de⟩ bunăoară, un ceasornic de aur...

LOLA: Gugule, ceasornicul tău de aur...

GUGU: Al ⟨meu⟩ tău...?

LOLA: Al tău: dă-i-l și-ți voi da eu altul...

GUGU: Lola, dar ceasornicul acela ești tu însăți pentru mine... darul tău să-l dau acestui vechil, darul primit din mînușițele tale și pe care e gravat numele tău...

Scena [a 5-a]

Intră IRINA

IRINA: Sunteți aci... Ați găsit scrisoarea?... O, mi-a spus Gugu totul, totul...

GUGU: Scrisoarea e la el.

IRINA: La cine?

GUGU: La vechil... și poftim, trebuie să-i dau ceasul ca să mi-o dea.

LOLA: Lasă, Gugule, ⟨Du-te la un giuvaergiu numai ⟨...⟩[1] nu va primi desigur, mă gîndeam numai că trebuie puțin pălmuit cu această ofertă... Dar nu... nu... să-l lăsăm... Îl voi întreba eu ce-mi cere...

GUGU: O, Dumnezeule... *(Privește cu compătimire la ceas.)*

LOLA: ⟨Du-te, Gugule... Încearcă... Și fii sigur că nu va primi⟩ Lasă, Gugule...

GUGU: ⟨Nici chiar ceasul? O, ești copilă... Ei bine, vom ne⟩ Cum ai să-l întrebi tu... Lasă, lasă, îmi voi călca pe inimă... ⟨La revedere⟩ Trebuie să fac acest sacrificiu. Nu e timp de pierdut. *(Iese bărbătește.)*

IRINA: Crezi într-adevăr că nu va primi orice cadou... sau o sumă de bani?...

LOLA: O, desigur... ieri acest nemernic mi-a făcut un compliment. *(Mișcare la Irina.)* I-am strigat: vechil; a rîs și a plecat capul. Și pe urmă a[u] urmat toate celelalte. Înțălegi, sunt în mîna lui, Irina...

⟨GUGU *(reintrînd)*: Lola, din partea cui să i-l dau...

LOLA: Din partea ta, vezi bine... Nu!... din partea mea; asta are să-l plesnească mai cu putere... Îi spui că-i fac acest cadou «și da» dar nu-i va intra în mînă pînă nu «va»-ți va înainta cu mîna ceailaltă scrisoarea... Oferă-i-l în soare, ca să-l zăpăcească puțin aurul și desemnele... Haideți, du-te, Gugule...

«GUGU *dă din cap și iese.*»

GUGU *(dă din cap, ieșind)*: Prea mult pentru o scrisoare...

LOLA: Nu va primi desigur... Însă ăsta e răspunsul la rîsul lui... că l-am înțăles... asta o să întîrzie lucrurile și pînă atunci⟩

[1] O parte din textul tăiat este ilizibil.

CUPRINS